

M. Fethullah Gülen

1

Jenerik

İnsanlığın İftihar Tablosu

SONSUZ NUR -1-

M. Fethullah Gülen

ISBN
978-975-315-429-1

Yayın Numarası
378

Çağlayan A. Ş.
TS EN ISO 9001:2000
Ser No: 300-01
Sarnıç Yolu Üzeri No: 7 Gaziemir / İZMİR
Tel: (0232) 274 22 15
Mayıs 2011

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31
Tek-Er İş Merkezi Mahmutbey/İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Nil Yayınları
Bulgurlu Mahallesi Bağcılar Caddesi No:1
Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 522 11 44 Faks: (0216) 522 11 78
www.nil.com.tr

Takdim

İrfan meyvesi. Cevher kadrini bilme seviyesi. *"Hulukuhu'l-Kur'ân"* hakikatini yorumlama ve hayata geçirme becerisi. Allah'ın yarattığı ilk turfanda nuru anlama, mucizelerle bezenmiş o fağfuru koklama, rahmet bûsesiyle dudak dudağa gelme, Miraç Dilberi'nin ardından yol vurup gitme, Cennet Gülşeni'yle reftare gezme, Işık Sultan'dan bendeliğe kabul beratı alma, konuşan bürhanının nurdan helezonlarında yükselme, İnsanlığın İftihar Tablosu'nun *"sıbğatullah"* denilen lâhûtî boya ile resmedilişini aksettirme, fert ve toplum arasındaki ayniyete varan misliyet nisbetini ideal insan ve ideal toplum çerçevesi içinde beyana dökme, seçkinler semasında inciden yıldızlar arasında dolaşma mahareti ve de belgesi..

Deha ile fetanetin, iffet ile ismetin, dava şuuru ile tebliğ ve davetin, korkusuzluk ile şecaat ve cesaretin, şefkat ile rahmet ve re'fetin, istikamet ile sıdkın, doğruluğun, ruhtaki asalet ile vefanın, ahde sadakatin, mürüvvetin tecessüs ve araştırılması.. firaset perspektifinden nübüvvet ufkunun seyredilişi.. sahabi hassasiyetinin, edebinin, dengesinin, sevgi ve basiretinin belli bir fâsıladan sonra yeniden dirilişi.. kiyaset ve dirayet adına istidatta meknî cevherle malumatı nüve, efkârı semere yapmanın çarpıcı ve bir o kadar da can alıcı örneği.. durulardan duru tefekkür ile en girift hâdiseleri hayret uyandıracak netlikle vuzuha kavuşturma gayretinin bereketli neticesi.. dosta itminan, mütehayyire ikna, düşman ve müfterilere ilzam ve iskat mesajı.. Allah ve Resûlullah aşkının göz kamaştıran kristal bir kalbte yuvalanışı.. Ehl-i beyt sevgisinin kendilerinden bir yürekte ve yürek isteyen bir yerde mayalanışı… Tek Önder, Tek Lider ve Tek Rehber'in ardına düşme lüzumunun, Sünnet-i Seniyye'ye ittiba mecburiyetinin tecdit prensiplerine uygunluk şartları içinde tekrarlanışı.. Ufuk İnsan, Ufuk Peygamber'e benzeme yarışının kaideler manzumesi hâlinde ve asra uygun düşecek keyfiyette hikmet sırlarıyla birlikte zaptedilip sıralanışı.. Ehl-i sünnet görüşünün ısrarla ve zerrece taviz vermeksizin vurgulanışı.. aklın vahye tutsak oluşunun şenlik bayramı.. akidenin imanla şahlanış destanı.. nurun zulmete galebe muştusunun alkış tufanı.. inşirah-ı sadırla hak çizgisinde yer alan bütün meşrep, meslek ve ekolleri kucaklama heyecanı ve bu heyecanı realite planında regüle edebilme anlayışının ihyası.. mümkün ile vâki arasında kavram kargaşası meydana getirmek isteyen cerbezeci akılların selim akılla kündeye getirilişinin panoraması..

“Sonsuz Nur” en sağlam rivayetlerin müstakim bir dirayetle analiz ve sentezi..

“Sonsuz Nur”, Andelib-i Zîşan (Şanı Yüce Bülbül) unvanıyla anılan İki Cihan Serveri’nin aynı perdede başlayıp aynı perdede biten hayat nağmesinin davudî bir sesle terennüm edilişi..

“Sonsuz Nur”, İslâm Site Devletinin 23 sene gibi kısa bir zamanda kurulmasını, merhale sıçramalarında zaman ayarlaması gerçeğine dayandırarak, her merhalede uyulması gereken aksiyon şeklinin izaha kavuşturulduğu tecrübe atlası..

“Sonsuz Nur” ilâhî ahlâkla ahlâklanma öğretisi..

O, mürşid ve muallimlere rehber kitap..

O, muhtevasıyla, mübelliğ ve davetçilere yol gösterici bir hitap..

O, yorumlarıyla, arzu edilen ufka ulaşma pratiğini yanılmaz ve yanıltmaz prensiplere bağlayan orijinal; fakat her türlü tekellüf ve fanteziden uzak kalmayı yeğleyen bir eser..

“Sonsuz Nur”, sevgi, hoşgörü ve müsamahada Nebi ikliminin maharetli bir el tarafından ilmî metotla resmedilişi..

“Sonsuz Nur” “Felsefenin bencesi” ölçüsünde anlatılan şekliyle bir siyer felsefesi..

Ve *“Sonsuz Nur”* her türlü siyasî baskı ve elverişsiz şartlara rağmen kürsüde açan hitap çiçeği..

O, Muhterem Fethullah Gülen Hocaefendi’nin mevzu ile ilgili irticali vaaz ve konuşmalarından derlendi. Belki, bizzat Hocamız’ın kaleminden çıkmayışı eser için bir eksiklikti; fakat onun tashihinden geçme imtiyazı bu eksikliği de telâfi etti..

Bu vesile ile Sonsuz Nur’daki kaynakların tespit ve tahriçlerini yapan değerli ilâhiyatçı arkadaşlarımıza da teşekkür ederiz.

Sonsuz Nur’un (sallallâhu aleyhi ve sellem) kuşatıcı şefaatine nail olmamız dua ve dileğiyle..

Nil Yayınları

بِسْــمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ
اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ
وَعَلَى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

Önsöz

Hz. Muhammed Mustafa'nın (sallallâhu aleyhi ve sellem) mümtaz ve muallâ şahsiyetinin anlatılması, anlatılmaktan da öte O'nun beşeriyetin kurtuluşu için bir çare, insanlığın onulmaz dertleri için bir iksir olarak takdim edilmesi ve hayat-ı seniyyelerinin O Yüce Kamet'e uygunluk içinde tanıtılabilmesi, çoklarının olduğu gibi benim de düşünce ve his dünyamı baskı altına alan ve her yönüyle de önü alınamaz bir arzu ve isteğe dönüşen mühim mevzulardan biri...

O, insanlığın iftihar tablosudur. On dört asırdan beri dünya çapındaki en büyük dâhiler, dev filozoflar ve her biri düşünce semamızın yıldızı nice mütefekkir ve ilim adamları, hep O'nun arkasında el pençe divan durmuş ve O'na hitaben: "Sen, sana mensubiyetle övündüğümüz insansın." demişlerdir.

O'nun büyüklüğüne şu yeter ki, çağımızda bu kadar tahripten sonra hâlâ biz, minarelerden "Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah" sadâsını duyuyor, Ruh-u Revan-ı Muhammedî'nin her yanda şehbal açtığını müşâhede ediyor ve ruhanîlerle beraber günde beş kez coşuyoruz.. yine O'nun büyüklüğü adına diyebiliriz ki; nesilleri ifsat ve idlâl uğruna içte ve dışta bunca din düşmanının çalışıp gayret göstermesine rağmen, bugün hâlâ çiçeği burnunda ve daha tüyü bitmemiş pek çok delikanlının, hem de "Hakikat-i Ahmediye"yi (sallallâhu aleyhi ve sellem) hakkıyla anlayıp kavramaları çok zor olduğu hâlde, pervanelerin ışığa koştuğu gibi Hz. Muhammed'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) koşmaları, dünyada benzeri olmayan bir hâdisedir. Zaman, bizim içimizde, sinelerimizde O'na ait hakikatlerden hiçbirini eskitemedi.. evet O hâlâ taptazedir. Çok defa dostlarıma da söylediğim gibi, ne zaman Medine-i Münevvere'ye gitsem, O'nun kokusu beni o derece sarar ki, neredeyse bir adım

ötede bizzat kendisine kavuşacak ve diriltici sesiyle “Merhaben, ehlen ve sehlen!” dediğini işitecek gibi olurum. İşte O, bizim içimizde bu kadar tazedir ve gün geçtikçe daha da tazelenmektedir.

Evet, zaman yaşlanıyor, ihtiyarlıyor; bazı düşünceler köhneleşiyor ve değerden düşüyor; fakat inananların sinelerinde Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem), her gün daha da açan bir tomurcuk gibi daima yenilenip tazeleniyor.

Zannımca, başkalarının, başka şeyleri anlattığı kadar O’nu anlatabilseydik –ki anlatamadık– başkalarının anlatılmasına imkân verildiği kadar O’nun anlatılmasına imkân verilseydi ve sanata, hayata ait müesseseler O’nu anlatmak için tam seferber olabilseydi, bugünkü nesillerin gönlünde sadece O taht kuracak ve sinelerde sadece O bulunacaktı.. yine de her şeye rağmen, cihanın şarkından garbına kadar gûnâ gûn herkes, elinde testisiyle o *“Menhelü’l-Azbi’l-Mevrûd”* sözüyle anlatacağım temizlerden temiz, pâklardan pâk kaynağa koşuyor ve o, güneşlere taç giydiren Sultan’ın otağına varmaya çalışıyor.

Evet, bugün başta Amerika, İngiltere, Fransa, Almanya olmak üzere, hemen bütün dünyada O’nun hesabına bir diriliş müşâhede edilmekte, hemen her yerde Müslümanlar mekikleriyle harıl harıl O’nun düşüncelerini işlemekte, İslâm hesabına incelerden ince dantelalar, kanaviçeler örmekte ve âdeta Müslümanlık yeni bir *“Devr-i Saadet”* ruhu yaşamakta. İslâm dünyasında da durum daha farklı değil... Bundan bir iki asır evvel muhakemesiz ve safiyane Müslümanlığa ve Müslümanlara alâka duyan insanların yerinde bugün, İslâmî meselelerin ilmini yapan ve ilmin aydınlatıcı tayfları altında Hz. Muhammed Mustafa’ya (sallallâhu aleyhi ve sellem) iktida eden, okumuş insanlar var... Şimdiye kadar sürekli okumuş kesimi istismar edenler, üniversiteleri, fakülteleri ve diğer okulları bir kısım “izm”ler hesabına kullananlar ve millî müesseseleri küfür hesabına işletmeye çalışanlar, tıpkı aysberglerin çözülmesi gibi artık birer birer çözülüyor ve süratle O’na doğru kayıyorlar.

Yıllardan beri binlerce defa yer değiştirenler; yer değiştirip kendilerine tutunacak bir dal arayanlar; o sistemden bu sisteme, o ekolden öbür ekole koşuşup duranlar, bütün bu çırpınıp durmaların fiyasko ile neticelendiğini görüyor ve şimdiye kadar hiç fiyasko görmemiş Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) mektebine koşuyorlar. İşte M. Bucaille, R. Garaudy ve daha nice isimleri duyulmamışlar...

Ancak, acaba biz, o sultanlara sultanlığı öğreten Gönüller Sultanı’nı istenilen

ölçüde bilebildik mi? Sizi ne diye karıştıracağım? Beş yaşından beri başını secdeye koyan ve O'nun boynu tasmalı, kapısının *"kıtmir"*i olduğunu söyleyen ben, O'nu tam anlatabildim mi? Veya bildiklerimi size tam duyurabildim mi? Bütün anlatma durumunda olanlara da soruyor ve kendimi de onların arasına katarak diyorum ki; yirminci asır insanlarının gönüllerini coşturacak kadar, o gönüllere fer veren Efendiler Efendisi'ni acaba kendi kıymeti ölçüsünde anlatabildik mi?..

Hayır! Eğer beşeriyet O'nu tanısaydı, O'nun için mecnun olur, yollara düşerdi; ruhları O'nun yâd-ı cemîli sarınca burnunun direği sızlar ve gözleri yaşlarla dolardı, dolardı da, O'nun pâk semtine, peygamberlik dünyasına, tertemiz iklimine girebilmek için ürperir, O'nun aşkının ateşiyle yanan kalbinin küllerine hayat gelsin diye rüzgârın önüne katılır ve hep oraya doğru sürüklenirdi...

İnsan sevdiğini, bildiği ölçüde severken, bilmediğinin de hep düşmanı olagelmiştir. Onun içindir ki, düşmanlarımızın hayat boyu kavga verdiği hususların odaklaştığı nokta, O'nun nâm-ı celîlinin unutturulması ve yeni yetişen nesillerin hep İki Cihan Serveri'ne düşman olarak yetiştirilmesidir. Ne lütufkâr tecellîdir ki, hasımlarımız, O'nun ismini sinelerden söküp atmak istemelerine rağmen, bugün, O'na varmaya engel bütün mânialar ve setler aşınmış ve bilhassa gençlik, tıpkı, günlerce çölün kavurucu sıcağında aç ve susuz ölümle pençeleştiği sırada, yanı başında âb-ı kevser beliriveren bir insan sevinciyle kendini O'nun kucağına salıvermiştir. Elbette ki, o şefkat dolu sine, kendine bu iştiyakla koşanları bağrına basacak ve onları mahrum bırakmayacaktır.

Cuma günleri camileri lebâlep dolduran insanlara bilmem hiç dikkatle baktınız mı? Eğer dikkatle baktı iseniz, onların büyük ekseriyetinin gençler olduğunu görmüşsünüzdür. Dalâlet ve tuğyânın, kendi sistematiği içinde, bütün nesilleri o korkunç vakumuyla çekmesine mukabil, acaba bu gençleri karda kışta, soğuktan tir tir titredikleri hâlde, abdest aldırıp en zor şartlarda camilere koşturan nedir? İsterseniz ben söyleyeyim: Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ın kudsî cazibesidir...

Akıl ve havsalamız alsa da almasa da, sineler O Şem'aya, O Güneş'e pervanedir.. çok yakın bir gelecekte, şimdiye kadar bir türlü O'na koşamayıp da kış sinekleri gibi takılıp yolda kalan derbeder ve perişan akıllar, yolda kalışlarına pişman olacak ve ellerini dizlerine vurarak: "Biz niye pervane olup

O'na koşmadık?" diyeceklerdir. O zaman belki de birçoğu için her şey bitmiş olacak...

Cihan O'na koşacak, ilim mahfilleri O'nu araştıracak, düşünce iklimine açık sineler O'nun arkasına düşecek; hasımların birçoğu ateşli birer dost olup O'na sığınacak ve sığınıyorlar da... Artık bugün karşı cephenin kıstasları içinde dahi, Hz. Muhammed Aleyhisselâm ağır basmakta ve O'nun büyüklüğü hasım dünya tarafından da itiraf edilmektedir… Allah Resûlü bir hadis-i şeriflerinde: *"Ümmetimden on kişi ile tartıldım, ağır geldim. Sonra yüz, sonra bin kişi ile tartıldım yine ağır geldim. O zaman muvazzaf iki melek dedi ki: Bırak, eğer bütün ümmeti ile tartılsa yine ağır gelecek."*[1] Nitekim bu da gerçekleşmişti. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), gördüğü bir rüyayı şöyle anlatıyor: *"Terazinin bir kefesine ben, diğerine bütün ümmetim konuldu ve ben ağır geldim."*[2]

Evet, sahabe, tâbiîn, tebe-i tâbiîn ve onlardan sonra gelen, kıyamete kadar da gelecek olan en büyük insanlar, ruhlara nüfuz eden bütün sofî ve mistikler, evliyâ, asfiyâ, ebrâr ve mukarrabîn... hepsi bir kefeye konulsa, yine O Gönüller Sultanı ve gözlerimizin ziyası ağır basacaktır. Çünkü varlık O'nun yüzü suyu hürmetine yaratılmıştır.

O, kâinatın ille-i gâiyesidir.. ve hadis diye meşhur olmuş bir sözde O şöyle anlatılmıştır: لَوْلَا كَ لَوْلَا كَ مَا خَلَقْتُ الْأَفْلَاكَ *"Eğer sen olmasaydın varlığı yaratmayacaktım."*[3] Evet, mânâsı anlaşılmayan bir kitabın yazılması abestir. Allah (celle celâluhu) ise abesten münezzehtir. Dolayısıyla, zaman ve mekânın Efendisi gibi gür sesli bir dellâl ister ki, kâinatın mânâsını anlatsın. Yine O'nun gibi bir şârih, bir mübelliğ bulunması lâzımdır ki şu uçsuz bucaksız sema, içindeki ay-güneş-yıldız ve bütün varlık emrine verilmiş olan insan, nereden gelir, nereye gider, neye namzettir... izah ve ilân etsin ve varlığın perde arkasını ruhlara duyursun. Öyle ise O olmasaydı, kâinat da insan da mânâsız olurdu... Hz. Muhammed Aleyhisselâm, eşyaya mânâ kazandıran insandır. O bizim için sevgililerden daha sevgilidir.

Burada, –kendimi mü'minlerin en günahkârı gördüğümü itirafla beraber– bir hissimi anlatmadan geçemeyeceğim. Bunu anlatırken de niyetim şudur: Ben dahi Allah Resûlü'nü bu derece sevebiliyorsam, kim bilir ehliyetli gönüllerde O ne derece sevgiyle tütüyordur... İşte anlatacağım kendime ait hâlet-i ruhiye de bu açıdan değerlendirilmelidir. Yoksa, şahsıma ait bir meseleyi huzurunuza

getirmekten teeddüp ederim.

Cenâb-ı Hak, o mübarek topraklara günahkâr yüzümü sürmeyi nasip ettiği zaman, bana Allah Resûlü'nün köyü öyle parlak öyle parlak geldi ve orada bulunmaktan öyle ruhanî bir haz aldım ki, eğer o anda, farzımuhal Cennet'in bütün kapılarından davet edilseydim, inanın hiçbirine gitmez, orada kalmayı tercih ederdim. Aslında Cennet hepimizin arzusudur, oraya girmeyi istemeyen tek bir Müslüman dahi düşünülemez. Her sabah ve akşam dualarımızda, Cehennem'den korumasını ve Cennet'ine almasını Rabbimiz'den isteyip durmuyor muyuz? Bütün bunları kabulle beraber diyorum ki; o anda, şayet nasip olacak olan o yüce pâye verilmek üzere çağrılsaydım, ihtimal, Rabbimden müsaade ister ve Allah Resûlü'nün Ravza-i Tâhire'sinde kalma arzumu söylerdim. Sakın bununla o pâyelere liyakatim olduğunu söylediğim zannedilmesin; sadece Allah Resûlü'ne olan muhabbet ve sevgimi dile getirmek istedim. Yoksa, bütün hayatım boyunca Allah Resûlü 'nün sahabesinin en küçüğüne, boynu tasmalı bir köle olmak şerefine erebilmek için yalvarıp dua edenlerdenim. Ve, "Cenâb-ı Hak, yüzümüzü onların ayağının tozuna sürme düşüncesinden bizi bir lahza uzak tutmasın!" (Âmin) duası çok defa vird-i zebânımız olmuştur.

Aynı hâleti, Beytullah'ta da hissetmiştim. Bu duygular belki de hepimizin ortak duygularıdır. Kaldı ki, bu hislerle dopdolu yaşayan sadece ben ve benim gibi birkaç kişi değildir. Allah Resûlü'nün nice karasevdalıları vardır ki, onlara benim anlattığım bu hâlet-i ruhiye çok kaba ve ham gelecektir.

Söz bu noktaya gelmişken bir hatıramı daha arz edeyim: O günlerde milletvekili olan Arif Hikmet Bey'le hacda beraberdik. O, daha önceleri kendi kendine, Medine'ye gidersem bir eşek gibi o mübarek topraklarda yatıp yuvarlanacağım diye söz vermiş. Medine topraklarına ayağını basar basmaz, sözünü yerine getiriyor ve o büyük ruh, kendini yere atıyor ve Medine topraklarında yuvarlanıyor. Orada ve burada ne zaman bu tabloyu hatırlasam gözlerim yaşlarla dolar.

Allah Resûlü bir peygamberdir. Fakat, kendinden önceki bütün nebilerin peygamberlik minaresinden geleceği müjdelenen bir peygamber. Allah, bütün nebilerden, işte bu müjdeledikleri Peygamber'e inanıp yardım edeceklerine dair aldığı sözü, Kur'ân'da bize şöyle hikâye ediyor:

وَإِذْ أَخَذَ اللّٰهُ مِيثَاقَ النَّبِيّٖينَ لَمَٓا اٰتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَٓاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ

لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهٖ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلٰى ذٰلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَقْرَرْنَا
قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ

"Hatırla ki, Allah peygamberlerden şöyle bir söz almıştı: 'And olsun size kitap ve hikmet verdim. Sonra da yanınızdakileri tasdik eden bir peygamber geldiğinde ona mutlaka iman edecek ve ona mutlaka yardım edeceksiniz. Bunu ikrar ettiniz ve bu ağır ahdimi üzerinize aldınız mı?' buyurmuştu. 'İkrar ettik.' dediler. 'O hâlde şahit olun, Ben de sizinle beraber şahitlerdenim.' buyurdu."[4]

İşte, o peygamberler de, Rabbilerine verdikleri bu söze sadık kalarak yaşadı ve bütün icraatları ile o istikamette olmaya çalıştılar. Efendimiz, miraca çıktığında da, ruhen O'nun arkasında namaz kıldılar.[5] Evet, başta Hz. İbrahim, Hz. Nuh, Hz. Musa, Hz. İsa olmak üzere bütün peygamberler âdeta; O'nun müezzini olmak istiyorlardı. Hz. Mesih, İncil'de *"Ben gidiyorum ki zamanın efendisi gelsin."*[6] diyerek, O Yüce Nebi'yi insanlığın nazarına veriyordu. Evet, O semaya çıktığı zaman göklerin etekleri mücevherlerle dolmuş; yıldızlar, kaldırım taşları gibi ayaklarının altına serilmiş ve güneş, Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) ufkuna ulaştığında O'nun tacına sorguç olma sevdasına düşmüştü. Bütün bunlar pervaneler gibi O'nun peygamberliğinin etrafında pervaz ediyordu. Bunlardan ne çıkar;

"Şem'a-yı Nûr-i Ahmed'e Cibriller pervane döner;
Nûr cemâlli Muhammed'e melekler pervane döner..."

O'nun en zirve noktada temsil ettiği ve bunlarla da bize rehber olduğu beşerî özellikleri de vardı. Meselâ O mükemmel bir aile reisiydi. Hayatının belli bir döneminde tam dokuz hanımı nikâh ve idaresi altında bulundurmuş[7], ama aralarında hiçbir münakaşa ve münazaaya meydan vermemişti. Nübüvvet iksirinin damla damla damladığı o evde yetiştirdiği evlâtları her biri şayet birer asrın hissesine düşmüş olsalardı, o asırları aydınlatacak müçtehitler ve müceddidler olurlardı. Bilmem ki O'nu bu yönüyle kaç kişi tanımaya muvaffak olmuştur?..

Yine O, mükemmel bir erkân-ı harpti. Etrafında hâlelenen bir avuç insanla, dünyaya ilân-ı harp etmiş, nice nice dev sultanların tahtlarını yerle bir etmiş ve nice hükümdarları, kapısının azat kabul etmez köleleri hâline getirmişti. Hem de harp ilim ve tekniğini zâhirî planda hiç kimseden öğrenmemiş olmasına rağmen.

Yine O, ilimlerin varıp kendisine dayandığı kilit insandı. Âdeta, kıyamete kadar olacak hâdiseleri bir ekranda seyrediyor gibi, gaybî bir levhadan okuyup bir bir söylüyordu. O'nun irtihal-i dâr-ı bekâ buyurmasından bunca asır sonra, bugün teknik ve teknolojinin mükemmel imkânları ile araştırmaları neticesinde varılan noktada, herkes Hz. Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) on dört asır önce diktiği bayrağı görüyor.. ve Allah'ın (celle celâluhu) haklarında hidayet murad ettiği kimseler, kelime-i kudsiye-i tayyibeyi söyleyerek Müslümanlık zincirinin nurlu birer halkası hâline geliyorlar. İşte binlerce hâdiseden birisi:

Seyrettiğim bir video kasetinde Kanadalı, kendi sahasında uzman bir çocuk doktoru olan Toronto Üniversitesi Tıp Fakültesi Anatomi Profesörü Keith Moore, bugünkü teknik imkânlarla ancak keşfedilebilen, çocuğun anne karnında geçirdiği safahâtı Kur'ân âyetlerinden dinleyince أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّٰهِ diyerek O'na teslimiyetini ifade ediyor. Yine bir Japon fizyoloji âlimi, kendi sahası ile ilgili Kur'ân âyetlerini görünce zor telaffuz ettiği hâlde أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ diyor ve İslâm'a girmede tereddüt göstermiyor.

Evet, görüldüğü gibi ilimlerin tıkandığı yerde Kur'ân menfezler açıyor ve ilimlerin vardığı son nokta da Allah Resûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) başlama noktasıyla buluşuyor. Peki ama O'na bunları kim öğretmişti? O, dersini "Alîm" ve "Habîr" olan Allah'tan (celle celâluhu) almıştı. O'nun rahle-i tedrisinin verâsında Muallim-i Ezelî vardı. Onun içindir ki O'na ait mârifet, zamanın geçmesiyle eskimedi, aksine her geçen gün daha da tazelendi.. ve dünya durduğu müddetçe de tazelenmeye devam edecektir.

Yine O, hiçbir beşere nasip olmayacak ölçüde arkadaşları tarafından sevilen bir insandı. Meselâ "Mâ-i Recî'" Gazvesi sonunda, Hubeyb b. Adiy (radıyallâhu anh), gözü dönmüş, kin ve intikamla köpürüp duran azılı kâfirler tarafından idam sehpasına çıkarıldığında, şu soruya muhatap olmuştu: "Şu anda senin yerine Muhammed'in idam edilmesini arzu eder miydin?" Cevap kesindi, netti, tavizsizdi:

"Hayır, vallahi, benim kurtuluşum pahasına dahi, O'nun ayaklarına bir dikenin batmasına razı olamam." Ve Hubeyb, idam sehpasında verdiği bu cesaret örneğinden sonra ellerini açar: "Yâ Rabbi, buraya gelirken Senin Habibine veda edemeden geldim, benim selâmımı O'na ulaştır." der. Tam o

esnada Allah Resûlü ashabıyla oturmuş konuşurken, birdenbire doğrulur ve *“Selâm sana ey Hubeyb!”* der. Yanındakiler ne olduğunu sorunca da gözyaşları içinde: *“Müşrikler Hubeyb’i şehit ettiler. Son anında bana selâm gönderdi ve ben de selâmını aldım.”* buyururlar.[8]

Aradan asırlar geçmesine rağmen, hâlâ inanan her insanın gönlüne inşirah salan ayrı bir tablo daha: Hz. Sümeyra, Uhud’da Allah Resûlü’nün şehit edildiğini duyunca, soluğu Uhud dağının eteklerinde alır... Orada kendisine şehit olmuş “baban”, “kocan”, “çocukların” denilip naaşları gösterildiğinde, o bunlarla hiç ilgilenmez ve mütemadiyen her yerde Allah Resûlü’nü arayarak şöyle mırıldanır: “Resûlullah’a ne oldu?” Bir ara “İşte Resûlullah şurada.” denince, kendini O’nun önünde yere atar ve كُلُّ مُصِيبَةٍ بَعْدَكَ جَلَلٌ “Artık Sen (hayatta) olduktan sonra bütün musibetler hafif gelir yâ Resûlallah.” der.[9] İşte Allah Resûlü kalb ve gönüllerde böyle yer etmişti.

Bir başka misal: Ufuk İnsan, semalar ötesinden davetiye almıştı ve 23 sene kader birliği yaptığı dostlarından artık ayrılacaktı. Bunun için de son günlerinde ashabının yanına biraz mahzun ve mükedder olarak çıkıyordu. O’nun bu hüzünlü hâli sahabeye oldukça dokunuyor olacak ki, Allah Resûlü hane-i saadetine girince her sinede âdeta hazan esintileri duyulmaya başlıyordu. Muaz b. Cebel, Allah Resûlü tarafından vazifelendirilip Yemen’e gönderilmişti.. gidip geliyor; giderken Efendimiz’in mesajlarını götürüyor ve gelirken de, çözüme arz edilmek üzere meseleler ve problemler getiriyordu. Son sefere çıkacağı zaman Allah Resûlü’nün yanına geldi. Duasını alıp ayrılacaktı. İki Cihan Serveri: *“Git yâ Muaz; fakat dönüşünde ihtimal ancak benim mescidimi ve kabrimi ziyaret edebileceksin.”* dedi. Muaz beyninden vurulmuşa dönmüş, kolu kanadı kırılmış, gözleri yaşlarla dolmuş ve âdeta orada yığılıp kalmıştı. Değil Yemen’e gitmek, yerinden kalkmaya dahi mecali kalmamıştı.[10]

Yine O, içtimaî hayata ait bütün problemleri tereyağından kıl çekme rahatlığı içinde halleden bir insandı. O’ndan 13 asır sonra gelen Bernard Shaw, şu sözleri ile bu gerçeği kabul eden yüzlerce karşı cephedekilerden sadece bir tanesi: “Problemlerin üst üste yığıldığı asrımızda bütün müşkilleri bir kahve içme rahatlığı içinde çözen Hz. Muhammed’e (sallallâhu aleyhi ve sellem) beşer ne kadar muhtaçtır!” Fazilet odur ki onu düşman da itiraf eder.

Evet, beşer O’na döndüğü zaman, huzur ve itminana kavuşacak, gidip aydınlık ufuklara ulaşacak; derbederlikten, eyyâmın elinde oyuncak olmaktan,

dünya ve ukbâ sefaletinden kurtulacak ve insanlık semasına yükselecektir. Aslında, bütün hasım güçlerin engellemelerine rağmen, bu ikinci dirilişin esintileri başladı bile. İşte Kur'ân:

يُرِيدُونَ لِيُطْفِؤُوا نُورَ اللّٰهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللّٰهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ۝هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ

"Onlar ağızlarıyla Allah'ın nurunu söndürmek istiyorlar. Oysaki Allah nurunu tamamlamaktadır; kâfirler hoşlanmasalar da. O ki, elçisini hidayet ve hak din ile diğer bütün dinlere üstün kılmak için gönderdi; müşrikler hoş karşılamasalar da."[11]

Evet, Allah, dinini izhar edecek, muhtaç sine ve gönüller ona koşacak, onda huzura, itminana, emniyete kavuşacak ve daha dünyada iken cennetlere girmiş gibi olacaklardır. Bir dünyanın kâfir ve zalimleri, Asya'nın insanlığı istismar eden münafıkları ve içimizdeki gafiller istemeseler de, sikkeyi basan, tuğrayı elinde tutan ve peygamberlerce Sultanü'l-Enbiyâ olarak kabul edilen, o günde beş defa nâm-ı celîlini dünyaya ilân ettiğimiz Sultanlar Sultanı bir gün mutlaka bütün kalblere girecek ve herkesin sevgilisi, mahbubu, mergubu olacaktır!

O, aynı zamanda bir huzur insanıydı. Bizler kat'iyen biliyor ve inanıyoruz ki, O'nun getirdiği mesaj aynı zamanda bir huzur kaynağıdır.. ve tarih buna en büyük şahittir. İşte insanlığa yeniden bu huzuru tattırabilmenin yegâne çaresi, insanımıza O'nu ve O'nun getirdiği nuru tanıtabilmektir. Zira O, tanındığı nispette sevilecek ve o sevgi sayesinde cemiyetin çehresi değişecektir.[12]

Eskilerin "Dibâce" daha sonrakilerin "Mukaddime" ve yenilerin "Önsöz" dediği bir çerçeve içinde kısaca, Cenâb-ı Hakk'ın ihsan ve keremine istinat ederek, çeşitli yönleriyle anlatmayı planladığım İki Cihan Serveri ve Kâinatın İftihar Tablosu hakkında; fihristvari bir şeyler arz etmeye çalıştım.

Aslında O'ndan bahseden her söz güzeldir; güzel olmayan, ifade ve üslûba verilmelidir; ifade ve üslûpta bir kusur varsa o da tamamen bana aittir. Kâinatın Efendisi'ne ait olanlar ise sadece ve sadece güzelliklerdir.

1 Dârimî, *mukaddime* 3; Bezzâr, *el-Müsned* 9/437; Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid* 8/255.

2 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 2/76; Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid* 9/58.

3 Aliyyülkârî, *el-Esrâru'l-merfûa* s.385; el-Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ* 2/214.

4 Âl-i İmrân sûresi, 3/81.

5 Müslim, *iman* 278.

6 Bkz.: Yuhanna, bâb: 16, cümle: 7-15.

7 Buhârî, *nikâh* 4, 102.

8 Saîd b. Mansûr, *Sünen* 2/349; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 5/260; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 4/66.

9 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 4/50; Taberî, *Tarihu'l-ümem ve'l-mülûk* 2/74; Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid* 6/115.

10 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/235; Bezzâr, *el-Müsned* 7/91-92; İbn Hibbân, *es-Sahih* 2/414; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 20/121.

11 Saf sûresi, 61/8-9.

12 Hz. Ali (radıyallâhu anh), Peygamber Efendimiz'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) anlatırken şöyle derdi: مَنْ خَالَطَهُ مَعْرِفَةً أَحَبَّهُ "O'nun (üstün vasıflarını) bilerek sohbetinde bulunanlar, O'nu (her şeyden çok) severlerdi." (Tirmizî, *menâkıb* 8; İbn Ebî Şeybe, *Musannef* 6/328; Beyhakî, *Şuabü'l-iman* 2/150)

GİRİŞ
ÂLEMLERE RAHMET OLARAK GÖNDERİLEN NEBİ

A. BEKLENEN ŞAFAK

Işığa hamile kapkaranlık bir dünya.. ve Nebi'nin zuhuruna az bir zaman kala müjde ve muştu dolu akisler var ufukta.. vicdanlarda tesiri o kadar fazla ki, birçok Mekkeli gelecek son Nebi'yi anlatmakta.. tavsiyeler ve tavsiyeler: Zuhur eder etmez hemen koşun O'na! Ve bütünleşin O'nun ruhuyla.![1]

Bütün bir beşeriyet canı dudağında ve herkesin umudu gelecek son kurtarıcıda. Ana-babalar bu kurtarıcının kendi nesillerinden olmasını istiyor.. ve birçoğu yeni doğan çocuğuna *"Muhammed"* ismini veriyor...[2]

Fakat O, Hz. İbrahim'den İsmail'e intikalle gelen ve Abdülmuttalip'ten Abdullah'a geçen bir altın silsileden gelecekti; ve gönüller de bu kanaldan gelecek nuru bekliyordu. Hâdiseler O'nun geleceğini haber veriyor; karanlığın koyulaşması, sökün edecek şafağın yaklaştığını söylüyordu. O günkü insanlık, hayatı hayat yapacak olan gaye ve idealden mahrumdu. İnsanların bütün yaptıkları işler, *"ıssız çöllerde serap kovalamak gibiydi. Susayan onu su zanneder; nihayet ona vardığında herhangi bir şey bulamaz."*[3]

Duygu, düşünce ve davranışlar da bundan pek farklı değildi. *"Engin bir denizdeki yoğun karanlıklar gibi ki, onu dalga üstüne dalga kaplıyor; üstünde de bulut.. birbiri üstüne karanlıklar.. insan elini çıkarıp uzatsa, neredeyse onu dahi göremez."*[4]

Bu devrin adı "Cahiliye"dir. Ancak ilmin zıddı olan bir cehalet değil, iman ve inancın karşılığı olan küfrün müradifi cahiliyet...

O devre ait çirkinlikleri kapkara bir tablo hâlinde arz edip geçici de olsa ruhlarınıza karanlık bir perde germek istemem. Bâtılı şöyle-böyle tasvir,

zihinleri idlâl eder. Ve bence buna sebebiyet de bir cürümdür. Fakat yine de, o devri anlatabilmek için az da olsa, o günün örf ve âdetlerinden bazılarına ve sadece bir işaret çerçevesinde temasta yarar görüyoruz; ta ki Allah Resûlü'nün, nasıl bütün kâinata bir rahmet olarak gönderildiği ve bu rahmetin gönderilişinin nasıl bir ilâhî lütuf olduğu daha iyi idrak edilmiş olsun!..

O'nun gelişi herkes için Cenâb-ı Hakk'ın en büyük lütfu ve en engin ihsanıdır. Bunun böyle olduğunu bizzat Rabbimiz anlatmaktadır:

لَقَدْ مَنَّ اللّٰهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ اٰيَاتِهِ
وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ

"İçlerinden, kendilerine Allah'ın âyetlerini okuyan, (kötülüklerden, münkerden) onları temizleyen ve onlara Kitap ve hikmeti öğreten bir peygamber göndermekle Allah, mü'minlere büyük bir lütufta bulunmuştur."[5]

Allah'ın (celle celâluhu) lütuf, ihsan ve keremine bakın ki, insanlara kendi içlerinden, özlerinden, onlarla aynı duygu ve aynı düşünceyi paylaşan; hakka giden yolda onların rehber ve pişdârı olan; imama ihtiyaçları olduğunda önlerine geçebilen; hatibe ihtiyaçları olduğunda minbere çıkabilen; emîre ihtiyaçları olduğunda tuğra basıp sikke kesen; kumandaya ihtiyaç duyduklarında, onları en mükemmel erkân-ı harplerden daha mükemmel idare eden bir nebi, bir elçi gönderdi.

Hıristiyanlıkta yanlış bir akide vardır. Onlar Hz. İsa'nın, insanlığın ilk günahını affettirmek için Cenâb-ı Hak tarafından feda edildiği inancını taşırlar. Yani onlara göre Rab, fedakârlıkta bulunmuş ve insanları affetmek için –hâşâ– kendi oğlu olan Mesih'i feda etmiştir. Dolayısıyla da Hz. İsa –onların yanlış itikatlarına göre– çarmıha gerilmiş ve Hz. Âdem'le başlayan, daha sonra da her insanın, daha doğarken, beraberinde getirdiği bu ilk günah böylece affedilmiştir. Bu, bir itikat olarak yanlış ve bazı tevillere açık yanları itibarıyla da dalâlettir. Ancak bu yanlış telakkinin anlattığı doğru bir telmih vardır, o da şudur:

Cenâb-ı Hak, insanların günahını bağışlamak; onları sapıklıkta, dalâlette, tuğyanda, azgınlıkta kendi başlarına bırakmamak için, en sevgili kulunu, Hz. Muhammed'i (sallallâhu aleyhi ve sellem), hem de maruz kalacağı şeyleri bildiği hâlde peygamber olarak göndermiştir. Ta ki şaşırıp yollarda kalmasınlar, kalıp da zayi olmasınlar.. insanlık semasına çıkıp kâmil birer insan olsunlar.. içlerinde derinleşip her an ruhlarında Allah'ı (celle celâluhu)

duysunlar.. ve İbrahim Hakkı'nın ifadesiyle, Rabbilerini vicdanlarında kenzen bilsinler:

"Sığmam dedi Hak arz u semaya
Kenzen bilindi dil madeninden."

Gönül öyle bir hazineler menbaıdır ki, dünyalara sığmayan Hak, her an en kıymetli bir cevher gibi orada kendini hissettirir. Kitaplar, zihinler, düşünceler, felsefeler, beyanlar, sema, arz ve bütün mükevvenât Allah'ı (celle celâluhu) ihata edemez.. ve bunların hiçbirinin, O'nu ifadeye gücü yetmez. Ancak kalbdir ki, kısmen de olsa O'nu ifadeye tercüman olabilir. Evet, kalb öyle bir dildir ki, şimdiye kadar kulaklar, o dilin beyanı kadar parlak bir beyan duymamışlardır. Öyle ise insan, kalbinde yol almaya, aradığını orada aramaya ve Rabb'e erip O'nda fâni olmaya çalışmalıdır. Zaten Allah, Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ı onun için bizim aramıza göndermiştir.

Evet, O, insanlığa Allah'ın (celle celâluhu) âyetlerini okumak, fasıl fasıl mucizelerini gözler önüne sermek ve insana kendi mahiyetini öğretmek için gelmiştir. Evet O'nun sayesinde beşeriyet tabiat kirlerinden arınarak tertemiz hâle gelecek, bedene ait süfliyattan kurtularak kalb ve ruhun hayat derecesine yükselecekti.. ve yükseldi de. Evet, O, insanlara Kitap ve hikmeti talim edecek; insanlık da, Kitap ve hikmetin ışıktan dünyasında kendini bularak, ukbâlara uyanacak ve ebedîleşme yoluna girecekti; neticede öyle de oldu.

Bizim için çok mühim, bereketli ve feyiz dolu günler vardır. Bunlardan bazıları da mü'minlerin bayramı sayılır. Her hafta, cuma günü yaşanan bu bayram sevincini daha büyük çapta Kurban ve Ramazan Bayramlarında da yaşarız. Kurban Bayramı, Hz. İbrahim'in belli bir buudda fedakârlık yaptığı, Müslümanların da bütün samimiyetleriyle günahlarının affina yol aradıkları.. ve bu gayeye matuf, bazılarının Beytullah'a yüz sürüp, Arafat'ta vakfeye durdukları ve Muhammedî bir ruhla yalvarıp yakardıkları bir gündür. Ramazan ise, bir ay oruçla Rabb'e yaklaşma sevincini, yaşama sevincini paylaşmanın ifadesi zengin, dolgun ve bereketli bir bayramdır. Fakat bir bayram daha vardır ki, o, bütün insanlık, hatta bütün bir varlık âleminin bayramı sayılır; o da Allah Resûlü'nün dünyayı teşrif buyurarak tenezzülen aramıza girip bizi şereflendirdiği gündür.. vilâdet-i Ahmediye'dir. Yani Cenâb-ı Hakk'ın, tıpkı bir güneş mahiyetinde yarattığı o Nur'u bir kandil gibi insanlık semasına astığı gündür. Evet, o Nur sayesinde bütün cahiliye karanlıkları yırtılmış ve âlem nura gark olmuştur. Bu da Cenâb-ı Hakk'ın cin ve ins'e en büyük bir lütfu ve

büyük bir ihsanıdır.

1 Örnek olarak bkz.: İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/161-162; Taberî, *Tarihu'l-ümem ve'l-mülûk* 1/529.

2 İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/169.

3 Nûr sûresi, 24/39.

4 Nûr sûresi, 24/40.

5 Âl-i İmrân sûresi, 3/164.

B. KARANLIK BİR DEVRE

Tevhid akidesinin sarsıldığı her zaman dilimi karanlıktır. Zira semavat ve arzın nuru olan Allah inancının bütün sinelere hâkim olmaması, ruh ve vicdanları simsiyah hâle getirir. Böyle bir kalb ve vicdanın eşya ve hâdiselere bakış keyfiyeti miyop ve bulanık olacağından, o insan kapkaranlık bir dünyada, hep yarasalar gibi yaşayacaktır.

Din ve dine ait bütün esasların temelinden sarsılmış, semavî dinlerin de bizzat müntesipleri tarafından tahrif edilmiş olduğu bir dönemde, belki birkaç muvahhit, isimlendiremedikleri, bilemedikleri, dolayısıyla da yolunda kullukta bulunamadıkları bir Allah'a (celle celâluhu) inanıyorlardı; ama sesleri o kadar zayıf çıkıyordu ki, hiç mi hiç kimsenin dikkatini çekmiyordu.[1]

1. Cahiliyede Putperestlik

Bütün müşrikler Kâbe'ye doldurdukları putlarına kullukla övünüyor ve teselli oluyor, içlerinde az bilgisi olanlar ise, bu putları sadece Allah'a (celle celâluhu) yaklaştırıcı birer vasıta olarak kabul ettiklerini söylüyorlardı. Bir âyette bu husus şöyle ifade edilmektedir: مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللّٰهِ زُلْفَى *"Biz onlara, sırf bizi Allah'a daha çok yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz (derler.)"*[2]

Böylece, insanın fıtratına bir önemli emanet olarak tevdi edilmiş olan kulluk duygusu, bir kere daha suiistimal edilmiş oluyor, bir kere daha ihanete uğruyordu. Ağaca, taşa, toprağa, güneşe, aya, yıldıza kullukta bulunuyor; hatta helva ve peynir gibi yenecek nesnelerden kendi elleriyle yaptıkları putlara bir süre tapıyor, sonra da karınları acıkınca bu şeyleri yiyorlardı.

Bu fersûde düşünceyi ve bu köhneleşmiş anlayışı Kur'ân-ı Kerim şöyle dile getirir:

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هٰـؤُلَاءِ شُـفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللّٰهِ قُلْ أَتُنَبِّئُونَ اللّٰهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمٰوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

"Onlar Allah'ı bırakıp, kendilerine ne zarar ne de fayda veremeyecek şeylere tapıyorlar ve: 'Bunlar Allah katında bizim şefaatçilerimizdir.' diyorlar. De ki: 'Siz Allah'a göklerde ve yerde bilemeyeceği bir şeyi mi

haber veriyorsunuz?' Hâşâ! O, onların ortak koştukları her şeyden uzak ve yücedir."[3]

أَلَا لِلّٰهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللّٰهِ زُلْفَى إِنَّ اللّٰهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ

"Dikkat et, hâlis din ancak Allah'ındır. O'nu bırakıp kendilerine birtakım dostlar edinenler: 'Onlara, bizi Allah'a daha çok yaklaştırsın diye kulluk ediyoruz.' (diyorlar). Şüphesiz ki Allah, ayrılığa düştükleri şeyde aralarında hüküm verecektir. Şüphesiz Allah, yalancı ve inkârcı kimseyi doğru yola iletmez."[4]

Bir de bu sapık düşüncelerine mazeret arıyorlardı. En büyük mazeretleri de atalarını bu işleri böyle yapar bulmalarıydı: وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللّٰهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ اٰبَاءَنَا أَوَلَوْ كَانَ اٰبَاؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ *"Onlara (müşriklere), 'Allah'ın indirdiğine uyun!' denildiği zaman onlar, 'Hayır! Biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz şeye uyarız.' dediler. Atalarının akılları hiçbir şeye ermemiş ve doğruyu bulamıyor iseler de mi?.."*[5]

2. Kız Çocuklarının Dramı

Cahiliye devrine ait bir başka kötülüğü de Kur'ân-ı Kerim şöyle anlatır:

وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالْأُنْثَى ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ۝يَتَوَارَى مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ أَيُمْسِكُهُ عَلَى هُونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ أَلَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ

"Onlardan biri kız ile müjdelendiği zaman, pek öfkeli olarak yüzü simsiyah kesilir. Kendisine verilen müjdenin sevimsizliğinden dolayı kavminden gizlenmek ister. Onu, hakarete katlanarak yanında mı tutacak, yoksa toprağa mı gömecek? (Bunu düşünür durur.) Bak ne kötü hüküm veriyorlar!.."[6]

Evet, onlardan herhangi biri, kız çocuğu olduğu bişaretini aldığı zaman, öfkeden yutkunup duruyor.. bu yüzden de yüzü simsiyah kesiliyor ve bu acı müjdeden dolayı halkın içine çıkıp görünmekten de utanıyordu. O böyle bir haberi o kadar kötü buluyordu ki, kaybolmak, gizlenmek, bir deliğe girip saklanmak istiyor ve iki alternatiften birine katlanmak zorunda olduğuna inanıyor, tereddütler içinde bocalıyor ve bir karar veremiyordu: Ya cemiyet içinde düştüğü horluğa katlanıp o çocuğu hayatta bırakacak veya şerefini

temizlemek için (!) o kız çocuğunun vücudunu ortadan kaldıracaktı.

İşte kadın, cahiliye döneminde böylesine istihkar ediliyordu.. ve bu istihkar, tezyif, terzil sadece cahiliye Araplarına mahsus da değildi. Roma ve Sâsâni İmparatorluklarında da durum aynıydı. Bu itibarla denebilir ki; İslâm'ın, cahiliye Arapları arasındaki, kadınlık dünyasıyla alâkalı o müthiş tespit ve inkılâbı, aynı zamanda topyekün dünya kadınlığı adına, insanlık tarihinde eşi benzeri olmayan bir operasyondur.

Evet, ilk defa Kur'ân, bu tür canavarlığın önüne çıkıyor ve hangi sebeple ve ne şekilde olursa olsun çocukların öldürülmesini yasaklıyor: وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ *"Fakirlik yüzünden çocuklarınızı öldürmeyin; sizin de onların da rızkını Biz veririz."*[7]

Sanki Cenâb-ı Hak onlara şöyle diyordu: Çocuklarınızı niçin öldürüyorsunuz? Sizi de onları da rızıklandıran Benim. Görmüyor musunuz, zemin, binler sofralar hâlinde hazırlanıp sizin emrinize sunuluyor. Sema sizin imdadınıza koşuyor. Bulutları sizin için sevk edip oradan yağmur ve kar yağdıran, sonra da zemin yüzünde milyonlarca türde bitkiyi bitiren Benden başka kim olabilir? Bütün bunları gördüğünüz hâlde, hangi vicdan, hangi insaf ve hangi akılla rızık korkusuna düşüyor da çocuklarınızı öldürüyorsunuz? Sakın unutmayın; böyle yapanlar Allah'a (celle celâluhu) hiç mi hiç muhatap olma liyakatine eremeyecekler ama; bir gün o masumlar muhatap kabul edilerek, hangi cürümleri sebebiyle öldürüldükleri kendilerine sorulacak ve evlâtlarını öldüren o zalimler de, bu zulümlerinin cezasını mutlaka göreceklerdir.

İşte وَإِذَا الْمَوْؤُدَةُ سُئِلَتْ ۝ بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ *"Diri diri toprağa gömülen çocuklara, 'Suçunuz neydi, hangi günah sebebiyle öldürüldünüz?' diye sorulduğunda..."*[8] mealiyle verdiğimiz âyet, o müthiş ürperticiliğiyle bize bu devrin ahlâkını anlatmaktadır.

Bir gün bir sahabi, Allah Resûlü'nün huzuruna gelerek cahiliyeye ait bu canavarlığı şöyle dile getirmişti: "Yâ Resûlallah! Biz cahiliye devrinde kız çocuklarımızı diri diri gömerdik. Benim de bir kız çocuğum vardı. Annesine, 'Bunu giydir, dayısına götüreceğim.' dedim. (Kadın bunun ne demek olduğunu bilirdi. Ciğerpâresi, evlâdı biraz sonra bir kuyuya atılacak ve orada çırpına çırpına can verecekti. Ne var ki, kadının böyle bir canavarlığın önüne geçme hak ve salâhiyeti yoktu. Yapabileceği tek şey, için için ağlayıp gözyaşı dökmekti.) Hanımım dediğimi yaptı. Çocuk hakikaten dayısına gideceğini

zannediyor ve cıvıl cıvıl koşuşuyordu. Elinden tutup daha önce kazdığım bir kuyunun yanına getirdim. Ona kuyuya bakmasını söyledim. O tam kuyuya bakayım derken, sırtına bir tekme vurdum ve onu kuyuya yuvarladım. Fakat her nasılsa, eliyle kuyunun ağzına tutundu. Bir taraftan çırpınıyor, diğer taraftan da: 'Babacığım üzerin tozlandı.' deyip elbisemi silmeye çalışıyordu. Buna rağmen bir tekme daha vurdum ve onu diri diri toprağa gömdüm."

Adam bunu anlatırken Allah Resûlü ve yanındakiler hıçkıra hıçkıra ağlıyorlardı. Orada oturanlardan birisi: "Be adam, Resûlullah'ı hüzün içinde bıraktın!" deyince, Efendimiz, adama: *"Bir daha anlat!"* dedi. Adam hâdiseyi bir kere daha anlattı. İki Cihan Serveri'nin gözlerinden süzülen yaşlar mübarek sakalından aşağıya akıyordu.[9]

Allah Resûlü hâdiseyi tekrar ettirmekle sanki şunu anlatmak istiyordu: "İşte siz İslâm'dan evvel böyleydiniz. Tekrar tekrar anlattırdım ki, İslâm'ın size kazandırdığı insanlığı bir kere daha hatırlamış olasınız!"

Bu acılardan acı misalde görüldüğü gibi, o gün insanlık müthiş bir buhran geçiriyordu; her gün çölün karanlıklarında binbir fezâyiin yanında bir de derin derin çukurlar kazılıyor ve nice masum çocuk onların içinde can veriyordu. Beşer, vahşette sırtlanları çoktan geride bırakmıştı. Dişsiz olanın hakk-ı hayatı yoktu ve mutlaka bir dişlinin keskin dişleri arasında paralanmaya mahkûmdu. Cemiyet bunalımlar içindeydi. Bu bunalımlara "Dur!" diyecek kimse de yoktu.

Tam bugünlerde varlığın ille-i gâiyesi olan O, insanların içinden ayrılıyor; ümmetinin daha sonra "Nur Dağı" diyeceği "Hira Mağarası"na çekiliyor ve gözleri ufuklarda kurtuluş şafakları bekliyordu. Herhâlde o esnada başını secdeye koyuyor, saatlerce yalvarıyor ve Rabbinden insanlığı kurtaracak bir halaskâr talep ediyordu. Buhârî ve Müslim'de bu hâdise anlatılırken فَيَتَحَنَّثُ فِيهِ tabiri kullanılır. Bu tabir kendini ibadete vermek, inzivaya çekilmek mânâlarına gelir. Evet, Allah Resûlü bazen günlerce Mekke'ye dönmüyor ve orada kalıyordu. Ancak azığı bittiğinde geliyor ve yetecek kadar azık alıp tekrar gidiyordu.[10]

O, herhâlde bir taraftan varlığı, varlığın perde arkasını, hilkati ve hilkatin gayesini; diğer taraftan da, şirazeden çıkmış insanlığı, onun ürperten hâlini ve yürekler acısı melâlini düşünüyordu...

3. Değişen Değerler

Evet, cemiyet öyle bir hâle giriftar olmuştu ki, bütün insanî değerler ters yüz edilmiş, faziletler ayıp, ayıp ve kusurlar ise birer fazilet gibi itibar görmeye başlamıştı. Canavarlık alkışlanıyor ve insanlık horlanıyordu. Kurtlar çoban olmuş, çalım çakıyor; koyunlar bu merhametsiz çobanların elinde inim inim inliyordu. Fuhuş, zina, ahlâksızlık öyle yaygınlaşmıştı ki, çoğu kimse babasını bilmiyor ve tanımıyordu. Hasep ve nesep bütün bütün kuruyup gitmişti. İçki ve kumar hiç de ayıp sayılan şeyler değildi. İhtikâr normal bir hâdise gibi değerlendiriliyor, çeşit çeşit spekülâsyonlarla insanlığın kanını emmek mârifet ve akıllılık sayılıyordu.

İşte bütün bu olup bitenlere "Dur!" diyecek bir "İksir Sözlü"ye ihtiyaç vardı. İhtiyaç o derece şiddetli idi ki, birden Rahmet ihtizaza geldi ve derken Efendiler Efendisi'nin risalet vazifesiyle gönderilmesine bâdi oldu ve O'nun gelişiyle birden her şey değişiverdi. Evet, dev şair Ahmed Şevki'nin de dediği gibi:

وُلِدَ الْهُدَى فَالْكَائِنَاتُ ضِيَاءُوَفَمُ الزَّمَانِ تَبَسُّمٌ وَثَنَاءُ

"Hidayet doğdu, kâinat bütünüyle ışık oldu.
Artık zamanın dudaklarında tatlı bir tebessüm ve sena var."

Karanlık olan zaman ve mekân, Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ın getirdiği ışıkla, tebessüm eden bir gül demeti hâline geliverdi ki seneler sonra, hicret esnasında Medine halkı O'nu karşılarken:

طَلَعَ الْبَدْرُ عَلَيْنَا مِنْ ثَنِيَّاتِ الْوَدَاعِ
وَجَبَ الشُّكْرُ عَلَيْنَا مَا دَعَا لِلّٰهِ دَاعٍ

"Seniye-i Veda'dan bir Ay doğdu. Her dua ve davette bulunan, dua ve davette bulunduğu müddetçe üzerimize şükür vacib oldu."[11] bütün bu duyguları dile getiren nağmelerle karşılayacaklardı. Evet, işte tertemiz nâsiyeliler, tertemiz ağızlarıyla bu tertemiz nağmeleri terennüm ediyorlardı.

1 Bkz.: İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 2/238.

2 Zümer sûresi, 39/3.

3 Yûnus sûresi, 10/18.

4 Zümer sûresi, 39/3.

5 Bakara sûresi, 2/170.

6 Nahl sûresi, 16/58-59.

7 En'âm sûresi, 6/151.

8 Tekvir sûresi, 81/8-9.

9 Dârimî, *mukaddime* 1.

10 Buhârî, *bed'ü'l-vahy* 3; Müslim, *iman* 252.

11 İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 3/197, 5/23; İbn Hacer, *Fethu'l-bârî* 8/129.

C. NÜBÜVVETİNDEN EVVEL DE O (sallallâhu aleyhi ve sellem) BİR NEBİ GİBİ YAŞAMIŞTI

1. Emniyet İnsanı

O'nun çocukluk, gençlik ve olgunluk dönemlerinin hepsi, peygamberliğinin mukaddimesi, basamakları ve merdivenleri mahiyetindeydi. Öyle ki, O'nu tanıyanların birçoğu risaletini ilân eder etmez hemen O'na inanıp teslim olmuşlardı.

Zira O, hayatında bir kere dahi yalan söylememişti. Ve işte bu insan, şimdi Allah'tan (celle celâluhu) bahsediyor ve peygamber olduğunu söylüyordu. En küçük meselelerde dahi hilâf-ı vaki söylemeyen bir insan nasıl olur da böyle büyük ve ulvî bir meselede yalan söyleyebilirdi?[1] Bu asla mümkün değildi. İşte o günün insanı böyle düşünüyor, herkes olmasa bile inat ve hasedi terk edenler derhal imana geliyorlardı. Yaşadığı devir, evet, cahiliye devriydi. Fakat bu isim O'nun hususî zamanının dışında kalanların yaşadığı hayata verilen bir isimdi. Yoksa O hiçbir zaman cahiliye devrini yaşamamıştı. O, emin bir insandı.. O'nu herkes de böyle kabul ediyordu. Öyle bir emindi ki; sözgelimi sefere çıkmayı düşündünüz, hanımınızı bir yere bırakmanız lâzım geldi. Gidip hiç tereddüt etmeden Hz. Muhammed'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) bırakabilirdiniz.. siz gelinceye kadar kaşını kaldırıp ona bakmayacağına kat'iyen şüpheniz olmazdı. Malınızı birisine teslim etmeyi mi düşündünüz? Hiç tereddüt etmeden gidip Muhammedü'l-Emîn'e teslim edebilirdiniz.. edebilirdiniz de malınızın zerresine dahi zarar gelmeyeceğine inanırdınız. Bir mesele hakkında sözün en doğrusunu öğrenmek mi istiyordunuz? Hemen doğruluğun andelîb-i zîşanı o sadakat timsaline koşar, O'nu dinler, O'ndan işittiklerinize göre hüküm verir ve O'nun beyanlarını her işinizde esas kabul ederdiniz; zira O, hayatında bir kere dahi olsa yalan söylememiştir.

Delil mi istiyorsunuz? İşte O, Safâ tepesine çıkmış ve etrafını çeviren insanlara soruyor: *"Şu dağın arkasından bir ordu, size hücum etmek üzere geliyor dersem bana inanır mısınız?"* Herkes bir ağızdan "Evet inanırız. Çünkü senin hiç yalan söylediğini duymadık."[2] diyor. Bunu söyleyenler

arasında Ebû Leheb gibi din düşmanları da vardır. Ancak hepsi de O'nun doğruluğunu tasdik ve güvenilirliğini teslim etmektedir.

O, daha anne karnında iken babasını kaybetmişti; beş-altı yaşına vardığında da annesini kaybetti. Bunun üzerine O'nu dedesi Abdülmuttalib himayesine aldı.. derken sekiz yaşına henüz basmıştı ki dedesi de vefat etti. Sanki kader O'nu, her şeyden tecrit ediyor ve bütünüyle Allah'a (celle celâluhu) teslim olmaya hazırlıyor gibiydi. O'na el uzatabilecek bütün hâmiler teker teker gidiyor ve nur-u tevhid içinde ehadiyet sırrının zuhuruyla doğrudan doğruya ve fiilen Cenâb-ı Hakk'ın himayesi ihtar ediliyordu. O, "Kelime-i Tevhid" ve "Hasbünallah" cümlesini ta baştan vicdanında duyarak söylemeliydi. Onun için de, zâhirî esbâbın bütünüyle devre dışı kalması gerekiyordu. Ve öyle de oldu...

Allah'ın (celle celâluhu) kulu mânâsına gelen "Abdullah", emin ve doğru kadın mânâsına gelen "Âmine" O'nun dünyaya gelmesine sebep ana ve babaya ait isimlerdi. Evet O, emniyet doğuran, emniyetin emanetçisi bir kadından dünyaya geliyordu. Risaletten evvel ubûdiyetle serfiraz olan bu şeref-i nev-i insanın babasının adı da "Allah'ın kulu" mânâsını taşıyordu. Bunlar rastlantı değildir; değildir zira bunları takdir buyuran Allah'tır (celle celâluhu).

2. O, Yetim Büyüdü

O, yetim olarak büyüdü. İleride yükleneceği çok ağır bir yük, büyük bir vazife vardı. Ve ona şimdiden hazırlanması gerekiyordu. Tevekkülün zirvesinde, bütün güçlüklere göğüs gerebilecek bir yapıda yetişmeliydi. Zenginliğin şımarttığı veya sefaletin, yoksulluğun tamamen pısırıklaştırdığı bir insan olmaktan Allah (celle celâluhu) O'nu korudu. Ve hayatının her safhasında itidal ve istikameti muhafaza eden, ifrat ve tefritten uzak bir insan olarak yetişmesini temin etti.

Bir liderin, bu türlü sıkıntılı günlerden geçmesi çok mühimdir. Yetimliğin ne demek olduğunu bilmelidir ki, raiyetine şefkatli bir baba gibi davranabilsin. Fakirliği tatmış olmalı ki, idaresi altındakilerin durumunu idrak edip onlara öyle muamele etsin. İşte Allah Resûlü'nün yüce ahlâkı içinde bir nüve hâlinde bulunan, yetime ve fakire el uzatma, onları görüp gözetme hasleti, yaşadığı bu hayatın suyu, toprağı ve havasıyla besleniyordu. Sonra O, zirvelere çıktığı zaman da bu ilk hâlinden hiç mi hiç taviz vermeden ve hayatı boyunca yaşama tarzını değiştirmeden dümdüz yaşamış, benzeri olmayan bir şahsiyettir. Ömrünce yetimi azarlamadı ve isteyeni boş çevirmedi. Zira bunu O'na bizzat

Cenâb-ı Hak talim ve emir buyurmuştu:

أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَاٰوٰى۝وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدٰى۝وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنٰى۝

فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ۝وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ۝وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ۝

"O seni yetim bulup barındırmadı mı? O seni hayrette bulup hidayet etmedi mi? Seni fakir bulup, zengin etmedi mi? Öyle ise yetimi hor görme. Dilenciyi azarlama. Rabbinin nimetini de anlat da anlat."[3]

Ben ne zaman bu sûreyi okusam, babam senelerce önce vefat etmiş olmasına rağmen yine de onu bir şefaatçi gibi Allah Resûlü'ne arz eder ve beni de kapısından kovmaması için o büyük ruha: "İşte kapında bir yetim! Ne olur, bu yetimi kovma kapından!" derim.

a. Abdülmuttalib'in Yanında

Abdülmuttalib, O'ndaki peygamberlik nurunu çok önceden sezmişti. O'nunla beraber geçen günleri hep bereketli ve yümünlü geçiyordu. O'nu büyüklerin meclislerinde oturtuyor, O'na izzet ve ikramda bulunuyordu.[4] O'nda insanlığın kurtuluşunu görüyordu. Allah Resûlü'nün bakışlarında bir derinlik vardı ki, bir başkasında bu bakışlardaki derinliği görmek mümkün değildi. Belki de atalarından peygamber olduğu rivayet edilen Lüey, kendi neslinden böyle bir peygamber geleceğini müjdelemiş ve Abdülmuttalib bu müjdeye istinaden Allah Resûlü'nün peygamber olacağını keşfetmiş veya hissetmişti. Hatta denebilir ki bundan dolayı torununu çok aşırı şekilde seviyor ve O'nu kendi gözünden bile kıskanıyordu. Vefat edeceği an, bu dev adam, Muhammed'ini bir daha bağrına basıp sevemeyeceğinden hıçkıra hıçkıra ağlamıştı. Düşünün ki; Ebrehe ordusu karşısında sarsılmayan ve senelerce süren Ficar harpleri esnasında dünya kadar düşman kabilelerle yaptığı savaşlarda gözü dahi nemlenmeyen bu büyük insan, kutlu torunundan ayrılacağı mülâhazasıyla bir çocuk gibi hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Böylece Abdülmuttalib vesayeti de bitiyor demekti. Evet o da son vasiyetini yaparak gözlerini hayata yumdu. Artık bundan böyle O "Dürr-i Yektâ"yı Ebû Talib himayesine alacaktı.

b. Ebû Talib'e İntikal

Ebû Talib sözünde durdu. Allah Resûlü'nü kırk seneye yakın himaye etti ve O'na muzahir oldu. O'nun bu iyiliği karşılıksız kalmadı. Cenâb-ı Hak da O'na Hz. Ali (radıyallâhu anh) gibi evlât nasip etti. Her nebinin nesli kendinden devam ediyordu. Hâlbuki Allah Resûlü'nün nesli, Hz. Ali'den devam edecekti.

Hatta Efendimiz'e isnat edilen böyle bir rivayet olduğu da söylenmektedir.[5]

Hz. Ali (radıyallâhu anh), İki Cihan Serveri'nin vilâyet yönünü temsil ediyordu. Bu itibarla o bütün velilerin sertacı sayılır. Kıyamete kadar gelecek bütün tarikat erbabının, bütün ricalin takdirle yâd edip inkıyat edeceği, sultanlar sultanı, Şâh-ı Merdân, Haydar-ı Kerrâr, Damad-ı Nebi, Aliyyü'l-Murtaza; Ebû Talib'e, Allah Resûlü'ne karşı gösterdiği mürüvvetin bir hediye ve bir karşılığı gibiydi.

Ebû Talib de babası Abdülmuttalib gibi sadece zâhirî bir sebepten ibaretti. O'nu asıl himaye eden ve yetiştiren Cenâb-ı Hak'tı. Allah (celle celâluhu) bir taraftan o mümtaz şahsiyeti nebi olma seviyesine yükseltirken, diğer taraftan cemiyeti, O'nu kabul edebilecek kıvama getiriyordu. Gün geçtikçe, O'nun nübüvvetine olan işaretler netleşiyor ve Hz. Muhammed Aleyhisselâm, herkesin konuştuğu ve herkesin yakından tanıdığı bir insan olarak hep gündemdeki muallâ yerini muhafaza ediyordu.

1 Buhârî, *bed'ü'l-vahy* 3.

2 Buhârî, *tefsir* (111) 1-2; Müslim, *iman* 355-356.

3 Duhâ sûresi, 93/6-11.

4 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye 1/127.*

5 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 3/43.

D. YOLCULUKLARI

1. Şam Yolculuğu ve Rahip Bahîra

Siyer kitapları Allah Resûlü'nün ilk yolculuğunu amcası Ebû Talib'le ve henüz on iki yaşında iken yaptığını naklederler. Bu yolculuk Şam'a yapılmaktadır. Kervan bir yerde konaklar; Allah Resûlü de kervana gözcü olarak bırakılır. Diğerleri istirahata çekilmek üzere bir hana yerleşirler. Bazılarının, yanlışlıkla "Buhayra" dedikleri rahip Bahîra, gelmekte olan bu kervanı seyrederken dikkatini çeken bir hâdise olmuştur. Kervanın üzerinde bir bulut vardır ve bulut, sürekli kervanı takip etmektedir. Kervan durunca durmakta, yürüyünce de harekete geçmektedir.

Bunun üzerine Bahîra kervanda bulunan herkesi yemeğe davet eder. Daha önceleri kervanlarla hiç ilgilenmeyen Bahîra'nın bu davranışı herkesi şaşırtmıştır. Efendimiz hariç herkes bu davete icabet eder. Fakat rahip gelenler içinde aradığını bulamamıştır. Bunun üzerine kervanın başında kimsenin kalıp kalmadığını sorar. Aldığı cevab üzere O'nu da çağırtır. Daha O'nu görür görmez, hükmünü verir. Ve Ebû Talib'e O'nun kim olduğunu sorar. "Oğlum" deyince de, Bahîra buna pek inanmak istemez, zira onun tespitlerine göre bu O'dur. O'nun babası, henüz O doğmadan vefat etmiş olmalıdır. Ve daha sonra Ebû Talib'i bir kenara çekip, bu yolculuktan vazgeçmesini tavsiye eder. Çünkü ona göre Yahudiler haset insanlardır. Bu çocuğun simasından O'nun son peygamber olduğunu anlayabilirler ve kendilerinden olmadığı için de O'na bir kötülük düşünebilirler mülâhazasıyla, Ebû Talib'e: "Sen bu yolculuktan vazgeç." der. Ebû Talib denileni yapar.. bir mazeret bulup kervandan ayrılır ve Mekke'ye geri döner.[1]

Bahîra, hakikati söylüyordu. Fakat bilemediği bir husus vardı. O, Allah'ın (celle celâluhu) himayesindeydi ve O'nu hayatının sonuna kadar Allah (celle celâluhu) koruyacaktı ki, وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ yani *"Ey Habibim! Allah seni (iç ve dış mihrakların şerrinden) koruyup muhafaza edecektir."*[2] âyeti de bunu ifade etmektedir. Evet, Rabbi, O'na böyle diyordu.. ve dediğini de yerine getirecekti...

2. Şam'a İkinci Seyahat

İki Cihan Serveri, ikinci seyahatini de yirmi beş yaşlarında yapar. Bu defa da

Hz. Hatice'nin gönderdiği kervanın başındadır ve onunla iş ortaklığı yapmaktadır. Bu seyahatinde de Bahîra ile karşılaşır. Rahip iyice ihtiyarlamıştır. Allah Resûlü'nü görünce de bir hayli sevinir. Zira o, hep böyle bir günü beklemişti. Allah Resûlü'ne: "Sen peygamber olacaksın. Ah keşke Senin nübüvvetini ilân ettiğin güne yetişebilsem, yetişebilsem de ayakkabılarını taşısam ve sana hizmet edebilsem." demişti.[3] O, o günlere yetişemedi; fakat bu kabullenmenin, ona ahirette çok şey kazandırdığı kesindi; muhakkaktı.

3. Herkes O'nu Bekliyordu

O'nu bekleyen ve O'nu müjdeleyenlerin sayısı sadece bir iki kişiye münhasır değildi, bunlar çoktu ve Zeyd b. Amr da bunlardan biridir. Aşere-i Mübeşşere'den meşhur sahabi Said b. Zeyd'in babası ve Hz. Ömer'in amcası olan Zeyd, hanîflerdendi. Bu zat, putlardan yüz çevirmiş ve onların hiçbir fayda ve zarara muktedir olamayacaklarını haykırmış, tulûa beş dakika kala gurûb edenlerden biriydi. Bunun da bişaretleri olmuştu ve en mühimi de şu sözleriydi: "Ben bir din biliyorum ki onun gelmesi çok yakındır; gölgesi başınızın üzerindedir. Fakat bilemiyorum ki ben o günlere yetişebilecek miyim?"

Zeyd, bir esintiden müteessir olmuş ve vicdanı hakka karşı tamamen uyanmış biriydi; bir olan Allah'a (celle celâluhu) inanıyor ve O'na teslimiyetini arz ediyordu. Ancak ne inandığı Allah'a, "Allahım" diyebiliyor, ne de O'na nasıl ibadet edeceğini bilebiliyordu.

Sahabe-i kiramdan Âmir b. Rebia, bize şunu naklediyor: "Zeyd b. Amr'dan işittim, bir gün şöyle diyordu: 'Ben Hz. İsmail'in, sonra Abdülmuttalib'in soyundan gelecek bir nebi bekliyorum. O'na yetişebileceğimi zannetmiyorum; ama iman ediyor, tasdik ediyor ve kabul ediyorum ki, O, hak nebidir. Eğer senin ömrün olur da O'na yetişirsen, benden O'na selâm söyle! Sonra da, sana O'nun şemâilinden haber vereyim de sakın şaşırma!' dedi. Ben de 'Buyur anlat.' dedim. Devam etti: 'Orta boyludur. Ne çok uzun ne de çok kısadır. Saçları tam düz de değildir, kıvırcık da değildir. İsmi Ahmed'dir. Doğum yeri Mekke'dir. Peygamber olarak gönderileceği yer de burasıdır. Ancak daha sonra kavmi, O'nun getirdikleri, onların hoşlarına gitmediğinden, O'nu Mekke'den çıkaracaklardır. O, Yesrib'e (Medine) hicret edecek ve getirdiği din oradan yayılacaktır. Sakın ondan gafil olma! Ben diyar diyar dolaştım ve Hz. İbrahim'in dinini aradım. Bütün konuştuğum Yahudi ve Hıristiyan âlimleri bana, (senin aradığın daha sonra gelecek) dediler ve hepsi de bana biraz evvel

sana anlattığım şeyleri anlattılar ve sözlerinin sonunu da şöyle bağladılar: O, son peygamberdir ve O'ndan sonra da bir daha peygamber gelmeyecektir.' "

Âmir b. Rebia devam ediyor: "Gün geldi ben de Müslüman oldum. Allah Resûlü'ne, Zeyd'in dediklerini bir bir anlattım. Selâmını söyleyince toparlandı ve Zeyd'in selâmını aldı. Ardından da şöyle buyurdu: *Ben Zeyd'i Cennet'te eteklerini sürüye sürüye yürürken gördüm.*"[4]

Varaka b. Nevfel bir Hıristiyan âlimiydi ve Hz. Hatice'nin de akrabasıydı. Allah Resûlü'ne ilk vahiy gelmeye başladığında, Hatice Validemiz (radıyallâhu anhâ) durumun ne olduğunu öğrenmek için ona gelmiş ve Varaka'dan şu cevabı almıştı: "Yâ Hatice! O doğru sözlü bir insandır. Gördüğü, nübüvvetin ilk başlangıcında görülmesi gerekenlerdir. O'na gelen Namus-u Ekber'dir. Hz. Musa'ya ve Hz. İsa'ya (aleyhimesselâm) da o gelmiştir. Yakın zamanda O, peygamber olacaktır. Eğer o günlere yetişebilirsem, ben de O'na iman eder ve mutlaka muzahir olurum."[5]

Abdullah b. Selâm ise bir Yahudi âlimiydi. İslâm'a girişini bizzat kendisinden dinleyelim: *"Allah Resûlü Medine'ye hicret edince herkes gibi ben de görmeye gittim. Etrafında birçok insan vardı. Ben içeriye girdiğimde mübarek dudaklarından şu sözler dökülüyordu:* أَفْشُوا السَّلَامَ وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ... *"Önünüze gelene selâm verin ve yemek yedirin..."* O'nun sözlerindeki büyüye ve çehresindeki derinliğe vurulmuştum. Hemen orada şehadet getirip Müslüman oldum. Çünkü O'nda gördüğüm sima ancak bir peygamberde olabilirdi."[6]

Abdullah b. Selâm (radıyallâhu anh) mühim bir şahsiyetti. İbn Hacer'in "İsâbe"de kaydettiğine göre, Hz. Yusuf'un neslinden geliyordu.[7] İtibarlı bir insandı. Onun şahitliği bizzat Kur'ân'da tebcil ediliyor ve delil getirme sadedinde anlatılıyordu: قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ وَكَفَرْتُمْ بِهِ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى مِثْلِهِ فَاٰمَنَ وَاسْتَكْبَرْتُمْ إِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ *"De ki: Hiç düşündünüz mü; şayet bu, Allah katından ise ve siz de O'nu inkâr etmişseniz, İsrailoğullarından bir şahit de bunun benzerini görüp inandığı hâlde, siz yine de büyüklük taslamışsanız (haksızlık etmiş olmaz mısınız?) Şüphesiz Allah zalimler topluluğunu doğru yola iletmez."*[8]

Âyette zikredilen Benî İsrailli şahit, Abdullah b. Selâm'dır. Her ne kadar bazı müfessirler, bu sûrenin Mekkî oluşunu nazara alarak zikredilen şahsın Hz. Musa (aleyhisselâm) olacağını söylemişlerse de,[9] bu âyetin Medenî olduğu

görüşü daha kuvvetlidir. Yani Ahkâf sûresi Mekkî olmakla beraber sadece bu âyet Medenîdir ve Abdullah b. Selâm'dan bahsetmektedir.[10]

4. Neden İnanmadılar?

Aslında Yahudi ve Hıristiyanlardan bazıları, Allah Resûlü'nü çok iyi bilip tanıyorlardı. Ama kin ve hasetleri inanmalarına mâni oluyordu. Hem bu tanıma, o kadar kesin ve netti ki inanmak için sadece Allah Resûlü'ne bir kere bakmaları yeterliydi. Zira onlar, Allah Resûlü'nü bütün şekil ve şemâiliyle tanıyorlardı. Kur'ân-ı Kerim bu hakikate şöyle işaret etmektedir:

اَلَّذِينَ اٰتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ وَإِنَّ فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

"Kendilerine kitap verdiklerimiz, O'nu öz oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar. (Buna rağmen) onlardan bir grup, bile bile gerçeği gizler."[11]

Âyette, bizzat Allah Resûlü'nün ismi zikredilmeyip de "O'nu" denmesi işaret ediyor ki, Ehl-i Kitap bütünüyle, son gelecek peygamber kastedilerek "O" dendiğinde hep Tevrat ve İncil'de adı geçen Zât'ı anlıyorlardı. O da, hiç şüphesiz ki, Hz. Muhammed Aleyhisselâm'dı ve O'nu öz evlâtlarından daha iyi tanıyorlardı.

Hz. Ömer (radıyallâhu anh), Abdullah b. Selâm'a sorar:

– Allah Resûlü'nü öz evlâdın gibi tanıyor muydun?

Cevap verir:

– Öz evlâdımdan daha iyi tanıyordum.

Hz. Ömer, ikinci defa "Nasıl?" diye sorunca da şu cevabı verir: "Evlâdım hakkında şüphe edebilirim. Belki beni hanımım kandırmıştır. Fakat Allah Resûlü'nün son peygamber olduğundan zerre kadar şüphem yoktur." Bu cevap Hz. Ömer'i öyle sevindirir ki, kalkar ve Abdullah b. Selâm'ın başından öper.[12]

a. Kıskançlık ve Haset

Evet, onlar Allah Resûlü'nü çok iyi tanıyorlardı. Fakat iman başka, tanımak daha başkadır. Tanıyor, ama iman edemiyorlardı. Kıskançlıkları ve hasetleri imanlarına mâni oluyordu.

وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللّٰهِ عَلَى الْكَافِرِينَ

“Ne zaman ki, onlara Allah katından, yanlarında bulunan (Tevrat)’ı doğrulayıcı bir kitap (Kur’ân) geldi ki, daha önce küfredenlere karşı nusret talebinde bulunup dururlarken, o bildikleri (Kur’ân) kendilerine gelince, onu inkâr ettiler, artık Allah’ın lâneti, inkârcıların üzerine olsun.”[13]

Bu âyetle de Cenâb-ı Hak, onların, Allah Resûlü’nü kabul etmemelerindeki gerçek sebebi anlatıyordu. Bütün mesele son gelen nebinin Yahudi olmamasıydı. Eğer Allah Resûlü, Yahudilerin içlerinden çıkmış olsaydı, hiç şüphesiz davranışları daha farklı olabilirdi.

Nitekim Abdullah b. Selâm (radıyallâhu anh), Allah Resûlü’ne gelerek: “Yâ Resûlallah, beni bir yere saklayın ve Medine’de ne kadar Yahudi âlimi varsa hepsini çağırın! Sonra da onlara beni ve babamı nasıl tanıdıklarını sorun! Muhakkak cevapları müspet olacaktır. Sonra da ben, saklandığım yerden çıkıp Müslümanlığımı ilân edeyim.” teklifinde bulunmuştu. Allah Resûlü de bu teklifi kabul buyurmuşlardı. Derken Abdullah b. Selâm, evin bir yerine gizlendi. Gelen Yahudi âlimleri yerlerini aldılar. Efendimiz sordu: *“Siz Abdullah b. Selâm’ı ve babasını nasıl bilirsiniz?”* Cevap verdiler: “O ve babası bizim aramızda en âlim ve en şereflilerdendir.” Allah Resûlü: *“O beni tasdik ederse, siz ne dersiniz?”* dediğinde ise: “İmkânı yok, asla böyle bir şey olamaz!” dediler. Tam o esnada da Abdullah b. Selâm (radıyallâhu anh) saklandığı yerden çıktı. Şehadet getirip Efendimiz’in peygamberliğini tasdik etti. Şaşırıp kaldılar ve biraz önce söyledikleri övücü ifadeleri geri alarak: “O bizim en şerlimiz ve en şerlimizin oğludur.” dediler. Bunun üzerine Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu ikiyüzlülerin, huzurunda daha fazla kalmasına izin vermedi.[14]

B u hâdise de açıkça ispat ediyor ki, Yahudiler Allah Resûlü’nü bilip tanıyorlardı. Ancak peşin hükümlü ve sabit fikirli olmaları, onları imandan alıkoyuyordu.

Selmân-ı Fârisî (radıyallâhu anh) de bu mevzuda tek başına bir delildir. Önceleri Mecûsi idi; ama hak dini bulabilme arzusuyla yanıp tutuşuyordu. Sonra Hıristiyanlığı gördü; kiliseye kapandı. İntisap ettiği rahipten, vefat edeceği sırada kendisine bir rahip tavsiye etmesini istedi; o da ona, bilip itimat ettiği bir başka rahibi tavsiye etti. Böylece pek çok kimsenin yanında kaldı. Nihayet son dakikalarını yaşayan bahtiyar bir rahipten de aynı talepte bulununca, bu Hıristiyan âlimi ona şu tavsiyede bulundu:

"Evlâdım, şu anda sana tavsiye edebileceğim hiç kimse kalmadı. Ancak, son gelecek nebinin zamanı iyice yaklaştı. O, İbrahim'in Hanif dini üzere gelecek, İbrahim'in hicret ettiği yerden zuhur edecek; ancak başka bir yere hicret edip orada yerleşecek. O'nun nebi olduğuna dair açık delililler vardır. Gidebilirsen oraya git. O, sadaka yemez. Hediye kabul eder ve iki omuzu arasında nübüvvetine delil bir hâtem vardır."

Gerisini kendisinden dinleyelim:

"Rahibin haber verdiği yere gitmek için bir kervan araştırdım. Nihayet böyle bir kervan buldum ve onlara, ücret karşılığı beni de götürmelerini söyledim. Kabul ettiler. Ancak, Vâdi'l-Kurâ'ya gelince zulmedip beni köle diye bir yahudiye sattılar. Bulunduğum yerde hurma bahçelerini görünce, herhâlde burası bana rahibin haber verdiği yer, dedim ve orada kaldım. Sonra da birgün Benî Kurayza yahudilerinden biri gelip beni bu adamdan satın aldı ve Medine'ye götürdü. Orada hurma bahçelerinde çalışıyordum. Allah Resûlü'nden hiçbir haber alamamıştım. Yine günlerden bir gün ağaca çıkmış hurma topluyordum.. ve sahibim olan yahudi de ağacın altında oturuyordu. Biraz sonra onun amca çocuklarından bir yahudi çıkageldi. Öfkeli bir hâlde: 'Allah kahretsin, bütün millet Kuba'ya gidiyor. Mekke'den gelen bir adam peygamberliğini ilân etmiş ve onlar da O'nun peygamber olduğunu zannediyorlar!.' dedi. Heyecandan titremeye başladım. Nerede ise ağaçtan sahibimin üzerine düşecektim. Hızla ağaçtan indim ve adama: 'Ne diyorsun? Ne diyorsun? Bu nasıl bir haber?' demeye başladım. Sahibim benim bu heyecanımı görünce elinin tersiyle bana şiddetli bir tokat atarak: 'Sana ne bu işten? Sen işine bak!' dedi. Ben de: 'Hiç.. sadece ne olduğunu öğrenmek istemiştim.' dedim. Tekrar ağaca çıktım. Akşam olunca neyim varsa topladım ve Kuba'ya gittim. Allah Resûlü ashabıyla beraber oturuyordu. 'Siz fakir insanlarsınız, ben de sadaka verecek yer arıyordum. Şunları size sadaka olarak getirdim, buyurun yiyin.' dedim. Allah Resûlü yanındakilere; 'Siz yiyin.' dedi. Kendisi hiç dokunmadı. İçimden: 'İşte rahibin dediği birinci işaret.' dedim. Ertesi gün yine gittim ve, 'Bu sadaka değil, hediyedir, buyurun yiyin.' dedim. Allah Resûlü ashabını buyur edip kendisi de yedi. 'İkinci işaret de tamam.' dedim.

Ashabdan biri vefat etmişti. Allah Resûlü de cenazede bulunmuş ve Bakîü'l-Garkad'a (Medine Mezarlığı) gelmişti. Yanına varıp selâm verdim. Sonra da arkasına geçtim ve sırtındaki nübüvvet mührünü görmeye çalıştım. Niyetimi

sezmişti.. zaten omuzları da açıktı.. ve nübüvvet mührünü de görmüştüm. Üçüncü işaret de aynen rahibin senelerce önce anlattığı gibiydi. Kendimi tutamadım, hemen sarılıp mührü öpmeye başladım. Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem); 'Dur bakalım!' dedi. Çekildim. Karşısına oturup, başımdan geçenleri bir bir anlattım. Çok sevinmişti. O'na anlattıklarımın ashabı tarafından da duyulmasını istemişti..."[15]

Evet, inat ve hasedi bırakıp O'na bakanlar O'nu buldu ve O'na vuruldu. Dünle-bugün arasında keyfiyet bakımından zerre kadar fark yoktur. Bugün de binler-yüz binler, O'nun hakkaniyetini görüp tasdik etmekte ve O'nun son resûl olduğunu bütün dünyaya haykırmaktadırlar. Ancak, yine dünle bugün arasında fark olmayan bir husus da, inat ve temerrüdü terk edemeyenlerin, O'nun risaletini bildikleri hâlde kabullenemeyişleridir...

b. Rekabet Hissi

Muğîre b. Şu'be anlatıyor: "Ebû Cehil'le beraber oturuyorduk. Allah Resûlü geldi ve bazı şeyler anlatarak tebliğde bulundu. Ebû Cehil, küstahça: 'Yâ Muhammed! Eğer bunları öbür tarafta tebliğ ettiğine dair şahit aramak için yapıyorsan, hiç yorulma, ben sana şehadet ederim, şimdi beni rahatsız etme!' dedi. Allah Resûlü bizden ayrıldı. Ben Ebû Cehil'e sordum: "Hakikaten O'na inanmıyor musun?" Cevap verdi: "Aslında biliyorum ki, O peygamberdir. Fakat Hâşimîlerle eskiden beri aramızda bir rekabet var. Onlar, rifâde, sikâye bizde diye övünüp duruyorlar. Bir de peygamber de bizden, derlerse işte ben buna dayanamam."[16]

Kureyş toplanıp kafa kafaya verdi ve Allah Resûlü'ne göndermek üzere Utbe b. Rebia'da karar kıldılar. Utbe gidip O'nu ikna edecek ve davasından vazgeçirecekti. Bu zat, o günün entel sınıfından ve Arap edebiyatına vâkıf, varlıklı bir insandı. İki Cihan Serveri'nin yanına vardı ve kendince mantık oyunları yapmaya çalışarak O'na sordu: "Yâ Muhammed! Sen mi hayırlısın, yoksa baban Abdullah mı?" Efendimiz bu soruya cevap vermedi. Hayır, belki de ahmağa en güzel cevap olan sükût ile karşılık verdi. Utbe devamla: Eğer onun senden daha hayırlı olduğunu kabul ediyorsan, muhakkak o, senin şu anda tahkir ettiğin ilâhlara taptı. Yok, eğer kendini ondan daha hayırlı görüyorsan, o zaman konuş da anlattıklarını ben de dinleyeyim.

Allah Resûlü sordu: *"Diyeceklerin bitti mi?"* Evet, dedi Utbe ve sustu. İki Cihan Serveri diz çöktü ve Fussilet sûresini başından itibaren okumaya başladı.

13. âyet olan:

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَ[17] âyetine gelince, Utbe dayanamadı. Sıtmalı gibi titriyordu. Ellerini Allah Resûlü'nün mübarek dudaklarına götürdü. Takati kalmamıştı. 'Sus yâ Muhammed! İnandığın Allah aşkına sus!' dedi ve kalkıp gitti.

Mekke büyükleri neticeyi bekliyorlardı. Ebû Cehil, Utbe'nin gelişini hiç beğenmemişti. Yanındakilere, 'Gittiği gibi dönmüyor.' dedi. Utbe doğruca evine gitti. Dinlediği âyetler onu yıldırım çarpar gibi çarpmıştı.. ve biraz sonra da şeytana akıl öğreten adam Ebû Cehil gelip kapıya dayanmıştı. Utbe'nin iman etmesinden korkuyor ve hemen hâdisenin üzerine gitme lüzumuna inanıyordu.. ve Utbe'nin zayıf tarafını çok iyi biliyordu. Onu gururundan vuracaktı. Harekete geçti ve şöyle dedi:

– Yâ Utbe, duydum ki Muhammed sana fazla iltifat etmiş. Orada sana ziyafet vermiş, yedirmiş, içirmiş. Sen de bu iltifata dayanamayıp O'na iman etmişsin. Halk arasında söylenenler bunlar... Utbe öfkelendi. Damarı kabardı. 'Benim O'nun yemeğine ihtiyacım olmadığını hepiniz biliyorsunuz. Aranızda en zengin benim. Fakat Muhammed'in söyledikleri beni sarstı. Çünkü okuduğu şiir değildi. Kâhin sözüne ise hiç benzemiyordu. Ne diyeceğimi bilemiyorum. O, sözü doğru bir insandır. O'nun okuduklarını dinlerken Âd ve Semûd'un başına gelenlerin bizim de başımıza geleceğinden korktum...[18]

c. Başka Sebepler

Aslında bu itiraflar sadece bir iki kişiye münhasır değildi. Umumî vicdanda kanaat hep aynıydı. Fakat korku, tama', hırs ve inat gibi menfî tesirler inanmalarına mâni oluyordu.. evet, hem de bildikleri hâlde inanamıyorlardı.

İşte, Kur'ân-ı Kerim, hem onların bu hâlini anlatma hem de Efendimiz'i tesliye makamında şöyle buyuruyor:

قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْزُنُكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلٰكِنَّ الظَّالِمِينَ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ يَجْحَدُونَ

"Onların söylediklerinin, seni üzeceğini elbette çok iyi biliyoruz. Doğrusu onlar seni yalancı saymıyorlar, fakat zalimler, bile bile Allah'ın âyetlerini inkâr ediyorlar."[19]

Onlar sana çeşitli isnatlarda bulunuyorlar. Onların bu isnatları da seni üzüyor. Sakın, o bedeninin altında kalıp ezilmişlerin ve alışkanlıklarını terk

edemeyen nefsinin zebunu tali'sizlerin dedikleri ve söyledikleri seni üzmesin. Hem aslında onlar seni bizzat yalanlamıyorlar. Evet, onların hiçbiri kalkıp da sana yalan isnat edemiyor. Çünkü onlar da biliyorlar ki, sen yalan söylemekten müberrasın. "Emîn" ismini sana veren onlardır. Bunların akılsızlıklarına bak ki, sana isnat ettikleri şeylere inanmadıkları hâlde, kendi akıl ve muhâkemelerine rağmen, böyle bir şeye cüret ediyorlar. Öyleyse üzülmene ne gerek var!

Evet, üzülmesi gereken birisi varsa, o da dünya ve ukbânın dizginlerini elinde tutan bir Zât'a karşı hem de ışığın etrafında durdukları hâlde, istifade menfezlerini açıp istifade edemeyenlerdir.

1 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 1/319-322.

2 Mâide sûresi, 5/67.

3 İbn Hacer, *el-İsâbe* 1/353, 6/506.

4 İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 2/298 vd.; İbn Hacer, *el-İsâbe* 2/615.

5 Buhârî, *bed'ü'l-vahy* 3.

6 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/451.

7 İbn Hacer, *el-İsâbe* 4/118.

8 Ahkaf sûresi, 46/10.

9 Taberî, *Câmiu'l-beyan* 26/9.

10 Taberî, *Câmiu'l-beyan* 26/12.

11 Bakara sûresi, 2/146.

12 İbn Kesîr, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-azim* 1/195; Suyûtî, *ed-Dürru'l-mensûr* 1/357; Ebu's-Suûd Efendi, *İrşadü'l-akli's-selim* 1/176.

13 Bakara sûresi, 2/89.

14 Buhârî, *enbiyâ* 1; *menâkıbü'l-ensar* 45.

15 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 2/41-47.

16 İbn İshak, *es-Sîre* 4/191; İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef* 7/255-256.

17 *"Eğer yüz çevirirlerse sen şöyle de: 'Ben, sizi Âd ve Semûd halklarını çarpan kasırga gibi bir kasırganın geleceğini bildirerek uyarıyorum.' "*

18 İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 3/61-64; İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 2/130-132.

19 En'âm sûresi, 6/33.

E. BEKLENEN VE MÜJDELENEN PEYGAMBER

1. İbrahim'in (aleyhisselâm) Duası, İsa'nın (aleyhisselâm) Müjdesi

Bir gün ashabdan biri Allah Resûlü'ne: "Yâ Resûlallah, biraz kendinizden bahseder misiniz?" der. Cevabının bir kısmında, Allah Resûlü şöyle buyurur: أَنَا دَعْوَةُ إِبْرَاهِيمَ، وَبُشْرَى عِيسَى *"Ben, İbrahim'in duası ve Hz. İsa'nın muştusuyum."*[1]

Kur'ân-ı Kerim iki ayrı âyetiyle bu hususa temas eder:

1. Hz. İbrahim (aleyhisselâm) şöyle dua etmiştir:

رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ اٰيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

"Rabbimiz! Onlara kendi içlerinden, Senin âyetlerini kendilerine okuyacak, onlara Kitap ve hikmeti öğretecek, onları temizleyecek bir elçi gönder. Yegâne Azîz ve Hakîm Sensin."[2]

2. Hz. İsa'nın (aleyhisselâm) müjdesi:

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللّٰهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَاةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هٰذَا سِحْرٌ مُبِينٌ

"Hatırla ki, Meryem oğlu İsa, 'Ey İsrailoğulları! Ben size Allah'ın benden evvelki Tevrat'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek Ahmed adında bir peygamberi de müjdeleyici olarak gönderdiği peygamberiyim.' demişti. Fakat o, kendilerine apaçık deliller getirince 'Bu, aşikâr bir büyüdür.' dediler." [3]

Evet, Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), sürpriz olarak ortaya çıkmış biri değildir. O daha gelmeden asırlarca önce haber verilen ve gelmesi bütün cihan tarafından beklenen bir nebidir.

O'nun nübüvvetine en büyük delil, mucizeliği ebedî olan Kur'ân-ı Kerim'dir. Evet, Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'da yüzlerce âyet, İki Cihan Serveri'nin hak nebi olduğunu dile getirmektedir. O'nu bütünüyle inkâr

edemeyen bir kişinin, Efendimiz'in risaletini inkâr etmesi asla mümkün değildir. Ancak biz başlı başına müstakil bir mevzu olan o hususa şimdilik girmeyeceğiz. Zaten yeri geldikçe, peyderpey delil olarak müracaat ettiğimiz âyetleri arz ederken, bu mevzu da kısmen anlatılmış olacaktır.

2. Tevrat'ın Müjdeleri

Biz bu bölümde, yüzlerce defa tahrife uğramasına rağmen, içinde hâlâ Allah Resûlü'ne işaret ve bişaretler taşıyan, Tevrat, İncil ve Zebur'dan bazı kısımları nakletmek istiyoruz. Meselenin tafsilatını, mevzu ile doğrudan alâkalı müstakil eserlere ve bilhassa, Hüseyin el-Cisr'in "Risale-i Hamîdiye"sine havale ederek, burada sadece mühim gördüklerimizden bazılarını arz edeceğiz.

a. Fârân Dağları

1944 senesinde Londra'da basılan Tevrat'ın Arapça tercümesinden bir âyet: جَاءَ اللّٰهُ مِنْ سِينَاءَ، وَأَشْرَقَ مِنْ سَاعِيرَ، وَاسْتَعْلَنَ مِنْ جِبَالِ فَارَانَ *"Allah insanlığa Sînâ'da teveccüh etti. Sâîr'de tecellî buyurdu. Fârân dağlarında zuhur edip kemaliyle ortaya çıktı."*[4]

Yani Allah'ın (celle celâluhu) rahmeti ve insanlığa olan merhameti, ihsanı, Hz. Musa'nın (aleyhisselâm) Cenâb-ı Hak'la mükâlemede bulunduğu Sînâ'da zâhir olmuştur. Bu rahmet, o devrede Hz. Musa'ya verilen nübüvvettir. Sâîr, Filistin'dir. Orada Cenâb-ı Hakk'ın rahmeti vahiy yoluyla gelip Hz. İsa'yı ve çevresindekileri bürümüştür. Aynı zamanda Hz. Mesih, Rabb'in tecellîlerine mazhar büyük bir peygamberdir. Çokları tecellî ile zuhuru birbirine iltibas ettiklerinden bu meselede de karışıklığa düşmüşlerdir. Evet, onda tecellî eden nefha-i ilâhîdir. Fârân dağlarında ise, Cenâb-ı Hak, sırr-ı ehadiyet ve makam-ı ferdiyetle zuhur etmiştir. Fârân Mekke'dir. Çünkü Tevrat'ın başka bir yerinde, Hz. İbrahim'in, oğlu İsmail'i Fârân'da bıraktığı anlatılmaktadır. Öyleyse, Tevrat'ta geçen Fârân'dan maksat Mekke'dir. Sırasıyla bu âyette üç nebiden bahsediliyor. Bunlardan birincisi Hz. Musa, ikincisi Hz. İsa (aleyhisselâm), üçüncüsü ise Son Peygamber, İki Cihan Serveri Hz. Muhammed Mustafa'dır (sallallâhu aleyhi ve sellem).

Tevrat'taki âyetin devamında şu ifadeler var:

وَمَعَهُ أُلُوفُ الْأَطْهَارِ، فِي يَمِينِهِ سِنَّةُ النَّارِ *"O'nun yanında binlerce tertemiz, pırlantamisal ashabı olacaktır. Ve sağ elinde ateşten iki ağızlı balta bulunacaktır."* Bu ibareden, O'nun cihada memur olacağı anlaşılmaktadır.

Malumdur ki Allah Resûlü, vahyin bidayetinde Hira dağında bir mağaraya çekilir ve orada kendini tefekkür ve ibadete verirdi. İlk vahiy bu dağda gelmişti.[5] Fârân eğer Mekke değilse başka neresi olabilir ki, oradan İslâm dini gibi bir din zuhur edip şarka-garba yayılmış olsun. Dünyada böyle bir yer mevcut olmadığına göre, Tevrat'ta geçen Fârân, Mekke'ye işarettir. Ayrıca yukarıda da belirttiğimiz gibi, Tekvin'in 21. âyetinde geçen ve Hz. İsmail'in yerleştiği yeri anlatan وَسَـكَنَ بَرِيَّةَ فَـارَانَ *"Fârân'da yerleşti."* ifadesi, dediğimizi ispatlayan en büyük ve en açık bir delildir. Aksini iddiaya da kimsenin gücü yetmeyecektir. Bu mevzuda yapılan itirazlar ilmîlikten uzak, indî mülâhazalardır. Hele âyetin sonundaki ashab ve cihada memur olmaya işaret eden kısımlar hiçbir tereddüt ve şüpheye meydan vermeyecek şekilde, o zâtın Hz. Muhammed Aleyhisselâm olduğunu göstermektedir.

b. Hz. İsmail Soyundan

Tevrat'tan ikinci âyet: وَسَوْفَ أُقِيمُ لَهُمْ نَبِيًّا مِثْلَكَ مِنْ بَيْنِ إِخْوَتِهِمْ، وَأَجْعَلُ كَلَامِي فِي فَمِهِ، وَيُكَلِّمُهُمْ بِكُلِّ شَيْءٍ آمُرُ بِهِ Cenâb-ı Hak, Tevrat'ın bu âyetinde Hz. Musa'ya hitaben şöyle demektedir: *"Onlar için (İsrailoğullarının) kardeşleri arasında senin gibi bir peygamber çıkaracağım, sözlerimi O'nun ağzına koyacağım ve O'na emrettiğim her şeyi onlara söyleyecek."*[6]

19. âyet de bunu tamamlar mahiyettedir:

وَمَنْ لَمْ يُطِعْ كَلَامَهُ الَّذِي يَتَكَلَّمُ بِهِ بِاسْمِي فَأَنَا أَكُونُ الْمُنْتَقِمَ مِنْ ذلِكَ

"Benim ismimle söyleyeceği sözlerine itaat etmeyenlerden bizzat Ben intikam alacağım."

Bu âyetteki İsrailoğulları'nın kardeşi tabiriyle Hz. İsmail'in soyundan gelecek bir peygambere işaret edilmektedir ki, Hz. İsmail'in neslinden geldiği bilinen tek peygamber, Efendimiz Hz. Muhammed Aleyhisselâm'dır. Ayrıca O da Hz. Musa (aleyhisselâm) gibi bir şeriatla gelecektir. Diğer taraftan, bu âyette gelecek peygamberin "ümmî" olacağı belirtilmektedir.

İtaat etmeyenlerden alınacak intikam ise, dine ait müeyyidât ve ukûbat olmak gerektir ki, bu da ancak İslâm dininde vardır.

Tevrat'ta zikri geçen bu peygamberin Hz. İsa ve Hz. Yûşa (aleyhimesselâm) olma ihtimalleri ise kat'iyen mümkün değildir. Zira bu peygamberler İsrailoğullarındandır. Ayrıca birçok meselede Hz. İsa (aleyhisselâm) yeni

herhangi bir hüküm getirmemiş, sadece Hz. Musa'ya (aleyhisselâm) ittiba etmiştir. Hz. Yûşa'nın ise Hz. Musa'ya benzemediği gün gibi âşikârdır. Çünkü o yeni bir şeriatla gelmemiştir. Hâlbuki إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَى فِرْعَوْنَ رَسُولًا *"Doğrusu Biz size hakkınızda şahitlik edecek bir Peygamber gönderdik. Nasıl ki, Firavun'a da bir peygamber göndermiştik."*[7] âyeti de Hz. Musa ile Efendimiz arasındaki benzerliği beyan etmektedir. Aslında daha ötesinde bir delile de ihtiyaç yoktur.

c. Diğer Özellikleri

Tevrat'tan üçüncü âyet: Abdullah b. Amr b. Âs, Abdullah b. Selâm ve Kâ'bu'l-Ahbâr (radıyallâhu anhüm) ki, bunların üçü de geçmiş kitapları en iyi bilen insanlar olarak şöhret yapmış zatlardır. Kendi devirlerinde, o günkü kadar tahrife uğramamış Tevrat'ta şöyle bir âyet bulunduğunu naklediyorlar:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا وَحِرْزًا لِلْأُمِّيِّينَ أَنْتَ عَبْدِي وَرَسُولِي سَمَّيْتُكَ الْمُتَوَكِّلَ لَيْسَ بِفَظٍّ وَلَا غَلِيظٍ وَلَا سَخَّابٍ فِي الْأَسْوَاقِ وَلَا يَدْفَعُ بِالسَّيِّئَةِ السَّيِّئَةَ وَلٰكِنْ يَعْفُو وَيَغْفِرُ وَلَنْ يَقْبِضَهُ اللّٰهُ حَتَّى يُقِيمَ بِهِ الْمِلَّةَ الْعَوْجَاءَ بِأَنْ يَقُولُوا لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ

"Ey Nebi! Biz seni şahit, müjdeleyici, uyarıcı ve ümmîlere sığınak olarak gönderdik. Sen Benim kulum ve elçimsin. Sana "Mütevekkil" adını verdim. O haşin ve kaba değildir. Çarşılarda yüksek sesle bağırıp çağırmaz. Kötülüğe kötülükle mukabele etmez. Affeder, bağışlar. Allah O'nunla eğri bir milleti 'Lâ ilâhe illâllah' demek suretiyle doğrultuncaya kadar O'nun ruhunu kabzetmez."[8]

Şimdi düşünelim: Tevrat'taki bu hitap kimedir? Derinlemesine bir tahlile ihtiyaç dahi duymadan, âyetin zâhirî mânâsı bu hitabın gelecek bir peygambere ve peygamberler içinde bizzat Hz. Muhammed'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) yapıldığını göstermektedir. O, bütün insanlığa gönderilmiş bir peygamberdir. Ve bu mevzuda sanki âyet O'na şöyle demektedir:

Seni bütün insanlığa, doğru yolu müjdeleyici ve onları eğri yolun encâmından da sakındırıcı bir beşîr ve nezîr olarak gönderdim. Sen fenalıklara göğsünü gerecek ve insanların, gidip Cehennem çukurlarına düşmelerini engelleyeceksin. Aynı zamanda bu eğri büğrü, dolambaçlı yollarda karanlık içinde kalmışlara, bir ışık olacak ve ellerinden tutup, onları Cennet'e ve Cemalullah'a kavuşturacaksın.

Seni cahiliye devrinin ümmî cemaatine bir hırz, bir sığınak olarak gönderdim. Sana uyandıkları zaman korunacak ve kollanacaklar.. ve yine Sana dayandıkları müddetçe varlıklarını sürdürebilecekler…

Sen Benim kulum ve resûlümsün. –Evet, bizler de Tahiyyat'ımızda hep O'nun kulluğunu ve risaletini dile getiriyoruz– Ben sana "Mütevekkil" adını koydum. Cihan senin karşına dikilse ve sen de onlarla yaka paça olmak zorunda kalsan, yine zerre kadar sarsıntı geçirmezsin. Evet, her peygamberin kendine göre bir tevekkül ufku vardır. Ama sen bu hususta bir başkasın. Onun içindir ki, Ben sana "Mütevekkil" dedim.

Sonra da hitap gayba dönüyor ki buna "*iltifat*" diyoruz:

"O öfkeli, etrafını kıran bir nefret insanı değildir. Aksine O bir edep, vakar, ciddiyet ve temkin insanıdır. O, sokaklarda bağırıp çağırmaz. Çünkü bu tür dikkat çekme gayreti, bir zaaf ve bir gurur alâmetidir ki, O böyle mezmum sıfatlardan münezzeh ve müberradır."

Kötülüğe asla kötülükle mukabele etmez. Bir bedevi gelir, cübbesinden tutup sarsar ve küstahça "Hakkımı ver!" derdi de sahabeyi çıldırtan bu türlü hareketler, o şefkat âbidesini tebessüm ettirir ve *"Bu adama istediğini verin!"* buyururdu.[9] Evet O, en affedilmez suçları dahi affederdi. Yeter ki o mevzuda, şeriatın emirlerine muhalefet söz konusu olmasın. Düşünün bir kere, kendisine bunca kötülük yapan Mekkelilere, hem de her şeyi yapabileceği o gün ne demişti: *"Gidiniz, hepiniz hürsünüz!"*[10]

Eğri bir yolda ve cahiliye hayatı yaşayan insanlar, O'nun getirdiği nurla istikametlerini elde edecekleri âna kadar Allah (celle celâluhu) Habibini yanına almayacaktı ve almadı da. O'nun Refîk-i A'lâ'ya yükselişi, din tamamlanıp O'nun vazifesi sona erince olacaktı. Yetiştirdiği insanlar, hakkıyla O'nu temsil edecek seviyeye gelince, O, insanlar arasından ayrılıp Hakikî Dost'un huzuruna gidecekti. Çünkü dünyaya ait vazifesi ancak o zaman bitmiş olacaktı.

Evet, Tevrat O'nu böyle anlatıyordu, O da vakti gelince hayat-ı seniyyeleriyle bunu temsil ediyordu. Doğrusu orada anlatılanlar, bizzat Allah Resûlü'nün yaşadığı hayat tarzıydı. Öyleyse Tevrat'ın bahsettiği bu şanı yüce nebi kimdi? Tarihte bu anlatılanlara denk hayatı olan bir başkası var mıydı? Elbette ki hayır! Öyle ise bahsedilen insan ancak Hz. Muhammed Aleyhisselâm'dı..!

3. İncil'in Müjdeleri

a. Faraklit

Yuhanna İncili'nden bir âyet: *"Mesih: 'Ben, benim ve sizin Rabbinize gidiyorum. Ta ki size Tevil'i getirecek olan Faraklit'i göndersin.' dedi."*[11]

Faraklit, hakkın ruhu, hak ile bâtılı birbirinden tamamen ayıran mânâlarına gelir. Evet, Allah Resûlü, hakkın ruhudur. Çünkü ölü kalbler ancak O'nun getirdiği hak ile hayat bulmuştur. O, insanların hidayete ermesi için kendini feda edercesine bir mücadele vermiştir ki; hak ile bâtılın birbirinden ayrılması, ancak böyle bir mücadele ve mücahede sonucu vuku bulmuştur. İşte Hz. Mesih'in haber verdiği bir Faraklit gelmiştir. O da Allah'ın (celle celâluhu) son elçisi İki Cihan Güneşi Hz. Muhammed'dir (sallallâhu aleyhi ve sellem).

Yuhanna İncili, 14. bab, 15 ve 16. âyetlerde şöyle deniyor:

"Eğer beni seviyorsanız, emirlerimi tutarsınız. Ben Rabb'e yalvaracağım ve O size başka bir tesellici, hakikat ruhunu (Faraklit) verecektir; ta ki daima sizinle beraber olsun."

Şimdi de sırasıyla şu âyetlere bakalım:

"Faraklit, öyle bir Ruhu'l-Kudüs'tür ki, Rab O'nu benim ismimle (yani peygamber olarak) gönderecektir. O size her şeyi öğretecek ve benim size söylediklerimi de tekrar hatırlatacaktır."[12]

"Faraklit geldiğinde benim için şahitlik edecektir ve siz de bana şahitlik edersiniz."[13]

"Ben size hakkı söylüyorum. Benim gitmem sizin için hayırlıdır. Çünkü ben gitmezsem Faraklit size gelmez. Ama ben gidersem O'nu gönderirim."[14]

"Faraklit geldiğinde bütün âlemi, hataları sebebiyle kınar ve onları terbiye eder."[15]

İncil'in ilk gelişi İbranice'dir. Daha sonra Yunanca'ya tercüme edilmiştir. Bizim elimizdeki Arapça tercümeler ise, Yunanca'dan yapılan tercümelerdir. "Faraklit" ismi, Yunanca'ya yapılan ilk tercümelerde geçtiği için, İbranice asıllarında bu kelimenin karşılığı nedir onu bilemiyoruz. Faraklit, Yunanca bu kelimenin Arapça karşılığıdır. Yani ta'rib yoluyla Arapça'ya girmiştir. Ancak biz sadece bu kelime üzerinde durup meselemizi ona bina etmeyeceğiz. Belki, İncil'de müjdelenen gelecek nebinin bütün hususiyetlerinin Efendimiz'de tahakkukunu görmeye çalışacağız:

Peygamber âşığı bir zatın sözlerini serlevha edelim.. evet, Mevlâna Hazretleri ne güzel söyler:

بود در انجيل نام مصطفیآن سر پـيغمبران بحر صـفا
بود ذكر حلـيها وشـكل او   بو ذكر غزو صوم واكل او

"Mustafa'nın (sallallâhu aleyhi ve sellem) sıfatları İncil'de vardı
O ki peygamberlerin reisi ve bir bahr-i safâydı
Hilyesi, şemâili, gazveleri, orucu ve yemesi
Hep teker teker İncil'de bulunmaktaydı."

b. Âlemin Reisi

Yuhanna İncili, Bâb: 14, âyet 30'da şöyle denmektedir:

"Mesih şöyle dedi: Artık ben sizinle çok söyleşmem. Çünkü bu âlemin reisi geliyor. Bende asla O'nun nesnesi yoktur..."

Zebur, 72. bâb, 8. âyet ve devamında şöyle deniyor:

"O denizden denize ve nehirden zeminin müntehasına kadar saltanat sürecektir. Çöl ahalisi O'nun huzurunda diz çöküp düşmanları toprak yalayacaklardır. Tarşiş'in ve Adaların melikleri peşkeş (bâc) getirip, Şeba ve Şeba melikleri hediye takdim edecekler. Cümle melikler dahi O'na secde ve hep taifeler O'na kulluk edeceklerdir. Zira feryat eden fakire ve bîçâre ile yardımcısı olmayana O necat verecektir. Muhtaç ve fakire merhamet edip fukaranın canlarını halâs edecektir. Canları zulüm ve zorbalıktan kurtaracak, onların kanı kendi nazarında kıymetli olacaktır. Yaşayacaktır ve O'na Şeba, altınından verecektir. Ve O'nun için daima dua edip, O'nu hergün senâ edeceklerdir. İsmi ebedî olup, ismi güneş durdukça bâki kalacak ve adamlar O'nunla mübarek olacaklar. Milletlerin cümlesi O'na 'Mübarek' diyecekler."

Yukarıda da temas ettiğimiz gibi, biz bu mevzua sadece istitradî olarak ve bir fikir vermek gayesiyle girdik. Meselenin daha fazla tafsilatına da girecek değiliz. Ancak şu kadarını ilâve etmeden de geçemeyeceğiz:

Haset ve kin, iliklerine kadar işlemiş bazı Yahudi ve Hıristiyanların dünden bugüne bütün tahrif gayret ve çabalarına rağmen yine de eldeki mevcut Tevrat ve İncil'de Allah Resûlü'nün peygamberliğiyle alâkalı bir hayli işaret ve bişaret bulmak mümkündür. İnşâallah, ileride tali'li tarihçilerimizin gayretiyle, Tevrat, İncil ve Zebur'un en az tahrife uğramış nüshaları bulunabilirse,

zannediyorum hiçbir tevil ve tefsire ihtiyaç kalmadan Allah Resûlü'ne çok sarih işaretler bulunduğu, en âmi insanlar tarafından dahi görülecektir. Belki, Hıristiyanlığın tasaffi edeceğini haber veren hadislerde,[16] bu mânâya da işaretler vardır.

Diğer taraftan, Tevrat ve İncil'de bizzat Allah Resûlü ve O'nun ashabından bahsedildiği de Kitap ve Sünnet'le sabittir.[17] Dolayısıyla, bunu inkâra kalkışmak sapıklık ve küfürdür.

1 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/262; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 8/175; Hâkim, *el-Müstedrek* 2/656.

2 Bakara sûresi, 2/129.

3 Saf sûresi, 61/6.

4 Tesniye, bâb: 33, cümle: 2.

5 Buhârî, *bed'ü'l-vahy* 3.

6 Tesniye, bâb: 18, cümle: 18.

7 Müzzemmil sûresi, 73/15.

8 Buhârî, *büyû* 50; *tefsir* (48) 3; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 2/174.

9 Buhârî, *farzu'l-humus* 19; *edeb* 68; Müslim, *zekât* 44.

10 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 5/74; Taberî, *Tarihu'l-ümem ve'l-mülûk* 2/161; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 9/118.

11 Bâb: 14.

12 Yuhanna, bâb: 14, cümle: 26.

13 Yuhanna, bâb: 15, cümle: 26-27.

14 Yuhanna, bâb: 16, cümle: 7.

15 Yuhanna, bâb: 16, cümle: 8.

16 Örnek olarak bkz.: Buhârî, *enbiyâ* 49; Müslim, *iman* 244, 245, 246, 247.

17 اَلَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ *"Onlar ki yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları o Elçi'ye, o Ümmî Peygamber'e uyarlar..."* (A'râf sûresi, 7/157)

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا *"Muhammed Allah'ın resûlüdür. O'nun beraberindeki mü'minler de kâfirlere karşı şiddetli olup kendi aralarında şefkatlidirler. Sen onları rükû ederken, secde ederken, Allah'tan lütuf ve rıza ararken görürsün. Onların alâmeti, yüzlerindeki secde izi, secde aydınlığıdır. Bunlar, Tevrat'taki sıfatları olup İncil'deki meselleri ise şöyledir: Öyle bir ekin ki filizini çıkarmış, sonra da onu kuvvetlendirmiş, derken kalınlaşmış da artık gövdesi üzerinde doğrulmuş. Öyle ki ekicilerin hoşuna gider, kâfirleri de öfkelendirir. İşte böylece Allah, onlar gibi iman edip makbul ve güzel işler yapanlara bir mağfiret ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır."* (Fetih sûresi, 48/29)

Ayrıca bkz.: Buhârî, *büyû* 50; *tefsir* (48) 3; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 2/174. Tafsilat için bakınız:

Süyûtî, *el-Hasâisu'l-kübrâ* 1/26-44.

F. O AYRI BUUDLARIN İNSANIDIR

Günümüzün zavallı insanı, nice değer ölçülerini kaybettiği gibi, peygamberlere ve özellikle de peygamberler sultanı Hz. Muhammed Aleyhisselâm'a karşı, bakışı, tavrı, düşüncesi de tamamen alt-üst olmuş durumda. Oysaki O'nu, herhangi bir insan gibi beşerî kriterlerle değerlendirmemiz kat'iyen doğru değildir. Hatta mümkün de değildir. Zira O, yeryüzünü yeniden dizayn etmek ve insanlığa yeni ufuklar açmak üzere müstesna bir ruh ve müstesna kabiliyetlerle donatılarak gönderilmiş bir insandır.. ve O'nu takdir bizim kriterlerimizi aşar. Bu itibarla, kim ne anlatırsa anlatsın O'nu tam anlatmış olamaz. O'nu en iyi anlayanlardan biri olan Hassan b. Sabit'in:

وَمَا مَدَحْتُ مُحَمَّدًا بِمَقَالَتِيوَلٰكِنْ مَدَحْتُ مَقَالَتِي بِمُحَمَّدٍ

"Ben sözlerimle Muhammed'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) övmedim. Fakat O'nunla sözlerimi methettim."[1] dediği gibi, bütün güzel sözlere güzellik kazandıran, o sözler içindeki O'nun yâd-ı cemîlidir. Yoksa bizim ifadelerimizin O'na kazandıracağı hiçbir şey yoktur. Küçük tasarruflarla aynı sözü Ebû Temmâm da[2] kullanır.. asrın büyük mütefekkiri de Kur'ân için aynı sözleri söyler:

وَمَا مَدَحْتُ الْقُرْاٰنَ بِكَلِمَاتِيوَلٰكِنْ مَدَحْتُ كَلِمَاتِي بِالْقُرْاٰنِ

[3]

Bütün bunlar bir ölçüde aynı duygu ve aynı düşünceyi paylaşmanın neticesidir. Hepsi de ilhamlarını aynı kaynaktan almış ve aynı şeyleri, ayrı ibarelerle söylemiş kimselerdir; bazısının mücmel bıraktığını diğeri tafsil edip açıklamış; bazısı daha şairâne gitmiş ama hep aynı mihver etrafında dönüp durmuşlardır. Aynı şekilde bizler de, her yönüyle tahdis-i nimet olan, O'na ümmet olmanın ayrıcalığını yaşıyor ve coşkunluğumuzu haykırıyoruz: Rabbimiz'e ne kadar hamd ve şükretsek azdır ki, bizleri en büyük bir nimetle serfiraz kılmış ve Hz. Muhammed Mustafa'ya (sallallâhu aleyhi ve sellem) ümmet eylemiştir. Bu bir fazl-ı ilâhîdir. O fazlını istediğine ve istediği ölçüde verir. Ancak bize verdiği, hiçbir ölçü ve tartıya gelmeyecek kadar engindir. Evet başkalarına göre bize bahşedilen, sahili olmayan bir ihsan denizidir...

Ancak, meselenin bir de diğer yönü var ki, sormadan edemeyeceğim: Acaba

O Sultan'a lâyık bir gönül tahtına sahip miyiz? Sultan tahtında ârâm etmekte midir? Gönüllerimiz her an O'na açık mıdır? Otururken, kalkarken, yerken, içerken ve bütün hareketlerimizde Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ın mülâhazası kalb ve aklımıza hâkim midir?. ve hayatımız bütünüyle O'nun çizgisinde midir?..

Eğer cevabımız müsbet ise, işte o zaman, turnayı gözünden vurduk demektir. Artık rüya ve hülyalarımızı, hep O'nun güzel yüzlü nur cemali süslüyor ve dolayısıyla da bizler Muhammedî bir cemaat hâline gelmişiz demektir. Ahlâken O'nun ahlâkıyla ahlâklanan, hayatının her safhasını Muhammedî edep ile süsleyen bir cemaat ise, yeryüzünün denge unsurudur. Kanaatim odur ki, henüz bu dengeyi bulamayışımızın bir tek sebebi vardır; o da Muhammedî ruhta istenen seviyeye ulaşamayışımızdır.

O, Allah'ın hususî olarak yarattığı ısmarlama bir insandır. Bir insan olarak aramıza katılışı bizler için en büyük bahtiyarlıktır. Çünkü Cennetler bile O'nun teşrifiyle şeref kazanmıştır ve şeref kazanacaktır. Bu itibarla, insanımıza O'nu, hem de kendi kametine uygun anlatabilmek bizim için en büyük vazifedir. Zira insanlık O Sultanı anladığında ve O'na tâbi olduğunda hakikî insanlığa erecektir. Ben de buna niyetlendim. Ancak bu meydanın eri, bu hutbenin hatibi olmadığımı ta baştan itiraf ettim. Şu kadar var ki, O'nun anlaşılmasına çalışmam tek arzum.. ve işte, bütün hünerim de bu mevzudaki samimiyetimdir...

Uzun süre kendimi kapısında bir "kıtmîr" olarak düşünmüş, öyle teselli bulmuştum. Fakat gün geçtikçe ümidimi de kısmen kaybettim. Sonra kendime şöyle dedim: Keşke bir insan olarak yaratılacağıma, O'nun mübarek vücudunun bir yerinde bir kıl olarak yaratılsaydım. Evet, Cenâb-ı Hakk'ın böyle hususî lütuflarına mazhar bir insana bu kadar yakın olabilseydim.. hep böyle düşündüm durdum. Ancak, böyle bir mazhariyete de liyakatim olmadığını O'nu tanıdıkça daha iyi anladım. Şimdi bütün arzum ve isteğim sadece O'nun ümmeti içinde bulunabilmekten ibarettir. Zira ümidim odur ki, Cenâb-ı Hak, böyle bir cemaat arasında bulunanı O'nun şefaatinden mahrum etmeyecek ve هُمُ الْقَوْمُ لَا يَشْقَى بِهِمْ جَلِيسُهُمْ *"Onlar öyle bir topluluk ki, onlarla beraber olan asla mahrum kalmaz"*[4] diyecek ve beni de o topluma dahil edecektir.

Evet, buna rağmen O Muallâ Zât'ı anlatmaya niyetlendim. Neslimin gönlüne O'na ait sevgi ateşini tutuşturacak bir kıvılcım atabilmek bütün gayretim. Ne diyeyim?. Ben de hacca niyetlenen karınca gibi derim!. Zaten o yolda ölmek bütün emelim...

O, apayrı buudların insanıdır. Bizlere düşen, kendimizi O’nun çizgisine ve frekansına göre ayar etme gayretidir. Bu temin edildiğinde, arada açık ve şifreli konuşmalar başlar. Komutu bizzat Resûlullah verir. İdareyi O ele alır. O’nun idare edeceği bir cemaat ve cemiyetin keyfiyeti ise, melekleri gıptaya sevk edecek derecede ulvî, derin ve her türlü izah ve tasvirden vârestedir.

Belki bazılarına bu dediklerimiz objektif gelmeyebilir. Ne gam; her gün üç-beş dırahşan çehreli genç mânen Resûlullah’tan bir kısım bişaretler aldıktan sonra!. Ve yine bazıları perdesiz, hicapsız, doğrudan doğruya hem de şehadet âleminde O’nunla münasebete geçtiğini söyledikten sonra!..

O ruhaniyatıyla ve bazılarına göre de nuranîleşen cismaniyetiyle daima aramızdadır. İmam Suyûtî yetmişten fazla bizzat Allah Resûlü’yle açıktan görüştüğünü söyler.[5] Evet, O, bizim anladığımız mânâda ölmemiş; sadece buud değiştirmiştir. O’nun ölümünü herhangi bir insanın ölmesi gibi anlamak yanlış olur. Zira Kur’ân, peygamberlik makamının iki derece daha aşağısında bulunan şehitlik mertebesine erenlere dahi ölü denilmemesini söylemektedir.[6] Öyleyse, bizim anladığımız mânâda O’na “Öldü” demek nasıl mümkün olabilir!? Evet, O’nun, sadece ayrı bir buuda geçtiğini söyleyebiliriz. Onun içindir ki, bakışı o buudlara ulaşabilen insanlar, O’nu orada bizzat görüp müşâhede edebilmektedirler...

Beden ve cismaniyetin zindanından kurtulup, kalb ve ruhun hayat derecesine erenler, mazi ve istikbali aynı anda yaşayabilirler. İşte o buudun insanları, şu anda hem sizinle yan yana oturur, hem de Asr-ı Saadet’te Allah Resûlü’yle diz dize bulunurlar. Ehlullahtan “ebdâl” denilen kimseler, aynı anda birçok yerde bulunabilmektedirler. Ya O Sultanu’r-Rusül, niçin hem ahirette, hem dünyada, hem bizim önümüzde hem de meleklerin ve nebilerin önünde bulunmasın? Bulunuyor ve bulunacaktır da..!

Bütün bu söylenenleri, bundan böyle anlatacaklarıma bir temel yapmak niyetindeyim. Peygamberlere ve Peygamberimiz’e bakarken, bakış zaviyesi ve niyet çok önemlidir. Enbiyâ-i izâm bir yana, evliyâ, asfiyâ, ebrâr ve mukarrabînin sezilip anlaşılması dahi hususî bir ruh safveti ve gönül berraklığı isterse, peygamberler nasıl cismaniyetin sisli-dumanlı ikliminde idrak edilip anlaşılabilir ki?..

Öyle ise, onları anlamaya çalışırken, bütün letâifimizle teveccüh edip dikkat kesilmemiz icap edecektir. Hele bakılıp anlaşılmak istenen Hz. Muhammed

Aleyhisselâm'ın şahsiyeti ise, bu dikkat birkaç kere daha artırılmalıdır. Ne var ki, yine de herkes kendi kalb gözünün bakış gücüne göre bir şeyler görüp sezecek.. ve O'nu bütünüyle hiç kimse tam mânâsıyla kavrayamayacaktır. Evet:

وَكَيْفَ يُدْرِكُ حَقِيقَتَهُ قَوْمٌ نِيَامٌ تَسَلَّوْا عَنْهُ بِالْحُلُمِ

"Ömürlerini rüyalarla teselli olmakla geçiren uykudaki insanlar
O'nun hakikatini nasıl idrak edebilirler ki?!"
(Bûsîrî)

1 Ziyaeddin el-Mevsılî, *el-Meselü's-sâir* 2/357; Kalkaşandî, *Subhu'l-A'şâ* 2/321.

2 Ziyaeddin el-Mevsılî, *el-Meselü's-sâir* 2/357; Kalkaşandî, *Subhu'l-A'şâ* 2/321.

3 "Kur'ân'ın hakâik-i i'cazını ben güzelleştiremedim, güzel gösteremedim; belki Kur'ân'ın güzel hakikatler benim tabiratlarımı da güzelleştirdi, ulvîleştirdi." (Bediüzzaman, *Mektubat* 28. Mektup, 7. Mesele, 4. Sebep)

4 Müslim, *zikr* 25; Tirmizî, *daavât* 129; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 2/251, 358, 382.

5 Nebhânî, *el-Fethu'l-kebîr* 1/7; *Câmiu kerâmâti'l-evliyâ* 2/158.

6 وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلٰكِنْ لَا تَشْعُرُونَ *"Allah yolunda öldürülenler hakkında «ölü» demeyin. Bilakis, onlar diridirler, fakat siz bunun farkında değilsiniz."* (Bakara sûresi, 2/154). وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ *"Allah yolunda öldürülenleri sakın ölü zannetme! Bilakis onlar hayatta olup, Rabbilerinin katında yaşarlar, rızıklanırlar."* (Âl-i İmrân sûresi, 3/169)

Birinci Bölüm
PEYGAMBERLER VE PEYGAMBERİMİZ'İN ÖZELLİKLERİ

A. PEYGAMBERLERİN GÖNDERİLİŞ GAYESİ

Peygamberler kendi aralarındaki derece farkıyla beraber[1] hepsi de Cenâb-ı Hakk'ın Zât'ının tecellîsine mazhar seçkin ruhlardır. Allah (celle celâluhu), Kendisine onları mahrem kabul etmiş, ağyâra kapalı seralarda büyütmüş, geliştirmiş ve gözlerine, Kendinden gayrı başka hayallerin girmesine meydan vermemiştir.

Bütün nebiler gibi onlardan da ileri, Efendimiz'in gözü de Rabbinden başka bir şey görmemiştir. Evet ağyâr, O'nun bakışını bulandıramamış, başını döndürememiştir. O, gözünü açtığında Rabbini görmüş, gözünü kaparken de yine O'nu müşâhede ile: اَللّٰهُمَّ الرَّفِيقَ الْأَعْلَى *"Allahım! Refîk-i A'lâ'yı istiyorum."* diyerek kapamıştır. Şimdi hâdiseyi mealen Hz. Âişe Validemiz'den (radıyallâhu anhâ) dinleyelim:

"Allah Resûlü bazen hastalandığında yanıma gelir ve bana 'Dua et.' derdi. Ben de elimle O'nun mübarek elinden tutar ve o elinin bereketi ile şifa bulmasını umarak, elimi o zaman ve mekân üstü başına kor ve dua ederdim.[2] Son rahatsızlığında da aynı şeyi yapmak maksadıyla elini tutmak isteyince şiddetle çekti ve اَللّٰهُمَّ الرَّفِيقَ الْأَعْلَى diye dua etti."[3]

Belli ki Allah Resûlü, artık yeryüzündeki dostları değil, hakikî dost olan Rabbini arzuluyor ve bir başka buudda O'na ulaşmak istiyordu.

İşte, geliş ve gidişi ile böyle bir hayat yaşayan peygamberler ve hususiyle Peygamberimiz, acaba dünyaya niçin gelmiş ve hangi gayeye binaen

gönderilmişlerdi? Bu çok önemli mevzuun tahlili bilhassa iki ana esastan dolayı daha da ehemmiyet arz etmektedir:

Birincisi: Peygamberlik müessesesinin yüce ve muallâ mevkiini görüp, onları sıradan insanlar gibi mütalâa etmemek; ve öyle görüp değerlendirmek isteyenlere de ikna edici cevaplar hazırlamak.

İkincisi: Günümüzde, peygamberliğe ait vazifeyi temsil etme durumunda olanların nasıl bir yol ve sistem takip etmeleri gerektiğini işaret etmek.

Meseleyi hangi yönüyle ele alırsak alalım mevzuun ehemmiyetinin çapı değişmeyecektir. Onun için biz de, sıralamada herhangi bir tercih yapmadan mevzu ile alâkalı düşüncelerimizi birkaç madde hâlinde takdim etmeye çalışacağız:

1. KULLUK

Peygamberin gönderiliş gayesi, insanın yaratılış gayesiyle aynı noktada birleşir. O da Allah'a kul olma çizgisidir.

Cenâb-ı Hak, Kur'ân-ı Kerim'de: وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ *"Ben cinleri ve insanları ancak Bana kulluk yapsınlar diye yarattım."*[4] buyurarak bu hususa işaret etmektedir.

Demek oluyor ki, bizim esas yaratılış gayemiz, Allah'ı (celle celâluhu) bilip tanımak ve O'na lâyıkıyla kul olmaktır. Yoksa, yeme-içme, mal ve mülk kazanma veya dünya buudlu ev-bark sahibi olma değildir. Gerçi bunlar da bizim için fıtrî ihtiyaçlardır. Ancak yaratılışımızın gayesi değillerdir. İşte peygamberler bize, bu sırlı yolu göstermek için gelmişlerdir.

Âyette: وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لاَ إِلٰهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ *"Senden önce hiçbir peygamber göndermedik ki ona; 'Benden başka ilâh yoktur; o hâlde Bana kulluk edin.' diye vahyetmiş olmayalım."*[5] denilerek bu hususa işaret edilmiştir.

Diğer bir âyette de:

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللّٰهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ

"Andolsun Biz, 'Allah'a kulluk edin, tâğuttan sakının.' diye her millete bir peygamber gönderdik. Allah o insanlardan bir kısmını doğru yola iletti.

Onlardan bir kısmı için de sapıklık hak oldu. Öyleyse yeryüzünde gezin de görün, Hakk'ı yalanlayanların sonu nasıl olmuş?"[6] denilerek, yine peygamberlerin gönderiliş gayesi, putlardan sakınıp Allah'a kul olma yolunda insanlara önderlik yapma hikmetine bağlanmıştır.

Efendimiz'in Farkı

Efendimiz'in durumu ise daha farklıdır. O bütün âlemlere rahmet olarak gönderilmiş olmakla, hem insanları hem de cinleri kulluk yoluna iletmekle vazifelidir. Abdullah b. Mesud (radıyallâhu anh) başından geçen bir hâdiseyi şöyle nakleder:

"Efendimiz ile beraber bir yere gittik. Benim etrafıma bir çizgi çizerek, *'Sen buradan ayrılma!'* dedi ve kendisi benden uzaklaştı. Daha sonra gürültüler duymaya başladım. Allah Resûlü'ne bir şey mi oldu diye ciddî endişe içindeydim. Fakat bana, buradan ayrılma dediği için de yerimden kımıldayamıyordum. Bir müddet sonra Allah Resûlü döndü. Duyduğum gürültünün sebebini sordum ve: "Yâ Resûlallah! O tarrakalar koparan gürültü neydi?" dedim. Cevaben: *'Cin taifesi bana iman edip biatta bulundular. Sonra aralarında münakaşa başladı. İnananlarla inanmayanlar birbirlerine tutuştular. İşte duyduğun gürültü bu idi. Ve ayrıca bana vefatım haber verildi.'* dedi."[7]

Allah Resûlü, son ifadeleriyle şunu haber veriyordu. Benim gönderiliş gayem insanlara ve cinlere hidayete giden yolu açmaktır. Bugün artık cinler de bana iman ve itaat ettiklerine göre, dünyada kalmamın bir mânâsı yok demektir. Öyleyse, bundan böyle artık dünyadan ayrılıp gitsem olabilir...

O böyle düşünüyor ve ifadeleri arasında risaletin gaye ve hedefine ait sırlar veriyordu. Aslında O, bizlere de dünya ile ukbâyı tercih mevzuunda şöyle bir dua talim buyurmuştu:

اَللّٰهُمَّ أَحْيِنِي مَا كَانَتِ الْحَيَاةُ خَيْرًا لِي وَتَوَفَّنِي إِذَا كَانَتِ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِي

"Allahım, hayat benim için hayırlı olduğu müddetçe beni yaşat. Vefat benim için daha hayırlı olduğu zaman da ruhumu al ve beni vefat ettir."[8]

2. TEBLİĞ

Peygamberlerin gönderiliş gayelerinden bir diğeri ise, dini tebliğdir. Eğer onlar gelmeseydi bizler, ibadete ait meseleleri bilemez, emir ve nehiyleri hiçbir zaman alamaz ve mükellefiyetlerimizi kavrayamazdık. Namaz, oruç,

zekât, hac nedir; içki, kumar, zina, ihtikâr ve faiz gibi muharremâtın durumu nasıldır, kat'iyen bilemezdik.

Evet, bütün bunları ve bunlara benzer birçok meseleleri peygamberler vasıtasıyla öğrenmiş bulunuyoruz. Buna kısaca "risalet vazifesi" de diyoruz ki, bütün peygamberler aynı mesajlarla gelmiş ve teferruatta farklılık olsa bile ana meselelerde hep aynı şeyleri söylemişlerdir.[9]

İşte, nebilere ait bu umumî gaye ve vazife Kur'ân'da şöyle dile getirilir: الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللّٰهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللّٰهَ وَكَفَى بِاللّٰهِ حَسِيبًا *"Onlar (peygamberler) ki, Allah'ın gönderdiklerini tebliğ ederler, O'ndan korkarlar ve Allah'tan başka kimseden korkmazlar. Hesap görücü olarak Allah yeter."*[10]

Evet işte onlar, böyle bir gayeyi tahakkuk ettirmek için gelmişlerdir. Bu mevzuda karşılarına dikilen engel kim ve ne olursa olsun onlara zerre kadar tesir etmez.. onlar korku nedir bilmezler. Çünkü her zaman Allah'tan (celle celâluhu) korkmaktadırlar.

Ve bu mevzuda Efendimiz'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle seslenilir: يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ *"Ey Resûl! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan, O'nun elçiliğini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır. Doğrusu Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez."*[11]

Yani, eğer sen vazifende kusur edersen, bu, senin gönderiliş gayen olan bir vazifede, yani risalet vazifesinde kusur etmen sayılır ki, bu da sadece senin ferdî hayatını ilgilendiren bir kusur değildir; belki bütün insanların ferdî ve içtimaî hayatlarını alâkadar eden bir meseledir. Çünkü senin vazifen bütün insanlığı aydınlatmaktır. Şayet sen bu vazifeyi aksatırsan, bütün insanlık karanlıkta kalacaktır... Aslında O, gönderildiği vazifenin şuurundaydı. Zaten öyle olmasaydı, öyle bir vazife ile gönderilmesi planlanmaz ve takdir buyurulmazdı.

Allah Resûlü'nde Tebliğ

Allah Resûlü'nün, bu ulvî vazifeyi yüklendikten sonraki bütün hayatı dini tebliğle geçti. O kapı kapı dolaşıyor ve mesajını kendilerine tebliğde bulunabileceği âşina sima ve gönüller arıyordu.

Karşı cephenin infiâli evvelâ, ilgisizlik ve boykot şeklinde oldu. Daha sonra istihza ve alayla devam etti. Son sahada ise işkencenin her çeşidiyle sürüp gitti. Geçeceği yollara dikenler serpiliyor, namaz kılarken başına işkembe konuyor ve kendisine her türlü hakaret reva görülüyordu. Ne var ki, Allah Resûlü bunların hiçbiriyle yılmadı ve usanmadı. Çünkü O'nun dünyaya geliş gayesi buydu. Can alıcı hasımları dahil herkese defaatle uğradı. Ve ilâhî mesajı sundu. Evet, Ebû Cehil ve Ebû Leheb gibi din ve iman düşmanlarına bile kim bilir kaç defa gitti, hak ve hakikati anlattı..!

O panayırları dolaşıyor, bir kişinin hidayetine vesile olabilmek için çadır çadır geziyor; gittiği her kapı yüzüne kapanıyor; fakat O bir başka sefer yine aynı kapıya varıyor, aynı şeyleri tekrar ediyordu.. Mekke'den ümit kesilince Taif'e gitti.. Taif mesirelik bir yerdir. Rahat ve rehavetin şımarttığı Taifliler, Mekkelilerden daha baskın çıktı. Bütün sefih ve ayak takımı toplanıp Resûl-i Ekrem'i; evet o, meleklerin dahi yüzüne bakmaya kıyamadığı güneşler güneşini taşlayarak Taif'ten kovdular. Allah Resûlü'nün yanında, evlâdım deyip bağrına bastığı Zeyd b. Hârise vardı. Zeyd, gelen taşlara vücudunu siper ederek, Efendiler Efendisi'ni korumaya çalıştı ama, yine de mübarek vücuduna isabet eden taşlar her yanını kanlar içinde bıraktı.

Bu müsamahasız atmosferden sıyrılıp bir ağacın altına iltica etmişlerdi ki, birdenbire Cibril-i Emin beliriverdi. Ve eğer izin verilirse, çevredeki bir dağı, bu azgın insanların başına geçirebileceğini teklif etti. Allah Resûlü çok rencide olduğu bu dakikalarda bile, onun gibi düşünmüyor ve *"Hayır!"* diyordu. Evet O, çok ileride bile olsa, eğer bunlardan bazıları imana uyanacaksa, belâlara karşı *"Hayır!"* diyordu...

Ve sonra ellerini açıp Rabbine niyazda bulundu :

اَللّٰهُمَّ إلَيْكَ أَشْكُو ضَعْفَ قُوَّتِي وَهَوَانِي عَلَى النَّاسِ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ أَنْتَ رَبُّ الْمُسْتَضْعَفِينَ وَأَنْتَ رَبِّي إلَى مَنْ تَكِلُنِي؟ إلَى بَعِيدٍ يَتَجَهَّمُنِي أَمْ إلَى عَدُوٍّ مَلَّكْتَهُ أَمْرِي. إنْ لَمْ يَكُنْ بِكَ غَضَبٌ عَلَيَّ فَلاَ أُبَالِي، وَلٰكِنْ عَافِيَتُكَ هِيَ أَوْسَعُ لِي. أَعُوذُ بِنُورِ وَجْهِكَ الَّذِي أَشْرَقَتْ لَهُ الظُّلُمَاتُ وَصَلَحَ عَلَيْهِ أَمْرُ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ مِنْ أَنْ تُنْزِلَ بِي غَضَبَكَ أَوْ يُحِلَّ عَلَيَّ سَخَطُكَ. لَكَ الْعُتْبَى حَتَّى تَرْضَى وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ

"Allahım, güçsüzlüğümü, zaafımı ve insanlar nazarında hakir görülmemi Sana şikâyet ediyorum. Yâ Erhamerrâhimîn! Sen hor ve hakir görülen

biçarelerin Rabbisin. Benim de Rabbimsin.. beni kime bırakıyorsun? Kötü sözlü, kötü yüzlü uzak kimselere mi, yoksa işime müdahil düşmana mı? Eğer bana karşı gazabın yoksa, çektiğim mihnetlere, belâlara hiç aldırmam. Ancak afiyetin arzu edilecek şekilde daha ferah-feza, daha geniştir. İlâhî, gazabına giriftar, yahut hoşnutsuzluğuna dûçâr olmaktan, Senin o zulmetleri parıl parıl parlatan dünya ve ahiret işlerinin medâr-ı salâhı Nur-u Vechine sığınırım. İlâhî, Sen razı olasıya kadar Senin affını muntazırım! İlâhî, bütün havl ve kuvvet sadece Senin elindedir."

O böyle dua ederken, yanlarına sessizce biri yaklaşır ve bir tabağa koyduğu üzüm salkımını Allah Resûlü'nün önüne uzatır ve "Buyurun, bundan yiyin!" der. İki Cihan Serveri elini tabağa uzatırken, Allah'ın adıyla mânâsına *"Bismillah"* der. Üzümü ikram eden "Addas" ismindeki köle için bu, beklenmedik bir hâdisedir. Hayretle sorar: "Sen kimsin?" Allah Resûlü cevap verir: *"Son peygamber ve son nebiyim!"* Addas üzerine abanır ve öpmeye başlar.. senelerce gökte aradığını şimdi yerde, hem de hiç beklemediği bir anda karşısında bulmuştur.. ve iman eder.[12]

Eğer bu son hâdise de olmasaydı, O Taif'ten çok mahzun dönecekti. Bu hüznü, kendisine yapılanlardan değildi; hüznü, bir tek insana dahi bir şey anlatamamasındandı. Hâlbuki şimdi sevinçten uçuyordu. Çünkü Addas O'nun eliyle hidayete ermişti.

Evet, tabiri caizse O, nebilerin üveyki idi. Hiç durmadan her yerde hakikate âşina, temiz gönül ve çehreler arıyor, bulunca da onun gönlüne giriyor ve ona ruhunun ilhamlarını fısıldıyordu. Böylece, çevresindeki nurdan hâle ve halka her gün daha da genişliyor ve o genişledikçe de küfür çıldırıyordu.

Bugün, cihanın şarkında, garbında İslâmî tekevvüne karşı küfrün hezeyanlar içinde çıldırması gibi, o devirde de Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ın etrafındaki halkaların genişlemesi, küfrü işte böyle çıldırtıyordu...

Bu çılgınlık onları öyle saplantıya sevk etti ki, gün geldi gökteki Güneş'i üflemekle söndürmeye yeltenir gibi, toptan bu ilâhî meşaleyi söndürmeye kalktılar. Heyhât..! Güneş sadece bizim için bir teşbih ve benzetme vasıtamız.. yoksa O'nun getirdiği nur Güneş'e fer verecek mahiyettedir. Çünkü o nur Allah'ın (celle celâluhu) nurudur. Âyet onların bu gülünç durumunu şöyle tasvir etmektedir:

يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِؤُوا نُورَ اللّٰهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللّٰهُ إِلَّا أَنْ يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

“Onlar Allah’ın nurunu ağızları ile söndürmek istiyorlar. Kâfirler hoşlanmasalar da, Allah nurunu tamamlamaktan başka bir şey murad etmemektedir.”[13]

O, yirminci asırda da bir meşale yaktı ve içimize âdeta kıvılcım saçtı.. binler-yüz binler O’nun yoluna baş koydu ve O’nun davasını yüceltme istikametinde hizmete koyuldu. Demek Cenâb-ı Hak yeniden bir Muhammedî hâle, bir nur halkası ve yeniden bir altın zincir vücuda getirmeyi murad buyurmuş ki, bunu ne küfrün gayzı, şiddeti, hiddeti ne de şeytan ordularının tehâcümü durduramıyor.. evet ihlâsla saçılmış bu tohumlar bugün olmasa da yarın mutlaka neşv ü nema bulacak ve Allah Resûlü’nün neşrettiği nur hiçbir zaman sönmeyecektir.

Mekke artık, Allah Resûlü’nü barındıramayınca O da Medine’ye hicret etti. Orada nurunu yaymaya devam edecekti. Orada da Yahudi ve münafıklarla uğraşacak, küfre karşı muharebeler düzenleyip bizzat ordunun başında bulunacak, harp meydanlarında dişi kırılacak, yüzü yarılacak.. aç ve susuz kalacak.. çok defa karnına taş bağlayıp öyle dolaşacak, ama hep yoluna devam edecekti.. ve etti de. Evet O, tebliğ vazifesinden bir an dahi dur olmadı. Dinin en küçük meselesine kadar her şeyi izah etti, anlattı, tebliğde bulundu. Medine’de ikamet buyurduğu veya devletlerle kapıştığı devirlerde dahi fertleri irşad etmeyi asla ihmal etmedi: Bir bedevi gelip de o güne kadar yüzlerce defa tekrar ettiği bir meseleyi O’na sorsaydı, hiçbir isteksizlik emaresi göstermeden, hep aynı şevk ve aynı iştiyakla cevap verirdi.

Tebliğ, insanları doğru yola, sırat-ı müstakîme sevk etmek demektir. Ve esasen bu, bütün nebilerin ve Nebiler Sultanı’nın da geliş gayesidir. O sırat-ı müstakîm ki, her mü’min onu çok iyi bilmektedir ve bilmelidir de. Evet biz, günde en az kırk defa namazlarımızda, Rabbimiz’den bizi sırat-ı müstakîme hidayet etmesini diliyoruz. Yani, nebilerin, sıddîklerin, şehitlerin geçtiği yoldan geçmeyi ve onların maksuda erdikleri gibi maksuda ermeyi talep ediyoruz. O geniş bir yoldur ve herkesin o yoldan belli bir nasibi vardır. Çünkü son gelen Nebi, âyetin ifadesiyle, bütün âlemlere rahmet olarak gönderilmiştir.[14]

Ayrıca O, şahit, mübeşşir ve nezîrdir ki, aşağıdaki âyet bunu ifade etmektedir: يَـا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَـلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّـرًا وَنَذِيرًا *“Ey Nebi! Biz seni hakikaten bir şahit, bir müjdeci ve bir uyarıcı olarak gönderdik.”*[15]

Efendimiz, yirmi üç sene, peygamberlik gibi çok ağır bir sorumluluk taşımış

ve hiçbir dava adamına nasip olmayacak şekilde de mükellefiyetlerini yerine getirmiş müstesna bir insandı.. ve işte O, bu ruh ve şuurla her gün biraz daha mübarek sona doğru yaklaşıyordu:

Veda Haccındaydı –zaten hayatında bir kere hac yapmıştı– Umreyle haccı birleştirdiği için biz buna “Hacc-ı Ekber” de diyoruz.[16] İşte bu son haccında, Allah Resûlü son bir kere daha devesine bindi ve söylemesi gereken her şeyi söyleyip bitirmeye çalıştı. Evet, kan davalarından kadın haklarına, ondan da faize, kavim ve kabile aralarındaki münasebetlere kadar her şeyi anlattı. Daha sonra da cemaatine أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ *“Dikkat edin, tebliğ ettim mi?”* diye sordu. Her defasında cemaatinden: “Evet, tebliğ ettin.” karşılığını alınca da, Cenâb-ı Hakk’ı şahit tutarak: اَللّٰهُمَّ اشْهَدْ *“Allahım, şahit ol!”* buyurdu.[17]

O bihakkın vazifesini yapmıştı. Onun için de vicdanen rahat, kalben huzur içindeydi ve adım adım Rabbine gitmeye hazırlanıyordu. Zaten O bir murâkabe insanıydı ve en hassaslardan daha hassastı. Dolayısıyla da bütün hayatını böyle bir hazırlık içinde geçirmiş ve kendi kendine: “Acaba Rabbimin beni gönderdiği asıl gayeye uygun yaşayabildim mi?” diyordu.

3. GÜZEL ÖRNEK

Peygamberlerin gönderiliş gayesi olarak söyleyebileceğimiz diğer bir husus da, onların ümmetlerine güzel birer örnek olma keyfiyetleridir.

Allah (celle celâluhu), Kur’ân-ı Kerim’de: أُولٰئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللّٰهُ فَبِهُدَاهُمُ اقْتَدِهْ *“İşte onlar, Allah’ın hidayet ettiği kimselerdir. Sen de onların yoluna uy!”* demektedir.[18]

Düşünmeli ki Efendimiz’e dahi, kendinden evvel geçmiş peygamberler isim isim sayıldıktan sonra onlara uyması söylenmektedir. Zaten bizlere de Kur’ân-ı Kerim şöyle seslenir:

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللّٰهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللّٰهَ وَالْيَوْمَ الْاٰخِرَ وَذَكَرَ اللّٰهَ كَثِيرًا

“And olsun, size, Allah’ı ve ahiret gününü umanlara ve Allah’ı çokça zikredenlere Allah’ın Resûlü’nde güzel bir örnek vardır.”[19]

Peygamberler bizler için bir önder ve imamdır. Namazda imama uyduğumuz gibi, hayatın her bölümünde de O’na iktida ederiz. Zira bizler için gerçek hayatı O ve diğer nebiler temsil etmişlerdir. İslâm’ın ilk devrini idrak edenler

Allah Resûlü'ne milimi milimine iktida etmişlerdi. Onun için de hem onlar hem de onlardan sonrakiler, İki Cihan Serveri'nin dilinde şöyle ifade edilme bahtiyarlığına ermişlerdi. Evet, Allah Resûlü buyurur:

"İnsanlar üzerine öyle bir zaman gelecek; insanlardan bir cemaat gaza edecekler ve kendilerine:

– "İçinizde Resûlullah'ı gören var mı?" denilecek. Onlar da:

– "Evet!" cevabını verecekler. Bunun üzerine kendilerine fetih müyesser kılınacak. Sonra insanlardan diğer bir cemaat gaza edecek, kendilerine:

– "İçinizde Resûlullah'a sahabelik etmiş bir kimseyi gören var mı?" denilecek,

– "Evet!" diyecekler, yine kendilerine fetih müyesser kılınacak. Sonra insanlardan bir cemaat daha gaza edecek ve kendilerine:

– "İçinizde Resûlullah'a sahabelik edenleri görenlere arkadaş olan var mı?" denilecek. Onlar da:

– "Evet!" cevabını verecekler; onlara da kale kapıları açılacak ve fetih müyesser olacaktır."[20]

Yine bir hadislerinde Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem):

خَيْرُ النَّاسِ قَرْنِي ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ *"İnsanların en hayırlısı benimle aynı çağı paylaşanlardır. Sonra onların peşinden gelenler, daha sonra da onların peşinden gelenlerdir."*[21] buyurarak kendisine yakın olan devirlerin faziletine işaret etmektedir. Çünkü onlar, hayatlarını, duygularını, düşüncelerini Allah Resûlü'nün hayatına, duygusuna, düşüncesine benzetmede çok hassas davranıyorlardı. Aslında, Allah'ın (celle celâluhu) model ve misal olarak seçtiği bu insana benzemek gaye olmalıydı ve oldu da.

Evet, sahabe, tâbiîn ve tebe-i tâbiîn hazerâtı, bu mevzuda hassaslardan çok daha hassastı. Ve onlar bu yönleriyle diğer asırlarda yaşayan insanlardan daha da hayırlıdırlar. Hz. Musa: *"Kudsîlerin bayrakları ellerindedir."*[22] diyordu. "Kudsîler" sözüyle Efendimiz'in ümmetini kastediyordu. Ve bu büyük bir tebcildi. Zayıf da olsa, bir hadiste de Allah Resûlü: عُلَمَاءُ أُمَّتِي كَأَنْبِيَاءِ بَنِي إِسْرَائِيلَ *"Benim ümmetimin ulemâsı, Benî İsrail'in peygamberleri gibidir."* buyurmaktadır.[23] Evet, onlar Efendimiz'e iktidada öyle bir çizgiye ulaşmışlardı ki, onun az ötesinde nübüvvet sınırları başlıyordu.

İşte, kulluk kapısından girerken kapının sövelerini de söküp içeriye giren

Ömer (radıyallâhu anh) bunun en çarpıcı örneğidir! O, Peygamber'i kendisine tam bir rehber ve önder olarak kabul etmiş, yaşadığı hayatı bütünüyle O'na benzetmiş; O'nun hayat tarzıyla bezenmiş eşsiz bir insandı. Roma'nın, Bizans'ın kapıları ona ardına kadar açılıp, ülkeler ve hükümdarlar kendisine bende olmayı kabul ederken dahi, onun hayat düzeninde zerre kadar değişiklik olmamıştı. Kudüs –ki, bugün mahzundur, mükedderdir, esirdir ve İslâm âleminin alnında siyah bir lekedir– onun devrinde fethedilmişti. Fiilen askerî hâkimiyet gerçekleştiği hâlde bir süre papazlar, şehrin anahtarlarını vermemekte diretir ve: "Aranızda, bu şehrin anahtarlarını teslim alacak şahsın şemâilini göremiyoruz, onun için de anahtarları veremiyoruz." derler...

Durum kendisine haber verilince, koca halife yola çıkar.. kendine ait devesi olmadığı için de Beytülmâl'den aldığı ödünç bir deveye, kölesiyle beraber nöbetleşe binerek ta Kudüs'e gider. Kaderin cilvesi, şehre girileceği zaman sıra köleye gelir.. halife deveden iner, kölenin bütün ısrarlarına rağmen onu deveye bindirir ve kendisi deveyi yederek şehre girer...

Manzarayı görenler, mumlar gibi erirler ve: "İşte kitaplarımızda şemâili zikredilen adam." der, anahtarları ona teslim ederler.

O büyük Ömer, ateşgede İranlının vurduğu hançer darbeleriyle yaralanmış ve koma hâlinde upuzun yatıyordu. Yediği-içtiği dışarıya çıkıyor; ne bir ses veriyor ne de seslere alâka duyuyordu. Hizmetçisi gelip, yemek veya su isteyip istemediğini sorunca, ya cevapsız bırakıyor ya da sadece gözleriyle "Hayır!" deyip geçiştiriyordu. Fakat "Ey mü'minlerin emiri, namaz!" denince, "Ha işte kalkıyorum. Namazı terk edenin İslâm'dan nasibi yoktur." deyip yaralarından kan aka aka namazını kılıyordu.[24]

Böyle yapıyordu; zira bütün bunları Efendisinden böyle görmüştü. O'na iktida ve ittiba edecek ve arkadan gelenlere de örnek olacaktı. Evet, peygamberin gönderiliş gayelerinden biri de ümmetine örnek olmaktı…

4. DÜNYA-UKBÂ MUVAZENESİNİ TEMİN

Peygamberler dünya ve ukbâ muvazenesini kurmak için gelmişlerdir.

Onların getirdiği muvazene ile insanoğlu ifrat ve tefritten kurtulacak ve istikameti bulacaktır. Evet, ne papazlar ve ruhbanlar gibi bütün bütün dünyayı terk edip manastırlara çekilme, ne de her şeyiyle dünyaya dalıp ona kul-köle olma değil; sürekli orta yolu bulma ve yaşama ki, bu da ancak vahyin aydınlık dünyasında elde edilebilecek bir mazhariyettir. Yoksa akıl ve vicdanla böyle

bir denge kurulamaz; hele mücerret ilim asla insanı bu seviyeye yükseltemez.

Kur'ân-ı Kerim bu dengeyi şu şekilde anlatır:

وَابْتَغِ فِيمَا اٰتَاكَ اللّٰهُ الدَّارَ الْاٰخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللّٰهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفَسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ

"Allah'ın sana verdikleri ile ahiret yurdunun peşinde ol, dünyadan da nasibini unutma! Allah'ın sana ihsanda bulunduğu gibi sen de ihsanda bulun; yeryüzünde fesat peşinde olma. Şüphesiz ki Allah bozguncuları sevmez."[25]

Bu ilâhî dengenin bir tarafında, وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ *"Rabbinin nimetlerini anlat da anlat."*[26] hakikatinin anlattığı kefe, diğer tarafında da ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ *"Sonra kasem olsun, o gün bütün nimetlerden hesaba çekileceksiniz."*[27] âyetinin ikaz dolu ifadesiyle anlattığı kefe vardır. Ve işte muvazene bu ölçüler içinde korunacaktır!

Hz. Ebû Bekir, bütün servetini Allah için harcamış ve bitirmişti. Zira sıddîkiyet bunu gerektiriyordu. Halifeliği döneminde kendisine bir bardak soğuk su verildi, içti ve ardından da hıçkıra hıçkıra ağladı. Hatta etrafındakileri de ağlattı. O ağlamayı kesti ama etrafındakiler hâlâ ağlıyorlardı.. ihtimal bir süre de onların ağlamalarına ağladı.. sonra yüzünü sildi ve kendine geldi. "Seni bu derece ağlatan neydi yâ Ebâ Bekir?" dediler. Cevap verdi:

"Bir gün Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile beraberken, eliyle bir şeyleri itiyor gibiydi. Ve sanki: 'Benden uzak dur, benden uzak dur!' diyordu. Sordum, yâ Resûlallah! Bir şeyleri uzaklaştırıyorsun ama ben kimseyi göremiyorum. Buyurdular ki: *'Dünya, içindeki bütün debdebesiyle karşımda temessül etti, bana kendini kabul ettirmek istedi; ben de ona (Benden uzak dur!) dedim. O da bir kıyıya çekilirken; 'Vallahi sen benden kurtulsan da, senden sonrakiler benim elimden kurtulamayacaklar.'* dedi. İşte bu bir bardak su ile dünya bana kendini kabul ettirdi endişesiyle ağladım."[28]

Evet, o ve onun gibiler, her türlü ferah-feza hayat sürebilme imkânlarına rağmen, hep muvazene içinde bir hayat yaşamışlardı.. zira, Mukteda-yı Küll, Rehber-i Ekmel de öyle yaşamıştı.[29]

5. İTİRAZ KAPISINI KAPATMAK

Peygamberler insanların ahirette Cenâb-ı Hakk'a karşı herhangi bir itiraza

hakları kalmasın diye gönderilmişlerdir.

Bir âyet bu hususu şöyle anlatır:

رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللّٰهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

"Müjdeleyici ve sakındırıcı olarak peygamberler (gönderdik) ki insanların, peygamberlerden sonra Allah'a karşı bir bahaneleri olmasın. Allah Azîz'dir, Hakîm'dir."[30]

Peygamberlerin dışındaki liderler, kitleleri sürekli inandıramamışlar, inandırmış olsalar bile, mesaj ve teklifleri lâhûtî destekten yoksun olduğu için, sundukları hiçbir mesaj, söyledikleri hiçbir söz ve sergiledikleri hiçbir davranışla beşerîliği aşamamış ve zamanla da çevreleri, hazan vurmuş yapraklar gibi dağılıp gitmiştir.

Hâlbuki peygamberlerin liderlikleri böyle değildir. Daha önce de söylediğimiz gibi, onlar, ısmarlama insanlardır. Onlar ta rahm-i mâderde peygamberdirler. Yaşayışları bir mûsıkî, konuşmaları da âdeta bir şiir gibi âhenklidir. Onlar konuşurken, varlık, bütünüyle kulak kesilir ve onları dinler. Evet, onların gelişleriyle nice hâdiseler seyirlerini değiştirir ve nice gönüller onlara tâbi olur. Kâinatta câri kanunlar, bazen onlar hatırına işlemez olur, bazen de onların isteği ile mecra değiştirirler...

Nebiler Sultanı'na bir kere bakıverin! Taş, ağaç, toprak ve çeşit çeşit hayvanlar, her biri âdeta kendi nev'i hesabına O'nunla münasebete geçmiş ve O'nun nübüvvetini tasdik ediyor gibi bir durum sergilemiş. Bûsîrî'nin de dediği gibi جَاءَتْ لِدَعْوَتِهِ الْأَشْجَارُ سَاجِدَةً "Ağaç O'na koşarak geliyor ve lisan-ı mahsusuyla; Sen, Allah'ın Resûlü'sün." diyordu.[31]

Çünkü eşya O'nun gelişiyle mânâ kazanmış ve varlık kaos olmaktan çıkmıştı.. O, Kur'ân'ın diliyle *"O'nu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur, ama siz onların tesbihini anlamazsınız."*[32] diyor ve âdeta her varlığa can ve hayat üflüyordu.

Bizler öğrendiğimiz her şeyi O'ndan öğrendik ve eşya O'nunla hikmet tahtına oturdu.[33] Tabiî bu arada insan da, abes ve başıboş olmadığının idrakine vardı.[34]

Her peygamber insanları inandırmak ve inanmayanların da bahanelerine meydan vermemek için bir kısım mucizelerle gelmiştir. Efendiler Efendisi ise,

bütün peygamberlere ait mucizelerin hepsini getirmiş ve mukteda-yı küll olduğunu göstermiştir.

Evet, her ümmet kendi peygamberine ait nice mucizeleri ya bizzat gördü veya dinledi. Bizler de, Allah Resûlü'ne ait binlerce mucize dinledik. Ve Kur'ân gibi ebedî bir mucizeyi de her zaman görmekteyiz. Artık bundan böyle kimsenin itiraza hakkı yoktur. Allah (celle celâluhu), inanmamızı istediği hakikatleri her zaman desteklediği peygamberiyle gayet açık ve vâzıh bir şekilde gözler önüne sermiştir. Zaten bu da, onların gönderiliş gayelerinden biridir. Ayrıca önemli bir nokta da şudur: Cenâb-ı Hak, *"Biz peygamber göndermedikçe azap edici değiliz."*[35] mânâsına وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولًا buyurmaktadır. Demek ki peygamberler gönderildiği için mizan ve terazi kurulacak ve kimsenin mazeretine bakılmadan herkesin hesabı sorulacaktır.

1 Bkz.: Bakara sûresi, 2/253; İsrâ sûresi, 17/55.

2 Buhârî, *fedâilü'l-Kur'ân* 14; *meğâzî* 83; Müslim, *selâm* 51.

3 Müslim, *selâm* 46; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 6/120.

4 Zâriyât sûresi, 51/56.

5 Enbiyâ sûresi, 21/25.

6 Nahl sûresi, 16/36.

7 Taberî, *Câmiu'l-beyan* 24/33 vd.; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/449.

8 Buhârî, *merdâ* 19; Müslim, *zikr* 10.

9 اَلْأَنْبِيَاءُ إِخْوَةٌ لِعَلَّاتٍ أُمَّهَاتُهُمْ شَتَّى وَدِينُهُمْ وَاحِدٌ *"Peygamberler baba bir kardeşlerdir. Anneleri ise muhteliftir. Dinleri birdir."* Yani, peygamberler dinin esasında (tevhid) ittifak hâlindedirler. Teferruatta ise birbirinden farklı şeyler getirmişlerdir. (Buhârî, *enbiyâ* 48; Müslim, *fezâil* 145).

10 Ahzâb sûresi, 33/39.

11 Mâide sûresi, 5/67.

12 İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/211-212; İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 2/266–269; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 3/136... vd. Hâdisenin bazı kısımları için bkz.: Buhârî, *bed'ü'l-halk* 7; Müslim, *cihad* 111.

13 Tevbe sûresi, 9/32.

14 Bkz.: Enbiyâ sûresi, 21/107.

15 Ahzâb sûresi, 33/45.

16 Hacc-ı Ekber: Ulemâdan bazılarına göre hacca, bazılarına göre ise umre ile haccın beraber yapılmasına denir. Halk arasında yanlış olarak Arafat'ın cumaya denk gelmesine denir ki, doğru değildir.

17 Müslim, *hac* 147; Ebû Dâvûd, *menâsik* 56; İbn Mâce, *menâsik* 76, 84.

18 En'âm sûresi, 6/90.

19 Ahzâb sûresi, 33/21.

20 Buhârî, *fezâilü'l-ashab* 1; Müslim, *fezâilü's-sahabe* 208-209.

21 Buhârî, *fezâilü'l-ashab* 1; Müslim, *fezâilü's-sahabe* 210-216.

22 Eski Ahit, Tesniye, bâb: 33, cümle: 3.

23 Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ* 2/83.

24 Abdürrezzak, *el-Musannef* 1/150; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 3/350.

25 Kasas sûresi, 28/77.

26 Duhâ sûresi, 93/11.

27 Tekâsür sûresi, 102/8.

28 Bezzâr, *el-Müsned* 1/106, 196; Beyhakî, *Şuabü'l-iman* 7/365; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* 6/164.

29 Örnek olarak bkz.: Müslim, *eşribe* 140-142.

30 Nisâ sûresi, 4/165.

31 Bkz.: el-Bûsîrî, *Dîvânü'l-Bûsîrî* s.244.

32 İsrâ sûresi, 17/44.

33 كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ يَتْلُو عَلَيْكُمْ اٰيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُمْ مَا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ *"Kendi içinizden, size âyetlerimizi okuyan, sizi temizleyen, size Kitap ve hikmeti ve size bilmediklerinizi öğreten bir Elçi gönderdik."* (Bakara sûresi, 2/151) Ayrıca bkz.: Bakara sûresi, 2/129; Âl-i İmrân sûresi, 3/164; Cuma sûresi, 62/2 ve Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/202 (Hz. Cafer ile Necâşi arasında geçen konuşma.)

34 Şu âyetler bu mevzuu ne güzel anlatmaktadır: أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى *"İnsan, başıboş bırakılacağını mı sanır?"* (Kıyâmet sûresi, 75/36). أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ *"Bizim sizi boş yere, bir oyun ve eğlence olarak yarattığımızı ve sizin bize döndürülüp getirilmeyeceğinizi mi sandınız?"* (Mü'minûn sûresi, 23/115)

35 İsrâ sûresi, 17/15.

B. PEYGAMBERLERİN ÖZELLİKLERİ

1. RABBANÎLİK

Hiçbir peygamber, düşünüp taşınıp şöyle bir sistem ortaya koyayım, diyerek işe başlamamıştır ve başlamaz. Risalet mevzuunda doğrudan doğruya Cenâb-ı Hak, insanlar içinden bir kimseyi peygamber yapmayı murad buyurur.. vakti ve zamanı gelince tamamen peygamberlik için yaratılmış bu seçkin insana, vazife, sorumluluk ve peygamberlik vazifesini duyurur, o da peygamberliğini ilan eder.

Her peygamber seviyesine göre, vahiyle gelir, vahiyle yaşar ve vahiy kesilince de gider. Bizim hayatiyetimizin devamı için hava, su, ekmek gibi temel maddeler ne ise, peygamber için de vahiy odur. Onlar âdeta, Allah'tan gelen "üns" esintileriyle beslenirler. Feyz-i akdes ve mukaddesten daima sabâ rüzgarı gibi bir şeyler eser gelir ve onlar da bu esintiler devam ettiği sürece insanların arasında kalmaya katlanırlar. O kesilince de Rabb'e doğru iştiyakla kanat çırpar ve ötelere uçacakları anı beklerler.

Onlar, bütün varlıklarıyla Rablerine teslim olmuşlardır. O neyi söylemelerini isterse ancak onu ve Rablerinin istediği ölçüde söylerler. Getirdikleri din, tamamen Allah (celle celâluhu) tarafından vaz'edildiği için onlar vazifelerinde rabbanîdirler ve böyle rabbanî bir vazifeyi yerine getirmekle mükelleftirler.

Vazifelerini yaparlarken de, muhataplarının kabul veya reddi onları bağlamaz ve alâkadar da etmez. Evet, onların vazifesi sadece tebliğ edip anlatmaktır. Muhaliflerin dedikleri, söyledikleri veya yaptıkları hiç umurlarında değildir. Davaları adına taviz vermeleri ise, kat'iyen düşünülemez. *"Ay'ı bir omuzuma, Güneş'i diğer omuzuma koysalar, vallahi bu davadan vazgeçmem!"*[1] onların umumî düsturudur.

2. HASBÎLİK

Peygamberler yaptıkları hizmet karşılığında maddî-mânevî hiçbir ücret beklemezler. Kur'ân-ı Kerim onların bu hususiyetlerini çeşitli vesilelerle ve muhtelif âyetlerde dile getirmiştir. Hepsinin sözündeki ortak ve odak nokta إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللّٰهِ *"Benim mükâfatım ancak Allah'a aittir."*[2] hakikatinde toplanmaktadır. Bizler, maddî olmasa da mânevî bir ücret bekleyebiliriz. Hâlbuki nebiler bunu da beklemezler ve bütün yaptıklarını Cenâb-ı Hakk'ın

emri olması zaviyesinden değerlendirerek yaparlar. Farzımuhal, neticede Cehennem'in alevlerinde yanacak dahi olsalar, yine onların düşüncelerindeki berraklık bulanmaz ve hep vazifelerini yapmayı düşünürler...

Peygamberler maddî-mânevî füyûzat hislerinden fedakârlıkta bulunan insanlardır ve bu mevzuda zirve varlıklardır.. Cennet sevdası da Cehennem korkusu da değildir onlara bu çetin ve zorlu vazifeyi yaptıran, bu zorlardan zor hizmeti gördüren.. sadece ve sadece Rabb'in rızasını kazanabilmektir.

Her peygamber hasbîdir. Ancak hasbîlikte doruk nokta Nebiler Sultanı'na aittir. Doğduğu zaman "Ümmetî!" demiş, mahşerde de "Ummetî, ümmetî!" diyecektir.[3] Bu nasıl hasbîliktir ki, Cennet kapıları ardına kadar açılıp O'nun teşrifini beklerken O, ümmetini de oraya götürebilmek için mahşerin en bunaltıcı anlarını Cennet'e tercih edebilmektedir. Ve yine bu nasıl bir hasbîliktir ki, sadece sıhriyet ve kurbiyet itibarıyla kendine yakın olanları değil; en mücrimi de dahil, bütün ümmetini toptan istemektedir.

Evet onların ruh menfezleri sadece bir noktaya açıktır: Allah'ın (celle celâluhu) rızasına.. bundan başka her şeye onlar kapılarını sürgülemiş ve sürmelemişlerdir.

Bilhassa günümüzde, peygamberliğe ait bir vazife olan tebliğ ve irşad vazifesini omuzlayanların bu noktaya çok iyi dikkat etmeleri ve bu mevzuda çok hassas davranmaları gerekmektedir. Çünkü sözün tesiri, belâgat ve fesâhatında değil, samimî olmasında saklıdır. Bu ise hasbîliği gerektirmektedir.

Bu mânâya işaret içindir ki, Kur'ân-ı Kerim'de:

اِتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُهْتَدُونَ *"Sizden ücret istemeyen kimselere tâbi olun, onlar hidayete ermiş kimselerdir."*[4] denilmektedir.

Evet, onlar hidayet semalarında pervaz edip uçarken, siz de onlara tâbi olun. Çünkü sizden dünyalık namına bir şey talep edip istemiyorlar. Uyup arkasından gideceğiniz insanları iyice düşünüp tartın ve öyle insanlara tâbi olun ki, gece ve gündüzleri, hep hizmet aşkıyla dolu olsun. O, gelecek neslin zafer arabalarının geçeceği yolları hazırlamayı, o dönemin debdebeli ve muhteşem günlerini idrak edip kavuşmaya tercih etsin. Ve onun hasbîlikle yoğrulmuş gönül dünyasına, bu kadar masum bir isteğin gölgesi dahi düşmesin. İşte kendinize böyle önder ve liderler seçin ve onların ardından gidin!

Allah Resûlü hasbî idi. Hayatı boyunca karnını arpa ekmeği ile dahi doyurmamıştı. Bazen günler, haftalar ve aylar geçerdi de, O'nun saadet dolu

hanesinde yemek pişirmek için ne bir ocak yanar ne de bir tas çorba kaynardı.[5]

Ebû Hüreyre (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Bir gün Allah Resûlü'nün yanına gittim. Namazı oturarak kılıyordu. Namazını tamamlayınca sordum: Yâ Resûlallah hasta mısınız?

– *Hayır, açlık.. yâ Ebâ Hüreyre,* dedi.

Ağlamaya başladım. Kâinat kendisi için yaratılmış, Allah'ın en sevgilisi açlık ve gıdasızlık sebebiyle ayağa kalkacak gücü olmadığından namazını oturarak kılıyordu. Benim ağladığımı görünce teselli etti.

– *Ağlama yâ Ebâ Hüreyre! Bu dünyada açlık ızdırabını çeken, diğer tarafta Allah'ın azabından emin olacaktır.*[6]

Ensardan bir kadın kendisine döşek gibi bir şey getirmiş ve Hz. Âişe Validemiz de (radıyallâhu anhâ) onu Allah Resûlü'nün her zaman üzerinde istirahat buyurduğu hasırın üzerine sermişti. Geldiğinde bu manzarayı gören Allah Resûlü, ne olduğunu sormuş ve aldığı cevap üzerine de şöyle buyurmuştu:

– *Âişe! Onu derhal geriye teslim et. Allah'a yemin ederim ki, eğer istese ve arzu etseydim, Allah benim sağımda ve solumda, altından ve gümüşten dağlar yürütürdü; fakat ben istemiyorum.*[7]

Evet O, eğer isteseydi müreffeh bir hayat yaşayabilirdi; ama istemiyordu. Bir gün bir melek geldi ve Allah'tan (celle celâluhu) selâm getirdi, sonra da sordu: "Yâ Resûlallah, Cenâb-ı Hakk'ın selâmı var, soruyor: Bir melik peygamber mi olmak istersin, yoksa bir kul peygamber mi?"

Cibril imdada yetişir: تَوَاضَعْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ "Yâ Resûlallah (Rabbine karşı) mütevazi ol!" Ve Allah Resûlü tercihini yapar: *"(Bir gün aç kalıp tazarru eden, diğer gün tok olup şükreden) bir kul peygamber olmayı isterim."*[8]

Oturur, köle ve hizmetçilerle beraber yemek yerdi. Bir kadın bu manzarayı görünce: "Oturmuş da köle gibi yemek yiyor." dedi. Kâinatın Efendisi cevap verdi: *"Benden güzel köle mi olur! Ben Allah'ın kölesiyim."*[9]

Allah Resûlü'nün bütün hayatı hasbîlik tablolarıyla doludur. Şimdilik misallerin tafsilatını, O'nun hayat-ı seniyyesini konu alan binlerce kitaba havale ediyoruz. Evet, O başta olmak üzere ve bütün nebiler hasbî olarak yaşamışlar, yaptıkları hizmet mukabilinde ne dünya ne de ahiret namına hiçbir talepte bulunmamışlardır. Onun içindir ki sözleri müessir olmuştur. Öyle ise, sözlerinin iksir-misal tesirli olmasını isteyenler, evvelâ hizmetleri karşılığında

kimseden hiçbir şey istememeyi öğrenmeliler...

3. İHLÂS

İhlâs, yapılan her şeyi Allah (celle celâluhu) için yapma ve yapılmayanı da yine Allah için yapmama, demektir. Peygamberler, daha işin başında işte böyle bir ihlâsa erdirilmiş şahsiyetlerdir. Gerçi çalışıp çabalama ile insan, ihlâsta bir noktaya ulaşabilir; ne var ki, diğer insanların varabileceği son nokta, nebiler için sadece bir başlangıç noktasıdır. Onlar, âdeta ihlâsın özü hâline gelmiş ve muhlasînden kılınmışlardır. Kur'ân-ı Kerim onların bu hususiyetini bazı peygamberlerde müşahhaslaştırarak şu şekilde anlatır: وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مُوسَى إِنَّه كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا *"Kitab'da Musa'yı da an! Gerçekten o, ihlâsa erdirilmiş, bir resûl ve bir peygamberdi."*[10]

Ve Hz. Yusuf için إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ *"...Şüphesiz o, ihlâsa erdirilmiş kullarımızdandır."*[11]

Ve Allah Resûlü'nün şahsında ümmetine şöyle sesleniyor: إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللّٰهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ *"Şüphesiz ki Kitab'ı sana hak olarak indirdik, (o hâlde sen de) dini O'na has kılarak Allah'a kulluk et!"*[12]

Yine Allah (celle celâluhu), Habibini şöyle konuşturuyor:

قُلِ اللّٰهَ أَعْبُدُ مُخْلِصًا لَهُ دِينِي *"De ki: Ben dinimi sadece O'na has kılarak Allah'a kulluk ederim."*[13]

Kulluğun sebebi, Allah'ın emridir; neticesi, Cenâb-ı Hakk'ın rızasıdır; meyve ve semeresi ise Rabb'in ahirette verecekleridir. Kulluk bütün bir hayatı içine alır ve mü'minin bütün davranışlarında bir şuur ve iz'an olarak kendisini hissettirir.

Asrımızın büyük mütefekkiri: "Allah için işleyiniz, Allah için başlayınız, Allah için çalışınız ve O'nun rızası dairesinde hareket ediniz."[14] derken ihlâsın hem tarifini yapmakta hem de ehemmiyetini dile getirmektedir.

İhlâs, insanın dosdoğru ve müstakîm olmasının adıdır. İhlâslı insanın hayatında zikzaklar yoktur. Ruhanî seyri hep yukarıya doğru ve dimdiktir. Onun içindir ki, onlar işe başladıkları günkü mahviyetlerini, zirvelere çıktıkları zaman da koruyup muhafaza edebilmişlerdir. Ancak onlar ne kadar azdır!.

İnsanlık tarihinde, bu ufkun zirvesinde sadece bir insan vardır; o da Allah Resûlü'dür. Nasıl olmasın ki, davasını ilk yaymaya başladığı günkü tavrıyla

Mekke'yi fethettiği gün arasında mahviyet ve tevazu bakımından zerre kadar değişme göstermemiştir.

Mekke sulhle alınmıştır. Münferit bir iki hâdise olsa bile, bunu umuma teşmil etmek doğru değildir. İki Cihan Serveri, senelerce evvel çıkarıldığı bu mübarek yere girerken fatih bir kumandan edasıyla girmiyordu. O gün merkûba binmiş ve başını o kadar eğmişti ki, mübarek başı neredeyse eğerin kaşına değecekti.[15]

O, Medine'de bulunduğu devre içinde de tavrını hiç değiştirmemişti. Sahabe, O içeriye girdiğinde ayağa kalkardı.. kalkmalıydılar da. Hatta O girdiğinde cenazeler dahi kabirlerinden fırlayıp, O'na ihtiram etmeliydiler.. O bütün bunlara fazlasıyla lâyıktı. Ancak kendisi, sahabenin böyle ayağa kalkmasından ciddî rahatsızlık duyar ve her defasında:

لَا تَقُومُوا كَمَا تَقُومُ الْأَعَاجِمُ *"Acemlerin (büyüklerine) ayağa kalktığı gibi ayağa kalkmayın!"*[16] der ve tekdîr ederdi.

Evet O, kudsî vazifeye nasıl başladıysa, öyle de bitirdi.. O'nun hayatı âdeta bir mûsıkî âhengi içinde geçmişti. Başladığı işi başladığı perdede bitiriyordu ve bu çok üstün muvaffakiyet demekti. Hatta O, bir yönüyle bu ilâhî mûsıkîye pestle başlamış ve neticede arz u semayı velveleye verecek tize ulaşmıştı.

O, bütün hayatı boyunca dini Allah'a tahsis ederek sadece O'na kulluk yaptı.. gönlü sadece O'nun mârifetiyle doldu-taştı.. gözü her yerde O'nun âsârını süzüp durdu.. bütün duyguları O'ndan gelen mânevî zevklerle coştu ve köpürdü.. O, Hakk'a uyanmış, hakikate yelken açmış ve doyma bilmeyen bir iştiha ile hep "Allah" deyip dolaşmıştı. Çünkü O, bir ihlâs insanıydı...

O'ndaki ihsan şuuru da buna ayrı bir buud teşkil ediyordu. Çünkü bizzat O'nun tarifi içinde ihsan, Allah'ı görüyor gibi kulluk yapmaktı.[17] Meseleyi bir teşbihle anlatacak olursak, başkası kıbleye dönüp namaz kılarken, O, namazını Kâbe'nin içinde kılıyordu.

4. MEV'İZE-İ HASENE (GÜZEL ÖĞÜT)

Peygamberler, davalarını neşrederken kat'iyen diyalektiğe girmezler. Onlar insanlara "mev'ize-i hasene" ve "hikmet"le yaklaşırlar. Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de Efendimiz'e şöyle ifade edilmektedir:

اُدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ

"Sen Rabb'inin yoluna hikmetle, güzel öğütle çağır; ve onlarla en güzel şekilde mücadele et."[18]

Onlara eşyanın hikmetini, hilkatteki esrarı yumuşak bir şekilde ve inandırıcı bir üslûpla anlat! Yani hissiyatlarını rencide etmeden, kalb ve kafalarını doyurmaya gayret et!

Peygamberler demagoji, diyalektik ve felsefî üslûba hiç mi hiç iltifat etmemişlerdir. Zira, ne dün ne de bugün, demagojiye açık birkaç ahmak istisna edilecek olursa, bu yolla kimseye bir şey anlatılamamıştır. Zaten Cenâb-ı Hak da onları bu türlü abes şeylerle meşgul etmek istememiştir. Onların vazifesi hikmetle ve "mev'ize-i hasene" ile dine ait meseleleri neşredip yaymaktan ibarettir.

İnsan sadece bir zihin ve kafadan ibaret değildir; onun bir de kalbi, ruhu, sırrı, hafîsi, ahfâsı vardır ve bunların hepsi de tatmin ister, tatmin beklerler. İşte nebiler, insanları bütün bu yönleriyle ele alır ve mesajlarını takdim ederken de onları bütün havâslarıyla ikna ve tatmin ederler. İnsana ait hiçbir hususiyet boş bırakılmadan yapılan böyle bir tebliğin neticesi ise, bütün tereddütleri zail olarak muhatabın imandaki vahdete ulaştırılmasıdır ki, bu da insanın varoluş gayesidir.

Onların ders halkasında yetişenlerde bir başka yakîn hâsıl olur. Onların huzurunda, bu âleme bakan gözlerinin yanında kalb gözlerinin kapakçıkları da açılır ve başkasının görmediği, bilemediği meseleler artık, onlar için ayân olur. Gayrı bütün dünya tereddüt ve şüphe ile dolup taşsa, ihtimal onlar sadece bunlara müstehzi bir eda ile güler geçerler. Zira onların vicdanlarında hâsıl olan mârifet peteğine hiçbir şüphe sineği konamaz...

Allah (celle celâluhu), onların bildiği biri, bin yapar, bildiklerine bereket katar ve onlara bilmediklerini de öğretir.[19] Semadan gelen ilham esintileri onların kalblerini âdeta bir sema hâline getirir.. ve onlar bu bildiklerini harfiyen tatbik etmekle, semaya doğru yükselen "kelime-i tayyibe" merkûbunu bulur ve yükseldikçe yükselir.[20]

Hatta onların arasında, Hz. Ali (radıyallâhu anh) gibi öyleleri yetişir ki, "Perde-i gayb açılsa yakînim ziyadeleşmeyecek." [21] der ve sır kapılarını aralarlar. Yani, "Gayb perdesi kalksa, ben neticede görmem gerekli olan her şeyi görsem, şu anda inandığımdan fazla bir mârifet ufkuna ulaşacağıma ihtimal vermiyorum; zira yakînim o ki, ben gaybe imanın doruğundayım."

Hz. Ali (radıyallâhu anh) gibi bir insanda bu söz, "tahdis-i nimet" makamında söylenmiş bir sözdür. Allah Resûlü, Hakk'ın takdiriyle kıyamete

kadar gelecek velilerin babası olarak onu ilân buyurmuştur. Onu, saadet hücresine almış, kadınların en güzeli, en incesi, en zarifi, en endamlısı, hurileri geride bırakacak, o nübüvvet bahçesinin çiçeği Hz. Fatıma Anamızla evlendirmiş ve bu kutlu evlilikten de bir güzelle bir de güzelcik, yani Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin dünyaya gelmiş. Ayrıca bütün veliler ve veliler içinde de kutuplar hep bu menbadan fışkırıp çıkmış...

Evet, Hz. Ali böyle olduğu gibi, onunla devam eden altın silsilenin hemen hemen her bir halkası da, bu şuuru temsilin birer kahramanı olmuştur.

Evet, bu şuur, iman ve islâmın neticesinde ihsan sırrına erenlerde gelişir.. ve onlar daha dünyada iken: فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ *"Senden perdeyi kaldırdık, bugün artık gözün keskindir."*[22] hitabına mazhar olurlar. Batılının entüisyon dediği bu hâl, insanın vicdanında varlığını hissettirmeye başladı mı artık dış dünya susar ve iç sezişlerin çığıltıları benliği sarar; derken ruh-efzâ bir hâl olur. Çünkü Mârifet Sultanı gönül tahtına oturmuştur. O'nu dışarılarda aramaya ne gerek var..?

İşte tilmizlerini bu duygu ve düşünceye yükselten Nebi, metot olarak hep en şümullü mânâsıyla mev'ize-i haseneyi esas almış ve irşad binasını da bu temel üstüne kurmuştur.

Bizim bu babda söylemeye çalıştığımız hususları şu âyet, en veciz ve en mucizevî bir üslûpla dile getirmektedir: كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ يَتْلُو عَلَيْكُمْ اٰيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُمْ مَا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ *"Nitekim, kendi içinizden, size âyetlerimizi okuyan, sizi temizleyen, size Kitab'ı ve hikmeti getirip bilmediklerinizi öğreten bir Resûl gönderdik."*[23]

İki Cihan Serveri'nin bu mevzudaki hassasiyet ve metodunu çeşitli vesilelerle arz edip misalleştirdiğimizden burada daha fazla bir şey söylemeyi zait görüyoruz. Yine de bir iki cümle ile hulâsa edecek olursak, şöyle demek mümkündür:

O, her zaman muhatabın durum ve seviyesine göre, onun aklını, kalbini, vicdanını doyuracak şekilde, eksik ve fazladan müberra olarak, hikmet çerçevesinde bir usûl ve üslûpla hitap ederdi ki, ekseriyetle O'nu dinleyip de huzurdan ayrılanlar, iman ve itminan elde etmiş olarak ayrılırlardı. Velid b. Muğire ve Utbe b. Rebia gibi bazıları, Hz. Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) söylediklerinin hak olduğunu kabullenmekle beraber, gurur ve kibirlerinin esiri olmuş, inanamamış; bazıları da korkularının kurbanı olmuş,

inkârda kalmıştır ki, aslında bu da tamamen alıcı durumunda olanlara ait kusurlardandır. Bazen de, Şair A'şâ gibi her şeyi kabul etmekle beraber, eski alışkanlıklarını terk edemeyip mehil isteyenler vardı ki, eğer hidayete ermeden ölmüşlerse, bu, onlara ait kaza ve kaderin, daha önceden sebkat etmesiyle izah edilmelidir. Bunların hiçbirinde Allah Resûlü'ne râci bir eksiklik ve kusur yoktur ve olamaz da!

5. TEVHİDE ÇAĞRI

Kur'ân-ı Kerim'de birçok peygamberin kavmine hitabında, bu nokta ele alınarak şöyle denmektedir: يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلٰهٍ غَيْرُهُ *"Ey kavmim! Allah'a kulluk edin, sizin için O'ndan başka ilâh yoktur."*[24]

Her peygamberin davası bu yüce hakikatle başlar ve onunla noktalanır.

Birbirinden ayrı zaman ve mekânlarda gelen bu mümtaz şahsiyetlerin böyle bir noktada ittifakları ve hep aynı hakikatleri haykırmaları, hiçbir şüphe ve tereddüt bırakmaz ki, bunlar kendilerine ait fikir ve düşünceleri değil, Rabbilerinden aldıkları mesajları tebliğ etmektedirler. Zira aynı meselede ayrı ayrı istidat ve kabiliyetteki insanların, hem de çeşitli yer ve zamanlarda yaşamalarına rağmen ittifak etmeleri aklen mümkün değildir. Siz, aynı ekole mensup bir kısım felsefî akımların, hem de aynı zaman dilimi içinde yaşayanları arasında dahi, çok küçük ve basit meselelerde, pek çok ihtilaf ve farklılıklara şahit olursunuz.

İşte, beşerî düşünce ve mülâhaza kaynaklı cereyanlardaki bu ihtilaf.. ve ilâhî vahiyle serfiraz zatların sundukları sistemlerdeki bu ittifak, öncekilerin heva ve heves kaynaklı, ikincilerin de hidayet edalı olduğunu göstermektedir. Evet, bunlardaki söz birliği ve hepsinin tevhid hakikatiyle gelmesi de yine o müesseseye ait bir hususiyettir. Onun içindir ki Allah Resûlü:

أَفْضَلُ مَا قُلْتُ أَنَا وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِي: لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ

"Ben ve benden evvel gelen bütün peygamberlerin söylediği en faziletli söz: 'Lâ ilâhe illâllahu vahdehû lâ şerike leh' mânâsına gelen sözdür." buyurmuşlardır.[25]

1 Bkz.: İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 2/101; Taberî, *Tarihu'l-ümem ve'l-mülûk* 1/545.

2 Bkz.: Tevbe sûresi, 10/72; Hûd sûresi, 11/29; Sebe sûresi, 34/47.

3 Buhârî, *tefsîru sûre* (2) 1, *tevhid* 36; Müslim, *îmân* 322, 326, 327.

4 Yâsîn sûresi, 36/21.

5 Buhârî, *hibe* 1; *rikak* 17; Müslim, *zühd* 28-36.

6 Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* 7/109, 8/42-43.

7 İbn Ebî Âsım, *Kitabu'z-zühd* s.14; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 6/141; Beyhakî, *Şuabü'l-iman* 2/173.

8 İbnü'l-Mübarek, *ez-Zühd* s.264-265; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 2/231; Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 4/171; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 10/288, 12/348; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 7/48-49; *Şuabü'l-iman* 1/177, 2/167, 5/107; Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid* 9/19-20.

9 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 8/200.

10 Meryem sûresi, 19/51.

11 Yûsuf sûresi, 12/24.

12 Zümer sûresi, 39/2.

13 Zümer sûresi, 39/14.

14 Bediüzzaman, *Sözler* 1. Söz.

15 Bkz.: İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 5/63; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned* 6/120.

16 Ebû Dâvûd, *edeb* 152; İbn Mâce, *dua* 2; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/253.

17 Buhârî, *iman* 37; Müslim, *iman* 5, 7.

18 Nahl sûresi, 16/125.

19 مَنْ عَمِلَ بِمَا يَعْلَمُ وَرَّثَهُ اللّٰهُ عِلْمَ مَا لَمْ يَعْلَمْ *"Kim bildiğiyle amel ederse, Allah ona bilmediklerinin ilmini ihsan eder."* mealinde bir hadise işaret edilmektedir. (Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* 10/15).

20 إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ *"Güzel sözler O'na çıkar, salih amel de onu yükseltir."* (Fâtır sûresi, 35/10).

21 Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* 10/203; Aliyyülkârî, *el-Esrâru'l-merfûa* s.193.

22 Kaf sûresi, 50/22.

23 Bakara sûresi, 2/151.

24 A'râf sûresi, 7/59, 65, 73, 85; Hûd sûresi, 11/50, 61, 84; Mü'minûn sûresi, 23/23, 32.

25 Muvatta, *Kur'ân* 32, *hac* 246; Abdurrezzak, *el-Musannef* 4/378. Yakın ifadelerle bkz.: Tirmizî, *daavât* 122.

C. PEYGAMBERLERİN SIFATLARI

1. SIDK-DOĞRULUK

Doğruluk, peygamberliğin mihveridir. Peygamberlik, doğruluk yörüngesi üzerinde hareket eder. Peygamberin ağzından çıkan her şey tasdik edalıdır. Çünkü onlar, hilâf-ı vaki hiçbir beyanda bulunmazlar. Kur'ân-ı Kerim bazı peygamberlerin büyüklüğünü anlatırken, bize onların bu vasıflarından söz eder: وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا *"Kitab'ta İbrahim'i de an. O dosdoğru (sıddîk) bir nebiydi."*[1]

Yani sen o büyük peygamber olan İbrahim'i (aleyhisselâm) Levh-i Mahfuz'da veya onun sabit hakikati ve istinsahı olan Kur'ân'da hatırla ki, o, özü sözü, davranışları, düşüncesi dosdoğru bir nebiydi.

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا

"Kitab'ta İsmail'i de an, O sözünde dosdoğruydu.. resûl ve nebiydi."[2]

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ۝ وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا

"Kitab'ta İdris'i de an. O dosdoğru bir nebiydi. Onu yüksek makamlara yücelttik."[3]

Hz. Yusuf'a (aleyhisselâm) hapishane arkadaşının hitabını Kur'ân naklederken, yine aynı vasıftan bahsetmektedir: يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ *"Ey özü sözü doğru Yusuf!"*[4]

Onlar nasıl doğrulukla mücehhez olmaz ki, Allah (celle celâluhu) sıradan insanların dahi doğru olmalarını istiyor ve Kur'ân'da doğru olanları tebcil ediyor:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ *"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve doğrularla beraber olun."*[5]

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ اٰمَنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

"Gerçek mü'minler, ancak Allah ve Resûlü'ne iman eden, ondan asla şüpheye düşmeyen, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla savaşanlardır. İşte doğrular ancak onlardır."[6]

a. Sadıklar Övgüye Lâyıktır

Ve sözünün eri sadıklar Kur'ân'da tebcil edilir: مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللّٰهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضَى نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا *"Mü'minler içinde Allah'a verdikleri sözde duran nice erler var ki, işte onlardan kimi, sözünü yerine getirip o yolda canını vermiştir; kimi de (şehitliği) beklemektedir. Onlar hiçbir şekilde (sözlerini) değiştirmemişlerdir."*[7]

Bu son âyette bir nebze durmak istiyorum:

Enes b. Mâlik –ki Allah Resûlü'nün hizmetkârıdır. Efendimiz Medine'ye teşrif edince, annesi, henüz sekiz-on yaşlarında olan Enes'in elinden tutup onu Allah Resûlü'ne getirmiş ve "Yâ Resûlallah! Oğlum hayatı boyunca sana hizmet etsin." demiş ve Enes'i orada bırakıp gitmişti[8]– işte bu Enes b. Mâlik, *"Bu âyette kastedilen şahıs, amcam Enes b. Nadr ve emsalidir."* der.[9]

Enes b. Nadr, Akabe'de Allah Resûlü'nü görünce O'na büyülenmiş gibi bağlanmış ve delicesine sevmişti. Fakat her nasılsa Bedir'de bulunamamıştı. Hâlbuki Bedr'in ayrı bir yeri vardı. Hatta Bedir'de bulunanlar ashab arasında nasıl seçkinse, Bedir'e iştirak eden melekler de gök ehli tarafından öyle seçkin görülürdü. Bu, Bedir'de bizzat bulunmuş ve meleklere kumandanlık yapmış Cibril'in sözüydü.[10] Gel gör ki Enes b. Nadr bu fırsatı kaçırmıştı ve yanıp yakılıyor, gözüne bir türlü uyku girmiyordu. Geldi derdini Allah Resûlü'ne şerh etti: "Yâ Resûlallah, eğer bir daha onlarla karşılaşmak nasip olursa, işte o zaman kâfirlerin benden çekecekleri var." Enes'in bu içten duası kabul olmuş ve Uhud'da küffarla karşı karşıya gelmişti...

Uhud.. Uhud deyince insanın içi burkulur. Çünkü orada yetmiş sahabe şehit edilmiştir. Kim bilir, belki de Uhud'daki bu acı hatıradan ötürü ona bir isnadda bulunuruz diye, Allah Resûlü bir gerçeği ifadenin yanında, buna önlem almış ve bir gün Uhud'un yanından geçerken: أُحُدٌ جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ *"Uhud öyle bir dağ ki, o bizi sever biz de onu severiz."* buyurmuştur.[11]

Uhud sarp bir dağdır. Fakat Uhud savaşı o dağdan da sarp cereyan etmiştir. Her nasılsa sahabe geçici olarak nöbet yerini istenen şekilde koruyamamış, hatta mevziini değiştirmiş ve böylece Allah Resûlü'nün gösterdiği tabyenin dışına çıkmıştı. Evet, bu sadece bir strateji ve bir tabye aramaydı. Bu itibarla da buna bozgun demek doğru değildir. Bizim sahabeye karşı olan saygı anlayışımız da bu çizgidedir.

Bu muharebede Allah Resûlü de yaralanmış, mübarek dişi kırılmış, miğferi

yüzüne batmış ve vücudu kan revan içinde kalmıştı. Ama her şeye rağmen O mağfiret ve rahmet peygamberi, ellerini açmış, dua dua yalvarmış ve: اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِقَوْمِي فَإِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ *"Allahım! Kavmimi bağışla; çünkü onlar bilmiyorlar."* buyurmuştu.[12]

Enes b. Nadr oradan oraya koşuyor ve bir sene önce Allah Resûlü'ne verdiği sözü yerine getirmeye çalışıyordu. Çalışıyordu ama, o da çokları gibi sona doğru bir noktada dolaşıyordu. Evet, vücudu delik deşik olmuş, son anlarını yaşıyordu. Dudaklarında son tebessüm, yanına yaklaşan Sa'd b. Muaz'a şu sözleri söylüyordu: "Resûlullah'a benden selâm söyle. Vallahi şu anda Uhud'un arkasından Cennet kokularını duyuyorum."[13]

O gün nice şehitleri tanımak mümkün olmamıştı. Hamza tanınamamış, Mus'ab b. Umeyr bilinememiş, Abdullah b. Cahş'ın vücudunun parçaları bir araya getirilince ancak hakkında "Odur." diye hüküm verilebilmişti. Enes b. Nadr da aynı durumdaydı. Kızkardeşi gelmiş, kılıcı tutan eline –ki ihtimal tek oradan yara almamıştı– bakıp onu tanımış ve gözleri dolu dolu, "Bu, Enes b. Nadr, yâ Resûlallah!" diyebilmişti.[14]

İşte âyet, bu civanmerdi anlatıyordu. O, verdiği sözde durdu. "Ölesiye savaşacağım." dedi ve öldü. Ölüm dahi onu sözünde yalancı çıkaramadı.

Âyetin onu anlatması, onun, inananlara da bir örnek olması içindir. Evet, *"Lâ ilâhe illallah"* dedikten sonra, her fert bu denli o kelimenin muhtevasına sadık kalmalıdır ki, din harap, iman serâp, şeâir de pâyimâl olmasın...

Enes b. Nadr ve Enes b. Nadrlar sözlerinde durdular. Sözlerinin eri ve dosdoğru olduklarını ispatladılar. Çünkü onlar derslerini, Kâinatın Efendisi Muhammedü'l-Emîn'den almışlardı. O nasıl doğru ve emindi, dostları da aynı şekilde doğru ve emindiler...

b. Cahiliye O'nu "Emîn" Tanımıştı

Mekkeli O'na mücerret adıyla değil, ismine "el-Emîn" sıfatını ekliyor ve öyle hitap ediyordu.. evet, O bu sıfatıyla meşhurdu. Ne mutlu bizlere ki, bizler de sabah akşam söylenmesi müstahsen olan bir virdde O'nu böyle anıyor ve لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ الْمُبِينُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ صَادِقُ الْوَعْدِ الْأَمِينُ diyoruz.

Kâbe tamir edilmiş ve Hacerü'l-Esved'in (Biz Es'ad: Mutlu Taş diyelim) tekrar eski yerine konulması büyük bir mesele hâline gelmişti. Kabileler kılıçlarını yarıya kadar sıyırmış ve herkes bu şerefin kendine ait olmasını istiyordu. Sonunda şöyle bir karara vardılar. Kâbe'ye ilk girenin hakemliğini

kabul edeceklerdir. Herkes merakla bekliyordu.. ve tabiî, Allah Resûlü'nün hiçbir şeyden haberi yoktu. O'nun dosta-düşmana güven telkin eden gül yüzü görününce, oradakiler sevinçlerinden havaya zıplayıp "Emîn" geliyor, dediler ve O'nun hükmüne kayıtsız şartsız razı olacaklarını söylediler...[15]

Zira O'na güvenleri tamdı. Allah Resûlü o gün henüz peygamber olarak vazifelendirilmemişti ama herkesin itimat edeceği bir insandı ve bir peygambere ait bütün vasıfları üzerinde taşıyordu.

Evet, fazilet odur ki, düşmanlar dahi kabul ve tasdik etsin. İşte, –o güne göre– Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) en azılı düşmanı Ebû Süfyan'ın, O'nun doğruluğunu tasdiki:

Allah Resûlü etraftaki hükümdarlara nâmeler gönderiyordu. Bu mektuplardan birini de, Roma imparatoru Hirakl'e (Hiraklius) göndermişti. Hirakl, mektubu baştan sona okudu. O sırada Şam bölgesinde bulunan Ebû Süfyan'ı çağırttı ve aralarında şu şekilde bir muhavere cereyan etti:

– O'na daha ziyade ittiba edenler kimlerdir, zenginler mi fakirler mi?

– Fakirler.

– Hiç O'na inananlardan dönenler oldu mu?

– Şimdiye kadar hayır.

– Artıyorlar mı, eksiliyorlar mı?

– Her geçen gün biraz daha artıp çoğalıyorlar.

– Hayatında hiç yalan söylediğini duydunuz mu?

– Hayır, O'nu hiçbirimiz yalan söylerken duymadık.

Ve işte mektubun tesirinden sonra, henüz Müslümanların en amansız düşmanı olan Ebû Süfyan'dan aldığı bu cevaplarla çarpılan Hirakl, kendini tutamayarak şöyle dedi:

– Bir insanın bunca zaman, insanlara yalan söylemekten kaçınıp da Allah'a karşı yalan söylemesi düşünülemez.[16]

Sadece mevzumuzla alâkalı yönünü aktarmak için çok kısa temas ettiğimiz bu hâdisede, Allah Resûlü'nün doğruluğuna iki delil vardır. Birincisi, Bizans İmparatoru Hirakl'dir ki, yukarıda kaydettiğimiz sözü söylemiştir. İkincisi ise, o gün için henüz İslâm'la şereflenmemiş Ebû Süfyan'ın verdiği cevaptır ki, Allah Resûlü'nün doğruluğunu kabullenip tasdik etmiştir. Ne var ki, Hirakl, makam ve mansıp sevdasını aşıp, ayağının dibine kadar gelmiş bir hakikî ve

ebedî mülkü elde edememiş; Müslüman olup bahtiyarlar zümresine girememişti. Buna rağmen Allah Resûlü'nün risaletini kabul edip saygılı davranması, onun namına bir basiret jesti, bizim hesabımıza da sevindirici bir itiraf olmuştur.. Resûlullah'ın sıdk u sadakatini itiraf.

Esasen, Hirakl'in söyledikleri çok derindir. Evet, kırk yaşına kadar sıradan insanlara karşı dahi, şakacıktan olsun yalan söylemeyen bir insan, ölüm koridoruna girdiği bir devrede, hem de Allah'a karşı yalan söylemesi nasıl mümkün görülebilir ki..?

Yâsir henüz Müslüman olmamıştı. Oğlu Ammar'a nereye gittiğini sordu. Ammar: Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) yanına.

Bu cevap Yâsir'e yetmişti.

– O emin bir insandır. Mekkeli O'nu böyle tanır. Eğer O, peygamber olduğunu söylüyorsa doğrudur. Çünkü O'nun yalan söylediğini kimse duymamıştır...

Bu sözler, bu kabullenmeler, sadece birkaç kişiye mahsus değildi.. ışık çağı ve ona takaddüm eden yıllarda, O'nu tanıyan hemen herkes, hem de ittifakla O'nun doğruluğunu tasdik ediyordu.

c. Hep Doğruluk Tavsiye Etmişti

O hep doğru olarak yaşadığı gibi ümmetine de daima doğruluğu tavsiye etmiştir. Teberrüken bunlardan birkaçını burada zikretmek istiyorum:

اِضْمَنُوا لِي سِتًّا مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَضْمَنْ لَكُمُ الْجَنَّةَ: اُصْدُقُوا إِذَا حَدَّثْتُمْ، وَأَوْفُوا إِذَا وَعَدْتُمْ، وَأَدُّوا إِذَا اؤْتُمِنْتُمْ، وَاحْفَظُوا فُرُوجَكُمْ، وَغُضُّوا أَبْصَارَكُمْ، وَكُفُّوا أَيْدِيَكُمْ

"Bana şu altı şey hakkında tekeffülde bulunun (söz verin) ben de size Cennet'i tekeffül edeyim:

– Konuştuğunuz zaman doğru konuşun!

– Vaadettiğiniz zaman yerine getirin!

– Emanette 'emin' olun!

– Apışaranızı koruyun!

– Gözlerinizi harama yumun!

– Ellerinizi haramdan uzak tutun."[17]

Evet, O hep ok gibi doğru yaşamış, doğruluğu tavsiye buyurmuş ve o kendine has doğrulukla âdeta imkân-vücub arası bir noktaya ulaşmıştı. Öyle bir noktaya

ki, onun ötesinde sadece ve sadece Allah sıdkı vardır. Yani Allah Resûlü, doğrulukta da [18]قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى ufkunda seyrediyordu. Evet O, bir yönüyle imkân dairesindeydi; ancak bir başka yönüyle imkân âlemini aşmıştı. Miraç münasebetiyle Kadı Iyâz'ın dediği gibi O, bir yere geldi ki, ayağını nereye basacağını şaşırdı. O'na "Bir ayağını diğerinin üzerine koy." dendi. Elbette O, her hususta bir beşerdi. Fakat doğruluk O'nu işte böyle bir seviyeye yükseltmişti. O, bize de aynı tavsiyede bulunmakta ve: *"Doğru söylemeye söz verin, hayatınıza yalan karıştırmayın, ben de size Cennet'i söz vereyim."* demektedir.

Başka bir hadislerinde de şöyle buyururlar: دَعْ مَا يَرِيبُكَ إِلَى مَا لَا يَرِيبُكَ، فَإِنَّ الصِّدْقَ طُمَأْنِينَةٌ، وَإِنَّ الْكَذِبَ رِيبَةٌ *"İçinde kuşku uyaran şeyleri bırak, terket (kuşkusuz bir iklimde yaşa). Doğruluk insanın içinde itminan ve oturaklaşma hâsıl eder. Yalana gelince, burkuntudur, bulantıdır."*[19]

Yine buyuruyor: تَحَرَّوُا الصِّدْقَ وَإِنْ رَأَيْتُمْ أَنَّ فِيهِ الْهَلَكَةَ فَإِنَّ فِيهِ النَّجَاةَ *"Daima doğruluğu araştırın! Doğrulukta helâkinizi görseniz bile, muhakkak onda sizin kurtuluşunuz vardır."*[20]

Başka bir hadiste de şöyle ferman eder:

عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ، فَإِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ. وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَصْدُقُ وَيَتَحَرَّى الصِّدْقَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللّٰهِ صِدِّيقًا. وَإِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ، فَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ، وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يُكَذِّبُ وَيَتَحَرَّى الْكَذِبَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللّٰهِ كَذَّابًا

"Doğruluktan ayrılmayınız. Doğruluk sizi birr'e, o da sizi Cennet'e ulaştırır. Kişi doğru olur ve daima doğruyu araştırırsa Allah katında sıddıklardan yazılır.

Yalandan sakının. Yalan insanı fücura (günaha), o da Cehennem'e götürür. Kişi durmadan yalan söyler ve yalan araştırırsa Allah katında yalancılardan yazılır."[21]

Kurtuluş ve necat doğruluktadır. İnsan doğrulukla ölse bile bir kere ölür; hâlbuki her yalan ayrı bir ölümdür.

Kâ'b b. Mâlik (radıyallâhu anh): "Ben doğruluğumla kurtuldum." der. Evet, doğruluk deyince O'nu hatırlamamak mümkün değildir.

Kâ'b b. Mâlik, kılıcı kadar sözü, sözü kadar da kılıcı keskin bir insandı. Şairdi. Şiirleriyle kâfirlerin moral dünyalarını altüst edebilirdi…

Akabe'de gelip Allah Resûlü'ne biat etmişti. Dolayısıyla da Medine'nin ilklerindendi. Fakat Tebük seferine katılamamıştı. Tebük zorlu bir savaştı. Bu savaşta bir avuç insan koskoca Roma imparatorluğunun ordularıyla yaka-paça olacaktı. Hem de çölün o kavurucu ve bitirici sıcağında. O düşünceyle gidildi.. o civanmertlik gösterildi.. o sevap alındı ama o korkunç muharebe sadece düşüncelerde kaldı.

Allah Resûlü, bütün askerî harekâtlarını gizli tutarken bu defa açık gitmiş ve herkesi açıktan davet etmişti. İşte, böyle açık bir davete rağmen Kâ'b, bu sefere iştirak edememişti.

Şimdi siyer kitaplarından, kendi serencamesini kendi ağzından icmal ederek anlatalım:

"Herkes muharebeye davet edildi. Çünkü mücadele çetin olacaktı. Fakat Allah takdir etmedi ve sadece tatbikattan ibaret bir hareket olarak kaldı. Böyle olacağı bildirilmiş veya bildirilmemişti ama, Allah Resûlü bu muharebeye ayrı bir ehemmiyet veriyordu.

Herkes gibi ben de hazırlıklarımı tamamladım. Hatta o güne kadar hiç bir harbe bu kadar iyi hazırlanmamıştım. İki Cihan Serveri hareket komutunu verdi ve ordu harekete geçti. Ben kendi kendime: Nasıl olsa onlara yetişirim, diye beraber çıkmadım. Hiç de bir işim yoktu. Fakat kendime olan güvenim beni alıkoyuyordu. Bugün-yarın-öbür gün, derken günler gelip geçiverdi. Artık Allah Resûlü'ne yetişmem mümkün değildi. Mecburen bekleyecektim.. ve bekledim de. Hem de her saati günler süren bir bekleyişle bekledim.

Nihayet, Allah Resûlü'nün seferden dönüşü her yandan duyulmaya başladı. Zaten her defasında öyle olurdu. Medine, O'nun dönüşüne yakın yeniden bir kere daha canlanırdı. İşte şimdi yine herkesin yüzünde bir beşaşet vardı; Allah Resûlü dönüyordu...

Nihayet beklenen vakit geldi. Ordu Medine'ye avdet etti. Efendimiz de mutadı olduğu üzere evvelâ mescide uğrayıp iki rekât namaz kılmış ve halkla görüşmeye başlamıştı. Herkes bölük bölük mescide geliyor, ziyaret ediyor ve harekete iştirak etmeyenler de özür beyanında bulunuyorlardı. Benim durumumda olanlardan da çoğu mazeret bildirmiş ve Allah Resûlü tarafından mazeretleri kabul edilmişti. Ben de aynı şeyi yapabilirdim. Zira, içlerinde ikna kuvveti ve söz söyleme kabiliyeti en güçlü olanlardan biriydim. Ama, nasıl olur da hiçbir mazaretim olmadığı hâlde Allah Resûlü'ne yalan söyleyebilirdim.

Yapmadım, yapamadım. Karşılaştığımızda, İki Cihan Serveri kalbimi delip geçen bir buruk tebessümle karşıladı beni. Ve *'Neredeydin?'* dedi. Durumumu olduğu gibi eksiksiz anlattım. Başını çevirdi ve dil ucuyla: *'Kalk git!'* dedi.

Dışarı çıktım. Kavmim etrafımı sardı: 'Sen de bir mazeret söyle, kurtul!' dediler. Dedikleri bir aralık kalbime yatar gibi de oldu. Fakat birden kendime geldim ve sordum: 'Benim durumumda olan başkaları var mı?' 'Var.' dediler ve iki isim söylediler. İkisi de Bedir'e iştirak etmiş namlı, şanlı sahabeler arasında bulunuyorlardı: Mürâre b. Rebî ve Hilâl b. Ümeyye. Evet, onlar da hiçbir mazeret beyan etmeyerek doğruyu söylemişler ve benim durumuma düşmüşlerdi. –Estağfirullah– intizar koridoruna girmişlerdi. Benim için kendilerine ittiba edilecek insanlardı ikisi de.. ben de onlara uymaya karar verdim; mazeret ileri sürmekten vazgeçtim.

Üçümüz hakkında bir emir yayınlandı. Artık hiçbir Müslüman bizimle görüşüp, konuşmayacaktı. Diğer iki arkadaşım evlerine kapanıp, durmadan gece gündüz ağlıyorlardı. Ben, aralarında en genç ve kuvvetli olandım. Sokağa, çarşıya, pazara çıkıyor ve namaz vakitlerinde de mescide gidebiliyordum. Ancak benimle kimse konuşmuyordu. Vaktimin çoğunu mescidde geçiriyordum. Allah Resûlü'nden bir tebessüm yakalayabilmek için uzun uzun beklediğim oluyordu.. heyhât ki, her gün evime hicranla dönüyordum; O, yüzünden hiç tebessüm eksik olmayan insan, bir kere olsun, bana bakıp tebessüm etmemişti. Selâm veriyordum; acaba dudakları kımıldayacak mı diye gözlerimi dudaklarına dikiyordum. Gel gör ki en hafif bir kımıldama olmuyordu.

Çok defa namaz kılarken gözümün ucuyla O'na bakıyordum. Namaza başladığımda bana bakıyordu. Fakat namazımı bitirince hemen benden gözünü kaçırıyordu. Tam elli gün böyle geçecekti. Bütün insanlar ve bulunduğum yer bana öylesine yabancılaşmıştı ki, kendimi yabancı bir ülkede zannetmeye başladım.

Bir gün Ebû Katâde –ki amcamın oğluydu, onu çok severdim, o da beni canı kadar severdi– onun bahçesinin duvarından atlayarak yanına sokuldum. Selâm verdim, selâmımı almadı. Sordum: 'Allah için söyle, benim Allah ve Resûlü'nü sevdiğime inanmıyor musun?' O hiç cevap vermedi. Sözümü üç defa tekrar ettim. Üçüncüsünde de: 'Allah ve Resûlü bilir.' dedi ve yanımdan ayrıldı. Dünya başıma yıkılmıştı. Ebû Katâde'den bu sözü hiç beklemiyordum. Gözlerim doldu ve hıçkıra hıçkıra ağladım.

Yine bir gün Medine sokaklarında yapayalnız dolaşırken; sokaklarda bir

adamın beni soruşturduğunu duydum. Sorduğu şahıslar işaretle beni göstermişlerdi. Adam yanıma geldi, elinde de bir mektup vardı. Mektup bana aitti. Gassân Meliki'nden geliyordu. Melik beni, kendi memleketine davet ediyordu. Mektubunda: 'İşittim ki sahibin seni yalnız bırakmış.. bize gel; senin gibilerin bizim nezdimizde kadri yüksektir...' gibi sözler ediyordu. "Bu da bir imtihan." dedim ve mektubu yırtarak ateşe attım.

Kırkıncı gündü. Allah Resûlü bir adam göndermişti. Gelen şahıs bizim, hanımlarımızdan uzak durmamız gerektiğini söylüyordu. 'Boşayayım mı, ne yapayım?' dedim. –Ah vefasına kurban olduğum insan!– 'Sadece uzak dur!' dedi ve gitti. Hanımıma kendi evlerine gitmesini söyledim. Bu arada Hilâl'in hanımı gidip, hizmet etmek kaydıyla izin istemişti. Hilâl yaşlı bir insandı. Kendi işini göremiyordu. Ve Allah Resûlü onun hanımına izin vermişti. Bazıları benim de aynı şekilde izin almamı istediler. Fakat kabul etmedim. Zira, Allah Resûlü'nün böyle bir teklifi nasıl karşılayacağını bilemiyordum.

Derken bir müddet de böyle geçmiş ve tam elli gün dolmuştu. Artık dayanamaz hâle gelmiştim. Dünyam kararmış ve kabir kadar daralmıştı. Her zaman yaptığım gibi evimin damında sabah namazını kılmış, oturuyordum. Birisinin yüksek sesle ismimi söylediğini duydum. Ses: 'Müjde Kâ'b!' diyordu. İşi anlamıştım. Hemen secdeye kapandım. O gün sabah namazından sonra Allah Resûlü affımızı ilân etmişti. Mescide koştum, herkes ayağa kalkmış beni tebrik ediyordu. Talha boynuma sarıldı, yüzümü, gözümü öpüyordu. Sanki yeniden bir Akabe yaşıyordum. Allah Resûlü'nün huzuruna gelip elini tuttum. O da benim elimi tutmuştu. –O anda Cennet'le müjdelenseydi dahi zannediyorum bu kadar sevinmeyecekti– Allah Resûlü: 'Allah sizi affetti.' buyurdular. Ve hakkımızda inen şu âyeti okudular:

وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُوا حَتَّى إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَنْ لَا مَلْجَأَ مِنَ اللّٰهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللّٰهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

"Ve (Allah o tevbeleri) geri bırakılan üç kişinin de tevbelerini kabul etti. Yeryüzü, genişliğine rağmen onlara dar gelmiş, vicdanları kendilerini sıktıkça sıkmıştı. Nihayet Allah'tan yine Allah'a sığınmaktan başka çare olmadığını anlamışlardı. Sonra (eski hâllerine) dönmeleri için Allah onların tevbesini kabul etti. Çünkü Allah Tevvâb'dır, Rahîm'dir."[22]

O bu âyeti okuduktan sonra Resûlullah'a hitaben, 'Yâ Resûlallah! Ben

doğrulukla kurtuldum.. bundan böyle ömrüm oldukça da doğrudan başka bir şey söylemeyeceğime, söz veriyorum.' dedim."[23]

Evet, peygamberlik hakikati, sıdk dediğimiz, doğruluk çarkı ve esası üzerine döner durur. Her peygamber doğru söyler. Ve öyle olması da zarurîdir. Zira, gayb âleminden emirler getirerek insanlığa tebliğ eden bu şahıslardan herhangi birinde küçücük bir yanılma veya yanlışlık olsa, her şey altüst olur. İnsanlık adına öğrenmemiz gerekli olan bütün hakikatler, bize onlar vasıtasıyla intikal etmektedir. Bu ise zerre kadar yanılgıya tahammülü olmayan çok hassas bir konudur. Onun içindir ki Cenâb-ı Hak, bu mevzuda şöyle buyurur:

وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ۝لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ۝
ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ۝فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ

"Eğer (peygamber) bize atfen bazı sözler uydurmuş olsaydı, elbette O'nu kuvvetle yakalar; sonra da O'nun can damarını koparırdık (O'nu yaşatmazdık). Sizden hiçbiriniz de buna mâni olamazdı."[24]

O, ilâhî emir ve nehiyler karşısında gassalın elinde bir meyyit gibiydi. Vahiy, O'nu istediği tarafa evirir-çevirir, O da hep o istikameti kollardı. Kurbiyet kazanıp en son noktayı elde ettiği anda dahi O, bu hassasiyetinden hiçbir şey kaybetmemişti.. kaybetmek bir yana daha da derinleşmiş ve âdeta erişilmez bir duyarlılık kazanmıştı.

d. Sözünün Eriydi

Kırk yaşına kadar O'nun hilâf-ı vaki bir söz söylediğini veya sözünde durmadığını bir kimse ne görmüş ne de duymuştu. Daha sonra sahabe olma şerefine eren bir zat diyor ki: "Cahiliye devrinde Allah Resûlü'yle bir yerde buluşmak üzere anlaşmıştık." Yukarıda da arz ettim, cahiliye, yaşadığı devrin adıdır. Yoksa O gönlü apaydın insan hiçbir zaman cahiliye devri yaşamamıştır. O hep resûllere has bir hayat çizgisi takip etmiştir. Fakat, diyor bu sahabi: "Ben verdiğim sözü unuttum. Üç gün sonra hatırladığımda koşarak anlaştığım yere gittim.. baktım ki Allah Resûlü orada bekliyor. Bana ne kızdı ne de darıldı. Sadece: *"Ey genç! Bana meşakkat verdin. Üç gündür seni burada bekliyorum."* dedi.[25]

e. Söyledikleri O'nu Tasdik Etmektedir

O, doğuştan Hz. Muhammed Mustafa (sallallâhu aleyhi ve sellem) idi. Onun için, peygamberliğinden sonra da ne dediyse herkes gönülden inandı ve tasdik

etti. Evet, topyekün cihan O'na: "Doğru söylüyorsun yâ Resûlallah!" diye tasdike koştu. Değil sadece insanlar, mucizeler diliyle, her bir nevi kendi adına temsilci gönderdi. Âdeta O'na biat etti.

Burada bir parantez açıp şunları söylemekte fayda mülâhaza ediyorum: Kur'ân'ın ve Efendimiz'in nurlu beyanları, Cenâb-ı Hakk'ın zât, sıfât ve esmâsı arasındaki münasebete riayet keyfiyetiyle öyle üstün bir dereceye sahiptir ki, ne felsefecilerin akıl yoluyla, ne evliyânın kalb ayağıyla, ne de asfiyânın ruh buuduyla o seviyede bir anlayış ve beyana ulaşmaları mümkün olmamıştır ve olmayacaktır da.

Ancak, bu müterakki ruhların, melekleşmeye doğru tırmanışları, neticede hep şunu göstermiş ve gösterecektir ki, onlar gidecek; gidecek ve gittikleri yerin sonunda hep Kur'ân'ın ve Allah Resûlü'nün beyanlarının doğruluk ve hakkaniyetini anlayacak.. Resûlullah'ın söylediklerini keşif ve müşâhede ile zevk edeceklerdir.

Evet, bugün O'nun, ulûhiyete ait söylediği bütün sözler, o mevzuun ehilleri tarafından da tasdik görmekte ve birer esas olarak kabul edilmektedir. Hatta ulûhiyete, haşr u neşir ve kadere dair incelerden ince öyle meselelerden söz etmiştir ki, –hem de mevzular arası muvazeneyi koruyarak– değil öncekiler ve sonrakilerin akıllarının ermesi; O'nun aydınlık beyanlarını "yok" farz ettiğimiz takdirde, bu hususlarda bir tek kelime söylemeleri mümkün olmayacaktır.

Hz. Ömer ve Amr b. Ahtab (radıyallâhu anhumâ) anlatıyor: "Bir gün Allah Resûlü sabah namazından sonra minbere çıktı. Konuştu, konuştu, konuştu... Öğle ezanı okundu, namazı kıldırıp tekrar çıktı ve ikindi oluncaya kadar konuştu. İkindi namazını eda ettikten sonra konuşmaya başladı, konuşması akşama kadar sürdü. Neler konuştu, neler anlattı? Hepsini ihata zor ama, o güne kadar söylenmeyen her meseleye temas etmişti denebilir. Evet, ilk hilkattan başlamış, varlığın bağrına ilk hilkat tohumunun atılışını anlatmış, kâinatın teşekkülünden, insanın yaratılmasına kadar bütün yaratılışa ait devreleri bir bir sıralamış.. ve daha sonra da kıyamete kadar insanların başına gelecek hâdiseleri teker teker nakletmişti.[26]

Evet, mazinin derinliklerine dalmış ve Hz. Âdem'e kadar bütün enbiyâyı hem de şemâili ile anlatmış, istikbale nazarını çevirip mahşere, Cennet ve Cehennem'e kadar her şeyi göz önüne sermişti. Hâlbuki O ne bir kitap okumuş, ne birinin ders halkasına katılmıştı. Öyleyse bütün bunları nasıl bilebilirdi? Evet, O'na bütün bunları öğreten biri vardı; O da, hiç şüphesiz, her şeyi bilen

Hz. Allah'tı...

O'nun, Arş'tan ferşe, oradan yerin derinliklerine kadar anlattığı bütün meseleleri O'na Mütekellim-i Ezelî'si öğretiyordu. Bunların başka şekilde öğrenilemeyeceği bugünün insanları tarafından da tasdik edilmektedir ki, bu da Allah Resûlü'nün sıdkına ayrı bir delildir.

Evet O, peygamberlerden bahsediyor.. onların tarifini yapıyor; yüz hatlarıyla onları tablolaştırıyor[27] ve o günün Ehl-i Kitab'ı, bütün bunların hiçbirine itiraz etmeden hepsini kabul edip: "Evet, kitaplarımızda, onları bahsettiğiniz şekliyle buluyoruz." diyorlardı.[28] Tevrat, İncil veya başka bir kitap okumamış bir insanın, oralarda zikredilen veya edilmeyen keyfiyetleriyle bütün kendinden evvel gelmiş-geçmiş peygamberleri hem de böyle tafsilatıyla anlatması ve bu işi bilenlerin de onu tasdik etmeleri, Allah Resûlü'nün sıdkına ve davasında doğruluğuna şahit ve delil değil midir!?

Bir parantez içinde arz etmeye çalıştığımız bu hususların takdimi, benim takatimin çok üzerindedir. Esasen hâli hâlime denk okuyucunun durumu da bundan daha farklı olmasa gerek. Bu gibi meseleleri anlayıp anlatabilmek için, insanın onları tasdik edebilecek seviyeyi kazanması gerektir. Ancak biz, bu seviyeleri ihraz ettiğine inandığımız şahısların sözlerine itimaden diyoruz ki, mertebe mertebe yükseliş kaydeden yüz binlerce evliyâ, asfiyâ ve kafasını ilimle aydınlatan filozof ve bilgelerin, Efendimiz'e ait beyanlarını gördükçe, sürekli o mevzuun zirvesinde, O'na ait beyanın bulunduğunu kabul etmeleri, O'nun sıdk ve doğruluğunun ayrı bir buudunu teşkil etmektedir.

Evet, en seçkin insanların bu tasdikleri de göstermektedir ki, O, hiçbir sözünde hilâf-ı vaki konuşmamıştır. Zaten O'nun konuştukları kendinden değildir ki.. O, hep ilâhî mesajlarla konuşmuş, vahyin tercümanlığını yapmış, onun için de bütün zamanların ve mekânların Söz Sultanı olmuştur.[29]

Bizim burada daha çok üzerinde duracağımız husus, on dört asır evvel O'nun geleceğe ait söylediği bazı hâdiselerin vakti gelince aynen zuhur etmesinin, O'nun sıdk ve doğruluğuna birer delil olması yönüdür. Ancak mevzua girmeden önce, bir meselenin açıklanmasında fayda mülâhaza ediyoruz ki, o da "gayb" ile alâkalı değişik mütalâalardır. Evet, bu mesele de, dikkatle takip edilmesi gereken ince meselelerdendir:

1 Meryem sûresi, 19/41.

2 Meryem sûresi, 19/54.

3 Meryem sûresi, 19/56-57.

4 Yûsuf sûresi, 12/46.

5 Tevbe sûresi, 9/119.

6 Hucurât sûresi, 49/15.

7 Ahzâb sûresi, 33/23.

8 Ebû Ya'lâ, *el-Müsned* 6/306; Taberânî, *el-Mu'cemü's-sağîr* 2/101.

9 Müslim, *imâre* 148; Tirmizî, *tefsir* (33) 2-3.

10 Buhârî, *meğâzi* 11; İbn Mâce, *mukaddime* 11.

11 Buhârî, *zekât* 54; Müslim, *hac* 503-504.

12 Buhârî, *enbiyâ* 54; Müslim, *cihad* 105; Kurtubî, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân* 4/199.

13 Buhârî, *meğâzî* 17; Müslim, *imâre* 148.

14 Buhârî, *meğâzî* 17; Müslim, *imâre* 148.

15 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 3/425; Hâkim, *el-Müstedrek* 1/628; İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 1/209.

16 Buhârî, *bed'ü'l-vahy* 6; Müslim, *cihad* 74.

17 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/323; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 8/262; *el-Mu'cemü'l-evsat* 3/77; Beyhakî, *es-Sünen* 6/288.

18 Necm sûresi, 53/9.

19 Tirmizî, *kıyâmet* 60; Nesâî, *eşribe* 50; Dârimî, *büyû'* 2.

20 İbn Ebi'd-Dünya, *es-Samt* s.227; *Mekârimü'l-ahlâk* s.51; Hennâd, *ez-Zühd* 2/635.

21 Buhârî, *libâs* 69, *edeb* 69; Müslim, *birr* 103-105.

22 Tevbe sûresi, 9/118.

23 Buhârî, *meğâzî* 79; Müslim, *tevbe* 53-55.

24 Hâkka sûresi, 69/44-47.

25 Ebû Dâvûd, *edeb* 82; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 7/59.

26 Buhârî, *bed'ü'l-halk* 1; Müslim, *fiten* 25; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/341.

27 Örnek olarak bkz.: Buhârî, *enbiyâ* 24; Müslim, *iman* 266-278.

28 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 2/27; Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvve* 2/74-100; el-Halebî, *es-Sîratü'l-Halebiyye* 1/298.

29 وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوٰى۝إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى *"O hevâdan konuşmaz, o kendisine vahyedilen ilâhî mesajdan başka bir şey değildir."* (Necm sûresi, 53/3-4)

SIDK AÇISINDAN GAYB MESELESİ

"Gayb" kelimesi, Kur'ân-ı Kerim'de çeşitli âyetlerde değişik şekilleriyle ele alınır:

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

"Gaybın anahtarları Allah'ın yanındadır. Onun için gaybı ancak O bilir. O, karada ve denizde ne varsa hepsini bilir. O'nun ilmi dışında bir yaprak dahi düşmez. Yerin karanlıkları içindeki tek bir dane, yaş-kuru ne varsa hepsi apaçık bir kitaptadır." [30]

Bu âyette, "gayb"ın tamamen Allah'ın (celle celâluhu) nezd-i ulûhiyetinde olduğu dile getirilmekte ve O'ndan başkasının –Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) de dahil– gaybı bilemeyeceği söylenmektedir.

Ve zaten Allah (celle celâluhu) Efendimiz'i şöyle konuşturmuyor mu?

قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللّٰهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَى إِلَيَّ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ

"De ki: 'Ben size Allah'ın hazineleri yanımdadır.' demiyorum. Gaybı da bilmem. Size 'Ben bir meleğim.' de demiyorum. Ben, bana vahyolunan Kur'ân'dan başkasına uymam. 'De ki: Körle gören bir olur mu?' Siz hiç düşünmez misiniz?"[31]

قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللّٰهُ وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبَ لَاسْتَكْثَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

"De ki: Ben Allah'ın dilediğinden başka, kendime herhangi bir fayda veya zarar verecek güce sahip değilim. Eğer gaybı bilseydim, elbette daha çok hayır yapmak isterdim, bana hiçbir fenalık dokunmazdı, ben sadece inanabilecek bir kavim için uyarıcı ve müjdeleyiciyim."[32]

Cin sûresinde ise şöyle denmektedir:

عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا۝إِلَّا مَنِ ارْتَضَى مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا۝لِيَعْلَمَ أَنْ قَدْ أَبْلَغُوا رِسَالَاتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَى كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا

"O bütün gaybı bilir. Gayba kimseyi muttali kılmaz, ancak dilediği peygamberler bunun dışındadır. Çünkü O, bunun önünden ve ardından

gözcüler salar ki, böylece onların (peygamberlerin) Rabbilerinin gönderdiklerini hakkıyla tebliğ ettiklerini bilsin. (Allah) onların nezdinde olup bitenleri çepeçevre kuşatmış ve her şeyi bir bir saymış (kaydetmiş)tir."[33]

Şimdi bu âyetlerin ışığı altında şöyle bir tahlil yapabiliriz: "Allah Resûlü, mutlak olarak gaybı biliyordu." demek, bir ifrat; "Bilmiyordu." demek de bir tefrittir. O kendi olarak gaybı bilmezdi. Ancak Allah'ın bildirmesiyle öyle bir bilirdi ve bilmişti ki, bir ekranın başında durmuş da, kıyamete kadar zuhur edecek bütün hâdiseleri, ana hatlarıyla ve temel esaslarıyla şerh edip insanlığın gözünün önüne sermişti.

Bizim üzerinde hassasiyetle durmak istediğimiz mesele de işte budur. O, kendiliğinden bir şey söylemiyordu; söyledikleri hep vahiy ve Cenâb-ı Hakk'ın bildirdikleriydi. Bildiren Allah (celle celâluhu) olduktan sonra sadece peygamberler ve Peygamberimiz değil, ümmet arasında bir kısım yetişkin kimseler dahi, keramet olarak gayba muttali olabilirler. Nitekim Allah Resûlü: *"Benim ümmetim arasında bir kısım mülhemûn vardır."*[34] buyururlar ki, Allah'ın (celle celâluhu) ilhamına mazhar insanlar demektir.

Bu cümleden olarak; minberde hutbe okurken, günlerce uzaklıktaki bir mesafede savaşan İslâm ordusunun, dağ tarafından düşman askerlerince kuşatıldığını gören Hz. Ömer, ordu kumandanı Sâriye'ye hitaben: "Yâ Sâriye! Dağ tarafına!" diye üç defa bağırması, Sâriye'nin de bu sesi duyarak kuşatmayı yarması..[35] Muhyiddin b. Arabî gibi zatların, asırlarca sonra olacak hâdiselere aynen işaretlerde bulunması.. Mevlâna, İmam Rabbânî ve Müştak Efendi gibi yüzlerce zatın gelecekle alâkalı ihbarda bulunması.. bulunurken de Allah Resûlü'ne yürekten bağlılık göstermeleri ve mazhar oldukları bütün vâridâtın Mişkât-ı Muhammedî'den süzülüp geldiğini itirafları, O Zât'ın –Allah'ın izniyle– ne kadar gayba açık olduğunu gösterir.

Evet, O'nun yetiştirdikleri böyle ilhamlara mazhar ve ilâhî esintilerle hüşyâr olur da bu çapta gayba muttali kılınırlarsa, bütün ümmeti bir kefeye konsa hepsine birden ağır basacak olan İki Cihan Serveri'nin[36] bir mucize olarak gayba muttali olması niçin uzak görülsün ki?..

Muteber hadis kitaplarında zikredilen, Efendimiz'in bu kabîl üç yüze yakın mucizesi var ki, verdiği gaybî haberlerin büyük bir kısmı aynen çıkmış, diğerleri de çıkma vaktini beklemektedir. Biz burada bunların hepsini

nakledecek değiliz. Sadece, fikir verme bakımından birkaç misalle iktifa etmeyi düşünüyoruz ki; bu misalleri de üç ana grupta toplamak mümkündür:

Birincisi: Kendi devrine ait verdiği gaybî haberler.

İkincisi: Uzak ve yakın istikbale ait söylediği sözler.

Üçüncüsü: Sehl-i mümteni üslûpla ifade buyurduğu; ancak ilimlerin inkişafıyla daha sonra hakikati anlaşılabilen mucizevî beyanlar...

30 En'âm sûresi, 6/59.

31 En'âm sûresi, 6/50.

32 A'râf sûresi, 7/188.

33 Cin sûresi, 72/26-28.

34 Kurtubî, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân* 13/174; İbn Hacer, *Mukaddimetü Fethi'l-Bârî* s.103; *Fethu'l-bârî* 6/516; Gazzâlî, *İhyâu ulûmi'd-din* 3/24. Ayrıca bkz.: Buhârî, *enbiyâ* 54; Müslim, *fezâilü's-sahabe* 23.

35 Bkz.: Ebû Nuaym, *Delâilü'n-nübüvve* s.579; el-Beyhakî, *el-İ'tikâd* s.314.

36 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 2/76; Dârimî, *mukaddime* 3.

GAYBÎ HABERLER

a. Kendi Devrine Ait Olanlar

1. Başta Buhârî, Müslim bütün hadis kitapları ittifakla şu hâdiseyi naklediyorlar:

Bir gün Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) minbere çıkmış.. nazarı gaybî âlemler ufkunda ve öfke şeklinde tezahür eden celâlî tecellîler arasında, cemaatine demet demet vâridât sunuyordu. Bir ara: *"Bugün bana her istediğinizi sorun!"* buyurdu. Herkes soruyor, O da cevap veriyordu. Tam o esnada bir genç ayağa kalktı: "Benim babam kim yâ Resûlallah?" dedi. Herhâlde, az da olsa babası hakkında dedikodu vardı. Böyle bir şâyia ise genci tedirgin ediyordu. O gün bir fırsat bulmuş ve her zaman –Hakk'ın izniyle– gayba gözleri açık Allah Resûlü'ne babasının kim olduğunu sormuştu. Efendimiz cevap verdi: *"Senin baban Huzâfe'dir."* Genç artık müsterihti; zira aldığı cevap onu memnun etmişti. Bundan böyle o da aksine ihtimal verilmeyecek şekilde bir babaya nisbet edilecek ve kendisine Abdullah b. Huzâfetü's-Sehmî denecekti.

İşte böyle, herkesin bir şeyler sorduğu esnada Allah Resûlü'nün o andaki ruh hâletini çok iyi kavrayan biri, evet o koca Ömer (radıyallâhu anh) birden ayağa fırladı ve: رَضِينَا بِاللّٰهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا "Biz, Rab olarak Allah'tan, din olarak İslâm'dan ve peygamber olarak da Hz. Muhammed'den (sallallâhu aleyhi ve sellem) razıyız." dedi. Onun bu ince, mânidar karşılığı Allah Resûlü'nün sinesinde esen itminan esintilerinin tezahür menfezlerini araladı. Derken celâlî tecellîler yerlerini üns esintilerine bıraktılar.[37]

Bu hâdise o gün mescidi dolduran sahabeler huzurunda cereyan etmişti. Bütün sahabe, Allah Resûlü'nün dediklerini tasdik ediyor ve âdeta sükûtlarıyla "Sadakte!" diyorlardı.

2. Müslim naklediyor: Hadisin ravisi ise Hz. Ömer (radıyallâhu anh).. buyuruyor ki: "Bedir'de bulunuyorduk. Allah Resûlü, muharebe adına stratejisini tam tespit etmiş ve kavganın cereyan edeceği yerleri dolaşıyordu. Bir ara yine gözleri, aralanan gaybî perdelerin verâsında ve bakışları istikbal ufkunda eliyle bazı yerleri işaret ederek: *'Burası Ebû Cehil'in öldürüleceği yer; şurası Utbe'nin, şurası Şeybe'nin ve şurası da Velid'in sırtının yere geleceği yer...'* Ve daha birçok isim saydı." Muharebeden sonra Hz. Ömer kasem ile diyor ki: "Allah Resûlü nereyi ve kim için işaret etmişse, hepsini o

yerlerde ölü olarak bulduk."[38]

Evet, hayatlarında Allah Resûlü'nü dilleriyle tasdik etmeyen bu insanlar, şimdi murdar cesetleriyle O'nun sıdkına ve doğruluğuna şehadette bulunuyorlardı. Zira O haber veriyor ve verdiği haberler, santim şaşmadan aynen tahakkuk ediyordu.

· 3Ahmed İbn Hanbel'in *Müsned*'inde, şöyle bir hâdisenin nakledildiğini görüyoruz:

Allah Resûlü, ashabıyla beraber mescitte oturuyordu. Bir aralık: *"Biraz sonra buraya nâsiyesi, yüzü temiz bir insan gelecek, şu kapıdan içeriye girecek. O, Yemen'in en hayırlılarındandır ve alnında, meleğin elini sürdüğü bir iz taşımaktadır."* dedi. Bir müddet sonra aynen, Allah Resûlü'nün haber verdiği gibi bir insan gelip O'nun huzurunda diz çöktü ve Müslüman olduğunu ilân etti. Tertemiz, pırıl pırıl, görkemli ve edep âbidesi bu insan, Cerîr b. Abdillah el-Becelî'den başkası değildi.[39]

4. Beyhakî'nin *Delâilü'n-Nübüvve*'sinde şu hâdise naklediliyor:

Ebû Süfyan, Mekke'nin fethi esnasında Müslüman olmuş, ancak iman gönlüne tam oturmamıştı. Allah Resûlü, Kâbe'yi tavaf ederken, Ebû Süfyan da orada dolaşıyordu. Bir ara aklından geçti: "Acaba, yeniden bir ordu toplayıp şunun karşısına çıksam nasıl olur?" Tam o esnada Allah Resûlü, Ebû Süfyan'ın yanına sokuldu ve kulağına eğilerek: *"O zaman yine seni mağlup ederiz."* buyurdu. Ebû Süfyan, işi anlamıştı. O ana kadar kalbinde titrek duran iman, birden oturaklaştı.. olduğu yerde havaya zıplayarak: "Allah'a tevbe ve istiğfar ediyorum." dedi.[40]

Ebû Süfyan'ın bir anlık aklından geçenleri, Allah Resûlü'ne kim haber vermişti? İşte Ebû Süfyan, bu davranışıyla gösteriyordu ki, O, Allah'ın Resûlü'ydü ve doğru söylüyordu...

5. Yine muteber hadis kitaplarında şu hâdise naklediliyor: Umeyr b. Vehb – ki, cahiliye devrinin "şeytan adam"ıydı.[41]– Safvan b. Ümeyye ile oturup anlaştılar. Umeyr b. Vehb Medine'ye gidecek, Bedir esirleri arasındaki oğlu için geldiğini söyleyecek ve zehir sürdüğü kılıcıyla Allah Resûlü'nü öldürecekti. Buna karşılık da Safvan b. Ümeyye onun borçlarını üzerine alacak ve ona bir şey olursa ailesine bakacaktı.

Umeyr, kılıcını biledi ve yola koyuldu. Medine'ye geldiğinde alıp mescide getirdiler. Fakat sahabenin Umeyr'e hiç itimadı yoktu. Onun için de, kimse onu

Allah Resûlü'yle yalnız bırakmaya razı değildi. Hepsi etten, kemikten kale gibi Allah Resûlü'nün etrafına dizilmiş onu gözetliyorlardı. Umeyr mescide girince, Allah Resûlü, niçin geldiğini sordu. Umeyr, bir sürü yalan söyledi; fakat hiçbirine de Allah Resûlü'nü inandıramadı. Sonunda İki Cihan Serveri şöyle buyurdu: *"Mademki sen doğruyu söylemiyorsun, o hâlde ben söyleyeyim: Sen Safvan ile şurada şöyle şöyle konuştun ve beni öldürmek için geldin. Buna karşılık da Safvan senin borcunu ödeyip ailene bakacaktı."*

Umeyr, beyninden vurulmuşa döndü, derhal Allah Resûlü'nün ellerine sarılarak Müslüman oldu. Ve daha sonra İslâm'ı i'lâ yolunda öyle çalıştı ki onun vesilesiyle birçok kişi İslâm'la tanıştı.[42]

Umeyr ile Safvan arasında geçen bu konuşmayı Allah Resûlü nereden duymuştu? Arada bunca mesafe varken, bu haberi O'na kim ulaştırmıştı?

İnanan-inanmayan herkes bu ve benzeri vak'aları heceleyedursun, biz diğer fasla geçelim...

b. İstikbale Ait Olanlar

ba. Yakın Zamanda

Buhârî ve Müslim, Hz. Üsame'den naklediyor;

(Üsame, Zeyd b. Hârise'nin oğludur. Allah Resûlü, Üsame'yi çok sever ve yanından ayırmazdı. Hz. Hasan veya Hüseyin'i bir dizine oturtursa, çok defa öbür dizine de Üsame'yi oturturdu. Bir defasında hepsini birden kastederek: *"Allahım! Bunlara merhamet et. Çünkü ben de bunlara şefkat ediyorum."* diye dua etmişti.[43] Hayat-ı seniyyelerinin sonuna doğru Bizans'a karşı hazırladığı ordunun başına onu kumandan tayin etmiş ve senelerce önce babasının şehit düştüğü o topraklarda, Allah düşmanlarına hadlerini bildirme vazifesini ona tevdi etmişti.[44] Ancak, Efendimiz'in sıhhî durumunun ağırlaştığını gören Üsame, orduyu durdurmuş ve Allah Resûlü'nün vefatına kadar hareket ettirmemişti.[45])

İşte bu Üsame (radıyallâhu anh) diyor ki: "Bir gün Allah Resûlü'yle beraber bulunuyordum. O gün Efendiler Efendisi, Medine'nin yüksek binalarından birinin damına çıkmış, etrafı seyrediyordu. Bir ara:

إِنِّي لَأَرَى مَوَاقِعَ الْفِتَنِ خِلَالَ بُيُوتِكُمْ كَمَوَاقِعِ الْقَطْرِ *"Şu anda evlerinizin arasında yağmur gibi fitnelerin dökülmekte olduğunu görüyorum."* buyurdular.[46]

O böyle deyip aramızdan ayrıldı.. O'nun arkasından sokaklar fitne seylâplarıyla inledi. Evet, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali (radıyallâhu anhüm) hep bu fitnelerin kurbanı olarak şehit edildiler. Sanki fitneler de belâ ve musibetlerin diliyle Allah Resûlü'ne "Sadakte!" diyorlardı...

1. Fitneler

Hz. Ömer (radıyallâhu anh), hayatında hep bu fitnelerin zuhurundan korkuyordu. Bir defasında mescitte kalabalık bir insan topluluğu ile otururken sordu: "Allah Resûlü'nün haber verdiği fitneleri duyup da, haber verecek biri var mı?" Huzeyfe: "Ben varım." deyince, Hz. Ömer: "Sen cesur bir adamsın, söyle." dedi ve o da: "Kişinin fitnesi ailesinde, malında, nefsinde, çocuğunda ve komşusundadır. Bunlara da oruç, namaz, sadaka, emr-i bi'l-mâruf nehy-i ani'l-münker keffaret olur." dedi. Ömer: "Hayır, ben bunları sormuyorum. Deniz dalgaları gibi dalgalanacak fitneleri soruyorum." dedi.

Huzeyfe: "Yâ Ömer! Onların seninle hiçbir alâkası yok. Seninle onlar arasında kapalı bir kapı var." dedi. Hz. Ömer daha sonra: "Bu kapı açılacak mı, kırılacak mı?" diye sordu. Huzeyfe: "Kırılacak." dedi. Hz. Ömer sarsıldı, dudaklarından titrek bir sesle şu cümleler döküldü: "Öyleyse bu kapı, bir daha kapanmayacak."

Daha sonra sahabe sordu: "Acaba Ömer bu kapının kendisi olduğunu biliyor muydu?" Huzeyfe cevap verdi: "Evet, dünkü geceyi bildiği gibi biliyordu." [47]

Evet, biliyordu ki, ben gidince Ümmet-i Muhammed'in vahdetiyle alâkalı kapalı bulunan kapılar açılacak, fitne ve fesat alıp yürüyecek.. ümmet içinde çeşitli anlayışlar, muhtelif akım ve cereyanlar zuhur edecek...

Ömer, bunu biliyordu; çünkü bu olacakları haber veren sadık ve masdûk olan İki Cihan Serveri Hz. Muhammed Mustafa'ydı (sallallâhu aleyhi ve sellem).

Ve günü gelince denilenler aynen zuhur etti. Ömer, hain bir İranlı tarafından hançerlendi. Ömer'in hançerlendiği aynı gün, İslâm vahdeti de bağrından derin bir yara aldı. Hasım dünya hedefini çok iyi seçmiş ve insafsız avcı okunu tam hedefine isabet ettirmişti. Evet, onun vefatıyla fitneler âdeta sel oldu aktı ve İslâm âlemini istila etti. Elbette bu bir yönüyle hicrandı, ızdıraptı; fakat diğer yönüyle de hâdiseler diliyle tıpkı gökte, yıldızlardan "Lâ ilâhe illâllah Muhammedün Resûlullah" yazmak derecesinde bir delil ve burhandı...

2. Muzafferiyet

Buhârî'de ve Ebû Dâvûd'un Sünen'inde de Habbâb b. Eret'in (radıyallâhu anh) anlattığı şu hâdiseye şahit oluyoruz. Şimdi ondan dinlediklerimizi hulâsa edelim:

"Sıkıntılı bir dönemde Allah Resûlü, örtüsünü başına almış Kâbe'nin gölgesinde oturuyordu. Kim bilir yine hangi hakarete maruz kalmıştı.? O öyle bir dönemdi ki, bütün cahiliye âdetleri birer silah gibi Müslümanların aleyhine kullanılıyordu. Ben, o devrede henüz hürriyetine kavuşamamış bir insandım. Sahibimin ve diğer Mekke büyüklerinin bana reva gördükleri cefa ve işkence artık dayanamayacağım kerteye ulaşmıştı. Allah Resûlü'nü böyle yalnız görünce yanına yaklaştım ve: Yâ Resûlallah! Dua edip Cenâb-ı Hak'tan nusret ve yardım dilemez misin? dedim." –Allah Resûlü'nün hemen ellerini açıp dua edeceğini düşünüyordu.. bir de Kureyş'e beddua etse diye bekliyordu..– Fakat Resûlullah, şunları söyledi:

"Allah'a yemin ederim ki, sizden evvelki ümmetler, daha dehşet verici işkence gördüler. Onlardan bazıları hendeklere yatırılır ve demir testerelerle vücutları ikiye bölünürdü de yine dinlerinden dönmezlerdi. Etleri kemiklerinden ayrılırdı da yine gevşeklik göstermezlerdi. Allah bu dini tamamlayacaktır; ancak siz acele ediyorsunuz. Bir gün gelecek, bir kimse San'â'dan Hadramût'a kadar tek başına yolculuk yapacak da, yolda vahşi hayvanlardan başka hiçbir şeyden endişe etmeyecek."[48]

Ve Efendimiz'den benzer bir rivayette bulunan Hz. Adiy b. Hâtim, Allah Resûlü'nün olacağını haber verdiği bu hâdiseleri bizzat gözleriyle gördüğünü söylüyor.[49]

3. "İlk Kavuşan Sen Olacaksın"

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), irtihaline sebep olan rahatsızlık günlerinden birinde, incelerden ince, oturuşu-kalkışı ve derin bakışlarıyla aynen kendisine benzeyen Hz. Fatıma Anamız'ı (radıyallâhu anhâ) yanına çağırdı ve eğilip onun kulağına bir şeyler fısıldadı. Hz. Fatıma öyle ağladı, öyle figan etti ki, onun feryadının şiddetinden herkes irkildi. Biraz sonra yine Allah Resûlü, onun kulağına bir şeyler fısıldadı. Bu sefer de öyle sevindi ki, onu görenler kendisine Cennet'in bütün kapılarından girme davetiyesi geldi zannederdi.. aslında ona göre öyleydi de. Evet, böyle bir beşaşet ve sürur izhar etmişti.

Bu hâdise Hz. Âişe Validemiz'in (radıyallâhu anhâ) gözünden kaçmadı.

Biraz sonra ona bunun sebebini sordu; fakat Fatıma Validemiz; “Bu, Allah Resûlü’ne ait bir sırdır.” dedi ve bir şey söylemedi. Hz. Âişe, Efendimiz’in vefatından sonra tekrar sorunca, Fatıma Anamız şöyle cevap verdi: “Birinci defada kendisinin vefat edeceğini söylemiş; onun için ağlamıştım. (Evet, öyle ağladı, vefat-ı Nebi onu öyle feryada boğdu ki, o gün dudaklarından dökülen şu mısralar cihanı ağlatacak kadar rikkat vericidir:

مَاذَا عَلَيَّ مَنْ شَمَّ تُرْبَةَ أَحْمَدَا	أَلَا يَشُمُّ مَدَى الزَّمَانِ غَوَالِيَا
صُبَّتْ عَلَيَّ مَصَائِبُ لَوْ أَنَّهَا	صُبَّتْ عَلَى الْأَيَّامِ عُدْنَ لَيَالِيَا

‘Hz. Muhammed’in mezarının toprağını koklayan bir insana, başka koku aramaya ne lüzum var? Üzerime öyle musibetler döküldü ki, eğer onlar günler üzerine dökülseydi, günler hep gece olurdu.’[50])

İkinci defa ise bana, ailesi içinde kendisine en erken kavuşacak insanın ben olacağımı müjde etti.. ve işte onun için de sevindim.”[51]

Altı ay sonra o da babasına kavuşmuştu..[52] ve Hz. Fatıma’nın bu vefatı da Allah Resûlü’nü tasdik ediyor ve sanki O’na “Sadakte!” diyordu.

4. Sulh

Kütüb-i Sitte ricalinin ekseriyetinin rivayet ettiği bir hadiste Allah Resûlü bir gün hutbede Hz. Hasan’a işaretle şöyle demişti:

إِنَّ ابْنِي هٰذَا سَيِّدٌ، وَلَعَلَّ اللّٰهَ أَنْ يُصْلِحَ بِهِ بَيْنَ فِئَتَينِ عَظِيمَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ

“Bu benim evlâdım Hasan, o seyyittir. Allah (celle celâluhu) onunla iki büyük cemaati birbiriyle sulh ettirecektir.”[53]

Evet o, kerîm oğlu kerîmdir. Allah Resûlü’nün evlâdıdır.. efendidir. Birgün kendisine tevdi edilen hilâfet ve saltanatı, sadece ümmet arasında tefrikaya sebebiyet vermemek için terk edecek ve nasıl bir seyyit oğlu seyyit olduğunu gösterecektir. Aradan yirmibeş-otuz sene geçmemişti ki, Allah Resûlü’nün dedikleri bir bir zuhur etti.. Hz. Ali’den sonra Emeviler karşılarında Hz. Hasan’ı buldular. Ancak bu sulh ve sükûn insanı, bütün haklarından feragat ettiğini ilan ederek birbirine girmek üzere olan iki İslâm ordusunun arasını sulha bağladı ve korkunç bir fitneyi muvakkaten dahi olsa önledi.[54] Şair ne güzel söyler:

كَرِيمُ بْنُ كَرِيمِ بْنِ كَرِيمٍ	وَجَدُّهُ خَيْرُ الْأَنَامِ

“O (Hasan) kerîm oğlu kerîmdir. Nasıl olmasın ki, onun dedesi insanların en

hayırlısı ve varlığın mâbihi'l-iftiharıdır."

Efendimiz, ona ait bu hâdiseyi haber verdiğinde, Hz. Hasan, henüz küçük bir çocuktu. Belki o gün Allah Resûlü'nün nelere işaret ettiğini dahi anlamamıştı. Yani o, Allah Resûlü, böyle söyledi diye bu işi yapmış değildi. Belki Allah Resûlü, onun öyle yapacağını bildiği için bu sözü söylemişti. Evet, Hz. Hasan da, dedesini tasdik ediyor ve seneler sonra O'na: "Sen doğru söylüyorsun." mânâsına "Sadakte!" diyordu.

5. Bir Asır Yaşayacak

Abdullah b. Büsr'ün başına mübarek ellerini koyarak: *"Bu çocuk tam bir asır yaşayacak."* buyuruyor ve ilave ediyorlar: *"Yüzündeki şu sevimsiz siğiller de gidecek."*

Diyorlar ki: "O zat, tam yüz sene yaşadı ve yüzündeki siğiller de kaybolmuştu."[55]

Allah Resûlü nasıl ki وَلَلْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لَكَ مِنَ الْأُولٰى[56] sırrınca her an bir evvelki hâlinden daha mükemmele doğru yükseliyor ve daima bir sonraki hâline göre bir önceki durumunu eksik buluyor ve bundan dolayı da günde yüz defa istiğfar ediyordu;[57] aynen öyle de, her geçen gün ümmeti, O'nu anlama ve tanımada bir adım daha ilerliyor ve O'nun istikbale ait verdiği haberlerin tahakkuk edişi karşısında imanı biraz daha artıyor ve O'na hitaben "Sen Resûlullah'sın." diyorlar.

bb. Yakın İstikbal

Zamanlama açısından yukarıda verdiğimiz misallerden Allah Resûlü'nün yaşadığı devreye daha uzak ve bizim yaşadığımız devrelere daha yakın, hatta içinde bulunduğumuz asra bakan ve bizden sonraki asırlarda tahakkuk etmesi beklenen nice misaller vardır; şimdi de bir nebze onlar üzerinde duralım:

1. Hendek'te Verdiği Haberler

Hemen hemen bütün hadis ve siyer kitapları sahabeden şu hâdiseyi naklederler: "Hendek kazılıyordu. Büyükçe bir kaya vardı ki bütün gayretimize rağmen bir türlü onu yerinden sökmeye muvaffak olamamıştık. Efendimiz de bizimle beraber, hendek kazıyordu. Hatta bizlerin kuvve-i mâneviyesini takviye için ara sıra:

اَللّٰهُمَّ لَا عَيْشَ إِلَّا عَيْشُ الْاٰخِرَةِ فَاغْفِرْ لِلْأَنْصَارِ وَالْمُهَاجِرَةِ

“Allahım, ahiret hayatından başka hayat yok. Sen ensar ve muhacirîni bağışla.”[58] diyor ve sahabe O’nun bu sözleriyle coşuyor:

اَللّٰهُمَّ لَوْلَا أَنْتَ مَا اهْتَدَينَا وَلَا تَصَدَّقْنَا وَلَا صَلَّيْنَا فَأَنْزِلَنْ سَكِينَةً عَلَيْنَا وَثَبِّتِ الْأَقْدَامَ إِنْ لَاقَيْنَا

“Allahım, Sen olmasaydın biz hidayete eremezdik, namaz kılamaz, zekât veremezdik. Sen üzerimize sekîneni indir ve düşmanla karşılaşırsak bizim ayaklarımızı kaydırma.” diyerek mukabele ediyorlardı.[59]

Onlar, en küçük dertlerini dahi Allah Resûlü’ne söylerlerdi. Bu büyük kayanın durumunu da O’na haber verdiler. Manivelası elinde geldi ve onunla taşı parçalamaya başladı. O, manivelasını taşa indirdikçe ondan kıvılcımlar çıkıyor.. ve sanki aynı esnada Allah Resûlü’nde de vahiy ve ilham kıvılcımları çakıyordu. Her vuruşta şunları söylüyordu: *“Bana şu anda Bizans’ın anahtarları verildi. İran’ın anahtarlarının bana verildiğini müşâhede ediyorum... Bana Yemen’in anahtarları verildi. Şu anda bulunduğum yerden San’â’nın kapılarını görüyorum.”*[60]

Aradan birkaç sene geçiyor; Allah (celle celâluhu), Sa’d b. Ebî Vakkas ve Halid b. Velid gibi büyük kumandanların kılıcıyla oraların fethini Müslümanlara müyesser kılıyor ve bütün bu yerlerin anahtarları Allah Resûlü’nün şahs-ı mânevîsine teslim ediliyor. Bu da, O’nun doğruluğunu ayrı bir tasdiktir. Zaten tasdik etmemeleri de mümkün değildi; zira O, doğruluğu temsil için gelmişti. Farzımuhal, eğer böyle “Olacak.” dediği şeyler, aslında vuku bulmayacak dahi olsalardı, Allah (celle celâluhu), Habîbini yalancı çıkarmamak için onları yine olduracaktı.

Nasıl olmasın ki, sahabenin meşhurlarından Berâ b. Mâlik (radıyallâhu anh) için bile لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللّٰهِ لَأَبَرَّهُ *“Eğer herhangi bir meselede yemin etse, Allah onu yemininde yalancı çıkarmaz.”* denilmişti.[61] Yani Berâ Hazretleri eğer hiç olmayacak bir şeye, olsun diye yemin etseydi, Allah onu olduracaktı. Hakikaten de, sahabe muharebelerde onu öne sürüyor ve âdeta onunla galibiyetlerini garantilemeye çalışıyorlardı.[62] Şimdi, sahabeden birine Cenâb-ı Hak böyle bir hususiyet verir de Habîbine vermez mi? Şu kadar var ki O, görüp de söylüyordu. Zira Allah (celle celâluhu) O’na bildiriyor, O da biliyordu...

2. Emniyet ve Zenginlik Müjdesi

Adiy b. Hâtim anlatıyor. (Adiy, Hâtem-i Tâî’nin oğludur. Önceleri

hıristiyandı. Aradı ve Allah Resûlü'nü buldu; buldu ve kurtuldu.) Bu şanlı sahabi şöyle diyor: "Bir gün Allah Resûlü'nün huzurunda fakirlikten, yoksulluktan ve eşkıyanın talanından bahsediliyordu. Buyurdular ki: *'Gün gelecek Hîre'den Kâbe'ye kadar bir kadın, tek başına yolculuk yapacak ve Allah'tan başka hiçbir şeyden korkmayacaktır.'*

Adiy diyor ki: Bunları dinlerken; hayret içindeydim. 'Tay' kabilesinin eşkıyaları varken, diyordum kendi kendime, bu nasıl mümkün olabilecek? Devam ettiler: *'Bir gün gelecek, Kisra'nın hazineleri sizin aranızda pay edilecek.'* Sordum: Yâ Resûlallah! İran Kisrasının hazineleri mi? *'Evet, İran Kisrasının hazineleri.'* buyurdular. Hayretim daha da artmıştı. –Çünkü bu sözlerin söylendiği devrede İran, en debdebeli günlerini yaşıyordu– ve yine devam ettiler: *'Öyle bir gün gelecek ki, o gün insan elinde zekâtıyla dolaşacak da zekâtını verecek kimse bulamayacak.'* Ben, diyor Adiy: Bunların ilk ikisini gördüm, ömrüm olursa üçüncüyü de göreceğim."[63]

Adiy, bu üçüncü devri göremeyecekti. Fakat gün geldi, o devri görenler de oldu: Ömer b. Abdülaziz devrinde, Allah Resûlü'nün dediği hakikat aynen yaşandı.[64] Şu anda Türkiye hudutları gibi otuz ülkeyi içine alan o büyük devlet, gelir dağılımı bakımından öyle bir düzeye çıkmıştı ki, fakir denen tek bir fert kalmamıştı. Zannediyorum bugün "Amerika ve bazı Batı ülkelerinde mevcut hayat standardı, o devreyle kıyas kabul edilemeyecek kadar düşüktür." desek mübalâğa etmiş olmayız. Hem bugünkü devletlerin zengin olanlarında gelir dağılımı o kadar dengesizdir ki, çok müreffeh hayat yaşayan fertlerin yanında, izbelerde yaşayanlar da vardır. Hâlbuki o dönemde böyle bir dengesizlik de ortadan kaldırılmıştı.

3. Ammar'ın Şehadeti

Mescid-i Nebi yapılıyor. Herkes harıl harıl çalışıyor. Kimi kerpiç yapıyor, kimi de taşıyordu.. tabiî Allah Resûlü de çalışanlar arasında.. evet O da sırtında kerpiç taşıyor. Ammar, bir aralık Allah Resûlü'nün yanına geldi.. sırtında da iki kerpiç vardı.. herhâlde naz makamında "Yâ Resûlallah! Bana iki kerpiç yüklediler." dedi. Allah Resûlü tebessüm buyurdu ve onun yüzündeki tozu-toprağı mübarek elleriyle silerken de tam otuz sene sonra başına gelecek bir ciğersûz hâdiseyi, وَيْحَكَ! تَقْتُلُكَ الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ (veya أَبْشِرْ! تَقْتُلُكَ الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ[65]) diyerek, Hz. Ali'ye başkaldıran bir bâğî cemaat tarafından şehit edileceğini haber verdi ve onu uyardı.[66]

Evet, Sıffîn'de Ammar, Hz. Ali tarafındaydı ve o savaşta bu büyük sahabi şehit düşmüştü. Hatta Hz. Ali taraftarları, bunu karşı tarafın haksızlığına delil getirerek onlara "Siz bâğîsiniz." demişlerdi.[67] Evet, gerçi Sıffîn'de Hz. Ammar'ın kanı dökülüyordu; ancak yere düşen her bir kan damlası âdeta, Allah Resûlü'ne hitaben "Sadakte!" doğru söyledin, diyordu.

Evet, aziz okuyucu! Allah bildirmezse, insan bunları nasıl bilebilir? Bugün kurgu filmlerde bazı kehanetlerde bulunuyorlar. Bunlar o kadar zor değil, çünkü mukaddimeleri, başlangıçları var.. biraz hâdiseleri terkip etme kabiliyetiyle, bu türlü meselelerde tahmin yürütülebilir. Hâlbuki Efendimiz'in gaybdan haber verdiği hususların hiçbirinde başlangıç ve mukaddimât adına bir nokta dahi mevcut değildi. Bu itibarla O'nun söylediklerinin onda birini bile, deha çapında müthiş bir karîhaya sahip herhangi bir insanın söylemesi imkânsızdır. Zira bu gibi meseleler aklın hudutlarını ve bizleri aşan meselelerdir.. yani gayb gözü açık olmadan veya vahiyle müeyyet bulunmadan, bu gibi hususları bilmenin imkânı yoktur. Öyleyse, Allah Resûlü kendiliğinden değil; Allah'ın bildirmesiyle biliyor, söyledikleri de hep doğru çıkıyordu...

4. Din Adına Dinsiz Bir Kavim

Bir gün ganimeti taksim etmiş, orada duruyordu ki, birden, burnu basık, gözleri çukur ve elmacık kemikleri çıkık bir adam çıkageldi. Belki de ileride çıkacak bir topluluğu, o gün için o zat temsil ediyordu. Edepsizce Allah Resûlü'ne şöyle hitap etti: "Bu taksim adaletli olmadı, âdil ol!" Evet, belki de münafıktı; münafıktı ki, Allah Resûlü'ne böyle hitap edebiliyordu. Allah Resûlü: وَمَنْ يَعْدِلْ إِذَا لَـمْ أَعْدِلْ؟ لَقَـدْ خِبْـتُ وَخَسِـرْتُ إِنْ لَـمْ أَعْدِلْ *"Ben de adaletli davranmazsam kim adaletli davranabilir ki? Eğer âdil olmazsam haybet ve hüsrana uğradım, demektir."* buyurdu.[68] Cümledeki ت harflerini muhatap sıgasına göre okursak; o zaman da: *"Siz, haybet ve hüsrana uğradınız demektir."* mânâsına gelir.

Bununla Allah Resûlü şunu anlatmak istemektedir: Eğer bir peygamber âdil değilse o insanlar adaleti kimden öğrenecekler? Adaletin olmadığı bir zeminde ise insanlar, haybet ve hüsrandadır. Öyle ise siz de haybet ve hüsrandasınız demektir. Bir de, eğer ben âdil değilsem, kaybetmiş sayılırım. Hâlbuki Allah (celle celâluhu) beni peygamber olarak gönderdi. Demek ki ben kaybetmedim.. o hâlde ben âdilim.

Hz. Ömer (radıyallâhu anh), Allah Resûlü'ne karşı nasıl konuşulacağını

bilmeyen bu küstaha haddini bildirmek için izin ister: "Bırak, şu münafığın kellesini uçurayım!" der. Ancak Allah Resûlü müsaade etmez ve orada mübarek dudaklarından gayba ait şu sözler dökülür:

"İleride bir kavim zuhur edecek. Ablak yüzlü, basık burunlu ve çekik gözleri çukuruna girmiş bu kavim, Kur'ân okuduğunda kendi okuyuşunuzu küçük görürsünüz. Ancak okudukları gırtlaklarından aşağıya inmez. Okun yaydan fırladığı gibi, dinden çıkarlar, hatta, bunlardan birinin kolunda büyükçe bir et beni vardır." [69]

Seneler hızla geçer. Sanki Allah Resûlü'nü tasdik için günler birbiriyle yarışmaktadır: Nehrivan'da Hz. Ali bütün Haricîleri kılıçtan geçirir. Tam Allah Resûlü'nün tarif ettiği şekilde bir insan getirilir ve Hz. Ali'ye müjde verilir. Demek ki dinden çıkarak, dine karşı kavga verecek insanlar bunlardır.[70]

Zayıf bir hadiste Efendimiz, Hz. Ali'ye hitaben: *"Ben Kur'ân'ın tenzili için savaştım, sen de tevili için kavga vereceksin."*[71] buyurmuştur. Yani Kur'ân nazil olmaya başlayınca bütün insanlar bana karşı koydu; ben de bunlarla mücadele ettim. Ve bir gün gelecek, Kur'ân'ı yanlış tevil ve tefsir edenler olacak, sen de onlara karşı kavga vereceksin. Mevsimi gelince o da olmuş, Hz. Ali (radıyallâhu anh) Haricîlere karşı kavga vermiş; okun yaydan çıktığı gibi dinden çıkan bu insanlarla mücadelede bulunmuştur.

Evet, sanki bu burnu basık, elmacık kemikleri çıkık adam, Allah Resûlü'nü tasdik için yaratılmış gibiydi. Öyle ki, onun bu menfî hâli, müsbet mânâda Allah Resûlü'nü doğruluyordu. Tabiî, şeytanın, bir mü'mine musallat olmasıyla, mü'minin ona karşı verdiği kavgada onun sevap kazanmasına mukabil, şeytanın hayır adına bir şey kazanmaması gibi, bu adam da o şekilde öldürülüp Allah Resûlü'nü tasdike vesile olmakla beraber, hiçbir şey elde edemeyecektir. Evet, gerçi biz, onun o çirkin sima kitabında, Allah Resûlü'nün doğruluğunu okumaktayız; ama bu ona hiçbir şey kazandırmamakta. Zira o bu mevzuda sadece tali'siz bir vasıta...

5. Gemilerle Sefer ve Ümmü Haram

Ümmü Harâm binti Milhan, bir rivayete göre Allah Resûlü'nün sütten teyzesi, diğer bir rivayete göre ise, annesinin yakın akrabası olması sebebiyle teyzesi mesabesindedir. Allah Resûlü onun evine teklifsiz girer çıkar ve bazen de orada istirahat buyururlardı. Bir defasında yine istirahat için yatmışlardı. Tebessümle kalktılar; Ümmü Harâm binti Milhan sordu: "Yâ Resûlallah, niçin

tebessüm ediyorsunuz?” Buyurdular ki, *“Ümmetimden bir topluluğun melikler gibi gemilerle cihada çıktıklarını gördüm.”* Kadın, “Dua etmez misin, ben de onlardan olayım.” deyince, Allah Resûlü: *“Sen onlardansın.”* ferman ettiler. Tekrar istirahata çekildiler. Biraz sonra yine aynı şekilde tebessüm ederek uyanıp Ümmü Harâm’a aynı sözleri söylediler. O da yine: “Dua etmez misiniz onlardan olayım.” dedi. Efendimiz: *“Sen evvelkiler arasında olacaksın.”* dediler.

Seneler geçer. Ümmü Harâm, kocası Ubâde b. Sâmit ile beraber Kıbrıs seferine çıkar ve orada bineğinden düşerek vefat eder. [72]

O günden bugüne de Müslümanlar, onların kabirlerini ziyaret ediyor, başlarında gözyaşı döküyor. Tabiî dökülen her damla göz yaşı, aynı zamanda Allah Resûlü’nü tasdik mânâsını taşıyor. Çünkü Allah Resûlü gaybî bir haberde bulunmuş ve bu haber milimi milimine doğru çıkmıştır. Bu doğruluğa Kıbrıs, Kıbrıs tarihi ve onların oradaki merkadi tekzip edilmez bir şahittir.

Evet, Allah Resûlü’nün dedikleri, mevsimi gelince bir bir zuhur ediyor, biz de bunları tarih aynasında müşâhede ile O’na şehadetimizi yeniliyor ve her defasında da, vücudumuzu meydana getiren atomlar sayısınca “Doğru söyledin yâ Resûlallah!” diyoruz.

Evet, belki bizim ifadelerimiz, bunu anlatmaya yeterli değil; fakat her mü’minin vicdanında duyduğu ses öyle gürül gürül ki, duymazdan gelmek, bu sesi inkâr etmek imkânsız gibi...

6. Benû Kantûrâ

İslâm âlemine musallat olacak bir milletten bahisle de Allah Resûlü şöyle buyurur: فَإِذَا كَانَ اٰخِرُ الزَّمَانِ جَاءَ بَنُو قَنْطُورَاءَ عِرَاضُ الْوُجُوهِ صِغَارُ الْأَعْيُنِ ذُلْفُ الْأُنُوفِ *“Ahir zamanda Benû Kantûrâ zuhur edecektir. Bunlar ablak yüzlü, küçük gözlü ve basık burunludurlar.”*[73]

Bazı tarih kitapları, bunların Moğollar olduğunu söyler. Zaten Allah Resûlü’nün tarifi içinde İslâm âleminin başına gelen iki büyük ve dehşetli tasallut vardır: Bunlardan biri Endülüs’te, Ferdinand tasallutudur ki, bu her yönüyle tam bir barbarlık içinde cereyan etmiş; insanlar öldürülmüş, kütüphaneler tahrip edilmiş ve kitaplar da yakılmıştır. İkincisi ise Moğol felaketidir. Onlar da Mısır, Suriye ve Anadolu’da ne kadar kültür merkezi varsa hepsini yerle bir etmiş, her tarafı harabeye çevirmiş, sonra da çekip gitmişlerdir.

Allah Resûlü ümmetinin kaderiyle çok alâkadar olduğundan bu gibi haberlerle onların dikkatini çekiyor ve âdeta diyordu ki; Ümmet-i Muhammed cezalandırılmayı hak ettiğinde Allah (celle celâluhu), onlara karşı tedip unsuru olarak zalimleri kullanır. Evet, zalim, Allah'ın kılıcıdır. Önce onunla intikam alır; sonra da döner ondan intikam alır. Yani zalim de zulmünde pâyidâr olmaz;[74] ancak evvelâ Allah (celle celâluhu) bu zalimleri Müslümanların üzerine musallat eder. Sonra da tutar onları sarsar ve yerin dibine batırır.

İşte böyle bir suiakıbetten sakınmaları için, o şefkat âbidesi Allah Resûlü, ümmetini ikaz ediyor, Allah'ın gazabını celbedici hareketlerden kaçınmalarını tavsiye sadedinde başlarına gelecek belâ ve musibetleri, hem de o hâdiselerin tasvirini yaparak haber veriyor.. evet, verdiği bu haberler, kendisinden tam altı-yedi asır sonra meydana gelmekle O'nun hak resûl olduğunu ilân etmektedir...

7. İstanbul'un Fethi

İstanbul fethedilecektir. O günkü adıyla "Konstantiniye" muhakkak Müslümanların eline geçecektir. Hâkim, *Müstedrek*'inde Allah Resûlü'nün bu haberini naklederken, bu muciznüma ihbarı: لَتُفْتَحَنَّ الْقُسْطَنْطِينِيَّةُ فَلَنِعْمَ الْأَمِيرُ أَمِيرُهَا وَلَنِعْمَ الْجَيْشُ ذٰلِكَ الْجَيْشُ *"Konstantiniye elbet bir gün fetholunacaktır; onu fetheden asker ne güzel askerdir; ve onu fetheden kumandan ne güzel kumandandır."* cümleleriyle verir.[75]

Hemen her devrin büyük kumandanları ve cihangir bahadırları, hem de ta sahabe devrinde başlayarak, bu kutlu habere mâsadak olmak için defalarca İstanbul'a kadar gelmiş ve geriye dönmüşlerdir. İşte Ebû Eyyub el-Ensarî de o gelip dönenlerden geriye kalmış, İstanbul'un bağrında, İstanbul'un gerçek değeri bir inci gibidir. Ben burada herkesin malumu olan bazı hususları tekrar etmekten hem sıkılıyor, hem de zaman israfı sayıyorum ama, yine de hicap duya duya bir iki hususu arz etmeden geçemeyeceğim:

İstanbul fethedildiği gün surlara çıkıp, sancağını diken Ulubatlı Hasan, sıradan bir nefer değildi; o Enderun'da yetişmiş bir zabitti ve aynı zamanda Fatih'in ders arkadaşıydı.

O devrede onlar birkaç kişiydiler. İstanbul'un ilk kadısı Hızır Çelebi, Ulubatlı Hasan ve bir de cihan fatihi Muhammed Han Hazretleri bunlardan sadece üçü. Beraber okumuş, beraber yetişmiş ve aynı ders halkasında talebelik yapmışlardı.

Ulubatlı, surlar aşıldığı gün vücudu bitevî delik deşik olması pahasına, surlara çıkmış ve pek çok yara bere içinde olmasına rağmen bayrağı surlara dikmeye muvaffak olmuştu. Bir müddet sonra da Fatih bu levendin başı ucundaydı. Ulubatlı son anlarını yaşıyordu. Dudağındaki tebessüm Fatih'i hayrete düşürmüştü. Sordu: "Niçin tebessüm ediyorsun?" Cevap verdi: "Biraz evvel buraları Allah Resûlü teftiş ediyordu. O'nun gül cemalini gördüm. Sürûrum bundandır.."

Dokuz asır evvel haber vermişti. Dokuz asır sonra da orayı fethedecek ordunun içinde bulunuyordu. Ben de, buna itimaden, hep diyorum ve hep diyeceğim: "Üç-dört kişi dahi olsa, samimî bir kalble, dine hizmet için bir araya gelseler; muhakkak Allah Resûlü'nün ruhaniyâtı orada hazır olacak, onları ve orayı şereflendirecektir."

İşte, İstanbul'un fethi de sıdkın diğer şahitleri misillü Allah Resûlü'nün doğruluğunu gösteren delillerden biri olduğu gibi, Ebû Eyyub el-Ensarî de bu şehadetin inandırıcı ayrı bir şahidiydi; zira orasının fethedileceğini ilk duyanlardan birisi de oydu.. ve onun içindi ki, ta Medine'den kalkıp gelmiş ve cesedinin İstanbul'a defnedilmesini vasiyet etmişti.[76]

bc. Uzak İstikbal

1. Vehen (Dünya Sevgisi – Ölümden Korkma)

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) günümüze çok yakın hâdiselerden de haber vermişti. İşte bunlardan biri:

يُوشِكُ الْأُمَمُ أَنْ تَدَاعَى عَلَيْكُمْ كَمَا تَدَاعَى الْأَكَلَةُ إِلَى قَصْعَتِهَا فَقَالَ قَائِلٌ: وَمِنْ قِلَّةٍ نَحْنُ يَوْمَئِذٍ؟ قَالَ: بَلْ أَنْتُمْ يَوْمَئِذٍ كَثِيرٌ وَلٰكِنَّكُمْ غُثَاءٌ كَغُثَاءِ السَّيْلِ، وَلَيَنْـزِعَنَّ اللّٰهُ مِنْ صُدُورِ عَدُوِّكُمُ الْمَهَابَةَ مِنْكُمْ وَلَيَقْذِفَنَّ اللّٰهُ فِي قُلُوبِكُمُ الْوَهَنَ. فَقَالَ قَائِلٌ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَمَا الْوَهَنُ؟ قَالَ: حُبُّ الدُّنْيَا وَكَرَاهِيَّةُ الْمَوْتِ

"Ümmetler, milletler, insanların birbirlerini sofraya davet etmeleri gibi birbirlerini sizin üzerinize davet edecek ve üzerinize üşüşecekler." Birisi sordu: "Bizim azlığımızdan mı?" Allah Resûlü: "Hayır, aksine siz o gün çok olacaksınız. Fakat selin sürüklediği çer çöp gibi.. Allah, düşmanlarınızın kalbinden size karşı duydukları korkuyu kaldıracak ve sizin kalbinize de 'vehen' atacak" dedi. Yine birisi sordu*: "Ey Allah'ın Resûlü, vehen nedir?"* Cevap verdi: *"Ölüme karşı isteksizlik ve dünya sevgisi!"*[77]

Bu ifadelerden, ilk bakışta şu mânâları anlıyoruz: Bir gün gelecek, milletler yığın yığın üzerimize çullanacaklar. Sofrada yemeği taksim eder gibi, yeraltı-yerüstü servetimizi aralarında paylaşacaklar. Evet, bütün yeraltı ve yerüstü servetlerimize el koyacak ve gözümüzün içine baka baka âdeta sofralarımızı yağmalayacaklar. Evet biz, lokmayı hazırlayıp önlerine koyacağız, onlar da doymak bilmeyen bir iştiha ile önlerine konan şeyleri yutacaklar.

Bütün bunlar niçin olacak? Çünkü o zaman biz, artık köklü bir ağaç değiliz de ondan. Hatta selin sürüklediği çer çöp gibiyiz de onun için. Evet, bizim mizaç, meşrep, hizip ve anlayış farklılığı ile birbirimizi yiyip bitirmemize karşılık, onlar dünyevî hasis menfaatler etrafında birleşti, bütünleşti ve bizleri sindirdiler. Önceleri onlar bizden korkuyorlardı. Çünkü biz, onların ölümden kaçtıkları gibi ölümün üzerine gidiyor ve dünyayı istihkar ediyorduk. Hâlbuki şimdi biz ölümden kaçıyor ve dünyayı da onlardan daha çok seviyoruz. Onlar da bizim bu zaafımızı işleterek, bizi en can alıcı yerimizden vuruyorlar.

İlk bakışta haçlı seferlerini hatırlatan bu hadisin, biraz daha derin düşünülürse çok daha yakın bir tarihte cereyan eden hâdiselere de işaret ettiği açıkça görülecektir.

Raif Karadağ "Petrol Fırtınası" adında bir kitap yazdı. Daha sonra o fırtınayı çıkaranlar tarafından da öldürüldü. Çünkü o kitapta 19. ve 20. asır Türk insanının mâkus tali'i ve gadr u efgânı, mütecavizlerin de "hayhuy"u vardı.

Devlet-i Âliye'nin –ben ona imparatorluk denmesinin karşısındayım. Çünkü o devlet bir imparatorluk değildi. Sahabe ve tâbiîn devrinden sonra, gelmiş geçmiş en muhteşem bir devletti ki, dense dense ona "Devlet-i Âliye" denir– üzerine nasıl bir sofra gibi üşüşülmüştü.! Bütün dertleri, bu geniş ve bâkir toprakların yeraltı-yerüstü zenginliklerini elde edebilmekten ibaretti. Tarih boyu cereyan eden açık haçlı hareketlerinin en ağırı, bu kapalı küfür tecavüzü yanında yine hafif kalırdı. Evet, birbirlerini bir sofraya çağırır gibi çağırmış ve bir ülkenin bütün varlığını aralarında paylaşmışlardı...

Hz. Osman ve Hz. Ali'yi (radıyallâhu anhumâ) o devrin hıyanet çarkını çeviren bir zihniyet arkadan vurmuş, Asr-ı Saadet'i kana boyamıştı; Âl-i Osman'ı da onların torunları arkadan vurdu ve İslâm dünyasını başsız bıraktılar.

Hazırlanmış ve donatılmış bir sofraya koşuyor gibi üzerimize üşüştü ve Âkif'in ifadesiyle: "Kimi Hindû, kimi yamyam, kimi bilmem ne belâ!" bir

araya gelerek Devlet-i Âliye'yi talan ettiler...

Bir kısım saldırganlar bir zamanlar bize belli bir zihniyetle saldırmıştı ve bu, o günün bağnaz Avrupalısının saldırısıydı. İğfal edilmiş bu zavallı yığınlar, akıllarınca Hz. Meryem'in merkadini kurtarmaya geliyorlardı. Hâlbuki bizim nazarımızda Hz. Meryem onların düşündüklerinden de, inandıklarından da daha faziletliydi. Çünkü biz onun, Cennet'te Efendimiz'e zevce olacağına inanıyor ve ona mü'minlerin anası gözüyle bakıyorduk.[78] Aynı zamanda eğer Hz. Meryem hayatta olsaydı, onu da rahatsız edecek olan, onların bâtıl ve köhne düşüncelerine karşı onun gerçek hakikatinin müdafileriydik...

Demek istediğim şudur: Allah Resûlü'nün mevzua esas aldığımız hadislerinde işaret buyurdukları bu köhne zihniyetin neticesi, hazırlanan haçlı seferleri değildir; belki yakın tarihte bütün dehşetiyle gördüğümüz ve hâlâ görmekte olduğumuz, korkunç bir küfür ittifakıdır ki, henüz İslâm âlemi onlara sofra olmaktan kurtulabilmiş değildir. Görüldüğü gibi, on dört asır evvel söylenenler, bugün, kelimesi kelimesine tahakkuk etmekte, görülmekte ve yaşanmaktadır.

2. Komünizm Fitnesi

İbn Ömer anlatıyor: "Allah Resûlü, bir gün şark tarafına dönerek": أَلَا إِنَّ الْفِتْنَةَ هَاهُنَا مِنْ حَيْثُ يَطْلُعُ قَرْنُ الشَّيْطَانِ *"Dikkat edin, fitne bu taraftan, şeytan çağının yayıldığı yerden zuhur edecektir."* buyurdular.[79]

Çok kuvvetli bir ihtimal ile bu hadisleriyle Efendimiz, günümüzde, garbın zalim ve kâfirlerine alternatif olarak şarkta zuhur edecek olan fitneye işaret buyurmaktadırlar.

Metinde geçen قَرْن kelimesi boynuz mânâsına geldiği gibi çağ ve asır mânâsına da gelir. Onun için bu kelimeye "boynuz" mânâsından ziyade "çağ" ve "asır" mânâlarını vermek daha muvafıktır. قَرْنُ الشَّيْطَانِ "Şeytan Çağı" demektir ki Asr-ı Saadet'in mukabilidir. İnkâr-ı ulûhiyet esası üzerine kurulmuş ateist, ibâhiyeci ve dünden bugüne, şeytanın, nefs-i emmare vasıtasıyla insana fısıldamaya çalıştığı bütün fenalıkların birden hayata geçirilmesi sistemi. Kapitalizmin nesebi gayr-i sahih evlâdı bu ürpertici sistem, günümüzde can çekişiyor olmasına rağmen hâlâ yeryüzünde, din, diyanet, mukaddesat, tarih ve hatta demokrasi düşmanlığının rakip kabul etmez şampiyonluğunu sürdürmekte ve bir korkulu rüya olmaya devam etmektedir ki;[80] zannediyorum Allah Resûlü de bütün efradı içinde, bilhassa bu sistemin hâkim olduğu döneme "Şeytan

Çağı" diyor. Ve bu çağla gelen cihanşümul krizlere karşı ümmetini uyarıyor.

3. Fırat'taki Hazine

Yine buyuruyor: يُوشِكُ الْفُرَاتُ أَنْ يَحْسِرَ عَنْ كَنْزٍ مِنْ ذَهَبٍ (أَوْ جَبَلٍ مِنْ ذَهَبٍ) فَمَنْ حَضَرَهُ فَلَا يَأْخُذْ مِنْهُ شَيْئًا *"İhtimal Fırat'ın suyu çekilir; ve altın'dan bir dağ zuhur eder. Kim orada bulunursa bir şey almasın."*[81]

Bugüne dek Fırat'ın başında dünya kadar katliamlar meydana geldi. Yakın tarihten başlayacak olursak, Fırat'a yakın yerde Irak ve İran savaşı oldu. 1958'de yine Fırat'a yakın bir yerde çok ciddî kıyım yapılarak Allah Resûlü'nün torunları katledildi.. ancak, yukarıdaki hadisten, bu iki hâdiseyi çıkarmak uygun olmasa gerek. Belki, daha sonra olması muhtemel bazı hâdiselere işaret aramak daha uygun olur:

Meselâ: Fırat'ın suyu, altın değerinde olacak bir devreye, mecaz yoluyla bir işaret olabileceği gibi yapılacak barajlardan elde edilecek gelirlere de "altın" sözüyle işaret olabilir. Ayrıca, Fırat'ın suyu tamamen çekilerek, altında çok büyük altın ve petrol yataklarının çıkacağı da bildirilmiş olabilir. Ayrıca, toprak çökmeleri neticesinde böyle bir madenin de bulunması mümkündür. Fakat ne olursa olsun o bölgenin, İslâm âleminin bünyesinde, bir dinamit gibi, potansiyel bir tehlike olduğunun anlatılmasında şüphe yoktur. Bunlar bugün zuhur etmiş şeyler değil; ileride zuhur edecek hâdiselerdir.. ve o günleri gören insanlar, Allah Resûlü'ne bir kere daha bütün kalbleriyle "Sadakte – Doğru söyledin!" diyecek ve imanlarını yenileyeceklerdir.

4. İseviyetin Tasaffisi

İki Cihan Serveri, İseviyetin tasaffi ederek Muhammedî ruhla bütünleşeceğini söylemektedir.[82] Evet, o gün, inkârın temsilcileri, inananları derdest ettikleri esnada, gök kuvvetini elinde tutanlar, Allah'ın yardımıyla Müslümanların mâkus tali'ini bir kere daha değiştirecek ve ilhadın burnu bir kere daha kırılacak.. cihanşümul bu boğuşmada her taraf cenazelerle dolacak ve yeryüzünü dolduran bu cenazeleri de kartallar taşıyacaktır.[83] Bu kartalların belli bir müesseseye işareti ne kadar mânidardır!

5. Tarımdaki Islahlar

Tarım sahasında ıslahat yapılacak. Yapılan bu ıslahat sayesinde yirmi kişinin ancak yiyebileceği narlar olacak, bir nar kabuğunun altında bir insan gölgelenebilecek.[84] Yine buğday taneleri de, o denli büyük olacak. Bunlar

bizim şu anda görmediğimiz; fakat ileride muhakkak görülecek hususlardır. Bunlar görülecek ve: "Sen, Allah'ın Resûlü'sün!" denilerek Allah Resûlü'ne olan bağlılık yenilenecek ve kuvvet kazanacaktır. Çünkü asırlar O'nu doğrulamakta ve bütün dedikleri bir bir gün yüzüne çıkmaktadır.

Bizler meşîme'nden doğacak ferdâya hayranız. O öyle bir ferdâdır ki, ondan başka ışık yok..! O bir sönse, hayat artık ebedî leyl-i yeldâdır. Âkif, ruhun şâd olsun!

6. Günümüzdeki Dengesizlikler

Biz yine günümüze bakan işaretlere dönelim. Allah Resûlü buyuruyor: إِنَّ بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ تَسْلِيمَ الْخَاصَّةِ وَفُشُوَّ التِّجَارَةِ حَتَّى تُعِينَ الْمَرْأَةُ زَوْجَهَا عَلَى التِّجَارَةِ، وَقَطْعَ الْأَرْحَامِ وَشَهَادَةَ الزُّورِ وَكِتْمَانَ شَهَادَةِ الْحَقِّ وَظُهُورَ الْقَلَمِ *"Kıyamete yakın hususî selâmlaşma (yani selâm vermede şahıs belirleme) olur, ticaret revaç bulur. O kadar ki kadın kocasına ticarette yardımcı olur. Sıla-i rahim kesilir. Yalan yere şahitlik yapılırken hak yere şehadet ketmedilir. Kalem teşvik görür."*[85]

Bu hadis, hiçbir tevil ve tefsire tâbi tutulmadan günümüzü bütün çıplaklığı ile ele vermektedir.

Ticaret revaç bulur. Öyle revaç bulur ki, milyarlık, trilyonluk yatırımlar yapılır. Sadece reklâm için milyonlar, milyarlar harcanır. Ve çoğu kere kadın, ticarette reklâm aracı olarak kullanılır. Bazen de kadın doğrudan ticaretin içine girer ve çarşıda-pazarda, panayırda-fuarda, reklâmı kendilerinden reklâmcılar olarak dolaşır. Bu sözlerimizle sakın ticaretin aleyhinde bulunduğum zannedilmesin; ben sadece Efendimiz'in verdiği haberin doğruluğuna işaret etmek istiyorum.

Sıla-i rahim koparılacak. Anne-baba ve yakın akraba hakları ayaklar altına alınıp çiğnenecek. Ana-baba yaşlanıp işe yaramaz hâle gelince, yani tam şefkat ve ilgiye muhtaç oldukları bir devrede, huzur evlerine gönderilecek ve bu yaşlı insanlar evlerinde yitirdikleri huzuru, orada bulmaya çalışacak.. Cenâb-ı Hak kendinden sonra en büyük hakkı onlara vermesine rağmen[86] O'nun bu emri dinlenmeyecek ve onlara karşı, en vahşi barbarlara rahmet okutacak en küstahça muameleler reva görülecek. (Anlatılanlar, günümüze uyuyor mu, uymuyor mu, bunu sizin idrakinize ve irfanınıza havale etmekle yetineceğim.)

Kalem teşvik görecek, matbaalar harıl harıl çalışacak; gazete, dergi ve kitaplar basacak. Kitap ve yayınevleri, durmadan kitap ve ansiklopedi

neşredecekler, kütüphanelerin rafları binlerce çeşit kitapla dolup taşacak. Yazmak bir meslek hâline gelecek ve yazarlık revaç bulacak.

Yalan yere şehadet, ortalığı saracak ve doğru şahitliğe kimse yanaşmayacak. Cemiyet, âdeta bir yalan fabrikası hâline gelecek ve hayat büyük ölçüde yalan, hıyanet ve aldatma yörüngeli olacak...

Mesele o kadar açık ve seçik olarak ifade ediliyor ki, burada bazılarının aklına "Acaba bu sözler hakikaten Efendimiz'e ait midir?" diye bir tereddüt gelebilir.

Cevap gayet basittir: Bu sözler, en az on üç asır evvel tedvin edilmiş olan hadis kitaplarında mevcuttur. Eğer bu sözleri Allah Resûlü söylemediyse, ya kim söylemiştir? Kendisinden bu kadar asır sonra meydana gelecek hâdiseleri, gözle görürcesine kim ifade edebilir? Hem, eğer bu sözler Efendimiz'e ait değilse, bu sözlerin sahibinde de, en az Efendimiz kadar bir nurlu bakış olması gerekmez mi? Tarihte Allah Resûlü'ne denk bir ikinci insan var mıdır ki, bu sözler ona isnat edilsin. Hayır; gaybe ait bu ifadeler, Allah Resûlü'ne aittir. Rabbi, O'na öğretmiş, O da bize haber vermiştir. Evet, günümüzde zuhur eden bu hâdiseler, Allah Resûlü'nün, sözlerinde ne kadar doğru olduğunu apaçık göstermektedir.

7. İlmin Yaygınlaşması

Bir hadis-i kudsîde Efendimiz, Cenâb-ı Hakk'ın bir buyruğunu şöyle intikal ettirir: أَبُثُّ الْعِلْمَ فِي اٰخِرِ الزَّمَانِ حَتَّى يَعْلَمَهُ الرَّجُلُ وَالْمَرْأَةُ وَالْعَبْدُ وَالْحُرُّ وَالصَّغِيرُ وَالْكَبِيرُ *"Ahir zamanda ilmi öyle bir neşredeceğim ki, erkek de öğrenecek kadın da. Hür de öğrenecek, köle de. Küçük de öğrenecek büyük de."*[87]

Her seviyede açılan okullarda, her sınıf insan, ilmi öğrenecek ve âdeta bu mevzuda birbirleriyle yarışır hâle gelecekler. Günümüzde açılan bunca okul, kurulan bunca üniversite ve dünya çapında yaygınlaştırılan ilim ve iletişim araçlarının bu mevzuda seferber edilmesi gösteriyor ki; Allah Resûlü, Rabbinden rivayetle söylediği bu sözünde, ilim ve bilim çağına işaret buyurmakta ve bu mevzudaki gelişmeler de O'nu doğrulamaktadır. Sanki kurulan her ilim müessesesi hâl diliyle, Allah Resûlü'ne hitaben: "Sen, doğru sözlüsün!" demektedir. Zaten ilim asıl mecrasına döndürülebildiğinde, ilimler bunu bizzat söyleyecektir..!

8. Kur'ân'dan Kaçış

Ve yine Allah Resûlü günümüze tam uyan bir hadislerinde: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يُجْعَلَ كِتَابُ اللّٰهِ عَارًا وَيَكُونَ الْإِسْلَامُ غَرِيبًا *“Kur’ân bir utanma mevzuu ve İslâm da garip olmadıkça kıyamet kopmaz.”* buyuruyorlar.[88]

Kâfir küfrünü açıkça ilan ederken, Müslüman Müslümanlığını sanki utanılacak bir şeymiş gibi utanarak, sıkılarak söyleyecektir. Onlar, kendi düşünce ve kendi neşriyatlarını otobüste, uçakta ve daha başka yerlerde açıkça reklâm etmelerine karşılık, Müslümanlar, Kur’ân’ını açıp okuyamayacaklar. Öyle bir psikolojik baskı altında kalacaklar ki, zâhiren bir yasak konulmasa da o baskı altında Kur’ân yanlısı olmayı ar edip saklayacaklar.

Şimdi bu gerçeği inkâr etmeye imkân var mı? Evet, günümüzde Müslümanın yaşadığı dramlardan birisi de bu değil mi? İslâm, her şeyiyle garip hâle gelmedi mi?

Acınacak durumumuzun tasvirini, daha fazla uzatmadan noktalayalım. Bütün bunları Allah Resûlü, hem de asırlarca evvel aynen olacağı şekliyle haber verdi.. ve verilen haberler de, mevsimi gelince, en küçük teferruatına kadar vuku bulup Allah Resûlü’nü tasdik etti. Bilmem, bütün bunlar, dönüp yeniden O Zât’a biat etmemize yetmiyor mu..?

9. Zaman Mefhumu

Başka bir hadislerinde de, kıyamet alâmeti olarak, Kur’ân’ın utanılacak bir mevzu hâline getirileceğini anlattığı yerde Allah Resûlü, hadisin devamında: *“Zaman ve mesafelerde yaklaşma olmadıkça kıyamet kopmaz.”* buyurmaktadır.[89]

Hadiste geçen “tekarub” kelimesi, iki şeyin birbirine yaklaşması, demektir. Bununla da Allah Resûlü, hem zamanın izafiliğine, hem de o devreye göre çok uzun zamanda yapılan şeylerin, daha kısa zamanda yapılabileceğine işarette bulunmuştur. Sanayi ve teknolojideki inkılâplarla, hemen her sahada korkunç sürat çağına girildiği artık çocukların bile bedîhî saydığı şeylerdendir. İşte, hadis-i şerifte buna işaret buyrulduğu gibi, bugünün –artık mesafeleri iyice kısaltan– süratli vasıtalarına da işaret edilmektedir. Ayrıca, astronomi ve astrofizikle meşgul olanların anlayabileceği bir meseleye de burada parmak basılmaktadır. Yeryüzü, zamanla elips şeklini almaktadır. Bu değişiklik, zaman üzerine de tesir edecek ve biz farkına varmadan, saatlerimizde, dünyanın durumunda değişikliğe tesirli olabilecektir!

Benim bu hadisten anladığım bir başka mânâ daha var, o da şudur: Zamanın

itibarî bir vücudu vardır. Fakat nerede olursa olsun zaman yine zamandır. Meselâ, Boğa burcuna gidiniz ve oradan kırk milyon ışık hızı ötede, saniyede yüz elli bin kilometre hızla uzaklaşan bir nebülöza bakınız; çok farklı zamanlara şahit olacaksınız. Işık hızının yarısı süratinde uzaklaşan bir nebülözda da bu birim bir zaman ölçüsüdür; nispetler mahfuz, daha aşağıdaki seviyedekiler için de...

Evet, bir gün beşer güneş sisteminin dışına çıkma imkânı bulursa, herhâlde şu andaki zaman anlayışı orada tamamen alt üst olacaktır.

İşte sırlı ve sihirli iki kelime ile, ileride bizim zaman anlayışımızla ve çok daha başka zaman ölçülerinin hepsine birden Allah Resûlü "tekarub-u zaman" ifadesiyle işaret ediyor.

Şimdi soruyoruz: Acaba bu sözler, bir beşer sözü olabilir mi? Zaman ve mekân, kudret elinde evrilip çevrilen Zât'tan başka bu hakikatleri kim bilebilir? Rica ederim, bunlar, ümmî bir Zât'ın, ümmî bir devirde bilebileceği şeyler midir? Elbette hayır. Fakat O'na bütün bunları bildiren Allah'tır. O, sadece Cenâb-ı Hakk'ın kendine bildirdiklerini haber vermiştir.

Günler, aylar, yıllar ve asırlar geçiyor. İlim ve teknik, dev adımlarla ilerliyor, neticede varılan hedefte, Allah Resûlü'nün o meseleyle alâkalı asırlarca önce görüp bildirdiği hakikate ulaşıyor ve ilim adamı, bu mevzuda hayranlığını gizleyemiyor, bütün gönlünün coşkunluğuyla Allah Resûlü'nü tasdik edip: "Sen doğrunun ta kendisisin yâ Resûlallah!" diyor.

10. Faizin Yaygınlaşması

Bir gün, faiz sistemi alabildiğine yaygınlaşacak ve bizzat faiz yemeyene dahi onun tozu toprağı bulaşacaktır. İşte günümüzün en büyük illetlerinden biri olan ve her gün o korkunç buudlarıyla daha da yaygınlaşan bu maraza, Allah Resûlü şu hadisleriyle işaret buyurmaktadır: لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لَا يَبْقَى مِنْهُمْ أَحَدٌ إِلَّا اٰكِلُ الرِّبَا فَمَنْ لَمْ يَأْكُلْ أَصَابَهُ مِنْ غُبَارِهِ *"İnsanlar üzerine öyle günler gelecek ki, faiz yemeyen hiç kimse kalmayacak. Yemeyene dahi tozu toprağı bulaşacak."*[90]

Hadiste iki hususa dikkat çekiliyor:

Birincisi: Devletin bütün parası, faiz çanağı içinde kaynadığından, bankalarla banka olmayan müesseseler müşterek hareket ettiğinden; insan ne kadar hassas davranırsa davransın, muhakkak hayatı kuşatan bu sârî illetten nasibini alacaktır. Yani onun üzerine de bir şeyler sıçrayacaktır. Ancak bu

durumda insan, sadece niyetiyle kurtulabilecek ve niyeti onun sığınağı olacaktır.

İkincisi: Arapça'da toza toprağa bulanmanın ayrı bir mânâsı daha vardır. Bir kısım kimseler, faiz yiyecekler, yemeyenler de onun tozuna toprağına maruz kalacaklardır. Kapitalist zümre, faizle servetlerini nemalandırıp, inkişaf ettirirken, proletarya sınıfını da aynı seviyede sefilleştirecek ve bu iki sınıf arasındaki amansız bir mücadele, cemiyeti toza toprağa, yani kargaşaya boğacak ve bir gün herkesi rahatsız edecek seviyeye ulaşacaktır.

Zannediyorum bunların hepsi olmuştur ve olmaktadır. Günümüz insanı her iki yönüyle de hadisin işaret ettiği bu hususları bütün çirkinliğiyle müşâhede etmektedir. Ve yine günümüzde artık faize –dolaylı ve direkt– bulaşmayan bir ticarî kuruluş yok gibidir. Dünya çapında bütün ticaret, bu anlayışın çarkları arasında dönüp durmaktadır ve bütün dünyada faiz muamelesi tıpkı bir mal mübadelesi, bir para alışverişi gibi kabul edilmektedir.

İki Cihan Serveri, günümüz insanının maruz kaldığı faiz krizine çok önceden ümmetinin dikkatini çekmiş ve uyanık davranmalarını, faiz bataklığına düşmemelerini tenbih etmişti ama, gel gör ki, bugün bütün İslâm âlemi gırtlağına kadar faiz bataklığı içinde çırpınıp duruyor ve henüz bu çirkef içinden sıyrılıp çıkma mevzuunda da herhangi bir gayreti yok gibi... Hâlbuki İslâm, faize karşı harp ilan eden bir dindir.[91]

Keşke Müslümanlar, Kur'ân'ın bu mevzudaki tehditkâr ifadelerinin hiç olmazsa bir kısmını anlayabilselerdi, bugün birer faizzede olarak dünyanın en derbeder milletleri arasında bulunmayacaklardı!..

11. Mü'minin Gizleneceği Zaman

Yine günümüzü tablolaştıran bir başka hadis: يَـــأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَسْتَخْفِي الْمُؤْمِنُ فِيهِمْ كَمَا يَسْتَخْفِي الْمُنَافِقُ فِيكُمُ الْيَوْمَ Yani: *"İnsanların üzerine öyle bir zaman gelecek ki, o günün mü'mini, onların arasında gizlenecek, aynen bugün münafığın sizin içinizde gizlendiği gibi..."*[92]

O devrede münafik nasıl davranıyordu? Kendisini hissettirmemek için hangi çarelere başvuruyordu; aynen mü'min de onun gibi davranmak, kendini gizlemek, ibadetlerini gizli gizli yapmak ve bu şekilde bulunduğu yeri korumaya çalışmak zorunda kalacaktır.. yoksa onu iflah etmeyeceklerdir. Bu şerr-i mütegallibe, inançlı ve iffetli mü'minleri bağrında barındırmak istemeyecektir. İş yerleri ve devlet kademelerinin bazı kesimleri, onlara tamamen kapalı

tutulacak ve onlar cemiyet içinde hor ve hakir görülecektir.

Başka bir hadis de aynı hususu takviye eder mahiyettedir: *"Fitneler olacak. O gün kişi namazından dolayı ayıplanacak. Aynen zina eden bir kadının bugün ayıplandığı gibi."*[93]

Tabiî ki hadiste zina eden kadının ayıplanmasına teşbih, o günün anlayışı baz alınarak yapılmıştır. Hâlbuki günümüzde, hususiyle de bazı yörelerde o bir meslek sayılmaktadır.

Evet, eğer belli bir dönemde gelip geçenler sayılmazsa, namazından dolayı insanların horlandığı, ayıp bir iş yapmış gibi suçlandığı ve şer güçlerin hâkimiyeti altında inim inim inlediği günler de gelecek ve mü'min, bu afeti de, gizlenmek suretiyle geçiştirecektir.

12. Tâlekan'da Petrol

Allah Resûlü buyuruyor:

وَيْحًا لِلطَّالَقَانِ! فَإِنَّ لِلّٰهِ فِيهِ كُنُوزًا لَيْسَتْ مِنْ ذَهَبٍ وَلَا فِضَّةٍ

Arapça'da "Veyh" buruk bir tebessüme benzer müjdeler için kullanılır. Hz. Ammar'ın şehit edileceğini bildirdiği zaman da, Allah Resûlü aynı tabiri kullanmış ve وَيْحَكَ يَا عَمَّارُ demişti.[94]

"Tâlekan" ise, Kazvin'de petrol yatakları bol bir mıntıkanın adıdır. Hadiste, Efendimiz meal olarak: *"Müjde Tâlekan'a! Orada Allah'ın gümüş ve altın cinsinden olmayan hazineleri var."* demişlerdir.[95]

İleride oralarda daha başka madenler de bulunabilir. Bulunan şey, uranyum veya elmas yatakları da olabilir. Ve bunlar neticeyi değiştirmez. Efendimiz, altın ve gümüş cinsinden olmayan bir hazineden bahsetmektedir.. ve günümüzde bunlar ortaya çıkmış durumdadır. Demek ki Tâlekan'da çıkan petrol dahi, Allah Resûlü'nü tasdik etmekte ve O'nun doğruluğunu haykırmakta...

13. Ehl-i Kitab'a İttiba

İslâm âlemi, kendinden evvelki ümmetleri, yani Hıristiyan ve Yahudileri, adım adım, karış karış takip ve taklit edecek; hatta onlardan biri başını bir keler deliğine soksa Müslümanlar da onları aynen takip edip başlarını oraya sokacaklar. Aleyhissâlatü Vesselâm Efendimiz bu hususu, şu veciz ifadeleriyle beyan buyurmaktadırlar:

لَتَتَّبِعُنَّ سُنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ شِبْرًا بِشِبْرٍ وَذِرَاعًا بِذِرَاعٍ حَتَّى لَوْ دَخَلُوا فِي جُحْرِ

ضَبٍّ لَاتَّبَعْتُمُوهُمْ. قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللّهِ! اَلْيَهُودَ وَالنَّصَارَى؟ قَالَ: فَمَنْ؟

"Sizden evvelkileri öyle takip ve taklit edeceksiniz ki, karış karış, kulaç kulaç onların ardından gideceksiniz. Hatta onlar başlarını bir keler deliğine soksalar, siz de aynı şeyi yapacaksınız."

Sahabe "Sizden evvelkiler" cümlesinden kasdolunanın Hıristiyan ve Yahudiler mi olduğunu soruyor. Allah Resûlü : *"Başka kim olabilir ki!?"* mânâsına فَمَنْ buyuruyorlar.[96]

Bugün bizim ve bütün İslâm dünyasının durumu meydanda.. hemen hepimiz şahsiyetini kaybetmiş ve bir kimlik bunalımıyla inlemekteyiz. Hâlimiz, hadisin ifadesiyle, iki sürü arasında gelip giden şaşkın koyundan farksız. Bir zaman başka devletleri yıkan, bitiren ve tüketen bütün olumsuz şeyler, bugün ahtapot gibi dört bir yandan bizi sarmış durumda. Biz de taklit sersemliği ile bu ölüm ağını, yenilik ve medeniyetin turnikeleri sanıyoruz. Evet, dünyanın hiçbir devrinde, hiçbir millet, bizim Batıyı taklidimiz ölçüsünde, taklidi bir tutku hâline getirmemiştir. Bugün Batı dünyasında meydana gelen her yenilik, hiç parola sorulmadan bizde aynen kabul görüyor ve kabul ediş süratinde birçok Batılı ülkeyi bile geride bırakıyoruz. Hâlbuki Allah Resûlü, en küçük hususlarda ve teferruat gibi görünen meselelerde dahi onlara muhalefet ediyordu.[97]

Ne var ki konu o olmadığı için o kapıyı açmak istemiyoruz. Şimdi bizim üzerinde durmak istediğimiz husus, bütün bu olacak hâdiseleri Allah Resûlü'nün hem de asırlarca önce haber vermesi ve mevsimi gelince de bunların zuhurudur. Evet, her hâdise, O'nun dilinde bir tebşir ve inzar şeklinde tecellî eder. Vakt-i merhûnu (belirlenmiş zaman) gelince de fasih bir lisan kesilir ve O'nun sıdkına şehadet eder.

c. Çeşitli İlim Dallarına Dair Gaybî Haberler

Bu bölümde Allah Resûlü'nün çeşitli ilim dallarıyla alâkalı meseleler üzerinde söylediği sözlerin, yine O'nun doğruluğuna şehadeti hakkında ve gayet mücmel bir şekilde durmak istiyoruz.

O, on dört-on beş asır evvel bir söz söylemiş; o günden bugüne O'nun söyledikleriyle meşgul olan ilim dalları, dev adımlarla ilerlemiş, baş döndürücü merhaleler katetmiş.. ve neticede Muhbir-i Sadık'ın beyanı, her biri başlı başına kendi sahasının allâmeleri sayılan devâsâ ilim adamları tarafından hem de ilim diliyle tasdik edilmiştir. Evet, bugüne kadar Allah Resûlü'nün bu

mevzuda söylediği sözlerden tek bir cümle dahi tekzibe uğramamıştır.

Dev adımlarla ilerleyen fen, teknik ve teknoloji, kendilerine serfurû eden bunca ilimperest varken, onları yüz üstü bırakıp, Allah Resûlü'nün karşısında edeple, saygıyla eğilmekte ve gür bir sadâ ile "Sadakte!" demektedir. Zaten başka türlü olması da mümkün değildir; çünkü O, Allah'ın hak elçisidir.

Bu cümleden olarak, meselenin ilmî tahlillerini, ilgili kitap ve mecmualara bırakarak, seçtiğimiz birkaç misali takdim etmeye çalışalım:

1. Her Hastalığa Çare

Allah Resûlü, Buhârî'nin rivayet ettiği bir hadislerinde şöyle buyururlar:

مَا أَنْزَلَ اللّٰهُ دَاءً إِلَّا أَنْزَلَ بِهِ شِفَاءً *"Allah, bir hastalık göndermiş olmasın ki, akabinde onun için bir de tedavi yaratmış olmasın!"*[98] Yani, ne kadar hastalık çeşidi varsa, muhakkak Allah (celle celâluhu) onlar için bir de çare ve tedavi şekli yaratmıştır. Tıp dünyasında ve ilme teşvik babında, bugüne kadar söylenmiş sözler arasında en câmi ve en şümullü ifade, Allah Resûlü'nün bu sözü olsa gerek. Bu şu demektir: Eğer bir hastalık varsa, muhakkak tedavisi de vardır. Demek ki, bir gün bütün hastalıklara –tabiî Allah'ın tevfik ve inayetiyle– mutlaka şifa bulunabilecektir.

Hadisin bir diğer rivayetinde لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ *"Her derde deva vardır."* buyrulur.[99]

Başka bir hadis-i şerifte:

تَدَاوَوْا فَإِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يَضَعْ دَاءً إِلَّا وَضَعَ لَهُ دَوَاءً غَيْرَ دَاءٍ وَاحِدٍ: اَلْهَرَمُ

"Dikkat edin, tedavide kusur etmeyin! Allah, bir hastalık göndermişse muhakkak arkasından tedavi yolunu da göstermiştir. Bir tek hastalığın tedavisi yoktur. O da ihtiyarlıktır."[100]

Hayatı uzatma çaresini bulsalar, insanları geçici olarak belli bir yerde durdursalar ve hatta ölümü geciktirseler de yine beşer kafilesinin mukadder yolculuğunu durduramayacaklardır. O yol ki, ruhlar âleminden gelip çocukluğa, gençliğe, yaşlılığa; ve derken kabre uğrar; oradan da haşre kadar uzar.. ve gider Cennet veya Cehennem'de son bulur... Bu yolun önünü tıkamak mümkün değildir; insanlar, doğacak, büyüyecek, yaşlanacak ve öleceklerdir. Ancak bunun berisinde kalan bütün dertlere deva vardır; yeter ki araştırılıp bulunsun...

İki Cihan Serveri, bu ve buna benzer ifadeleriyle topyekün beşeri ilme teşvik ve bütün ilim adamlarını, bütün ilhama mazhar mülhemûnu ve bütün

araştırmacıları da bu mevzuda çare aramaya davet ediyor:

Bütçelerinizden para ayırın, araştırma enstitüleri kurun, ölüm sahiline ulaşacak menzile kadar yürüyün ve bu sınıra kadar uzayan o geniş sahayı mutlaka kontrolünüz altına alın!

Zaten, Kur'ân-ı Kerim de hep bu meseleyi öğütlemiş ve ilme teşvik mevzuunda, peygamberlere ait mucizeleri nazara vermiş ve araştırmaları o mucizelerle idealleştirmiş. Evet, nasıl ki enbiyâ, ruhanî hayatta insanlığa rehber olmuş, onları eğri büğrü yollardan doğru ve selâmetli sahile çıkarmışlardır; öyle de müspet ilimlerde, yani aklın ziyasına medar ilimlerde de beşerin rehberliğini yüklenmiş ve her birisi bir sahanın üstad ve mürşidi olarak onun önüne geçmiş ve ona yol göstermişlerdir. Bundan dolayı denebilir ki beşer, bütün maddî-mânevî terakkinin anahtarlarını enbiyâdan teslim almıştır. Evet, Kur'ân'da peygamberlere ait mucizelerin anlatılması, o mucizelerin ulaşılabilinen sınırına kadar ulaşılması yolunda beşeri teşvik içindir.

Meselâ, Hz. Mesih, –Allah'ın izniyle– ölüleri diriltmiştir. Kur'ân da bunu nakleder. Ancak bu, son sınırdır. Beşerin terakkisi orada biter. Niçin? Çünkü âdiyât orada bitiyor ve ondan öte harikalar başlıyor. İnsan kudreti, insan tâkati ve insan iradesiyle yapılabilecekler, fıtrî kanunların çerçevesini aşamaz. Evet, ilim ve teknolojinin harikaları ne seviyeye ulaşırsa ulaşsın, mucize sınırlarını aşamayacaktır. Bu sınırlar, enbiyâ-i izâmın cevelângâhıdır ve ebedlere kadar da öyle kalacaktır. Evet, oralarda ancak peygamber olanlar dolaşabilir. Bunun ötesinde mucizelerin başladığı sınıra kadar beşerin ilerlemesi her zaman mümkündür ve yapılan bütün teşvikler de zaten bunun için yapılmaktadır.

İşte, Hz. Mesih'in mucizesiyle, Kur'ân teşvik ediyor ve diyor ki; hastaları tedavi yolları ta ölüm sınırına kadar açık.. hatta kanser gibi, AIDS gibi henüz çaresi bulunamamış hastalıkların da muhakkak bir çaresi vardır; arayın ve bulun! Nitekim daha önceleri çaresiz gibi görünen hastalıklar, artık bugün rahatlıkla tedavi edilmekte; çalışırsanız bu hastalıklar için de çare bulabilirsiniz..!

Ve meselâ; Hz. Musa'nın (aleyhisselâm) eliyle beşere takdim edilen mucizede, birtakım cansız şeylere iş ve vazife gördürme mümkün olduğu dersi verilmektedir.. evet, günümüzde bu kapı aralanmıştır. Ama ne bugün ne de yarın beşer, hiçbir zaman elindeki asâyı atıp da onu hakikî bir yılan şekline getiremeyecektir. Çünkü o, harikalar kuşağında cereyan eden bir hâdisedir; bizim yapabileceklerimiz ise, âdetler çerçevesi içerisinde cereyan eden

şeylerdendir.

Zannediyorum burada, beşer için bir diğer ulaşılmaz ve aşılamaz harika olan Kur'ân'dan bahsetmek de yerinde olur. Evet Kur'ân, baştan sona edebî düşünce için bir son ufuktur ve ulaşılması imkânsızdır. En edîbâne, şairâne söylenmiş sözler ve beşeri arkasından sürükleyip götüren beyanlar bir gün Kur'ân kapısına kadar yanaşabilecek, fakat orada, Lebîd gibi, hayret ufkuna ulaşıp duracaklardır. Çünkü beyanda o bir mucizedir ve ne kadar güzel olursa olsun beşere ait bütün sözler, âdiyât sahasında sarfedilmiş sözlerdir.

Bu husus tamamen ayrı ve müstakil bir mevzu olduğu için –temas kabîlinden dahi olsa– dokunmayacak ve o mevzu ile alâkalı fasla bırakacağız.

Peygamberlerin mucizeleri, biraz evvel de ifade ettiğimiz gibi, âdeta belli bir sınır teşkil ediyor ve beşerî ilimlerin ufkunu çiziyor.. aynı zamanda Kur'ân'da zikredilmesiyle de, beşeri teşvik etme vazifesi yerine getirilmiş oluyor; ondan sonrası da insanoğlunun çalışmalarına bırakılıyor.[101]

Beşer çalışmalı.. o noktaya kadar ulaşmalı ve âdiyât dairesi içinde her şeyi aşmalı, harikalar sınırına yanaşmalı, bilfarz, ondan öte bir adım daha atsa bile, mucizât meyvelerinin bulunduğu ufuklarda dolaşmalıdır.

Beşerin tıp sahasında ölüme kadar uzanan bir seviyede terakki kaydetmesi mümkündür. İş ölüme gelince, onun çaresi yoktur. Çünkü ölüm, aynen hayat gibi Allah'ın (celle celâluhu) yaratmasıyla var olan bir mahluktur: خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ[102] âyeti de buna işaret etmektedir.

Evet, ölüm, bir inkıraz, bir çürüme, bir sönme ve bir dağılma değildir. O, Allah'ın (celle celâluhu) emri ve meşîetiyle, o güne kadar verilmiş olanların alınması demektir. İşte ilimler adına teşvik de ancak bu kadar olur. Bütün ehl-i hamiyet ve ehl-i himmet, bu teşvikten istifade etmeli, alınacakları almalı, değerlendirmeli ve insanlığın hizmetine, istifadesine sunmalıdır.

Efendimiz'in bizzat tıpla ve bilhassa "koruyucu hekimlik" denen hijyenle alâkalı olarak söylediği bir hayli söz vardır. Zaten tıbbın büyük bir bölümünü de bu koruyucu hekimlik işgal eder ve etmelidir de. Çünkü esas olan, kişiyi hasta olmaktan korumaktır ve bu, oldukça da kolaydır. Hasta olduktan sonra tedavi ise gayet zor, müşkil ve pahalıdır. Onun içindir ki Efendimiz, evvel emirde bu hususa ehemmiyet vermiş ve tıbbî tavsiyelerinin çoğunu koruyucu hekimlik üzerinde merkezleştirmiştir.

Asr-ı Saadet'te, bilhassa dıştan gelen tabipler, Medine'de kendilerine iş

bulamıyorlardı; bunun en önemli sebebi de Efendimiz'in bu mevzuda vaz'ettiği düsturlara tamamıyla riayet edilmesiydi.

Allah Resûlü, bir taraftan kalb ve gönüllerin tabibi olma vazifesini eda ederken, diğer taraftan da cismaniyete ait hususlarda âdeta tabiplik yapıyor ve çevresindeki insanları hem maddî hem de mânevî hastalıklardan koruyabilecek tedbirleri alıyordu.

Veba hastalığı, Efendimiz'in zuhur buyurdukları dönemlerde önü alınamayan korkunç bir hastalıktı. Günümüzde AIDS ne ise o gün de veba o idi. Vebaya karşı sahabe titizdi, tetikteydi. Çünkü Efendimiz, onları daima bu hastalığa karşı tenbih edip uyarıyordu. Bu nurlu cemaat, kendi içinde, kendi ülkesinde, kendi temizlik ve nezahetiyle yaşıyordu; ama askerî harekâtla Şam, Suriye, Halep ve Antakya gibi yerlere gidince, Bizans'ın hastalıklara açık dünyasında meydana gelen vebaya onlar da maruz kalıyordu. İşte Amvas'taki veba böyle bir vebaydı ve meş'um yerde otuz bin sahabe şehit olmuştu.[103]

O gün, ümmetin emini Ebû Ubeyde b. Cerrah da Amvas'ta bulunanlar arasındaydı. Ebû Ubeyde ki, Hz. Ömer seneler sonra bağrından hançerlenip yatağa serilince: "Eğer Ebû Ubeyde hayatta olsaydı onu kendi yerime tavsiye ederdim." diyecektir.[104]

Necranlılar, Allah Resûlü'ne müracaat edip, "Bize, kendisine güvenebileceğimiz birisini gönder." dediler. Allah Resûlü, ona bakmış ve *"Kalk bunlarla git."* demişti.[105]

Evet o, ümmetin emini ve Cennet'le müjdelenen on kişiden biriydi. İşte o gün bu şanlı sahabi de vebanın insanları kasıp kavurduğu bu yerde bulunuyordu.

Hz. Ömer'in (radıyallâhu anh) hilâfet günlerindeydi. Allah Resûlü'nün halifesi, fethedilen yerleri dolaşıyor ve gelişmeleri yakından takip ediyordu. Amvas'a da gidecekti. Ancak orada veba olduğunu duyunca geri dönmeye karar verdi. Ebû Ubeyde önüne dikildi: "Yâ Ömer! Allah'ın kaderinden mi kaçıyorsun?" dedi. Ömer: "Evet, Allah'ın kaderinden yine Allah'ın kaderine kaçıyorum." dedi. Bu da, Ömer'in bir firasetiydi.

Acaba doğru mu yapmıştı? Geri dönmesi isabetli miydi? Ömer bu endişeye kapılınca, Abdurrahman b. Avf imdada yetişti ve şu hadisi nakletti:

إِذَا سَمِعْتُمْ بِهِ بِأَرْضٍ فَلَا تَقْدَمُوا عَلَيْهِ، وَإِذَا وَقَعَ بِأَرْضٍ وَأَنْتُمْ بِهَا فَلَا تَخْرُجُوا فِرَارًا مِنْهُ

“Eğer bir yerde vebanın olduğunu duyarsanız, sakın oraya gitmeyin! Eğer bulunduğunuz yerde bu hastalık zuhur etmişse ondan kaçmak için oradan dışarıya çıkmayın.” [106]

Rica ederek soruyorum: Günümüzde, modern tıbbın karantina adına söylediği de aynı şey değil mi? Bunu asırlarca önce Allah Resûlü söylüyor ve günümüzün tıbbı da O’na: “Elhak, doğru söyledin!” diyor.

2. Cüzzam ve Karantina

Buhârî ve Ahmed İbn Hanbel’in rivayet ettiği bir hadiste Efendimiz şöyle buyuruyorlar: فِرَّ مِنَ الْمَجْذُومِ كَمَا تَفِرُّ مِنَ الْأَسَدِ *“Aslandan kaçtığın gibi cüzzamlıdan uzak ol!”*[107]

Bu hadis-i şerifteki benzetmeli ifadenin, bazılarının zannettiği gibi, ne cüzzam mikrobunun, ne de cüzzamlının aslana benzemesiyle hiçbir münasebeti yoktur. Zannediyorum birçok meselede olduğu gibi, bu benzetmeler başkalarına ait uydurmalardır. Ve Allah Resûlü’nün ifadelerinde, kat’iyen böyle bir niyet ve kasıt söz konusu değildir.

Burada tavsiye edilen kaçma meselesi, ayakkabıları alıp firar etmek mânâsına da hamledilmemelidir. Belki İki Cihan Serveri, bu hadisleriyle bize, cüzzam denen hastalıkla mücadele etme ve ondan korunma çarelerini araştırmamızı tavsiye etmektedir. Yani tavsiye edilen, karantina ve bulaşmaya karşı tahşidattır. İnsanlar, aslana karşı çarpıp devrilmeme mevzuunda ne denli titiz davranıyorlarsa cüzzama karşı da o kadar hassas olmalıdırlar. Çünkü Allah Resûlü’nün bütün sözlerinde ayrı bir buud ve ayrı bir derinlik vardır. Evet, O’nun sözlerindeki hakikatlere, ancak çok ciddî gayret ve çalışmalarla ulaşılabilir.

3. Köpeğin Yalaması

İmam Müslim *“Sahih”*inde naklediyor:

طُهُورُ إِنَاءِ أَحَدِكُمْ إِذَا وَلَغَ فِيهِ الْكَلْبُ أَنْ يَغْسِلَهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ أُولاَهُنَّ بِالتُّرَابِ

“Köpek sizden birinizin kabını yaladığı zaman, onun temizliği, birincisi toprakla olmak şartıyla onu yedi defa yıkamasıdır.”[108]

O devirde, bugün bizim bazı eşyayı sterilize etmede kullandığımız maddeler yoktu. Dezenfekte ameliyesi için Allah Resûlü, o gün daha çok toprağı tavsiye ediyordu. Ancak sonradan ilmî çalışmalar neticesinde anlaşılmıştır ki, su gibi toprak da aynı ameliyeyi yapmaktadır. Ayrıca toprak tetralit ve tetrasklin gibi

maddeler de ihtiva etmekte ki; bu maddeler bir kısım mikropları dezenfekte etmekte kullanılan maddelerdir. Demek oluyor ki Allah Resûlü, toprakla yıkamayı tavsiye etmekle, o kabın evvelâ sterilize edilmesini emretmiş oluyordu.

Bundan başka, hadis-i şerifte şu hususlara da dikkat çekilmiştir:

Köpekte olması muhtemel bazı hastalıklar, insan vücudunda da yaşama şansına sahiptirler. Bu husus ise, günümüzde oldukça yeni sayılan mevzulardan biridir.

İkincisi: Köpek dışkısı gibi şeyler, bütünüyle insan sağlığına zararlı olabilir. Salyası da bu cümledendir... Belli bir safhadan sonra onlardan bulaşacak hastalıkların önünü almak da âdeta mümkün değildir. Onun için sterilize etmek çok önemlidir.

Üçüncüsü: İlkini toprakla yıkama emrinin dikkat çeken ayrı bir tarafı da, toprağın o anda sterilize mikrobu hâline gelmesi ve onun da ayrıca, bir rivayete göre altı, diğer bir rivayete göre yedi defa yıkanması gerektiği hususudur. Nitekim bu mevzu, Almanya ve İngiltere'de çıkan bazı mecmualarda dile getirilmiş ve Efendimiz'in doğru beyanı, onlar tarafından da tasdik edilmiştir.

Efendimiz, köpekler mevzuunda o kadar hassas davranmışlardır ki; hatta bir defasında kendi içtihatlarıyla onların öldürülmesini bile emretmiştir.[109] Ancak daha sonra bu emri durdurmuş ve şöyle buyurmuştur: *"Eğer köpekler tek başına bir ümmet olmasalardı, onların öldürülmesini emrederdim."*[110]

Bunun mânâsı şudur: Eğer köpek, değişik milletler içinde insan, hayvan, nebatât, cemadât vs. gibi, başlı başına ekolojik dengeyle alâkalı unsurlardan biri olmasaydı ve şeriat-ı fıtriyeye göre varlığında zaruret bulunmasaydı onların öldürülmesini emrederdim. Çünkü köpek, mikrop yuvası bir varlıktır...

Bu son durum itibarıyla Efendimiz'in meseleye yaklaşması da ayrı bir mucize.. zira görülüyor ki, şimdilerde yeni yeni hecelemeye başladığımız tabiattaki nizam veya ekolojik denge, ta o günlerde, ulu orta köpeklerin bile öldürelemeyeceği prensibiyle ele alınıyor ve kanunlaştırılıyor. Biz ancak 1400 sene sonra kelaynaklar, balinalar, filler ve gergedanların soylarının tükenmemesini, dolayısıyla tabiattaki dengenin bozulmamasını hecelemeye başladık. Oysaki Allah Resûlü, bin bu kadar sene evvel: *"Eğer köpekler kendi başlarına bir millet ve ümmet olmasalardı..."* derken, çok erken dönemlerde çok hayatî bir meseleyi hatırlatıyordu.

Evet, Allah (celle celâluhu) kâinatı yaratmış ve kâinatı teşkil eden unsurlar arasında umumî bir denge meydana getirmiştir ki: وَوَضَعَ الْمِيزَانَ ۝ أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ *"O, bir mizan vaz'etti. Ta ki siz de bu dengeyi bozmayasınız."*[111] âyeti de bu genel prensibi ihtar etmektedir. Evet, Allah Resûlü bir denge insanıydı. Elbetteki dengeyi koruyacak ve yukarıda zikredilen ifadesiyle, köpekleri öldürtmeyecekti. Sadece bu birkaç kelimelik cümlesinde dahi, bizim tespit edebildiğimiz birkaç mucizevî yön var ki, ileride aynı cümle kim bilir daha nice hakikatlere ilham kaynağı olacaktır. Bu sözün söylendiği tarih itibarıyla, bir insan, bütün hayatı boyunca düşünüp sadece bu tek cümleyi söylemiş olsaydı, bu, onu dâhiler arasında saymamıza yeterdi. Hâlbuki Allah Resûlü'nün bu sözü ve benzeri daha binlerce ifadesi var. Dehayı O'nun kapısındaki dilencilikle baş başa bırakıp bu sözü de noktalayalım:

Kesin bir dille ve hiçbir tereddüte yer vermeden kat'iyen ifade ediyor ve diyoruz ki; hâdiseler ve vâkıalar, o kendilerine mahsus dilleriyle her zaman Allah Resûlü'nü tasdik edip: "Sen Allah'ın Resûlü'sün ve sen doğru sözlüsün!" demektedirler. Hassasiyet-i ilmiye ilerledikçe bir gün bütün insanların da aynı şeyleri söyleyeceğinde şüphemiz yok. Evet, bugün ilimler tıpkı birer casus gibi varlığın içine dalmış, Efendimiz'in söylediği ve Kur'ân'ın zikrettiği hakikatleri incelemekte ve bu incelemelerin aydınlığında hakikate uyanmış hassas ruhlar, her geçen gün Allah Resûlü'nün doğruluğunu daha da derinden duyup hissetmekte ve O'nu yüz bin minareden cihana duyurmaya çalışmaktalar...

4. Yemekten Önce ve Sonra Elleri Yıkamak

Tirmizî ve Ebû Dâvûd'un rivayet ettiği bir hadiste de Allah Resûlü şöyle buyurmaktadır: بَرَكَةُ الطَّعَامِ الْوُضُوءُ قَبْلَهُ وَالْوُضُوءُ بَعْدَهُ *"Yemeğin bereketi (mübarek olması), yemekten evvel ve yemekten sonra elleri yıkamaktadır."*[112]

Yemekte mübareklik, temizlik, paklık, nezafet arıyorsanız ve o yemeğin sizin için bereket kaynağı olmasını arzu ediyorsanız, hem yemeğin başında hem de sonunda, abdest alıyor gibi, mutlaka ellerinizi yıkayınız!

Allah Resûlü bu ifadeleriyle, temizlik adına prensip ve bir esas vaz'ediyor. Yoksa biz, aklımızla bunları bilemezdik. Hele o günün insanı bir tırnak arasında milyonlarca mikrobun barınabileceğini hiç mi hiç bilemezdi. O günü bırakın, bugün dahi bu meselenin ilmî yönünü kaç kişi bilmektedir?..

Yine temizlik adına, uykudan kalkar kalkmaz elini bir kaba daldırmaması

gerektiğini.. evvelâ o elin bir güzel yıkanmasının lâzım geldiğini; çünkü uykuda iken insanın, kendi elinin nerelerde dolaştığını bilemeyeceğini beyan eden Allah Resûlü,[113] bilhassa el temizliğini nazara verip, üzerinde tahşidat üstüne tahşidat yapmaktadır.

Hekimler, bunu tamamıyla ancak bugün anlayıp anlatabilmektedirler. Evet, insan uykuda iken elini, sağında solunda dolaştırır ve hiç farkına varmadan da mikroplara bulaştırır. Ondan sonra da yıkamadan ağzına sokarsa, neleri yuttuğunu söylemeye gerek var mı?

O gün, mikroskop mu, X ışınları mı, laboratuvar mı vardı ki, Allah Resûlü, insanın eline bulaşacak mikropları bilsin ve bu mevzuda ümmetini ikaz etsin? Hayır, bunların hiçbiri yoktu ama, hepsinin ötesinde bir hakikat vardı, o da, bütün bunları O'na vahyin çeşitli dalga boylarıyla öğreten birinin mevcudiyetiydi.. evet O, bildiklerini hep O Muallim-i Ekber'in bildirmesiyle biliyordu. "Metlüv" veya "gayr-i metlüv" vahiyle O'na öğretiliyor, O da bunları ümmetine talim ve tebliğ ediyordu.. onun için de, söylediklerinde zerre kadar uydurma ve hilâf-ı vaki herhangi bir beyan bulmak mümkün değildi.

5. Ağız ve Diş Temizliği (Misvak)

Kütüb-ü Sitte'nin ittifakla rivayet ettikleri ve arkasında kırka yakın sahabenin imzası bulunan, bu yönüyle de mütevatir olan bir hadislerinde de Allah Resûlü: لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ *"Eğer ümmetime zorluk vereceğimden çekinmeseydim, her namazın başında onlara misvak kullanmalarını emrederdim."* buyuruyorlar.[114]

Ümmetini zora koşma endişesini taşıdığından dolayı böyle bir emirde bulunmamış. Yoksa misvak kullanmak da, aynen abdest gibi namazın farzlarından olacaktı. Böyle bir şey ise, bu dinin ruhu olan kolaylık prensibine aykırı düşecekti. Çünkü herkes her yerde misvak bulamayabilirdi...

Misvak kullanmak farz değildir; ama mühim bir sünnettir. Eskiler bu mesele üzerine ciltlerle kitap yazmışlar. Yeni araştırmacılarımız da değişik buudlarıyla misvak mevzuunu ilmî tahlillere tâbi tutup araştırdılar. Gelecekte –inşâallah– onları da okuyacaksınız...

Sivak, "diş temizleme" demektir ve bu sadece misvakla olmaz; parmaklarla, tuzla, macunla, daha başka şeylerle de yapılabilir. Evet, isteyen istediği şekilde dişini temizleyebilir; buna kimsenin diyeceği bir şey yoktur. Ancak, misvağın da kendine göre bir kısım hususiyetlerinin bulunduğu gözardı edilmemelidir.

Şimdi, bir din düşünün ki, o dinin mübelliği (Bâni ve kurucusu değil. Çünkü dinin kurucusu ve bânisi sadece Allah'tır (celle celâluhu). Efendimiz, onun tebliğcisidir.) günde beş on defa misvak kullanmayı, hem de bir sünnet olarak misvak kullanmayı emretmektedir. Bu itibarla diyebiliriz ki, bu din; günümüzün diş temizliği, diş hijyeni anlayışını çok gerilerde bırakmaktadır. Halk yığınları bir yana, ben, diş hekimlerinin dahi günde beş-on defa dişlerini fırçalayacağını zannetmiyorum. Hâlbuki Efendimiz'in –en azından– günlük diş temizliği, bu adedi buluyordu. Gece birkaç defa kalkar; namaz kılar ve her namazdan evvel mutlaka misvak kullanırdı.[115] Sabah namazında, işrâk ve kuşluk namazlarında, öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarında; namaza durmadan ve abdest alırken sürekli misvak kullandığı gibi, bir şey yiyip içtikten sonra da dişlerini temizlemeyi ihmal etmezlerdi. Şimdi bütün bunları sayacak olursak, zannediyorum verdiğimiz rakamdan daha fazla Allah Resûlü'nün misvak kullandığına, yani dişlerini temizlediğine şahit oluruz.

6. Yeme-İçmede Ölçü

Koruyucu hekimlik adına yine Allah Resûlü şöyle buyurur: *"Yemek yerken, midenin üçte birini yemeğe, üçte birini suya ve diğer üçte birini de havaya bırakın. Allah'ın en çok gazap ettiği kab, dolu bir midedir."*[116]

Bu hadisi takviye eden başka hadisler de vardır: Bunlardan birinde Allah Resûlü şöyle buyurur:

أَخْشَى مَا خَشِيتُ عَلَى أُمَّتِي كِبَرُ الْبَطْنِ وَمُدَاوَمَةُ النَّوْمِ وَالْكَسَلُ وَضَعْفُ الْيَقِينِ

"Ümmetim hakkında en çok korktuğum şeyler: Göbekli olmak, çok uyumak, tembellik ve 'yakîn' zayıflığıdır."[117]

Hadiste anlatılan hususlar, neticede aynı noktada toplanmaktadır. Evet, hayatını murâkabesiz, muhasebesiz ve gafilâne sürdüren, ömrünün çoğunu uykuda geçiren bir insanın semirip yağ bağlaması, yağ bağlayıp şişmanlaması kaçınılmazdır. İnsan, şişmanladıkça daha çok yiyecek, yedikçe de kendini gaflete salacaktır. Veya ilk sebepten başlarsak, şöyle diyebiliriz: Çok yiyen bir insan, elbette çok uyuyacak, çok uyuyan insanda da kat'iyen yakîn hâsıl olmayacaktır... Neresinden ele alırsanız alınız, bütün bunlar Allah Resûlü'nü ümmeti hakkında endişeye sevk eden hususlardır.

Evet, burada da sözü, tıp dünyasının müstesna simalarına havale ediyor ve sizi onların ilmî tahlilleriyle baş başa bırakıyorum. Onları okuyup değerlendirdikten sonra Allah Resûlü'nün asırlarca evvel söylediklerinin ayn-ı

hak ve hakikat olduğunu görecek ve küçük dahi olsa sözlerinde hilâf-ı vaki bir beyanın bulunmadığına şahit olacaksınız...

7. Sürme

Şimdi de başka bir hadise intikal etmek istiyorum: Yine Allah Resûlü buyuruyor: *“Gözlerinize sürme çekin. Çünkü o, gözlerinizi açar ve kirpiklerinizi besler.”*[118]

Kalbi ve kafası münevver tabiplerimiz diyorlar ki; göz ve kirpiklerin beslenmesinde, bugüne kadar kullanılan bütün ilaçların en faydalısı, Allah Resûlü’nün de tavsiye ettiği sürmedir. Biz de, kozmetik sahasında gelecek yılların, sürme yılları olabileceğini tahmin ediyoruz. Cildi koruyuculuğu ve antibiyotik tesiriyle Peygamber tavsiyesinden geçmiş, sürme değerinde bir diğer madde de kınadır.[119] Kınanın sterilize gücünün, bugün kullanılan tentürdiyot veya merofsilon gibi maddelerden daha fazla olduğu da bugünkü ilmî gerçeklerden biri.

8. Çörek Otu

Buhârî’de, Ebû Hüreyre’den rivayet edilen bir hadiste de şöyle buyurulmaktadır: إِنَّ فِي هٰذِهِ الْحَبَّةِ السَّوْدَاءِ شِفَاءٌ مِنْ كُلِّ دَاءٍ إِلَّا السَّامَ *“Şu habbe-i sevdâ, yani çörek otu var ya, ölümden başka her derde devadır.”*[120]

“Her dert” tabiri, Arapça’da kesretten kinaye olarak söylenmektedir. Bununla beraber çörek otu, esaslı bir tahlile tâbi tutulsa ve üzerinde ciddî araştırmalar yapılsa, kim bilir nice hastalıklara çare olduğu ortaya çıkacaktır.

Hadis-i şerifte bilhassa iki hususa dikkat çekiliyor:

Birincisi: Çörek otunun şifalı yönü.

İkincisi ise: Onun bile ölüme çare olmayışı.

Biz, yine meselenin ilmî planda tahlilini o sahanın uzmanlarına havale edip sadece hatırımıza gelen bir iki hususu kayda almaya çalışalım:

Hastalıkta, bilhassa nekahet döneminde bol protein çok önemlidir. Ancak bunun yanında kalori ve vitamin zenginliği ve tabiî hazmın kolay olması da aynı ölçüde ehemmiyetlidir. Zannediyorum, hastalık döneminde hekimlerin tavsiye edeceği şeyler de bunlardır. Evet, hastanın yiyeceği şeyler bol proteinli, bol kalorili ve hazmı kolay şeyler olmalıdır ki, hasta bir taraftan kaybettiği gücü kazanırken diğer taraftan da hazımda güçlük çekmesin.

Bugün ilmî araştırmalar ispat etmiştir ki, bütün bu hususiyetler çörek otunda

mevcuttur. Bu mevzuda denenmiş, netice alınmış o kadar çok müşahhas misal var ki, saymakla bitmez... Bu demektir ki, Allah Resûlü, kat'iyen ezbere konuşmuyor. Konuştuğu aynen vâki oluyor ve neticeler, hep O'nu tasdik ediyor.

9. Sinek

Yine bir Buhârî hadisiyle mevzumuza devam edelim. Allah Resûlü buyuruyor: إِذَا وَقَعَ الذُّبَابُ فِي إِنَاءِ أَحَدِكُمْ فَلْيَغْمِسْهُ كُلَّهُ ثُمَّ لِيَطْرَحْهُ فَإِنَّ فِي أَحَدِ جَنَاحَيْهِ دَاءً وَفِي الْاٰخَرِ شِفَاءً *"Sizden birinizin (su veya yemek) kabına sinek düştüğü zaman, o kişi onun her tarafını batırsın, sonra çıkarıp atsın. Çünkü onun kanatlarının birinde hastalık vardır; öbüründe de şifa vardır."*[121]

Evvelâ, sineğin mikrop taşıması, o gün insanının bileceği bir şey değildi. Sinek, bir sıvı madde içine düştüğünde, kanatlarından birini ihtiyaten yukarıda tutmaya çalışır. Yani ikisini birden daldırmaz. Zira oradan kurtulduğunda, kuru kalan kanat, onun uçup gitmesini kolaylaştıracaktır. Böylece o uçup gidecek ama, yiyeceğimize, içeceğimize bıraktığı mikroplarla bize de hastalık bulaştırmış olacaktır.

İkinci olarak, böyle bir durumda tavsiye edilen şey şudur: Sinek bütünüyle kaba batırılacak ve sonra da çıkarılıp atılacaktır. Çünkü onun kanatlarının birinde mikrop; diğerinde ise, o mikrobun zararını giderecek panzehir vardır. Sinek, ölüm helecanları içinde çırpınırken onun sırtına dokunuverme, stok ettiği bu panzehir yüklü torbayı patlatacak, böylece sinek, diğer kanadı ile bulaştırdığı mikrobu dezenfekte etmiş olacaktır.

Bu meselenin tahlilini yapan ilim adamları diyorlar ki: Sineğin sırtına bastığımız zaman mikroskopla gördük ki, bir kısım mikro varlıklar sağa sola koşuyorlar. Ve daha sonraki araştırmalarımızda bunların sterilize edici elemanlar olduklarını anladık.

10. İstihâze Kanı

Hz. Âişe Validemiz (radıyallâhu anhâ) anlatıyor: "Bir gün Fatıma binti Ebî Hubeyş, Allah Resûlü'ne gelerek: 'Yâ Resûlallah! Kanım bir türlü durmuyor, akıntı sürekli oluyor, namazı terk edeyim mi?' dedi." Allah Resûlü cevap verdi: *"Hayır, o hayız kanı değildir, damardaki bir arızadandır."*[122]

Evet, aradan asırlar geçiyor.. ve neden sonra biz, istihâze kanının tamamen iç kanamadan kaynaklanmış olduğunu görüyor ve bir kere daha hayret ve hayranlık solukluyoruz. Ancak, günümüzün ilmî araştırmalarıyla tespit edilebilen bu

meseleyi acaba Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), o devirde nasıl bilebilmişti? Tabiî ki Rabbinin bildirmesiyle.. evet, Rabbi O'na bildirmiş, O da bilmişti. Aradan geçen bunca seneler ise, o söz cevherine daha değişik derinlikler kazandırmıştı. Şimdi ilim adamları diyorlar ki, bu sözü söyleyen, başka değil, ancak nebi olabilir.

11. İçkide Deva Yoktur

Târık b. Süveyd (radıyallâhu anh) anlatıyor: İçki yasak edilmeden evvel, bazı hastalıklarımızın tedavisinde içki kullanırdık. İçki yasak edilince Allah Resûlü'ne geldim ve durumu arz ettim. Ve tedavi için içkiye ruhsat olup olmayacağını sordum. *"Hayır, içki kendisi hastalıktır; asla deva olamaz."* mânâsına: إِنَّهُ لَيْسَ بِدَوَاءٍ وَلٰكِنَّهُ دَاءٌ[123] buyurdular.

Dünyanın çeşitli yerlerinde olduğu gibi Türkiye'de de içki sempozyumları tertip edildi. İlim adamları konuştular, hepsinin ittifakla üzerinde birleştikleri nokta şu oldu: İçkinin bir tek damlası dahi, insanın fizikî ve ruhî yapısında bir kısım deformasyonlar meydana getirmektedir. İşte Allah Resûlü bu meseleye asırlarca önce parmak basmış ve içkinin bizzat kendisinin hastalık olduğunu söylemiştir.

12. Sünnet Olmak

Allah Resûlü, beş şeyi fıtrattan sayar. Bunlardan birisi de sünnet olmaktır.[124]

Günümüzün ilim adamları ne diyor? Onlar da aynı şeyi tespit edip demiyorlar mı: Sünnet derisi, pislik ve mikrop toplaması, yırtılması ve kansere yakalanma ihtimali gibi riske açık bir uzuvcuktur ve yukarıdaki risklerden kurtulmanın tek çaresi de sünnettir.

Görülen odur ki, bu mevzuda da Batı, bizdeki bir kısım körkütük sarhoşların çok önünde yürüyor. Bugün Amerika ve İngiltere'de sünnet olanların sayısı milyonları geçmiş durumda.

Sözün burasında, tedâi ile hatırladığım, çağın devâsâ tanığına ait şu tespiti nakletmeme müsaade edilsin: *"Batı bir gün, bir İslâm evlâdı doğurmaya hamiledir. Nitekim Osmanlı da bir Batılı doğuracaktır."*[125]

Bundan yetmiş-seksen sene evvel söylenen bu sözün bir bölümü çıktı.. ve biz şimdi, ümit dolu gözlerle ikinci doğumu bekliyoruz. Sancılar ağırlaşmıştır. Ve yeni doğacak evlâdın müjde dolu çığlıkları, çok yakın bir gelecekte –inşâallah– duyulacaktır..!

Buraya kadar, Allah Resûlü ve diğer peygamberlerin sadakat ve doğruluğu

üzerinde durduk. Her peygamber doğruluk ve sadakatte doruk insandır. Onların hayatlarında yalan, zerre kadar kendine yer bulamamıştır. Zaten kendilerinde zerre kadar eğrilik olsaydı, hiç kimseyi doğru yola erdiremezlerdi. Hâlbuki onlar, insanlığı doğru yola iletmek ve onlara Cennet'e giden şehrahı tarif etmek için gelmişlerdir. Evet, eğer doğruluk mânâsı tecessüm ve tecessüt etseydi, ondan pırıl pırıl peygamberlerin şemâilleri zuhur edecekti...

Bu arada yine gördük ki, Efendimiz'in doğruluğu ezel-ebed arası binlerce delille teyit edilmektedir. Biz, Allah Resûlü'nün doğruluğunu üç ana grupta toplamaya çalıştık. Tabiî ki meselenin bu şekilde tasnif ve takdimi, bize ait bir keyfiyettir. Yoksa O'nun doğruluğu, binlerce tasnif ve yüz binlerce delille, başka başka şekillerde de anlatılabilirdi. Zaten bu mevzu ile alâkalı son sözü kim söyleyip noktalayabilir ki..? İnancımız o ki, kıyamete kadar O'nun söyledikleri hep doğru çıkacak ve her devrin insanı da, O'nun doğruluğunun ayrı bir buudunu yeniden keşfedecek ve O'nunla ayrı bir derinlikte buluşacaktır.

Zaten ahiret denen âlemde Allah Resûlü'nün doğruluğu, bütün vuzuhuyla ve herkes tarafından görülecek.. evet O'nun Zât, sıfât ve esmâ hakkında dediklerini herkes ruh aynasına göre mutlaka görecek ve O'nun sözlerinin hakkaniyetini idrak edecektir. Evet, Cennet-Cehennem, huri-gılman hep Allah Resûlü'nün bizlere tarif ettiği şekilleriyle karşımıza çıkacak ve onlar da, ebed diliyle O'na *"Sadakte!"* diyeceklerdir...

37 Buhârî, *ilim* 29, *daavât* 35, *fiten* 15, *i'tisam* 3; Müslim, *sıyâm* 197, *fedâil* 136, 137.

38 Müslim, *cennet* 76; Nesâî, *cenâiz* 117.

39 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 4/359-360, 364.

40 Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvve* 5/102; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 4/348.

41 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 3/212; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe* 4/300.

42 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 17/56-62; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe* 4/300-301.

43 Buhârî, *edeb* 22, Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/205.

44 Buhârî, *meğâzî* 87; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 6/304-305.

45 İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 2/249; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 6/304-305.

46 Buhârî, *fezâilü'l-Medine* 8; Müslim, *fiten* 9.

47 Buhârî, *mevâkîtü's-salât* 4; *savm* 3; Müslim, *fiten* 26-27.

48 Buhârî, *menâkıb* 25; *menâkıbü'l-ensar* 29; *ikrâh* 1; Ebû Dâvûd, *cihad* 97.

49 Buhârî, *menâkıb* 25; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 4/257.

50 Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ* 2/134.

51 Buhârî, *meğâzî* 83; Müslim, *fezâilû's-sahabe* 98, 99.

52 Buhârî, *meğâzî* 38; Müslim, *cihad* 52.

53 Buhârî, *sulh* 9; Tirmizî, *menâkıb* 30.

54 İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 8/41; İbn Hacer, *el-İsâbe* 2/72.

55 Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn* 2/17; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 4/189; Bezzâr, *el-Müsned* 8/431-432; Hâkim, *el-Müstedrek* 4/545.

56 Duhâ sûresi, 93/4.

57 Bkz.: Buhârî, *daavât* 3; Müslim, *zikr* 41-42.

58 Buhârî, *meğâzî* 29; *menâkıbü'l-ensar* 9; Müslim, c*ihad* 126-129.

59 Buhârî, *meğâzî* 29; Müslim, *cihad* 123-125.

60 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 4/303; Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 5/269; İbn Kesîr, *el-Bidaye ve'n-nihâye* 4/116.

61 Tirmizî, *menâkıb* 54. (Hadiste zikri geçen sahabi, Enes b. Mâlik'in baba-bir kardeşi olan Berâ b. Mâlik'tir.)

62 Hâkim, *el-Müstedrek* 3/331; Beyhakî, *Şuabü'l-iman* 7/331; *İbn* Hacer, *el-İsâbe* 1/281.

63 Buhârî, *menâkıb* 25; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 4/257.

64 İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 6/194; İbn Hacer, *Fethu'l-bârî* 13/87.

65 Tirmizî, *menâkıb* 34.

66 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 3/25; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 3/217.

67 İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 7/267.

68 Buhârî, *menâkıb* 25, *edeb* 95, *istitâbe* 4; Müslim, *zekât* 148.

69 Buhârî, *edeb* 95; *menâkıb* 25; Müslim, *zekât* 142-148. (Hâdise, bütün teferruatıyla Müslim'in rivayetlerinde geçmektedir.)

70 Buhârî, *edeb* 95; Müslim, *zekât* 148; İbn Kesîr, *el-Bidaye ve'n-nihâye* 7/290.

71 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 3/82; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned* 2/341; Hâkim, *el-Müstedrek* 3/132.

72 Buhârî, *cihad* 3, 8; Müslim, *imâre* 160-162.

73 Buhârî, *cihad* 95, 96; Ebû Dâvûd, *melâhim* 9-10.

74 "Zulüm devam etmez, küfür devam eder." Bkz.: el-Münâvî, *Feyzu'l-kadîr* 2/107. Ayrıca "Allah Teâlâ, zalime biraz fırsat tanır, amma bir de yakaladı mı artık paçayı kurtaramaz." anlamındaki hadis için bkz.: Buhârî, *tefsîru sûre* (11) 5; Müslim, *birr* 62; Tirmizî, *tefsîru sûre* (8) 11

75 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 4/335; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 2/38; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 4/468.

76 İbn Hacer, *el-İsâbe* 1/405.

77 Ebû Dâvûd, *melâhim* 5; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 2/359, 5/278.

78 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 6/52, 8/258.

79 Buhârî, *fiten* 16; Müslim, *fiten* 45-50.

80 Bu yorum, 1989 yılında yapılmıştır.

81 Buhârî, *fiten* 24; Müslim, *fiten* 30-32.

82 Bu mevzua işaret eden hadisler için bkz.: Buhârî, *enbiyâ* 49; Müslim, *iman* 244-247.

83 Müslim, *fiten* 110; Tirmizî, *fiten* 59.

84 Müslim, *fiten* 110; Tirmizî, *fiten* 59.

85 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/407-408, 419-420; Buhârî, *el-Edebü'l-müfred* s.360; Hâkim, *el-Müstedrek* 4/98.

86 Bkz.: Bakara sûresi, 2/83; Nisâ sûresi, 4/36; En'âm sûresi, 6/151; İsrâ sûresi, 17/23; Lokman sûresi, 31/14.

87 Dârimî, *mukaddime* 27; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* 6/100.

88 İbn Ebi'd-Dünya, *el-Ukûbat* s.216.

89 Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid* 7/324. Tekarub-u zamanın kıyamet alâmeti olduğuyla alâkalı diğer rivayetler için bkz.: Buhârî, *edeb* 39; *fiten* 25; Müslim, *ilim* 11,12; Ebû Dâvûd, *fiten* 1; Tirmizî, *zühd* 24; İbn Mâce, *fiten* 26.

90 Ebû Dâvûd, *büyû* 3; Nesâî, *büyû* 2; İbn Mâce, *ticârât* 58.

91 يَٓا أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبٰٓوا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ۝فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللّٰهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ *"Ey inananlar, Allah'tan korkun, eğer gerçek mü'minlerseniz faizden kalan mevcut alacaklarınızı bırakın. Eğer böyle yapmazsanız, o hâlde Allah ve Resûlü'nden bir harb (ilan edilmiş) bulunduğunu bilin. Tevbe ederseniz, sermayeleriniz sizindir. Ne haksızlık edersiniz, ne de haksızlığa uğratılırsınız."* (Bakara sûresi, 2/278, 279).

92 Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn* 1/148.

93 Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-ummâl* 11/180. (Nuaym b. Hammâd ve Taberânî'den naklen)

94 Buhârî, *salât* 63; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 3/5.

95 Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-ummâl* 14/591. (Ebû Ganm el-Kûfî'den naklen)

96 Buhârî, *enbiyâ* 50; Müslim, *ilim* 6.

97 Örnek olarak bkz.: Ebû Dâvûd, *salât* 88; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/264-265.

98 Buhârî, *tıp* 1; İbn Mâce, *tıp* 1.

99 Müslim, *selâm* 69; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 3/335.

100 Ebû Dâvûd, *tıp* 1; Tirmizî, *tıp* 2; İbn Mâce, *tıp* 1.

101 Tafsilat için bkz.: Bediüzzaman, 20. Sözün 2. Makamı, Mukaddime.

102 Mülk sûresi, 67/2.

103 İbn Kesîr, *el-Bidaye ve'n-nihâye* 7/93.

104 İbn Kesîr, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-azim* 4/330; Taberî, *Tarihu'l-ümem ve'l-mülûk* 2/580.

105 Buhârî, *fezâilü ashabi'n-Nebi* 21; Müslim, *fezailü's-sahabe* 54-55.

106 Buhârî, *tıp* 30; Müslim, *selâm* 98.

107 Buhârî, *tıp* 19; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 2/443.

108 Müslim, *taharet* 89-93; Tirmizî, *taharet* 68.

109 Buhârî, *bed'ü'l-halk* 17; Müslim, *taharet* 93.

110 Tirmizî, *sayd* 16; Ebû Dâvûd, *edâhî* 21; *taharet* 37.

111 Rahmân sûresi, 55/7,8.

112 Ebû Dâvûd, *et'ıme* 11; Tirmizî, *et'ime* 39.

113 Buhârî, *vudû* 26; Müslim, *taharet* 87-88.

114 Buhârî, *cuma* 8; Müslim, *taharet* 42; Ebû Dâvûd, *taharet* 25; Tirmizî, *taharet* 18; Nesâî, *taharet* 7; İbn Mâce, *taharet* 7; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/80.

115 Buhârî, *vudû* 73; Müslim, *taharet* 42-48.

116 Tirmizî, *zühd* 47; İbn Mâce, *et'ime* 50; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 4/132.

117 Suyûtî, *el-Câmi'u's-sağîr* 1/24 (Dârakutnî'nin *Efrâd*'ından naklen).

118 Tirmizî, *libâs* 23; İbn Mâce, *tıp* 25.

119 Tirmizî, *libâs* 20; *tıp* 13; Ebû Dâvûd, *tereccül* 18.

120 Buhârî, *tıp* 7; Müslim, *selâm* 88-89.

121 Buhârî, *bed'ü'l-halk* 17; *tıp* 58; Ebû Dâvûd, *et'ime* 48.

122 Buhârî, *vudû* 63; Müslim, *hayz* 62.

123 Müslim, *eşribe* 12; Tirmizî, *tıp* 8; Tahâvî, *Şerhu meâni'l-âsâr* 1/108.

124 Buhârî, *libâs* 63; *isti'zan* 51; Müslim, *taharet* 49.

125 Bediüzzaman, *Risale-i Nur Külliyatı*, (Tarihçe-i Hayat) s.2130.

2. EMANET-EMİN OLMAK

Peygamberlere ait ikinci sıfat, emanet sıfatıdır. Bu kelime Arapça olup, iman ile aynı kökten gelir. "Mü'min" inanan ve emniyet telkin eden insan demektir. Peygamberler, mü'min olarak zirve insan oldukları gibi, emin olma, emniyet telkin etmede de en baştadırlar. Kur'ân-ı Kerim, onların bu sıfatlarına birçok âyette işaret eder. Şimdi bunlardan birkaçını arz edelim:

كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ۝إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَلَا تَتَّقُونَ۝
إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ۝فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَأَطِيعُونِ

"Nuh kavmi de peygamberlerini yalancılıkla itham etti. Hani kardeşleri Nuh onlara şöyle demişti: (Allah'a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız? Bilin ki ben, size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim. Artık Allah'a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin."[126]

Nuh, kavmine şöyle diyor: Hâlâ ittika edip sakınmayacak mısınız? Ben emniyet telkin eden, emanet sıfatı olan, hıyanete tenezzül etmeyen bir elçiyim. İşte bu âyette bir peygamberin dilinden, peygamberliğe ait bu "emanet" sıfatı dile getirilmektedir. Keza:

كَذَّبَتْ عَادٌ الْمُرْسَلِينَ۝إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ هُودٌ أَلَا تَتَّقُونَ۝إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

"Âd kavmi de peygamberlerini yalancılıkla itham etti. Hani kardeşleri Hud onlara şöyle demişti: (Allah'a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız? Bilin ki, ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim."[127] ve:

كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ۝إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَلَا تَتَّقُونَ۝إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

"Semûd (kavmi) de peygamberlerini yalancılıkla itham etti. Hani kardeşleri Salih onlara şöyle demişti: (Allah'a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız? Bilin ki, ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim."[128] Keza:

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ الْمُرْسَلِينَ۝إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ لُوطٌ أَلَا تَتَّقُونَ۝إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

"Lut kavmi de, peygamberlerini yalancılıkla itham etti. Hani kardeşleri Lut, onlara şöyle demişti: (Allah'a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız? Bilin ki, ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim."[129]

Konuyla alâkalı âyetleri çoğaltmak mümkündür. Bu arada işârî mânâsıyla emniyet ve emaneti anlatan daha birçok âyet vardır ki, biz, bir fikir vermek için zikrettiklerimizle yetinmek istiyoruz.

"Mü'min", Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinden biri olduğu gibi, aynı zamanda O'na inananların da en önemli isimlerindendir. Allah'a (celle celâluhu) niçin "Mü'min" denir? Çünkü O, güven kaynağıdır. Bize güveni veren de O'dur. Bize, damla damla veya şelâleler hâlinde güven hep O'ndan gelir. Peygamberleri güvenli kılan ve onları emniyet sıfatıyla serfiraz eden de yine O'dur. Öyle ise, emniyet, güven, emanet ve iman dediğimiz mesele, bizi peygamberlere ve önemli bir ölçüde peygamberleri de Allah'a bağlar. Nihayet topyekün bu bağlılık bizi Hâlık-mahluk münasebetine götürür. Bütün bu mânâlar, emanet kelimesinin iştikakında mevcut olan mânâlardır ve zaten mevzuun bir önemli yönü de, bu münasebeti kavramaktır.

Peygamberlerin ve Peygamberimiz'in en önemli sıfatı emanet olduğu gibi, Cibril-i Emîn'in de en önemli vasfı yine emanettir. Kur'ân onu bize şöyle anlatır: مُطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ *"O, kendisine uyulan, emîn bir elçidir."*[130] Evet, Cibril, Allah'a (celle celâluhu) itaatkâr ve O'nun nezdinde ihraz ettiği vazife itibarıyla da güvenilir bir elçidir. İşte Kur'ân da bize bu güvenilirler kaynağından gelmiştir. Allah "Mü'min"dir. O'nun beyanı emniyet telkin eden bir beyandır. Kur'ân, Allah'ın emin dediği Cibril vasıtasıyla gelmiştir. Ve yine bu Kur'ân, O Emin Peygamber'e ve O'nun emniyeti ihraz etmeye namzet kudsîler topluluğu ümmetine indirilmiştir.

Kur'ân-ı Kerim'den herkes derecesine göre mutlaka istifade etmiştir. Cibril de bu istifade edenler arasındadır. Bir gün kendisi Allah Resûlü'ne şöyle demiştir: *"Allah (celle celâluhu) Kur'ân'ında benim için "Emîn" ifadesini kullanıncaya kadar akıbetimden endişe içindeydim. Bu ifadeyi duyduktan sonra iliklerime kadar emniyetle doldum..."*[131]

PEYGAMBER EFENDİMİZ'DE EMNİYET

Efendimiz, evvelâ Allah'tan aldığı mesajlara karşı emîndir.. O'nun zerre kadar emanete ihaneti düşünülemez. Sonra bütün mahlukata karşı emîndir. Herkes O'na itimat eder. Çünkü evvelâ O herkese karşı emniyetini göstermiş, emniyet ve güven telkin etmiştir. Daha sonra da bize, emniyet ve güvenin ne kadar lüzumlu olduğunu anlatmış ve bizi ona inandırmıştı. İsterseniz, şimdi de sırasıyla bu hususlar üzerinde bir bir duralım:

a. Risalet Vazifesine Karşı Emniyeti

Allah (celle celâluhu), Resûlü'nü emanete riayet eden bir insan olarak seçmiş ve O da bunun heyecan ve helecanını bütün hayatı boyunca yaşamıştır. Öyle ki, vahiy geldiğinde, olur da bir kelime kaçırırım diye heyecanlanıyor ve daha Cibril bitirmeden O söylenenleri hıfzetmek için durmadan tekrar ediyordu. Hatta bu mevzuda o kadar çok tehâlük gösteriyordu ki, birgün Kur'ân O'na şöyle diyecekti: لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ ۝ إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْاٰنَهُ ۝ فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْاٰنَهُ ۝ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ *"(Resûlüm!) onu (vahyi) çarçabuk almak için dilini kımıldatma! Şüphe etme ki onu toplamak (senin kalbine yerleştirmek) ve onu okutmak Bize aittir. O hâlde, Biz onu okuduğumuz zaman, sen onun okunuşunu takip et. Sonra şüphen olmasın ki, onu açıklamak da Bize aittir."*[132]

Kur'ân, O'na bir emanet olarak tevdi edilmişti.. O da bu kudsî emanette emîn olamamaktan korkuyor ve tir tir titriyordu. Onun için de Allah (celle celâluhu) O'nu teselli ediyor ve resûlünü emanette emîn kılacağı teminatını veriyordu.

Allah Resûlü, ömrünü hep aynı heyecanlar içinde geçiriyor, emanette emîn olmaya herkesten daha çok gayret ediyor ve üzerine aldığı bu ağır yükün sıkletini olanca ağırlığıyla sırtında hissediyordu. Onun içindir ki, ümmetine veda ettiği hac mânâsına "Veda Haccı"nda güneş gurûba yaslanırken O da hayat-ı seniyyelerinin gurûba meylettiği şuuruyla, sadık arkadaşlarına, o derin sorumluluğunu bir kere daha solukluyor ve sesini yükseltiyordu: *"Yakında beni sizden soracaklar."* Yani o sorudan evvel ben soruyorum, *"Vazifemi tebliğ ettim mi?"* Orada bulunanların hepsi birden hem de yeri-göğü çınlatırcasına gürlediler: "Evet, Sen vazifeni hakkıyla tebliğ ettin ve onu kusursuz yerine getirdin!" Bu sözler üzerine İki Cihan Serveri, ellerini kaldırıyor ve *"Allahım, şahit ol!"* diyordu.[133]

Evet, emanette emin olma, bizzat Cenâb-ı Hak'ta başlamış, Cibril'e uğramış ve Allah Resûlü'nde ârâm eylemiş, daha sonra da ümmete intikal etmişti.. ve Veda Haccında tekrar ümmetten bir şehadetle yeniden Allah'a gidip dayandı.

En muteber hadis kitaplarının naklettiğine göre, Allah Resûlü'nün emanet düşüncesiyle alâkalı olarak Âişe Validemiz (radıyallâhu anhâ) şöyle buyurur: "Eğer Allah Resûlü kendisine inen âyetlerden herhangi birini –farzımuhal– gizleyecek olsaydı muhakkak şu âyeti[134] gizlerdi:

وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللّٰهَ

وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللّٰهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللّٰهُ أحَقُّ أنْ تَخْشَاهُ[135]

Bu âyet şu münasebetle nâzil olmuştu: Allah Resûlü, yanında büyüttüğü, daha sonra da evlât edindiği âzatlı kölesi Zeyd b. Hârise ile halasının kızı Zeynep binti Cahş'ı evlendirmişti. Ancak bu evlilik, istenilen şekilde huzurlu gitmiyordu. Zeynep Validemiz (radıyallâhu anhâ), sırf Allah Resûlü'nün emrine ittiba için bu evliliği kabullenmişti. Evlilik ta baştan isteksizliğe bina edildiği için de kocasına karşı gerekli olan hürmet ve saygıyı göstermiyordu. Zaten Cenâb-ı Hak onun Zeyd'den boşanıp ezvâc-ı tâhirât arasına katılmasını çoktan murad buyurmuştu bile. Ancak o güne kadar Araplar arasında cereyan eden bir âdete göre, bir insanın "evlâdım" dediği biri onun öz evlâdı kabul edilirdi. Dolayısıyla da onun hanımı diğerinin gelini durumunda olurdu. Zeynep daha önce annesi tarafından Allah Resûlü'ne teklif edilmişti; ancak Allah Resûlü bu teklifi kabul etmemişti. Şimdi bu evliliği doğrudan doğruya Allah (celle celâluhu) emrediyordu. Zeynep'le evlilik İki Cihan Serveri'ne çok ama çok ağır gelmişti. Ne var ki emir yukarıdandı.

İşte Âişe Validemiz (radıyallâhu anhâ) bu hususa işaretle diyor ki: "Eğer Allah Resûlü kendisine gelen vahiyden herhangi bir âyeti gizleyecek olsaydı, bu izdivacı ihtiva eden âyetleri gizlerdi." Ancak O, kendisine gelen vahye karşı gayet emindi. Onun için en küçük bir meseleyi dahi gizlemesi söz konusu olamazdı. Âyet mealen şöyle diyordu:

"Habibim! Allah'ın nimet verdiği, senin de kendisine ikram edip (hürriyete kavuşturduğun) kimseye: 'Eşini yanında tut, Allah'tan kork!' diyorsun. Hâlbuki Allah'ın açığa vuracağı şeyi, insanlardan çekinerek içinde gizliyorsun. Oysa asıl korkulmaya lâyık olan, Allah'tır."[136]

Evet, eğer bir âyet ketmetseydi, o âyet işte bu âyet olurdu; fakat O, emanette emindi.. ve bir şey ketmetmesi asla söz konusu olamazdı.

O'nun emanet düşüncesiyle alâkalı diğer bir vak'a: Bedir'de kâfirler esir alınmıştı. Allah Resûlü, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'le istişare etti. Hz. Ebû Bekir (radıyallâhu anh), esirlerin fidye karşılığında salıverilmesi re'yini ileri sürdü. Hz. Ömer (radıyallâhu anh) ise hepsinin kılıçtan geçirilmesinden yanaydı. Hatta o, herkesin kendi yakınını öldürmesini istemişti. Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), Hz. Ebû Bekir'in re'yine meylederek esirleri fidye karşılığında salıvermişti. Şimdi gerisini hep beraber Hz. Ömer'den dinleyelim:

“Ertesi gün Efendimiz’in yanına gittiğimde Allah Resûlü ve Hz. Ebû Bekir’i ağlar buldum. Evet, ikisi de başlarını yere eğmiş, hıçkıra hıçkıra ağlıyorlardı. Sebebini sordum; fakat her ikisinde de bana cevap verecek derman yoktu. Israr ettim: Ne olur söyleyin, ağlanacak bir şey varsa ben de sizinle beraber ağlayayım, dedim. Nihayet Allah Resûlü ağlayarak biraz evvel şu âyetin nazil olduğunu söyledi.[137] Allah (celle celâluhu) bu âyette şöyle buyuruyordu:

مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَى حَتَّى يُثْخِنَ فِي الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا وَاللّٰهُ يُرِيدُ الْاٰخِرَةَ وَاللّٰهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

“Yeryüzünde ağır basıp (küfrün belini kırıncaya) kadar, hiçbir peygambere esir bulundurması yaraşmaz. Siz geçici dünya malını istiyorsunuz, hâlbuki Allah (sizin için, ebedî olan) ahireti istiyor. Allah Azîz’dir, Hakîm’dir.”[138]

Eğer Allah Resûlü’nün herhangi bir âyeti ketmetmesi düşünülseydi, herhâlde ikinci olarak gizlenmesi gereken âyet bu olurdu. Fakat Allah Resûlü, vahye karşı tam bir emniyet insanıydı. Biz her iki âyeti, ileride Efendimiz’in ismetini anlatırken tekrar ele alacak ve tafsilatıyla, o mevzu ile alâkalı yönünü de arz etmeye çalışacağız.

b. Bütün Varlığa Karşı Emin Olması

Allah Resûlü nasıl risalet vazifesinde Rabbinin gönderdiği mesajlara karşı emindi, öyle de O’nun emniyeti ruhunda öyle kök salmıştı ki, bütün varlığa karşı sürekli emniyet solukluyordu:

İtikâfta olduğu bir gün, Safiyye Validemiz (radıyallâhu anhâ) kendisini ziyarete gelmişti. Biraz oturduktan sonra da kendi hanesine gitmek üzere müsaade istemişti. Allah Resûlü de hanımını uğurlamak için onunla beraber dışarıya çıkmış ve henüz birkaç adım bile yürümemişlerdi ki, o esnada bir iki sahabi hiç duraklamadan yanlarından uzaklaştılar. İki Cihan Serveri derhal onları durdurdu, sonra da Safiyye Validemiz’in yüzünü açarak: *“Bakın, bu benim hanımım Safiyye’dir.”* dedi. Sahabi beyninden vurulmuş gibiydi. “Maazallah, yâ Resûlallah! Senin hakkında nasıl kötü düşünülebilir ki?” dediler. Ancak Allah Resûlü, her davranışıyla olduğu gibi bu davranışıyla da bir ders vermek istiyordu. Buyurdular ki: *“Şeytan, sürekli insanın kan damarlarında dolaşır durur.”*[139] Şeytan insanla bu kadar içli dışlı olduğuna göre onun kafasına çok şey atabilir. Şimdi eğer binde, hatta milyonda bir

ihtimal dahi olsa, insanın aklına, “Acaba Allah Resûlü’nün yanındaki kadın kimdi?” şeklinde bir şüphe ve tereddüt ârız olsa, –hafizanallah– o şahsın ebedî hayatını mahvedip iman nurunu söndürür. İşte bundan dolayı O şefkat âbidesi yüce Nebi, derhal duruma müdahale ediyor, hem kendi emniyetini gösteriyor hem de cemaatinin imanını korumuş oluyordu.

İşte O, emniyet ve güvenilirliğe bu kadar önem veriyordu. Zaten O’nun daha peygamber olmadan evvel de ismi *“Emîn”* değil miydi?[140] Daha sonra kendisinin amansız düşmanı olanlar bile O’nu hep böyle tanımıyorlar mıydı? O, o kadar emin kabul ediliyordu ki; zannediyorum Ebû Cehil’e gidilip, ırz ve namusu dahil, en kıymetli şeylerini kime emanet edebileceği sorulsaydı, herhâlde “el-Emîn’e” diyecekti. Evet, ilk aklına gelen insan, Muhammedü’l-Emîn (aleyhi ekmelüttehâyâ) olacaktı. Evet öyleydi.. ve Allah Resûlü, bütün hayatını böyle bir emniyet ruhuyla geçirmişti.

O öyle bir emindi ki, bir kadının çocuğunu çağırırken, “Gel, bak sana ne vereceğim!” demesi üzerine, derhal atılıp: *“Ne vereceksin?”* demişti. Kadın da “Birkaç hurma verecektim yâ Resûlallah.” deyince: *“Eğer ona hiçbir şey vermeyecek olsaydın, yalan söylemiş olacaktın.”* buyurmuşlardı.[141]

Zira Allah Resûlü, yalanı nifak alâmeti sayıyor ve ondan olabildiğince uzak durmaya çalışıyordu. Yalan, münafığın üç alâmetinden biriydi. Diğer ikisi ise, verdiği sözde durmama ve emanete ihanet etme günah ve inhiraflarıydı.[142] Nifak, Allah Resûlü’nden nasıl ve ne kadar uzaksa, emanete ihanet etmek de o derece uzaktı...

Allah Resûlü’nün emniyet ruhu ve emniyet anlayışı sadece insanlara karşı değildi. O’nun emniyet kuşağına bütün bir varlık giriyordu. Bir sahabinin, atını yanına getirmek için, sanki elinde atın yiyebileceği bir şey varmış gibi davranması, O’nu öyle rahatsız etmişti ki, bu sahabiyi çağırdı ve azarladı. Evet O, hayvanlara karşı dahi olsa emîn olmaktan vazgeçilmemesi gerektiğini söylüyordu.

Yine bir defasında harpten dönülüyordu. Sahabeden bir ikisi, bir kuşun yavrularını yuvadan almış seviyorlardı. Tam o esnada ana kuş geldi. Yavrularını yuvada göremeyince çırpınmaya başladı. Durmadan gelip-gidiyor ve sağa-sola uçup duruyordu. Allah Resûlü, durumdan haberdar olunca derhal yavruların yerine konulmasını, ana kuşa eziyet edilmemesini emretti. Sanki O, yapılan bu hareketin, yeryüzünde emniyetin temsilcileri olma durumundaki

insanlara yakışmayacağını ifade buyuruyordu...[143]

O'ndan akseden nurlarla nurlanmış o ışıktan hâlesi ashabı da böyleydi. İşte onlardan biri olan "ümmetin emini" Ebû Ubeyde b. Cerrah!. Hz. Ömer döneminde Şam'da vali bulunuyordu. Heraklius, ordusuyla gelip, Şam'ı tekrar istirdat teşebbüsünde bulunduğu sırada; Ebû Ubeyde'nin yanında az bir insan vardı. Bu itibarla şehri savunmaları da mümkün değildi. Hemen Şam ahalisini bir araya topladı. Ve şunları söyledi: "Sizden cizye topladık. Bu cizyeye mukabil sizi korumamız gerekiyordu. Ancak şimdi o güçte değiliz. Dolayısıyla sizi koruyamayacağız; aldığımız cizyenin hepsini tekrar size iade edeceğiz. Zira bunu haksız yere yanımızda alıkoymamız caiz değildir."

Bunun üzerine, toplanan cizyeler sahiplerine dağıtılır. Bu müthiş manzara karşısında şaşkına dönen ruhban ve papazlar, kiliselere dolar ve Müslümanları başlarından eksik etmesin diye Cenâb-ı Hakk'a dua dua yalvarırlar. Müslümanları uğurlarken de "İnşâallah geri gelir ve bizi Heraklius'un zulmünden kurtarırsınız." derler.[144]

Ebû Ubeyde, emniyet telkin etmiş, emanet sıfatıyla yaşamış ve Hıristiyanların dahi gönlüne taht kurmuş bir rabbaniydi. Bugün Batı, bizi dinlemiyorsa ve Avrupa'ya gönderdiğimiz insanların mesajlarına kulak asmıyorlarsa, bu tamamen bize ait bir eksiklikten kaynaklanmaktadır. Hiç şüphe yok ki, bizde eksik olan en önemli mesele, üzerinde durduğumuz, emniyet ve güven hususudur. Biz, bu hasleti yeniden yakalayabildiğimiz gün, topyekün insanlık güvenebileceği bir milleti bulmuş olacak. Biz de devletler muvazenesinde yerimizi istirdat adına en çalımlı adımı atmış sayılacağız.

Osmanlı'nın cihan hâkimiyetinde de aynı emniyet atmosferinin tesirini görmek mümkündür.. harbe giderken geçtikleri bağ ve bahçeden yedikleri meyvelerin parasını, meyveyi kopardıkları dala asan ve öyle giden bu emniyet temsilcisi asil ve necip insanlar, ülkeleri kılıçla fethetmeden evvel, gösterdikleri bu emniyet ruhu ve civanmertlikle gönülleri fethetmişlerdi. Yoksa, ne o korkunç haçlı zihniyeti karşısında Avrupa'ya girebilirlerdi; ne de orada mevcudiyetlerini devam ettirebilirlerdi. Şam'da yaşanan Ebû Ubeyde misali, tam dört asır bütün Balkanlar'da ve Avrupa içlerinde yaşanmıştı. Bundan dolayı da, o şanlı i'tilâ döneminde çok az zayiatla ta Viyana kapılarına gidilmiş.. ve asırlar boyu da gidilen yerlerde emniyet ve huzurun temsilciliği yapılmıştı. Zannediyorum, son yarım asrın Türkiye'sinde emniyetin tesisi için dökülen kan, beş asır, hem de yabancı uyruklar arasında asâyiş temini adına

dökülmemişti... Evet, yapılan araştırmalar ve istatistikler, altı yüz senelik Osmanlı dönemindeki bütün müsademelerde ölenlerin sayısının, son yarım asırda ölenlerin sayısından daha az olduğunu göstermektedir. Öyleyse, Osmanlı fetihlerinin sırf kaba kuvvete dayandığını iddia etmek kat'iyen doğru değildir. Diğer taraftan, o günkü nakil vasıtaları nazara alınacak olursa, o kadar geniş toprağa dağılmış bir devleti idare etmenin, sadece devlet otoritesiyle ve askerî güçle mümkün olamayacağı bedîhîdir.

Evet, onların kalb ve gönülleri fethetmelerindendir ki, çeşitli ırka mensup insanları, aynı devletin çatısı altında hem de uzun bir süre ve ciddî hiçbir problem çıkarmadan idare edebilmişlerdir. Devrimizin muhabbet fedailerine düşen de, yine aynı usûl ve aynı metot olsa gerek...

c. Ümmetini Emniyete Daveti

Nebiler Sultanı, Allah'tan gelen mesajları emniyet içinde muhafaza ediyor ve bu emniyet atmosferini de, bütün varlığı içine alacak kadar geniş tutuyordu. Ümmetini de aynı ahlâkla ahlâklanmaya çağırıyor ve onlara, insanlar arasında emin olarak yaşamalarını tavsiye ediyordu. O'nun yanında hıyanetin en küçüğü düşünülemez ve tek bir mü'minin dahi gıybeti yapılamazdı. O, hemen karşısındakini ikaz eder ve ruhuna gıybet gubârının konmasına asla müsaade etmezdi.

"Falan kadının eteği ne kadar uzun!" diyen Hz. Âişe Validemiz'e (radıyallahu anhâ): *"Onun gıybetini yaptın ve etini dişledin."* demesi;[145] Mâiz'in arkasından konuşan bir başka sahabiye de benzer şekilde karşılık vermesi[146] hep O'nun emîn olmasından ve emniyet hâlesi bir atmosferin, ruhlarda hâsıl edeceği itminanı bilmesinden kaynaklanıyordu.

Kendisi daima şu duayı okur ve ümmetine de tavsiye ederdi: اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُوعِ فَإِنَّهُ بِئْسَ الضَّجِيعُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخِيَانَةِ فَإِنَّهَا بِئْسَتِ الْبِطَانَةُ *"Allah'ım, açlıktan Sana sığınırım; o ne kötü bir arkadaştır. Hıyanetten de Sana sığınırım; o ne kötü sırdaştır."*[147]

Emanete riayet etmek önemli olduğu kadar, hıyanete girmemek de o derece önemlidir ve zaten bunlar birbirinin lâzımı hasletlerdir.

Ahde vefa göstermeyen ve böylece hıyanette bulunan insanlar hakkında söylenen şu ürpertici ifade de, yine Allah Resûlü'ne aittir: إِذَا جَمَعَ اللّٰهُ الْأَوَّلِينَ وَالْاٰخِرِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُرْفَعُ لِكُلِّ غَادِرٍ لِوَاءٌ فَقِيلَ هٰذِهِ غَدْرَةُ فُلَانِ بْنِ فُلَانٍ *"Allah, kıyamet gününde, evvel-âhir bütün insanları bir araya topladığında*

her vefasız için bir sancak çekilecek ve: 'İşte falan oğlu falanın vefasızlığı budur.' denilecektir."[148]

Allah Resûlü'nün bütün fenalıklara karşı kapanmış, mühürlenmiş bir ruhu vardı. İyiliğin en küçüğüne, hatta teferruat kabul edilenine de alabildiğine sinesini açar ve hep iyilik duygusuyla oturur-kalkardı. O, hayatını hep güven atmosferinde geçirdi. İnsanlık da O'na güvendi, itimat etti. Hâlbuki O'na sırt çevirenler aldandı ve yollarda kaldılar. Ancak O her zaman bir koruyucu melek gibi ümmetinin üzerine titredi. Kim, ne zaman ve hangi şartlarda O'nun kapısını çaldıysa O'ndan "Lebbeyk!" sesini duydu.

O nasıl güvenilir bir insandı, kendisi de Allah'a öyle güveniyor ve itimat ediyordu. O'nun Allah'a güvenip itimat etmesi, emanet sıfatının nebiden Allah'a urûcu ve yükselmesi demektir. Emanet, Allah'tan nüzûlü ile peygamberde emniyet ve itminan hâlinde zuhur eder. Bu iki kavsiyenin ucu birleştiğinde de umumî emniyet ve itimat hâsıl olur.

Her peygamber Allah'a itimatla serfiraz kılınmıştır. Bu onların ayrılmaz hususiyetlerinden ve yüce sıfatlarından biridir. Kur'ân, bize bunu şu âyetleriyle çok net şekilde anlatır:

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ نُوحٍ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ إِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُمْ مَقَامِي وَتَذْكِيرِي بِاٰيَاتِ اللّٰهِ فَعَلَى اللّٰهِ تَوَكَّلْتُ فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُوا إِلَيَّ وَلَا تُنْظِرُونِ

"Onlara Nuh'un haberini oku. Hani O, kavmine şöyle demişti: Ey Kavmim! Eğer benim (aranızda) durmam ve Allah'ın âyetlerini hatırlatmam size ağır geldiyse, ben yalnız Allah'a dayanıp güvenirim. Siz de ortaklarınızla toplanıp yapacağınızı kararlaştırınız, sonra içinizde ukde, dert olmasın, bundan sonra vereceğiniz hükmü bana uygulayın ve bana mühlet de vermeyin."[149]

Hz. Nuh (aleyhisselâm), Rabbine güveniyor, itimat ediyor ve karşısına aldığı bütün bir küfür cemaatine: "Eğer içinizde bulunuşum, duruşum, mevkiim ve emri tebliğ edişim size ağır geliyorsa, hazmedemiyorsanız dilediğinizi yapınız.. ben bulunduğum durum itibarıyla Allah'a (celle celâluhu) güvenip dayandım; işte siz, işte ben. Sizler yığınla insan, ben ise tek başımayım. Fakat bilin ki, Allah (celle celâluhu), beni size karşı zayi etmeyecektir. Siz şimdi bir araya gelin, kafa kafaya verin, meşveretler yapın ve benim aleyhime çeşitli planlar kurun; bunu yaparken de bütün şeriklerinizi, ortaklarınızı ve yardımınıza

koşacak herkesi bir araya toplayın. Toplayın ki, sonra içinizde bir ukde kalmasın; 'Keşke şunu da yapsaydık!' demeyin ve yapmanız mümkün olan her şeyi yapın, düşündüklerinizin hepsini tatbik edin! Şimdi ben, sizden gelebilecek her şeyi bekliyorum, gelsin!" diyor ve onlara meydan okuyordu.

Hz. Nuh (aleyhisselâm) bunları söylerken, Allah'a fevkalâde bir güven ve itimat içinde söylüyordu. O kat'iyen biliyordu ki, Rabbi onu koruyup muhafaza edecektir. Sefinesine kaç insan bindi, bilemiyoruz; fakat biliyoruz ki –Hz. İbrahim (aleyhisselâm) dahil– nice peygamberler hep O'nun soyundan gelmiştir. Çünkü Kur'ân, Hz. İbrahim'i O'nun milletinden sayıyor ve şöyle diyordu: وَإِنَّ مِنْ شِيعَتِهِ لَإِبْرَاهِيمَ *"Şüphesiz İbrahim de Nuh'un milletindendi."*[150]

Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) durumu, teslimiyeti ve tevekkülü şu şekilde dile getirilir:

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَآءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ وَحْدَهُ إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللّٰهِ مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ

"İbrahim'de ve Onunla beraber olanlarda, sizin için gerçekten güzel bir örnek vardır. Onlar kavimlerine şöyle demişlerdi: 'Biz, sizden ve sizin Allah'tan başka taptıklarınızdan uzağız. Sizi tanımıyoruz. Siz, bir tek Allah'a inanıncaya kadar, sizinle bizim aramızda sürekli düşmanlık ve öfke belirmiştir.' Yalnız İbrahim'in babasına: 'Andolsun ki senin için mağfiret dileyeceğim. Fakat Allah'tan sana gelecek herhangi bir şeyi önlemeye gücüm yetmez.' demesi hariç. 'Rabbimiz, Sana dayandık, Sana yöneldik ve dönüş ancak Sanadır.' dediler."[151]

Evet, İbrahim ve yanında bulunanlar da küfre karşı baş kaldırıyor ve kâfirlere meydan okuyorlardı. "Biz" diyorlardı, "Sizin Allah'tan başka taptığınız her şeyden fersah fersah uzağız. Biz, sizi ve bütün tağutlarınızı inkâr ettik. Aramızdaki düşmanlık ise geliştikçe gelişti." Zaten bu düşmanlık, Hz. Âdem'den günümüze kadar devam edegelmiştir. İman ve küfür, ilk gününden beri birbirinin düşmanıdır. Aynı yer ve mekânı paylaşmaları mümkün değildir. Dolayısıyla, elbette küfür, imana çelme atmak isteyecek ve ondan rahatsız olacaktır. "Rencide olur dîde-i huffaş ziyadan."; gözleri ışığa alışmadığından

dolayı onlar, yarasalar gibi iman ve nübüvvet ışığından rahatsızlık duyacaklardı.

"Evet, siz de bizim gibi Allah'a iman ve itimat etmedikçe aramızdaki düşmanlık hiçbir zaman kesilmeyecektir." dediler. Çünkü küfrün mahiyetinde sapıklık ve bürûdet vardır. Kâfir, bütün eşyaya düşman nazarıyla bakar. Mü'minin ruhunda ise mürüvvet ve insanlık vardır. O, bütün kâinata bir kardeşlik beşiği olarak bakar. Herkesle bir birleşme çizgisi ve herkesle bir diyalog yolu araştırır. Mü'min böyle olurken, kâfir herkesle dalaşmaktan zevk alır. Hâlbuki, herkes Allah'a iman edip O'na yürekten inandığı zaman, umumî bir sulh ve sükûn hâsıl olacaktır. Bu sulhü, kâfirden ve küfürden beklemek ise tamamen gaflet ve safderûnluk olur. Çünkü küfrün, milletleri birbirleriyle boğuşturmaktan başka insanlığa vereceği hiçbir şey yoktur. Onun için Kur'ân-ı Kerim, Hz. İbrahim'in babasına söylediklerini bir istisna olarak zikretmektedir. Hz. İbrahim'in söylediği ise, sadece bir temenniydi ve onun aşırı re'fet ve şefkatinden kaynaklanıyordu. Ancak, o da, Allah katında babasına karşı elinden bir şey gelmeyeceğini açıkça ifade ediyordu. Ve sonra Hz. İbrahim: *"Sana dayandık, Sana yöneldik."* diyerek, Cenâb-ı Hakk'a karşı olan güven, itimat ve tevekkülünü dile getiriyordu. Zaten bütün peygamberlerin hayatı tetkik ve tahkik edilse, onlarda Allah'a tevekkül ve itimadın çok ağır bastığı müşâhede edilecektir. Onların tevekkülleri, sıradan insanların tevekkül ve itimatları gibi değildir. Hele bu tevekkül, Peygamberler Sultanı'nın tevekkülü ise. Evet, İki Cihan Serverinin tevekkül ve itimadı bütün peygamberlerin itimat ve tevekkülünden daha çaplı ve daha derince idi...

Allah (celle celâluhu), O'na bir kere *"Hasbiyallah"* demesini öğretmişti.[152] Allah Resûlü de bütün hayatını O'na itimat, tevekkül ve emniyet içinde geçirmişti. Düşünmeli ki, Hz. Ali (radıyallâhu anh) gibi haydar-ı kerrâr, kahraman ve şecaatli bir insan şöyle demektedir: "Biz harp meydanlarında sıkıştığımız ve içimize bir korku girdiği zaman, derhal Allah Resûlü'nün arkasına sığınır, itminan ve emniyete kavuşurduk."[153]

d. Hicretteki Emniyeti

Hicret edeceği zaman, evinin dört bir yanı, kendisini öldürmek için can atan insanlarla kuşatıldığında, O:

وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا *"Biz onların önlerine de, arkalarına da sed koyduk."*[154] âyetini okumuş, onların başlarına bir avuç

toprak saçmış ve hiçbir endişe emaresi göstermeden aralarından yürüyüp gitmişti.[155] Evet işte, o kadar fütursuz ve o kadar da korkusuzdu.

Daha sonra yolu, Sevr mağarasına uğruyor.. Sevr, gençlerin bile zor çıkabilecekleri bir zirvede bulunuyordu. İşte O, tam elli üçüncü yaşında bu zirveye tırmanmıştı. Zaten bütün hayatı, çile ve ızdırapla geçmişti; bu da bir sonuncusuydu. Şimdi de bu tali'li mağaranın kendi diliyle ettiği davete icabet ediyor, orada birkaç gün misafir kalıyor ve bu mağarayı kıymetler üstü şereflendiriyordu...

Mekke müşrikleri, mağaranın ağzında bekleşiyorlardı. Arada bir metrelik mesafe ya vardı ya da yoktu; ve Hz. Ebû Bekir (radıyallâhu anh) telaş içindeydi. Çünkü o esnada Allah Resûlü'nün, kendisine emanet olduğunu düşünüyor ve: "Eğer bu emaneti yerine ulaştıramadan O'na bir şey olursa..." diye endişe ediyordu. Yüzü sapsarı kesilmişti. Hâlbuki Allah Resûlü'nün dudaklarındaki tebessümde en küçük bir değişiklik yoktu. O itminan ve emniyet insanı, dostu Hz. Ebû Bekir'i teselli ederek: *"Tasalanma! Allah bizimle beraberdir."* diyordu..[156] ve tekrar ediyordu: *"İki kişi hakkındaki zannın nedir ki, onların üçüncüsü Allah'tır."*[157]

e. Muharebe Meydanındaki Emniyeti

Huneyn'in başında İslâm ordusunda bir dağılma baş gösterir. Öyle ki, bütün sahabe, âdeta sağa-sola kaçışır; akıbetin yenilgi ve mağlubiyet olduğu herkesçe bir kanaat hâline gelmiştir. İşte tam o esnada beklenmedik bir hâdise olur. Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), Hz. Abbas'ın durdurmaya çalıştığı mübarek bineğinin üzerinde, düşman saflarına doğru atılır. O gür ve mehâbet dolu sesiyle şöyle haykırır: أَنَــا النَّبِيُّ لَا كَـذِبْ أَنَا ابْـنُ عَـبْـدِ الْمُطَّلِبِ *"Ben, Allah'ın Resûlüyüm, bunda yalan yok! Ben Abdulmuttalib'in torunuyum, bunda da yalan yok!"*

O'nun bu davranış ve şecaatidir ki, kısa zamanda İslâm ordusunun derlenip, toparlanmasını sağlar. Ve mâkus tali' yenilerek, idbâr ikbâle döner.[158]

f. Baş Döndüren Teslimiyet

Bir ağacın altında istirahat etmektedir. Tam o esnada Gavres isminde bir kâfir, O'nun uykusundan istifade ederek, dala asılı kılıcını alır ve âdeta gırtlağına dayar. Müstehzî bir eda ile de: "Şimdi seni benim elimden kim kurtaracak?" der. Buna karşılık Allah Resûlü, hiçbir panik emaresi göstermez. Çünkü O'nun, Allah'a (celle celâluhu) itimadı tamdır. Kendinden emin bir

şekilde *“Allah”* diye bağırır. O’nun bu gürleyişi âdeta kâfirin ödünü koparmıştır; kılıcı elinden düşer ve olduğu yerde kalakalır. Bu sefer de kılıcı Allah Resûlü eline alır ve sorar: *“Ya şimdi seni kim kurtaracak?”* Adam, sıtmalı gibi titremeye başlar. O esnada, Allah Resûlü’nün sesini duyanlar da oraya gelmişlerdir. Gördükleri manzara, onları da hayrete sevkeder. Daha sonra, olup bitenleri öğrenince, Allah’a karşı iman ve itimatları bir kat daha artar; Gavres de orada gördüğü güvenle “el-Emîn”e güven sözü verir ve oradan ayrılır.[159]

Batılı meşhur mütefekkir Bernard Shaw diyor ki: “Hz. Muhammed çeşitli yönleriyle insanın başını döndürecek üstünlükleri olan bir insandır. Bu sır insanı tam mânâsıyla anlamak mümkün değildir. Bilhassa O’nun anlaşılamayacak üstünlükte bir yanı vardır ki, o da Allah’a olan güven ve itimadıdır.” Shaw doğru söylüyordu…

O, Allah’a öyle bir itimat ve teslimiyet içindeydi ki, O’nu bildiğimiz kıstaslarla, ne ölçmemiz ne de değerlendirmemiz mümkün değildir. Ve, O’nun Allah indindeki yeri, değeri, nazı da Allah’a güveni ve itimadı ölçüsündedir. Yerinde O’nun isteme, dileme ve iltimasıyla geceler gündüze döner, zulmetler nur olur, kömür elmasa inkılâp eder ve dilencilere sultanlık mülkü bağışlanır. Bu münasebetle Hasan Basrî Hazretlerine müsnet bir hâdiseyi nakletmek istiyorum. Efendimiz’le irtibatlı olmanın ehemmiyeti açısından, bence oldukça mühim bir hâdise sayılır. Vak’anın, hadis kriterleri açısından tenkidi yapılabilir ama; benzeri vak’alar o kadar çoktur ki, adiyattan sayılabilir ve naklinde hiçbir mahzur yoktur. Hâdise şudur:

Basralı bir genç, yaşlı babasıyla hacca niyetlenir. Mekke’ye giderken yolda babası vefat eder.. eder ama adam, meshe uğramış ve şeklen sevimsiz bir mahluka benzemiştir. Bu durum zavallı gence o kadar dokunur ki, şaşkına döner ve ne yapacağını bilemez: Şimdi, kimi çağırıp da bu cenazeyi ona gösterecek ve yardım isteyecektir! Bu dertle kıvranırken, aniden üzerine bir ağırlık çöker.. ve uyku ile uyanıklık arası bir hâlde iken çadır kapısının açıldığını ve güneş yüzlü birisinin içeriye girdiğini görür. Bu gökçek yüzlü zat, babasının cenazesi başında durur, eliyle onun bütün vücudunu sıvazlar, derken, elinin değdiği her yer eski hâline döner ve babasının cenazesi pırıl pırıl nuranî bir insan hâline gelir. Genç, hayret içinde ve kendinden geçmiştir. Gelen zat, tam çadırdan çıkacağı sırada genç ileriye atılır: “Allah aşkına söyle, sen kimsin?” der. *“Sen beni tanımadın mı? Ben Muhammed’im.”* Bunu duyan genç, sevinçten uçacak

hâle gelir. “Yâ Resûlallah, bu olanlar nedir? Niçin babamın şekli değişmişti?” Allah Resûlü: *“O, devamlı içki içiyordu. Mesholmasının sebebi buydu.”* der. Genç: “Teşrifinizin sebebi?” diye sorunca da, Allah Resûlü şu cevabı verir: *“Çünkü senin baban, ne zaman benim adım anılsa, bana salavat getirirdi...”*

İşte, bu adamın bu kadarcık irtibatı, karşılıksız kalmıyor ve Allah Resûlü, en muhtaç olduğu bir anda onu şefaatle kucaklıyor. Öldüğünü haber alınca ruhaniyeti, Allah’ın izniyle hemen orada hazır oluyor.

Allah Resûlü, insanlar arasında en çok güvenilecek ve kendisine itimat edilecek bir şahsiyettir. Ümmeti de aynı itimada lâyık olmalıdır. Onun içindir ki, bir âyette şöyle buyrulur:

إِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللّٰهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللّٰهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا

“Gerçekten Allah size, emanetleri ehil olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne kadar güzel öğütler veriyor! Şüphesiz Allah, her şeyi işitici ve her şeyi görücüdür.”[160]

Bu âyetin nüzul sebebini tefsir kitapları şöyle anlatıyor: *“Mekke fethedilince Efendimiz, Kâbe’nin anahtarlarını, henüz yakın zamanda Müslüman olan Osman b. Talha’dan alıp, Kâbe’yi bizzat kendisi açtı. Derken, Hz. Abbas gelip anahtarları talep etti. İhtimal, Osman b. Talha o emanete daha lâyıktı ve aynı zamanda anahtarların ona verilmesi onun gönlünü İslâm’a daha çok ısındıracaktı. Ve öyle de oldu. Evet, bu âyet nazil olunca Kâbe’nin anahtarları tekrar Osman b. Talha’ya verildi.*[161] Ancak âyetteki hüküm umumîdir. Zira, Allah Resûlü, emanetin ortadan kalkmasını, kıyamet alâmeti olarak saymakta ve şöyle buyurmaktadır: *“Emanet zayi olduğunda kıyameti bekleyin!”* Sahabe sorar: “Yâ Resûlallah! Emanet nasıl zayi olur?” Cevap verir: *“İş, ehli olmayana verildiği zaman!”*[162]

Evet, emanet çok önemlidir. İşi ehline vermek, bir emanettir, bu da, dünya nizamını ayakta tutacak en mühim âmillerden biridir. Emanetin zayi olması, umumî dengenin ve nizamın ortadan kalkmasıyla aynı mânâya gelir. Böyle bir dünyanın ise, varlığı ile yokluğu müsavidir. Başka bir hadislerinde bu hususla alâkalı Allah Resûlü şöyle buyurur:

كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْؤُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ. اَلْإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْؤُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ. وَالرَّجُلُ رَاعٍ

فِي أهْلِهِ وَهُوَ مَسْؤُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالْمَرْأةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْؤُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا. وَالْخَادِمُ رَاعٍ فِي مَالِ سَيِّدِهِ وَمَسْؤُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَمَسْؤُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ

"Her birerleriniz râî (çoban) ve hepiniz elinizin altındakilerden sorumlusunuz: Devlet reisi bir râî, elinin altındakilerden sorumludur. Her fert, ehl ü ıyâlinin râîsidir ve raiyyetinden mesuldür. Kadın, beyinin hanesinin râîsi ve gözetiminde olan şeylerden sorumludur. Hizmetçi, efendisinin malının râîsi ve elinin altındakilerden mesuldür. Her birerleriniz râî ve her birerleriniz raiyyetinden sorumludur."[163]

Bu geniş perspektifle anlatılmak istenen şudur ki, burada herkes birbirine emanettir. Varlık, bütünüyle Allah'a emanettir. Kur 'ân evvelâ Cibril'e, sonra da Hz. Muhammed Aleyhisselâm'a emanettir. Kur'ân hakikatleri ve Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ın dava-yı nübüvveti, ümmete emanettir. Ardından da yine bütün ümmet Allah'a (celle celâluhu) emanettir.

Hayatı meydana getiren ve toplum hayatına hayat olan bütün unsurlar, birbiri içine girmiş daireler gibidir. Bunlardan birinde meydana gelecek en küçük bir arıza, katlanarak diğer dairelere de sirayet edecektir. Zannediyorum bunda kimsenin şüphesi yoktur. Fert planında bir arıza var ve bu arıza derhal giderilmiyorsa, kısa bir zaman sonra onun tedavi edilmez bir kangrene dönüşeceğinden şüphe edilmemelidir. Öyle ise her daire, kendi uhdesine aldığı emaneti hakkıyla yerine getirmelidir ki, muhtemel bütün arızaların önü alınabilmiş olsun.

İşte hadis-i şerifte de bu irtibata ve bu bütünlüğe işaret edilmektedir. Bu işaret çerçevesinde, kapıcıdan devlet reisine kadar, milleti meydana getiren bütün fertler, emanet mevzuunda kendi sorumluluklarının şuurunda olurlarsa, insanlık ütopyalarda aradığını bu "emîn"ler topluluğunda bulacaktır.

Emanetin bu her şey sayılan ehemmiyetindendir ki, Allah Resûlü şöyle buyurur: لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا أَمَانَةَ لَهُ *"Emaneti olmayanın imanı da yoktur."*[164] Elinin altında bulunan emanete riayet etmeyen ve emanetin hakkını görüp gözetmeyen kimsenin imanı da tam ve kâmil değildir.

Yani, bir cihetten imanla emanet, birbirine sebep ve netice gibidirler: Emanete riayet etmeyen bir insan, kâmil mü'min sayılamayacağı gibi, kâmil mü'minlerin dışında da sağlam bir emanet düşüncesi bulmak zordur. Evet, eğer insan kâmil bir mü'min ise o, emanette de emin olacaktır; eğer emanette emin

olamıyorsa, imanı da kâmil değil demektir.

Başka bir hadislerinde Allah Resûlü, mü'minin tarifini yaparken şöyle buyururlar: اَلْمُؤْمِنُ مَنْ أَمِنَهُ النَّاسُ عَلَى دِمَائِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ *"Hakikî mü'min odur ki, insanlar malları ve canları hususunda ona karşı emniyet içindedirler."*[165]

Efendimiz'in sıdkını anlatırken arz ettiğim bir hadisi –meal olarak– mevzumuzla alâkalı gördüğüm için tekrar etmek istiyorum. Allah Resûlü mealen şöyle buyururlar: *"Siz bana altı meselede söz verin; ben de size Cennet'i tekeffül edeyim:"*[166]

1. *"Konuşurken dosdoğru konuşun!"* Evet, davranış ve beyanlarınız dosdoğru olsun.. ve sizler bu mevzuda âdeta birer oka benzeyin!

2. *"Vaadettiğinizi yerine getirin!"* Zaten bunun aksi münafıklık alâmetidir ki, yukarıda bir nebze bahsedilmişti.

3. *"Emanette emin olun!"* Bir yerde emin bilindiğinizden dolayı size bir şe emanet edilmişse, sakın sizi böyle zannedeni, zannında yalancı çıkarmayın! Hatta, onların hüsnüzanlarını ahirette dahi yalan çıkarmamaya bakın!

4. *"İffetli olun!"* Irz ve namusunuzu koruyun; başkalarının ırz ve namusunu aynen kendi namusunuz gibi muhafaza edin! (Bu bahsi ileride iffet bahsini işlerken tafsilatıyla ele alacağız).

5. *"Gözlerinizi harama karşı kapayın!"* Size ait olmayan şeylere bakmayı ve istifadesine mezun olmadığınız şeylere göz dikmeyin!

Harama bakmak, kalbi ifsat eder. Bir kudsî hadiste şöyle buyrulur: إِنَّ النَّظْرَةَ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ مَسْمُومٌ، مَنْ تَرَكَهَا مَخَافَتِي أَبْدَلْتُهُ إِيمَانًا يَجِدُ حَلَاوَتَهُ فِي قَلْبِهِ *"Harama bakmak şeytanın zehirli oklarından bir oktur. (Sizin irade yayınızdan çıkar ve kalbinize saplanır. Veya şeytana ait bu yay, sizin irade elinizdedir). Kim Bana saygısından dolayı o bakışı terk ederse, onun kalbine öyle bir iman salarım ki, onun zevkini bütün kalbinde hisseder."*[167]

6. *"Elinizi başkalarına zarar vermekten uzak tutun!"* Hiç kimseye ve hiçb şekilde kötülük yapmayın!

İşte, bir bakıma emniyet insanı olmanın şartları sayılan bu maddelere riayet eden bir insan, emin olarak yaşar, ahiretini de bu şekilde emniyet ve garanti altına almış olur. Zaten bu mevzuda, Allah Resûlü'ne söz verene, O da Cennet sözü vermektedir.

Evet, yeryüzünün güven içinde devamı, emin insanların söz sahibi olmalarına bağlıdır. Eğer topyekün İslâm âlemi, kendine tevdi edilen emanete sahip çıkar, yeryüzünde emniyet ve güvenin temsilcisi hâline gelebilirse, dünya da yeniden muvazene ve dengeye kavuşacaktır. Yoksa şu anda, sadece Türkiye'nin değil, bütün dünyanın hâli yürekler acısıdır. Bu tabloyu Âkif, şu mısralarla ne güzel dile getirir:

Hayâ sıyrılmış, inmiş: Öyle yüzsüzlük ki her yerde...
Ne çirkin yüzler örtermiş meğer o incecik perde!
Vefa yok, ahde hürmet hiç, emanet lafz-ı bî-medlûl;
Yalan rayiç, hıyanet mültezem her yerde, hak meçhûl.
Ne tüyler ürperir, yâ Rab, ne korkunç inkılâb olmuş!
Ne din kalmış, ne iman.. din harâb, iman türâb olmuş!

g. Ey Ümit Tomurcukları!

Din hakikatini yeniden yeryüzüne getirip ikame edecek sizlersiniz. Siz öyle bir kökün sürgünleri ve öyle bir ışık kaynağının hüzmelerisiniz ki, onlar, tarihin karanlık bir döneminde cihanları ışığa boğdu ve bir "şecere-i tûbâ" gibi dal, yaprak ve çiçekleriyle her yana yayıldılar. Ve işte o dönemde soylu milletimiz, devletler arası görüşmelerde, her sözü emir kabul edilen hâkim bir devlet hâline gelmişti. –İnşâallah– içinde bulunduğumuz karanlık günleri –ki çok çabuk geçeceğine inanıyorum– atlatarak o aydınlık çağları yine sizler ihya edeceksiniz. Yerin altındakiler de, üstündekiler de sizden bunu beklemekte.. ve bilhassa, ruhaniyatıyla her zaman aranızda dolaşan.. bazen siz hissetmeseniz, görmeseniz de başınızı okşayıp, sırtınızı sıvazlayan Hz. Muhammed Aleyhisselâm da, o ümit dolu bakışlarıyla, her çizgisi şefkat bûsesi tebessümleriyle sizden bunu beklemektedir.

Siz, emin insanlar olarak istikametten ayrılmaz ve çevrenize hep emniyet ve itminan mesajları sunabilirseniz.. evet, bunu başarabilirseniz topyekün insanlığın kalb kapıları ardına kadar size açılacak ve ilkler gibi siz de, o kalblerde tahtlar kuracaksınız. Unutmayın ki, bu neticeye, daha doğrusu bu zirveye ulaşabilmenin en önemli şartı da emanette emin olmaktır.

Eğer dünya muvazenesinde yeniden denge unsuru olmak ve dünyanın kaderiyle alâkalı kararlar alınırken gözünün içine bakılır bir millet hâline gelmek istiyorsak –ki, buna mecburuz– o zaman, hakkın, adaletin, istikamet ve güvenin temsilcileri olmalıyız...

126 Şuarâ sûresi, 26/105-108.

127 Şuarâ sûresi, 26/123-125.

128 Şuarâ sûresi, 26/141-143.

129 Şuarâ sûresi, 26/160-162.

130 Tekvir sûresi, 81/21.

131 Kadı Iyâz, *eş-Şifâ* 1/17.

132 Kıyâme sûresi, 75/16-19.

133 Buhârî, *hac* 132; Müslim, *hac* 147; Ebû Dâvûd, *menâsik* 57.

134 Ahzâb sûresi, 33/37.

135 Buhârî, *tevhid* 22; Müslim, *iman* 288.

136 Ahzâb sûresi, 33/37.

137 Müslim, *cihad* 58; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/30-33.

138 Enfâl sûresi, 8/67.

139 Buhârî, *itikaf* 8; *bed'ü'l-halk* 11; Müslim, *selâm* 24-25; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 24/72.

140 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 3/425; Hâkim, *el-Müstedrek* 1/628; İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 1/323; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/121.

141 Ebû Dâvûd, *edeb* 80; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 3/447.

142 Buhârî, *iman* 24; Müslim, *iman* 107.

143 Ebû Dâvûd, *cihad* 112; edeb 164; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/404.

144 Belâzurî, *Fütûhu'l-büldân* 1/143.

145 Bkz.: Tirmizî, *kıyâmet* 51; Ebû Dâvûd, *edeb* 35; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 6/189.

146 Ebû Dâvûd, *hudûd 23*.

147 Ebû Dâvûd, *vitr* 32; Nesâî, *istiâze* 19, 20.

148 Buhârî, *edeb* 99; Müslim, *cihad* 9-16 (Lafız Müslim'den.)

149 Yûnus sûresi, 10/71.

150 Sâffat sûresi, 37/83.

151 Mümtehine sûresi, 60/4.

152 Bkz.: Tevbe sûresi, 9/129.

153 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/156; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned* 1/258.

154 Yâsin sûresi, 36/9.

155 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 3/8-9; Taberî, *Tarihu'l-ümem ve'l-mülûk* 1/567.

156 Tevbe sûresi, 9/40.

157 Buhârî, *tefsir* (9) 9; Müslim, *fedailü's-sahâbe* 1.

158 Buhârî, *cihad* 52; Müslim, *cihad* 76-80.

159 Buhârî, *cihad* 84; *meğâzî* 31; Müslim, *fezâil* 13; Hâkim, *el-Müstedrek* 3/29.

160 Nisâ sûresi, 4/58.

161 İbn Kesîr, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-azim* 1/516-517.

162 Buhârî, *ilim* 2; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 2/361.

163 Buhârî, *cuma* 11; *vesâyâ* 9; Müslim, *imâre* 20.

164 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 3/135; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 8/195; Beyhakî, es-*Sünenü'l-kübrâ* 4/97.

165 Tirmizî, *iman* 12; Nesâî, *iman* 8.

166 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/323; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 8/262; *el-Mu'cemü'l-evsat* 3/77; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 6/288.

167 et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 10/173; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 4/349.

3. TEBLİĞ

Peygamberlerin üçüncü sıfatı tebliğdir. İsterseniz siz buna İslâm hakikatini anlatma veya *"emr-i bi'l-mâruf nehy-i ani'l-münker"* de diyebilirsiniz. Netice değişmez; peygamberliğe ait bu yüce sıfatı anlatmış olursunuz.

Tebliğ, her peygamberin varlık gayesidir. Tebliğ olmasaydı, peygamberlerin gönderilişi de mânâsız ve abes olurdu. Allah (celle celâluhu) insanlara olan lütuf ve keremini, peygamberlerle canlandırmış ve onların hayatlarıyla rahmâniyet ve rahîmiyetini tecellî ettirmiştir. Bunun diğer insanlara aksetmesi ise, ancak tebliğ ile olacaktır.

Nasıl ki, Allah (celle celâluhu) şu her gün bize tebessüm eden güneşi semamıza perçinlemekle bize, rahmâniyetinin bir cilvesini gösteriyor... O güneş ki, ısınacak şeyler için bir soba, pişecek şeyler için bir ocak ve rengârenk güzelliklerin çehresinde âdeta bir fırça vazifesi görmektedir. Aynen öyle de, peygamberân-ı izâm tıpkı güneş gibi Cenâb-ı Hakk'ın rahmâniyet ve rahîmiyetini gösterirler. Onlar ve bilhassa, hakkında وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ *"Seni âlemlere rahmet olarak gönderdik."*[168] denilen Hz. Muhammed Mustafa (sallallâhu aleyhi ve sellem) insanlar içinde Cenâb-ı Hakk'ın rahmâniyet ve rahîmiyetinin temsilcisidir.. yani, O gelmeseydi ve diğer peygamberlerin davasını yenilemeseydi bizim Cenâb-ı Hakk'ın rahmetine mazhariyetimiz hiç mi hiç söz konusu olmayacaktı. Çünkü cehaletin, küfrün ve dalâletin vahşi çöllerinde, hep kimsesiz, şaşkın ve hayret içinde kalacaktık.

İnsanlık vahşet içinde kıvranırken, Peygamberimiz ve O'nun soluklarında diğer peygamberlerin hayat veren nefeslerini duydu. O nefesleri duyuncadır ki kendini, bin bir baharın cilveleştiği bir Cennet bahçesinde buluverdi. Yoksa, vahşetten, kimsesizlikten çıldırıp ölecekti...

Evet, biz neyiz? Nereden geliyor ve nereye gidiyoruz? Bu müthiş sorular, sürekli bir matkap gibi beynimizi delecekti. Delecekti ve biz, bir cevap bulamayacak ve bu sancıyı bir ömür boyu çekmek zorunda kalacaktık. Hele kabirdeki sadefleşmiş kemikler.. onları hayalen gördükçe ürperecek ve içimizi kapkaranlık korkular saracaktı.. ve bunlardan da öte, yokluk, yok olma düşüncesi ve her geçen dakikanın bizi yok olmaya yaklaştırdığı endişesi, yaşadığımız hayatı bize zehir edecekti.

Peygamberler gelip bize hayatın gayesini ve ölümün hakikatini anlattılar. Bu sayede anladık ki, dünyaya gelişimiz bir gayeye bağlı olduğu gibi, buradan

gidişimiz de bir hikmete mebnîdir. Ölüm, yokluk ve hiçlik değil, o sadece bir mekân değiştirmek ve vazifeden terhis edilmektir. Kabir ise, ahiret âlemine açılan bir kapı ve bir bekleme salonudur. Biz, peygamberlerden bunları duyunca vahşetimiz dağıldı, her şey ünsiyete kalboldu. Kalbimizi ve kafamızı dolduran bütün endişeler ve korkular silinip gitti, yerine ünsiyet ve neşe geldi...

İşte, peygamberler, bizlere bu ve benzeri mesajları getirmişlerdir. Ve bu mesajları bize duyurmaları, onların varlık gayeleridir. Biz, tebliğ vazifesini, bir hak ve bir vecîbe olarak görür ve yerine getiririz. Peygamberler ise onu, hayata geliş gaye ve hikmet şuuru içinde yaparlar. Ve derler ki:

"Bizim dünyaya gelişimizde, başka hiçbir gaye yoktur. Allah, bizi şu insanlara gönderdi ki, onların sağ-sol, ön-arka, alt ve üstlerini değişik karanlıklara karşı aydınlatalım.. onlar da böyle bir aydınlık yolda sapmadan yürüyebilsinler. Öyle ki, şeytan hiçbir yönden yol bulup onların ruhuna giremesin ve onlar da bu uzun yolculukta yolda takılıp kalmasınlar..."

Evet, yine tekrar ediyorum: Biz, tebliği bir vazife olarak yaparız; peygamberler ise, yaratılışlarının gayesi olarak bu vazifeyi yerine getirirler.

a. TEBLİĞDE ÜÇ ESAS

Nebinin, mesaj getirmesi, getirdiği mesajları başkalarına ulaştırması, elbette diğer insanlardan çok farklıdır. Zaten mesaj getirme bakımından bir başkasının nebilere benzerliği de söz konusu değildir. Onlar tebliğde bulunurken, bize tebliğ yapmanın ne demek olduğunu ve nasıl yapılması gerektiğini de öğretirler. Bu da onlara ait tebliğin ayrı bir yönünü teşkil etmektedir. Şimdi isterseniz, bu mevzuu üç ana esas üzerine oturtarak arz edelim:

aa. Bütünlük

Nebi, Allah'tan getirdiği mesajları ve elçiliğine terettüp eden hususları insanlığa takdim ederken, onu yolunca, usûlünce o işin uzmanı olarak yapar. O, insanı bir bütün olarak ele alır ve götüreceği mesajları da böyle bir bütünlük içinde takdim eder. Onun için de, nebinin tebliğ vazifesinde, akıl, mantık, kalb, gönül, his ve duygulardan hiçbiri kat'iyen terke uğramaz ve vahyin aydınlatıcı tayfları dışında bırakılmaz... Zira her nebi vahye karşı gassalın elindeki bir meyyit gibidir. Vahiy onları evirir-çevirir ve istediği yöne döndürerek onlara istikamet verir. Öyle ki onlar, en küçük ve en teferruat gibi görünen meselelerde dahi, Cenâb-ı Hakk'ın istediği ne ise, ona muvafık hareket ederler. Zaten bu, onlar için bir mecburiyettir. Böyle olunca da, peygamberler buna

fevkalâde bir hassasiyetle riayet ederler...

Bu itibarla da, tebliği, nebilerin tebliğine muvafık düşmeyenler, kat'iyen irşadda muvaffak olamazlar. Meselâ, akıl ihmal edildiğinde tebliğ istenen neticeyi vermez. His ve duyguları terk etmek de, aynı menfî neticeyi doğurur. Hele vahyin sınırları dışına çıkanlar kat'iyen hedefe varamazlar. İşte vahyin dışında yol almak isteyen beşerî sistemlerin, hâl ve durumu, ve işte aldıkları mesafeler! Bir zamanlar, aldatılmış, sefalet ve sefahate itilmiş kitleleri, yığınları arkasından sürükleyen ve birçok fakir ülkelerde gaye-i hayal hâline gelen komünizm, defalarca revizyona tâbi tutulmasına rağmen, yine de yıkılmaktan kurtulamamıştır. Hâlbuki bu sistem ve benzerlerinin kurucuları, bir zamanlar, yalancı birer peygamber gibi arz-ı endam etmişlerdi. Şimdi ise onların yalancı ümmetleri şöyle demektedirler:

"Eyvah bu bâzicede bizler yine yandık,
Zira ki ziyan ortada, bilmem ne kazandık!"
(Ziya Paşa)
Beşerî kaprislerden beslenen sistemleri tatbikte direnen ve diretenlerin, neticede diyecekleri hep aynı şeyler olacaktır. Evet, onlar da bir gün mutlaka, aldandıklarını ilan etmek mecburiyetinde kalacaklardır!

Nebinin tebliğinde akıl, mantık ve hisler omuz omuza ve iç içedir. O, sadece kitlelerin hissiyatlarından yararlanarak; insanları sokaklara dökmeyi düşünmediği gibi, bütünüyle bir nazariyeci kesilip, onları aksiyon ve hamleden mahrum birer uzlet insanı hâline de getirmez.

Ve yine nebi, insanları sokağa döküp, birer anarşist hâline getirmediği gibi, onları sadece his ve duygularıyla yakalayıp yoz ve bodur hâle de getirmez. O, Allah'tan gelen mesajları insanların gönlüne salar, onlarda aksiyon ruhu uyarır ve onları insanlığın semasına yükseltir, meleklerle diz dize, yüz yüze getirir.

Kur'ân-ı Kerim, bu hususu anlatırken, Allah Resûlü'ne şöyle seslenir: قُلْ هٰذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللّٰهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي *"De ki: Bu benim yolumdur. Ben ve bana tâbi olanlar, insanları basiretle Allah'a davet ederiz."*[169]

Bu yol, nebilik yoludur. Aklın, mantığın, muhakemenin.. his, kalb ve vicdanın da içinde yerlerini aldıkları ve hiçbirinin ihmale uğramadığı bir yoldur.. bu yol ki nebi ve nebiye tâbi olanlar, insanları işte böyle bir basiret üzere, hakka davet ederler.

ab. Karşılık Beklememek

Nebi, tebliğ karşılığında hiçbir şey beklemez. O, tebliğini sadece ve sadece bir vazife olarak yapar. Zaten bütün peygamberler, إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللّٰهِ *"Benim ücretim ancak ve ancak Allah'a aittir."*[170] diyerek bu hakikate işaret etmişlerdir.

ac. Neticeyi Allah'a Bırakmak

Nebi, tebliğin neticesini ve hüsnü kabulü Allah'a bırakır ve hiçbir zaman neticeye karışmaz. Zira bilir ki, onun vazifesi yalnız tebliğdir; netice ise tamamen Cenâb-ı Hakk'a aittir.

Bu üç husus mahfuz; şimdi de, tebliğin peygamberliğe ait nasıl bir sıfat olduğunu ve her devirde bu vazifeyi yerine getiren insanların, hangi usûl ve metotla tebliğde bulunduklarını ve bulunmaları gerektiğini arz etmeye çalışalım. Bütün arzumuz, Rabbimiz'in bize de tebliğ vazifesini, rızasına uygun şekilde gördürmesinden ibarettir. İçimize tebliğ şevki salacak da, neticede bizi muvaffak edecek de sadece Cenâb-ı Hak'tır. O'na güveniyor ve O'na dayanıyoruz...

b. TEBLİĞDE METOT

Peygamber, yalnız vazifesini düşünür, dedik. Evet, öyle peygamberler gelmiş geçmiştir ki, bütün bir hayat boyu mücadele etmelerine, tebliğde bulunmalarına rağmen, kendilerine inanan tek bir insan olmamıştır.[171] Fakat, onlar, hep itminan içinde kalmışlardır. Zira vazifelerini hakkıyla yerine getirmişlerdir. Onların hayatlarının hiçbir lahzasında itiraz işmam eden şu niçinler yoktur: Niçin hizmet edemedim? Niçin bana inanan yok? Niçin bu iş fiyasko oldu? Niçin bu falsolar birbirini takip edip durdu?..

Evet, her nebi, sadece, vazifesini nasıl yapacağını düşünür. Bunun için de bütün şartları nazara alır ve vazifesini öyle yapar. Kabul ettirmek, kendi vazifesine dahil değildir. O sahada hüküm, Cenâb-ı Hakk'ın dilemesine aittir. Bir âyet, Allah Resûlü'ne hitaben şöyle demektedir: إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ *"Sen istediğini hidayete erdiremezsin. Ancak Allah istediğini hidayet eder."*[172] Bu itibarla, nebinin mesajı, hususiyet arz eder. Hiç kimse onu kabul etmese, itibar ve ilgi göstermese de o yine fütûr getirmeden, tereddüt ve paniğe düşmeden, başkalarını kınayıp suçlamalara girmeden vazifesini yapmaya devam eder. Onun içindir ki, bütün peygamberler, her türlü horlanmaya ve hakir görülmeye maruz kalmalarına rağmen, vazifelerinde

zerrece bir gevşeklik göstermemişlerdir.

İşte tebliğin bu şekli, sadece peygamberlere ait bir sıfattır. Bütünüyle böyle bir tebliğ keyfiyetini, peygamberlerden başkasında görmek âdeta mümkün değildir. Başkalarında, böyle durumlarda çok defa küskünlük ve dargınlık görürsünüz. Ne kadar da olgunlaşırlarsa olgunlaşsınlar, netice almak arzusundan kurtulamazlar. Alamayınca da küskünlük ve bezginlik gösterirler. Sadece nebilerdir ki, küsmek ve darılmak bilmezler.. ve bu durum onlara ait bir hususiyettir.

Bakınız; Uhud'da başına gelen onca ciğersûz hâdiseler dahi, Allah Resûlü'nü darıltmamış, küstürmemiştir. Dişi kırılmış, miğferin halkaları yüzüne saplanmış, hatta, Ebû Ubeyde bunları, Allah Resûlü'nün yüzünden çıkarabilmek için kendi dişlerinden olmuştur.[173] Bütün bunlara rağmen yüzü-gözü kan-revan içinde İki Cihan Serveri sadece şöyle demiştir:

اَللّٰهُمَّ اهْدِ قَوْمِي فَإِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ *"Allahım, kavmime hidayet ver. Çünkü onlar bilmiyorlar!"*[174] (Bilmiyorlar, şayet benim peygamber olduğumu bilselerdi böyle yapmazlardı). Nitekim daha sonra O'nu öğrendiklerinde, onlar da canlarını Allah Resûlü'nün önüne bezledeceklerdi. Demek ki o zaman bilmiyorlardı. Bu ve benzeri hâdiseler, bize Allah Resûlü'nün sadr u sinesinin, ne denli inşirah ve genişlik içinde olduğunu gösteriyor. O ve diğerleri "Dövene elsiz, sövene dilsiz ve gönülsüzdüler." Başları yarılsa, dişleri kırılsa şikâyet mânâsına ağızlarından bir "of" dahi çıkmazdı.

"Yansam da ocak gibi gayra eylemem izhar,
Yakma beni ateşlere ey çarh-ı cefakâr!"

Evet; her nebi, âdeta: "Ağyâr ateşine yakmadıktan sonra ne yaparsan yap, gam izhar etmem." der ve yoluna devam eder.

Hz. Nuh, Kur'ân'ın ifadesiyle kavmine şöyle seslenmektedir: يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي ضَلَالَةٌ وَلٰكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ *"Ey kavmim! Bende herhangi bir sapıklık yok. Fakat ben, Âlemlerin Rabbi tarafından gönderilmiş bir peygamberim."*[175]

Hz. Nuh'u böyle konuşturan, hiç şüphesiz kavminin kendisine sapıklık isnat etmesiydi. Onlar, o büyük nebiye saygısızca davranıyor ve: إِنَّا لَنَرَاكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ *"Biz seni apaçık bir sapıklık içinde görüyoruz."* diyorlardı.[176]

Bugün de değişen bir şey yoktur. Denilenler hep aynı mânâya gelen

yakıştırmalardır. Sen sapıksın, sen mürtecisin, sen asrın gerisinde yaşıyorsun ve daha neler neler!..

Devamındaki âyette, Hz. Nuh kavmine şöyle seslenir: أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنْصَحُ لَكُمْ وَأَعْلَمُ مِنَ اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ *"Size Rabbimin vahyettiği gerçekleri tebliğ ediyorum ve size öğüt veriyorum ve ben, sizin bilmediğiniz şeyleri Allah tarafından gelen vahiy ile biliyorum."*[177]

Bende dalâlet olmadığı gibi, sizi dalâlet ve sapıklıktan kurtarmak istiyorum. Çünkü, ben, size Âlemlerin Rabbi tarafından gönderilmiş bir rahmet ve bir elçiyim. Size mesaj sunuyor ve yollarınızı aydınlatıyorum. Çünkü ben, sizin bilmediklerinizi biliyorum...

Aradan geçen asırlar, kâfiri hiç değiştirmiyor. Bu sefer de Hz. Hud, dinsizleşen kavmine şöyle sesleniyor: يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ وَلٰكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝ أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ *"Ey kavmim! Bende beyinsizlik yoktur. Fakat ben, Âlemlerin Rabbi'nin gönderdiği bir peygamberim. Size, Rabbimin gönderdiği gerçekleri tebliğ ediyorum ve ben sizin için güvenilir bir öğütçüyüm."*[178]

Değişen bir şey olmuyor: Peygamberler ve kavimleri.. kavimlerinin onlara yakıştırmak istedikleri ve onların kavimlerine verdikleri cevaplar.. evet, bir iki kelime farkıyla hep aynı mânâya gelen sözler, cümleler…

Diğer peygamberleri böyle umumî bir kaidenin içinde zikrettikten sonra isterseniz sözü Nebiler Sultanı'na getirelim:

Allah (celle celâluhu) O'na hitaben şöyle buyuruyor:

يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ۝ قُمْ فَأَنْذِرْ ۝ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ *"Ey örtüsüne bürünen adam! Kalk ve inzar et. Ve Rabbini yücelt."*[179]

يَا أَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ ۝ قُمِ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا ۝ نِصْفَهُ أَوِ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا ۝
أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْاٰنَ تَرْتِيلًا

"Ey örtünüp bürünen (Resûlüm)! Gecenin tamamını değil de, yarısını yahut yarıdan az eksiğini veya fazlasını, yatmadan ibadetle geçir. Ve Kur'ân'ı tane tane oku!"[180]

Yani, artık örtüye bürünüp yatma zamanı değil; kalk, karanlıkta kalmışların imdadına koş! Şu şaşkınlık ve hayrette kalmış yığınları eğri yolun encamından ve sapıklığın ürperten neticelerinden inzar et. Ve yeri göğü çınlatırcasına, büyük olan Rabbinin büyüklüğünü bütün gücünle haykır! Yer-gök senin

âvâzınla inlesin! Cin ve ins, senin bu haykırışlarınla Rabbinin ne büyük olduğunu bir kere daha işitsin.

Ey gecede örtüsüne bürünen Dost! Peygamberlik gibi ağır bir yük seni bekliyor, kalk ibadet yap! Zira Senin Allah tarafından şarj olman gerekmektedir. Çünkü yapacağın çok büyük işler var. Sana anlatılacak olan her şeyi insanlara tebliğ etmen gerekiyor. Böyle ağır bir deşarj olma ameliyesini, Rabbinin seni takviyesi olmadan yerine getiremezsin! Bunu temin edecek de ancak ubûdiyet ve kulluktur.

Evet, Efendimiz gibi her nebi de tebliğ için geldiğini ilan etmiştir, hem de hiçbir şey beklemeden, başka şeylere dilbeste olmadan, ağyâra gönül vermeden, gözleri başka şeylere kaymadan, bakışları asla bulanmadan hep insanlığa mesajlar sunup durmuşlardır. Onların nurlu mesajları olmasaydı, bütün insanlık karanlıkta kalacak ve hayvanlardan farkları olmayacaktı.

İnsanoğlunun kaderiyle peygamberlerin bi'seti öylesine iç içedir ki; bir ülkeye peygamber gönderilmemişse, o yörenin insanları, yaptıklarının bazılarından sorumlu tutulmayabilirler. Ama, peygamber gönderilmiş de dinlememişlerse, hesaba çekileceklerinde şüphe yoktur. İşte, bir ilâhî ferman: وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولًا *"Biz, bir peygamber göndermedikçe kimseye azap edecek değiliz."*[181]

Ve bir başka beyan:

وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَى حَتَّى يَبْعَثَ فِي أُمِّهَا رَسُولًا يَتْلُو عَلَيْهِمْ اٰيَاتِنَا
وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَى إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ

"Rabbin, kendilerine âyetlerimizi okuyan bir peygamberi, memleketlerin ana merkezlerine göndermedikçe o memleketleri helâk edici değildir. Zaten Biz, ancak halkı zalim olan memleketleri helâk etmişizdir."[182]

Demek ki, Allah (celle celâluhu) evvelâ peygamber gönderiyor. Peygamber, vazifesini yapıp insanlar uyarılmalarına rağmen hâlâ inkâr ediyorlarsa Allah (celle celâluhu) da ondan sonra azap ediyor. Her devirde bu böyle olmuştur. Eğer bugün Cenâb-ı Hak, bir kısım kimseleri cezalandıracaksa, bu ancak, mü'minlerin kendilerine düşen tebliğ vazifesini tam yapıp yapmamalarına göre olacaktır. Kendisine tebliğ yapıldığı hâlde, temerrüdünde devam edenler, işte bunlar cezaya hak kazanmış olanlardır.

Bundan dolayıdır ki, her nebi, bıkmadan, usanmadan, yılgınlık göstermeden

ve tebliğin bütün metotlarını kullanarak irşadda bulunmuştur. Hz. Nuh, Kur'ân'ın diliyle şöyle der:

رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا۝فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا۝وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ فِي اٰذَانِهِمْ وَاسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ وَأَصَرُّوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا۝ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا۝ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا۝فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا

"Rabbim, doğrusu ben kavmimi gece gündüz davet ettim. Fakat benim davetim, ancak kaçmalarını artırdı. Gerçekten de, (imana gelmeleri ve böylece) günahlarını bağışlaman için onları ne zaman davet ettiysem, parmaklarını kulaklarına tıkadılar, elbiselerine büründüler, ayak dirediler, kibirlendikçe kibirlendiler. Sonra ben kendilerine ilan ile davette bulundum. Üstelik onlarla hem açıktan açığa, hem de gizli gizli konuştum. Dedim ki, Rabbinizden mağfiret dileyin; çünkü O, çok bağışlayıcıdır."[183]

Hz. Nuh: "Rabbim, cemaatimi gece gündüz durmadan çağırdım. Hep kapılarını vurup durdum. Ancak benim davetim, onların kaçmasını ve firarlarını artırdı. Temerrüt ettiler ve beni dinlemediler. Beni dinlememek için âdeta hep yeni yeni usûller buldular. Bazen kulaklarını tıkadı ve duymamazlıktan geldiler, bazen de elbiselerine bürünüp kendilerini görmemezliğe saldılar."

ba. O'nda Tebliğ Cibilliydi

İki Cihan Serveri'nde ise tebliğ, bir huy, bir cibilliyet hâlindeydi. O, temiz bir gönül bulup da, ona tebliğde bulunamadığı zaman.. bizim yemek yemediğimiz, içecek su bulamadığımız hatta havayı teneffüs edemediğimiz anlardaki sıkıntıya benzer bir sıkıntı içine girerdi ve âdeta yemeye içmeye karşı lâkayt idi. Bazen günlerce üst üste oruç tutardı.[184] Bazen de ölmeyecek kadar yerdi. Sanki tebliğ sancısı, O'nda iştiha bırakmamıştı. Melekler nasıl tesbihle yaşıyorsa Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) de tebliğle yaşıyordu. Mesajlarına temiz sine bulabilirse o gün zindeydi. Kur'ân-ı Kerim, O'nun bu durumunu anlatırken şöyle buyurur: لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ *"Resûlüm! Onlar iman etmiyorlar diye âdeta kendine kıyacaksın."*[185]

Ve yine başka bir âyette, O'na şöyle ferman eder: فَلَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ عَلَى اٰثَارِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهٰذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا *"Bu Kur'ân'a inanmazlar diye neredeyse arkalarından kendini harap edeceksin."*[186]

Evet, O bir yerde simsiyah, secdesiz bir alın görse iki büklüm olur, burkulur

ve gördüğü her imansız insan, O'nun içinde âdeta bir hüzün fırtınası estirirdi. Bu O'nun ruhunda zaten vardı. Peygamberlikle daha da bir derinleşti, buudlaştı.

Dinin emirlerine kılı kırk yararcasına riayet etmek mahfuz.. işte size, O'nun tilmizlerinden biri ve asrın dertlisi! Kendisine niçin evlenmediği sorulunca, cevap verir: *"Ümmet-i Muhammed'in bunca dert ve ızdırabını düşünmekten, evlenmeyi düşünmeye hiç vaktim ve fırsatım olmadı!"* Evet, işte Nebi ve Nebiye vâris olanların hâli! Zannediyorum bugün dünya da bu türlü dertlileri beklemektedir.

Mevzu buraya gelmişken, çok yerde verdiğim bir misali, tekrar etmek isterim. Çünkü bu misal, aynı zamanda mevzumuza da ayrı bir buud kazandıracaktır. Almanya'da, bir evde pansiyoner olarak kalan temiz nâsiyeli bir arkadaşımız, taşıdığı Muhammedî ruhla ev halkına müessir olmuş, Cenâb-ı Hak da onların hidayete ermelerine onu vesile kılmış. Önce evin erkeği, sonra hanımı ve derken çocukları aynı havayı teneffüs etmeye başlayınca ev Cennet köşesinden bir köşe hâline gelmiş...

Bir gün evin erkeğiyle bu arkadaşımız karşılıklı oturmuş konuşuyorlar. Bir ara ruhunda hidayetin yeni yeni duygular meydana getirdiği bu zat, arkadaşımıza şöyle der:

"Arkadaş, seni seviyorum. Öyle ki kalbimi açıp, seni oraya sokasım geliyor. Çünkü sen, benim hidayetime vesile oldun. Bana ve aileme ebedî bir hayat kazandırdın. Fakat sana aynı zamanda çok kızıyorum. Öyle ki şu anda bile yakandan tutup seni tartaklamak geliyor içimden. Şimdi bana, 'Neden? Niçin?' diye soracaksın. Anlatayım: 'Sen gelmeden kısa bir zaman önce, benim babam vefat etti. Hâlbuki o, Müslüman olmaya bizden daha liyakatlıydı. Tertemiz bir ruhu ve yaşantısı vardı. Eğer sen, o ölmeden evvel buraya gelmiş olsaydın, onun da hidayetine vesile olacaktın. İşte bu gecikmen sebebiyle sana çok kızıyorum.' "

Bu sitem bana, bütün Avrupa'nın hatta bütün dünyanın iniltisi gibi gelir. Ben, kendi hesabıma yakamdan tutulup hesaba çekileceğimden çok endişe ederim. Çünkü istenen seviyede oralara İslâm mesajlarını götürüp tebliğ edebilmiş değilim...

bb. Tebliğde Hırs

Allah Resûlü, tebliğde çok hırslıydı. Kendisine hak ve hakikatler anlatılmadık tek insan dahi kalsın istemiyordu. Onun için hiç durmadan ciddî

bir tehâlükle çırpınıyor ve önüne gelen herkese, usûlüne uygun olarak tebliğde bulunuyordu. İşte O'nun son dakikalarını yaşayan amcasının başucundaki hâli!

Ebû Talib'i Daveti

Ebû Talib, kırk seneyi aşkın bir zaman Allah Resûlü'nü himaye etmiş bir insandı. Efendimiz peygamberliğini ilan ettiğinde bütün Mekke müşrikleri, ilk defa karşılarında aşılmaz bir sur gibi Ebû Talib'i bulmuşlardı. Onu çiğneyip geçmeden Allah Resûlü'ne ulaşmaları mümkün değildi.

Allah Resûlü'nün hatırına bütün sıkıntılara göğüs geren, ihtiyarlık ve yoksulluk gibi sıkıntıların yanında bir de üç senelik ambargo dönemine karşı kavga vermek zorunda kalan Ebû Talib, ölüm döşeğinde ve son nefeslerini vermektedir. Allah Resûlü fırsat buldukça onun yanına gelir ve ısrarla *"Lâ ilâhe illallah"* demesini ister ve: *"De ki, ahirette sana şefaat edeyim."* der. Ancak o esnada Ebû Talib'in etrafını saran karanlık ruhlu insanlar, onun hidayetine mâni olurlar. O, son nefesini verirken: *"Abdülmuttalib'in dini üzerine."* der ve –Allah bilir– gemiyi kaçırır. Allah Resûlü, hıçkırıklarını tutamaz, hüngür hüngür ağlar ve *"Menedilmediğim müddetçe sana istiğfar edeceğim."* der. Ancak daha sonra gelen bir âyet, O'nun sinesinde kanayan bu ızdıraptan O'nu meneder.[187] O artık, Ebû Talib için istiğfar da edemeyecektir; zira âyet şöyle demektedir:

مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ اٰمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَى مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

"(Kâfir olarak ölüp) Cehennem ehli oldukları onlara açıkça belli olduktan sonra, akraba dahi olsalar (Allah'a) ortak koşanlar için af dilemek ne peygambere yaraşır ne de inananlara."[188]

O'nun, Ebû Talib'in hidayeti hususunda ne kadar istekli olduğunu en iyi bilen insan Ebû Bekir'dir. Mekke fethinde, Allah Resûlü'ne iman ettiğini orada ikrar etmesi ve Resûlullah'ın mübarek elinden tutup musafahada bulunması düşüncesiyle yaşlı babası Ebû Kuhâfe'yi İki Cihan Serveri'nin yanına getirir. Gözleri görmeyen bu yaşlı insan, iman ettiğini ilan ederken, Ebû Bekir bir köşeye çekilir ve hıçkıra hıçkıra ağlar. Allah Resûlü, niçin ağladığını sorunca da, mağara arkadaşı O'na şu cevabı verir: "Yâ Resûlallah, babamın hidayete ermesini çok arzu ediyordum ve işte Allah (celle celâluhu) ona bu hidayeti nasip etti. Ancak ben, Ebû Talib'in hidayetini, kendi babamdan daha çok

isterdim. Çünkü onu Sen de çok arzu ederdin. Fakat ona hidayet nasip olmadı. İşte bunu hatırladım ve onun için ağladım."[189]

Vahşî'yi Daveti

Allah Resûlü, nasıl amcası Ebû Talib'in hidayetini istiyor ve bu mevzuda ısrar ediyordu, aynı şekilde, öz amcası, Allah'ın Aslanı Hz. Hamza'yı şehit eden Vahşî'nin hidayetini de istiyor ve onun hidayeti için ısrarda bulunuyordu. İşte, konuyla alâkalı tarihin kaydettiği hâdisenin içyüzü: [190]

Allah Resûlü, amcasının kâtili Vahşî'yi doğru yola davet eder, birisiyle mektup gönderir ve hak din olan İslâm'a girmesi için Vahşî'yi yanına çağırır. Ancak Vahşî, gelen şahsa bir mektup yazar verir. Mektupta aşağıdaki âyet-i kerime yazılıdır:

وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللّٰهِ إِلٰهًا اٰخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللّٰهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ يَلْقَ أَثَامًا۝يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا

"Yine onlar ki, Allah ile beraber başka bir ilâha yalvarmazlar, Allah'ın haram kıldığı cana haksız yere kıymazlar ve zina etmezler. Bunları yapan, günahının cezasını bulur. Kıyamet günü azabı kat kat olur. Ve orada alçaltılmış olarak temelli kalır."[191]

Vahşî, bu âyetin altına şu satırları yazmayı ihmal etmemiştir: Sen beni Müslüman olmaya davet ediyorsun ama, ben, bu âyette geçen bütün günahları işledim. Küfür içinde yaşadım. Zina ettim ve bir de senin gözünün nuru amcanı öldürdüm. Benim gibi birisi affolur mu ki, ben de Müslüman olayım?

Allah Resûlü, ikinci bir mektup daha gönderir. Bu defa mektuba şu âyeti yazar: إِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللّٰهِ فَقَدِ افْتَرَى إِثْمًا عَظِيمًا *"Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz. Bundan başkasını dilediği kimse için bağışlar. Allah'a ortak koşan kimse, büyük bir günah ile iftira etmiş olur."*[192]

Vahşî, bu defa da, âyette affin kat'î olmadığını, meşîet-i ilâhîye bırakıldığını Resûlullah'a intikal ettirir. Bunun üzerine de O Şefkat Peygamberi, üçüncü bir mektup daha gönderir. Bu mektupta ise şu âyet yazılıdır: قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللّٰهِ إِنَّ اللّٰهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ *"De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayan, çok merhamet edendir."*[193]

Vahşî, ancak bu üçüncü mektuptan sonra gelir ve Allah Resûlü'ne biat eder. O da artık sahabe arasında sayılacak ve sonuna "radıyallâhu anh" eklenmeden ismi anılmayacaktır. Ancak o, Hz. Hamza'nın kâtiliydi. Ne kendisinin ne de başkasının bunu unutması mümkün değildi. Vahşî, belki ahirette böyle bir günahın hesabını vermeyecekti. Çünkü o, cinayet günü Müslüman değildi ve İslâm'a girmesiyle de bütün geçmiş günahları affolmuştu.[194] Bu yönüyle tali'liydi.. ancak öldürdüğü insan da Hz. Hamza'ydı!..

Hamza ki, ormanda aslanların ödünü koparan bir efsanevî insanken Resûl-i Ekrem'in önünde dize gelmiş, Müslüman olmuş; hatta İki Cihan Serveri'nin tuttuğu aynı memeyi tutmuş olması itibarıyla Allah Resûlü'ne sütkardeşlik pâyesiyle de serfirazdı.[195] O, İslâm'a gireceği âna kadar Müslümanlar korku içindeydi. Hamza Müslüman olunca onların kükreyişleri, Arap Yarımadası'nı velveleye vermişti. Ve, işte vahşet içinde olduğu bir dönemde Vahşî, bu Hamza'nın kanına girmiş.. Uhud'da elinde taşıdığı tali'siz mızrağını Hz. Hamza'nın bağrına saplamıştı. Hayatı boyunca Allah'tan başka her şeye "لَا" (Hayır) diyen Hamza, kendisine saplanan mızrak üzerine çökerken yine bir "لَا" meydana getiriyor ve yere bir "لَا" gibi yıkılıyordu ki; biraz sonra Allah Resûlü, onu uzuvları paramparça hâlde görecek, başucuna oturacak ve bir çocuk gibi ağlayacaktı. Şehitler yıkanmazdı; ancak Allah Resûlü Hamza'yı yıkadı ve âdeta su yerine de, kevserden daha kıymetli gözyaşlarını kullandı...[196] Evet, Allah Resûlü onun başında bu derece gözyaşı dökmüştü. İşte şimdi bu cinayetin kâtili Vahşî, Allah Resûlü'ne kanlı elini uzatmış biat ediyordu. Allah Resûlü'nün tebliğ anlayışına bakın ki, O, bu eli tutuyor ve Vahşî'nin İslâm'a girişini tebrik ediyordu. Zaten ısrarla Vahşî'yi bizzat kendisi davet etmişti.

Vahşî, iman ettikten sonra Allah Resûlü, onun kulağına eğildi ve şu sözleri fısıldadı: *"Mümkünse bana fazla görünmemeye çalış! Çünkü seni her gördükçe Hamza'yı hatırlar ve sana gereken şefkati gösteremeyebilirim. Böylece sen, tali'sizliğe itilmiş ben de vazifemi tam yapmamış olurum."*[197]

Vahşî, bir sahabi şuuru içinde Allah Resûlü'nün bu ricasına ve emrine asla muhalefet etmedi. Daima Allah Resûlü'nden uzakta durdu ve O'na görünmemeye çalıştı.[198] Ancak, her dakika ve her saniyesi de, Allah Resûlü'nden gelecek ikinci bir daveti beklemekle geçti. O, bir direğin arkasından Allah Resûlü'ne bakıyor, O'nun bakışını yakalamaya çalışıyor ve kendi kendine, "Acaba!" diyordu, bir gün gelir de bana: *"Artık*

görünebilirsin." der mi? Vahşî, o mutlu günü bekleyedursun, bir gün kendisine o müthiş ve acı haber ulaştı. Allah Resûlü, gurûb edip aramızdan ayrılmıştı. Vahşî, beyninden vurulmuşa döndü. Zira artık, kendisinin çağrılacağına dair hiçbir ümidi kalmamıştı.

Vahşî'nin bundan sonraki günleri hep günahına keffaret aramakla geçecekti. Nihayet Yemâme harbi patlak verdi. Derhal Halid'in ordusuna girdi ve Yemâme'ye yollandı. Bu, onun için kaçırılmaması gereken bir fırsattı. İslâm'ın en büyük bahadırlarından birini öldürmüş, bir günaha girmişti. Her ne kadar o günah affolsa bile, Vahşî'nin vicdanı, o günahın tesiriyle Cehennem gibi yanıyordu. Şimdi onun karşısında bir fırsat vardı: İslâm'ın en büyük düşmanı Müseylime'nin halledilmesi.

Vahşî, Hamza'nın bağrından çıkarıp sakladığı paslı mızrağını yanına alarak, Yemâme harbine katıldı. Harp günlerce sürdü. Müseylime ve ordusu, ölüm-kalım mücadelesi veriyordu. Bir ara, kaleden dışarı çıkıp kaçmak isteyen Müseylime, nöbet bekleyen bir sahabi tarafından görüldü. Onu gören sahabi, Vahşî'ye seslendi ve: *"İşte Allah düşmanı gidiyor!"* dedi. Bunu duyan Vahşî, hemen paslı mızrağı eline aldı ve aynen, seneler önce Hz. Hamza'nın bağrına sapladığı gibi, bu defa da Müseylime'nin bağrına sapladı.[199] Onun attan düşüp yere yıkıldığını görünce, kendisi de secdeye kapandı. Gözyaşları içinde âdeta Allah Resûlü'nün ruhaniyatına hitaben: *"Artık gelebilir miyim, Yâ Resûlallah!"* der gibiydi...

Biz, Allah Resûlü'nün ona ne cevap verdiğini bilemiyoruz. Ama ihtimal ki, Allah Resûlü'nün ruhaniyatı da Yemâme'de hazır bulunmuş ve Vahşî'nin bu denli inkisar dolu yakarışı, O'nu da rikkate getirmiş ve yaptığı civanmertliği tebrik için de Vahşî'yi bağrına basmış ve *"Artık bana görünebilirsin."* demiştir. Bilemiyoruz. Bu bir buud meselesidir. Bizim bu hâdiseyi nakledişimiz ise, Allah Resûlü'nün tebliği hakkında bir fikir verebilmek içindi...

Evet, görüyoruz ki, Allah Resûlü, en az babası kadar sevdiği ve yine en az öz kardeşi kadar üstüne titrediği Hz. Hamza gibi bir büyük ruhun kâtili için dahi bir rahmet oluyor. Vahşî'nin İslâm'a girmesi için, belki elli yolu deniyor ve Vahşî gibi bir insandan dahi bir sahabi çıkarıyordu. Acaba, O'ndaki tebliğ düşüncesi, O'nun tabiatıyla bütünleşmemiş, O'nun fıtratına yerleşmemiş ve ruhunun bir parçası hâline gelmemiş olsaydı, Allah Resûlü'nün Vahşî gibi bir insanı, ısrarla İslâm'a daveti hiç mümkün olur muydu? Hayır, O'nun bu tehâlükünde, tebliğin nebiye ait bir sıfat olma hakikati saklıydı. Bu itibarla da

O, başka türlü davranamazdı.

İkrime'yi Daveti

İkrime'nin düşmanlığı, Vahşî'den de artıktı. O, İslâm'ın bizzat kendisinin düşmanıydı. Yani o, düşmanlığını şuurlu olarak yapıyordu. İkrime'nin neş'et ettiği evde bulunanların hemen hepsinde, İslâm'a karşı cibillî bir düşmanlık vardı. Evin reisi, Ebû Cehil'di. Ondaki cehalet, bütün haneye sirayet etmiş ve Ebû Cehil'in evi, o koyu küfür karanlığıyla âdeta gayya hâline gelmişti. O evde İslâm'a giren herkes, en ağır şekilde eza ve cefaya maruz kalıyor ve kat'iyen rahat bırakılmıyordu.

İkrime, sanki İslâm düşmanlığında babasıyla yarışır gibidir.[200] Babasının katıldığı hemen bütün hiyanet hareketlerine o da katıldı. Küfür gözünü kör etmişti. Mekke fethedildiği hâlde o hâlâ temerrüt ediyordu. Evet, niceleri, Mekke'nin fethiyle birlikte derhal Müslüman olmuş ve nur hâlesine girmişti ama, İkrime'nin husumeti devam ediyordu. Zaten o, Mekke fethi sırasında da Müslümanlara karşı kılıç kullanmış ve sonra da Yemen'e kaçmıştı...[201]

Ümmü Hakîm, İkrime'nin hem hanımı, hem de amcasının kızıydı. Bu kahraman kadın, sırf vefa borcunu ödemek için Yemen'e kadar gitti ve kocasını ikna ederek geriye getirdi. Ancak, İkrime'nin, Allah Resûlü'nün huzuruna çıkacak yüzü yoktu. Çünkü yapmadığı düşmanlık ve Allah Resûlü'ne reva görmediği zulüm ve hakaret kalmamıştı. Geçtiği yollara diken serpilecekse, herkesten evvel o koşturmuştu; başına toprak saçılacaksa, en evvel bu işe o sahip çıkmıştı. Ancak Allah Resûlü hırsla İkrime'nin de hidayetini istiyor ve Vahşî'ye gösterdiği aynı hassasiyeti ona da gösteriyordu.

İkrime, İki Cihan Serveri'nin huzuruna girdiğinde, Allah Resûlü, kendine yakışır büyüklükle ona hitaben: *"Ey hicret yolcusu Merhaba!"* dedi. İslâmî mânâda hicret bitmişti; ancak, Allah Resûlü, onun uzak yollardan geldiğine telmih için böyle demişti. Bu cümle, İkrime'nin kalbindeki bütün buzları eritmeye yetti. Allah Resûlü'nün ellerine sarılarak O'ndan dua istedi: *"Dua et, Yâ Resûlallah! Ve bütün yaptığım düşmanlıklar için benim namıma istiğfar et!"* dedi. Allah Resûlü de, ellerini kaldırdı dua etti. İkrime coştu, kendinden geçti. Zira, hiç de böyle bir alâka beklemiyordu. Beklemiyordu, çünkü o âna kadar, Allah Resûlü'nü de herhangi bir insanla kıyas ediyor ve sıradan bir insanın yapabileceği muameleyle karşılaşacağını sanıyordu. O'ndan bu iltifatları görünce, bu zannında hata ettiğini anladı. *"Yâ Resûlallah!"* dedi,

"Bundan böyle, Sana ve İslâm'a düşmanlık uğruna ne kadar mal sarfettiysem, İslâm için bunun iki mislini harcayacağıma söz veriyorum..." Ve Yermük'te sözünde durdu.. ancak orada verdikleri arasında, canı da vardı.[202]

İkrime, Yermük Muharebesi'ne hanımı ve çocuğuyla beraber katılır. O bu muharebede yaralanır ve alıp bir çadıra getirirler. Hanımı başucunda ağlarken İkrime, *"Ağlama!"* der, *"Ben zaferi görmedikçe ölmeyeceğim."* Bu da ona ait bir kerametttir. Biraz sonra çadıra amcası Hâris b. Hişâm girer: *"Müjde, der, Allah bize zafer verdi!"* İşte o zaman İkrime: *"Beni ayağa kaldırın. Çünkü içeriye Allah Resûlü girdi."* der ve Allah Resûlü'nün ruhaniyatına hitaben şunları söyler: *"Yâ Resûlallah! Sana verdiğim sözümde durdum mu? Ahdimi yerine getirdim mi?"* ve son nefesinde de: تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ âyetini[203] okur ve ruhunu Allah'a teslim eder. Âyet meal olarak şöyle demektedir: *"Rabbim, beni Müslüman olarak öldür ve salihlere ilhak et!"*

Evet, Allah Resûlü'nde, insanların hidayete ermesi mevzuunda bir hırs vardı. O, tebliğde bir erişilmezliği temsil ediyordu. Binlerceye, yüzbinlerceye elini uzatıyor ve binlerceyi, yüzbinlerceyi aydınlık iklimine çekiyor; çekiyor ama yine de doyma bilmiyordu. Zira engin rahmetinden, herkesi istifade ettirmek istiyordu. Evet O, can düşmanı hasımlarına bile şefkat elini uzatıyor ve böylece peygamberlerdeki tebliğ sıfatının nasıl erişilmez bir ufuk olduğunu gösteriyordu.

bc. Tebliğ Sancısı Uykularını Kaçırırdı

Bütün hayatı boyunca Allah Resûlü'nün gözlerine doğru dürüst uyku girmedi. Çünkü O, bütün insanlığın derdiyle dertliydi. Evet, *"Hayatında gözlerini yumup, rahat bir uyku uyumadı."* sözü ancak İki Cihan Serveri'ne isnat edilirse doğru olabilir; zira O'nun hayatı hep tebliğ içinde geçmiştir.

Mekke döneminin ilk yılları, panayır panayır, sokak sokak gezer ve nerede bir pazar kurulsa, Allah Resûlü muhakkak gider ve orada bulunanları Hak Dine davet ederdi. Bu uğurda sayısız hakaretlere maruz kalır, horlanır, başına taş-toprak atılır; O bunların hiçbirine takılmadan hedefine yürürdü. Melekler O'nun yüzüne bakmaya kıyamazken gel gör ki, Mekke müşrikleri, o yüze tükürüyorlardı. Güneş, hararetiyle O'nun tenini incitmesin diye bazen bulutu yüzüne bir peçe gibi çekmesine karşılık, yüzü suyu hürmetine yaratıldığımız o dırahşan çehreye hakaretlerin en galizleri savruluyordu...

“En yakın akrabanı inzar et!” mealindeki وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ[204] âyeti nazil olunca O, hemen kendine yakın bütün oymak ve kabileleri topladı ve onlara hitaben şöyle dedi: *“Allah (celle celâluhu) bana en yakınlarımı inzar etmemi emretti. Siz de benim en yakınlarımsınız. Fakat, siz, Lâ ilâhe illallah, demedikçe Allah katında, sizin için bir şey yapmam mümkün değildir. Ancak bu kelimeyi söylerseniz ahirette sizin için şahit olabilirim.”*

O, böyle dedi ama, orada bulunanlar sanki duvar kesilmiş ve Allah Resûlü’ne tek kelimeyle cevap vermemişlerdi. Sadece öz amcası Ebû Leheb konuşmuş –konuşmaz olsaydı– *“Yazık sana, bizi bunun için mi çağırdın?”* demiş ve bu söz üzerine de herkes dağılıp gitmişti.[205]

Hz. Hatice’nin bütün serveti, Mekke ulularına verilen ziyafetlerle eriyip gitmişti. Allah Resûlü, onları davet ediyor, yediriyor, içiriyor ve bu arada *“Acaba birkaç kelime bir şey anlatabilir miyim!”* diye durmadan didiniyordu. Ama nedense, bir türlü olmuyordu.

Böyle meclislerden birini Hz. Ali (radıyallâhu anh) bize şöyle anlatır: “Yine Allah Resûlü Mekke büyüklerini evine davet etmişti. Yemekler yendi. Bir ara Allah Resûlü, konuşmaya başladı. Kendisinin hak peygamber olduğunu ve en yakınları olarak onların kendisine yardımcı olmaları gerektiğini anlattı. Sözünün sonunda da: *“Bu mevzuda içinizde bana yardımcı olacak yok mu?”* dedi. Ben o gün, henüz yedi yaşlarında, soluk yüzlü, sıska bünyeli bir çocuktum. Elimde testi su dağıtıyordum. Allah Resûlü’nün sözlerine kimse karşılık vermeyince dayanamadım. Testiyi bırakarak ‘Ben varım, yâ Resûlallah!’ dedim. Allah Resûlü, bu teklifini üç defa tekrar etti. Her defasında da benden başka cevap veren olmadı.”[206]

Ve işte böyle yıllar ve yıllar Allah Resûlü, yılma ve usanma nedir bilmeden tebliğine devam etti. Yakınları da O’na hiç mi hiç kulak vermediler; O da, daha uzaklardan kendisini dinleyecek kimseler aramaya koyuldu. Ancak oralarda da kalb sahibi insan bulmak, sanıldığı kadar kolay olmadı. Taif’te taşlandı, alaya alındı.[207] Panayırlarda girdiği çadırların çoğundan kovuldu.[208] Ne var ki, O’ndaki bu ciddî talep O’nu bir sürprizler âlemine çekiyor gibiydi ve öyle de oldu.

Kader O’nu Akabe’ye sürükledi ve bir kısım temiz insanlarla buluşturdu. Burada altı kişiyle tanıştı. Bunlar ertesi sene Akabe’ye on iki insan olarak geldiler. Allah Resûlü onlara bazı hususları tebliğ etti. Kendisine inanacaklarsa

bu şartlar dahilinde inanmalıydılar... Onlar da Allah Resûlü'nün bütün tekliflerini tereddütsüz kabul ettiler. İki Cihan Serveri, onlarla beraber Mus'ab b. Umeyr'i gönderdi. Mus'ab onlara dinlerini öğretecekti. Ertesi sene Mus'ab Akabe'ye yetmiş kişiyle beraber geldi. Bunlar da Allah Resulü'ne biat ettiler. Bu arada Hz. Abbas, onlara düşünerek karar vermelerini tavsiye etti ve böyle bir teklifi kabul etmenin, bütün cihanı karşılarına almak olduğunu onlara tafsilatıyla anlattı. İçlerinde dönen olmadı. En ağır şartlarda dahi Allah Resûlü'nü kendilerine tercih edeceklerine söz vererek biat ettiler.[209]

bd. Sahabede Tebliğ Aşkı

Mus'ab, Mekke'nin en zengin ailesinin biricik çocuğuydu. İslâm'a girdiğinde on yedi yaşlarındaydı. O, sokaklardan geçerken genç kızlar pencerelere üşüşür ve ona mendil sallarlardı. O, yemesine giymesine itina gösteren biriydi. Ancak İslâm'a girdikten sonra, ailesinden yüz bulamadı. Medine'ye giderken üzerinde sadece bir elbisesi vardı ve başka eşyası da yoktu. Ondan sonra da hep böyle yaşadı. Hatta Uhud'da şehit düştüğü zaman bütün uzuvlarını Allah için vermiş.. evet, o gün kütükte doğranır gibi doğranmış, sonra da üzerine örtmek için bir kefen bezi dahi bulunamamıştı.[210]

İşte Allah Resûlü'nün tilmizi bu şanlı sahabi, Medine'ye varır varmaz hemen irşad ve tebliğe başladı. Medine'de çalmadığı kapı yok gibiydi. O kadar hasbî, samimî ve ihlâslı bir ruha sahipti ki, onun sohbetini dinleyenler, en kısa zamanda küfürden uzaklaşıp İslâm halkasına dahil oluyordu. Onun gelişi, Medine'de bir dalgalanma meydana getirdi. O, âdeta karanlık gönülleri aydınlatan bir nur menbaıydı. Es'ad b. Zürâre (radıyallâhu anh) kendisine ev sahipliği yapıyordu. Es'ad b. Zürâre henüz cuma namazı farz olmamasına ve daha Allah Resûlü de Medine'yi şereflendirmemesine rağmen, bu zat, inanan insanları bir araya toplamış ve onlara cuma namazı kıldırmıştı.[211]

Medine'de hatırı sayılır kim varsa, onun evine gelip, Mus'ab'ı dinliyordu. Gelenler, hışımla geliyordu ama, dönüşleri, pek de geldikleri gibi olmuyordu. Sa'd b. Muaz da bu gelip dönenlerdendi. O da bir gün öfkeyle gelmiş ve Medine'de kimsenin fitne çıkarmasına meydan vermeyeceğini söylemişti.. zira ona, Mus'ab'ın gelişi bir fitne olarak anlatılmıştı. O da, bu fitneyi bertaraf etmeyi kendine vazife edinmişti. Eve girdi. Mus'ab, yine yanındakilere, o kadife gibi mülâyim sesiyle bir şeyler anlatıyordu. Sa'd, önce çok haşin davrandı. Ancak Mus'ab, ona şu teminatı verdi: *"Evvelâ gel otur ve dinle!*

Anlattığım şeyler hoşuna gitmezse, hoşlanmadığın bu şeye son verir, bir daha seni rahatsız etmem." Bu sözler Sa'd b. Muaz'ı eritmeye yetti. Biraz sonra kendisini meleklerin teşyi edeceği makamlara yükseltecek kapının eşiğinden içeri girdi ve kelime-i tevhidi gönlünün derinliklerinden gelen bir edayla haykırdı. [212]

Evet, Sa'd b. Muaz, Mus'ab b. Umeyr'in önünde diz çökmüş ve Müslüman olmuştu. O günün Medine'sinde, Ömer'in Mekke'de Müslümanlığı kabulüne benzer bir coşku meydana getirmişti Sa'd b. Muaz'ın Müslümanlığı. Yankısı en kısa zamanda civar kabile ve aşiretlerde de mâkes bulan büyük bir hâdise oldu.

Görüldüğü gibi, Allah Resûlü, durmadan, dinlenmeden hak ve hakikatin neşrini yaptığı gibi, O'nun sadık çırak ve tilmizleri de aynı şekilde, cihanın dört bir yanına dağılmış ve hakkı neşretme vazifesini en seviyeli şekilde eda etmeye çalışmışlardı. Cihan, bu meşalelerin tutuşturduğu nurlu kalblerle apaydın olacaktı. Zaten Mus'ab'ı Medine'ye, Talha'yı Dûmetü'l-Cendel'e ve daha sonraki yıllarda, Berâ ve Halid'i Yemen'e sevk eden aynı duygu ve düşünce değil miydi?

Bazen bir sahabi gittiği yerde muvaffak olamazsa, Allah Resûlü, onların yerlerini değiştiriyor ve bu değişiklik de muhakkak surette, müsbet mânâda tesirini gösteriyordu. Meselâ, Halid b. Velid, irşad adına gönderildiği Yemen'de çok muvaffak olamadı. Allah Resûlü, daha sonra oraya Hz. Ali'yi gönderdi.

Berâ b. Âzib, bu hâdiseyi bize şöyle naklediyor:

"Halid'le günlerce Yemen'de kaldık; Ali gelinceye kadar kimse bize inanmadı ve saflarımıza dahil olmadı. Ancak Hz. Ali'nin gelişiyle her şey birdenbire değişiverdi. İnsanlar, bölük bölük İslâm'a girmeye ve Müslüman olmaya başladılar."[213]

Evet, Yemen'de Hz. Ali muvaffak olmuştu. Zira onun Allah Resûlü'yle uzun bir geçmişi vardı. Ayrıca o, Hz. Hasan ve Hüseyin'den gelen altın halkanın ve kıyamete kadar gelecek bütün kutupların, mukarrabînin, evliyâ ve asfiyânın babaları durumundaydı. Bugün dahi, hak ve hakikat onların himaye kanatları altında temsil edilmektedir. Ve işte bu Hz. Ali, bütün Yemen' i, yürekleri eriten sözleriyle fethediyordu ki, gün gelip Veda Haccı'nda bunların hepsi gelerek İslâm'a iltihak edeceklerdi.[214]

168 Enbiyâ sûresi, 21/107.

169 Yûsuf sûresi, 12/108.

170 Bkz.: Hûd sûresi, 11/29; Şuarâ sûresi, 26/109, 127, 145, 164, 180; Sebe sûresi, 34/47.

171 Buhârî, *rikak* 50; Müslim, *iman* 374-375.

172 Kasas sûresi, 28/56.

173 Tayâlisî, *Müsned* s.3; İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 4/29.

174 Kadı Iyaz, *eş-Şifa* 1/105. Benzer hadisler için bkz.: Buhârî, *enbiyâ* 54; Müslim, *cihad* 105.

175 A'râf sûresi, 7/61.

176 A'râf sûresi, 7/60.

177 A'râf sûresi, 7/62.

178 A'râf sûresi, 7/67-68.

179 Müddessir sûresi, 74/1-3.

180 Müzzemmil sûresi, 73/1-4.

181 İsrâ sûresi, 17/15.

182 Kasas sûresi, 28/59.

183 Nuh sûresi, 71/5-10.

184 Buhârî, *savm* 20; Müslim, *sıyam* 55-61.

185 Şuarâ sûresi, 26/3.

186 Kehf sûresi, 18/6.

187 Buhârî, *cenâiz* 81; Müslim, *iman* 39-40.

188 Tevbe sûresi, 9/113.

189 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 9/40; İbn Hacer, *el-İsâbe* 7/237-240.

190 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 11/197.

191 Furkan sûresi, 25/68-69.

192 Nisâ sûresi, 4/48.

193 Zümer sûresi, 39/53.

194 إِنَّ الْإِسْلَامَ يَجُبُّ مَا كَانَ قَبْلَهُ *"İslâm kendinden öncekini (küfür ve günahı) keser atar."* (Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 4/199)

195 Buhârî, *şehâdât* 7; Müslim, *radâ'* 11-14; İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 4/45.

196 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 3/142; Hâkim, *el-Müstedrek* 2/130, 3/218-219.

197 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 2/222; İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 4/20; İbn Abdilberr, *el-İstîâb* 4/1565.

198 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 3/76-77; İbn Hacer, *Fethu'l-bârî* 7/370.

199 İbn Abdilberr, *el-İstîâb* 4/1563-1564; Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ* 1/178; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 6/268, 325.

200 İbn Abdilberr, *el-İstîâb* 3/1082; İbn Hacer, *el-İsâbe* 4/538.

201 Taberî, *Tarihu'l-ümem ve'l-mülûk* 2/159-160.

202 Hâkim, *el-Müstedrek* 3/269-272.

203 Yûsuf sûresi, 12/101.

204 Şuarâ sûresi, 26/214.

205 Buhârî, *tefsir* (111) 1; Müslim, *iman* 348-356; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/74.

206 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/159.

207 İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/211-212; İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 2/266-267.

208 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 2/270 vd.

209 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 2/276-292.

210 Buhârî, *cenâiz* 28; Müslim, *cenâiz* 44.

211 Ebû Dâvûd, *salât* 209; İbn Mâce, *ikametü's-salât* 78.

212 İbn Hişâm*, es-Sîratü'n-nebeviyye* 2/285.

213 Taberî, *Tarihu'l-ümem ve'l-mülûk* 2/197; Beyhakî, es-*Sünenü'l-kübrâ* 2/369.

214 İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 5/120 vd.

c. DEVLET REİSLERİNE NÂMELER

Allah Resûlü, bir taraftan böyle değişik istidatları etrafa gönderip irşad vazifesini sürdürürken, diğer taraftan da devlet reislerine ve meliklere gönderdiği nâmelerle onları hak dine davet ediyordu. Bu da tebliğin ayrı bir buuduydu.

ca. Necaşî

Necaşî, Habeş hükümdarıydı. Allah Resûlü'nü göremediği için sahabi değildi; fakat çok büyük bir insandı. Allah Resûlü, ona Amr b. Ümeyye'yi göndermişti. Necaşî'ye gönderilen mektupta İki Cihan Serveri şöyle diyordu:

مِنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللّٰهِ إِلَى النَّجَاشِيِّ الْأَصْحَمِ مَلِكِ الْحَبَشَةِ: سَلَامٌ عَلَيْكَ فَإِنِّي أَحْمَدُ إِلَيْكَ اللّٰهَ الْمَلِكَ الْقُدُّوسَ الْمُؤْمِنَ الْمُهَيْمِنَ، وَأَشْهَدُ أَنَّ عِيسَى رُوحُ اللّٰهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ الْبَتُولِ الطَّاهِرَةِ الطَّيِّبَةِ الْحَصِينَةِ... وَإِنِّي أَدْعُوكَ إِلَى اللّٰهِ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ

"Allah'ın Resûlü Muhammed'den Habeş Necaşîsi (hükümdarı) Asham'a;

Selâm sana! Ben, senin vesilenle, Melik, Kuddûs, Mü'min ve Müheymin olan Allah'a hamdederim. Ve şehadet ederim ki, İsa, Ruhullah ve Allah'ın iffetli, tertemiz, pâk ve bâkire Meryem'e ilkâ ettiği kelimesidir... Seni şeriki olmayan Bir Allah'a davet ediyorum."[215]

İki Cihan Serveri, evvelâ Necaşî'ye hitaben, doğrudan doğruya *"Selâm sana!"* demekle, onda bir şeyler gördüğünü îma ediyordu. Evet, sanki, Allah Resûlü, onun hidayete ereceğini gayb-âşina gözüyle görmüştü ki, ona böyle hitap etmişti. İkinci olarak, kullanılan ifade ve üslûp, gayet harikadır. Zira, Allah Resûlü, meseleye yaklaşırken, Necaşî'nin gözünde çok büyük ve saygıdeğer olan Hz. Meryem'le yaklaşmıştır. Zaten bizler için de, Hz. Meryem o denli büyüktür. Çünkü Hz. Meryem, büyük bir peygamberi dünyaya getiren kadındır ve ilhama mazhardır.

Dikkat edilmesi gerekli olan önemli bir husus, Necaşî bir hıristiyandır ve Allah Resûlü, ona hitap ettiği mektubuna malzeme olarak, Kur'ân'ın o mevzu ile alâkalı âyetlerini kullanmıştır. Bu, Necaşî'nin ruhuna girmek için en müessir ve en sâlim yoldur. Nitekim de öyle olmuştur.

Necaşî, mektubu almak için tahtından inmiş, öpüp başına koymuş, mektubun okunması biter bitmez de davete icabet ederek Müslüman olduğunu ilan etmiş ve hiç vakit geçirmeden kâtiplerine şu mektubu dikte etmiştir:[216]

إِلَى مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللّٰهِ مِنَ النَّجَاشِيِّ الْأَصْحَمِ... أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللّٰهِ... فَإِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَإِنْ شِئْتَ أَنْ اٰتِيكَ فَعَلْتُ. يَا رَسُولَ اللّٰهِ، فَإِنِّي أَشْهَدُ أَنَّمَا تَقُولُ حَقٌّ

"Allah'ın Resûlü Muhammed'e, Habeş hükümdarı Necaşî Esham'dan... Ben şehadet ediyorum ki, sen Allah'ın Resûlü'sün... Eğer emredersen, hemen oraya gelirim. Ancak ben, sadece kendime sahibim. Şu anda teb'ama hâkim değilim. Yine şehadet ederim ki, Senin dediklerinin hepsi de doğrudur."[217]

Necaşî, imanının şuurunda bir insandır. Bir gün yakınlarına şöyle demiştir: *"Keşke şu saltanata bedel, Hz. Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) hizmetkârı olsaydım."*[218]

Ve aradan bir müddet geçer. Bir gün Allah Resûlü, mescide gelir, orada bulunanlara, *"Kalkın!"* der, *"Kardeşimiz Necaşî'ye cenaze namazı kılacağız."*[219]

Fukahâ arasında, gıyabî cenaze namazı ihtilaflıdır. Şâfiî ve Hanbelî mezhebi imamları böyle namazı tecviz ederken, Hanefî ve Malikî mezhebi imamları aksini söylerler.[220] Çünkü onlara göre, bir mucize eseri olarak, Necaşî'nin tabutu Allah Resûlü'nün önünde hazır bulundurulmuş ve kılınan namaz, bu şekilde hâzır'a kılınmıştır.[221] Bu fıkhî bir mevzudur ve tafsil edilmesinin yeri de burası değildir...

cb. Hirakl

Allah Resûlü, ikinci mektubunu Dihyetü'l-Kelbî ile Hirakl'e gönderdi. Hirakl, Roma İmparatoru idi. Hirakl'e gönderilen mektupta şunlar vardı:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

مِنْ مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللّٰهِ وَرَسُولِهِ إِلَى هِرَقْلَ عَظِيمِ الرُّومِ: سَلَامٌ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى.

أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّي أَدْعُوكَ بِدِعَايَةِ الْإِسْلَامِ، أَسْلِمْ تَسْلَمْ يُؤْتِكَ اللّٰهُ أَجْرَكَ مَرَّتَيْنِ. فَإِنْ تَوَلَّيْتَ فَإِنَّ عَلَيْكَ إِثْمَ الْأَرِيسِيِّينَ. وَيَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللّٰهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللّٰهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ

"Allah'ın kulu ve resûlü Muhammed'den Rum meliki Hirakl'e; Allah'ın selâmı, hidayete uyanlar üzerine olsun! İmdi, Ben seni İslâm'a davet

ediyorum. Müslüman ol selâmeti bul. Böylece Allah, senin ecrini iki kat verir. Eğer yüz çevirirsen, kendi yüz çevirişinin yanında, bütün yüz çevirenlerin vebali de sana yüklenir.

'Ey Kitap Ehli, gelin aramızdaki müşterek kelimede birleşelim (Sizinle bizim aramızda mânâsı aynı bir kelimeye geliniz): Allah'tan başkasına kulluk etmeyelim, O'na hiçbir şeyi eş tutmayalım; ve Allah'ı bırakıp da kimimiz, kimimizi ilâhlaştırmayalım. Eğer onlar, yine yüz çevirirlerse işte o zaman: 'Bizim Müslüman olduğumuza şahitler olun!' deyiniz.'[222]*"*

Bu sözler Hirakl'e tesir etmişti. O gün orada, Ebû Süfyan da bulunuyordu.. ve hükümdarla Ebû Süfyan arasında şöyle bir konuşma geçti: Hirakl:

– Bu zatın nesebi nasıldır?

– Soylu ve asil bir nesebe sahiptir.

– Daha evvel atalarından böyle bir iddiada bulunan oldu mu?

– Hayır, olmadı.

– Ataları içinde hiç hükümdar var mıydı?

– Hayır, yoktu.

– Ona tâbi olanlar, zayıflar mı, ileri gelenler mi?

– Ekseriyet itibarıyla zayıflar.

– Cemaati azalıyor mu, çoğalıyor mu?

– Gün geçtikçe çoğalıyor.

– Hiç yalan söylediği oldu mu?

– Hayır, onu hiç yalan söylerken görmedik.

– Hiç vefasızlık ettiği oldu mu?

– Bugüne kadar olmadı; ancak bundan sonrasını bilemem.

İşte, Ebû Süfyan, henüz Müslüman olmamasına ve Allah Resûlü'nün amansız bir düşmanı bulunmasına rağmen, o günkü konuşmasına ancak son cümlesi kadar bir tereddüt sokuşturabilmişti.

Ve Hirakl, Ebû Süfyan'ın verdiği cevapları tekrar ederek, bütün bunların, Allah Resûlü'nün risaletine delil olduğunu söylüyor ve durumu piskoposuna da soruyor, o da aynı kanaati izhar ediyordu. Bir rivayete göre imanını izhar ediyor ve: *"Çok yakın bir zaman sonra, şu benim ayaklarımı bastığım yerler, hep O'nun olacak."* diyor[223] ve dediği de aynen zuhur ediyordu.

Ancak papazların homurdanmaları sebebiyle Hirakl, sözünün mecrasını

değiştiriyor *“Ben sizi imtihan ettim, ta ki dininize ne derece bağlısınız göreyim...”* Piskopos ise, iman etti ve Allah Resûlü’ne gaybî olarak biatta bulundu.[224]

cc. Ve Diğerleri

Efendimiz daha birçok yere ve birçok kimseye mektuplar göndermişti. Bunlardan kimisi, davete icabet edip Müslüman olmuş, kimisi de Müslüman olmamakla beraber Allah Resûlü’ne karşı saygılı davranmıştı. Meselâ, Mukavkıs ki, Kıptîlerin hükümdarı ve bunlardan biriydi. Allah Resûlü, ona Hâtıb b. Ebî Beltea’yı göndermişti. Mukavkıs, gerçi Müslüman olmadı. Ancak Hâtıb’a, orada kaldığı müddet zarfında hep ikramda bulundu ve Allah Resûlü’ne de hediyeler gönderdi. Mâriye Validemiz de bu hediyelerden biriydi. Allah Resûlü, onu zevce olarak kabul buyurmuş ve ondan İbrahim adında bir çocuğu olmuştu.[225] Ayrıca bu hediyeler arasında bir de beyaz bir katır vardı. Adı “Düldül” olan bu katır, o gün için Arab’ın gördüğü ilk katırdı.[226]

Kisra ise, Allah Resûlü’nden gelen mektubu parçalayıp yere atmış.. bu da onun kendi mülkünün parçalanması şeklinde tecellî etmiş ve kısa bir müddet sonra İran parça parça oluvermişti.[227]

Allah Resûlü, hükümdarlara, devlet reislerine ve değişik kabilelerin ileri gelenlerine bir mânâda bütün dünya ile oynamak demek olan şümullü bir tebliğde bulunuyordu.. ve O, her gün biraz daha sinelere giriyor, gönüllere taht kuruyordu. Sanki, O’nda kudsî bir cazibe vardı da, âdeta bir kısım sırlı iplerle insanları kendine cezbediyordu. O’nun cazibesine kapılan her fert ve cemiyet, aynı zamanda nur âlemiyle de bütünleşmiş oluyordu. O, gönüllere bu şekilde taht kurduktan sonra, artık O’na karşı mücadele etmek, güneşi balçıkla sıvamaktan farksızdı. Buna beyhude bir çırpınış da denebilir.

Nitekim, az sonra, öyle de oldu. O güne kadar direnenlerin hemen hepsi boşuna uğraştıklarının farkına vardı ve O’na dehalet ettiler...

215 Taberî, *Tarihu’l-ümem ve’l-mülûk* 2/131-132; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-nihâye* 3/83.

216 İbn Sa’d, *et-Tabakâtü’l-kübrâ* 1/258-259; Halebî, *İnsanü’l-uyûn* 3/293.

217 İbn Sa’d, *et-Tabakâtü’l-kübrâ* 1/207; et-Taberî, *Târîhu’l-ümem ve’l-mülûk* 2/132; İbn Hibbân, *es-Sikât* 2/9.

218 Bkz.: Ebû Dâvûd, *cenâiz* 56; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/461.

219 Buhârî, *cenâiz* 4, 65; Müslim, *cenâiz* 62-67.

220 İbn Kudâme, *el-Muğnî* 2/195; Cezîrî, el-*Mezâhibü’l-erbaa* 1/522.

221 Serahsî, *Mebsût* 2/67; Kurtubî, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân* 2/82; İbn Hümâm, *Fethu'l-Kadîr* 2/117-118.

222 Âl-i İmrân sûresi, 3/64.

223 Buhârî, *bed'ü'l-vahy* 6.

224 Buhârî, *bed'ü'l-vahy* 6.

225 İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/260; Taberî, *Tarihu'l-ümem ve'l-mülûk* 2/128.

226 İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/134, 260, 491; Taberî, *Tarihu'l-ümem ve'l-mülûk* 2/218.

227 Buhârî, *ilim* 7; İbn Hacer, *Fethu'l-bârî* 13/242; Nevevî, *Şerh-i Müslim* 18/42.

d. TEBLİĞ AÇISINDAN HUDEYBİYE

Hudeybiye, tebliğde ayrı bir fırsat buududur. Allah Resûlü'nün böyle ağır şartları hâvî bir anlaşmayı kabul etmesi, işin başında Hz. Ömer gibi Allah Resûlü'ne bağlılığı müsellem şahıslar tarafından dahi, itiraz mânâsına gelebilecek bir reaksiyonla karşılanmış ve o esnada kaybetme sath-ı mailinde buğulu dakikalar yaşanmıştır..[228] yaşanmıştır ama ertesi sene Müslümanlar, ellerini-kollarını sallaya sallaya Mekke'ye girmişlerdir. Bu ise Mekke'de bir sene boyu konuşulan mevzu olmuştur. Böylece gönüller İslâm'a karşı yavaş yavaş hazırlanabilmiş.. ve Mekke'nin ileri gelen dev şahsiyetlerinden Halid b. Velid, Amr b. Âs ve onlar gibi kişiler bu arada kendi hür iradeleriyle İslâm dinine girmişlerdir.[229] Onların izzetleri rencide olmadan İslâm'a girmeleri, ileride yapacakları hizmetler açısından çok mühimdi ve öyle oldu...

Ayrıca, biat esnasında ashabın, Allah Resûlü'ne karşı gösterdikleri bağlılık örneği, Mekkeli murahhasların gözünden kaçmamış[230] ve bu da Mekkelilerin İslâm'a karşı yumuşamalarını hızlandırmıştır.

e. FERT PLANINDA TEBLİĞ

Allah Resûlü, fethin zirvesinde olduğu dönemlerde dahi ferdî münasebetlere son derece ehemmiyet veriyordu. O bir iki sene içinde bütün Mekke halkının kendisine dehalet edeceğini biliyordu ama, buna rağmen Halid b. Velid'le Amr b. Âs'ın gelişini ayrı bir iltifatla karşılıyor ve onlara teveccüh yağdırıyordu. Evet, yanında bulunan ashabını, bu iki dâhiyi karşılamaya göndermişti ve Halid, teslimiyet mânâsına elini uzattığı zaman Allah Resûlü, ona şöyle iltifatta bulunmuştu: *"Ben de hayret ediyordum; Halid gibi akıllı bir insan nasıl olur da küfür içinde kalır.. ben bir gün gelip, senin Müslüman olacağına kat'iyen inanıyordum."*[231]

O hâletteki bir insana, Allah Resûlü'nün söylediği bu sözler, iltifatların en büyüğüdür. Ve işte Halid bu iltifatlarla müstakbel hayatı adına kim bilir nasıl metafizik gerilime geçmiştir?

Bu arada Amr b. Âs da, Allah Resûlü'nün elinden tutmuş, bir türlü bırakmıyordu. Durmadan ısrar ediyor ve: *"Yâ Resûlallah, günahlarım için istiğfar et ve Cenâb-ı Hakk'a yalvar."* diyordu. "Dua et, Allah beni affetsin!" İki Cihan Serveri, ona da iltifatta bulunuyor ve şöyle diyordu: *"Bilmiyor musun, İslâm, daha önceki bütün günahları siler süpürür... İnsan, İslâm'a girince anasından doğduğu gün gibi tertemiz olur."*[232]

Evet, Allah Resûlü artık, gönüllere taht kurmuş ve mübeccel şahsiyetine teveccühü tebliğ adına değerlendiriyor, insanlar da fevç fevç O'na doğru koşuyor, O'nun dinine dehalet ediyordu. Hatta o günkü mevcelenme geldi ta bu günlere ulaştı. Öyle inanıyor ve öyle zannediyoruz ki, Efendimiz'in mübarek mesajı bundan sonra da, kıyamete kadar, kendisine has ihtişamıyla devam edecektir.

Basına yansıyan kadarıyla olsun meseleye baktığımızda, bugün Avrupa'da milyonlarca insan Müslüman olmakta ve dünya Müslümanlığa doğru kaymakta. Evet Avrupa İslâm'a gebedir ve yakında hamlini vaz'edecektir. *İslâm dünyasında ise doğum tamamlanmak üzeredir. Bir de şimdi cihanın şu şarkına, yani nifak düşüncesinin hâkim olduğu yerlere bakın! Aradan yarım asırdan fazla bir zaman geçmesine ve bu yöre insanının korkunç asimilelere maruz kalmalarına rağmen, burada yaşayan Müslümanlar; düşünce ve ruh dünyalarından pek bir şey kaybetmemiş gibi kendi düşünce dünyalarına koşuyorlar. Yakın bir gelecekte en olmaz beldelerin bağrında dahi ezan-ı Muhammedî duyulacak ve orada da fevç fevç İslâmiyet'e dehaletler olacaktır. Allah Resûlü'nün tebliğini temsil edenler, dünyanın hiçbir yerinde, bu tebliğin ulaşmadığı yer bırakmayacak ve bütün bunları yaparken de, birer muhabbet ve şefkat fedaisi gibi davranacaklardır.*

228 Buhârî, *şurût* 15; Müslim, *cihad* 94.

229 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 4/238-240.

230 Buhârî, *şurût* 15; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 4/329-330.

231 İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 4/252, 7/395; el-Vâkıdî, *Kitâbü'l-meğâzî* 1/748.

232 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 4/205.

f. İLÂHÎ İLTİFATA MAZHARİYET

Allah (celle celâluhu), Nebisine hitaben bir âyet-i kerimede şöyle buyurur:

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

"Ey Resûl! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan O'nun elçiliğini yapmamış olursun. Allah, seni insanlardan koruyacaktır. Doğrusu Allah, kâfirler topluluğuna rehberlik edip doğru yola iletmez."[233]

Allah (celle celâluhu) hiçbir peygambere böyle hitap etmemiştir. Diğerlerine hitap, hep mücerret isimleriyle yapılır; ancak Hz. Muhammed'dir ki (sallallâhu aleyhi ve sellem), O'na hitap edilirken böyle tazimkâr bir ifade kullanılmıştır.

"Ey Resûl!" sözü ile Hak'tan mesaj getiren, haber ulaştıran ve ötelerden haberdar insan kastedilmektedir. Bu hitap tarzıyla Allah, O'na çok şerefli bir hususiyet izafe ederken, bizlere de, O Nebi'nin şeref ve kıymetini hatırlatır. Buna, O'nun şerefini ilan da denebilir. Ve O, bu şerefin gölgesi altında, bize sunacağı mesajı sunar. Yani, şu anda size muhatap olan veya sizi muhatap alan zât öyle bir zâttır ki, âdeta Allah (celle celâluhu) O'na saygı gösteriyor, (tabir caizse) O'na adıyla *"Yâ Ahmed, yâ Muhammed, yâ Mustafa, yâ Mahmud!"* demiyor da *"Ey şanı yüce Resûl!"* yani duygu, düşünce ve gönülleri dirilten mesajlarla insanlığın imdadına koşan nebi diyor. Zira Allah, O'nu nurdan bir helezonun zirvesine çıkarmış, O'nu peygamberlikle serfiraz kılmış ve vicâhî olarak konuşulabilecek bir muhatap hâline getirmiştir.

Evet, bu gibi beyanlardan da anlaşıldığı üzere, Allah, O'nu karşısına alıyor ve O'nunla yüz yüze konuşuyor. Nitekim, bazı muhakkıkîn, Efendimiz'in, miraçta Cenâb-ı Hak'la fiilen böyle konuştuğunu söylemektedirler.[234] Nasıl, diğer vahiyleri, bazen perdeler ardından; fakat yine bizzat Cenâb-ı Hak'tan telakki etmiştir. Öyle de miraçta bu iş doğrudan doğruya bizzat görüşerek olmuştur.

İşte Hz. Muhammed Mustafa bu zâttır. Allah (celle celâluhu), O'nu seviyeler üstü bu seviyeye çıkarmış ve bu noktaya ve bu seviyeye çıkardığı O Zât'a demiştir ki: *"Sen, sana tevdi ettiğim mesajları insanlığa hiç durmadan duyurmalısın ve bu işte, hiçbir şey de Sana engel olmamalıdır.. evet Sen, hiçbir şeye takılıp kalmamalısın. Ne korku, ne endişe, ne mânialar ne açlık ve susuzluk, ne de dünyaya ait makam ve mansıp seni tebliğden alıkoymamalıdır."*

Elhak, Resûl-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, hiçbir engele takılıp kalmamış ve bir an dahi tevakkuf etmeden kendisine tevdi edilen bu vazifeyi yerine getirmiştir. O'na bir risalet kapısı açılmış, O ise bu kapının sövelerini sökercesine rekorlar üstü rekora ulaşmıştır ki, فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى 'yı[235] da bir noktada böyle anlamak mümkündür... Evet, O'nun kendisi için bir yükselme sınırı takdir olunmuş; O ise, bu sınırı çok geride bırakmıştır. Zira öyle bir noktaya ulaşmıştır ki, Hz. Cibril o noktadan sonra O'na şöyle demiştir: *Yürü yâ Muhammed! Bundan sonra top senin, çevkan senin, ben parmak ucu kadar daha ilerlesem, Rabbimin azamet nuru beni yakar mahveder!.*[236]

Bu, imkân sahasını zorlama, hatta aşma demektir. Bu ifadeler, bana hep Auguste Comte'u hatırlatır. Fransız filozofu Auguste Comte (1798-1857), pozitivizmin kurucularındandır. Hayatı, hep din düşmanlığı ile geçmiştir. Çünkü ona göre, bilimin tecrübe sahasına girmeyen her şey safsatadır. Ancak, *Tarih-i Murad*'da onunla ilgili şöyle bir hâdise nakledilir:

Bir aralık Comte, Endülüs'e gitmiş; oradaki İslâmî sanat eserlerini hayranlıkla seyretmiş ve İslâm hakkında malumat edinmek için bazı kişilere sorular yöneltmiş... Aldığı cevaplar arasında bilhassa, Efendimiz'in ümmî oluşu, onu şaşkına çevirmiştir. İnanamamış ve Roma'ya giderek 9. Papa ile görüşmüş ve yemin ettirerek bu mevzuu ona sormuştur. O da söylenenlerin doğruluğunu tasdik edince, filozof şöyle demekten kendini alamamıştır: *"Muhammed bir ilâh değil; fakat beşer de değil..."*

Zaten bizim Bûsîrî'miz de şöyle demiyor mu?

فَمَبْلَغُ الْعِلْمِ فِيهِ أَنَّهُ بَشَرٌ وَأَنَّهُ خَيْرُ خَلْقِ اللّٰهِ كُلِّهِمِ

"İlmin vardığı son nokta şudur: O, bir beşerdir, ancak Allah'ın yarattığı varlıkların en hayırlısıdır." Yani O, Âmine'den doğma, Abdullah'ın oğlu, Abdülmuttalib'in torunudur. Evet, O'nun da bir anası, babası ve bir maddî yanı vardır. Ancak madde ile O'nu izah edip anlatmak mümkün değildir. O, peygamberlik semasında tayeran eden bir tavustur. Hâlbuki bizim sözlerimiz, hep O'nun içinden çıktığı yumurta etrafında dönüp durmaktadır. O, miraçta öyle bir noktaya adım atmıştır ki, biz ayağını nereye koyduğunu bile bilmekten âciz bulunuyoruz. Çünkü bu, beşerî idrak ve beşerî şuurla kavranabilecek bir husus değildir.

Tebliğ, o derece lüzumludur ki, kendisine bu derece yakın bulunan en sevgili kulunu Cenâb-ı Hak, bu vazife ile vazifelendirmiş ve eğer tebliğ vazifesini

yerine getirmezse bütünüyle risalet vazifesini yerine getirmemiş olacağını da O'na bizzat ihtar etmiştir.

Öyle ise, O'nun ümmeti olan bizlere düşen en lüzumlu vazife de, yine tebliğ vazifesidir. Unutmayalım ki, bütün bir beşeriyeti, hayatın hemen her sahasında yeniden diriltmek, ancak Hz. Muhammed'in diriltici soluklarına ve O'nu soluklayanların soluklarına sığınmakla mümkün olacaktır.

233 Mâide sûresi, 5/67.

234 Kadı Iyaz, *eş-Şifa* 1/202.

235 Necm sûresi, 53/9.

236 Aliyyülkârî, *Şerhu'ş-Şifâ* 1/431. Benzer rivayetler için bkz.: Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 6/278; Isbahânî, *el-Azamet* 2/677; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* 5/55; Deylemî, *Müsned* 2/312.

g. TEBLİĞDE ÖNEMLİ BAZI HUSUSLAR

Tebliğde önemli bazı hususlar vardır. Bunlardan bir kısmını yukarıda arz etmiştik. Onların kısa bir özetini vererek, arz etmediğimiz kısmı da bu hulâsaya bina edip tebliğ mevzuunu bitirelim.

Birincisi: Tebliğin bir fetanet yanı vardır ki, buna peygamber mantığı da diyebiliriz.

İkincisi: Tebliğ yapan rehber, tebliğ ettiği meseleyi çok iyi temsil etmelidir. Onun anlatacağı şeyler, hep yaşadığı şeyler olmalıdır. Evet O, başkalarının yaşaması gerekli olan şeyleri değil; kendi yaşadığı hayatı anlatmalı ve davet ettiği kimseleri de böyle bir hayata davet etmelidir.

Üçüncüsü: Tebliğ neticesinde beklenen, sadece Cenâb-ı Hakk'ın rızası olmalıdır. Cennet dahi, tebliğe gaye olmamalıdır. Bu da maddî-mânevî füyûzat hislerinden fedakârlık yapmak demektir.

ga. Fertleri İyi Tanımak

Birincisi: İç fetanettir; Allah Resûlü'nün tebliğinin de bir fetanet yanı vardır. Ama fetanet, bir kuru mantık değildir. O, zâhirden bâtına, dünyadan ukbâya ulaşan bir mantıktır. İnsanın bir mantık tarafı olduğu gibi, bir de his ve duygu tarafı vardır. Onun sadece mantığına hitap edenler, his tarafından açılacak herhangi bir gedik karşısında iflas ederler. İnsanın sadece his yönünü işletmeyi hedefleyenler ise, mantık karşısında mağlup düşerler. Hâlbuki, Hz. Muhammed Aleyhisselâm, müşâhedeye, muhakemeye ve iç sezişe birden seslenir. Gözün gördüğü şeylerle insanı ele alır, misallendirir ve ruha bu yolla nüfuz eder. Aklı kullanır ve kullandırır. Muhakemeye önem verir ve vicdanlara öyle seslenir ki; vicdanında O'nun sesini duyan herkes bir hamlede sadece vicdan yoluyla hakikate ulaşmak isteyenlerin önüne sıçrar ve hakikate ulaşıverir... Entüisyon (Intuition) yoluyla Allah'ı bulmaya çalışan Paskal ve Bergson gibi kişiler kendi sahaları olan bu mevzuda bile Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ın hayat üfleyip yetiştirdiği mü'minlerden çok ama çok geri kalırlar. Zaten mutlak ve umumî fazilette, onları mü'minlerin en küçüğüne dahi kıyas etmek mümkün değildir.

Evet, nasıl hiçbir sahada Hz. Muhammed Aleyhisselâm'a ulaşmak mümkün olmamıştır; bu, fetanet itibarıyla da böyledir. O, evvelâ müşâhede ile hasımlarını dize getirmiştir... Yani parmağını kaldırarak putları göstermiş ve *"Şu taştan, ağaçtan, topraktan ne umuyorsunuz?"* demiş.. sonra da harika

mahiyetiyle veya ortaya koyacağı bir mucize ile önce aklına hitap ettiği muhatabının elinden tutup onu kalbin yanına çekmiştir. Daha sonra da ona huzurun insibağıyla bir merhale daha kazandırmış ve âdeta uhrevîleştirmiştir.

Meselâ: Hz. Ömer'in seyr-i ruhanîsini ele alalım: Ona, *"Senin gibi akıllı bir insan nasıl oluyor da taşrada geziyor? Senin gibi bir insanın, taştan, topraktan ve ağaçtan bir şeyler ummasını, doğrusu aklım bunu bir türlü kabul edemiyor."* diyerek seslenmiştir. Evvelâ bu sözlerde Ömer'i tebcil vardır. Mantığa karşı hürmetli davranılmıştır. Böylece Allah Resûlü, mantık adına Hz. Ömer'i avucunun içine almıştır. Ardından da öteden beri emniyet ve güven telkin etmiş olan o harikulâde durumuyla Ömer'in kalbine nüfuz etmiştir. Üçüncü safhada ise, ubûdiyetteki derinliği ile onu öyle bir hâle getirmiştir ki; o develeri boynundan tutup yere yıkan Ömer, Allah Resûlü'nün önünde edepli bir çocuk gibi diz çöküp saygıyla iki büklüm olmuştur.

Şimdi bu mevzuda müşahhas bir misal verip diğer hususlara intikal etmek istiyorum:

Allah Resûlü'nün huzuruna bir genç gelir. Sahabe, bu gencin ismini sarahaten zikretmez; ancak bazı rivayetleri tevhid edip birleştirdiğimizde, bu gencin Cüleybib (radıyallâhu anh) olduğu anlaşılıyor. Bu genç gelir ve: *"Yâ Resûlallah, zina için bana izin ver, çünkü tahammül etmem mümkün değil."* der. Orada bulunanların reaksiyonu çeşitli olur. Kimisi ağzını kapamak ister ve *"Resûlullah'a karşı böyle terbiyesizce konuşma!"* îmasında bulunur, kimisi eteklerinden tutup çeker. Kimisi de suratına bir tokat vurmak niyetindedir. Ama, bütün bu olumsuz davranışlara sadece şanı yüce Nebi, şefkat peygamberi ve merhamet âbidesi susar; onu dinler, sonra da yanına çağırır, dizlerinin dibine alır ve oturtur. Buraya kadar olan muamelesiyle zaten onu büyülemiştir.. ve büyülenmiş bu insana sorar:

– *Böyle bir şeyin senin ananla yapılmasını ister miydin?*

– Anam babam sana feda olsun Ey Allah'ın Resûlü, istemezdim.

– *Hiçbir insan da, anasına böyle bir şey yapılmasını istemez!*

– *Senin bir kızın olsaydı, ona böyle bir şey yapılmasını ister miydin?*

– Canım sana feda olsun yâ Resûlallah, istemezdim.

– *Hiçbir insan da, kızı için böyle bir şey yapılmasını istemez!*

– *Halanla veya teyzenle böyle bir şey yapılmasını ister miydin?*

– Hayır, yâ Resûlallah, istemezdim!

– *Kız kardeşinle ister miydin bir başkası onunla zina etsin?*

– Hayır, hayır, istemezdim.!

Ve son söz,

– *Hiç kimse de, halasıyla, teyzesiyle ve kızkardeşiyle zina edilmesini istemez.*

Evet, bu muhavere ile akıl mantık planında Allah Resûlü, bu genci avucunun içine almış ve âdeta teneşir tahtasına uzatmış ve onu bir meyyit hâline getirmiştir. Ve artık sadece yıkaması kalmıştır. Elini bu gencin göğsüne koyar ve şöyle dua eder: اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ ذَنْبَهُ وَطَهِّرْ قَلْبَهُ وَحَصِّنْ فَرْجَهُ *"Allahım, bunun günahını bağışla, kalbini temizle ve namusunu muhafaza buyur."*[237]

Cüleybib, bu duadan sonra iffet âbidesi hâline gelmiştir. Gelmiştir ama, daha önceki hayatı bilindiği için, kimse ona kız vermemektedir. Derken yine Allah Resûlü, araya girer ve Cüleybib evlenir.[238] Evlendikten sonra ilk muharebede de şehit düşer. Muharebe sonunda Allah Resûlü, etrafındakilere sorar: *"Hiç eksiğiniz var mı?"* Cevap: *"Yok, yâ Resûlallah, hepimiz tamamız!"* Ama, Allah Resûlü: *"Benim bir eksiğim var."* der. Ve Cüleybib'in başucuna gelir. Tam yedi kişi öldürmüş, sonra da o öldürülmüştür. Başını dizine koyar ve şöyle buyurur: هٰذَا مِنِّي وَأَنَا مِنْهُ *"Bu Cüleybib benden, ben de bu Cüleybib'denim."* Ve Cüleybib, bu pâyeye kavuşarak ötelere uçar.[239]

Evet, Allah Resûlü'nün fetanet-i a'zamı, zinakâr bir genci hem de çok kısa bir zaman içinde, öyle bir seviyeye çıkarmıştır ki, akıl bunu anlamaktan âcizdir.

Şimdi acaba, günümüzün bütün terbiyeci ve pedagogları bir araya gelerek Arap Yarımadası'na gitseler, Allah Resûlü'nün, çok kısa bir zamanda gerçekleştirdiği o terbiye, o ahlâkî mükemmelliği, terbiye ve ahlâkî mükemmellik şöyle dursun, ahlâka ait sadece bir iki prensibi gerçekleştirebilirler mi?

Realite, bize bütün vuzuhuyla cevabın müsbet olmayacağını göstermektedir.

Evet O, öyle bir devirde yaşamıştı ki, ahlâksızlığın her çeşidi o günün insanında âdeta bir fıtrat hâline gelmişti. Allah Resûlü, onlardan sadece bu kötü ahlâkı söküp atmakla kalmadı, aynı zamanda onları, ahlâkın en güzeliyle de donattı. Öyle ki, insanlık, ne onlardan evvel öyle bir ahlâkı ve ahlâklı insanları gördü, ne de onlardan sonra.. İslâm tarihi binlerce misaliyle bunun en sadık şahidi olduğu gibi insanları bazı alışkanlıklardan vazgeçirmek için günümüzde sarfedilen gayretlerin neticesiz kalması da apaçık olarak bunu

göstermektedir.

İşte bir misal: Koskoca bir devlet, sigaraya karşı mücadele açıyor, bakanlıklar bu meseleyi sahipleniyor, yüzlerce ilim adamı çeşitli vesilelerle bu mevzu hakkında konferanslar veriyor, kitaplar yazıyor ve çeşitli sloganlarla, sigarayı bıraktırma âdeta seferberlik hâline getiriliyor ama, netice yine sıfır, yine sıfır.

Şimdi bir de Allah Resûlü'nün terbiye ettiği cemaate bir bakıverin; söylediği sözler nasıl hemen tatbik görüyor. İşte bir misal:

Hz. Enes anlatıyor: *"Ben, Ebû Talha'nın evinde içki içenlerin kadehlerini dolduruyor, onlara sâkilik yapıyordum. O sırada dışarıdan bir ses duyuldu.* Bu ses: *"Dikkat edin, içki yasaklandı!" diyordu. O anda bardağı dolu olan bardağını döktü, ağzına götürmüş olan ağzındakini tükürdü ve herkes küplerinde ne kadar içki varsa sokaklara boşalttı, öyle ki, Medine sokaklarında günlerce içki aktı..."* [240]

Evet O, bütün bunları yapmıştır. Bunu görmek istemeyenlere, Arap Yarımadası'nı gösteriyor ve "Haydi, O'nun yaptığının milyonda birini de siz yapın!" diyoruz. Hiçbir zaman yapamayacaklardır...

gb. Tebliğ Edilecek Hususları Önce Yaşamak

İkincisi: Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ın tebliğde kullandığı dinamiklerden biri de, O'nun yaşayışının, temsil ettiği makama tıpatıp mutabakatıdır. Evet O, dediklerini ve söylediklerini öyle temsil ediyordu ki, O'na bakan bir insan, başka hiçbir delile ihtiyaç duymadan Cenâb-ı Hakk'ın varlığına kanaat getirirdi. Hatta çok defa sadece O'nu görmek, O'nun peygamberliğini kabul etmeye yetiyordu.

Abdullah b. Revâha, ne güzel söyler:

لَوْ لَمْ تَكُنْ فِيهِ اٰيَاتٌ مُبَيِّنَةٌ لَكَانَ مَنْظَرُهُ يُنْبِئُكَ بِالْخَبَرِ

"Eğer O, apaçık mucizelerle gelmiş olmasaydı, sadece O'nu görmek, O'na inanmaya yeterli sayılırdı." [241]

O'nu kabullenenler, O'na dilbeste olanlar ve O'na *'Yâ Resûlallah!'* diye hitap edenler, kendisinden sonra cihanı idare eden kimselerdir. Yani O, kendisini sadece üç-beş saf insana kabul ettirmiş değildir. O'nun yetiştirdikleri arasında bir Ebû Bekir, bir Ömer, bir Osman ve bir Ali (radıyallâhu anhüm ecmain) vardır ki, her biri, cihanı idare edecek çapta insanlardır. Ve hiçbiri de

önüne gelene teslim olacak yaratılışta değildir. Eğer O, Allah'ın Resûlü olmasaydı, bunlardan hiçbiri O'na teslim olmazdı. Hem Hz. Ali gibi, kalb gözü açık ve *"Eğer perde açılsaydı, yakînimde bir ziyadelik olmayacaktı."*[242] diyen ve imanın hakka'l-yakîn mertebesinde bulunan bir insan, O'nu hak nebi olarak kabullenmişse, bu dahi tek başına delil olabilecek çapta bir hâdisedir.

O'nun her hâli uhrevîlik adına öyle büyüleyici idi ki Abdullah b. Selâm gibi bir Yahudi âlimi, sadece bir kere O'nu görmekle: *"Bu simada yalan yok, bu simanın sahibi ancak Resûlullah olabilir."* diyerek iman etmişti.[243]

Demek ki, O'nu görmek, kabul etmek için yetiyordu. Hayatını başkalarına bir şeyler anlatmaya adayan insanlar, bu türlü kabullenmenin ne kadar zor olduğunu herkesten daha iyi anlarlar. Zira bunlardan çoğu bir ömür boyu didinir durur da iki elin parmak sayısı kadar insana bir şey anlatamaz veya kendini onlara kabul ettirip, ruh dünyalarına giremez. Hâlbuki bir de Allah Resûlü'ne bakıverin. Şu anda bir milyara yakın insanın gönüllerine taht kurmuş ikinci bir insan göstermek mümkün müdür? Günde beş defa, bütün cihanı çınlatacak bir coşkuyla ismi minarelerden söylenen bir başkası var mıdır?

Öyleyse insanlık O'nu seviyor ve günde birkaç defa O'na bağlılığını ilan ediyor. Hem de aleyhte çalışan bu kadar insan ve bu kadar sisteme rağmen. Evet, her şeye rağmen Hz. Muhammed Aleyhisselâm, gönüllere taht kurmaya devam ediyor. Zira O, başkalarına dediklerini ilk olarak kendi nefsinde yaşamış ve her zaman dediklerinin canlı bir misali olmuştur. Onun için de her sözü, kitlelere tesir etmiş, söyledikleri hep tatbik görmüş ve uğrunda hırz-u can edilmiştir.

O, insanları Allah'a kulluğa davet ederken her zaman en ufuk noktada yine en güzel kulluğu kendisi temsil etmiştir.

Hz. Âişe Validemiz anlatıyor:

Bir gün geldi ve bana: *"Yâ Âişe, dedi, müsaade eder misin, bu gece Rabbimle beraber olayım?"* ve arkasından da namaza durdu.

O gün sabaha kadar **إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ...** âyetini[244] okuyarak namaz kıldı.. gözyaşı döktü.. öyle ağladı ki, seccadesi sıkılsaydı, damla damla gözyaşı damlardı.[245]

O, ayakları şişinceye kadar namaz kılardı. Bir gün kendisine, gelmiş ve geçmiş bütün günahlarının affolduğu hatırlatılıp *"Kendini niçin bu kadar zahmete sokuyorsun?"* dendiğinde *"Rabbime şükreden bir kul olmayayım*

mı?" cevabını vermişti.[246] O'na şükür kapısı açılmıştı ve bunca didinmesi ondandı.

Yine Âişe Validemiz anlatıyor: *"Gece yarısı kalktım. Allah Resûlü'nü yanımda görmeyince kıskandım. 'Acaba başka hanımına mı gitti!' diye düşünmüştüm. Tam yataktan doğrulup kalkacağım sırada elim ayağına dokundu. Dikkat edince O'nun secdede olduğunu anladım ve dediklerine kulak verdim. Şu şekilde dua ediyordu*: سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ *'Yâ Rabbi, Sen her türlü noksanlıktan münezzehsin, Sana hamdederim. Senden başka ilâh yoktur."*[247]

O, isteseydi krallar gibi yer, içer ve yaşardı. Zaten böyle bir hayat O'na –davasından vazgeçmek kaydıyla– daha Mekke'de iken teklif de edilmişti.[248] Ancak O, davası uğruna, çileli bir hayatı, rahat bir hayata tercih etmişti. Bir gün aç kalıp tazarru eden, diğer gün tok olup şükreden[249] ve kul peygamberliği melik peygamberliğe tercih eden bir Hak kapısı vefalısıydı zaten.[250] O'nun, bu sade yaşayışıydı ki, kitleleri kendisine bende ediyordu.

Hz. Ömer de esasen çok sade bir hayat yaşıyordu; ancak Allah Resûlü'nün yaşantısı, O'nun dahi gözlerini yaşartıyordu. Bir gün sordu Allah Resûlü: *"Ömer, niçin ağlıyorsun?"* Cevap verdi: *"Yâ Resûlallah, şu anda krallar, kuş tüyü yataklarda yatarken, sen hasır üzerinde yatıyorsun ve üzerinde yattığın hasır teninde izler bırakıyor; hâlbuki sen, Resûlullah'sın. Rahat bir hayata herkesten daha çok lâyıksın!"* Allah Resûlü, Ömer'e şunları söylüyor: *"Razı değil misin yâ Ömer, dünya onların olsun, ahiret bizim?"*[251]

Evet, dünyanın zimamı Müslümanların elinde olmalıydı. Bunu Allah Resûlü herkesten daha çok isterdi. Fakat O, kendi şahsî yaşantısında, sadelerden sade bir hayat yaşıyordu. Daha doğrusu O, yaşamıyor, yaşatıyordu. Zaten O'nun, bütün ruhlara girip, gönüllerde taht kurmasının sırrı da bu şekilde bir temsil keyfiyetinden değil miydi?

Tebliğ vazifesini iş edinenlerin, Allah Resûlü'nün bu tavır ve hareketlerinden alacakları çok dersler vardır. Evet, gönüllere girmenin, başkalarına müessir olmanın ve kalblere taht kurmanın tek şartı, Allah Resûlü'nün yaptığı gibi, söylenen her şeyi, evvelâ söyleyenin kendisinin yaşamış olmasıdır.

Birisine Allah korkusundan gözyaşı dökmenin lüzumunu mu anlatmak istiyorsunuz; evvelâ, gece kalkıp kendi seccadenizi ıslatıncaya kadar

ağlamalısınız. İşte o zaman, o gecenin gündüzünde ettiğiniz sözler sizi de hayrete sevk edecek şekilde müessir olacaktır. Yoksa لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ *"Niçin yapmayacağınız şeyi söylüyorsunuz?"* [252] âyetinin tokadını yer ve hiçbir zaman tesirli olamazsınız...

gc. Karşılık Beklememek

Üçüncüsü: Allah Resûlü'nün, yaptığı tebliğ vazifesi karşılığında dünyevî veya uhrevî herhangi bir talepte bulunmayışıydı ki, bu da O'nun peygamberliğine ayrı bir delildir. Zira böyle davranmak, bir peygamber ahlâkıdır. Kendisinden sonra bu ahlâk üzere hareket edenlere gelince, işte asıl tebliğci ve dava adamı onlardır. Kur'ân, kimseden bir ücret beklemeyen bu insanlara tâbi olmayı emretmekte ve *"Onlara uyun!"* demektedir.[253]

Hz. Hatice'ye ait servet, hakkı yayma uğrunda eriyip gitmişti ve her şeye rağmen Allah Resûlü, kendi adına kimseden bir şey talep etmemişti.

O'nun en yakın arkadaşı, Hz. Ebû Bekir'di ve hicrette de O'na yol arkadaşlığı edecekti. İşte bu Hz. Ebû Bekir'in, Allah Resûlü için hazırladığı bineği, hem de böyle zor şartlar altında, bizlerin düşmanın bizi takip edeceğinden gayri hiçbir şey düşünemeyeceğimiz o hengâmda Allah Resûlü, hazırlanan bineği, ancak ücretini ödemek şartıyla kabul edebileceğini söylemişti.[254]

İşte bu, O'nun, yaptığı işte ne kadar hasbî davrandığını isbat etmez mi? Bu kadar zor bir anda, böyle ince bir noktayı düşünen insan, daha müsait zamanlarında düşünmez mi? Ve tebliğ insanına, ders olarak sadece bu hâdise yeter zannediyorum.

Ebû Hüreyre (radıyallâhu anh) anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü'nü gördüm; namazını oturarak kılıyordu. Sordum: *"Yâ Resûlallah, hasta mısınız?" "Hayır yâ Ebâ Hüreyre, açım... Açlıktan ayağa kalkacak dermanım kalmadı."* Ben ağlamaya başladım. Allah Resûlü, beni teselli etti: *"Ağlama dedi, hesabın şiddeti aç olanlara dokunmayacaktır."*[255]

Zaten açlık O'nun asla değişmeyen çilesiydi...

Yine bir gün Hz. Ebû Bekir ve Ömer'le gecenin yarısı Medine'nin bir köşesinde birbirlerinden habersiz buluşuvermişlerdi.. ve birbirlerinden soruverdiler: *"Gecenin bu vaktinde sizi dışarıya çıkaran nedir?"* Üçünün cevabı da aynı olmuştu: Açlık... Evet, üçü de Allah için neleri varsa vermişler ve karınlarını doyuracak bir lokma ekmek bulamadıkları için de uyuyamamış,

dışarıya çıkmışlardı.[256]

O gün tebliğ adına kaldırılması gereken bu ağır yükü işte bu güçlü eller kaldırmıştı. Bugün de aynı yükü kaldırmaya namzet olanların, herhâlde aynı güce sahip olmaları gerekir.

Kendi öz kızı Fatıma ki Allah Resûlü onun için: *"Fatıma benden bir parçadır. Onu sevindiren beni sevindirmiş, üzen de beni üzmüş olur."*[257] demişlerdir. Evinde ev işlerine yardım edecek kimsesi yoktu. Su taşımaktan, değirmen taşı çevirmekten elleri nasır bağlamış ve omuzları da yara bere içindeydi. Hz. Ali bu duruma çok üzülüyor; fakat elinden de bir şey gelmiyordu.. ve upuzun bir çile dönemi hep böyle yaşandı.

Zaten o, babasının ahlâkını taşıyordu. Kendi işini kendisinin yapması, babasından irsiyetle ona da geçmişti. Evet, oturuşundan kalkışına kadar o, hep babasına benzerdi.[258]

Bir harpte, Müslümanların elde ettiği esir ve ganimetler Medine'ye getirilince, herkes gidip Efendimiz'e ihtiyacını arz ediyor ve durumuna göre de bir şeyler alıp dönüyordu. Hz. Ali'nin teşvikiyle Fatıma Validemiz de gitti. Ancak babası evde yoktu. Niçin geldiğini Allah Resûlü'nün zevcelerinden birine söyledi ve evine döndü.

Efendimiz durumdan haberdar olunca, hemen kızının evine geldi. Hz. Fatıma yatıyordu. Resûlullah içeri girince yatağından doğrulmak istedi. Ancak bu fıtrat insanı, hemen yatağın kıyısına oturdu. Öyle ki dizlerinin soğukluğunu, Fatıma Validemiz bağrında duyuyordu: *"Kızım, dedi, Suffe ashabının bütün ihtiyaçlarını görmeden evvel sana bir şey veremem. Ama sana bundan daha hayırlısını öğreteyim. Yatmak için yatağına geldiğinde 33 defa Sübhanallah, 33 defa Elhamdülillah ve 33 defa (bir rivayette 34) Allahü Ekber de. Bu, senin istediklerinden, senin ahiretin hesabına daha iyidir."*[259]

Ve yine bir gün Hz. Fatıma'nın elinde altın bir zincir gördü: *"Kızım, insanların, 'Allah Resûlü'nün kızı, elinde Cehennem'den bir zincir taşıyor.' demelerini mi arzu ediyorsun? Derhal onu çıkar!"* dedi ve gitti.

Hz. Fatıma ise, bu bilezikle bir köle aldı ve köleyi Allah için hürriyete kavuşturdu. Az sonra durumu babasına anlatınca, Allah Resûlü bilseniz ne kadar memnun olmuştu! [260]

Bu üçüncü bölümün bir yönü de şudur. Allah Resûlü, muhataplarından herhangi bir talepte bulunmadığı gibi, bir de onlardan gelen çile ve ızdıraba

katlanmak zorunda kalıyordu. Kaç defa baştan aşağıya toz-toprak içinde bırakılmıştı da kızları Zeynep'ten, Fatıma'dan başka yardımına gelen olmamıştı.[261] Ve yine kaç defa geçeceği yollara dikenler serpilmiş, mübarek ayakları kan-revan içinde kalmıştı...

Bir defasında Kâbe'de durmuş namaz kılıyordu. Müşrikler başına üşüştü ve O'nu tartaklamaya başladılar. O anda orada Hz. Ebû Bekir vardı ve yetişti: "*'Rabbim Allah' dediği için bir insanı öldürecek misiniz?"* diyerek Allah Resûlü'nü müdafaa etti.[262] Bütün bunlar aralıksız oluyordu. Ama olup-biten bu hâdiseler asla O'nu yolundan döndüremiyordu. Kızına hitaben O: *"Ağlama kızım, Allah babanı zayi etmeyecektir."* demişti[263] ve Allah (celle celâluhu) da O'nu asla zayi etmemişti. Milyonların gönlünü, O'na ebedî mâkes eylemişti...

Tebliğ mevzuuna bir kere daha göz atıp, sonra başka bir bölüme intikal edelim.

Buraya kadar izah etmeye çalıştığımız gibi tebliğ, Peygamberlerin ve Peygamberimiz'in varlık gayesidir. Onlar tebliğ için yaratılmışlardır. Biz, bu vazifeyi yaparken sadece bir sorumluluğu yerine getirmiş oluruz. Hâlbuki Peygamberler, onu, yaratılış gayeleri olarak yaparlar.

Ayrıca biz, bu mevzuu tahlil ederken nasıl Allah Resûlü'nün getirdiği mesajın şeffaf yüzünde, مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ yazılı olduğunu göstermeye çalıştık. Aynı zamanda O'nun getirdiği mesajı tebliğ ederken kullandığı usûl ve metotların; hem O'nun Allah'ın Resûlü olduğunu ispat eden önemli bir delil hem de kendisinden sonra tebliğ vazifesini yapmak isteyenlere, yanıltmaz, şaşırtmaz bir yol olduğu hakkında ipuçları vermeye gayret ettik.

Biz kat'iyen inanıyoruz ki, Allah Resûlü'nün tebliğ metodu kullanılmadan, devamlı ve sürekli muvaffakiyetten söz etmek mümkün değildir. Bunun mümkün olmadığını pratikte ispat eden binlerce hâdise vardır. Onun için kat'î bir kanaat ve yakînî bir imanla bir kere daha hatırlatıyoruz ki; insanlara rehber ve imam olmak isteyenler veya bu durumda bulunanlar, bu mihrabın ebedî imamı Hz. Muhammed Mustafa'ya (sallallâhu aleyhi ve sellem) uymalıdırlar. Hakikî rehber O'dur ve O'nun açtığı yol da, hakikî hidayet yoludur. Zira *"O, kendi hevasından konuşmaz, ne dediyse muhakkak vahiydir..."*[264]

237 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/256; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 8/162, 183.

238 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 4/422.

239 Müslim, *fezâilü's-sahâbe* 131; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 4/420, 421, 425.

240 Buhârî, *mezâlim* 21; *tefsir* (5) 10; Müslim, *eşribe* 3-9.

241 Kadı Iyaz, *eş-Şifâ* 1/249.

242 Aliyyülkârî, *el-Masnû'* s.149.

243 Tirmizî, *kıyâmet* 42; İbn Mâce, *ikametü's-salât* 174.

244 Âl-i İmrân sûresi, 3/190.

245 İbn Hibbân, *es-Sahîh* 2/386.

246 Buhârî, *teheccüd* 6; Müslim, *sıfâtü'l-münafıkîn* 79-81.

247 Müslim, *salât* 222; Tirmizî, *daavât* 75; Ebû Dâvûd, *salât* 147.

248 İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 3/62-63.

249 Tirmizî, *zühd* 35; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/254.

250 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 2/231; Ebû Ya'lâ, *Müsned* 10/491.

251 Buhârî, *tefsir* (66) 2; Müslim, *talak* 31.

252 Saf sûresi, 61/2.

253 اِتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْـَٔلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُهْتَدُونَ *"Sizden hiçbir ücret istemeyenlere uyun, Onlar doğru yoldadırlar."* (Yâsîn sûresi, 36/21)

254 Buhârî, *menâkıbü'l-ensâr* 45; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 6/198.

255 Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* 7/109.

256 Müslim, *eşribe* 140; Muvatta, *sıfatü'n-Nebî* 10.

257 Buhârî, *fedâilü'l-ashab* 12; Müslim, *fedâilü's-sahabe* 93-94; Hâkim, *el-Müstedrek* 3/172. (Hadisin buraya alınan şekliyle tamamı, Müstedrek'te geçmektedir)

258 Tirmizî, *menâkıb* 60; Ebû Dâvûd, *edeb* 143.

259 Buhârî, *farzu'l-humus* 6; *daavât* 11; Müslim, *zikr* 80; Tirmizî, *daavât* 24; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/106-107.

260 Nesâî, *zînet* 39; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/278-279.

261 Buhârî, *salât* 109; Müslim, *cihad* 107; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 3/268; İbn Abdilberr, *el-İstîâb* 3/1381; İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 2/264; Taberî, *Tarihu'l-ümem ve'l-mülûk* 1/554.

262 Buhârî, *fedâilü'l-ashab* 5; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 2/204, 218.

263 Buhârî, *et-Târîhu'l-kebîr* 8/14; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 20/342, 22/438.

264 Bkz.: Necm sûresi, 53/3-4.

4. FETANET

Fetanet, akılla aklı aşma demektir. Ona, peygamber mantığı da diyebileceğimizi arz etmiştim. Bu mantık; ruh, kalb, his ve letâifi bir araya getirip, mütalâa edilecek şeyi öyle mütalâa etmenin adıdır.

Fetanet, asla kuru bir akıl ve mantık değildir. Onun içindir ki, İslâm'ı böyle bir akıl ve mantığa izafe edip, *"İslâm akıl dinidir."*, *"İslâm mantık dinidir."* gibi laflar etmek, İslâm'ı bilmemenin de ötesinde büyük bir tahrife ilk adım sayılır. Hayır, İslâm, ne akıl ne de mantık dini değildir; o, doğrudan doğruya bir vahiy dinidir.

İslâmî meselelerin akıl ile, mantık ile mütenakız düşmemesi, bir yönüyle onun "İlm-i Muhit"ten gelip her meselesini akla da tasdik ettirmesinin, diğer yönden de, onu semavîliğe uygun yorumlayan peygamber mantığının şümul ve ihatasındandır. Yani peygamber ilhamı ve peygamber mantığıdır, başka değil... O mantık ki, vahyi telakkî edebilecek bir çapta yaratılmıştır. Ve yine o mantık ki, hisse, muhakemeye, kalbe, letâife ve hikemiyât mânâsına felsefeye de açıktır. O, mantık üstü bir mantıktır veya tek kelime ile "Fetanet-i A'zam"dır.

Cenâb-ı Hak'tan gelen her vahyin evvelâ bu mantıkta aksetmesi bir zaruret ve ihtiyaçtır. Ancak bu ihtiyaç, insanlara yönelik bir ihtiyaçtır. Çünkü, vahiy evvel emirde böyle bir mantığa uğrayıp orada regüle edilmese veya alternatif akımın doğru akıma çevrilmesi gibi bir çeviriye tâbi tutulmadan gelip insanlara ulaşsaydı, beşeriyet, o akdes ve mukaddes feyizden meşîet-i âmme ile gelen vahiy ve ilhamlar karşısında cayır cayır yanardı. Nasıl ki, Cenâb-ı Hak, sübuhât-ı vechinden perdeleri kaldırıverse, bütün mevcudat yanıp kül olur; vahyin gönderilmesinde de aynı şey söz konusudur.[265]

Evet, vahyin yakıcı şahaplarına atmosferlik yapan, peygamberlerin fetanetidir. Zaten din dediğimiz de budur. İlâhî tenezzülât, beşerin idraki seviyesine indirilmiştir. Bunu da yapan, peygamberlere ait mantık, yani fetanettir. Onun içindir ki, fetanet, her peygamberde bulunması gereken bir sıfattır ve sadece peygamber olanda bulunan bir mantıktır ki, bu mantığı *"deha"* kelimesiyle ifade etmek de doğru değildir. Yani peygamberin mantığı, bütün mantıkların üstündedir ve ona da fetanet denir.

Eğer peygamberlerde fetanet olmasaydı, düşmanların itirazlarına, dostların da sorularına maruz kalan bu insanların karşılarına çıkan bunca meseleyi izah ve tefsir etmeleri nasıl mümkün olacaktı ki? Böyle bir imkânsızlık da hiç

şüphesiz, dinin anlaşılmaması gibi bir neticeyi doğuracaktı. Bu takdirde ise, dinin tekliflerinin bir mânâsı kalmayacak, dinin teklifleri kalmayınca da, insanın yaratılması abes olacaktı. İşte bütün bu menfî neticelerin olmaması, peygamberlerin harikulâde bir mantıkla donatılmalarına bağlıdır. Evet, peygamberler, bütün müşkilleri gayet rahatlıkla çözen bir fetanetle serfiraz kılınmışlardır.

a. PEYGAMBERİMİZ'İN FETANETİ

Efendimiz'in yaşadığı devri şöyle bir düşünüverelim:

Bir taraftan sahabe, halledemediği şer'î meseleleri Allah Resûlü'ne getirip O'nun halletmesini isterken, diğer taraftan İslâm'a girmek isteyen bazı insanların kafalarındaki tereddüt ve şüpheler de cevap beklemektedir. Bir de buna ilave olarak Allah Resûlü'nü çekemeyen ve kıskanan Kitap Ehli'nin üretip piyasaya sürdüğü şüphe ve tereddütler vardır ki, bütün bunların altından kalkmak ve sorulan sorulara doğru ve isabetli cevaplar vermek, ancak ve ancak peygamber mantığı, yani fetanetle mümkün olabilir.

Ayrıca, Efendimiz'in emir ve tavsiyelerine muhatap olan insanlar da derece derecedir. Bunlardan bir kısmı, din ricalidir. Ruhun derinliklerine dalmış bu insanlar, kilise ve manastırlarda hiç olmazsa belli sahalarda alabildiğine mümârese kazanmış ve derinleşmiş kimselerdir. Muhataplarından bir kısmı, tamamen felsefî meselelere dalmış, âdeta bütünüyle bir mantık ve muhakeme insanıdır.. keza bunların içinde, ticarî ve iktisadî sahada yed-i tûlâ sahibi olanlar; harp meydanlarında yetişmiş nadide kumandanlar; büyük siyasî dehalar ve hatta hatta kültür seviyesi sıfırda seyreden bedevî insanlar vardır.. ve bunların hepsinin de kendilerine göre çözüm bekleyen soruları vardır. Bu durumda Allah Resûlü, öyle söz söylemeli ve öyle izahlar yapmalıdır ki, bedevîsinden en zirvedeki insana kadar herkes bu sözlerden kendine ait hisseyi alabilsin ve âlemşümul bir dinin hususiyeti olarak da bu iş, kıyamete kadar hep böyle devam etsin...

İnsan, konuşan, düşünen bir varlıktır. Bu yönüyle de o, Cenâb-ı Hakk'a ait bir sıfatı temsil etmektedir. Düşünceler, konuşmalara emanet, konuşmalar da yazıya emanet edilebilirse devamlılık kazanır. Konuşulmayan ve yazılmayan düşünceler yaşamaz, sahibiyle birlikte fena toprağına gömülür gider. Düşünebilme kabiliyeti, Cenâb-ı Hakk'ın insanlara büyük bir lütfu olduğu gibi, konuşma ve düşündüğünü beyan etme de aynı şekilde büyük bir lütuftur. Onun

içindir ki Kur'ân-ı Kerim, Cenâb-ı Hakk'ın rahmâniyetini anlatma sadedinde, insanın yaratılmasını ifade ettikten hemen sonra, insana "beyan"ın talim edilmesini zikretmekte ve: عَلَّمَهُ الْبَيَانَ *"Allah insana beyanı öğretti."*[266] demektedir. Hz. Âdem'den beri insanlar düşünüyor, söylüyor.. ve kıyamete kadar da düşünüp söyleyeceklerdir. Ancak, ne düşünme ne de anlatma ve konuşma tükenip bitmeyecektir. Bu da, Rabb'in sonsuz rahmetinin bir eseridir.

İşte bu rahmete en şümullü mânâda mazhar olanlar, peygamberler ve onların içinde de en üst seviyede bu işe mazhar olan Hz. Muhammed Aleyhisselâm'dır. Peygamberlerin ve Peygamberimiz'in bu mazhariyeti, ancak onlardaki fetanetle izah edilebilir. Fetanet olmadan bu durumu elde etmek imkânsızdır. Öyleyse fetanet, peygamberlerin çok önemli bir özelliğidir.

Her peygamber, üstün bir idrak gücüne ve bunları beyan melekesine sahiptir. En muğlak ve mu'dil meseleleri dahi, kahvaltı yapma rahatlığı içinde halleder. Anlatırken de ifadelerinde aynı kolaylık vardır.. ve âdeta her beyanları *"sehl-i mümteni"*dir. Yani bu sözü dinleyenler, kendilerinin de aynı şekilde böyle bir söz söyleyebileceklerini zannederler; fakat teşebbüs ettiklerinde görecekler ki, onlar gibi söz söylemek, onlar gibi beyanda bulunmak mümkün değildir. Çünkü, aslında çok zor olan o meseleleri anlatmak, onlara Allah tarafından kolaylaştırılmıştır. Evet, nebilerde açan hitap çiçeğindeki revnak ve güzellik, başkalarında asla bulunmaz!..

Nebinin huzuruna gelen her problem, muhakkak çözüm bulur. O mesele ne kadar bâkir ve ne derece zor olursa olsun, nebi o mevzuda sanki kırk yıllık ihtisası varmış gibi konuşur. Bundan dolayıdır ki, Bernard Shaw, Allah Resûlü hakkında şöyle demek mecburiyetinde kalmıştır: *"Üst üste problemlerin çözüm beklediği şu dönemde, bütün problemleri kahve içme rahatlığıyla çözen Hz. Muhammed'e her devirden daha çok muhtaç bulunuyoruz..."* Evet, asrımızda iktisadî, içtimaî ve siyasî nice problemler var ki, hep çözüm beklemektedir. Ve günümüzde, artık dost düşman herkes anladı ki, Allah Resûlü'nün, pırıl pırıl beyan pınarına müracaat edilmeden bu problemlerin çözülmesi asla mümkün olmayacaktır.

O'nun fetaneti hakkında söylenen birçok söz vardır. Bütün bu sözler bir araya toplansa, hacimli bir kitap olur. Biz, bunlardan bir ikisini naklederek, bu engin mevzuu da noktalamaya çalışalım:

"Ümmetin Fakihi" ve en âlimi unvanlarına mazhar Abdullah b. Abbas hazretleri buyuruyor ki: *"İnsanların en faziletlisi ve yine insanların en*

akıllısı, sizin nebiniz, Hz. Muhammed Aleyhisselâm'dır."[267]

Tevrat ve İncil'i didik didik etmiş, tâbiînin âlimlerinden Vehb b. Münebbih de, Allah Resûlü'nün fetanetini şu cümlelerle dile getirir: *"Bütün insanların idraki, Allah Resûlü'nün idrak ve fetanetine nispeten, bir kum tanesinin, bütün dünyadaki kumlara nispeti gibidir..."*[268]

b. BAZI ÖRNEKLER

Kâbe'nin Tamiri

Cahiliye insanı, âdeta fitnenin çocuğuydu. Sanki onların bütün vazifeleri ve yaratılış gayeleri fitne çıkarmaktı. Üçü bir araya gelse, muhakkak orada bir fitne tutuştururlardı. İşte bu insanları bir araya getirip, onlardan bütün medeniyetlere üstadlık yapacak çapta insanlar yetiştirmek, sadece Allah Resûlü'ne has bir mucizeydi ve bütün bunları o sema buudlu fetanetiyle yapıyordu.

Kâbe'nin tamiri, Efendimiz'in nübüvvetine tekaddüm eden yıllardan birine rastlar. Kâbe tamir edilmiş ve Hacerü'l-Esved'in yerleştirilmesi, kabileler arasında inşikak ve ayrılığa sebep olmuştu. Herkes bu şerefin kendisine ait olmasını istiyordu. O sırada Allah Resûlü henüz risalet vazifesiyle serfiraz kılınmış değildi. Bununla beraber bu vazife henüz çimlenip meyve vermese de O'nun ruhunda bir nüve hâlinde vardı. Ancak bir bahar bekleniyordu ki, bu tohum neşv ü nema bulsun.

Tam o arada, kılıçlar kınından sıyrılmış, oklar sadaktan alınarak yaylarına yerleştirilmiş bir kavga arefesi yaşanıyordu. Eğer çare bulunmazsa, kim bilir kaç sene sürecek, nice can ve mal kaybına sebep olacak bir iç savaşla burun buruna gelinmişti. İçlerinden biri, her nasılsa bir teklifte bulundu: *"Kâbe'nin şu kapısından ilk giren insanı hakem tayin edelim ve o ne derse rıza gösterelim."* dedi. Bu teklif, orada bulunanlarca kabul edildi. Herkes merakla bakıyordu ki ilk görünen insan, Hz. Muhammed Mustafa oldu. *"el-Emîn geliyor."* dediler ve durumu O'na naklettiler. Allah Resûlü, hiç düşünmedi bile. Hemen *"Büyükçe bir bez getirin."* dedi, getirildi. Hacerü'l-Esved, bu bezin ortasına kondu. Bütün kabilelerin ileri gelenleri, bezin bir ucundan tutup konulacak yere kadar götürdüler. Allah Resûlü de orada taşı bizzat kendisi alıp yerine yerleştirdi.[269]

Ve böylece, büyük bir iç harp önlenmiş oldu. Hiç düşünmeden, tereyağından kıl çeker gibi, bu kadar muğlak ve büyütülerek hâdise hâline getirilmiş bir

meseleyi, kendisine daha teklif edilir edilmez, yapacağı icraatı düşünmeden ve en süratli bir intikalle halletmesi, acaba peygamber mantığından başka ne ile izah edilebilir? Daha peygamber değildir ki, vahiyle izah edilsin. Ancak peygamberlik gibi büyük bir hamûleyi yüklenebilecek, ısmarlama bir mantık ve peygamberlere has bir fetanettir ki, rahatlıkla bu işin altından kalkabilmiştir. Evet, O'nda mantık üstü bir mantık, muhakeme üstü bir muhakeme ve idrak üstü bir idrak vardı.. aslında Kur'ân'ı yüklenecek bir insan için de bu şarttı...

Muhatabını İyi Tanıması

Husayn, Allah Resûlü'nün huzuruna gelir. Niyeti O'na akıl vermektir. Allah Resûlü'nü ikna edecek ve O'nu davasından vazgeçirecektir. İki Cihan Serveri, muhatabını tanımada ve O'nun seviyesini tespitte mucizevî bir yapıya sahiptir. Hiç düşünmediği hâlde, muhatabına öyle kelimelerle hitap eder ki, siz, o kelimelerden bazılarının yerini değiştirseniz veya o karakterde olmayan bir insana, aynı ifadelerle hitapta bulunsanız, her şeyi karıştırır ve kat'iyen hedefe ulaşamazsınız. Hem kelimeleri seçmede, hem de muhatabın seviye ve durumunu tespitte Allah Resûlü, yektâdır. O'na benzeyen ikinci bir şahıs bulmak da mümkün değildir. Kiminle, nerede ve nasıl konuşulacağını öyle bir süratle tayin eder ki, bir an dahi düşünmez ve ne konuştuysa, neticede, konuşulanların bütününün, konuşulması zarurî olan kelimeler olduğu anlaşılır. O'nun hiçbir konuşmasında isabetsizlik görülmediği gibi, lüzumsuzluk da yoktur. Her sözünü kelime kelime tetkik edin, cümleleri içinde bir tek fazlaya rastlayamazsınız. Bu fetanet değilse ya nedir? Husayn'ı işte bu fetanet, bakın nasıl eritmiştir:

Husayn, sözünü ve diyeceklerini bitirince, Allah Resûlü, edebinden ve nezahetinden hiçbir şey eksiltmeyen, edep ve nezahet yüklü bir ifadeyle sorar:

– *Yâ Husayn, sen kaç ilâha kulluk yapıyorsun?*

– Yedi tane yerde, bir de gökte olmak üzere sekiz ilâha kulluk yapıyorum.

Gökte dediği, sinelerden bir türlü silemedikleri Allah'tır. Allah düşüncesi vicdanlarda kök salmış öyle bir inanç ve düşüncedir ki, upuzun cahiliye dahi onu silip götürememiştir. Vicdan yalan söylemez. Yeter ki dil, o vicdanın sesine tam ve doğru bir şekilde tercümanlık yapabilsin. Allah Resûlü'nün soruları, Husayn'ın bu sorulara verdiği cevaplarla devam ediyor:

– *Sana bir zarar isabet ettiğinde kime yalvarır-yakarırsın?*

– Göktekine.

– *Malın helâk olduğunda kime yalvarırsın?*

– Göktekine.

Allah Resûlü, sorularını böylece sıralıyor ve aldığı cevap hep aynı oluyor. O, ne sorsa Husayn hep "Göktekine" diyor. Husayn, bütün bunların arkasından gelecek cümleden habersizdir. Allah Resûlü ise, son olarak ona şunu söylüyor:

– O, senin dualarına tek başına icabet ediyor, sense O'na hiç gereği yokken ortak koşuyorsun! Ya benim dediğim nedir? İslâm ol kurtul! [270]

Esasen şu konuşmada, bütün cümleler çok sadedir. Ancak muhatabın durumu ve düşünce seviyesi öyle tespit edilmiştir ki, Husayn'ın bu sözlerin sonunda diyecek bir şeyi kalmamıştır. Evet, Allah Resûlü'nün son ifadesinden sonra, muhatabına kalan tek bir cümle vardır, o da لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ *"Lâ ilâhe illallah Muhammedun Resûlullah"* cümlesidir. Yani muhatap, ya bu cümleyi söyleyip ebedî kurtuluşa erecektir, ya da temerrüdünde devam edip tek kelime dahi söyleyemeden çekip gidecektir. Başka bir tercih mümkün değildir.

Muhataba Göre Konuşma

Bedevi, çölde yaşayan insandır. Çok defa devesini yitirir, eşyasını bir yerde unutur veya bir kum fırtınasına tutulur, sonra da feryat ve figan etmeye başlar. Böyle bir insanın ruh hâlini düşünün. Bu insan sıkışıp darda kalınca ne diyecektir? Herhâlde, Hz. Hamza'nın bir gün gelip Allah Resûlü'ne dediklerinden başka bir şey demeyecektir..! Hz. Hamza, hidayete ereceği zaman Allah Resûlü'ne şöyle demişti: *"Yâ Muhammed! Çölde, gecenin koyu karanlığını yaşadığımda anladım ki, Allah, dört duvar arasına sıkıştırılamayacak kadar büyüktür."*

Evet, Lât'ın, Uzzâ'nın, Hübel'in işe yaramadığını gören hemen herkes aynı şeyi söylüyordu. Çünkü onların derûnunda bu hakikati haykıran vicdandı ve vicdan doğru söylüyordu. İşte Allah Resûlü'nün huzuruna ruh hâletleri bu merkezde niceleri gelmiş, bedevice sordukları sorulara, kendi ruh dünyalarına uygun en güzel cevapları bulup hidayete ermiş ve gökteki yıldızlardan biri oluvermiştir.

Ahmed İbn Hanbel, Ebû Temime'den (radıyallâhu anh), o da bir başka sahabiden rivayet ediyor: Bir gün Efendimiz'in huzurunda oturuyorduk. Huzura bir bedevi geldi. Doğrudan Allah Resûlü'ne hitapla: "Sen Muhammed misin?" dedi. Allah Resûlü, gayet mülayim bir ifadeyle: *"Evet, ben Muhammed'im."*

– Hangi şeye davet ediyorsun?

– Azîz ve Celîl olan Allah'a davet ediyorum. Ama sadece O'na. Yanında

başka şeyleri şerik koşmadan bir ve tek olan Allah'a. O, öyle bir Allah'tır ki, senin başına bir zarar gelse, O'na yalvarırsın.. ve senden bu zararı O giderir. Kıtlık ve belâ zamanında O'na dua edersin sadece.. yağmuru O gönderir ve otları O bitirir. Sen, uçsuz bucaksız çölde, herhangi bir şeyini kaybettiğinde O'na el açar, yakarırsın ve kaybettiğin şeyi, sana O buldurur."

Bedeviye söylenen bu sözler ne harikadır! Nasıl bütün cümleler, onun can damarı olan hususlarla alâkalıdır! Kıtlık, belâ, musibet ve çöl ortasında çekilen sefalet ne demektir.? Bunu çok iyi bilen bedeviye, bütün bu hâl ve durumlarda tek melce ve mence olacak bir Kudreti Sonsuz'dan bahsediliyor. Esasen, onun vicdanından yükselen de aynı mânâlardır. Fakat bedevi, henüz bu sesin mânâsını kavrayabilmiş değildir. Ama sanki Allah Resûlü bu ifadelerle, sadece onun içinde yükselen bu sesin mânâsını ona talim edip öğretiyordu. Söylenen sözler bedeviye o kadar tesir edip onu öyle kıskıvrak yakalamıştır ki, bedevinin, Allah Resulü'ne teslim olup İslâm'a girmekten başka çaresi kalmamıştır. Kalmamış ve biat edip sahabi olma şerefine ermiştir.[271] Konuşulan şeyler, çok sadedir. Üslûpta öyle belâgat ve fesahat oyunları yapılmamıştır. Fakat şu bir gerçektir ki, hâlin iktiza ettiği duruma tam mutabık hareket edilmiş ve bedevi dize gelmiştir...

Zaten taş yürekli insanlardan, melekler gibi bir millet hâsıl etmek, yeryüzünde Hz. Muhammed Aleyhisselâm'dan başka kime nasip olmuştur ki? O, Cenâb-ı Hakk'ın kendisine bahşettiği dinamikleri öyle yerinde ve ustaca kullanmıştır ki, meydana getirdiği inkılâp, hâlâ tarihçilerin ve sosyologların anlayamadıkları bir muammadır. Allah Resûlü'nün içtimaî hayat deryasına fırlatıp attığı cevherlerden meydana gelen dalgalar, gelip ta yirminci asrın sahiline kadar uzanmış ve asrımızın sahillerini dahi tesiri altına almıştır.. ve bu işin kıyamete kadar devam edeceğinde de şüphe yoktur.

Bugün dünyanın her yanında, akın akın İslâm'a dehaletler olmaktadır. Bu, içtimaî hayat deryasına Allah Resûlü'nün attığı cevherlerin meydana getirdiği o büyük dalgalanmaların, asrımızın sahiline vurmasından başka bir şey değildir. Zaten tesir gücü asırlar süren bu kudsî cazibe başka kime ait olabilir ki? Hz. Muhammed Aleyhisselâm'dan başka böyle bir cazibeye sahip olan ikinci bir şahıs var mıdır ki onun olsun. Asla ve kat'a. O ki, ferîd-i kevn ü zamandır.. her şey O'nun yüzü suyu hürmetinedir.

Huneyn'de Muhacir ve Ensara Hitabı

Nebiler Sultanı, nasıl en zor problemleri gayet kolaylıkla çözüyor ve halledilmez gibi görünen meseleleri rahatlıkla ve fevkalâde süratli bir şekilde hallediyordu; aynen öyle de, nice en dirayetli insanları tereddüde, hatta paniğe sevk edecek ani ve beklenmedik hâdiseler karşısında O, her zamanki vaziyet ve soğukkanlılığından hiçbir şey kaybetmeden süratle harekete geçer, bir hamlede o problemi, o kargaşayı halleder ve duruma hâkim olurdu. Yaptığı her hareket, attığı her adım, söylediği her cümle ve her kelime tetkik edildiğinde de görülecektir ki, O'nun her hareketi, her adımı ve sözlerinin her kelimesi, hassas bir mizan ve ölçü içinde planlanmış ve zamanlama, saniye ve âşirelerine kadar gayet hassas bir ustalıkla ayarlanmıştır. Eğer bir saniyelik bir gecikme söz konusu olsa veya söylenen sözlerden bir tek cümle ihmale uğrasaydı, bu derece muvaffakiyet gerçekleşemezdi. Hâlbuki Allah Resûlü, bu hareketini ölçüp tartmamış ve uzun boylu düşünmeye bile fırsat bulamamıştır. Öyleyse bu gibi vak'aları, O'nun fetanet-i a'zam sahibi olmasından başka ne ile izah edeceksiniz.?

Evet, O bir peygamberdi ve mantığı da peygamber mantığıydı. Peygamber olarak düşünüyor ve peygamber olarak hareket ediyordu ki, hiçbir teşebbüsünde falso görülmüyordu. Falso şöyle dursun muvaffakiyetleri hep zirvedeydi. Yani bir başkasının, O'nun ulaştığı yere ulaşması mümkün değildi. Bu hususla alâkalı yüzlerce hâdise ve vak'a vardır. Ama, biz, içlerinden en önemli gördüğümüz birini nakledeceğiz:

Hâdise, Huneyn Muharebesi'nden sonra cereyan etmektedir. İbn İshak naklediyor; aynı nakli Buhârî ve Müslim'de de görüyoruz:

Huneyn Harbi, Mekke fethinden sonra olmuştur. Burada elde edilen ganimetleri Allah Resûlü, daha ziyade gönüllerini İslâm'a ısındırmak istediği insanlara vermiştir. Bunların çoğu, kavim ve kabileler arasında söz sahibi dedikleri dinlenen insanlardır. Mekke'nin fethinden sonra, böyle insanların gönüllerinin tam oturaklaşmasında, fetihlerin devamlılığı açısından da zaruret vardır. Zira bunların birçoğu, istemeyerek Müslüman olmuştur. Zamanla içlerindeki buzlar eritilmezse bunlar, küfür cephesinde bulundukları zamandan daha tehlikeli olabilirler. Evet işin burasında dahi Allah Resûlü'nün fetaneti açıkça görülmektedir.

O gün, dağıtılması gereken 6000 esir bulunuyordu. Alınan develerin sayısı 24.000; koyun ve keçilerin sayısı ise 40.000'di. Ayrıca 4.000 okka ağırlığında da altın ve gümüş vardı. Bunlar dağıtılırken Allah Resûlü, daha ziyade

Mekkelileri gözetir gibi davranmış, ganimetlerin çoğunu onlar arasında dağıtmış, bazı şahıslara hususiyet arz edecek şekilde paylar vermişti. Bunlar, biraz evvel de söylediğimiz gibi kalblerinin İslâm'a ısındırılmasında büyük fayda ve zaruret olan insanlardı. Meselâ, Ebû Süfyan ve ailesine 300 deve, 120 okka da gümüş; Hakîm b. Hizâm'a 200 deve; Nadr b. Hâris'e 100 deve; Kays b. Adiyy'e 100 deve; Safvan b. Ümeyye'ye 100 deve; Huvaytıb b. Abdiluzza'ya 100 deve; Akra' b. Hâbis'e 100 deve, Uyeyne b. Hısn'a 100 deve ve Mâlik b. Avf'a da yine 100 deve verilmişti. Bunların dışında bazı ileri gelenlere de, durumlarına göre ellişer, kırkar deve dağıtılmıştı.[272]

Verilen, deveydi, altındı, gümüştü; fakat korunmak istenen, dindi ve fertlerin gönüllerinin İslâm'a ısındırılmasıydı. Zira Mekke fethi, çok kısa bir zaman önce gerçekleşmiş ve Mekkelilerin bazılarında bir burukluk hâsıl olmuştu. En azından herkesin az da olsa onuru, gururu kırılmıştı. Mekkeli'nin onuru ise, onların nazarında her şey idi. Cenâb-ı Hakk'ın verdiği bu fırsat, Allah Resûlü'nce en güzel şekilde değerlendirilmiş ve muhtemel yaralar böylece sarılmıştı. Ancak bu taksim, ensardan bilhassa gençleri biraz rahatsız etmişti. Hatta bazıları; *"Daha onların kanı kılıçlarımızdan damlıyor, hâlbuki en fazla payı da onlar alıyor."* demişlerdi. Bu ise bir fitne başlangıcıydı. Söyleyen insanların az olması mühim değildi. Eğer bu fitne durdurulamazsa, önü alınamaz bir yangın hâline gelebilirdi. Kaldı ki, Allah Resûlü'ne karşı yapılacak en küçük bir itiraz, insanı dinden-imandan eder ve ebedî hasarete uğratır. Bu ise, birinci fitneden daha büyük bir musibettir.

Sa'd b. Ubâde, bu durumu derhal Allah Resûlü'ne bildirdi. Gerçi söyleyenler hep gençlerdi; yaşlılardan hiçbirinin aklından böyle bir şey geçmemişti; ancak bu fitnenin önü alınmazsa iş büyüyebilirdi.

Allah Resûlü, hemen ensarın bir yerde toplanmasını ve aralarına başka kimsenin de alınmamasını emretti. Ensar toplandı ve Allah Resûlü, onlara şu hutbeyi irad buyurdu:

"Ey ensar topluluğu! Duydum ki, gönlünüzde bana karşı bir kırgınlık hâsıl olmuş..."

Böyle bir hitap, kitle psikolojisi açısından müthiş bir başlangıçtı. Çünkü hiç beklemedikleri, çoğunun da toplanma sebeplerinin ne olduğundan habersiz olduğu bir topluma, ilk defa böyle bir sözün söylenmesi, aniden vurulan tokat gibi, herkesi kendine getirici mahiyette idi ve getirdi de.

Sahabe, zaten Allah Resûlü'ne itiraz edemezdi. En fazla, kalblerinde bir burukluk hâsıl olabilirdi ki, bu da peygamberâne bir tedbirle her zaman giderilebilirdi.. ve giderilebileceği hemen hemen bu ilk söz hevengiyle belirmeye başlamıştı bile. Evet, Allah Resûlü'nün bu ilk cümlesi, kalblerinde burkuntu olanlara müthiş bir tesir icra etmişti. Derhal herkeste bir toparlanma oldu ve gözler Resûlullah'a yöneldi. Bundan sonra söylenecek sözler muhakkak çok mühimdi. Herkes dikkat kesilmiş, söylenecekleri merakla bekliyordu. Allah Resûlü'nün bu ilk taarruzu, istenen faydayı temin etmişti ama, üst üste birkaç hamle daha yapması gerekmekteydi. Eğer yaptığı hamlelerde isabet kaydetmezse, bu hamleler faydadan çok zarar getirebilir ve istenenin aksi bir durum ortaya çıkabilirdi. Bu itibarla buradaki ölçü çok mühimdi. İşte Allah Resûlü'nün söz adına hamleleri:

"Ben geldiğimde, siz dalâlet içinde değil miydiniz? Allah, benimle sizi hidayete erdirmedi mi?"

"Ben geldiğimde, siz fakr u zaruret içinde kıvranmıyor muydunuz? Allah, benim vesilemle sizi zenginleştirmedi mi?"

"Ben geldiğimde siz, birbirinizle düşman değil miydiniz? Allah, benimle sizin kalblerinizi telif etmedi mi?"

Efendimiz, her cümle ve soruyu bitirdikçe ensardan topluca şu ses yükseliyordu: *"Evet, evet, minnet Allah'a ve Resûlü'nedir.!"*

Efendimiz, tam zamanında ve yerinde sözün mecrasını çevirdi. Hislerin galeyana geldiği şu hengâmda, derhal ensar namına da yine kendisi konuştu. Onların diyebileceği, en kötü ihtimalle şu sözler olabilirdi ve işte o sözleri Allah Resûlü söylüyordu. Zaten bir Müslüman, kendi peygamberine karşı bu şekilde hitap etmiş olsaydı mahvolur giderdi. İki Cihan Serveri devam etti:

"Ey ensar topluluğu! Dileseydiniz, bana başka türlü de cevap verebilirdiniz. Meselâ şöyle diyebilirdiniz: Mekke'den bize tekzip edilmiş olarak geldin ve biz sana inandık; terk edilmiş olarak geldin, biz sana sahip çıktık; yurdundan kovulmuş olarak geldin, biz sana yuvalarımızı açtık; muhtaç olarak geldin, biz senin bütün ihtiyaçlarını karşıladık! Bana bu şekilde cevap vermiş olsaydınız, doğru söylemiş olacaktınız. Sizi yalanlayan da olmayacaktı.

Ey ensar topluluğu! Müslüman olmalarını istediğim bazı kişilere bir miktar dünyalık verdiğim için kalben gücendi iseniz; herkes evine deveyle,

koyunla dönerken, siz evlerinize Resûlullah'la dönmek istemez misiniz? Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, insanların hepsi bir vadiye, ensar da başka bir vadiye gitse, ben hiç tereddüt etmeden ensarın gittiği tarafa giderim. Eğer hicret meselesi olmasaydı, ben ensardan biri olmayı ne kadar arzu ederdim. Ey Allahım! Ensarı, çocuklarını ve torunlarını Sen koru!"

Bu sözler karşısında ağlamayan tek fert kalmamıştı. Herkes, hıçkıra hıçkıra ağlıyor ve güçleri yettiği kadar da *"Allah ve Resûlü bize yeter. Biz başka şey istemiyoruz."* diye mırıldanıyorlardı.[273]

Allah Resûlü'nün şu kısa ve özlü konuşması, muhtemel bir fitneyi anında bastırması ve dinleyenlerin kalbini bir kat daha kazanması, öyle müthiş bir hâdisedir ki, bunu izah etmek için zannediyorum *"fetanet"* kelimesine sığınmaktan başka çare yoktur...

Cümleleri teker teker tahlil edin... İşin zamanlamasını hesaba katın... İlk başlangıç cümlesiyle, beş on satır sonraki bitiş cümlesi arasında sahabenin ruhunda katedilen mesafeyi ölçün.. sonra, bunların hiç düşünülmeden, hiç hesap edilmeden, anında ve irticalî söylenmesini de, yukarıdaki hususlara ekleyin ve vicdanınıza, böyle bir söz sultanının kim olacağını soruverin. Herhâlde alacağınız cevap مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ "Muhammedün Resûlullah" olacaktır. Esasen, vicdanı tefessüh etmemiş her insan aynı cevabı kendi vicdanında duyabilir. Yeter ki temerrüt ve inhisar-ı fikri terk edip, hâdiseleri daha objektif olarak tahlil edebilsin...

Biz şimdi bu kısa konuşmanın bir tahlilini yapıp meselenin tafsilatını, ileride gelecek tali'li psikolog ve sosyologlara bırakalım.. evet bırakalım, hâdiseyi kendi açılarından izah ve tahlil etsinler ve Efendimiz'in fetanetini anlamada, insanımıza bir idrak buudu daha kazandırsınlar...

Evvelâ: Bu konuşma, tamamen ensar topluluğuna yapılmıştır. Zira, Mekkelilerin ve muhacirlerin, böyle bir konuşmaya sebebiyet verecek düşünce ve davranışları olmamıştı. Dolayısıyla böyle bir konuşma, ilk anda onlar tarafından dikkatle benimsenecek bir konuşma değildi. Bu itibarla, dinleyenler arasında onların bulunması, ensar topluluğunda olması gereken konsantreyi menfî yönden etkileyecekti. Bu da o esnadaki hitabet açısından çok mühim bir husustu.

İkincisi: Sadece ensarın bir araya toplanması, onları onore etmiş,

Efendimiz'le bir arada olma ve başkalarının bu toplantıya alınmaması, onlarda psikolojik yönden müsbet mânâda ciddî bir tesir meydana getirmişti.

Üçüncüsü: Konuşulan hususlar arasında Mekkelileri ve muhacirleri rencide edebilecek bölümler olabilirdi. Meselâ: *"İnsanlar davarlarıyla, develeriyle evlerine dönerken"* ifadesi bunlardan biri sayılabilir.

Dördüncüsü: Sözün sonunda ensar methedilmekte ve onlar için dua yapılmaktadır. Yurt ve yuvasını terk ederek hicret eden muhacirîne, böyle bir ayrım yapılması ağır gelebilirdi.

Beşincisi: Bu konuşmanın Arapça orijinali, belâgat ve fesahat açısından da harikulâdedir.

Altıncısı: İfadelerin başında, dinleyenleri sarsıp daha sonra onları iyice yumuşatması; onlar hesabına konuşmakla da onları sadece dinleyici durumunda bırakması, baş döndürücü bir tespittir.

Yedincisi: İdare-i kelâm edilmeyip, bütün söylenenlerin azamî ihlâs ve samimiyet içinde söylenmesi, dinleyenlerde başka bir şey demeye mecal bırakmamıştı ki, bu da neticenin istihsali bakımından çok önemliydi.

Sekizincisi: Söylenen sözlerin, hiç düşünülmeden ve irticalî olarak ifade edilmesi de sözün tesirine apayrı bir buud kazandırıyordu.

Bunlar ve daha akla gelebilecek birçok husus gösteriyor ki, Allah Resûlü kendi hevasıyla değil, aksine O, kendisine bahşedilen fetanetin vahiy ve ilham yüklü mânâlarıyla söz söylüyor ve problem çözüyordu.

265 حِجَابُهُ النُّورُ (وفي رواية النَّارُ) لَوْ كَشَفَهُ لَأَحْرَقَتْ سُبُحَاتُ وَجْهِهِ مَا انْتَهَى إِلَيْهِ بَصَرُهُ مِنْ خَلْقِهِ *"Hicabı nurdur. (Başka bir rivayette ateştir) Eğer onu açmış olsa vechinin sübuhâtı, basarının ihata ettiği bütün mahlukatını yakardı."* (Müslim, *iman* 293-294; İbn Mâce, *mukaddime* 13; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 4/401.)

266 Rahmân sûresi, 55/4.

267 İbn Hacer, *el-Metâlibü'l-âliye* 3/214.

268 Kadı Iyâz, *eş-Şifâ* 1/67.

269 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 2/18-19; Taberî, *Tarihu'l-ümem ve'l-mülûk* 1/526.

270 İbn Hacer, *el-İsâbe* 2/87.

271 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 4/65. (Hadis, küçük farklarla Ebû Dâvûd, *libâs* 25'te de yer almaktadır.)

272 İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 2/152-153.

273 Buhârî, *menâkıbü'l-ensâr* 1-2; *meğâzî* 56; Müslim, *zekât* 132-140; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 3/76-77; İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 5/169-177; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 4/355-360.

c. FETANET AÇISINDAN EFENDİMİZ VE SÖZ

Allah Resûlü'nün fetanetinin ayrı bir buudu da O'nun cevâmiü'l-kelim sahibi oluşuyla ortaya çıkar.

Evet, O bir söz sultanıydı. Nasıl olmaz ki, Cenâb-ı Hak O'nu Kendi kelâmına tercüman olsun diye göndermişti.

Bugüne kadar herkesin derecesine göre ve belli ölçüde söylemeye muktedir olduğu bir hayli güzel söz olmuştur; ama, Güzeller Güzeli'nin (sallallâhu aleyhi ve sellem) sözlerinde bir başka derinlik, bir başka lezzet, bir başka halâvet vardır.

O'nun (sallallâhu aleyhi ve sellem) beyanı o kadar tatlı, ifadeleri o kadar büyüleyiciydi ki, O konuşurken başlar döner, bakışlar başkalaşır, kalbler duracak hâle gelir, akıl ve muhakemeler teslîm-i silah eder, insanî duygular dirilir ve ruhlar da âdeta kanatlanırdı. Allah O'nun diline öyle bir güç ihsan etmişti ki, O'nu dinleme bahtiyarlığına erenler, ifadeleri en özlü, beyanları en çarpıcı bir Söz Sultanı'nın huzurunda bulunma mehâbetiyle âdeta dilleri tutulur ve büyülenirlerdi.. ne zaman O'nun dudaklarından hikmet pırlantaları dökülmeye başlasa, akıl ve muhakeme erbabının nutku tutulur; ne zaman O iyiyi, güzeli, doğruyu anlatmaya koyulsa, ağzının şeker-şerbeti dinleyenlerin ruhlarını sarar; ne zaman o âteşîn sözleriyle fenalıkları hedeflese, küfür ve münkerâtı kendi çirkinliklerinde boğar.. ve hele davası adına serdettiği hüccet, burhan ve delillerle kükrediği zaman, bütün karanlık ruhların dillerine zincir vurur ve karanlıkları bozguna uğratırdı...

O (sallallâhu aleyhi ve sellem), bütün bu mazhariyetlerin şuurundaydı ve tahdis-i nimet (şükür niyetiyle Hakk'ın nimetlerini ilân) sadedinde bunları izharda da beis görmezdi: *"Ben nebiy-yi ümmî olan Muhammed'im. Benden sonra nebi yok! Ben sözün ilkiyle, sonuyla ve 'cevâmiü'l-kelim'le serfiraz kılındım."*[274] diyerek Hakk'ın ihsanlarını sayar-döker.. ve *"Ey insanlar, ben 'cevâmiü'l-kelim' ve her şeyi hall ü fasl edecek son sözü söylemekle şereflendirildim."*[275] nurefşân beyanlarıyla da geçmiş ve geleceğin Hatib-i Zîşân'ı olduğunu ilân ederdi.

Gerçekten O Efendiler Efendisi (sallallâhu aleyhi ve sellem), diriltici soluklarıyla Hak bahçesinin güllerine ilâhîler besteleyen öyle bir bülbül idi ki, O ne zaman şakısa, gönlünü dile getirir ve gönlünün dilinden en büyüleyici nağmeler söylerdi. O'nun bağının taze fidanlarında filizlenmiş o tazelerden taze

sözler, başkalarının baharında açılmış tomurcuklara, başkalarının sabahında güneşe uyanmış çiçeklere benzemezdi. O'nun söz sofrasında her şey bir gonca gibi şebnemi burnunda yepyeni ve turfandaydı.. ve bu turfanda nimetleri bütün derinlikleriyle tadıp tanımak, tanıyıp hazzına ermek de, sadece bu bezmin ilk tali'lilerine müyesser olmuştu.

O Beyan Sultanı (sallallâhu aleyhi ve sellem), söz cevherinden öyle bir kılıç yaptı ki, o kılıcın başlar üstünde bir kere dönüp helezonlar çizmesiyle bütün yalancı ve muzahref beyanlar kaçıp yarasaların tünedikleri yerlerde saklandılar ve bütün masallar, Kafdağı'nın arkasında ankâya sığındılar. O, ifade ve beyandan öyle çeşmeler akıttı ki, bir anda cahiliye sahrasının dört bir yanı Cennet bahçelerine döndü ve öyle çağlayanlar meydana getirdi ki, bütün imana açık gönüller kendilerini sonsuzun okyanusuna akan o çağlayanlar içinde buluverdiler.

O'nun sözleri öteler kaynaklıydı.. eğer vahiy fitiliyle parlayan O'nun sözleri olmasaydı, cihanlar hep kaos olarak kalır giderdi. O, tabiatın yüzündeki perdeyi söz kılıcıyla delik-deşik etti ve din kitabını da yine söz nakışlarıyla süsledi. Söz O'nun atının terkisine vurulmuş bir metâ, sadağında altın tüylü bir oktur. O, uğradığı her yerde sözden anlayanların eteklerini mücevherlerle doldurdu ve yayını gerip atını karanlıklar üzerine sürdü. Allah, son bir kere daha sözlerle bir yeryüzü devleti kurmak murad buyurunca, bu devletin başbuğluğuna o Beyan Sultanı'nı (sallallâhu aleyhi ve sellem) getirdi; ifade, sikke ve tuğrasını O'nun eline verdi.

Gelmiş-geçmiş ötelere açık bütün söz erleri, tecellî arşını terennüm eden koronun birer ferdiydi.. O, bu bülbüller topluluğunun idarecisi oldu.. nebiler ve veliler gelip gelip bir halka-i zikir teşkil ediyorlardı. O, bu kudsîler halkasının serzâkirliği vazifesiyle geldi.. geldi ve o tok sesiyle Arş u ferşi velveleye verdi. O'nun sözlerle donatıp insanlığa takdim ettiği semavî sofrasındaki her yemiş, dost bağının en mahrem noktalarından alınıp, kimseye açılmadan mahfazası içinde O'na sunulmuş eltâf-ı şâhâneden has meyvelerdi. O'ndan evvel o meyveleri ne başkaları bakıp görmüş, ne de onlara el sürülmüştü...

Hele mahremlerden mahrem en has bahçelerin, en has güllerini, en latîf nağmelerle terennüm eden bu Andelîb-i Zîşân'ın (sallallâhu aleyhi ve sellem) ilham üveyki şahlandığı vakit bütün diller susar, sineler kulak kesilir ve ruhlar O'nun beyan zemzemesi karşısında kendilerinden geçerlerdi.

Evet, O'nun sözleri, her dalgalanışıyla sahilleri incilerle bezeyen birer

deniz, gönüllere ürpertiler salarak zirvelerden dökülen birer şelâle ve derinliklerden kopup gelen fevvareler gibiydi.. ne o deryaları zenginlik ve muhtevasıyla tavsif etmek, ne o çağlayanlara tercüman olmak, ne de o fevvarelerin ulaştığı noktalara ulaşıp onları ihata etmek mümkün değildir.

Şimdiye kadar yüzlerce muhakkik ve edip O'nun söz cevheri etrafında dönüp durdu.. binlerce ve binlerce mütefekkir o pırıl pırıl âb-ı hayat kaynağına başvurdu ve nice devâsâ kametler, ömürlerini O'nun derinliklerini kavramada tüketti ama, O hep ulaşılan noktaların ötesinde kaldı. Bir şairimizin Kur'ân hakkında söylediği bir şiirde az bir tasarrufla şöyle desek yerinde olur zannederim:

"Bikr-i fikri kâinâtın çâk çâk oldu fakat
Perde-i ismette kaldı beyan-ı Resûl henüz"

Evet, damla, deryayı bütünüyle ifade edemediği, zerre güneşe ait hususiyetleri tamamen gösteremediği gibi, Muhammedî hakikatin birer parçası sayılan ulemâ, evliyâ, asfiyâ da –başkalarına nisbeten kâmil bile olsalar– O'nu tam temsil edemez ve O'nu aynıyla aksettiremezler.

Allah Resûlü, mektep-medrese görmemiş bir mürşid-i kâmildi. Maddî-mânevî yapısının sağlamlığı, duygularının duruluğu, düşüncelerinin rasâneti ve maâliyâta açık vicdanının enginliğiyle, Hakk'ın mesajlarını olduğu gibi almaya, alıp orijinini koruyarak insanlığa aktarmaya müsait ve müstait bir fitratta yaratılmış, özü ve ruh safveti korunmuş, beşerî talim ve terbiyenin, talim ve terbiyedeki beşerî sistemlerin tesirine karşı kapalı kalmış; sonra da vahiyle donatılarak insanlığa gönderilmiş olma mânâsında, mektep-medrese görmemiş bir mürşid-i kâmil-i mükemmeldir.

O'nun tabiat ve seciyesi, zâhir ve bâtın duyguları, akıl ve muhakemesi, peygamberlik vazifesiyle o denli münasebet içindeydi ki, Hak'tan gelen hiçbir mesaj, hiçbir ilham esintisi en küçük bir değişikliğe uğramadan, kırılmadan, O nurdan menşûrun mahiyet-i nuraniyesinde billûrlaşır, sonra da tenezzülât dalga boyunda gelir hedefine ulaşırdı.

Bu en temiz kaynaktan fışkırıp akan ve gelip temizlerden temiz bir gönüle boşalan; sonra da en latîf, en nazîf, en fasîh bir lisanla beşerî idrake göre seslendirilen her türüyle ilâhî mesaj, O'nun peygamberliğinin emaresi, risaletinin delili olduğu gibi, yürüdüğü o çetrefilli yollarda da zâd u zahîresi, ışığı-burağı ve hasımlarına karşı hücceti ve burhanıydı: O, muhatablarına

Hakk'ın mesajlarını sunarken, aynı zamanda peygamberliğini de haykırır ve elçiliğini ilân ederdi. Keza O, muhataplarının müşkillerini halledip ihtiyaçlarını karşılamada vahyin o sırlı, sihirli cevher hazinelerini kullandığı gibi, hasımlarını ilzam edip susturmada da yine aynı elmas kılıcı istimal ederdi.

Kur'ân O'nun için her şeydi; hava idi, su idi.. silah idi, zırh idi.. kale idi, burç idi.. ve burçlarda dalgalanan bayrak idi... O, Kur'ân'la soluklanır.. onunla bulutlar gibi göklere kadar yükselir.. onunla rahmet damlaları gibi yeniden yerdeki varlıkların imdadına koşar.. onunla zulmetlerle savaşır, onunla şerlerden ve şerîrlerden korunur.. onunla gürler ve onunla ışık olur her yana yağardı.

Ancak, hikmetin lisan-ı fasîhi o Beyan Sultanı; hiçbir zaman bitip-tükenme bilmeyen o kenz-i ilm-i ilâhînin yanında kendine teveccüh eden pek çok sual, halledilmesi gerekli olan pek çok müşkil, ümmetiyle alâkalı dinî, içtimaî, iktisadî, siyasî pek çok mesâil vardı ki, sonsuz ilmin mir'ât-ı mücellâsı ve vâridât-ı sübhaniyenin mehbiti, menzili, merkezi, meşcereliği sayılan kalb-i pâk-i Ahmedî ve lisan-ı nezîh-i Muhammedî ile cevaplayıp müşkilleri hall, mübhemleri şerheder ve Kur'ân'la gelen pek çok mutlak emri takyîd, mukayyedi ıtlâk, hususîyi ta'mîm, umumîyi de tahsîs buyurarak, Kur'ân mesajının yanında kendi ifade ve beyanlarının rükniyetini ihtarda bulunurdu. Zaten; cihanşümul peygamberliği ile bütün insanlığı muhatap alan ve bütün insanlara muhatap olan bir mübelliğ, bir mürşid, bir muslih ve bir müceddidin başka türlü olması da düşünülemezdi.

Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem); peygamberlikle serfiraz kılındığı dönemde, ilk muhatapların "çarşı-yı ticaretlerinde en ziyade revaçta olan metâ, fesahat ve belâgat metaıydı." Daha sonraki dönemlerde, zekâ, söz ve beyan üstünlükleriyle dünyaya hükmeden ve cihanı hâkimiyetleri altına alan bu edib ve zekî millet, ister "vahy-i metlüv" olan Kur'ân'da olsun, ister onun dışındaki mesaj, irşad, hutbe, nutuk ve talimat gibi şeylerde olsun, ilâhî mesajın o mübarek ve münevver mümessiline karşı hep hayranlık duymuş ve O'nu takdir etmişler; O da her zaman kendini dinletmiş, kabul ettirmiş ve hiçbir zaman onlardan tenkit almamıştır. Şayet O'nun söz, beyan ve düşüncelerine karşı en küçük bir tenkit, en önemsiz bir itiraz vuku bulmuş olsaydı, bugüne kadar gelen O'nun düşmanları, böyle bir şeyi değerlendirecek, allayıp-pullayacak, köpürtüp-abartacak; herkese ve dünyanın her yanına onu ulaştırarak bin bir velvele koparmak isteyeceklerdi. İsteyeceklerdi; zira böyle bir durum,

O'nu sarsmak, yıkmak, nazardan düşürmek ve çürütmek için en utandırıcı iftiralara kadar her vesileyi meşru sayanların arayıp da bulamadığı bir şeydi. Oysaki, O'nun ifade, beyan ve kelâm gücü hakkında, Firavun'un, Seyyidina Hz. Musa için söylediği kadar dahi bir şey söylenmemişti, söylenememişti ve söylenemezdi de...

O'nun أَدَّبَنِي رَبِّي فَأَحْسَنَ تَأْدِيبِي zirvesinden[276] yükselen öyle gürül gürül bir sesi ve soluğu var idi ki, dost da, düşman da o sese ve soluğa hayranlık duyuyor ve o insanüstü beyan karşısında iki büklüm oluyorlardı.

Ashab-ı kiram arasında, Hz. Lebîd, Hansâ, Kâ'b, Hassan ve İbn Revâha gibi yüzlerce söz üstadı, Hz. Ebû Bekir, Ömer, Ali, Muaviye, Amr b. Âs ve İbn Abbas gibi yüzlerce hatip, yüzlerce hukukşinâs ve yüzlerce hikmet erbabı hemen her meselede O'nu üstad, mürşid ve rehber kabul ettikleri gibi, daha sonraki asırlarda hadisin devâsâ hâfiz ve yorumcuları, tefsirin müdakkik dâhî imamları, fıkhın emsalsiz, beşerüstü müçtehitleri, dinin çağları aşan eşsiz mücedditleri, mâneviyat ikliminin binlerce evliyâ, asfiyâ, ebrâr ve mukarrabîni; kelâm, mantık, muhakeme ve fünun-u müsbete allâmeleri ve daha yüzlerce değişik sahada binlerce fen ve ilim adamı, O'nun deryalar gibi beyan cevherlerini, her zaman en feyyaz, en bereketli, en duru, en aldatmaz bir kaynak bilmiş, O'na müracaatta bulunmuş, O'na sığınmış ve açlıklarını, susuzluklarını, o semavî sofrada gidererek itminana, doygunluğa ulaşmışlardır.

Evet, O'nun sünneti dünden bugüne, müçtehitlerin en yanıltmaz me'hazi, mârifet semasında pervaz edenlerin en güçlü kanadı, ilim adamlarının en duru kaynağı, evliyâ ve asfiyânın da en nuranî vâridât menbaı olmuştur. Şeriatın müteaddit ilimleri, tasavvufun muhtelif yolları, kevnî ve enfüsî ilimlerin özü ve hulâsası hep O'nun o nuranî söz cevherinden fışkırıp çıkmıştır.

O, varlığın bidayetinden nihayetine; insanoğlunun yaratılışından, gidip Cennet veya Cehennem'e ulaşmasına; vicdanların mârifet-i rabbaniyeye uyanmasından, ötede Cemalullahı müşâhede etmelerine; iman ve itikattan, ibadetin en ince teferruatına kadar pek çok mevzuda ve her mevzuun gerektirdiği dil ve eda ile her şeyi o kadar mükemmel anlatmıştır ki, Kur'ân istisna edilecek olursa, O'nun beyanına denk başka bir beyanın bulunduğunu söylemek mümkün değildir.

Allah'ı; zât, sıfât ve isimleriyle, hem de mevzuun gerektirdiği incelik ve hassasiyetle fevkalâde bir muvazene içinde; kıyamet ve haşr ü neşri, hesap ve Cennet ü Cehennem'i, ümitle gürleyen bir ürperticilik ve hazza inkılâp eden bir

dehşet içinde; melâike, ruh, cin ve şeytanı, gaybın esrarengizliği ve buğulu bir kristal arkasında; imanı, ameli, amelde ihlâsı; tohumun istidadı, toprağın kuvve-i inbatiyesi, yağmurun hayatiyeti ve baharın renklerle soluklanışı şeklinde öyle bir resmeder ki, insan O'nun çizdiği o muhteşem tabloları seyrederken, temiz fıtratların imanla nasıl neşv ü nemaya hazırlandığını, İslâm'la nasıl boy atıp geliştiğini, ihlâsla nasıl bir tûbâ-i Cennet hâlini aldığını âdeta görür gibi olur.

O'nun beyanlarında namaz; oturup-kalkan, insana arkadaş ve yoldaş olan, onun yalnızlığını gideren ve ışığıyla onun yollarını aydınlatan.. abdest; can gibi, kan gibi insanın damarlarında dolaşan, ırmaklar gibi onun kapısının önünde akan, akıp akıp her türlü isi-pası temizleyen.. ezan, kamet; selviler gibi boy atıp salınan, ses şoku yapıp şeytanların ödünü koparan ve bir revh u reyhan olup namaza gidenlerin ruhlarını saran.. zekât, sadaka; tıpkı birer köprü gibi birbirinden kopmuş yığınları bir araya getiren, sağlam bir lehim gibi parçaları bütünleştiren.. oruç; bir kalkan gibi sahibini koruyan, onun Cennet'e girmesine yardım için, Cennet surlarında sırlı bir kapı hâline gelen ve elinde kâsesi bir sâki gibi ona kevserler sunan.. hac; bir terzi gibi yırtıkları yamayan, bir gassal gibi lekeleri yıkayan ve umumî bir meşveret meclisi gibi bütün inananları bir araya getiren.. cihad; bir fedai gibi göğsünü gerip Cehennem'e giden yolları kapayan, bir teşrifatçı gibi Cennet yollarını açıp, insanlara "Buyur!" eden ve şefkatli bir baba gibi inat edenleri zincirlere vurup firdevslere doğru sürüyen.. zikir, dua; telsiz, telefon gibi Yaratan'la yaratığı birbiriyle buluşturan, birbiriyle konuşturan.. emr-i bi'l-mâruf nehy-i ani'l-münker; birer trafik memuru, birer kapıcı gibi, yol başlarını, kapı önlerini tutup, yoldan geçip-geçmeme, kapıdan içeriye girip-girmeme işlerini idare eden.. sıla-i rahim; bir anne gibi kucağını açıp bekleyen, insanlarla davalaşan ve mürafaa olan, onlarla konuşan, vaadlerde bulunan, inhiraf edecekleri endişesiyle onları tehdit eden, yakasından tutup hırpalayan birer canlı motif hâline gelir ve dinleyenleri âdeta büyüler.

Evet, O'nun bütün bu hususları bir kanaviçe gibi tasviri, tasvirde kullandığı malzemenin hususiyetleri, beyanındaki hareket, işaret, resim ve mûsikî gücü, bütün edebî sanatları tekellüfsüz ve yerli yerinde kullanması, her biri başlı başına birer mücellet isteyen mevzulardır.

Bu itibarla, O'nun değişik mevzularla alâkalı, değişik tahliller isteyen, değişik söz ve beyanlarını, ilerideki mütefennin araştırmacılara havale ederek, burada sadece, hemen herkesin bildiği mübarek birkaç sözüne, onlardaki

muhteva derinliğine, beyan gücüne, ifade rasanetine işaret edip geçeceğiz.

274 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 2/172, 212.

275 İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef* 1/261, 6/318; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned* 13/209.

276 *"Bana edebi/edebiyatı Rabbim öğretti.. hem de çok güzel öğretti!"* İbnü's-Sem'ânî, *Edebü'l-imlâ ve'l-istimlâ* 1/88.

BİR DEMET HADİS TAHLİLİ

Efendimiz'e ait bütün sözlerde en bariz hususiyet, konuşulan mevzua ait en câmi sözü söylemiş olmasıdır. Bu mânâda, dediklerimizi müşahhaslaştıracak binlerce misal mevcuttur. Ancak biz bunlardan, herkesin her devirde "cevâmiü'l-kelim" dediği bazılarını nakledeceğiz. Fakat şunu ısrarla ifade etmeliyim ki, Efendimiz'in sözlerinin hepsi bu mânâya dahildir.

İşte O'na ait sözlerden bazıları:

1. Tevhidde Zirve Birkaç Söz

Tirmizî, İbn Abbas'tan rivayet ediyor:

يَا غُلَامُ! إِنِّي أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ: اِحْفَظِ اللّٰهَ يَحْفَظْكَ. اِحْفَظِ اللّٰهَ تَجِدْهُ تجَاهَكَ. إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللّٰهَ، وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللّٰهِ. وَاعْلَمْ أَنَّ الْأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللّٰهُ لَكَ. وَلَوِ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللّٰهُ عَلَيْكَ. رُفِعَتِ الْأَقْلَامُ وَجَفَّتِ الصُّحُفُ

"Ey delikanlı! Sana birkaç kelime öğreteyim: Sen Allah'a ait hakları koru ki, Allah da seni muhafaza etsin. Evet Allah'ı gözet ki, O'nu yanında bulasın. İstediğin zaman Allah'tan iste. Yardım isteyecek olursan yine Allah'tan iste ve bil ki; bütün ümmet toplanıp sana bir menfaat dokundurmaya çalışsalar, ancak senin için Allah'ın yazdığı bir şeyin menfaatini dokundurabilirler. Yine bütün insanlar toplansa, sana zarar vermeye gayret etseler, zerre kadar zarar veremezler; ancak Allah'ın takdir edip yazmış olduğu şey müstesna. Artık kalemler kaldırıldı, yazılar kurudu."[277]

İşte bu kadar kısa, öz cümleler içine; kadere, teslimiyete ait en girift, en zor meseleler sığdırılmış ve en sade bir üslûpla bu derin mevzu vuzuha kavuşturulmuştur. Aynı zamanda aksiyon ve hamle adına; ibadet mânâsını da dahil ederek söylenebilecek pek çok şey bu birkaç cümlede hulâsa edilmiştir.

2. İnsan Bir Yolcudur

Yine Tirmizî, İbn Ömer'den rivayet ediyor :

كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ وَعُدَّ نَفْسَكَ فِي أَهْلِ الْقُبُورِ

"Dünyada garip gibi yaşa. Veya bir yolcu gibi ol. Kendini (ölmeden önce) kabir ehlinden say!"[278]

İşte üç cümlelik bir söz. Zühd ve takvaya ait, dünya ve ahiret muvazenesini

koruma-kollamada söylenebilecek sözlerin en vecizi, en mânâlısı... Ancak bundan daha veciz bir ifade varsa, hiç şüphesiz bu da yine O'na aittir. Bunda kimsenin şüphesi olmasın!.

İnsan, zaten dünyada gariptir. Mevlâna'nın ifadesiyle insan, kamıştan koparılmış bir ney gibidir. Gerçek sahibinden uzaklaştığından dolayı da hep inlemektedir. Onun bu iniltisi, bütün bir hayat boyu devam eder.

İnsan bir yolcudur. Ruhlar âleminden başlayan yolculuğu, anne karnına, dünyaya, çocukluk dönemine, gençlik çağına, yaşlılık hengâmına, kabir ve derken Cennet veya Cehennem'e kadar devam eden bir yolculuktur. Ama acaba insan, bu yolculuğunun ne derece farkındadır? Eğer o, daima kendini bir yolcu gibi görse, yürüyüşünü zorlaştırmaktan başka bir işe yaramayacak olan dünyanın çeşitli güzelliklerine takılıp sendelemeden yürüyüp gidecektir.

İnsan kendini kabir ehlinden saymadıktan sonra, yani *"Ölmeden evvel ölünüz."*[279] diye anlatılan hususu, fiil ve yaşantıya dökmedikten sonra, şeytanın hile ve desiselerinden bütünüyle korunması, kurtulması mümkün değildir. Evet, insan nefsaniyet, cismaniyet itibarıyla ölmelidir ki, vicdan ve ruh itibarıyla dirilmiş olsun. Zaten her şeyi cesede bağlayanlar, cesetlerinin altında kalıp ezilmiş olan zavallılar değil mi?

3. Doğruluk ve Yalanın Neticeleri

Buhârî, Müslim ve Ebû Dâvûd, Abdullah b. Mesud'dan (radıyallâhu anh) rivayet ediyor:

عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ، فَإِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَصْدُقُ وَيَتَحَرَّى الصِّدْقَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللّٰهِ صِدِّيقًا. وَإِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ، فَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ. وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَكْذِبُ وَيَتَحَرَّى الْكَذِبَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللّٰهِ كَذَّابًا

"Size doğruluk yaraşır. Doğruluk insanı iyiliğe, o da Cennet'e çeker götürür. İnsan, kendini bir kere doğruluğa verip, o yola yöneldi mi, hep doğru söyler, doğruyu araştırır; böylece o insan, Allah katında "sıddîk" olarak yazılır.

Yalandan sakınınız. Yalan insanı fücura, bataklığa, o da Cehennem'e ulaştırır. Bir insan, kendini bir kere yalana kaptırdı mı, daima yalan söyler, neticede Allah katında "yalancı" olarak yazılır..."[280]

Doğruluk, peygamberler şiarı, yalan ise kâfir ve münafık sıfatı. Doğruluk,

bugünü yarını kucaklayan önemli bir esas; yalan, zamanın çehresine çalınmış siyah bir leke. Yalan ikliminde mesut yaşamış ve ebedî mutluluğa ermiş bir tek fert gösterilemez.. doğruluğun, ebedî saadet istikametinde uzayıp giden aydınlık yolunda ise, dünya ve ukbâ kaybına uğramış bir tek tali'size rastlanmaz.

Yalan, küfrün en önemli esası, nifakın en bariz alâmeti, Allah'ın bildiğine muhalif iddiada bulunmanın adıdır. Bilhassa günümüzde yalan, bütünüyle ahlâkı tahrip etmiş, dünyayı yalancıların harası hâline getirmiş öyle korkunç bir içtimaî hastalıktır ki, hayatın kapılarını ona açıp yurtta-yuvada, çarşıda-pazarda, parlamentoda-kışlada ona *"serbest dolaşım"* hakkı tanıyan hiçbir millet iflâh olmamıştır ve olamaz da. Buna karşılık İslâmiyet'in en ehemmiyetli esası, imanın en bariz hâssası, Muhammedî ahlâkın temel taşı, enbiyâ ve evliyânın en mümeyyiz vasfı, maddî ve mânevî terakkinin biricik mihveri de doğruluktur.

Biri meleklerin, diğeri şeytanların; biri Hakk'ın mükerrem kullarının, diğeri habis ruhların; biri İnsanlığın İftihar Tablosu o en müstesna varlığın –aleyhi ekmelüttehâyâ– diğeri de deccallerin sıfatıdır.

Metinde karşılıklı zikredilen kelimelerden بِرٌّ bütün hayırları ihtiva eden, bütün salihata açık olan öyle şümullü bir kelimedir ki, doğru düşünce, doğru söz, doğru niyet, doğru davranış ve doğru yaşayış gibi pek çok mevzuu o başlık altında toplamak ve bütün hayırları ona irca etmek mümkündür.

İkinci kelime olan فُجُورٌ ise evvelki kelimenin aksine, bilumum şerleri ihtiva etmesi, bilumum salihata kapalı olması bakımından her türlü sapık düşünce, sapıkça söz ve sapıkça davranışlara ana başlık olabilecek mahiyette, âdeta bir Cehennem çekirdeği gibidir.

Hadis metninde, صِدِّيق ile كَذَّاب arasında da bir mukabele bahis mevzuudur. Bunlardan ilkini, doğruluk kendisinde ikinci bir fıtrat hâline gelmiş dosdoğru insan şeklinde tercüme edeceksek; ikincisine, tabiatı yalanla bütünleşmiş profesyonel yalancı demek uygun olur zannederim. Her iki kelimede de mübalağa sığası kullanılmış ki; o da, kendini doğruluğa adamış, doğru düşünen, doğru konuşan, doğru davranan ve doğru oturup-doğru kalkan birinin, bugün olmasa da yarın mutlaka, göklerde ve yerde doğruluk ve Hakk'a yakınlığın remzi; kendini yalana salmış, yalan düşünen, yalan konuşan, yalanla oturup-yalanla kalkan birinin de er-geç yalancılığın sembolü hâline geleceğine işaret buyrulmuştur.

Bu alabildiğine uzun ve kısa, bir hayli aydınlık ve sisli, oldukça tehlikeli ve güvenli ayrı ayrı yolların son durakları da Cennet ve Cehennem. Bu yollardan birinde, her menzilde ayrı bir avans, ayrı bir teşvik primi, yol gidip Cennet'le noktalanıyor, yolcu da Cennet'e ulaşıyor.. diğerinde ise, yol boyu onca dezavantaj, onca handikaptan sonra gidilip ebedî hüsrana kapaklanılıyor.

Bu hadisi, Efendimiz'in *"sıdk"*ını anlattığımız yerde de zikretmiştik. Ancak burada dikkatle üzerinde durmak istediğimiz husus, doğruluğun dünya ve ahirete ait neticelerini; yalanın, hem ferdî hem de içtimaî hayata getirdiği zararları bu kadar kısa ve özlü cümlelerle ifade edebilmedeki Efendimiz'e ait muvaffakiyettir. Evet, sadece şu hadisi inceleyen adam, kat'iyen bilecek ve anlayacaktır ki, bu kadar uzun, tafsilatlı meseleleri, bu kadar kısa ve can alıcı şekilde anlatma, ancak Allah Resûlü'ne has bir mazhariyettir. Başkasının, bu mevzuları bu şekilde ifade edebilmesi mümkün değildir.

4. Kişi Sevdiği ile Beraberdir

Buhârî ve Müslim, yine Abdullah b. Mesud'dan rivayetle şu hadisi naklediyorlar: اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ *"Kişi sevdiği ile beraberdir."*[281]

Eğer bu hadis, şerh ve izah edilmeye kalkılsa, en azından bir ciltlik kitap olur. Yürürken yolda kalan.. rehberini tam takip edemeyen.. istediği hâlde yapılması gerekenleri lâyıkıyla yapamayan nice münkesir ve kırık kalbe bir bardak kevser hatta âb-ı hayat sunan bu hadis, insanın, müsbet veya menfî her iki kutupta da daima sevdikleriyle beraber olacağına işaret etmektedir. Kişi, burada da orada da hep sevdikleriyle beraberdir. Öyle ise, nebilerle, sıddîklerle, şehitlerle beraber olmak isteyen, evvelâ onları sevmelidir ki, orada onlarla beraber olabilsin. Veya başka bir ifadeyle, ahirette nebilerle, sıddîklerle, şehitlerle beraber olacak olanlar, burada iken onları sevip maiyyetlerinde bulunanlardır. Kötülükleri temsil edenler için de, yine aynı hadisin hükmü ve mânâsı geçerlidir.

İşte tek cümlelik bir hadis, böyle binlerce mânâ ve ifadeyi hem de bu derece veciz bir şekilde ifade etmektedir ki; böyle bir söz söylemek ancak vahye, ilhama açık bir fetanetin kârı olabilir.

Nuayman, bazen içki içiyor ve Allah Resûlü de, ona hadd-i şer'îyi tatbik ediyordu. Yaptığı bu şey bir günahtı. Dolayısıyla da sahabeden biri, ona kınayıcı bir söz sarf edince, Allah Resûlü, kaşlarını çattı ve: *"Kardeşinize karşı şeytana yardımcı olmayın. Allah'a yemin ederim o, Allah ve Resûlü'nü*

sever."[282] buyurdu.

Allah ve Resûlü'nü sevme, onlarla beraber olmayı netice vereceğinden, böyle bir insan, her ne kadar günah da işlese, kötü söze muhatap olmaya müstehak değildir; çünkü o Allah ve Resûlü'nü sevmektedir... Bu sevgi ise farzlarını yapan, büyük günahlardan kaçınan birisi için Resûlullah'la beraber bulunmaya yeter. Zira kişi sevdiğiyle beraberdir...

5. Takva

İmam Tirmizî ve Ahmed İbn Hanbel, Muaz b. Cebel'den naklediyor:

اِتَّقِ اللّٰهَ حَيْثُمَا كُنْتَ وَأَتْبِعِ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمْحُهَا وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ

"Nerede olursan ol, Allah'tan kork! Günahın arkasından hemen iyilik yap onu siliversin. İnsanlarla muamelende güzel ahlâktan ayrılma!"[283]

İnsanı, güzel ahlâkı kadar yükselten ikinci bir unsur yoktur. Güzel ahlâk ki, o bir Allah ahlâkıdır ve güzel ahlâk, insanın Allah ahlâkıyla ahlâklanması demektir.

Ciltlerle ancak anlatılabilecek, takva, takvayı muhafaza ve devamlı surette bu anlayış içinde yaşayabilme yollarını izah eden bir hadisle karşı karşıya bulunuyoruz. Ancak burada, sadece misal vermek için zikrettiğimizden bu yüce hakikatlerin şerh ve izahına girmiyoruz...

6. Nasılsanız Öyle İdare Edilirsiniz

Bir başka hadislerinde de Efendimiz şöyle buyurur:

كَمَا تَكُونُوا يُوَلَّى عَلَيْكُمْ *"Nasıl olursanız, öyle idare edilirsiniz."*[284]

Keyfiyetiniz ne ise, başınızdakilerin keyfiyeti de o olur. Siz nasıl bir kaynak iseniz, başınızdakiler de o kaynağın mahsulüdür. Bu söz, öyle bir sözdür ki, idare adına kamuslar meydana getirir. İsterseniz, sadece bu hadis üzerinde kısaca duralım:

"Her birerleriniz râî (çoban) ve hepiniz elinizin altındakinden sorumlusunuz."[285] fehvâsınca, herkesin bir mesuliyet sınırı vardır ta devlet reisine kadar... Devlet reisi de, idare ettiği dairenin bütününden mesuldür. Ancak, *"Siz nasıl olursanız, başınızdaki idareciler de öyle olur."* ifadesi, bu hususa, içtimaî hukuk açısından apayrı bir buud kazandırmaktadır.

Evvelâ: Bu hadis, idare edilenlere diyor ki: Siz çok önemlisiniz. Çünkü, başınıza geçecekler, hangi yoldan olursa olsun, sizin kapınızı çalmak zorundadırlar. Yani onlara şekil verecek olan sizlersiniz.

İçtimaînin de kendine göre değişmeyen prensipleri vardır. Nasıl ki fiziğin, kimyanın, astronominin kendine göre değişmeyen ve adına *“şeriat-ı fıtriye”* kanunları denilen prensipleri var, öyle de içtimaînin de kendine göre prensipleri vardır ve bunlar kıyamete kadar da değişmeyecektir. Onun içindir ki, insanlar, şerre, şirretliğe yol veriyor, bağırlarında kötülüklerin barınmasına açık yaşıyorlarsa, o insanları kötüler ve şirretler idare edecektir. Bu, Cenâb-ı Hakk’ın değişmeyen kanunudur.

Evet, şirretlik, insanların bünyelerinde neşv ü nema buluyor mu? Bu bünyelerde fenalıklar yeşeriyor mu? O zaman Allah (celle celâluhu) onların başına, aynı çamur ve aynı hamurdan insanlar getirir, onları işte bu insanlar idare eder.

İkincisi: Yine bu hadis ifade ediyor ki, kanunlar, nizamlar, satırlardaki şeylerdir. Ve bunların çok tesiri de yoktur. İnsanlar kafa kafaya verip, en muhkem kanunnameler dahi hazırlasalar, önemli olan onun ihtiva ettiği hususlara riayet edilip edilmemesidir. Binaenaleyh, esas olan, idare edilen insanların ahlâkî yapılarıdır. Eğer onlar, ahlâklı, kendilerine düşen problem ve meseleleri halletmiş insanlarsa, onların başına geçecek kimseler de asla problem insanı olmazlar.

Burada yeri gelmişken vâki bir hâdiseyi nakledeyim:

İlk meclis milletvekillerinden Tahir Efendi adında bir zat vardır. Bu zat, ulemâdan, fuzelâdandır. Diğer milletvekilleri meydanlarda nutuk atarken, Tahir Efendi, bir köşede hep susmayı tercih etmektedir. Ancak taraftarları ısrar eder ve hocayı da bir miting meydanına çeker ve bir meydanda konuşmaya ikna ederler. Ancak Tahir Efendi, az fakat öz konuşan bir insandır. Onlara az-öz şunları konuşur:

“Ey cemaat, şunu biliniz ki, siz *“müntehip”*siniz. Ben ise *“müntehab”*ım. Gideceğimiz yer ise *“müntehabün ileyh”*dir. Sizin yaptığınız işe de *“intihap”* denir. İntihap ise *“nuhbe”*den gelir. Nuhbe, kaymak demektir. Unutmayın ki, bir şeyin altında ne varsa kaymağı da o cinsten olur. Yoğurdun üstünde yoğurt kaymağı, sütün üstünde süt kaymağı, şapın üstünde de şap kaymağı bulunur...”

İfadelerdeki Arapça terimleri belki anlamayanlar için, istifadeli olur diye kısaca açıklamak gerekirse; *“müntehip”* seçen, *“müntehap”* seçilen, *“müntahabün ileyh”* kendisi için seçim yapılmış yer, meclis, *“intihap”* da seçmek demektir. Bu kelime ise *“nuhbe”* kelimesinden türemiştir.

Ve bir istidrat daha:

Haccac'a, Hz. Ömer'in adaletinden bahseden şahsa Haccac'ın verdiği cevap, meselemize vuzuh kazandırması bakımından mühimdir. Haccac, cevabında şöyle demektedir: *"Siz Ömer zamanındaki insanlar olsaydınız, hiç şüphesiz ben de Ömer olurdum..."*

Üçüncüsü: Her insan suçu kendinde aramalıdır. Herkes kendinin avukatı olduğu, suçu hep dışarıda aradığı müddetçe, müsbet mânâda mesafe katetmek mümkün değildir... İnsanlar, iç âlemlerinde, özlerinde kendilerini değiştirmedikçe, Cenâb-ı Hak onları değiştirmez.[286] Eğer içte bir bozulma olursa, bu mutlaka zirvelere kadar her tarafa yansır. İnsanların iç istikameti için de aynı şeyleri söylemek mümkündür. Demek oluyor ki, idare edilenlerin durumlarının, idare edenlerin durumlarına, âdeta sebep-netice münasebeti içinde bir müessiriyeti var. Ve bu söz cevherinin ruhunda kim bilir daha neler mündemiç?. Ve erbabı daha neler ve neler seziyordur...

Evet toplum planında iyi bir yapı ve yapılanmayı bu kadar veciz izah ve ifade eden, aynı zamanda iyi ve güzel yapılanmaya yol gösteren başka bir beşer sözü bulmak mümkün değildir. Fetanet-i a'zam sahibi Hz. Muhammed'dir (sallallâhu aleyhi ve sellem) ki, her sözü böyle beyan semasının bir üveykidir...

Evet, O, bütün insanlar arasında, beyan hususunda en mümtaz ve seçkin bir yere sahiptir. Hiçbir edibin O'na yetişmesi mümkün değildir. Sözleri, Kur'ân değildir ama; bütünüyle ilham yüklüdür. O'nun içindir ki konunun başında da temas ettiğimiz gibi, bütün edipler ve edebiyattan anlayanlar söz söylemede ancak O'nun halâyığı olabilirler.

Hassan b. Sabit, büyük bir şairdir. Buna rağmen, Hansâ, onun dört mısralık şiirinde tam sekiz yanlış bulmuştu. İşte şiirde böyle devleşen bu kadın, Allah Resûlü'nü dinledikten sonra İslâm'a girmiş ve artık bütün işi, Söz Sultanı'nı dinlemek olmuştur. O'nu dinlerken öyle büyülenmiş, öyle kendinden geçmiştir ki, cahiliye devrinde, kardeşinin ölümü üzerine yazdığı mersiyelerle dünyayı yasa boğan bu kadın, Kadisiye'de dört oğlunu şehit verirken şikâyet ifade edecek tek kelime söylemediği gibi sadece şunları demişti: *"Ne mutlu bana ki, dört şehidin anası oldum. Allahım, Sana hamdolsun!"*[287]

Hansâ mülhemûndan *(ilhama mazhar)* bir kadındır. Çocuklarından her biri düştükçe, oku bizzat kendi sinesinde hissediyor gibi kıvranmıştır. Fakat Efendimiz'e olan bağlılığı da o denli kuvvetlidir ki, şikâyet ifade eden tek

kelimelik bir söz dahi, o ilhamla açılıp kapanan dudaklarına misafir olmamıştır.

7. Ameller Niyetlere Göredir

Buhârî, Müslim ve Ebû Dâvûd, Hz. Ömer'den naklediyor:

إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللّٰهِ وَرَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللّٰهِ وَرَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا أَوِ امْرَأَةٍ يَتَزَوَّجُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ

"Ameller (başka değil) ancak niyetlere göredir; herkesin niyeti ne ise eline geçecek odur. Kimin hicreti, Allah ve Resûlü (rızası ve hoşnutlukları) için ise, onun hicreti Allah ve Resûlü'ne müteveccih sayılır. Kim de nâil olacağı bir dünyalık veya nikâhlanacağı bir kadından ötürü hicret etmişse, onun hicreti de hedeflediği şeye göredir."[288]

Bu sözlerin, Allah Resûlü'nden şerefsudur olmasına hicret sebep olduğu için, bu sözde ana tema hicrettir. Zira, rivayete göre İki Cihan Serveri bu sözü şu hâdiseye binaen ifade buyurmuşlardır:

Mekke'den Medine'ye herkes Allah için hicret ediyordu. Ancak ismini bilemediğimiz bir sahabi, sevdiği Ümmü Kays adındaki bir kadın için hicret etmişti.[289] Şüphesiz bu zat bir mü'mindi ama, niyet ve düşüncesi davranışlarının önünde değildi...

O da bir muhacirdi ama, Ümmü Kays'ın muhaciriydi. Ancak Allah için katlanılabilecek bunca meşakkate o bir kadın için katlanmıştı. İsim zikredilmeden, bu hâdise, Allah Resûlü'nün yukarıda zikrettiğimiz mübarek sözüne mevzu olmuştur. Sebebin hususiyeti, hükmün umumiyetine mâni değildir. Onun için bu hadisin hükmü umumîdir, her işe ve herkese şâmildir.

Niyet

Evet, sadece hicret değil, bütün ameller niyete göredir. İnsan hicret etmek istediğinde, niyeti sadece Allah ve Resûlü olursa, bunun karşılığı olarak Allah ve Resûlü'nü bulur. Bu, namazda da, oruçta da, zekâtta da hep böyledir. Yukarıda zikrettiğimiz bir hadiste de ifade edildiği gibi, Allah'ın hakkını gözeten insan, Rabbini hep yanında bulur. Bu buluş, O'nun rahmet, inayet ve keremi şeklinde olur. İnsan bunları bulduğunda coşar, kendinden geçer ve secdeye kapanarak Rabbine yakınlığını arttırmaya çalışır.. ve Rabbine yaklaştıkça da bütün amellerine bu duygu, düşünce hâkim olur. Bu hâkimiyetin

gölgesinde, her şeyin değişip başkalaştığı âleme geçtiğinde, yani kabirde, berzahta, haşirde, sıratta da yine Rabbini hep karşısında bulur. Şayet amelleri, onu Livâü'l-Hamd'e ulaştırabilirse, orada da İki Cihan Serveri'ne mülâki olur ve tasavvurlar üstü bir maiyyete erer.

Hâlbuki, niyeti Allah olmayan bir insan, bütün sa'y ü gayretine rağmen, eğer hicretten maksadı bir kadınsa, bütün o meşakkatler cismaniyete ait zevkler için çekilmiş.. ve bir mânâda katlandığı her şey heba olup gitmiş sayılır.

Hep cismaniyetini yaşayan, hep bedenî hayatla oturup kalkan, hiçbir zaman vicdan ve ruhunun sesine kulak asmayan bir insan, boşa oturup kalkacak, şurada-burada ömrünü beyhude tüketecek ama, kat'iyen hayatını Cenâb-ı Hakk'ın rızasına göre ayarlayan insanların elde ettiği neticeyi elde edemeyecektir. Zaten başka bir hadislerinde de Efendimiz: *"Mü'minin niyeti, amelinden hayırlıdır."*[290] buyurmaktadır. Zira insan, ne kadar gayret ederse etsin, niyetindeki amel i yakalayamaz. Cenâb-ı Hakk'ın engin rahmetidir ki, yapılan amelden ziyade, içteki niyete göre muamele etmektedir. Dolayısıyla, insanın niyetinin ona kazandırdığı, elbette yaptıklarından daha fazla olacaktır. Evet, işte bu yönüyle de mü'minin niyeti amelinden daha hayırlıdır.

Mevzuyla alâkalı olması yönünden şu hadise de dikkatinizi rica edeceğim. Efendimiz bir hadislerinde: أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ *"Dikkat edin! İnsanın bünyesinde bir et parçası vardır. Eğer o salah bulursa bütün ceset salah bulur; eğer o bozulursa bütün ceset bozulur. Dikkat edin, o kalbdir."*[291] buyurmaktadır.

İhlâsınız olursa zemini bulup serptiğiniz bütün tohumlar hayattar olur. Başlangıçta rüşeymler gibi zayıf ve çelimsizdirler ama, zamanla salınan selviler hâline gelirler. Ve siz, ötede onların gölgesinde yaşarsınız. Evet, onlar, sizin niyetlerinizin sıhhati ölçüsünde serpilir gelişir ve Cennet meyveleri hâlinde karşınızda arz-ı endam ederler.

Niyetle insanın âdet ve alışkanlıkları, birer ibadet hükmüne geçer. Akşam yatarken gece ibadetine niyetli olan bir insanın, uykudaki solukları dahi zikir yerine geçer. Zaten böyle olmasaydı, bu kadar az zamanda, bu kadar az amelle Cennet nasıl kazanılırdı ki?.. Evet, eğer mü'mine ebedî bir hayat verilecekse, bu onun ebedî kulluk niyetine bahşedilmiş bir lütuf olacak ve dolayısıyla da ona ebedî Cennet'i kazandıracaktır. Diğer kutupta kâfir için de durum aynı

şekildedir. Yani o da ebedî Cehennem'e müstehak demektir.

Evet biz, niyetimizdeki ebedî kulluk düşüncesiyle Cennet'e hak kazanıyoruz. Kâfir de niyetindeki ebedî nankörlük azmiyle. Evet, amellerin en küçüğünden bilâ-istisna en büyüğüne kadar bütününe değer ve kıymet kazandıran ve âdeta onlara hayatiyet kazandıran, ancak ve ancak niyettir.

Hatta, iyiliklerde sadece niyetin kazandırdığı çok şey vardır. Meselâ bir insan, bir haseneye niyet etse de onu yapamasa, yine bir sevap alır. Eğer onu yaparsa, durumuna göre bazen on, bazen yüz, bazen de daha fazla sevap kazanır. Hâlbuki kötülükler, niyette kalsa günah yazılmaz, yapıldığı zaman da sadece bir günah yazılır.[292] Elbette ki her kötülüğün günahı da kendi cinsinden bir cezayı gerektirir.

Hicret

Bu arada hadiste, hicrete ayrı bir ehemmiyet verildiği de gözden kaçırılmamalıdır. Gerçi hususî mânâsıyla hicret bitmiştir. Zira Allah Resûlü: لَا هِجْرَةَ بَعْدَ الْفَتْحِ *"Mekke fethinden sonra hicret yoktur."*[293] buyurmaktadır. Fakat umumî mânâsıyla hicret devam etmektedir ve kıyamete kadar da devam edecektir. Çünkü, hicret, cihadla ikiz kardeştir, beraber doğmuşlardır ve beraber yaşayacaklardır. Cihadın kıyamete kadar devam edeceğini de bildiren yine bizzat Efendimiz'dir. O, bu mevzuda şöyle buyurmaktadır: اَلْجِهَادُ مَاضٍ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ *"Cihad kıyamet gününe kadar devam edecektir."*[294]

Evet, anadan, babadan, yârdan, yârândan ayrılıp, muhtaç bir gönüle hak ve hakikati anlatabilme uğruna memleketini terk edip diyar diyar dolaşan her dava adamı, her inanmış insan, hiç bitmeyen bir hicret salih dairesi içindedir ve bunun sevabını da mutlaka görecektir.

Diğer taraftan, Allah ve Resûlü yolunda yapılan hicrete lütfedilecek belli ve muayyen bir sevaptan bahsedilmemektedir. İhtimal ki bu türlü amellerin sevabının ötede birer sürpriz olarak verileceğine işaret içindir. Melekler bu ameli aynıyla yazarlar; mükâfatını da Cenâb-ı Hak bizzat kendisi takdir buyurur.

Hadisin başındaki إِنَّمَا hasr'ı ifade eder. Böylece mânâ; *"Ameller, ancak niyetle amel hâline gelir."* demek olur ki, bu da niyetsiz hiçbir ibadetin makbul olmadığı mânâsına gelir. Nitekim insan, niyetsiz bin rekât namaz kılsa, senelerce aç kalsa, malının hepsini sarf etse, hacca ait rükünlerin hepsini niyetsiz olarak ve haccı kasdetmeden yerine getirse, bu insan ne namaz kılmış,

ne oruç tutmuş, ne zekât vermiş ne de hacca gitmiş olur. Demek ki bütün bu hareket ve davranışları ibadet hâline getiren, insanın niyetidir.

Günahlardan Hicret

Mevzua bir kere daha göz atacak olursak görürüz ki, Allah Resûlü, evvelâ, niyet gibi şümullü bir mevzuu üç kelime ile izah etmiş; ardından da hicret gibi çok muhtevalı bir hususa iki üç cümleyle işarette bulunmuştur. Günahları terk etme mânâsına gelen hicretten başlayarak, kıyamete kadar cereyan edecek olan hak yolundaki bütün hicretleri, bütün muhaceretleri, *"sehl-i mümteni"* bir üslûpla hem de bir iki cümleye sıkıştırarak ifade etmek, ancak beyanı lâl ü güher o Zât'ın işi olabilir.

Şu hususu da açmak yararlı olacak: En büyük muhacir, günahlardan uzaklaşan ve Allah sevgisinin dışında kalan bütün sevgileri kalbinden silip atandır.[295] Bir gün İbrahim b. Edhem, Rabbine şöyle dua eder: *"Yâ Rabbi, Senin aşkına tutuldum. Senden gayrı her şeyi terk edip huzuruna geldim. Seni gördükten sonra, bakışlarım başka şey görmez oldu..."*

O, tam bu dualarla dopdolu olduğu ve bu duanın mânevî atmosferi içinde bulunduğu bir sırada, Kâbe'nin kenarında oğlunu görür. Oğlu da onu görmüştür. Senelerin verdiği hasret, ikisini birbirine koşturur. Tam sarmaş dolaş olurlar ki, hâtiften bir ses gelir: *"İbrahim, bir kalbde iki sevgi olmaz!"*

İşte o zaman İbrahim ikinci çığlığı basar: *"Muhabbetine mâni olanı al, Allahım!"* Ve oğlu ayaklarının dibine yığılıvermiştir..[296]

Rahmet-i İlâhîye Hicret

Günahlardan kaçıp Rabbin kapısını çalma, O'ndan af fermanı gelinceye dek kapıdan ayrılmama.. bu da bir hicrettir. Şu yakarış bunu ne güzel ifade eder:

إِلَهِي عَبْدُكَ الْعَاصِي أَتَـاكَ مُقِرًّا بِالذُّنُوبِ وَقَدْ دَعَاكَ
وَإِنْ تَغْفِرْ فَأَنْتَ أَهْلٌ لِذَاكَ وَإِنْ تَطْرُدْ فَمَنْ يَرْحَمْ سِوَاكَ

"İlâhî, günahkâr kulun Sana geldi.
Günahlarını itiraf edip Sana yalvarıyor.
Eğer affedersen, bu Senin şanındandır.
Eğer kovarsan, Senden başka kim merhamet edebilir!"

Daha önceleri işleyip durduğu günahları terk ettikten sonra, bir daha aynı günaha dönmeyi, Cehennem'e girmekten daha ızdırap verici bulan bir insan,

hep hakikî mânâda hicret yolundadır.

Helâl hudutlarının son sınır taşlarını, mayınlı bir tarla gibi görüp oralara yanaşmayan; eline, ayağına, gözüne, kulağına, ağzına, dudağına dikkat eden bir insan, ömrünün sonuna kadar hep hicret ediyor demektir. Bu insan, ister insanlar arasında bulunsun, isterse bir köşede uzlete çekilsin, mukaddes göç gönlünün derinliklerinde onun sadık yoldaşıdır. Ancak uzlette, hicretin ayrı bir buudu vardır. İnsan orada *"üns billâh"*a ulaşır ve ilâhî nefehatla serfiraz kılınır.

Ayrıca, hadis-i şerif şu hususlara da delâlet, hiç olmazsa îma ve işarette bulunmaktadır:

a– Niyet, amelin ruhudur; niyetsiz ameller ölü sayılır.

b– Niyet, hasenâtı seyyiâta, seyyiâtı da hasenâta çeviren nurlu ve sırlı bir iksirdir.

c– Amelin amel olması niyete bağlıdır; niyetsiz hicret, turistlik; cihad, bâğîlik; hac, aldatan bir seyahat; namaz, kültür fizik; oruç da bir perhizdir. Bu ibadetlerin, insanı cennetlere uçuran birer kanat hâline gelmesi ancak niyet mülâhazasıyla mümkün olur.

d– Ebedî Cennet, ebedî kulluk niyeti, ebedî Cehennem de ebedî inkâr ve ebedî küfür kastının neticesidir.

e– İnsan, niyeti sayesinde, çok küçük bir cehd ve az bir masrafla çok büyük ve çok kıymetli şeyler elde edebilir.

f– Niyet kredisini iyi kullanabilenler, onunla dünyalara talip olabilirler.

g– Dünya ve kadın, nimet olmaya müsait yaratıldıkları hâlde, o nimetlerin suiistimali veya onlarla olan münasebetlerin dinî kıstaslara göre ayarlanamaması neticesinde bu nimetler, Allah ve Resûlü'nün hoşnutluğuna alternatif olabilir. Dolayısıyla da kazanç kuşağında insana her şeyi kaybettirebilirler...

İşte, bunlar ve bunlar gibi daha nice meseleler var ki, her biri başlı başına birer kitap mevzuu olduğu hâlde zerrede güneşi gösterebilen ve deryayı damlaya sıkıştırmaya muktedir olan bir Söz Sultanı'nın beyanında, bu koskoca muhtevayı ifade için üç-beş kelime yetmiştir.

8. El ve Dil Belâsı

Yine cevâmiü'l-kelim'den, İmam Buhârî ve Ebû Dâvûd'un naklettiği bir hadiste Efendimiz şöyle buyurmaktadır:

اَلْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللّٰهُ عَنْهُ

"Gerçek Müslüman, elinden dilinden Müslümanların emniyet ve esenlikte olup (zarar görmedikleri) kimsedir. Hakikî muhacir de, Allah'ın yasak ettiği şeylerden uzaklaşıp onları terk edendir."[297]

İdeal Mü'min

Şimdi bu hadisi kısaca tahlil edelim:

اَلْمُسْلِمُ kelimesinin başında, bir lâm-ı tarif vardır. Ayrıca, اَلْمُسْلِمُونَ kelimesi de, lâm-ı tarifle zikredilmiştir. Bu iki lâm-ı tarifin bize anlattığı mânâ şudur ki: İdeal bir mü'min, silm, selâmet ve güvenlik atmosferi içine girip, o atmosferde kendini eritebilmiş.. ve kimseye, eliyle-diliyle kötülüğü dokunmayan mü'mindir. Öyle görünen, öyle olduğunu iddia eden veya nüfus cüzdanında Müslüman yazan kimseler değil; bütün zihinlerde tersim edilen hakikî ve ideal mü'minden bahsediliyor. Biz lâm-ı tarifin "ahd" için olmasından bunu anlıyoruz. Yani, *"Mutlak zikir, kemaline masruftur."* kaidesinden çıkış yaparak, mü'min denince ilk akla gelen, en kâmil mânâdaki mü'mindir ve hadiste kasdolunan mü'min de işte bu mü'mindir.

Bir insanın, normalde dildeki bu inceliği bilmesi mümkün değildir. Zira, işin bu tarafı, ancak mektep, medrese veya bir üstadın rahlesi önünde diz çökmekle öğrenilebilecek dilbilgisi veya gramer bilgisiyle mümkündür. Allah Resûlü için böyle bir tedris söz konusu olmamıştır. Demek ki, O'nun konuştukları kendinden değil; O, Muallim-i Ezelî'nin konuşturduklarını konuşmaktadır. Onun içindir ki, Allah Resûlü'nün ifade ve beyanlarında, dile ait bütün nükteler mevcuttur ama, dile ait bir tek kusur mevcut değildir.

Biz yine yukarıdaki hadise dönelim: Hakikî Müslüman, emniyet ve güven insanıdır. Öyle ki, diğer bütün Müslümanlar, zerrece herhangi bir kuşku ve tereddüde düşmeden ona sırtlarını dönebilirler. Zira bilirler ki, ondan kimseye zarar gelmez. Şayet ailelerini birine emanet etmeleri icap etse, gözleri arkada kalmadan ona emanet edebilirler. Çünkü onun elinden ve dilinden asla kimseye zarar gelmez. Onunla bir mecliste beraber bulunduktan sonra o meclisten ayrılan insan, arkasından emindir; zira bilir ki, arkadakiler, ne kendisi gıybet eder, ne de yanındakilerin gıybetini dinlerler. O, kendi haysiyetine, şerefine düşkün olduğu kadar, bir başkasının haysiyetine, şerefine de o kadar

düşkündür. Yemez, yedirir. İçmez, içirir. Yaşamaz, yaşatır. Ve bir başkası için füyûzat hislerinden dahi fedakârlıkta bulunur.

Biz, bütün bu mânâları, lâm-ı tarifin aynı zamanda *“hasr”* ifade etmesinden çıkarıyoruz.

Silm ve Müslüman

Diğer taraftan, bu ifadelerde cinas da vardır. *“Müslim”* kelimesiyle, *“selime”* fiili, ikisi de *“silm”* kökünden gelir. Bazı harflerindeki benzerlikten dolayı, aralarında gayr-ı tam bir cinas mevcuttur. Ancak bu iki kelimenin babları ayrı ayrıdır. Bu benzerlik ve ayrılık, bize şöyle bir mânâyı dahi hatırlatır: Müslüman; hemen her meselesi, *silm, selâmet ve müslimlik* çizgisinde cereyan eden insandır. O, kendisini öyle ilâhî bir cazibeye kaptırmıştır ki; artık bütün hareketleri bu *kuvve-i ile'l-merkeziye* çevresinde cereyan eder.

O, tanıdığı-tanımadığı herkese selâm verir. Böylece kalblerde onun için bir sevgi vaz'edilir.

Namazını bitirirken, selâmla bitirir. İns, cin, melek, bütün şuurlu varlıklar, onun selâmını alır. O, görmediği bu varlıklarla da selâmlaşır. Mü'minin dışında hiç kimse, şimdiye kadar selâmlaşmayı bu denli yaygın hâle getirmiş değildir.

İslâm'a; namaz, oruç, zekât, hac ve kelime-i şehadet gibi rükünleri yerine getirmekle girilir. Bu da Cenâb-ı Hakk'ın *“Topluca silme giriniz.”*[298] emrine ittiba ile, silm ve selâmet deryasına yelken açmak demektir. O deryaya kendisini salan insanın ise, her hâli silm ve İslâm kokar. Bu duruma gelmiş bir insandan da, hiç kimse iyiliğin dışında herhangi bir hareket ve bir muamele görmez.

Niçin El ve Dil?

Efendimiz'in her ifadesinde olduğu gibi, söz konusu olan ifadesinde de kullanılan her kelime, dikkatle seçilmiştir. Görülüyor ki burada da yine elden ve dilden bahsedilmektedir. Diğer azaların değil de sadece bu iki uzvun zikredilmesinde elbette birçok nükte vardır. İnsan bir başkasına vereceği zararı iki türlü verir. Bu, ya vicahî, yüz yüze veya gıyabî yani arkadan olur. Vicahî zararı el, gıyabîyi de dil temsil eder. İnsan karşısındakine ya bizzat tecavüzde bulunur ve onun hukukunu çiğner, ya da gıyabında onun gıybetini yaparak, hakir ve küçük düşürerek hukukuna tecavüz eder. Bu iki çirkin durum da hakiki

mü'minden hiçbir zaman sâdır olmaz. Çünkü o, ister yüz yüze olduğu insanlara, isterse hazır bulunmayanlara karşı hep hakkaniyet ve mürüvvetle davranır.

Ayrıca Efendimiz, lisanı elden önce zikrediyor. Çünkü, elle yapılacak zarara, karşı tarafın mukabele imkânı ihtimal dahilindedir. Hâlbuki, arkadan yapılan gıybet veya atılan iftira, ekseriyetle karşılıksız kalır. Dolayısıyla, rahatlıkla böyle bir hareket, fertleri, cemiyetleri hatta milletleri birbirine düşürebilir. Dille yapılabilecek zararların takibi, vicahî olarak yapılmak istenenlere nisbeten daha zordur. Onun içindir ki, Efendimiz, dili, ele takdim etmiştir. Diğer taraftan, bu ifadede, Müslümanın Allah katındaki değer ve kıymetine de işarette bulunulmuştur. Müslüman olmanın Allah katında öyle bir değer ve kıymeti vardır ki, bir başka Müslümanın ona karşı elini ve dilini kontrol altında bulundurması gerekmektedir.

Cihanşümul emniyet ve esenlik düşüncesiyle gelen İslâmiyet'in önemli bir ahlâkî buudu, Müslüman ferdin, maddî-mânevî kendine zarar veren şeylerden uzaklaşması ise, diğer ehemmiyetli bir derinliği de, az dahi olsa başkalarına zarar vermemektir. Zarar vermek bir yana, Müslüman toplumun her kesiminde emniyet ve güveni temsil etmektir.

Evet, Müslüman, sinesinde taşıdığı emniyet duygusu ve yüreğinin güvenle atması ölçüsünde hakikî Müslümandır.. ve hakikî bir Müslüman da gezip-dolaştığı, oturup-kalktığı hemen her yerde *"es-Selâm"* kaynaklı bu hisse tercümandır: O, mü'minlere uğradığında selâm verir, emniyet soluklar.. onlardan ayrılırken esenlik diler, ayrılır.. namazın tahiyyatlarını selâmlarla süsler.. ve Hakk'ın huzurundan ayrılırken de mü'minleri selâmlayarak ayrılır. Artık, bütün hayatını böyle selâm yörüngesinde sürdüren bir insanın, kendi temel düşüncesine rağmen, emniyete, güvene, sağlığa ve maddî-mânevî, dünyevî-uhrevî selâmete ters bir yola girmesi, kendine ve başkalarına zarar vermesi herhâlde düşünülemez...

Hadisle alâkalı bu kuşbakışı ilk mülâhazadan sonra, yine onun ruhundan fışkıran şu hususlara da bir göz atıp geçelim:

a– Hakikî Müslüman, yeryüzünde cihanşümul sulhün en emin temsilcisidir.

b– Bir Müslüman, ruhunun derinliklerinde yaşattığı bu yüksek duyguyu her yerde soluklar-gezer.

c– O, eza, cefa etmek ve zarar vermek bir yana, hatırlandığı her yerde emniyet ve selâmetin remzi olarak hatırlanır.

d– Onun nazarında, elle yapılan tecavüz ile gıybet, bühtan, tahkir, tezyif gibi dil ile yapılan tecavüz ve çekiştirme arasında fark yoktur. Hatta bazı durumlarda, ikincisi birinciden daha büyük cürüm sayılır.

e– Bir mü'min bu günahlardan bazılarını irtikâp etse de yine mü'mindir ve dinden çıkmış sayılmaz. Yani akidemizce küfür-iman arası bir mevki söz konusu değildir.

f– Her meselede olduğu gibi, iman ve islâm meselesinde de, himmetler âli tutulup kemâlât-ı insaniyeye yani herhangi bir Müslüman değil, kâmil mü'minliğe talip olunmalıdır… gibi pek çok şey o mu'ciz-beyan lisanda tek bir satıra sıkıştırılmıştır.

Hadisin, muhacirle ilgili bölümüne yukarıda kısaca temas ettiğimiz için o kadarla iktifa edip, Efendimiz'e ait bir başka nurlu beyana intikal edelim.

9. Mâlâyaniyâtı Terk, İslâm'ın Güzelliğindendir

İki Cihan Serveri buyuruyor ki: مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ مَا لَا يَعْنِيهِ *"Müslümanın islâmiyetine ait güzelliklerindendir mâlâyanîyi terk etmesi..."*[299]

Elbette ki, sadece böyle bir tercüme ile Efendimiz'e ait bir sözün derinliğini anlamak, bu kısa ifadenin şümulünü kavramak mümkün değildir.

Hadiste; mü'minin islâmiyetinin, ihsan ve itkana ulaşabilmesinin sırrından bahsedilmektedir. Yani pratikte ve dış yönü itibarıyla, sağlam, arızasız ve kusursuz bir seviyeye; iç yönü itibarıyla da ihsan sırrını temsile ulaşmış bir mü'min, mutlak surette, mâlâyaniyâtı terk etmelidir.. terk eder de...

İçteki Ciddiyet Dışa Akseder

Ciddiyetsiz ve laubali insanların ibadetlerinde de ciddiyet yoktur. Böyle bir insan, belki namaza durduğu zaman ciddî gibi görünebilir; fakat eğer iç dünyasında, kalb ve vicdanında ciddîliğe ulaşamamışsa, o sadece yıldız görünme sevdasında bir ateş böceğidir. Uzun zaman da böyle görünebilmesi mümkün değildir. Karakterler gizlenemez. Her insan, er veya geç karakterinin muktezasını mutlaka yerine getirir. Meğer ki ciddiyet onda değişmeyen bir karakter hâline gelmiş olsun! Temrin ve sıkı kontrolle bu seviyeyi yakalamak mümkündür. Eğer böyle bir temrin ve kontrol varsa *"olma"*, *"görünme"*nin önüne geçer.. bir serçe uzun müddet tavus kuşu olarak arz-ı endam edemez. Yani insan, şuurunun ve zihin altının çocuğudur. Onlardan kaçıp kurtulamaz.

Meseleyi şöyle toparlayabiliriz: İçte ihsan olmalı ki, dışta itkan olsun! Dış, daima içten destek almalıdır. İnsanın iç dünyası ciddî olmalı ki, bu onun dış dünyasına da sirayet etsin.

Hz. Ömer, hilafet makamına tavsiye edilen büyük bir sahabi için şöyle demiştir: *"Denilen kişi her yönüyle hilâfete lâyıktır. Ancak şakası biraz fazladır. Hâlbuki hilafet, bütünüyle ciddiyet isteyen bir meseledir."*[300]

İnsanları idare durumunda hilafet ciddiyet ister de, yeryüzünde Cenâb-ı Hakk'ın temsilcisi olma mânâsına hilafet ciddiyet iktiza etmez mi?

Allah huzurunda, O'nun boynu tasmalı bir kulu olma mevzuunda gerekli ciddiyeti elde edememiş bir insan, diğer hususlarda nasıl ciddî olabilir ki?

İhsan Şuuru ve Ciddiyet

Cümlenin başındaki *"Min"* harf-i cerri *"hasr"* ifade eder. Bununla, Müslümanın ihsan sırrına ermesi için gerekli olan bir yoldan bahsedilmektedir. O da laubaliliği terk etmektir. Ciddiyet kazanılıp laubalilik terk edilmedikçe, bir insanın ihsan şuuruna sıçraması mümkün değildir.

Cibril hadisinde, ihsan mertebesi en son merhale olarak ele alınmaktadır. Allah Resûlü'ne gelen Cibril, evvelâ imanı, sonra islâmı sormuş ve bunlara Allah Resûlü'nün verdiği cevapları tasdikten sonra da *"İhsan nedir?"* diyerek ihsanı sormuştur. Efendimiz de ona şu cevapla mukabele etmiştir:

اَلْإِحْسَانُ أَنْ تَعْبُدَ اللّٰهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ *"İhsan, senin Allah'ı görüyor gibi O'na kulluk yapmandır. Her ne kadar sen O'nu görmesen de O seni görmektedir."*[301]

Bu mertebeyi yakalama da, ancak a'zamî takva, zühd ve vilâyet ile olabilir. İnsan, evvelâ o noktaya ulaşmayı bir ideal ve gaye hâline getirmeli; sonra da oraya götüren yolları bir bir denemelidir.

Allah, insana şah damarından daha yakındır.[302] Bir şairin dediği gibi, insan, O'nu taşrada ararken, O, can içinde candır. *"Ben taşrada ararken, O can içinde can imiş."* Bir başka şairimiz de şöyle der:

"Mâverâdan bekliyorken bir haber
Perde kalktı öyle gördüm ben beni."

Evet, insan her şeyi ile, O'nun kudret elinde evrilip çevrilmekte.. ve her şey, O'nun tecellîlerinden ibaret bulunmaktadır. O'nu dışta aramak beyhude yorulmaktır. Zira O, insana kendinden daha yakındır; bu sırrın inkişafı da

ihsandır.

Her İşte İtkan

İnsanın vicdanını, böyle bir ihsan şuuru sardığında, artık onun davranışlarına itkan hâkim olur. Zaten Cenâb-ı Hak da, işin sağlam yapılmasını istemekte ve sağlam işi sevmektedir.

O, Kur'ân'da diyor ki :

وَقُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ إِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

"De ki: Amel edin! Amelinizi Allah da, Resûlü de, mü'minler de görecektir. Sonra görüleni de görülmeyeni de bilen Allah'a döndürüleceksiniz. O da size yapmakta olduklarınızı haber verecektir."[303]

Yani yapılan bütün ameller, Allah'ın, Resûlü'nün ve vicdanları hüşyar mü'minlerin teftişinden geçecektir. Onun için her amel, teftişe göre yapılmalıdır ki, sahibini utandırmasın. Bu da, yapılan amelin çok sağlam yapılmasını zarurî kılmaktadır. Böyle bir amele muvaffak olabilmek de, ancak içten *"ihsan"*a ulaşmakla mümkündür. İnsan, iç âlemi itibarıyla böyle derinleşebildiği ölçüde, davranışları da çok mükemmel olacak ve bu insan, asla laubaliliklere düşmeyecektir. Böylece de İslâm'ın güzelliklerini elde etmiş, başka bir ifadeyle, güzel olan İslâm'ı yaşamış, zatında güzel olan İslâmiyet'in güzelliğine uygun bir kemalât arşına taht kurmuş olacaktır.

"Mâlâyanî", insanı hiçbir zaman alâkadar etmeyen, gereksiz ve onun ne bugünü ne de yarını için hiçbir faydası olmayan lüzumsuz şeylerle meşgul olması demektir. Öyle ki, meşgul olduğu şeylerin, ne şahsına, ne ailesine ne de milletine hiçbir faydası yoktur.

İşte İslâmiyet'teki güzellikleri yakalayabilmiş biri aynı zamanda laubalilikten de uzaklaşmış demektir. Öyleyse bu hadis, aynı zamanda insana, ne yapması gerektiğini de öğretmektedir. İnsan daima, yüce ve yüksek meselelerle meşgul olmalı, uğraştığı her mesele ya doğrudan doğruya, ya da dolayısıyla, hem kendine, hem ailesine hem de cemiyete faydalı bulunmalıdır. Bir cihetle, ciddî insan olmanın tarifi de budur...

Sözün burasında, hadisten teşemmüm ettiğim ince bir meseleyi de arz etmeden geçemeyeceğim:

Mâlâyaniyât Nedir?

"Mâlâyaniyât" ile meşgul olan bir insan, fırsat bulamaz ki *"Mâyanî: kendisini ilgilendiren"* şeylerle meşgul olabilsin. Devamlı surette, hiç kendisini ilgilendirmeyen iş ve düşüncelerle dopdolu olan bir insan, kendisi için gerekli ve onu yakından ilgilendiren meselelere vakit bulamaz ki onlarla meşgul olsun...

Henüz kendi çizgisini bulamamış ve frekansını tutturamamış bir insanın, o frekansta doğru bir şeyler yapması düşünülemez. Mâlâyanîlerle dolu olan bir insanın, *"mâyanî"*ye açık olması mümkün değildir. Evet kalbi ve kafası sakat şeylerle memlû (dolu) bir insan, nasıl ulvî ve sağlam şeylerle meşgul olabilir ki?

İşte Allah Resûlü, bütün bu mânâları üç-dört kelimelik bir cümlede ifade ediyor. Ben, onu izah ederken fazla bir şey söylemiş sayılmam. Sadece, o granit yapılı söze, birkaç ifade kazması indirdim. Size gelip ulaşan da ondan kopan bir iki parça oldu. Belki onları da, vicdanlarınıza sindirecek ölçüde beyan edemedim. Ancak, benim ve benim gibilerin bu âcizliği dahi, Allah Resûlü'nün ifade ve beyandaki gücünü ispat etmektedir. Çünkü bizler, Efendimiz'in söylediği bir sözü anlamaktan dahi âciz bulunuyoruz. Hâlbuki O, bu sözleri hiç düşünmeden söylüyordu. Bizim düşünce dünyamızı zorlayan bu muhteva ve bu mânâ yüklü sözler, O'nun normalde konuştuğu sözlerdi. Bu mazhariyet, acaba, fetanetten başka ne ile izah edilebilir? Deha kelimesi böyle bir hasleti anlatmanın yanında ne kadar sönük kalmaktadır!.

10. Sabır

Buhârî ve Müslim müttefikan şu hadisi naklederler:

إِنَّمَا الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى *"Sabır, ilk toslamada olandır."*[304]

Kabir Ziyareti

Efendimiz, kabristanlarda cahiliyeye ait bazı âdetlerin devam ettirildiğini görünce, mü'minleri kabristanlara gitmekten men etti. Fakat daha sonra bu yasağı kaldırdı ve*: "Ben, sizi kabir ziyaretlerinden men etmiştim. Bundan böyle kabirleri ziyaret edin!"*[305] buyurarak, kabir ziyaretini teşvik etmişlerdi. Çünkü insanları tûl-i emelden kurtaracak en müessir nasihat, kabirlerde saklıdır. Zaten O Mürüvvet Âbidesi de, sık sık kabir ziyaretinde bulunur ve her hafta hiç olmazsa bir kere Uhud şehitlerini ziyaret ederdi.

Kabir ziyaretlerinden birinde, bir kadının, evlâdının kabri başında, feryâd u figân edip ağladığını, üstünü başını yırtıp, uygunsuz sözler sarfetmekte

olduğunu gördü.. gördü ve kadına yaklaşarak nasihat etmek istedi. Kadın, Efendimiz'i tanımıyordu. *"Git başımdan!"* dedi, *"Sen benim başıma gelenleri bilmiyorsun!."* Efendimiz de hiçbir şey söylemeden kadının yanından ayrıldı. Orada bulunanlar, kadına onun Allah Resûlü olduğunu söyleyince, kadın daha müthiş bir sarsıntı ile sarsıldı. Çünkü bilmeden Allah Resûlü'ne karşı saygısızlık etmişti. Koşarak Efendimiz'in hanesine geldi. Kapıyı vurmadan içeriye girdi, Efendimiz'den özür diledi. Allah Resûlü de ona, cevab-ı hakîm olarak şunu söyledi: *"Sabır, musibetin ilk şokunu yediğin zamandır."*[306]

Allah Resûlü, şu dört kelimelik ifadesiyle, ciltlerle ancak anlatılabilecek bir meseleyi, mucizevî bir belâgatla anlatmış oluyordu.

Sabrın Çeşitleri

Musibete karşı sabır, günahlara karşı direnmede sabır ve ibadet üzere ısrarda sabır...

Her gün beş vakit namaz, senede en az bir ay oruç, muayyen miktarda zekât ve kulluğa müteallik diğer bütün emirler, ancak sabırla yerine getirilebilir. Bunlar, insan ömrünü disipline eder ve ötelere göre bir boya çalar. Böyle bir hayat, bütünüyle nuranîlik çizgisinde geçer; ömür bereketlenir ve Cennet'i semere verir. Onun için insan, dişini sıkacak, ibadetler üzerine sabredecek ve böylece hayatını ışıl ışıl nurlandıracaktır.

Sabır kelimesiyle *"Sabir otu"* aynı kökten gelen kelimelerdir. Sabir otunun zehir gibi acı olduğu söylenir. Tıpta ilaç sanayiinde de kullanılmaktadır. İşte sabır, bu sabir otunu yutmak kadar acıdır. Ancak bu acılık, işin başlangıcı itibarıyladır. Neticesi her zaman tatlı olmuştur.

Durum Değiştirmek

Sabretme, dişini sıkma, dayanma, metanet gösterme, sarsılmama, irkilmeme, irade felcine uğramama, her gün zehir-zemberek hâdiseleri sineye çekme ve dayanma elbette kolay bir iş değildir. Ancak, bütün bunlar ilk musibet şoku ânında yapılmalıdır. Çünkü, yer değiştirme, başka bir vaziyete intikal etme, psikolojik olarak her zaman insanın ruh hâletinde değişiklik hâsıl eder ve onu sarsan hâdiseleri unutturur.

Diyelim ki, başımıza bir musibet geldi. İlk bakışta, bu musibete dayanabilmemiz mümkün değil gibi... Hemen bu şoku atlatmanın çaresine bakmalıyız. Bu da ya bulunduğumuz durumu değiştirerek ki, ayakta isek

oturarak, oturuyorsak yatarak.. veya yapmakta olduğumuz işin keyfiyetini değiştirerek; meselâ, abdest alarak, namaz kılarak veya en azından konuştuğumuz mevzudan uzaklaşarak.. veyahut da bulunduğumuz mekândan ayrılarak, başka bir atmosfere sığınmakla olur. Bazen de bir nebze uyumak, şoku atlatmamıza yetebilir. Hangi şekilde olursa olsun, hâl, durum veya mekânda yapılan bu değişiklikler, şokun tesirini kırar ve tahammül edilemez gibi görünen musibeti az dahi olsa hafifletir.

Sabır, ibadetlere devam etme hususunda da çok lüzumludur. İlk anda, yeni namaza başlayan bir insan için, bu ibadet çok ağır gelebilir; fakat biraz sabreder de ruhu namazla bütünleşirse, artık bir vakit namazı kılamama, o insan için dünyanın en büyük ızdırabı hâline gelir. Oruç, zekât, hac gibi ibadetler için de aynı şeyleri söylemek mümkündür.

Düşünün ki, hac gibi meşakkatli bir ibadeti, bir kere îfa edenler, her sene gitmek için âdeta kendilerini yerler. Hatta bazen konulan tahdit, onları çılgına çevirir. Bu denli ibadet sevgisi, bir bakıma onun ilk ağırlık şokunu atlatması demektir. Bu hemen bütün ibadetlerde de böyledir.

İnsan, harama karşı da aynı sabırla mukabele etmelidir. Günah ilk tosladığında gösterilecek mukavemet, ondan gelecek kötü şerareleri kırar, insan da o şoku böylece atlatmış olur. Onun içindir ki Efendimiz, Hz. Ali'ye, *"İlk bakış lehine, gerisi aleyhine."*[307] buyurmaktadır. Yani, insanın gözü günaha kayabilir. Ama o, hemen gözünü kapar, yüzünü çevirirse, bu onun için günah olarak yazılmaz. Hatta harama bakmadığı için kendisine sevap bile yazılabilir. Fakat ikinci ve daha sonraki bakışlar, zehirli birer ok gibi insanın kalbine ve ruhuna saplanır, insanın hayalinde bulantılar meydana getirir.. iradesi mânevî gerilimini kaybeder. Zira her harama bakış, bir yönüyle harama girme yollarını kolaylaştıran birer davetiye hükmündedir. Dolayısıyla da her bakış, bir başka bakışı davet eder.. artık o insan, harama yelken açar ve dönüşü çok zor bir yolculuğa açılır.

İşte bu duruma gelmeden, haramın ilk tosladığı anda sabredip haramdan yüz çevirme, harama karşı gözlerini yumma, Allah Resûlü'nün bize tavsiye ettiği altın öğütlerdendir.

Epiktetos'un bir sözü vardır: *"Fena hülyalar, seni hayallerinde yakalayınca, ilk fırsatta hemen uzaklaşmaya çalış. Sonra götürüldüğün yerden geriye dönemezsin."* Onun bu ifadesi de ilham yüklüdür. Eğer, Allah Resûlü'nden sonra yaşamış olsaydı, mutlaka ilhamını Allah Resûlü'nden

aldığını söyleyebilirdik...

İnsan, harama karşı böyle davrana davrana, bu onda bir huy, bir karakter hâline gelir. Zira, yaptığı egzersizlerle kalbinde hâsıl olan imanın nuru, Cehennem'den bir kıvılcım durumunda olan günahlara karşı âdeta bir sütre olur. Öyle ki artık harama bakmama, onun asıl ve fıtrî davranışları arasına girer. Aksi bir durum aklına gelse, hemen parmağını, gönül peteğindeki iman balına batırır ve bu sağlam mülâhaza sayesinde tattığı aşkın tadıyla kendini bu mânevî atmosferden uzaklaştıran her şeyden kaçar. Bu durumda olan bir insanın, iradî olarak günaha girmesi pek düşünülemez.

Her musibetin kendine göre bir şoku vardır. O atlatıldığı zaman, musibet rahmete, elemler lezzete, dertler de zevke inkılâp eder... Böyle bir sinede artık ızdırap dinmiş, yerini de sonsuz bir neşeye terk etmiştir. Ancak bütün bunlar, ilk şok ânının başarıyla atlatılmasına bağlıdır. Bu kadar tafsilatlı, derin bir mevzuu Allah Resûlü sadece dört kelime ile ifade buyurmaktadır: *"Sabır, ilk toslama ânında olandır."*

11. Yüksek El (Veren) Olmak

Buhârî ve Müslim'in rivayet ettiği bir hadiste de Efendimiz şöyle buyuruyor: اَلْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى *"Yüksek el, aşağı elden daha hayırlıdır."*[308]

Yed-i ulyânın, veren ve infak eden el, yed-i süflânın da alan el olduğu, yine doğrudan doğruya Efendimiz'in yorumudur.[309] Realite olarak, veren elin üst, alan elin de alt sayılmasının yanında, infak edene râci sevap ve fazilet bakımından, verenin alanın üstünde olduğuna da işaret buyurulmaktadır. İnsanın şeref ve haysiyeti açısından bunlardan biri *"ulvîlik"* ise, bazı durumlarda diğerine de *"süflîlik"* denebilir ki, selim tabiatları vermeye teşvik ve almadan tenfir etmek bakımından, üslûp fevkalâde ve bu üslûba esas teşkil edecek malzeme de, değiştirilemeyecek şekilde yerli yerindedir.

Ayrıca, verme ameliyesinin havada kalmaması ve mutlaka bir alıcının bulunması lâzım geldiği için de, veren elin hayırlı olmasını ifade ile iktifa edilmiş ve "Alan el şerlidir." denmemiş.. aksine az hayırlı olduğu ifhâm edilerek; bazı şerâit dahilinde alma ameliyesinin mahzursuzluğuna da tenbihte bulunulmuştur.

Bütün bu mânâlar mahfuz olmakla beraber; bu hadisi, *"Veren el, alan elden üstündür."* şeklinde tercüme etmek eksiktir. Zira, hadiste kullanılan kelimeler, bizim tercüme ettiğimiz kelimelerin karşılığıdır. Efendimiz, bu ifadelerinde

mecazî bir üslûbu tercih etmiştir. Onun için sadece *“veren el”* veya *“alan el”* ifadeleri, bu mânâlardan olsa olsa bir tevcih olabilir; fakat kat’iyen bütünü değildir.

Evvelâ, burada cüz zikredilip küll murad edilmiştir. Yani elden kastedilen, bizzat insanın kendisidir. Bu mânâ ile *“Veren insan, alan insandan hayırlıdır.”* mânâsı kastedilmiştir.

Bazen Alan Hayırlıdır

İkincisi: Arapça’da veren اَلْمُعْطِي ; alan ise اَلْاٰخِذُ kelimeleriyle ifade edilir. Eğer Allah Resûlü, bu kelimeleri اَلْيَدُ kelimesine sıfat yapsaydı, o zaman *“Veren el alan elden hayırlıdır.”* dememiz uygun olurdu. Hâlbuki Allah Resûlü, *“veren”* veya *“alan”* elden değil de *“üst”* ve *“alt”* elden bahsetmektedir. Bu ifadeden de şöyle bir nükte hatıra gelmektedir: Her zaman veren el, alan elden hayırlı değildir. Bazı hallerde, alan el, çok daha hayırlı olmasa da, mecbur kaldığı için veya verene sevap kazandırmak kastıyla alıp yerinde sarfettiği takdirde veya veren minnet ediyorsa böyle durumlarda hayırlı ve üst el, alanın elidir. Veren zâhiren üstte olsa dahi, hakikatte belli bir ölçüde alttadır.

Öyle insanlar vardır ki, fukara-i sabirîndendir. Saçı başı dağınık ve meclislerde hep irdelenmektedirler. Kapı çalsalar onlara kapılar açılmaz. İki Cihan Serveri’nin beyanı içinde onlar, herhangi bir mevzuda Allah’a yemin etseler, Allah onları yeminlerinde yalancı çıkarmaz. Berâ b. Mâlik bunlardandır.[310] Müslümanlar harpte sıkışınca Berâ b. Mâlik’e müracaat eder ve galip gelineceğine dair ona yemin ettirirlerdi. O da yemin ederdi ve galip gelinirdi.[311] İşte alan el, böyle bir insan da olabilir...

Ashaptan Sevbân, çok fakirdi. Bununla beraber Allah Resûlü ona, hiç kimseden bir şey istememesini tavsiye etmişti. O günden sonra o, kimseden bir şey istemedi. Hatta, devesine binmiş giderken bazen kamçısı yere düşerdi de, o, kimseden istememek için hemen devesinden iner ve kamçısını bizzat alır sonra da tekrar devesine binerdi.[312] İşte bazen onun gibi bir insana da bir şey verilmiş olabilir.. ve bu, sanki temessül etmiş Cibril’e bir şey vermek gibidir. Hiçbir zaman, alan durumunda olan bu ve bunlar gibi şahıslar, verenlerden daha aşağı değillerdir. Zira, Hz. Âişe Validemiz ve Hz. Ebû Hüreyre’den rivayet edilen bir hadisten anlıyoruz ki, böyle insanlara bir şey verilirken, evvelâ o verilen şey keyfiyetsiz, kemmiyetsiz Cenâb-ı Hakk’ın eline

konmaktadır. Ve verilen insana o şey, bizzat Cenâb-ı Hak tarafından verilmektedir.[313]

Tavsiyeler

Allah Resûlü, bu ifadeleriyle bize şu tavsiyede de bulunuyor*: "Kendinizi daima aziz tutun. Dilencilikle nefsinizi hor ve hakir kılmayın. Hem fert hem de devlet planında, hiçbir zaman "alan el" durumuna düşmeyin, her zaman "veren el" olma durumunu korumaya çalışın. Böylece hep üstte olur ve izzetinizi korursunuz. Şunu unutmayın ki, üst daima emniyet içinde döker-saçar, alt ise endişeyle toplar, endişeyle yaşar. Siz, hâkim el olun, mahkûm el olmayın. Üstte olursanız, hâkim el olursunuz."*

Devletlerarası Ölçü

Bu hadis bizim için, devletlerarası münasebette de, yanılmaz ve yanıltmaz bir ölçü durumundadır. Eğer biz, üst el olabilirsek, devletlerarası muvazenede bize de bir yer düşecektir. Böylece süper güçler tarafından sömürülen insanımız belini doğrultma fırsatını bulacak ve kurtulacak; aksine, hep sömürülen, hep hakir görülen insanlar olma durumundan kurtulamayacaklardır. Günümüzde umumî manzara, arz ettiğimiz hususların en açık belgeleriyle dolu.. süper güçler, göstermelik olarak verdikleri üç-beş kuruşu, o milletlerin kanını emerek, onları iliklerine kadar sömürerek geriye almaktadırlar ve bugün biz, *"alan el"* olma zilletini acı acı yaşamakta ve çaresizlik içinde yutkunmaktayız. Öyleyse hem fert olarak hem de millet olarak bize düşen şey, çalışma, gayret gösterme ve bütün İslâm âleminin, hatta bir ölçüde bütün insanlığın bizden beklediklerini yapıp edip ortaya koymaktır.

Burada da yine çok kısa ve veciz ifadesiyle Allah Resûlü, anlattığımız bu şeyler gibi kim bilir daha hangi hususlara işaret buyurmaktadır?..

12. İltifat Edilmeyecek Üç Zümre

İmam Müslim'in rivayet ettiği bir hadiste:

ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ: اَلْمُسْبِلُ إِزَارَهُ وَالْمَنَّانُ الَّذِي لَا يُعْطِي شَيْئًا إِلَّا مَنَّهُ، وَالْمُنَفِّقُ سِلْعَتَهُ بِالْحَلِفِ الْكَاذِبِ

"Üç zümre vardır ki, Allah kıyamet günü onlarla konuşmaz, onlara bakmaz, onları temize çıkarmaz.. ve onlara can yakıcı bir azap vardır:

Elbiselerini sürüyerek yürüyen, yaptığı iyiliği başa kakan ve malına yalan yeminle revaç verip satmaya çalışan..."[314]

Meal Bir Mirsaddır

Arz ettiğimiz bu Türkçe metin yukarıdaki hadisin kısacık bir mealidir. Mealler, sadece bir mirsad ve ölçüdürler. Onlarla hakikat aranır ama onlar hakikatin kendisi olamazlar. Kur'ân'ı dahi mealde arayanlar ne büyük bir yanlış ve yalana takılıp kalmışlardır. Çünkü Kur'ân'ın Allah tarafından indirilen şeklinde mucizelik vardır. Onu meal hâline getirdiğinizde, derisi yüzülmüş bir nesneye benzetmiş olursunuz. Onun için, esas olan, Kur'ân ve hadisin bizzat kendi orijinal lafızlarıdır. Binaenaleyh, biz de yukarıda zikrettiğimiz hadisin lafzı üzerinde bir nebze durarak, anlatılmak istenen hususa zihni yaklaştırmaya çalışacağız. Zaten, bizim bütün yaptığımız, o nur fevvaresi etrafında dönüp durmaktan ibarettir. Bu, bir seyr-i aklî ve zihnîdir. Dua ve niyazımız, Cenâb-ı Hakk'ın bizleri seyr-i ruhânîde muvaffak kılmasıdır.

ثَلَاثَةٌ *"Üç"* mutlak olarak bırakılmıştır. İsterseniz siz buna, erkek veya kadın, isterseniz zümre veya cemaat diyebilirsiniz. Ve yine bu üç kişi veya zümreden maksadın, âlimler ya da cahiller olduğunu söyleyebilirsiniz. Burada esas üzerinde durulması gereken husus, bunların kimliklerinden çok, vasıfları olduğu için, hadiste bu mesele tasrih edilmeyip mutlak bırakılmıştır.

ثَلَاثَةٌ nekre bir kelimedir. Sonundaki tenvin, nekrelik ifade eder. Demek ki bunlar belirsiz ve meçhul insanlardır. Onlar öyle belirsiz insanlardır ki, onları belli edecek bir kimlikleri yoktur. Onlar hor ve hakir insanlardır. O kadar hor ve hakirdirler ki, onlara değer vermeye değmez. Nasıl ki Cenâb-ı Hak, onların yüzüne bakıp onlarla konuşmaz; öyle de sizler de, merak edip onlarla konuşmaz ve onları tanımayı değerli bulmazsınız. Onlar, kalıplarıyla değil, kalbleriyle yenik düşmüş.. ve vicdanları, cesetlerinin altında kalıp ezilmiş kimselerdir. Yüce ve yüksek yerlere karşı içlerinde zerre kadar istidat yoktur. Süfliyet çukurunda yuvarlanıp durmaktadırlar...

Bu "üç" kelimesinin hemen ardından, üç tane de geniş ve gelecek zamana delâleti olan fiil zikrediliyor. Bu üç fiil, bu üç zümre için karanlık bir tablo çiziyor. İnsan daha üç denince hemen, bu "üç"ün sırtına binip, o üç zümrenin karanlık akıbetini seyrediyor gibi oluyor.

Üç Mahrumiyet

Mükâleme Mahrumiyeti

İlk fiil, لَا يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ cümlesinin başındaki fiil-i muzaridir. Fiil-i muzarinin ise, hem geleceğe hem de geniş zamana delâleti vardır. Kendisinde hitap çiçeği açan ve Allah'a muhatap olma istidadı verilen insanla, Allah konuşmayacaktır. Felaket, işte bu ilk cümle ile başlamaktadır. Rahmân sûresinde; Allah, onda beyanı yarattığını bir nimet, bir minnet olarak söylediği hâlde, gör ki, şimdi Allah (celle celâluhu) bu insanla konuşmayacaktır. Hâlbuki, insanın konuşması, Cenâb-ı Hakk'ın mütekellim oluşunun bir delilidir. Kendi konuşmasına delil olan ve konuşan insan, öyle bir duruma düşmüştür ki, Allah (celle celâluhu) onu kendisine muhatap kabul edip konuşmamaktadır.

İnsanın, en çok konuşmaya ve derdini anlatmaya muhtaç olduğu bir günde ona, sözünün dinlenmemesinden daha büyük azap olabilir mi? O, medet istemekte ve çırpınıp durmaktadır. Ancak, onun yardımına koşacak yegâne Zât onu hiç mi hiç dinlememektedir. Kur'ân-ı Kerim bu tabloyu anlatırken قَالَ اخْسَـؤُوا فِيهَـا وَلَا تُكَلِّمُونِ *"Kesin sesinizi ve benimle konuşmayın."* der.[315] Çünkü sizin konuşma yeriniz dünyada idi.. orada konuşacak ve *"üns billâh"*ı yakalayacaktınız. Dünyada iken Cenâb-ı Hakk'a enîs olmadınız. Bugün de O, sizin enîsiniz değildir.

Nazar-ı İlâhî Mahrumiyeti

İkinci tablo ise وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ *"Allah onlara bakmaz."* Onların, en çok rahmet nazarına muhtaç olacakları o günde, Cenâb-ı Hak, onlara kat'iyen rahmet nazarıyla bakmayacaktır. Bazı yüzler beşaşet içinde pırıl pırıl parlarken, bazı yüzler de o gün asık ve abûs olacaktır.[316] Hiç şüphesiz, Cenâb-ı Hakk'ın rahmet nazarıyla bakmadıkları, bu ikinci grup insanlardır.

Herkes ismiyle çağrılırken, herkes bir vesileyle kurtuluşa ererken, kendilerine bakılmayan bu insanların durumu ne kadar feci, ne kadar ürperticidir!

Kâ'b b. Mâlik'in, çok kısa bir süre için cezalandırılarak Allah Resûlü tarafından böyle bir muameleye tâbi tutulması, hem ona hem de vak'ayı duyanlara ne kadar giran gelir.[317] Hâlbuki sözünü ettiğimiz kimseler bu akıbete ebedî olarak müstehak olacaklardır. Aman Allahım! Cehennem dahi bu kadar korkunç olamaz. Rahmeti sonsuz bir Rabb'in, insana bir an dahi bakmaması, ne büyük bir azap, ne korkunç bir akıbettir!.

Ne diyebiliriz ki? İnsanlar, hep yaptıklarının karşılığını bulacaklardır. Hayır yapanlar hayır, şer işleyenler de şerle karşı karşıya kalacaklar.

Tezkiye Mahrumiyeti

Üçüncü durum ise, وَلَا يُزَكِّيهِمْ *"Allah onları temizlemez veya temize çıkarmaz."*

İnsanlar, burada temizlenip, oraya tertemiz gitmelidirler. Temizleme ameliyesi dünyada yapılır. Ahirette ise, insanı ancak Cehennem temizler. Onun için Cenâb-ı Hak onları tezkiye de etmeyecektir.

İnsanlar, imtihan turnikesine bir kere girer ve on ikiden vurma imkânını bir kere elde ederler. Kendisine verilen bu fırsatı değerlendiren kazanır, ihmal eden de kaybeder. Bunun üçüncü bir şıkkı yoktur.

Hz. Eyyub'un maddî hastalıklarına bedel ruh, vicdan, latîfe-i rabbaniye, sır, hafî, ahfâ, bütün his ve duyguları hırpalanmış, delik deşik olmuş zavallı insan, o gün bu perişan hâline bakacak, acaba temizlenebilir miyim diye ümide kapılacak. Ne var ki, bu üç sınıfa ait insanları Cenâb-ı Hak orada temizlemeyecektir.

Akıbet: Azab-ı Elîm

Ve akıbet: وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ *"Onlar için can yakıcı bir azap vardır."* Onlar, hemen bir adım daha attıklarında karşılarına çıkacak tek şey, o korkunç azaptır. Öyle bir azap ki, can yakan, insanın iliklerine kadar işleyen bir azap. İşte onlar, kendilerini böyle bir azabın gayya ve girdabında bulurlar...

Böyle bir akıbete dûçâr olacak olan şu üç zümre kimlerdir? Kimdir onlar ki, Allah onlarla konuşmayacak, onların yüzlerine bakmayacak ve onları asla temizlemeyecektir? Ve kimdir onlar ki, onlara can yakıcı bir azap hazırlanmıştır?

Hadisin buraya kadar olan kısmını okuyan bir insanda, müthiş bir merak uyanmıştır.. ve şimdi o, bütünüyle dikkat kesilmiş, bu üç meçhul zümrenin kimliğini öğrenmek için, bütün tecessüs gücünü harekete geçirmiştir. Allah Resûlü sözlerine devamla: اَلْمُسْبِلُ إِزَارَهُ *"Eteklerini sürüye sürüye gezen."* demektedir. Bu söz, kibir ve gururdan kinayedir.

Roma, Yunan ve Grek tarihlerinde, eteklerini sürüye sürüye gezen insanların resimlerini görürsünüz. Mevzu ile alâkalı çevrilmiş filmlerde bu daha da açık görülür. Ancak, esas olan etek sürümek değil, bu işin bir gurur ve kibir alâmeti

olarak simge hâline getirilmesidir. Zaten hadiste kastedilen de budur.

Kibir ve Gurur

Gurur ve kibirin nasıl kötü bir illet olduğu ve nasıl kötü neticeler doğurduğu birçok âyet ve hadiste ayrı ayrı ele alınıp işlenmiştir. Meselâ, bir hadislerinde Efendimiz: *"Kalbinde zerre miktar kibir bulunan insan Cennet'e giremez."*[318] buyurmuşlardır.

Çünkü, kalbinde zerre kadar kibir ve gurur bulunana Allah (celle celâluhu) hidayet yollarını tıkamıştır. Cenâb-ı Hak, Kur'ân'ında şöyle buyurmaktadır:

سَأَصْرِفُ عَنْ اٰيَاتِيَ الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِنْ يَرَوْا كُلَّ اٰيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الْغَيِّ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ذٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ

"Yeryüzünde haksız yere böbürlenenleri, âyetlerimden uzaklaştıracağım. (Onları anlamayacaklar). Onlar, bütün mucizeleri görseler yine de iman etmezler. Doğru yolu görseler, onu yol edinmezler. Fakat azgınlık yolunu görürlerse, hemen onu yol edinirler. Bu durum, onların âyetlerimizi yalanlamalarından ve onlardan gafil olmalarından ileri gelmektedir."[319]

Kibir, basireti kör eden bir perdedir. Kibirle meşbû bulunan bir vicdan, kâinatta sayfa sayfa yazılmış mucizeleri göremez, idrak edip anlayamaz. Zira, basiret körleşince idrak adına basar da hiçbir işe yaramaz.

Büyüklük ancak Allah'a mahsustur. Günde beş defa minarelerden ilan edilen bu hakikatin bir başkasına izafesi nasıl hoş görülebilir ki?

Bir kudsî hadiste Cenâb-ı Hak şöyle buyurur:

اَلْكِبْرِيَاءُ رِدَائِي وَالْعَظَمَةُ إِزَارِي، فَمَنْ نَازَعَنِي وَاحِدًا مِنْهُمَا قَذَفْتُهُ فِي النَّارِ

"Kibriya, benim ridâm, azamet ise benim izârımdır. Kim benimle bu mevzuda münakaşaya kalkışırsa onu (başaşağı getirir) Cehennem'e atarım."[320]

"Kibriya"; büyüklük, ululuk demektir, Cenâb-ı Hakk'ın bir sıfatıdır. İnsan için, iç ve dış elbiseler ne ifade ediyorsa –keyfiyeti bizce meçhul– Cenâb-ı Hak için de kibriya ve azamet aynı şeyi ifade eder. Bu iki sıfatı Cenâb-ı Hak'la paylaşmaya kalkanı Allah, hakkıyla paylar ve Cehennem'ine atar.

Kibirli kalbe iman taht kuramaz. Başka bir ifadeyle, Allah'tan başkasının taht kurduğu bir kalbe, Allah'a iman gelip oturmaz. Hareket ve davranışlarıyla,

kibri, gururu temsil eden adamın da durumu budur. Hadiste böyle bir insan, *"eteklerini sürüye sürüye yürüyen"* olarak ele alınmaktadır.

Başa Kakma

İkinci insan veya zümre de, *"mennân"*dır. Allah (celle celâluhu), ona mal ve mülk vermiştir ki, bu nimetlerden kendisi istifade ettiği gibi, başkalarına da infakta bulunsun, Cenâb-ı Hak da ona, bu infakına mukabil, birine binle karşılık versin. Ancak bu insan, hiç oralı olmamış; infakta bulunmadığı gibi, bazen verse de, onu da başa kakmak ve minnet etmekle iptal etmiştir. Oysaki hem o mal, hem de kendisi Allah'ın mülkü ve memlûkü idiler. Onun bütün vazifesi Cenâb-ı Hakk'ın malını tevzi etmekten ibaret iken o, asıl mülk sahibi gibi insanlara minnet etme sevdasına düşmüştür. Bu ne büyük bir gaflet, bu ne korkunç bir düşüştür!

Allah (celle celâluhu) ona mülk vermiştir. Ancak bu mülkte, başkalarının da hakkı vardır. Hâlbuki bu insan, cimrilik yapmakta, verdiği zaman da başa kakmaktadır. Kendisini eza takip eden sadakadan ise, hiç vermeyip, isteyeni güzelce savmak daha iyidir ki, Kur'ân-ı Kerim: قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا أَذًى buyurmaktadır.[321]

"Mennân" aynı zamanda cimri insandır. Hâlbuki cimrilik, insanı Allah'tan, Cennet'ten ve diğer insanlardan uzaklaştırır.. uzaklaştırır ve Cehennem'e yaklaştırır. Efendimiz bir hadislerinde cimri hakkında şöyle buyurmaktadır:

اَلْبَخِيلُ بَعِيدٌ مِنَ اللّٰهِ بَعِيدٌ مِنَ الْجَنَّةِ بَعِيدٌ مِنَ النَّاسِ قَرِيبٌ مِنَ النَّارِ

"Cimri, Allah'tan uzaktır.. Cennet'ten uzaktır.. insanlardan uzaktır. Cehennem'e yakındır."[322]

Fiil Cinsinden Ceza

Hadiste, belâgat kaideleri açısından; *"leff ü neşr-i mürettep"* vardır. Yani, وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ ibaresi, *"mennân"*a bakmaktadır. Zira ikisi de ortadadır. Birinci ve sonuncu ifadeler de yine birbirlerine bakarlar. Durum böyle olunca, bu hadisten şöyle bir nükte anlamak da mümkündür: Nasıl ki, mennân, dünyada iken, insanlara rahmet nazarıyla bakmamış, onlarla ilgilenmemiş, bazen verdiğini de başa kakmakla iptal etmiştir; ahirette de, bu yaptıkları cinsinden bir ceza ile karşılaşacak ve Cenâb-ı Hak da ona aynı şekilde muamele edecektir.

Kibir ve gururla yürüyen, eteklerini sürüyen, başkalarıyla konuşmaya

tenezzül etmeyen insanlar da, ahirette kendileriyle Cenâb-ı Hakk'ın konuşmayacağını bilmelidirler. Bilmeli ve o cezaya götüren yollarda yürümemelidirler.

Normal zamanda bile yemin etmek doğru değilken, yalan yere ve sırf dünyevî menfaat temini gibi hasis bir duyguya kapılarak yemin etmek ve böylece malına revaç kazandırıp onu satmaya çalışmak, bu da insanı yine karanlık akıbete doğru sürükleyen üçüncü tablodur ki وَلَا يُزَكِّيهِمْ tehdidi de bu hususa bakmaktadır.

Üçüncü zümre وَالْمُنَفِّقُ سِلْعَتَهُ بِالْحَلِفِ الْكَاذِبِ ifadesiyle anlatılmaktadır.

Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi bunlar, ticarette yalan söyleyerek kâr etmeyi hesaplamış, yalan yeminlerle halkı kandıracağına inanmış insanlardır. Evet, azaba müstehak olan üçüncü zümre de işte bunlardır.

Allah Resûlü'nün şu *"cevâmiü'l-kelim"*ine bakın ve şöyle deyin: فَصَدَقَ رَسُولُ اللّٰهِ Her hadisten sonra böyle söylemek bize bir borçtur ve O'nun her ifadesi, bize *"Muhammedün Resûlullah"* dedirtmektedir.

13. Dil Belâsı ve İffet

İmam Buhârî'nin *Sahih*'inde rivayet ettiği bir başka hadislerinde Allah Resûlü, şöyle buyurmaktadırlar:

مَنْ يَضْمَنْ لِي مَا بَيْنَ لَحْيَيْهِ وَمَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ أَضْمَنْ لَهُ الْجَنَّةَ

"Kim bana, iki çene ve apış arası mevzuunda söz verir, kefil olursa, ben de ona Cennet için kefil olurum."[323]

Bunu söyleyen, Allah Resûlü'dür. O, bir insanın neye kefil olup neye olamayacağını herkesten iyi bilir. Cennet'e kefil olacağını söylüyorsa, mutlaka olacaktır. Zira, kardeşim deyip bağrına bastığı Osman b. Maz'ûn gibi bir sahabi hakkında birinin, *"Cennet kuşu oldun gittin."* gibi sözler sarf etmesine karşı çıkmış ve *"Ben, Allah'ın Resûlü olduğum hâlde nasıl bir muamele göreceğimi bilmiyorum, sen onun Cennetlik olduğunu nereden bildin?"*[324] demişti.

Demek oluyor ki, ağzına ve apışarasına sahip çıkacağına dair söz veren ve verdiği sözde duran bir insana, Allah Resûlü Cennet sözü verirken, bunu heva ve hevesine göre söylemiyor. Mutlaka Cenâb-ı Hakk'ın bu mevzuda bildirdiği bir şeye binaen böyle bir vaadde bulunuyor.

Zaten O, hiçbir zaman Cenâb-ı Hakk'ı kendi heva ve hevesine göre

konuşturmadı. Böyle bir sukuttan O her zaman muallâ ve müberra bulunmaktadır. Öyle ise dedikleri, ayn-ı hak ve hakikattir, vaad ettiği de günü gelince muhakkak olacaktır.

Eğer sen, iki çene arasındaki dilini koruyabilir ve apışaranı muhafaza ile iffetli yaşayabilirsen, hiç tereddüt etmeden söylüyorum ki şayet ahirette, zebaniler seni derdest edip Cehennem'e doğru götürecek olurlarsa, avazın çıktığı kadar bağırıp, Resûlullah'ın sana kefil olduğunu haykırabilirsin. Senin bu sadâna: Hz. Muhammed Mustafa'nın (sallallâhu aleyhi ve sellem) şefaat ve kefaleti bir imdat olarak yetişecektir.

Konuşmak Bir Nimettir

Aslında insanın ağzı, beyan nimetine mazhar, değer ve kıymeti ölçülemeyecek kadar büyük bir uzuvdur. Ancak böyle mübarek bir uzuv, kötüye kullanıldığı takdirde, insanı helâkete, felakete götüren en zararlı bir alet hâline gelir ve onu mahveder. Ağız ki, insan onunla Cenâb-ı Hakk'ı tesbih ve takdis eder. Mârufu emir, münkeri nehiy ağızla yapılır. İnsan ağızla, kâinat kitabını ve onun ezelî tercümesi olan Kur'ân'ı tilâvet eder, âyât-ı beyyinâtı ağzıyla okur ve başkalarına anlatır. Bazen, inanmayan bir insanı, ifade ve beyanı vasıtasıyla imana getirir.. böylece üzerine güneşin doğup battığı her şeyden daha hayırlı bir iş yapmış olur.. ve insan, ağzıyla a'lâ-yı illiyyîne çıkar, sıddîkiyetin zirvesine taht kurar.

Ancak aynı ağız, insanın felaketini de hazırlayabilir. Bütün küfür ve küfrana vasıta ağızdır. Allah'a ve O'nun şânı yüce Nebisi'ne ağız dolusu sövenler, bu iğrenç günahı ağızlarıyla işlemektedirler. Yalan, gıybet, iftira hep ağızla yapılır ve insan ağızla, Müseylime'nin yalan çukuruna düşer.

İşte Allah Resûlü, sadece bir kelime söylüyor, bir uzva dikkati çekiyor.. işte bu tek kelimede, daha yüzlerce dile getirilmemiş hakikat ve bizim bir nebze işaret ettiğimiz hususlar bütünüyle matvî bulunuyor. *"Ağzı meşru dairede kullanın ki, ben de size Cennet'i söz vereyim."* diyor. Bu, *"Ağzınızı kapayıp bir köşede oturun."* demek değildir; meşru dairede kullanın demektir.

Konuşmada Edep

Allah Resûlü, mahrem uzvun adını söylemiyor.. onun yerine iki bacak arası tabirini kullanıyor. Bu, O'nun yüce edebinin bir tezahürüdür. Zaten O, her zaman bizler için, gayet tabiî ve fıtrî olan şeyleri ifade ederken dahi, öyle kendine has derin bir edep içinde olmuştur ki, bazılarımızca en sevimsiz gibi

görünen şeyler dahi, birden insanın gözünde sevimli birer tablo hâline gelivermiştir. O; ahlâk, karakter, seciye ve tabiatıyla güzelliklere programlanmış bir insandı.

İşte bak, insanlar arasında zikri utandırıcı olan bir uzuv zikredilecekken, Allah Resûlü, kendine has güzellik içinde bu uzva telmihte bulunuyor, *"iki bacak arası"* tabirini kullanıyor. Ne diyeyim, *"Güzellere peyrev olan elbet güzeldir..."*

Apışarası

Apışarası çok mühimdir. Hz. Âdem'in Cennet'ten çıkmasına vesile memnu meyve, onun karşısına bu buudda çıkmıştır. Şu anda âyetin uzun uzadıya tahlili mevzumuz dışı olduğundan bu hususa temas edemeyeceğim. Ancak iki bacak arasının ehemmiyetine dikkat çekmek için bu kadarcık bir işarette bulunup geçeceğim.

Neslin devamı bu yolla olduğu gibi, zina ve fuhuşla, neslin harap olması da yine bu yolla meydana gelmektedir. Zira onun suiistimaliyle soy-sop birbirine karışır ve bütün hukuk sistemlerinde korunması gereken hususların en önemlileri bu sebeple yıkılır gider.

Kim kimin babasıdır? Kim kime miras bırakacak, kim kimden hak talep edecektir? Aile nasıl korunacak, millet nasıl ayakta duracaktır? Bütün bu ve benzeri sorular ancak apışarasında iffetli olmaya bağlıdır. Afîf insanlar ve bu insanlardan meydana gelmiş cemiyetler, kendi iç yapılarını kıyamete kadar devam ettirirlerken; zina ve fuhuş bataklığına gömülen fert ve milletler, mevcudiyetlerini bir batın öteye dahi götüremezler.

Esasen her mevzuda olduğu gibi bu mevzuda da helâl dairesi geniştir ve keyfe kâfidir. Harama girmeye hiç lüzum yoktur. İnsandaki o arzu, en güzel şekilde helâl dairesinde de tatmin edilebilir. Onun içindir ki, Allah Resûlü:

تَنَاكَحُوا تَكْثُرُوا فَإِنِّي أُبَاهِي بِكُمُ الْأُمَمَ *"Evlenin, çoğalın. Zira ben sizin çokluğunuzla (diğer) ümmetlere karşı iftihar ederim."*[325] buyuruyor. Zira Allah Resûlü, diğer ümmetlere karşı kendi ümmetinin çokluğu ile övünecektir. O'nun ümmeti, o kadar çok olacaktır ki, diğer ümmetler ona nisbeten gölgede kalacaktır. İşte ümmetin bu kadar çoğalması, yine apışarasına bağlıdır. Evet o neticeye de ancak bu yolla varılır. Nesepsizler de, nesep üstü nesebe sahip olanlar da hep o yolla gün yüzüne çıkmaktadır. Ve orası, iki zıdda da açık böyle münbit bir arazidir.

İnsanın bu mevzuda helâl yol arayışı ona bir vacip sevabı kazandırır. Allah Resûlü, ashabına bu hususu açıklayınca, sahabi hayretle, bunun nasıl olacağını sordu. Allah Resûlü de tebessüm ederek şu cevabı verdi: *"Eğer helâl yolla olmasa idi, haram olmayacak mıydı."*[326] Haramı terk ise vaciptir. Öyleyse helâl yolla mübaşeret insana vacip sevabı kazandırır.

Düşünmeli ki, dış yüzü itibarıyla sözü edilince insanları utandıran bu mevzu, nebilerin dahi gelip geçtiği bir yoldur. Eğer Hz. Âdem'e böyle bir duygu verilmeseydi, Kâinatın İftihar Tablosu olan Hz. Muhammed Aleyhisselâm nasıl vücuda gelecekti? Demek ki, o memnu meyvenin asıl gayesi ve hakikî illeti, Efendimiz'i semere vermesiydi...

"Eğer Hz. Âdem, o memnu meyveye el uzatmakla, Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ın dünyaya gelmesi arasındaki münasebeti bilseydi, değil el uzatmak, o ağacı köküyle yerdi..." sözünü coşkun bir vaizimizden dinlemiştim...

Amûdî Vilâyet

Bilhassa burada çok önemli bir hususa dikkatinizi istirham edeceğim: Allah Resûlü, iki çene ve apışarası hakkında söz verene, Cennet'i vaad ediyor. Cennet'le müjdelenen müstesna kametler malum.. demek onların dışında da bazı kimseler ihraz ettikleri makam ve kazandıkları kurbiyet haysiyetiyle böyle bir mazhariyeti elde etmiş oluyorlar. Buradaki mazhariyet, ağız ve apışarasını korumanın zorluğundan geliyor.. ve mümkün de; zira, şehvetin bütün vücudu sardığı, benliği kavrayıp ruhu sarstığı bir anda, hatta iradenin gevşeyip fenalığın her türlüsüne açık hâle geldiği bir zamanda, Hakk'ın hatırı için insanın kendisini frenlemesi o kadar önemlidir ki; insanın amûdî olarak zirveleşmesine vesile olabilir ve böyle bir amele muvaffak olan insan, elbette Allah Resûlü'nün kefaleti altına girip Cennetlere uçabilir.

Evet, ısrarla söylüyorum; nefsinin taşkınlıklarına gem vurabilen, onun her türlü fenalığa açık olduğu demlerde onu zapturapt altına alıp günahlara girmekten alıkoyan ve onlara karşı hep sabırla direnen, hatta bu gibi zaaflara karşı durmadan tahşidat yapan bir insan, başkasının senelerce bir posta oturup postnişinlikle elde edeceği füyûzatı bir anda elde edebilir. Yine bu, bir başkasının her gece kıldığı bin rekât namazın ona kazandıracağından daha fazlasını hem de bir anda kazandırabilir. Kazandırır ve dikey olarak velilik noktasına ulaştırır. Bunlarla, nafile namaz ve nafile orucun hafife alındığı

zannedilmesin.. onlar, önemli birer kurbet vesilesidir ve hep öyle kalacaktır. Biz sadece insanı, insânî kemalâta çıkaracak olan bir diğer vesileyi hatırlatmak istedik.

Cenâb-ı Hak'tan dileyelim, bize, beşeriyet itibarıyla, beş-on insan kuvveti versin ve insanı *"evc-i kemâlât-ı insaniye"*ye yükselme esaslarıyla donatsın ama; her türlü suiistimalatından da muhafaza buyursun!

İnsanın tehlikelere açık bir fıtratla, tehlikelere açık bir zeminde çizgisini koruması çok önemlidir. Evet, بِحَسَبِ الْمَغْرَمِ الْمَغْنَمُ fehvâsınca çekilen sıkıntı kadar ganimet ve tehlike ölçüsünde de yükselme mevzuubahistir. Ne kadar tehlike zemininde iyi işler görür ve ne kadar uçurum kenarında sorumluluk alırsanız, başarılarınıza da o kadar mükâfat verilir.

Biraz daha açalım:

Meselâ, Allah sizin mahiyetinize bazı muzır maddeler koymuş; gazap, kin, nefret ve şehvet gibi... Ancak, bunların hiçbirisi, hiçbir zaman size hükmedememiş. Aksine siz, daima o müthiş iradenizle onları zapturapt altına almışsınız.. almış ve bir irade ve ruh insanı olarak yaşamışsınız. Farz ve sünnetleri yerine getirmiş.. kalb ve ruhun derece-i hayatını takip etmiş.. Cehennem yolunun cazibedâr güzelliklerine takılmamış ve Cennet yolunun zorluklarına katlanarak rabbanîliğinizi korumaya çalışmışsınız.. ve bir de bakmışsınız ki, nebilerle, sıddîklerle, şehitlerle beraber aynı iklimi paylaşıyorsunuz.

Zannediyorum, ahir zamanda, şu bin bir fitne içinde, din-i mübine sahip çıkmaya çalışan şu ikinci diriliş cemaatine, Hz. Muhammed Mustafa'nın (sallallâhu aleyhi ve sellem) kemâl-i letâfetle bakmasının arkasında da bu sır vardır... Çarşı-pazar, gayya gibi insanları içine çekip eritmesine mukabil, varlıklarını koruyan, direnen ve dişlerini sıkıp dayanan bu insanlar, gerçekten hemen sahabenin maiyyetinde sayılabilirler. Sahabe, Allah Resûlü'nün arkadaşları, bunlar da O'nun kardeşleridirler. Zira O, asırlar sonra gelecek bu insanlara, kendi yaşadığı devirde iştiyak izhar etmiş, âdeta *"Kardeşlerime selâm olsun!"* demiştir.[327]

Evet, sanki Allah Resûlü, bütün asırlarla beraber, bu asrın insanına da hususî olarak *"Kim ağzını ve apışarasını korumaya söz verirse, Cennet için ona kefil olurum."* demektedir. Bu söz, öyle insanlara söylenmektedir ki, onlar Cennet'e fevkalâde müştak ve arzulu, Allah ve Resûlü'ne kavuşmaya karşı da

alabildiğine sevdalıdırlar. Ve onlar, Allah Resûlü 'nün müjde dolu bu ifadesine muvafık hareket ederek, inşâallah ipi göğüsleme azmi içindedirler.

İşte Allah Resûlü, en veciz bir ifadeyle, Cennet'e gidecek yolları bu şekilde izah ediyor ve bu kısacık ifadeyle en ideal fert ve cemiyetin tablosunu resmediyor. Bu kadar uzun bir hakikati, bu kadar veciz bir ifadeye sığdırabilmek, acaba Fetanet-i A'zam sahibi olmaktan başka ne ile izah edilebilir. Evet, Söz Sultanı ancak O'dur ve "cevâmiü'l-kelim" de O'nun sözlerine denir.

14. Hataları Silip Dereceleri Yükselten Ameller

Müslim'in naklettiği bir başka hadiste yine Allah Resûlü şöyle buyurmaktadır:

أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يَمْحُو اللّٰهُ بِهِ الْخَطَايَا وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ. قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ. قَالَ: إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ فَذٰلِكُمُ الرِّبَاطُ فَذٰلِكُمُ الرِّبَاطُ فَذٰلِكُمُ الرِّبَاطُ

"Allah'ın, hatalarınızı silip temizleyeceği ve sizi derece derece yükselteceği (önemli) bir hususa delâlet edeyim mi? Ashabı: Evet yâ Resûlallah dediler. O da şöyle buyurdu: (Şartların alabildiğine ağırlaştığı ve) abdestin zorlaştığı durumlarda, eksiksiz, tastamam abdest almak, mescitle (ev arasında gelip) gidip çok yol yürümek ve bir namazdan sonra diğer bir namazı beklemeye koyulmak, işte (sınır boylarında nöbet tutma seviyesinde kendini Hak'la) irtibatlandırma budur."[328]

Şimdi, yine gücümüz yettiği ölçüde bu zeberced söz dizisi üzerinde duralım:

Evvelâ, Allah Resûlü, أَلَا kelimesiyle, sözünün başında tenbih yapıyor ve muhatapları uyarıyor. Zira hadisin devamında anlatılacak olan meseleler, dikkat isteyen meselelerdir. Zaten onların yapılması, ancak dikkat ve uyanıklıkla mümkündür. Bazı davranışlara insan, uyku hâlinde de muvaffak olabilir. Meselâ, bir insan uyuduğu için zina etmese veya uyuduğu için gıybette bulunmasa, en azından böyle günahlara girmemiş olur. Fakat bizim üzerinde durmak istediğimiz davranışlar, bizzat uyanıklık isteyen ve ancak uyanık olanların yapmaya muvaffak olacakları amellerdendir. Onun için, sözün başına tenbih edatı olan أَلَا getirilmiştir.

"Hata" kelimesi de, hadiste dikkat çeken bir kelimedir. Her insan hata işler. Hatta hatası olmadığını söyleyen bir insan, en büyük hatayı yapmış sayılır. Hata

işlememek enbiyâya mahsustur; herkes hata işler, hata işleyenlerin en hayırlısı da tevbe edenlerdir.[329] İşte burada Allah Resûlü, insanı gayyaya doğru sürükleyen hatalardan kurtulma çaresini haber vermek istiyor.

Sadece hatadan kurtulmak yeterli değil, insanın derece derece yükselmesi ve mesafe alması da çok önemlidir. Aslında hatanın silinmesi de onun bir derece yükselmesi demektir. Diğer yapacağı amellerle de o, ayrı derinliklere ulaşacaktır. Böylece insan menfî-müsbet bu amelleri sayesinde nurdan bir helezon içine girecek ve sürekli nâmütenâhîliğe doğru pervaz edecektir. Zannediyorum, mârifet-i ilâhiye deryasında yelken açmak da bu olsa gerek...

Bu amellerden birincisi, en zor şartlarda abdest almaktır. Ancak bu abdest, arızasız, kusursuz olmalıdır. Karda, kışta, soğukta, bazen suyun abdest alınmaz gibi olduğu anlarda...

İkincisi, mescit yolunda ömür tüketmektir. Böyle bir ömür, bir gün, çürüyen bir çekirdek gibi, ahirette Cennet meyvesi veren bir ağaç hâline gelecektir. Çok uzak mescitlere gitmek ve ayağın hiç mescidden kesilmemesi, bu da ikinci ameldir.

Hedef: Namaz

Üçüncüsü ise, bir namazın ardından iştiyak içinde diğer namazı beklemektir. Bu da, bir başka hadiste de ifade edildiği gibi,[330] kalbin mescide bağlı (asılı) olması, demektir.

Namaz, ruhun istirahati, vicdanın tenezzühüdür. Herkesin bir şeye karşı zaaf ve şehveti vardır. Allah Resûlü'nün şiddetli iştiyak mânâsına şehveti ise, namaza karşıdır.[331] Onun içindir ki, her defasında Bilâl'e seslenir: أَرِحْنَا يَا بِلَالُ *"Bilâl, bizi biraz rahatlat! (İçimize su serp!)"*[332] der. Ve وجُعِلَ قُرَّةُ عَيْنِي فِي الصَّلَاةِ *"Namaz, bana gözümün aydınlığı kılındı."*[333] buyurarak bu hususa işaret eder. Zannediyorum, bizim Cennet'e girerken duyacağımız arzu ve iştiyakı, Allah Resûlü, her namaza duruşunda hissediyordu ve onun için de, bir namazdan sonra diğer namazı iştiyakla bekliyordu.

Hadiste üç ayrı şey anlatılıyor. Ancak, dikkat edilirse, bütün bu üç şeyin de namaz etrafında dönüp durduğu hemen anlaşılır.

Namaz, insan hayatında, ucu miraca dayanan ve insanı, insanî hakikatlere karşı en güzel şekilde uyaran, tenbihte bulunan önemli bir faktördür ki, mü'minin miracı sayılmıştır.

Namaz, dinin direğidir[334] ve sefine-i dini namaz yürütür. O olmayınca, dinin uzun süre ayakta durması mümkün değildir. Namaz, nasıl bizatihî tenbih işidir; öyle de edası da aynı şekilde bir münebbih olarak yerine getirilmelidir. İnsan, namazını kalbi ve duyguları başka bütün meşgalelerden âzâde olarak eda etmelidir. Onun içindir ki, insanın abdest için sıkıştığı bir durumda namaza durması makbul sayılmamıştır.[335] Evet, insan, kafası böyle şeylerle meşgulken namaza durmamalıdır. Çünkü o anda insanın kafası iki şeyle meşgul olur ve bu gibi durumlarda ise, ekseriyetle çok önemli hususlar kaçırılmış olur. Ayrıca, böyle bir vaziyette namaza durmada, namaza da hakaret vardır. Zira o, hemen geçiştiriliverecek kadar basit bir iş değildir. O, hemen aradan çıkarılıversin diye değil, arayı aydınlatsın diye vardır.

Namaza Hazırlık

Diğer taraftan, huzur-u kalble namaz kılmak için yapacağı bütün ön hazırlıklar da, aynen namaz gibi insana sevap kazandırır. Onun için evvelâ, atması gerekli olan şeyleri atacak ve ibadet turnikesine sadece ibadet duygusuyla girecek ve namazda kendisini meşgul edecek bütün tesirlerden kurtularak, namaza öyle duracaktır. Böylece namaza durma anına kadar geçen her merhale, o insana yine sevap kazandıracaktır. Çünkü onun niyeti, huzur içinde namaz kılmaktır ve mü'minin niyeti amelinden hayırlıdır.[336] Düşünmeli ki, bir başkası, bu ihtiyacını görürken sadece ihtiyacını görmüş olur; hâlbuki mü'min ıtrahatında dahi sevap kazanır.. evet onun istincası, istibrası hep sevaptır.

Aslında ihtiyacın giderilmesi, abdestin alınması, insanı ruhen namaza hazırlamaları itibarıyla da oldukça ehemmiyetlidirler. İster bu abdest uzuvlarının yıkanması esnasında vücuttaki elektriklenmenin mecra değişikliğine uğramasından, isterse getirilen başka izahlar sebebiyle olsun, netice değişmez. Aslında mü'min abdest alırken, bu gibi hikmetleri hiç de aklına getirmez. O, abdesti ne için alıyorsa sadece onu düşünür. Düşündükleri arasında en birinci sırayı da namaz alır.

Abdest için yapılan hazırlık, tenbihin birincisi, abdest ise ikincisidir. Sonra ezan okunur, bu da üçüncü defa insanı namaz için uyarır. Aslında hem abdest alırken, hem de abdestin sonunda mesnun olan artık suyu içmek, dua okumak gibi sünnetleri yerine getirirken insan, hep metafizik bir gerilime girmektedir. Ardından buna, bir de sünnet olan namazı kılmak eklenir ki, böylece insan farzı

kılmaya tam hazır hâle gelir.

Evet, namaz turnikesinde her şey bize namazı hatırlatıyor. Ta işin başında minarelerden yükselen lâhûtî sadâ, gerilimimizi artırabildiğince artırıyor ve biz, Allah'ın büyüklüğünü vicdanımızda duymaya başlıyoruz. Gideceğimiz mescide ulaşmak için, adımlarımızı daha da sıklaştırıyoruz.. böylece ezanla, ötelerden gelen bir çağrıya icabet ediyor gibi ritmimizi artırıyoruz. Ezanı okuyan ses, sona doğru erimeye yüz tutarken, biz de vicdan ve ruhumuzla âdeta eriyoruz. Sonra mescide gelip nafile namaza duruyoruz. Bu da, bir bakıma bizim için farzın kapılarını zorlama oluyor. Ve sanki nafilemizle teveccüh ettiğimiz Rabbimize şöyle demek istiyoruz:

Allahım! İstiyorum ki hep Sana teveccüh edeyim.. aradığımı Sende bulayım.. Seni görüp, Seni duyayım.. ve hep Seni soluklayayım. Çünkü Senin dışında başka taraflara bakmak, başkalarını görmek, başka şeylerle meşgul olmak fuzulidir. Ben fuzuli şeylerden kaçıyor, çok önemli bir şeye teveccüh ediyorum.

Nafilede, kapıyı böylesine zorlamak ve Hak kapısının tokmağına dokunmak, farza şuurluca girebilme hâlini yakalamaya çalışmak, farzla konsantre olmak için önemli vesilelerdir.

Abdest, yapacağı tesiri yapmıştı.. ezan da yaptı.. ve nafile ile üçüncü adımı da atmış olduk. İşte tam bu esnada, nağmesi sûzişî bir müezzin kalkıyor, kemal-i samimiyetle Allah'a yöneliyor ve kamet getiriyor. Bizim için bu, artık heyecan adına bardağı taşıran son damla oluyor...

Bu son noktada olsun, vicdan heyecana gelmiyor, Allah'a tam teveccüh edemiyor ve *"Mihrabım neredesin!"* deyip inleyemiyorsa o işte bir noksanlık var demektir.

Müezzin kamet getirmekle, Allah'tan başka insanı meşgul edecek her şeye son darbeyi indirir ve kul da *"Allahü Ekber"* deyip namaza bu mülâhaza ile girer, sonra da rükûa giderken, secdeye varırken hep bu sözü tekrar eder. Böylece her rükünde Rabbinin büyüklüğünü, kendisinin de küçüklüğünü ilan ederek: *"Rabbim, Sen büyüksün, ben de küçük."* der, Büyük azametiyle durur, küçük de O'nun karşısında tam bir kulluk ve kölelik şuuru içinde serfürû eder, düşüncesiyle kıvranır durur. Siz isterseniz buna, namazla konsantre olmanın umumî serencamesi diyebilirsiniz.

İnsan, namazda Allah'a ulaşır.. hem öyle ulaşır ki, Hz. Muhammed Mustafa'nın Miraç'ta Allah'a mülâki olup, verdiği selâmı, o da Tahiyyat'ta,

doğrudan doğruya Cenâb-ı Hakk'a yöneltir ve o selâmı tekrar eder.

Hataların Temizlenmesi

Hadis-i şerifte hataların mahvedilmesinden bahsedilerek يَمْحُـو اللّٰهُ *"Hataları siler temizler."* deniliyor. Burada *"mahv"* yazılmış bir şeyin silinmesi demektir. Öyle ise, hata bir nüve hâlinde tabiat-ı beşerde var. İnsan bu nüveyi ya nemalandırır veya gelişmesine fırsat vermez. Allah Resûlü'nün tavsiye ettiği hususların yapılmasıyla Cenâb-ı Hak, bu hataları silip süpürür ve kabiliyet-i şerri de kabiliyet-i hayra çevirir.

يَمْحُو اللّٰهُ مَا يَشَاءُ وَيُثْبِتُ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ âyetinde de bu hakikate işaret edilir. Âyet şöyle demektedir: *"Allah dilediğini silip iptal eder, (dilediğini de) isbat edip sabit bırakır. Bütün kitapların aslı O'nun yanındadır."*[337]

Demek oluyor ki, hata istidat olarak insan tabiatından ayrılmayan bir araz ve her insan için çok önemli bir husus... Öyle ise, onun temizlenmesi ve silinmesi de mutlaka herkesi ilgilendirecektir.

Her insan hata işleyebilir, hatta hayatını inhiraflar içinde sürdürebilir. Ancak bu hataların silinerek yerlerine âli derecelerin kaydedilmesi de, her zaman ve herkes için mümkündür. İşte böyle bir bahtiyarlığa mazhar olma yollarından biri de, her şeye rağmen, bütün sıkıntılara katlanarak abdest almaktır.. ikinci olarak ciddî bir arzu ve iştiyakla sürekli mescitlere koşmak, sonra da âdeta kalbi mescide asılı kalmak ve hayatımın diğer parçalarına da nur saçayım diye, yine mescide gelmek niyetiyle mescidden ayrılmak.. ve üçüncü olarak, namazdan sonra başka bir namazı intizar etmek. Bunlar, hem hataları siler, götürür hem de insanı, derece derece arş-ı kemalâta urûc ettirir.

Ribat

Allah Resûlü, bu amelleri *"Ribat"* olarak takdim buyurmuş ve bu kelimeyi üç defa tekrarlamıştır.

"Ribat", maddî-mânevî bereketin akıp akıp gelmesine denildiği gibi, her türlü belâ ve musibetin geleceği noktalara karşı uyanık olma ve dikkat kesilmeye.. ve kendini bir işe, bir şeye bağlama ve adamaya da denir. Zaten, tehlike noktalarını beklemek üzere kendini o işe adamış askere de *"Murâbıt"* denilmektedir. *"Murâbıt"*ın cem'i *"Murâbitûn"* kelimesidir. Bir zamanlar bu isim adı altında bir devlet de kurulmuştu.

Kur'ân-ı Kerim:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

"Ey iman edenler! Sabredin, sebat gösterin ve (cihad için) hazırlıklı ve uyanık bulunun! Allah'tan korkun ki başarıya eresiniz."[338] buyurarak bize işte bu rabıtayı emretmektedir.

Başka bir âyette de: وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ *"Onlara (düşmanlara) karşı gücünüz yettiğince kuvvet ve cihad için bağlanıp beslenen atlar hazırlayın..."*[339] buyrulmakla değişik bir zaviyeden *"ribat"*a dikkat çekilmektedir.

Ribat, kendini adama, vakfetme mânâlarına geldiğine göre, insan, tastamam abdest alır.. mescitle evi arasında âdeta mekik dokur.. sürekli kalbi mescidde evine veya işine bu düşünce ile dönerse o insan, kendini Allah'a adamış, vakfetmiş demektir.

Bu ifadesiyle Allah Resûlü bir cinas kapısı da açıyor ve diyor ki: Aslında ribat, düşman karşısında, askerlerin ülke sınırlarını korumak üzere kendilerini vakfetmelerine denir. Dış düşmanlara karşı hazırlıklı olmak ve onların gelebileceği noktalara tahşidat yapmak, bu bir ribat olduğu gibi, bir de insanın, şeytan ve nefis denen düşmanlara karşı bir kavgası vardır.. ve bu kavga bir mânâda o cihaddan daha büyüktür.

İnsan ise, bu her iki cihadı da yerine getirmekle mükelleftir. Bunlardan biri küçük cihad (*cihad-ı asgar)*, diğeri ise büyük cihad *(cihad-ı ekber)*dir. Düşmanla yaka-paça olurken, insan çok defa nefsine ait aldatıcı şeyleri düşünme fırsatını bulamaz; böyle bir insanın, tenin, cesedin, bedenin altında kalma ihtimali daha azdır. Zira, bütün benliğini cihad düşüncesi sarmış ve onu bütünüyle meşgul etmektedir. Fakat o, rahata, rehavete çekildiği zaman, ruhunu fena şeylerin sarma ihtimali yüksektir. Onlara karşı ruh dünyasını koruma ve kollama mecburiyetindedir. Bu da bir cihaddır ve bu cihadda kullanacağı en mühim silah da namazdır. Cihad, yerine göre farz-ı kifaye, yerine göre farz-ı ayn olur. Maddî cihadla iç cihad arasında farziyette de bir benzerlik vardır. Onun içindir ki Allah Resûlü, bir muharebeden dönerken: *"Küçük cihaddan büyük cihada dönüyoruz."* buyurmuşlardır.[340]

İnsanın kalbinin camiye asılı olması; yani namazla içli dışlı bulunması ve Nebi'nin anlayışıyla namaza şehvet hissiyle bağlanması âdeta onun bir namaz âşığı kesilmesi, kesilmesi ve namazın, o şahıs için göz aydınlığı hâline gelmesi, cephede nöbet bekleyen insanın ameline denk ve müsavi tutulmuştur.

Bu hadisle ilgili mülâhazalarımıza kısa bir hulâsa getirecek olursak: İkisi daha ziyade davranışlarla, diğeri de niyetle alâkalı öyle üç şey ki, duygu ve düşünce itibarıyla insanı bir çeper içine alıyor,

إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ

"Şüphesiz iyilikler kötülükleri siler-süpürür götürürler."[341] inşirah-bahş fermanı gereğince, onu geçmişteki günahlarından arındırıyor ve geleceğin muhtemel hatalarına karşı da, ibadet aşkı, Hak'la irtibat ve niyet gücüyle teçhiz edip savaştırıyor.

Birincisi; su ve hava unsurlarının rahat abdest almaya müsait olmadığı; suyun da, havanın da soğuduğu veya nedretinden dolayı suyun, abdeste sarf edilmeyecek kadar kıymetlendiği durumlarda –tabiî, hayatî ve zarurî ahval müstesna– özene özene abdest almak, çok derin bir hulûs, ciddî bir sevap hırsı ve alabildiğine bir kulluk iştiyakı ister ki, yerine getirebilsin.

Eğer bir insan bütün bu derinlikleri göstermenin ifadesi olarak, en ağır şartlar altında abdest alabiliyorsa, gönlü mamur ve O'nunla irtibatlı demektir. Zaten –buradaki "cihet-i câmia" da irtibattır– böyle aydınlık bir dünyada, lekeler kıymık kıymık gidip ruhun derinliklerine saplansalar bile, kat'iyen kalıcı olamazlar. Abdestin, vücudun elektriğini dengelemesi.. insanın abdestle büyük ölçüde streslerini yenmesi.. ve ruhun günde beş defa metafizik güçle yenilenmesi bizim için mahfuz ve müsellem olmakla beraber, mevzuun çerçevesini aştığı için geçiyoruz...

İkincisi; bir mânâda miraç.. ve Allah'a ulaşma yolunda gidip gelip mescitlerin yollarını aşındırma. Bedenin zindeleşmesi ve fizikî gücün korunması mahfuz; ruhun, idrakleri aşan neşvelerle şahlanması, kalbin, daha namaza girmeden namaz mülâhazalarına dalması, tam Allah huzuru sayılan mühim bir ibadet için gerekli konsantrasyonun sağlanması ve "çokça adım" sözüyle ifade edilen bu uzun yolda ayrı ayrı buudlarda değişik mülâhazalara dalınması, dalınıp başkalaşılması ve bu başkalaşmalar içinde kara geçmişlerin nedametlerle silinip, iniltilerle ak'a boyanıp aklanması, hayrın, yeni hayırlara vesile olması mânâsında öyle salih bir dairedir ki –fasit daire karşılığında kullanıyorum– bu dairede seyahate azmetmiş birinin geçmişi, لِيَغْفِرَ لَكَ اللّٰهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ *"Neticede Allah senin geçmiş günahlarını yarlığayacak."*[342] beyanından nebean eden vefaya; geleceği de وَمَا تَأَخَّرَ *"Gelecek günahlarını da..."*[343] hısn-ı hasînine emanettir. Onun içindir ki, bu seyahatin her menzilinde

gözler, يَمْحُو اللّٰهُ بِهِ الْخَطَايَا ile açılır-kapanır, gönüller de وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ bişaretiyle coşar...

Üçüncüsü; âşığın vuslat bekler gibi namaz vakitlerini beklemesi ve o mübarek vakitleri, tıpkı "evkat cetveli" gibi kullanarak, hayat ve faaliyetlerini ona göre tanzim etmesi, öyle tasavvurları aşan bir zaman anlayışıdır ki; insan o sayede, amellerin belli zaman dilimlerine dağılmasından meydana gelen boşlukları, ancak böyle bir niyet buuduyla doldurabilir, namazdaki huzuru ve Hakk'a yakınlığı namaz dışına da taşıyabilir ve bütün dünyevî meşgalelerini Allah'la irtibatlandırıp hepsini ibadet hâline getirebilir. Bu itibarladır ki, sınırlılığı içinde niyet sayesinde sınırsızlaşan pek çok ibadet gibi, intizar ruhuyla kılınan namaz da, aynen maddî-mânevî cihad gibi رِبَاطٌ sözüyle insanın Rabbiyle münasebetinin unvanı olmuştur.

Bu da, abdest ufkunda tüllenip, namazla semavîleşen mü'minin aydınlık dünyasından, küçük bir kesit takdim etme adına, yine O'ndan, alabildiğine kısa fakat derin, oldukça az kelime fakat şümullü bir söz örneği...

Sözü daha fazla uzatmadan O'nun başka bir nurlu beyanına intikal etmek istiyorum. Bu defaki bir kudsî hadis:

15. Salih Kullara Sürprizler

Buhârî ve Müslim'in rivayet ettiği bu hadiste Cenâb-ı Hak şöyle buyurmaktadır:

أَعْدَدْتُ لِعِبَادِيَ الصَّالِحِينَ مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ

"Ben salih kullarıma, ötelerde öyle şeyler hazırladım ki, ne göz görmüş, ne kulak işitmiş ne de kimsenin hayaline gelmiştir."[344]

Hadiste bir sürprizden bahsedilmektedir. İnsan orada, beklemediği şeylerle hem de beklemediği bir anda karşı karşıya gelecektir. Gerçi Kur'ân'da, Cennet'e ait bazı nimetler anlatılmaktadır. Ancak bu, onlara sadece ad ve unvan, yaklaşma ve bir mirsad-ı tefekkürdür. Yoksa dünyada iken onların hakikatini kavramak mümkün değildir.

İbn Abbas (radıyallâhu anh) وَأُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا *"Onlara, benzer şeyler verildi."*[345] âyetinin tefsirinde der ki, Cennet'te sizin bildiğiniz nimetlerin sadece adı vardır.[346] Tattığınız zaman, çeşnisiyle, "Bu şuna buna benziyor." diyebilirsiniz ama kat'iyen onun aynı değildir. Çünkü Cennet nimetleri de aynen Cennet'in kendisi gibi, onun ebedî ve bâki oluşuna muvafık yaratılmıştır. Bu

dünyaya ait karpuzu, kavunu, elmayı, armudu orada aramak safdillik olur...

Cennet, sürprizler diyarıdır. Başınızı döndürecek, bakışınızı bulandıracak, sizi mest ve sermest edip kendinizden geçirecek ve âdeta ne yaptığınızı bilemez hâle getirecek, içinde her çeşit nimetin dizildiği bir ukbâ panayırıdır Cennet. Ayrıca, binlerce sene Cennet hayatı, bir anlık cemalini seyretmeye mukabil gelmeyen Cenâb-ı Hakk'ı müşâhede de yine Cennet sürprizlerinden. Yani mü'minler Cennet'e girince orada Rabbilerini müşâhede edeceklerdir. Yoksa Cenâb-ı Hak, zaman ve mekândan münezzehtir.. o mekân Cennet ve o zaman Cennet zamanı olsa bile. Evet, salih kullara, Cemalullah'ı seyretme gibi bir sürpriz de hazırlanmıştır.

"Salih"; arızasız, kusursuz iş yapan demektir. Salihât ise, arızasız-kusursuz yapılmış işlere denir. Yapılan işlerin salihâta dahil olup olmadığı ise, ancak ilâhî kıstaslara vurularak anlaşılır. Yani, Allah'ın ölçüleri içinde, namaz nasıl kılınır, oruç nasıl tutulur, zekât nasıl verilir, cihad nasıl yapılır, iç âlem nasıl kontrol altına alınır, vicdana nasıl bakılır, ruh nasıl şahlandırılır, irade nasıl güçlendirilir, his ve duygular nasıl geliştirilir? Bütün bu *"nasıllar"*, ilâhî ölçü nasılsa öylece bir değere tâbi tutulur ve öylece değerlendirilir. Bu itibarla, insanın kendini Allah'ın beyanına göre ayarlaması, akort etmesi ve Cenâb-ı Hakk'ın hoşuna gidebilecek şekilde sesler çıkarmaya çalışması salihât adına ilk adım sayılır.

Evet, bir sâzende, çalma faslına geçmeden evvel sazını akort ettiği gibi, siz de, nezd-i ulûhiyette hoşa gidecek, hora geçecek bir ses çıkarmak istiyorsanız mutlaka kendinizi Kur'ân'a göre ayarlamalı ve akord etmelisiniz. Ta sesiniz ötelerde hüsnü kabul görsün. Yoksa yüzünüze bakılmaz! Cenâb-ı Hak, Semî ve Basîr'dir. Her şeyi görür, her sesi duyar. Ancak, eğer sesiniz o makama uygun değilse, sizi dinlemez. Dolayısıyla siz de sesinizi duyuramamış olursunuz.

Bir diğer mânâda salihât; yapılan amellerin, bizzat Cenâb-ı Hak tarafından gözetildiği ve gözetileceği mülâhazasıyla, özene bezene yapılması demektir. Öyleyse insan, önüne gelen bütün iyilikleri titizlikle yerine getirmelidir. Çünkü hangi amelin kurtuluşa vesile olacağı belli değildir. Onun içindir ki Allah Resûlü, اِتَّقِ اللّٰهَ وَلَا تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا buyurmaktadır. *"Allah'tan kork ve hiçbir mârufu küçük görme."*[347]

Ayrıca mevzuubahis ettiğimiz hadiste: *"Benim salih kullarıma"* mânâsına لِعِبَادِيَ الصَّالِحِينَ denilmektedir. Demek ki salihât onları Allah'a yaklaştırmış

ve Allah tarafından sevilen sevgililer hâline getirmiştir. Başka bir hadis-i kudsîde ise Allah tarafından sevilenlerin durumu şu şekilde anlatılmaktadır:

فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا

"Artık onu sevdim mi, onun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli ve yürüyen ayağı olurum.!"[348]

Yani, kul, salihâtla Allah'a öyle bir yakınlık kazanır ki, tamamen O'nun boyasıyla boyanır.. ve artık o, gassalın elindeki meyyit hâline gelmiştir; onu sağa sola evirip çeviren hep Cenâb-ı Hak'tır. Bu ne tatlı bir cebirdir ki, Rab onu doğruluk istikametinde sevk etmektedir. Gayri böyle bir insanın ilâhî bir lütuf eseri olarak Hak'tan yüz çevirmesi söz konusu olmasa gerek. Çünkü o, *"Benim kullarım"* denilebilecek noktayı tutmuş ve mukarrabîne dahil olmuştur.. ve zaten böyle biri: *"Tut beni Allahım! Tut ki, edemem Sensiz."* der, inler.

O, iyi ve güzel olan hemen her şeyi yapar ve yaptığı her şeyde de kurtuluşuna vesile arar. Zira o, hangi amelin kurtaracağını bilmediğinden dolayı, önüne gelen hiçbir iyiliği kaçırmaz. Yaptığı bütün bu ameller ahirete bir sürpriz paketi olarak gider ve bir gün Cennet'e girdiğinde, bu paketler onun önünde bir bir açılır ve ona gözlerin görmediği, kulakların işitmediği sürprizleri yaşatırlar.

Bazen, bir köpeğe su vermenin dahi insanı Cennet'e ehil hâle getirdiği ve getireceği, bazen de bir kediyi susuz bırakmanın Cehennem'e sebep olduğu ve olacağı[349] hakikatini nazara alarak diyoruz ki; Cennet de, Cennet'te verilecek de bütünüyle sürpriz şeylerdir.

Hem, insan ancak gözünün gördüğü, kulağının duyduğu, hayalinde canlandırabildiği şeyleri bilebilir. Hâlbuki, insan sınırlı olduğu gibi, bu duyguları da sınırlıdır. Dolayısıyla bu duygular vasıtasıyla ancak sınırlı olan şeyler idrak edilebilir; sınırsız bir âlemdeki nimetleri, bunlarla tartmak mümkün değildir.

"İdrak-i meâlî bu küçük akla gerekmez
Zira bu terazi bu kadar sıkleti çekmez."
(Ziya Paşa)

Diğer bir tevcih de şu olabilir: Cenâb-ı Hak yapılan iyiliklere bazen on, bazen yüz, bazen yedi yüz, bazen yüz bin, bazen bir milyon, bazen de sayısını

ancak kendisinin bileceği mükâfat verir. Hiçbir kul, kendisine nasıl bir mükâfat verildiğini bilemez. Ahirette ise, amellerinin karşılığı böyle tasavvurlar üstü sürpriz olarak önüne çıkınca, şaşırır kalır ki, böylece onun hayalinden dahi geçmeyen şeyler, birer hakikat olur.

İşte bu kadar derin hakikati, birkaç kelime ile anlatıveren Allah Resûlü, bizim idrakimizin kavrayış cidarlarını zorlayan bu sözleri, hiç düşünmeden, âniden ve irticalî olarak söylemiştir. Sadece şu söz dahi, O'nun nasıl bir idrak üstü fetanete sahip olduğunu ispata yeter... Ancak biz, O'ndan bahsetmenin verdiği ledünnî hazdan vazgeçemediğimizden, hiç olmazsa birkaç sözünü daha nakletmeyi düşünüyoruz.

16. Cennet Mekârih Cehennem Şehevâtla Kuşatılmıştır

Yine Buhâri ve Müslim'in rivayet ettiği bir hadislerinde Efendimiz şöyle buyurmaktadır: حُفَّتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ وَحُفَّتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ *"Cennet çepeçevre nefsin hoşuna gitmeyen şeylerle sarılmış, Cehennem de (bedenî arzu ve iştihâları kabartan) şehevâtla..."*[350]

Cehennem şehvetlerle örtülü, şehvetler bohçasında dürülü ve şehvetler atmosferine açıktır. Cennet ise, aklın zâhirî nazarına göre nâhoş şeyler ve mekârih ile perdelidir. Her şeyi maddede arayanların gözüne, Cennet'lere uzanan yollardakiler hiç de güzel görünecek türden şeyler değildir.

Esasen, hem Cennet hem de Cehennem, bizler için nimettir. Zira istikameti bulmada, birisinin teşvik edici, diğerinin de ürkütücü rolü vardır. İnsan, Cennet'in teşvik edici yüzüne bakınca hep oraya girebilmek için çalışır; Cehennem'in abûs çehresini görünce de, ona düşmeme gayretiyle Cennet'e doğru şahlanır. Böylece, her ikisi de bizim için rahmet olur.

Ancak, Cenâb-ı Hak, hem Cennet'i hem de Cehennem'i birer bohçaya sarmış, bunları insanların amel pazarına takdim buyurmuştur. İnsan kendisine verilen iradeyle bunlardan birini tercih etme durumundadır. İrade ölçüsünde isteyen, "said" olur Cennet'e talip çıkar; isteyen de "şaki" olur, Cehennem yoluna girer.

Evet, Cehennem'in etrafında, şehvetten bir atmosfer vardır ve Cehennem böyle bir atmosferle sarılı bulunmaktadır. Bu atmosfer, dıştan çok cazip görünmektedir; yeme, içme, yatma, nefsin hoşuna giden her şeyi elde etme ve cismaniyet itibarıyla tatmin olma gibi insanın arzularına seslenebilecek ne varsa, hepsi Cehennem'i saran bir haliçe ve bir kanaviçe gibidir. Hâsılı,

Cehennem yolu insanın cismaniyetini gıcıklayan bir şehvet mozaiğidir.

Cennet ise, etrafı mekârihle sarılı bir sadeftir; abdest almak, namaz kılmak, hacca gitmek, zekât vermek, cihad etmek, Allah yolunda zorluklara katlanmak, yer yer cemiyet içinde bir parya muamelesine tâbi tutulmak, her türlü insanî haklardan mahrum bırakılmak, hapishane hapishane dolaştırılmak, sadece *"Rabbim Allah"* dediği için dayak yemek, sürgüne gönderilmek ve ademe mahkûm edilmeye kadar daha bir sürü aklın zâhirine göre kerih görünen şeyler. Evet, Cennet'i de işte bunlar kuşatmış ve o da böyle bir atmosferle muhât bulunmaktadır. Dıştan bakanlar, hep bu perdelere takılır kalırlar. Perdeler itibarıyla ise, Cehennem iç gıcıklayıcı, Cennet de ürperti verici bir durumdadır. Onun içindir ki, insanların çoğu işin dış yüzüne bakmış ve aldanmışlardır. Dolayısıyla Cehennem'in tâlibi çok, Cennet'in tâlibi ise oldukça azdır.

İnsanların çoğu küçük hesaplar peşindedir. *"Namaz iyidir, fakat günde beş defa kılmak bana zor geliyor."* diyen bir insan, namazdaki çok küçük meşakkate takılıp kalmıştır. Kışın abdestin zorluğu, bazılarını yolda bırakmıştır. Hâlbuki, yukarıdaki hadiste gördük ki, aynı abdest, onun bu küçük sıkıntısına katlanan bir başkasını adım adım Cennet'e yaklaştırmaktadır. Oruçta, zekâtta, hacda, cihadda da aynı şeyleri düşünmek mümkündür. Akılları, akıllı davranmalarına mâni olan niceleri, bu küçük engel ve engebeler karşısında gereken sıçrayışı yapamamakta ve Cennet'in etrafında seyrettiği mekârih, onların oraya girmelerine mâni olmaktadır.

Cehennem ise, basit hevesleri kendisine tuzak yapmış bir cadıdır. Çoğu kimse, biraz sonra hayatına mâl olacağından habersiz tıpkı sineklerin bala koşması gibi, bu zehire koşmaktadır. Evet, şehvet, onlar için zehirli bir baldır. Bu insanları, etrafında döne döne yanıp mahvolacağı ateşe doğru giden kelebeklere de benzetebiliriz; Cehennem'in etrafını saran şehevâta doğru akılsızca gider ve kendilerini Cehennem'de bulurlar. Gördükleri perdenin verâsını tam kestiremediklerinden Cehennem'e perde olan şeyler, onların cismaniyetlerini kamçılar ve onları kendine doğru cezbeder.[351]

Hayat yolunda, yolların ayırımındaki Zât'la (sallallâhu aleyhi ve sellem) tanışan, O'ndan aldığı mesaja göre yön ve yol takip eden, kalbi hakikate uyanmış insanlar ise, Cennet yollarının sağını-solunu tutan mekârihin içyüzünü anlayıp kat'iyen zâhirine kanmazlar. Zira onların vicdanlarında bir nüve hâlinde bulunan Cennet her an inkişaf etmekte ve onların ruh dünyalarını sarmaktadır. Başkaları Cennet'i dışarıda ararken, onlar dünyada dahi, içlerinde

buldukları bu cennetle âdeta safâ sürmektedirler. Hâlbuki, dünyanın maddî cennetinde yaşayanlar, onların vicdanlarında yaşadıkları cennetin tek dakikasını dahi hatta bütün bir hayat boyu yakalayamazlar. İman, içinde cennet taşıyan bir nüve, küfür ise, içinde cehennem taşıyan ayrı bir tohumdur. Bunlar ötede gelişip dal budak salacak ve hakikî mânâda bir Cennet ve Cehennem'e inkılâp edecektir. Demek ki, mü'min dünyada dahi Cennet hayatı yaşamakta, ama yaşadığı şeyler zâhiren mekârih gibi görünmektedir.

Cennet'e ulaşma iştiyakıyla çırpınan ruhlar, her menzili ayrı bir saadet bu yolda, çok defa, ruha rağmen nefsin hoş karşılamayacağı abdest, namaz, oruç gibi bedenî ibadetlerin getirdiği sıkıntılar; zekât, sadaka ve diğer vergi türleri gibi oldukça ağır mükellefiyetler; hac ve cihad gibi malî ve bedenî sorumluluklara katlanırlar. Ama bu sorumluluklar, bazıları için bu yolu âdeta yürünmez hâle getirir.. bu yolda kimileri abdeste, namaza, kimileri açlığa susuzluğa, kimileri mal-can sevgisine, kimileri de bunların birkaçına birden takılır kalır da, dört adım ötede bütün debdebe ve ihtişamıyla onu bekleyen Cennet'e ulaşamaz.

Evet, Cennet, yukarıda birkaçını zikrettiğimiz, yüzlerce mükellefiyet ve sorumluluğun öbür ucunda, dünya kadar engel ve engebelerle muhât, zirve bir dünya ve her türlü mutluluk tasavvurlarını aşan rengârenk bir rüyalar ülkesi ise, –ki öyledir– buna karşılık Cehennem de, nefsi coşturan, bedenî arzuları şahlandıran yığın yığın istek, iştiha ve şehvetlerle, ebed yolcularının önünü kesmiş; bedene ait her türlü arzu, iştiha ve şehveti köpürten, şişiren, her zaman zayıf ruhların dikkat nazarlarını üzerinde toplayabilen ve kara delikler gibi semtinden geçenleri o müthiş "ile'l-merkez: merkez çekim" gücüyle cezbedip bağrında eriten bir gulyabaniler gayyasıdır.

Cehennem'in o süslü hicap ve fânusuna bakıp büyülenen ve kendini o gayyaya salan, Cennet'in de sırf perde önünü müşâhede edip o ebedî mutluluk diyarından ve o sürprizler âleminden ürküp geriye duran nice insan vardır!

Evet, işin aslına bakılacak olursa, Cennet'i duyup bilenlerin ona iştiyaklarının olmaması, Cehennem'i tanıyanların da ona yaklaşmaları düşünülemez. Ne var ki, sırr-ı teklif, gaybe iman ve dünyadaki imtihan gerçeğinden ötürü Cennet, mekârihten bir nikaba, Cehennem de şehvetten bir fistana bürünüp insanların karşısına öyle çıkmışlardır.

Şimdi gel, Peygamber sözündeki kuvvet, büyü ve muhtevaya bak ki, upuzun iki muazzam ve müthiş yolu, bütün saadetleri, bütün muhâtaralarıyla beraber,

götürüp ürperten veya inşirah veren iki kat'î neticeye bağlıyor, hem de her işinde olduğu gibi "a'zamî tasarruf" prensibine uyarak bu devâsâ meseleleri anlatmada da sadece dört-beş kelime kullanıyor.

Burada –istidradî olarak– şunu da hemen ifade edeyim ki, biz, mevzumuz itibarıyla, Efendimiz'e ait bu mübarek sözlerin, sadece birer söz pırlantası olduğu yönüne işaret etmekle yetinmek istiyoruz. Yoksa, bu ve benzeri hadislerin, belâgat ve dil bakımından bize anlattığı daha nice nükteler var..! Bir de bu yönüyle Allah Resûlü'nün mübarek sözleri incelenebilseydi, kim bilir daha ne mânâ hevenklerine şahit olunacaktı! Ancak bu husus, tamamen ayrı ve müstakil bir mevzu olması sebebiyle o kapıyı şimdilik açmayacağız.

17. Üç Hak: Allah, Devlet ve Din Hakkı

Bir başka hadisi, İmam Tirmizî naklediyor:

أُوصِيكُمْ بِتَقْوَى اللّٰهِ وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ وَإنْ تَأَمَّرَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ حَبَشِيٌّ، وَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ فَسَيَرَى اخْتِلَافًا كَثِيرًا فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ عَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ. وَإِيَّاكُمْ وَمُحْدَثَاتِ الْأُمُورِ فَإِنَّ كُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ

"Size Allah'tan korkmayı tavsiye ediyorum.. ve başınızda bulunan siyahî bir köle dahi olsa, dinleyip itaat etmeyi de. İçinizden ömrü olanlar, ileride pek çok ihtilaflar görecektir. Siz, benim yolumu ve raşid halifelerin yolunu yol edinin ve bu yolu, azı dişlerinizle tutar gibi sımsıkı tutun. Bid'atlardan ise sakının. Muhakkak her bid'at dalâlettir."[352]

Burada Allah Resûlü, üç haktan bahsediyor. Birincisi, takva ki, Allah hakkıdır. İkincisi, dinleyip itaat etmek ki, o da devleti idare edenlerin hakkıdır. Üçüncüsü ise, sünnete sımsıkı sarılma ki, dinin hakkıdır.

Takva, vikaye kökünden gelen bir kelimedir. Bir bakıma o, şeriat-ı fıtriyenin prensiplerine riayet ederek Allah'ın himayesine girme ve böylece şeriat-ı fıtriyenin kanunlarına karşı da korunma demektir.

Başınıza seçtiğiniz insan, yani sizin seçerek başınıza getirdiğiniz kişi, saçları kıvırcık siyahî bir köle dahi olsa, onu dinleyip itaat etmek şarttır. Bu, demokrasiler üstü bir demokrasidir. İnsanların bir türlü ulaşamadığı ve böyle giderse uzun bir süre daha ulaşamayacağı bir demokrasi ki tam on dört asır evvel bu şekilde dile getirilmiştir. Ancak, bir nebi eliyle gelen bu sisteme demokrasi demek de doğru değildir. Zira, dünyada hiçbir demokrasi anlayışı, bu ufka ulaşabilmiş değildir. En modern ve medenî görünen ülkelerde dahi,

böyle bir anlayış ve düşünce henüz yerleşmemiştir. Hâlâ siyahları insan kabul etmeyen ülkeler vardır. Hâlbuki İslâm, eğer insanlar böyle birisini başlarına kendi arzularıyla getirirlerse ona itaat etmeleri gerektiğini asırlarca evvel beyan buyurmuştur. Ayrıca burada, hilafete giden yolun herkese açık olduğu hususuna da dikkat çekilmiştir. Halk arzu eder ve isterse, bir siyahîyi de başa getirebilir. O başa geldikten sonra da herkes ona itaat etmek mecburiyetindedir. Önemli olan, kimin seçildiği değil, sevâd-ı a'zamın kimi seçtiğidir.

اَلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ *"Bugün dininizi tamamladım."*[353] mealindeki âyetle din tamamlanmıştır. Artık söylenecek hiçbir söz kalmamıştır. Dinin içine yeni bir şey sokulamaz. Zira dine girecek her bid'at, bir sünnetin öldürülmesi demektir. Onun için de, Allah Resûlü ve O'nun Raşid Halifelerinin sünnetine sımsıkı sarılmak icap etmektedir. Bu sarılma ellerle değil, dişlerle olacaktır. O'nun sünneti, bir tali' kuşudur. Avlanacaksa o avlanmalı ve elde tutulmalıdır. Ayrıca Allah Resûlü'nün sünneti, başkalarına ağızla anlatılacaktır. Bir de sünnete dil uzatanlara, diş gösterilecek, onların sünnet hakkında uluorta konuşmalarına meydan verilmeyecektir...

Burada derme-çatma söylemeye çalıştığımız bu hususları, O Beyan Sultanı'ndan dinleyip anlama imkânımız olsaydı, kim bilir hayal dünyamıza ne zenginlikler akacaktı! O'nun sözlerinde açılan her yaprak, bize apayrı mânâlar fısıldayacaktı. Biz de O'nun sözünün ardından O'nu tasdik mânâsına فَصَدَقَ رَسُولُ اللّٰهِ *"Resûlullah doğru söyledi."* diyecektik.. ve diyoruz da.

Nasıl demeyelim ki, O'nun sözleri, bir adım daha atsa, Kur'ân'ın i'caz semasına yükselecektir.

18. Bir Delikten İki Kere Isırılmak

Buhârî ve Müslim'in beraberce naklettiği bir hadiste Efendimiz: لَا يُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرٍ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ *"Mü'min aynı delikten iki defa sokulmaz, ısırılmaz."*[354] buyurmaktadırlar.

Geleceğin siyasilerini çok yakından ilgilendiren bu hadis üzerinde fazla bir şey söylemeyecek ve sadece işaret kabîlinden bazı şeylerle iktifa edeceğiz.

Gelecekte kendi kültürüne uyanmış, kendi dünyasını yine kendi dünyasında arayan aydınlık ruhlar, ışık ordusu, bu hadis üzerinde tekrar tekrar durup düşünmeli ve bütün iç ve dış siyasetlerini, bu hadisten alınacak dersler üzerine oturtmalıdırlar; o zaman, muvaffakiyete götüren önemli bir yolu bulmuş sayılırlar. Yoksa siyasî platformdaki aldanma ve aldatmalar hiçbir zaman eksik

olmaz ve insanımız hep aldatılmış ve aldanmış olur.

19. İnsanlar Madenler Gibidir

Geleceğin terbiyecileri de, yine Buhâri ve Müslim'in rivayet ettikleri şu hadis üzerinde çalışmalar yapmalıdırlar. Allah Resûlü buyuruyor: اَلنَّاسُ مَعَادِنُ كَمَعَادِنِ الْفِضَّةِ وَالـذَّهَبِ خِيَارُهُمْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ خِيَارُهُمْ فِي الْإِسْلَامِ إِذَا فَقُهُوا *"İnsanlar, aynen altın ve gümüş madenlerine benzerler. Cahiliyede hayırlı olanları, İslâm'a girip, onda derinleşip (onu hazmettiklerinde) yine en hayırlıdırlar."*[355]

Bu ifadeleriyle Efendimiz, sanki bütün pedagog ve psikologları önüne alıyor, onlara şu dersi veriyor:

İnsanları terbiyede, onların karakterlerini tespit çok mühimdir. Fizyonomileri, insanların ruh dünyalarını ele verir. Öyleyse evvelâ, her insanın ruh dünyası anlaşılmalı, daha sonra da her insan eritilebileceği potaya konarak eritilmelidir. Terbiye, bir mânâda ona şekil vermektir. Şekil vermek ise, ancak o insanın belli bir potada eritilebilmesiyle mümkündür.

Bilmeden, gelişigüzel yapılmak istenen terbiyenin hiçbir faydası olmayacağı gibi, büyük zararlara da yol açabilir. Onun için Allah (celle celâluhu) bu işin başını çeken Zât'a şöyle buyurmaktadır: قُلْ هٰذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللّٰهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي *"De ki: Bu benim yolumdur. Ben ve bana tâbi olanlar, insanları basiretle Allah'a davet ederiz."*[356]

Evet, bir dava ve düşünceye davet, basiretle olmalıdır. Basiret, yapılan işin bilerek yapılması; kime, neye, ne ölçüde davette bulunulacaksa, bunun belli bir şuurla yapılmasıdır.

Demek oluyor ki, Allah Resûlü, davette kendisine şuur yolunu seçmekte, ümmetine de böyle bir yolu yeğlemekte.. zaten bunu emreden de doğrudan doğruya Cenâb-ı Hakk'ın kendisidir.

Kim, kaç derece hararette erir, özünü bulur; kim, hangi potada ele alınır; kim, nerede imbiklere atılır; kime mekikler nasıl gider-gelir; bunlar ancak basiretle keşfedilip bilinebilecek şeylerdir.

Cahiliye devrinde, o günün insanları içinde, şuurlu, basiretli, hakperest ve insaflı olanlar, gözleri hak ve hakikate açılıp İslâm'ı anladıktan ve anlayış itibarıyla hakikate uyandıktan sonra da yine en hayırlılardan oldular. Zira, altın, potadan geçtikten sonra yine altın, gümüş ve bakır da, potadan geçtikten sonra yine gümüş, yine bakırdır ve asla başka madene dönüşmezler. Cahiliye

devrinde madeni altın olanlar, İslâm'a geçtiklerinde yine altın olacaklardır; fakat bir şartla ki, إِذَا فَقُهُوا ifadesi bunu anlatmaktadır. Dinde fakihleşmeleri, derinleşmeleri kaydıyla...

Onların bu hâle gelebilmesi için de, elbette bir muallimin, bir mürşidin ve bir mânâda bir kimyagerin onlara el atıp, potalarda eritmesi gerekmektedir. Evet, onların vicdanlarına İslâm'ı üflemek, ancak bu şekilde mümkündür; onlar da fıkha ancak bu şekilde ulaşırlar.

20. Zulüm Cezasız Kalmaz

İşaret etmeden geçemeyeceğimiz bir hadis de Efendimiz'in şu beyanıdır:

إِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيُمْلِي لِلظَّالِمِ فَإِذَا أَخَذَهُ لَمْ يُفْلِتْهُ ثُمَّ قَرَأَ: وَكَذٰلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَى وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ

" 'Allah, zalime mehil verir. Bir de onu yakaladı mı, artık iflâh etmez.' Sonra da Allah Resûlü sözlerine şu âyetle devam ettiler: 'İşte Rabbinin yakalaması böyledir. O, zalim ahaliyi böyle yakalar. Zira O'nun yakalaması çok can yakıcı, çok şiddetlidir.' [357]"[358]

Allah, zalime mehil üstüne mehil verir. Zulmedeni, kendine baş kaldıranı ve kendisine isyan edeni, hep mehillerle karşılar. Ama bir kere de yakaladı mı gayri onu iflâh etmez. Demek ki, yapılan şeyler artık gayrete dokunmuş ve bir son damla gibi bardağı taşırmıştır…

Cenâb-ı Hakk'ın kâinatta câri bazı kanunları vardır. Bunlar asla değişmezler. لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللّٰهِ âyeti de bize bunu anlatmaktadır. *"Allah'ın yarattığında değiştirmek yoktur..."*[359] Bu kanunlardan biri de, zalimin Allah'ın kılıcı olma keyfiyetidir. Efendimiz bu durumu bildirirken: *"Zalim, Allah'ın adaletidir. Onunla intikam alır, sonra da o zalimden intikam alınır."*[360] buyurmaktadırlar.

Zalim *seyfullah*'tır. Haddini bilmezlere Allah, zalimle haddini bildirir. Sonra da zalimden bir intikam alır ki, siz de şaşar kalırsınız. Zalimler, bugünkü halleriyle, gemi azıya almış gidiyorlar. Ancak sakın siz bu duruma bakıp ümitsizliğe düşmeyin. Nice *"karye"*lere Allah böyle mehil, müddet vermiş ve âdeta onlara *"Yiyin, için, yaşayın!"* demiştir; ama bir de bakmışsınız derdest etmiş ve işlerini bitirmiştir.[361]

Şöyle etrafınıza ibretle bir bakıverseniz, arz ettiklerimizin müşahhas manzaralarını siz de apaçık göreceksiniz. Sodom, Gomore ve Pompei, bunun

sadece üç misali... Kim bilir daha adını bilmediğimiz veya onlar kadar ibret verici olmadığı için unutulmuş daha nice misaller var ki, hepsi de bu ilâhî kanuna hâl dilleriyle şahitlik yapmaktadır.

Uzağa gitmeye ne gerek var? Bir zamanlar şu üzerinde yaşadığımız topraklarda bir Devlet-i Âliye vardı. Onun yıkılması, rüyalarda bile görülecek şey değildi. Kimsenin aklının köşesinden geçmeyen bu yıkılış, bugün ciğerleri sızlatan acı bir duygu olarak tarihin hafızasına kaydedilmekten kurtulamamıştır. Bugün, bir avuç insan, Misak-ı Millî ile hudutları çizilmiş bu küçücük ülkede varlıklarını koruma mücadelesi vermekte.. hatta haricî-dahilî şekavet cereyanları, onlara bu kadarcık hayat hakkını bile çok görmektedir...

... Ve değişmeyen kanun: *"İşte Rabbinin derdest etmesi böyledir..!"* Hakikî tarihçi ve içtimaiyatçılar, Cenâb-ı Hakk'ın bu değişmeyen kanunundan ve onun tarih mezarlığındaki misallerinden çok istifade edecekler. Belki de bu istifadeleri, onların asırlar boyu canlı kalmalarını sağlayacaktır. Biz, yine ufkumuzu süsleyen O'nun söz cevherine birçok meseleyi havale ettiğimiz gibi, bu hadisin şerh ve izahını da havale edip, bir başka hadise intikal edelim. Allah Resûlü buyuruyor:

21. Arş'ın Gölgesinde Yedi Grup

سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللّٰهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ: اَلْإِمَامُ الْعَادِلُ، وَشَابٌّ نَشَأَ بِعِبَادَةِ اللّٰهِ، وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ، وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللّٰهِ اِجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ، وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللّٰهَ، وَرَجُلٌ تَصَدَّق بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ يَمِينُهُ مَا تُنْفِقُ شِمَالُهُ، وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللّٰهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ

*"Allah yedi kimseyi, Kendi zıllinden başka sığınak olmayan (kıyamet) gününde, zılli altında himaye buyuracaktır. (**İlki**) âdil imam, (**ikincisi**) ömrünü ibadet neşvesi içinde geçiren genç, (**üçüncüsü**) mescitlere dilbeste olan kimse, (**dördüncüsü**) Allah için birbirlerini sevip, Allah için bir araya gelen ve Allah için birbirinden ayrılan iki insandan her biri, (**beşincisi**) makam ve cemal sahibi bir kadının talep ağında (nefsine başkaldırıp) "Ben Allah'tan korkarım!" diyen adam, (**altıncısı**) solundakine infak ettiği şeyden, sağındaki bir şey hissetmeyecek şekilde sadakasını gizli eda eden, (**yedincisi**) yapayalnızken Allah'ı anıp da gözleri yaşlarla dolan."*[362]

İşte, her biri insan iradesi açısından başlı başına birer önem arz eden

yukarıdaki hususlar ki, bunların bazısı, îfası çok zor ve çetin işler, bazısı da ruha ciddî birer çelme sayılan ağlardır. İnsan bu ağların bazılarından kurtulsa da, her an diğerlerine takılma ihtimaliyle karşı karşıyadır. Ancak Allah'ın himaye ve inayetiyle aşılabilecek olan bu öldürücü tuzaklardan sıyrılabilme ve insan takatini zorlayan hatta bazen onu aşan bu çetin sorumlulukları başarıyla yerine getirebilme de, yine o inayet ve himayeyi celbin en güçlü, en makbul vesilesi sayılan, iradenin hakkını verme ve Allah'la sımsıkı irtibatta bulunma dinamikleriyle olabilir...

İşte, yukarıya aldığımız Peygamber sözü bize, her zaman iradesiyle var olabilmiş ve Allah'la irtibattaki gücü ortaya koymuş kudsîler cemaatinden böyle bir kesitle, ötedenberi ütopyalarda aranan, aranıp da bir türlü bulunamayan vicdan topluluğunu sunmakta ve onları yakalama mevzuunda içlerimizi arzu ile doldurup gönüllerimizi şahlandırmakta...

Evet, güneşin bulutların yerini alıp her yanı kavurduğu, beyinlerin kaynayıp terlerin gırtlağa ulaştığı ve sebeplerin bütün bütün iflas edip her şeyin insanın aleyhine döndüğü o gün, Hakk'ın himaye ve inayetinden başka gölge olmayacak ve olamaz da. Bu gölgenin Arş gölgesi veya başka bir şey olması önemli değil, önemli olan, bildiğimiz düzenin değişmiş, kıstasların altüst olmuş, arz u semanın başkalaşmış olmasıdır.

Bu müthiş günde, kimsenin kimseye destek olamayacağı, himaye ve iltimasların hiçbir işe yaramayacağı muhakkak. Seslerin kesildiği, canların gelip gırtlaklara dayandığı, başların dönüp bakışların bulandığı o gün, kim kimi koruyabilir ki..?

Evet, işte böyle bir günde tek sığınak vardır; o da Allah'ın himayesinin gölgesidir ve bu gölgeden yararlanacak olanlar da:

a– Dünyada sorumluluğunun şuurunda olan ve uhdesine aldığı emanetlere riayetle hak, adalet ve istikameti temsil eden lider ve devlet reisi.

b– Nefsanîliğin en azgın olduğu dönemlerde, bedenî ve cismanî arzularına rağmen, kendini Hakk'a kulluğa adamış delikanlı.

c– Kulluk arzusu ve neşvesi, cismanî isteklerinin önünde ve kalbi sürekli mescitlerde atan ibadet eri.

d– Birbirlerini Allah için seven; bir araya geldiklerinde Allah için bir araya gelen, ayrılırken de Allah için ayrılan, Hak rızasını, Hak sevgisini mihrap edinmiş muhabbet fedaileri.

e– Hayatını hep "mehâfetullah" ve "mehâbetullah" kuşağında sürdürebilen, iffet ve ismetini muhafazada fevkalâde hassas, şehevanî isteklerine karşı alabildiğine kararlı ve nefsin fena tekliflerini, "Ben Allah'tan korkarım!" düşünce ve çığlıklarıyla savabilen babayiğit.

f– Allah'a karşı sadakat ve vefasının remzi olarak, dişinden, tırnağından artırıp Hak rızası için infak ettiği malını, kıskançlığa varan bir ruh hâletiyle, Allah'tan başka kimsenin bilmesini arzu etmeyen.. hem öyle etmeyen ki, sağına infak ettiğini solundakinden saklamaya çalışan ihlâs ve civanmertlik kahramanı.

g– Yalnızlık anlarını tefekkür ve murâkabe ile buudlaştıran, yer yer gönlünde bestelediği duygularını gözyaşlarıyla seslendiren, her zaman irade gücünü Allah'tan alan ve bir dalgakıran mahiyetindeki o müthiş iradesiyle mâsiyet arzularını kırıp darmadağınık eden his ve gönül erleridir.

Evet, başka hadislerde de ifade edildiği gibi, adaletle hükmeden hâkimin ötede nurdan minberler üzerine kurulup Hakk'ın ard arda gelen iltifatlarını yudumlaması;[363] gençliğinde, gençliğini aşmış delikanlının Hakk'ın hoşnutluğu ile mükâfatlandırılması;[364] hayatını mescid-ev-iş yeri arasında bir dantela gibi örmeye muvaffak olmuş ibadet erinin ilâhî himayeye alınması;[365] kâinata "mehd-i uhuvvet" nazarıyla bakıp, ömürlerini, Allah için severek, sevilerek geçirenlerin mahşerde ilâhî muhabbetle mükâfatlandırılmaları;[366] dünya hayatını mehâbet ve mehâfet atkıları üzerinde örgüleyen gönül insanının ötede korktuğundan emin bulunması;[367] sadakasını, sadakat nişanesi ölçüsünde tediye eden vefa erinin, o En Vefalı'dan, tasavvurlar üstü mukabeleye mazhar olması,[368] nihayet, zâhiri mânâlı, bâtını derin, âlemin kendisini bildiği yanlarıyla onlara en mükemmel örnek, Dost'la halvetinde de gözyaşlarıyla O'na içini dökebilen o duygu ve gönül insanının, bütün badireleri aşıp umduklarına nail olması[369] gibi, uhrevî ödüllendirmeleri ifade etmenin yanında, aynı zamanda ideal bir toplumun kesiti sayılan böyle bir tablo ile mükemmel bir millet olmanın çerçevesi verilmekte ve insanları ona taşıyacak esaslar gösterilmektedir.

Bilmem, artık böyle ciltlerle anlatılabilecek derin bir muhtevanın birkaç satıra sıkıştırılarak, âdeta deryanın damla ile ifadelendirildiğini tekrar etmemize gerek var mı..?

22. Dünya Bir Gölgeliktir

Bir başka hadis:

مَا لِي وَمَا لِلدُّنْيَا مَا أَنَا فِي الدُّنْيَا إِلَّا كَرَاكِبٍ اِسْتَظَلَّ تَحْتَ شَجَرَةٍ ثُمَّ رَاحَ وَتَرَكَهَا

"Dünya ile benim ne alâkam var. Ben dünyada, bir ağaç altında gölgelenip de bırakıp giden bir yolcu gibiyim."[370]

Dünya nedir? İnsan fani ve geçici olan şeylere karşı nasıl bir durum ayarlaması yapmalıdır? Hem insan, bu dünyaya niçin gelmiştir ve nereye gitmektedir?

İşte felsefenin en birinci mevzuları ve haklarında asırlardır söz söylenen mevzular.. görüldüğü gibi, Allah Resûlü tarafından çok veciz bir ifadeyle vuzuha kavuşturulmakta. Başkalarının kitaplık çapta eserlerle, kesin ve net bir şekilde ortaya koyamadığı bu ve benzeri meseleler, Allah Resûlü'nün lâl ü güher beyanları içinde, nasıl da en net şeklini almaktadır! Evet, bütün insanlık, O'nun ifadelerindeki vecizliğe hayrandır...

23. Öncekilere Verilmeyen Beş Şey

أُعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ قَبْلِي: نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ، وَجُعِلَتْ لِيَ الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا فَأَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكَتْهُ الصَّلَاةُ فَلْيُصَلِّ. وَأُحِلَّتْ لِيَ الْغَنَائِمُ وَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي، وَأُعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ، وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً

"Bana, benden evvel hiç kimseye verilmedik beş şey verilmiştir: Bir aylık (gibi uzun) bir mesafeden (düşmanın kalbine) korku salmakla (ilâhî) nusrete mazhar oldum. Yeryüzü bana namazgâh ve sebeb-i taharet kılındı. Bu itibarla, ümmetimden namaz vaktini idrak eden herkes (bulunduğu yerde) namaz kılsın! Ganimet, benden evvel kimseye helâl sayılmadığı hâlde bana helâl kılındı. Ve bana şefaat (hakkı da) verildi. (Yine benden evvel) her peygamber sadece kendi kavmine gönderiliyordu; ben bütün insanlığa elçi olarak gönderildim."[371]

Allah'ın küllî mânâda herkese, hususî mânâda da her ümmet ve her nebiye ayrı bir lütfu, ayrı bir ihsanı olmuştur:

Hz. Âdem ve evlâdına, safvet ve esmâya mazhariyet; Hz. Nuh'a, mücadele, kararlılık ve azîmet; Hz. İbrahim'e, pek çok nebiye baba olma mazhariyeti, tevhid aşkı ve hillet; Hz. Musa'ya, talim, terbiye, içtimaî ilimler ve içtimaiyatta dirayet; Hz. İsa'ya, beşerî münasebetlerde yumuşaklık, sabr u tahammül, müsamaha, şefkat ve muhabbet; zaman ve mekânın efendisi Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve O'nun ümmetine ise, enbiyâ-i sâlifeye

lütfedilen hususlara ilâve olarak irade, hikmet, muvazene, telif, terkip gibi mükemmellik ve cihanşümul olmanın özellikleri bahşedilmiştir.

Bu itibarla, İslâm dininin, diğerlerine nisbeten daha külfetli, daha mesuliyetli olmasına karşılık, daha latîf, daha yüksek, daha bereketli ve daha beşerî olduğu söylenebilir. Bu da onun cihanşümul hususiyetlerinden biri sayılır.

Yukarıya aldığımız hadis-i şerif ise, İslâm Peygamberi ve O'nun âlemşümul mesajını, daha çarpıcı, daha rengin bir üslûpla ele alır ve gözlerimizin önüne serer.

Bu âlemşümul din ve âlemşümul davanın Şerefli Mübelliği ve ilk temsilcileri, bu cihanşümul sistemi dünyanın dört bir yanına taşırken, vazifelerinin şuurunda ve mesuliyetlerini de müdrik bulunuyorlardı. Topyekün dünyayı teshîr için cepheden cepheye koşuyor, Allah yolunda cihad ediyor, öldürüyor, ölüyor; Cennet'e girmeye ve Cemalullah'ı görmeye liyakatlarını ortaya koyuyorlardı.. gönül verdikleri dava uğrunda hayatı istihkar ediyor; en az başkalarının yaşama arzusu kadar, Allah'a mülâki olma iştiyakıyla yanıp-tutuşuyor ve yeryüzü hilafetini gerçekleştirmeye çalışıyorlardı ki, hayatlarını böyle ötelerle irtibatlı bir yörüngede sürdürenlerle savaşmaya kimsenin gücü yetmezdi. Yanılarak, bilmeyerek kendilerini böyle muhataralı bir yola atma bahtsızlığına dûçâr olanlar da, mesafeleri aşan bir korku ile tir tir titrer ve daha yolun başında felç olur giderlerdi. Hele bir de iman cephesinin Allah'ı tazimi dönüp mü'minlerde bir mehâbet hâlini almışsa. Hakikî imanı elde edenler için: نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ ne müthiş bir silah, ne müstahkem bir kale...

Arzın, bu dinin müntesiplerine bir mescid hâline gelmesi, isteyen her Müslümanın, istediği yerde, mâbede, namazgâha ihtiyaç duymadan ibadetini eda edebilmesi, İslâm dininin cihanşümul olmasının bir buudu; kıyamete kadar devam edecek olan cihad vazifesinin, hiçbir şeye takılmadan devam ettirilebilmesi için ganimetin meşru kılınması ayrı bir buudu.. ötede "şefaat-i uzmâ" unvanıyla, belli ölçüde herkesin elinden tutularak belli bir selâmet seviyesine ulaştırılması da ayrı bir buudu.. ve her peygamberin kendi kavmine hususî elçiliğine mukabil, O'nun bütün insanlara gönderilmesi de, bu işin sarahat buudu...

Ayrıca bu hadis-i şeriften, herhangi bir tekellüfe girmeden şu hususları istinbat etmek de mümkündür:

a– Peygamberlik ve onunla gelen mesaj, öyle ilâhî bir mevhibedir ki,

kat'iyen cehd ü gayretle elde edilemez.

b– Bu beş hususiyet tamamen mazhariyet-i Muhammediye olup, başka hiçbir nebi ve mürsele verilmemiştir.

c– Belli bir mesafeden düşmanların kalbine korku salma, peygamberane bir hâlin tezahürüdür ve ancak o kuşakta yaşayanlara ilâhî bir armağandır.

d– İbadetin, mâbedlere ve din adamlarına bağlı olmayışı ise bu dinin cihanşümul bir buudunu teşkil ettiği gibi, her yerde, her zaman Hâlık-mahluk alâkasıyla Mâbud'la münasebete geçme kolaylığını da ifade etmektedir. Burada İslâm mesajıyla gelen ve kaydedilmesi yararlı bulunan bir diğer husus da, su gibi toprağın da temizleyiciliği keyfiyetidir. Bilmem ayrıca İslâm'da yıkanmanın önemi, suyun temizleyicilik ve hayatiyeti, toprağın istihale ettiriciliği üzerinde durmamıza gerek var mı..?

e– Ganimetin zatında haram olmadığı, o mevzudaki yasağın zamanla alâkalı bir imtihan olduğu, Efendimiz döneminde ise, yasağa esas teşkil edecek hususların aşıldığı veya ortadan kalktığı, hususiyle de, ganimetin en önemli ve birinci kaynağı olan cihad, [372]اَلْجِهَادُ مَاضٍ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ fehvâsınca, kıyamete kadar devam edecek bir amel olduğu için ganimet, bu işe kendini adamış olanlara hem bir medar-ı maîşet, hem müşevvik bir prim hem de düşman cephesini mâlî yönden sarsma, zayıf düşürme, toparlanmalarına fırsat vermeme bakımından fevkalâde önemlidir.. ve önemli olduğu için de, vacip olmasa bile, mübah kılınmıştır ve aynı zamanda, i'lâ-yı kelimetullahta önemli bir esas olan ihlâsa da mâni değildir.

f– Şefaatin hak olduğu.. Allah'ın izniyle herkesin şefaat edebileceği.. ancak, şümulü, ihatası ve keyfiyeti itibarıyla bir ölçüde herkesi alâkadar eden "şefaat-i uzmâ"nın (ahiretteki büyük şefaat) sadece O'na lütfedildiği de yine hususiyet-i Ahmediye'den biri.. tabiî bizim için de iftihar ve sürur vesilesi...

g– Önceki peygamberlerin dar dairede, kavim ve kabilelerine, Peygamberler Sultanı'nın ise topyekün insanlığa, hatta bütün varlığa elçi olarak gönderilmesi, dolayısıyla da değişik cemaat ve kabilelere gönderilen peygamberlerin elçiliklerinin, o cemaat ve kabilelerin devamıyla kayıtlı olmasına karşılık, bütün varlığı alâkadar eden bu büyük risaletin dünya durdukça sürüp gideceğine de işaret buyrulmaktadır.

İşte, muhteva ve ifadedeki güç, rasanet ve şümul bakımından çok önemli bir cihet-i câmia etrafında örgülenmiş ışıktan bir söz dizisi daha..!

24. Mü'min Mesuliyet İnsanıdır

كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْؤُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ. اَلْإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْؤُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَهُوَ مَسْؤُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ. وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْؤُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا. وَالْخَادِمُ رَاعٍ فِي مَالِ سَيِّدِهِ وَمَسْؤُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَمَسْؤُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ

"Her birerleriniz râî (çoban) ve hepiniz elinizin altındakinden sorumlusunuz: Devlet reisi bir râî ve elinin altındakilerden sorumludur. Her fert, ehl ü ıyâlinin râîsidir ve raiyetinden mesuldür. Kadın, beyinin hanesinin râîsi ve gözetiminde olan şeylerden sorumludur. Hizmetçi, efendisinin malının râîsi ve elinin altındakilerden mesuldür. Her birerleriniz râî ve her birerleriniz raiyetinden sorumludur."[373]

Râî, herhangi bir şeyi görüp-gözeten, koruyup-kollayan mânâsına gelir. Çobana "râî" denmesi de, kendine emanet edilen hayvanları en emin, en müsait yerlerde otlatması, onları kurda-kuşa kaptırmaması, herhangi bir şeye maruz kaldıklarında onlarla içten alâkadar olması, bu kudsî vazifeyi îfa ederken de fitrî safvetiyle, her zaman hasis ihtiraslardan uzak kalabilmesi ve sürüsüne karşı duyduğu derin şefkat, beslediği engin merhamet hissiyle, onların elemleriyle müteellim, lezzetleriyle de mütelezziz olması gibi önemli hususlardan ötürüdür.

Ve işte, bir mânâda devlet reisi ile teba arasında da böyle bir münasebet söz konusudur. Devlet reisi ve derecesine göre değişik dairelerdeki onun temsilcileri, ellerinin altındakileri görüp gözetmek, onların elem ve lezzetlerini paylaşmak, onlara mutlu gelecekler hazırlamak ve onların sıkıntılarını göğüslemekle sorumludurlar...

Hane reisi ile aile fertleri arasında da aynı münasebet bahis mevzuudur; hane reisi, nafaka, elbise ve onları uygun bir yerde iskân etme gibi hususlarda birinci derecede sorumlu olduğu gibi, talim, terbiye, hüsnü muaşeret, dünya ve ukbâ saadetini temin gibi meselelerde de sorumludur.

Aynı durum, kadının kocasıyla olan münasebetlerinde de geçerlidir; kadın evinin işlerini tedvirde, kocasının malını, ırz ve namusunu muhafazada, sürüsünden mesul bir çoban gibi sorumludur.

Hizmetkârın, efendisinin malını-mülkünü; evlâdın, babanın servet, şeref ve haysiyetini koruyup kollamadaki durumları, hep bu "râî" ve "raiyyet"

mülâhazasıyla alâkalıdır. Denilebilir ki, din nazarında râî ve mer'î olmadık hiçbir mükellef yoktur. Bir yönüyle herkes tıpkı bir çoban, diğer yönüyle de güdülen raiyyet mesabesindedir. Hatta bir râî için güdülecek herhangi bir raiyyet olmasa bile o yine sorumludur. Evet, herkes kendi nefsini, aklını ve bütün duygularını, bütün uzuvlarını birer emanet gibi koruyup kollama mecburiyetindedir.

İslâm, bildiğimiz bütün sistemler ve dinler içinde, devlet reisinden, evlerimizde çalışan hizmetçilere kadar, hem de, henüz demokrasi rüyalarının görülmediği bir dönemde, herkesin sorumluluğunu en ince teferruatına kadar belirleyip ilân eden biricik hayat nizamıdır ve bu mevzuda ona rakip bir başka sistem göstermek de mümkün değildir.

İslâm Peygamberi, "Devlet reisi mesuldür" der, onun sorumluluğunu, sorumluluk sınırlarını, vazife ve mükellefiyetlerini bir bir sıralar.. kadın ve erkeğin mesuliyetlerini hatırlatır ve ayrı ayrı sahalarda, her ikisine de belli sorumluluklar yükler.. babanın evlâda, evlâdın babaya karşı mesuliyetlerinden söz eder ve her iki tarafın da hak ve mükellefiyetlerine dikkat çeker.. hatta bu mevzuda, dünyadaki gelişmeler nazar-ı itibara alınacak olursa, çok erken sayılabilecek bir dönemde, hizmetçi ve işçilerin hak ve mesuliyetlerinden bahisler açarak, beşer tarihindeki içtimaî çalkantılardan çok önce sosyal bir probleme çözüm teklif eder.

İşte size, devlet reisi ve tebanın karşılıklı haklarından –ki, çoğu *"Ahkâm-ı Sultaniye"*lerde beyan edilmiştir– evlâd ve ana-baba haklarına, ondan karı-koca ve işçi-işveren haklarına kadar, fıkıh kitaplarında, ahlâk ve terbiye risalelerinde, içtimaiyat ve hukuk eserlerinde oldukça hacimli birer yer işgal eden onca meselenin üç-beş kelime ile peygamberâne bir ifadesi daha..!

25. Bazı Haram ve Mekruhlar

إِنَّ اللّٰهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ عُقُوقَ الْأُمَّهَاتِ وَوَأْدَ الْبَنَاتِ وَمَنْعًا وَهَاتِ وَكَرِهَ لَكُمْ قِيلَ وَقَالَ وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ وَإِضَاعَةَ الْمَالِ

"Allah size, analara isyanı, kız çocuklarının diri diri gömülmesini, (eda edilecek hukuk ve borçların) eda edilmemesini, (hak edilmedik şeylerin de) alınmasını haram kılmıştır. Güft u gûyu (dedikodu), çokça sual sormayı, (şurada-burada) servet tüketip (israf etmeyi de) kerih görmüştür."[374]

Anaya İsyan

Annelere karşı serkeşlik etme, عُقُوقُ الْأُمَّهَاتِ sözüyle ifade ediliyor ki, sanki annesine baş kaldıran evlât, onunla arasındaki bütün hukukî münasebetleri kesip onu yalnızlığa atıyor gibi bir mânâyı hatırlatıyor. Babaya isyan da aynı ölçüde haram olduğu hâlde, sadece annenin zikredilmesinin sebebi olarak; kadınların himayeye ihtiyaçları, bir kısım zaafları, şefkatte erkeklerin önünde bulunmaları ve bu arada fıtratlarındaki incelik ve mukavemetsizlikten ötürü serkeşlikten daha çok ve daha çabuk müteessir olmaları söylenebilir. Aynı zamanda bu ifade ile annenin sahip olduğu aynı haklara sahip bulunması itibarıyla, babaya karşı gösterilen isyanın da bir isyan olduğu, fakat anneye karşı yapılanlarla kat'iyen mukayese edilemeyeceği de hatırlatılmaktadır.

Kız Çocuklarını Diri Diri Gömme

Cahiliyede kız çocuklarının diri diri gömülmesi وَأْدُ الْبَنَاتِ sözüyle ifade ediliyor. Cahiliye devrinde, belli yörelerde ve toplumun belli kesimlerinde, dünyaya gelen kız çocukları büyük çoğunluğu itibarıyla diri diri toprağa gömülürdü. Bu vahşice âdeti, kimileri tuhaf bir cahiliye gayretiyle, kimileri geçim sıkıntısı sevkiyle, kimileri de servet ve sâmânlarının, kızları vasıtasıyla başkalarının eline geçeceği endişesi ve kabile hırsıyla yapıyorlardı. Hangi sebebe istinat ettirilirse ettirilsin, hangi sâikle yapılırsa yapılsın, bu bir vahşetti ve mutlaka önlenmeliydi, önlendi de.. ve önlenme istikametinde Kur'ân-ı Kerim ve Sünnet-i Sahihada bir hayli emir, saadetnüzûl ve şerefsudûr oldu...

Emanete Hıyanet

Eda edilmesi gerekli olan hukuk ve borçların ödenmemesi مَنْع kelimesiyle; alınması ve istenmesi memnu bulunan şeyleri değişik yollarla isteme, alma da هَات sözüyle ifade edilmiştir ki, her ikisi de, yani verilmesi gerekli olan şeyi vermemek ve alınmaması lâzım gelen şeyi de almak haramdır.. ve bu haramın çizgisi de ana-babaya baş kaldırma, kız çocuklarını diri diri gömme çizgisidir. Aynı zamanda bu kelimelerden birincisini, ferdin, zekât, sadaka ve sair iânât gibi, uhdesindeki, fukarâya ait hakları yerine getirmemesi, ikinci kelimeyi ise, dilencilik ve tese'ülde bulunması şeklinde anlamak da mümkündür. Bulunduğumuz noktadan ileriye doğru bir adım daha atarak birinci kelimeden; doğrudan doğruya zimmete geçirilen hakların inkâr edilip üzerine oturulmasından, çek ve senetlerin karşılığının ödenmemesine, ondan da hileli iflas ve her türlü spekülâsyona kadar bütün gayri meşru yollarla elde edilen haksız kazançları ve sonra da bu haksızlıkların giderilmemesini, hatta

haksızlıkta temerrüt edilmesini; ikinci kelimeden de; basit dilencilikten, milletin dinî ve millî hislerini istismara, ondan resmî-gayri resmî, bir kısım mütegallibenin açık-kapalı, milletten hakk-ı temettu taleplerine ve ondan da büyük-küçük mafya örgütlerinin, bin bir türlü yollarla, yığınları soyup-soğana çevirmelerine kadar ızrâr edici her çeşit "alma" gayretini istinbat etmek kabildir.

Bu kısa ve muhtevalı hadiste, evlâtların, anne ve babalarına karşı sıla-i rahimi bırakıp kopukluğa düşmelerine, anne ve babaların da, fıtratlarında mündemiç bulunan şefkat ve merhameti görmezlikten gelerek, hatta onu inkâr tavrına girerek çocuklarına karşı merhametsiz ve gayri insanî davranmalarına ve daha büyük bir aile sayılan toplumda, bir kısım egoist kimselerin şahsî çıkar ve menfaatlerini değerler üstü tutarak, emniyet, güven, hak ve adalet düşüncesini, dolayısıyla da içtimaî nizamı sarsmalarına, aradaki fasl-ı müşterekten ötürü haram deyip geçildikten sonra, aynı ölçüde olmasa bile, yine de yasaklanan diğer üç hususa temas ediliyor ki, onlar da: قِيلَ وَقَالَ dedikodu; كَثْرَةُ السُّؤَالِ yerli-yersiz sual sorma veya dilenciliği sanat hâline getirme; إِضَاعَةُ الْمَال malını şurada-burada saçıp savurmadır.

Dedikodu

قِيلَ وَقَالَ dedikodu ve *güft u gû* demektir. Kelimelerin asılları hakkında söylenecek sözleri geçerek muhtevaları üzerinde durmak istiyoruz. Kîl ü kâl, dünyevî-uhrevî hiçbir yararı olmayan, fuzulî muhavere ve lüzumsuz konuşmalara denir. Bu türlü bir konuşma, ister Türkçe'deki "laklâkiyât" türünden, ister üzerimize lâzım olmayan şeyleri ifade cinsinden, isterse yasaklar sınırında dönüp dolaşan beyanlar nev'inden olsun, dedikodu yapanların içtimaî seviyelerine ve dedikodunun intişar sahasının genişliğine göre (gazete, mecmua, radyo ve televizyonla yayılması gibi) fertleri âtıl, yığınları şuursuz ve ufuksuz toplumlarda içtimaî bir hastalıktır. İslâm'ın iki dudak arası günahlardan saydığı ne kadar öldürücü levsiyât varsa, hepsi bu kîl ü kâl meşcereliğinde çimlenir-gelişir. Onun içindir ki, Allah Resûlü, bir çizgi üzerinde sıraladığı üç şey arasına, konuşma veya konuşmamayı da sokarak şöyle buyurur:

"Allah'a ve ahiret gününe iman eden kimse, komşusuna eziyet etmesin! Allah'a ve ahiret gününe inanan her fert, misafirine ikramda bulunsun! Allah'a ve ahiret gününe imanı olan herkes ya hayır söylesin veya

sussun..!"[375]

Çok Soru

كَثْرَةُ السُّؤَالِ Yerli-yersiz sual sorma veya ihtiyacı olmadığı hâlde dilenme, hatta dilenmeyi âdet hâline getirme şeklinde yorumlanabilir ki, ikisi de mezmum, ikisi de zararlıdır. Kur'ân-ı Kerim ve Sünnet-i Sahihada, mecburiyet ve ihtiyaç hâli dışında dilenmek kınandığı gibi, uluorta her zaman sual sorup durma da zemmedilmiş ve hemen her fırsatta insanların duygu ve düşünceleri yararlı şeyleri öğrenmeye yönlendirilmiştir. Mamafih, Kur'ân-ı Kerim'de, makbul ve mezmum olmak üzere suallerin iki kısma ayrıldığını görürüz. Makbul ve müstahsen suale misal olarak: يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ *"Ashabın sana neyi infak edeceklerini sorarlar."*[376] âyetini, mezmum ve hoş karşılanmayan suale de وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ *"Sana ruhun hakikatinden soruyorlar."*[377] nazm-ı celîlini gösterebiliriz.

Sual sorma veya sormama, dilencilik yapma veya yapmama, bir zarurete dayanıp-dayanmama veya bir ihtiyaçtan kaynaklanıp-kaynaklanmamasına göre, ef'âl-i mükellefîn arasında çizginin altında veya üstünde yerlerini alarak, vacip, haram veya mübah olurlar. Bu itibarla da, ayrı ayrı gibi görünen bu iki meselenin, işaret ettiğimiz "cihetü'l-vahdet" etrafında müşterek mütalâa edilmelerinin ve müşterek yorumlanmalarının daha isabetli olacağı kanaatindeyim.

Mal Saçıp Savurma

إِضَاعَةُ الْمَالِ Maddî-mânevî, dünyevî-uhrevî herhangi bir fayda gözetilmeden servetin şuraya-buraya saçılıp savrulması şeklinde tarif edilebilir ki, hem ferdî hem de içtimaî bir hastalıktır. Evet, bir insanın, kendi servet ve kendi malını olmayacak yerlerde zayi etmesi, evvelâ, sadece ferde ait bir zarar gibi görünse de, kendi malının zımnında millî serveti de heba etmesi bakımından, topyekün bir milleti alâkadar eden bir hâdisedir ve topyekün toplumun ızrâr edilmesi söz konusudur.

Günümüzde bir hayli önem arz eden ve gelecekte daha da arz edeceğe benzeyen bu iktisat ve tasarruf ihtivalı son meseleyi de noktalarken, bir kere daha, Söz Sultanı'nın, seçip istimal ettiği kelimelere, kullandığı yerler itibarıyla kazandırdığı derinlikleri, vüs'at ve televvünü hatırlatmak istiyoruz.

26. İhsan

اَلْإِحْسَانُ أنْ تَعْبُدَ اللّٰهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ *"İhsan, senin Allah'ı görüyor gibi O'na kulluk yapmandır; sen O'nu görmesen bile O seni görüyor..."*[378]

"İman"ın "islâm"la bütünleşmesi, "islâm"ın "ihsan" kutbunda yaşanması, kâmil mü'minlerin şiarı. Mü'minin, iman ve islâm içinde, iman ve islâm üstü bir buuda ulaşması ve ulaştığı bu son noktanın hakkını eda etmesi bir ihsan, hayrın hayır doğurması esasına göre, Cenâb-ı Hakk'ın bu samimî teveccühe, azametine uygun mukabelesi ise, مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ *"Gözün görmediği, kulağın işitmediği ve beşerin kalbine hutûr etmemiş."*[379] sürprizler faslından ayrı bir ihsan… Zaten *"İhsanın karşılığı da ancak ihsandır."*[380] Ama, kulun ihsanı kendi derinliği ölçüsünde ihlâs, edep, saygı ve haşyet şeklinde; Allah'ınki de Kendi azamet ve servetine göre ve binbir vâridâtla kulunun gönlünü inançla donatıp ilhamlarla coşturma, gözünden perdeyi kaldırıp eşyanın hakikatine muttali kılma, ağzını mâlâyâniyattan koruyup lisanını hikmetle konuşturma ve hislerini uyarıp onu tecellî meşrıklarında dolaştırma şeklinde...

Varlığın perde arkasının aralandığı bu noktaya ulaşan mü'min, O'nu "bî kem u keyf" görüyor gibi olur. Ne var ki O:
لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ *"Basar ve basîretler O'nu ihata edemez."*[381] hakikatinin sahibi olduğundan, O'nun kendisini görüp bildiği yakîniyle, O'nu görmenin zevkinden, O'nun tarafından görülmenin mehâbetiyle bîhûş olur; taat, ihlâs, hudû ve huşû televvünatıyla rü'yet-i tâmme-i âcile (ahiretteki görme) adına, rü'yet-i nâkısa-i âcileden, tıpkı oruçlu olan birinin oruçlu olduğu saatlerde, oruçla beraber iftar dakikalarının da hazzını ruhunda duyduğu gibi, dünya savm-ı visâlinin "eyyâm-ı ma'dûde"sinde, Dost'la vuslat âşirelerinin kat kat olmuş hazlarını duyar ve bir yaşamışlık içinde bin yaşamışlığı birden zevk eder.

Evet kul, O Ezel ve Ebed Sultanı'nı görmek, görüp, görmenin zevkine ermek kadar, görülüp bilinmekten de, yani Efendisine hizmetlerinde O'nun tarafından murâkabe edilip müşâhedeye tâbi tutulmaktan da derin bir zevk duyar.. zevk duyar da, o uğurda yaptığı şeylerin en küçüğünü dahi engin bir ibadet neşvesi içinde yerine getirir.

İşte peygamber sözlerine doğru hafif aralanmış minik bir menfez.. işte Söz Sultanı'ndan lâl ü güher gibi mübarek üç-beş kelime.. ve işte mücelletlere

sığmam diyen engin muhteva..!

İşte deryadan bir damla, güneşten bir zerre ve yıldızların kol gezdiği âlemlerden de birkaç şûle..! Hakikat-i Ahmediye'nin mir'ât-ı mücellâsı olan o nurefşân sözler üzerinde durup onların kadrine tercüman olmak, herhâlde söz bilmez nâdanların işi olmasa gerek.. gerçi, biz de şu anda, bile bile böyle bir saygısızlığı irtikâp etmiş durumdayız.. evvelen ve âhiren O'na dehalet ediyor ve Allah'tan cür'etimizi bağışlamasını diliyorum.

O'nun nurlu sözlerini, bütün buuduyla şerh etmenin bizi aştığını ta baştan arz etmiş ve bu işin erbabının zuhurunu intizarda bulunduğumuzu da açıklamıştık. Bütün bunlara rağmen, yine de bazı cür'etkârlıklarda bulunmuş ve bazı hadislerin bazı yanlarını tahlil etmeyi denemişsek, tahliline cür'et ettiğimiz husus, hadisin o engin dünyasından sadece birkaç nurlu söz; onların da sadece muhteva derinliği, ifade rasaneti ve beyan gücüyle alâkalı olmuştur. Hem de bir avam lisanıyla...

Allah'ın bizi affetmesini, erbab-ı nazarın da kusurlarımıza nazar-ı müsamaha ile bakmalarını dilerim.

277 Tirmizî, *kıyâme* 59.

278 Tirmizî, *zühd* 25. Hadisin bir kısmı için bkz.: Buhârî, *rikak* 3.

279 Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ* 2/384.

280 Buhârî, *edeb* 69; Müslim, *birr* 103-105; Ebû Dâvûd, *edeb* 80. (Lafız Müslim'den)

281 Buhârî, *edeb* 96; Müslim, *birr* 165.

282 Buhârî, *hudûd* 4-5; Abdurrezzak, *el-Musannef* 7/381, 9/246.

283 Tirmizî, *birr* 55; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/153.

284 İbn Cemî', *Mu'cemü'ş-şüyûh* s.149; Deylemî, *Müsned* 3/305.

285 Buhârî, *cuma* 11; Müslim, *imâre* 20.

286 Bkz.: Ra'd sûresi, 13/11.

287 Bkz.: İbn Abdilberr, *el-İstîâb* 4/1829; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe* 7/101.

288 Buhârî, *bed'ü'l-vahy* 1; *eymân* 23; Müslim, *imâre* 155; Ebû Dâvûd, *talak* 10.

289 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 9/103; İbn Hacer, *Fethu'l-bârî* 1/10.

290 et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 6/185-186; el-Beyhakî, *es-Sünenü's-suğrâ* s.20.

291 Buhârî, *îmân* 39; Müslim, *müsâkat* 107.

292 Bkz.: Buhârî, *rikak* 31; Müslim, *iman* 203-208.

293 Buhârî, *cihad* 1; Müslim, *imâre* 83-86.

294 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 5/96. (Aynı mânâyı farklı lafızlarla ifade eden başka hadisler için bkz.: Buhârî, *cihad* 44; Ebû Dâvûd, *cihad* 4)

295 Bunu ifade eden اَلْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللّٰهُ عَنْهُ hadisi, aşağıda açıklanacaktır.

296 Ferîdüddin Attâr, *Tezkiretü'l-evliyâ*, İbrâhim b. Edhem'in hayatı kısmı.

297 Buhârî, *iman* 4; Ebû Dâvûd, *cihad* 2.

298 Bakara sûresi, 2/208.

299 Tirmizî, *zühd* 11; İbn Mâce, *fiten* 12.

300 Taberî, *Tarihu'l-ümem ve'l-mülûk* 2/581; İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk* 44/438, 45/453; İbnü'l-Esîr, *en-Nihâye fî garîbi'l-hadîs* 2/118.

301 Buhârî, *îmân* 37, *tefsîru sûre* (31) 2; Müslim, *îmân* 5, 7.

302 Kaf sûresi, 50/16.

303 Tevbe sûresi, 9/105.

304 Buhârî, *cenâiz* 32; Müslim, *cenâiz* 14,15.

305 Müslim, *cenâiz* 106; Tirmizî, *cenâiz* 60.

306 Buhârî, *cenâiz* 32; Müslim, *cenâiz* 15.

307 Tirmizî, *edeb* 28; Ebû Dâvûd, *nikâh* 42; Dârimî, *rikak* 3.

308 Buhârî, *zekât* 18; Müslim, *zekât* 94-97; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 2/4.

309 Buhârî, *zekât* 18; Müslim, *zekât* 94.

310 Tirmizî, *menâkıb* 54; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned* 7/66; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 3/331.

311 İbn Hacer, *el-İsâbe* 1/281.

312 Ebû Dâvûd, *zekât* 27; İbn Mâce, *zekât* 25.

313 Buhârî, *zekât* 8; Müslim, *zekât* 63-64; İbn Hacer, *Fethu'l-bârî* 3/279.

314 Müslim, *iman* 171-174; Tirmizî, *büyû* 5; Ebû Dâvûd, *libâs* 25.

315 Mü'minûn sûresi, 23/108.

316 Bkz.: Âl-i İmrân sûresi, 3/106-107; Kıyamet sûresi, 75/22-25; Abese sûresi, 80/38-41.

317 Bkz.: Buhârî, *meğâzi* 79; Müslim, *tevbe* 53-55.

318 Müslim, *iman* 147-149; Tirmizî, *birr* 61; Ebû Dâvûd, *libâs* 26.

319 A'râf sûresi, 7/146.

320 Müslim, *birr* 136; Ebû Dâvûd, *libâs* 26. (Lafız Ebû Dâvûd'dan alınmıştır.)

321 *"Bir tatlı söz, bir kusur bağışlama, peşinden incitme gelen sadakadan çok daha iyidir."* (Bakara sûresi, 2/263)

322 Tirmizî, *birr* 40; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 3/27.

323 Buhârî, *rikak* 23.

324 Buhârî, *cenâiz* 3; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/237, 6/436; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 5/139, 9/37.

325 Abdürrezzak, *el-Musannef* 6/173. (Benzer mânâyı ifade eden hadisler için bkz.: Ebû Dâvûd, *nikâh* 3; Nesâî, *nikâh* 11; İbn Mâce, *nikâh* 1)

326 Müslim, *zekât* 53; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/167-168.

327 Müslim, *tahâret* 39; Nesâî, *tahâret* 110; İbn Mâce, *zühd* 36.

328 Müslim, *tahâret* 41; Tirmizî, *tahâret* 39.

329 Tirmizî, *kıyâmet* 49; İbn Mâce, *zühd* 30; Dârimî, *rikak* 18.

330 Buhârî, *ezân* 36, *zekât* 16, *rikak* 24, *hudûd* 19; Müslim, *zekât* 91.

331 et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 12/84.

332 Ebû Dâvûd, *edeb* 78; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/364, 371.

333 Nesâî, *işretü'n-nisâ* 1; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 3/199.

334 Beyhakî, *Şuabü'l-iman* 3/39.

335 Tirmizî, *tahâret* 108; İbn Mâce, *tahâret* 114.

336 et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 6/185-186; el-Beyhakî, *es-Sünenü's-suğrâ* s.20.

337 Ra'd sûresi, 13/39.

338 Âl-i İmrân sûresi, 3/200.

339 Enfâl sûresi, 8/60.

340 el-Beyhakî, *ez-Zühd* 1/165; Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd* 13/523.

341 Hûd sûresi, 11/114.

342 Fetih sûresi, 48/2.

343 Fetih sûresi, 48/2.

344 Buhârî, *tevhid* 35; Müslim, *cennet* 2-5.

345 Bakara sûresi, 2/25.

346 Taberî, *Câmiu'l-beyan* 1/174.

347 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/63; Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 5/486; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 7/63.

348 Bkz.: Buhârî, *rikak* 38; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 6/256.

349 Bkz.: Buhârî, *müsâkât* 9; Müslim, *selâm* 151-155.

350 Buhârî, *rikak* 28; Müslim, *cennet* 1. (Lafız Müslim'den alınmıştır.)

351 Bu hususu Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) şu temsille anlatmaktadır: إِنَّمَا مَثَلِي وَمَثَلُ أُمَّتِي كَمَثَلِ رَجُلٍ اِسْتَوْقَدَ نَارًا فَجَعَلَتِ الدَّوَابُّ وَالْفَرَاشُ يَقَعْنَ فِيهَا فَأَنَا آخِذٌ بِحُجَزِكُمْ وَأَنْتُمْ تَقَحَّمُونَ فِيهِ *"Benimle ümmetimin misali ancak ve ancak, ateş yakan bir adamın misali gibidir ki, hayvanlar ve pervâneler onun içine düşmeye başlarlar. Ben sizin eteklerinizden tutuyorum, sizse onun içine atılıyorsunuz."* (Buhârî, *rikak* 26; Müslim, *fedâil* 17-19. (Lafız Müslim'den alınmıştır.)

352 Tirmizî, *ilim* 16; Ebû Dâvûd, *sünnet* 5; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 10/114.

353 Mâide sûresi, 5/3.

354 Buhârî, *edeb* 83; Müslim, *zühd* 63.

355 Buhârî, *menâkıb* 1; Müslim, *birr* 160.

356 Yûsuf sûresi, 12/108.

357 Hûd sûresi, 11/102.

358 Buhârî, *tefsir* (11) 5; Müslim, *birr* 61.

359 Rûm sûresi, 30/30.

360 Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ* 2/64-65.

361 Bkz.: Hac sûresi, 22/48.

362 Buhârî, *ezan* 36; Müslim, *zekât* 91.

363 Bkz.: Müslim, *imâre* 18; Nesâî, *âdâbü'l-kudât* 1.

364 Bkz.: Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* 4/139; Deylemî, *Müsned* 4/112.

365 Bkz.: Buhârî, *salât* 28; Müslim, *mesâcid* 261-262.

366 Bkz.: Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/229, 233, 236, 239; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 20/80-81.

367 Bkz.: İbn Mübârek, *ez-Zühd* s.51; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn* 4/339; Hakîm Tirmizî, *Nevâdiru'l-usûl* 1/418.

368 Bkz.: Buhârî, *zekât* 8; Müslim, *zekât* 63-64.

369 Tirmizî, *fedâilü'l-cihad* 8; Nesâî, *cihad* 8.

370 Tirmizî, *zühd* 44; İbn Mâce, *zühd* 3.

371 Buhârî, *teyemmüm* 1; Müslim, *mesâcid* 3.

372 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 5/96. (Aynı mânâyı farklı lafızlarla ifade eden başka hadisler için bkz.: Buhârî, *cihad* 44; Ebû Dâvûd, *cihad* 4)

373 Buhârî, *cuma* 11; Müslim, *imâre* 20.

374 Buhârî, *istikraz* 19; *edeb* 6; Müslim, *akdıye* 12, 14.

375 Buhârî, *edeb* 31; Müslim, *iman* 74-77.

376 Bakara sûresi, 2/215.

377 İsrâ sûresi, 17/85.

378 Buhârî, *îmân* 37, *tefsîru sûre* (31) 2; Müslim, *îmân* 5, 7.

379 Buhârî, *tevhid* 35; Müslim, *cennet* 2-5.

380 Rahmân sûresi, 55/60.

381 En'âm sûresi, 6/103.

ÜSLÛP VE BEYAN AÇISINDAN EFENDİMİZ'İN DUA KUŞAĞI

Bu arada bir de Efendimiz'in bir iki duasına dikkatinizi çekmek istiyorum. O'nun dualarında kullandığı kelimeler ve bu dualardaki derinlik de, apayrı ve başkalarının ulaşamayacağı kadar ulvî bir zenginlik arz etmektedir. Şunu hiç tereddüt etmeden söylemeliyim ki, Allah Resûlü'nün her duası, bir kitap kadar (ihtiva ettiği mânâ bakımından) hacimlidir. Nasıl O'na ait sözler, bütün beşerî sözlerden üstündür; O'na ait dualar da, bütün insanların yaptıkları, yapacakları beşerî dualardan çok çok derindir. Çünkü, Cenâb-ı Hakk'ı en çok bilen, O'ndan en çok korkan Allah Resûlü'dür. Öyleyse en derin ve seviyeli duayı da yine O yapacaktır. O'nun duası da bir bitirimdir. Efendiler Efendisi, bize şöyle bir dua talim ediyor: *"Yatağınıza gideceğinizde namaz abdesti gibi bir abdest alın, sonra da şöyle dua edin:*

اَللّٰهُمَّ أَسْلَمْتُ نَفْسِي إِلَيْكَ وَوَجَّهْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ، لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنْجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ، اٰمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ

Allahım! (Rahmetini) umarak, (azabından) korkarak kendimi Sana teslim ettim, yüzümü Sana çevirdim, işimi Sana ısmarladım, sırtımı Sana dayadım. Senden başka sığınak, Senden başka dayanak yoktur. İndirdiğin kitabına, gönderdiğin Peygamberine iman ettim."[382]

Şu duada kullanılan kelimeler, öyle baş döndürücü, o derece müthiştir ki, daha üstünde söz söylemek mümkün değildir.

İleride, ayrı bir bölüm hâlinde Allah Resûlü'nün dualarından bahsederken bu duaları arz edeceğimiz için burada tafsilattan sarf-ı nazar ediyor ve sadece ifadedeki vecizliğe dikkat çekmek istiyoruz.

Başka bir duası da şöyledir:

اَللّٰهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ.
اَللّٰهُمَّ نَقِّنِي مِنْ خَطَايَايَ كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ

"Allahım! Benimle günahlarımın arasını, doğu ile batının arasını ayırdığın gibi ayır. Allahım! Beni hatalardan, beyaz elbisenin kirden temizlendiği gibi temizle."[383]

Şu duadaki ifadeler, kitaplarla ancak izah edilebilir.. ve diyecek başka söz

de bulamıyorum. Evet, duanın da sultanı, ancak O'dur.

İşte bir duası daha:

اَللّٰهُمَّ إِنّي أَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ...؛ عَاجِلِهِ وَاٰجِلِهِ، مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَعْلَم.
وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ عَاجِلِهِ وَاٰجِلِهِ، مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَعْلَم

"Allahım! Senden bildiğim bilmediğim şu anda lütfedilen, ileride lütfedilecek bütün hayırları istiyorum. Allahım, bildiğim bilmediğim şu anda gelip çatan, ileride başa gelecek olan bütün şerlerden Sana sığınırım."[384]

İşte bu cümleden olarak, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) cevâmiü'l-kelim dualarından birkaç inci mercan daha:

اَللّٰهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ

"Allahım, Senin ihsan ettiğine mâni olacak yoktur. Senin vermediğini de lütfedecek yoktur. Senin yanında ve Sana bedel hiçbir servet sahibine serveti fayda veremez."[385]

اَللّٰهُمَّ مَا قُلْتُ مِنْ قَوْلٍ أَوْ حَلَفْتُ مِنْ حَلِفٍ أَوْ نَذَرْتُ مِنْ نَذْرٍ أَوْ عَمِلْتُ مِنْ عَمَلٍ
فَمَشِيئَتُكَ بَيْنَ يَدَيْ ذٰلِكَ كُلِّهِ. مَا شِئْتَ كَانَ وَمَا لَمْ تَشَأْ لَمْ يَكُنْ. وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ
إِلَّا بِكَ. إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. اَللّٰهُمَّ مَا صَلَّيْتُ مِنْ صَلَاةٍ فَعَلَى مَنْ صَلَّيْتَ،
وَمَا لَعَنْتُ مِنْ لَعْنٍ فَعَلَى مَنْ لَعَنْتَ، إِنَّكَ وَلِيِّي فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا
وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ

"Allahım, bir söz söylemiş, bir yemin etmiş, bir nezir yapmış veya bir amel işlemiş olmayayım ki, hepsini Sen önceden dilemiş olmayasın. Neyi ki diledin, o olmuştur; olmamasını dilediğin şey de olmamıştır. Güç ve kuvvet ancak Sendendir, şüphesiz Senin her şeye gücün yeter. Allahım, yaptığım her dua, Senin rahmet ettiğin; ettiğim her lânet de Senin lânet ettiğin kimsenin üzerine olsun. Sen, dünyada ve ahirette benim dostum ve velimsin; beni Müslüman olarak öldür ve salih (kul)ların arasına ilhak buyur."[386]

اللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الرِّضَا بَعْدَ الْقَضَاءِ وَبَرْدَ الْعَيْشِ بَعْدَ الْمَوْتِ وَلَذَّةَ النَّظَرِ إِلَى
وَجْهِكَ وَشَوْقًا إِلَى لِقَائِكَ مِنْ غَيْرِ ضَرَّاءَ مُضِرَّةٍ وَلَا فِتْنَةٍ مُضِلَّةٍ، وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ أَظْلِمَ
أَوْ أُظْلَمَ أَوْ أَعْتَدِيَ أَوْ يُعْتَدَى عَلَيَّ أَوْ أَكْسِبَ خَطِيئَةً أَوْ ذَنْبًا لَا يُغْفَرُ

"Allahım, Senden, muzır bir şeye ve saptırıcı bir fitneye uğramaksızın, kazaya rıza, ölümden sonra rahat bir hayat, cemaline bakma lezzeti ve Sana kavuşma şevki istiyorum. Ve zulmetmekten ya da zulme uğramaktan,

başkalarının hakkına tecavüz etmekten ya da hakkıma tecavüz edilmesinden ve bağışlanmayacak bir günaha girmekten Sana sığınırım."[387]

إِنَّكَ إِنْ تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي تَكِلْنِي إِلَى ضَعْفٍ وَعَوْرَةٍ وَذَنْبٍ وَخَطِيئَةٍ. وَإِنِّي لَا أَثِقُ إِلَّا بِرَحْمَتِكَ فَاغْفِرْ لِي ذُنُوبِي كُلَّهَا إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ وَتُبْ عَلَيَّ إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمِ

"Beni nefsimle baş başa bırakırsan, (bu takdirde) beni zaafa, muhtaçlığa, günaha ve hataya itmiş olursun. Ben ancak Senin rahmetine güveniyorum; günahlarımın hepsini bağışla, zira günahları ancak Sen bağışlarsın. Tevbemi kabul et, zira Sen tevbeleri kabul eden ve çok merhametli olansın."[388]

اَللّٰهُمَّ أَنْتَ أَحَقُّ مَنْ ذُكِرَ وَأَحَقُّ مَنْ عُبِدَ وَأَنْصَرُ مَنِ ابْتُغِيَ وَأَرْأَفُ مَنْ مَلَكَ وَأَجْوَدُ مَنْ سُئِلَ وَأَوْسَعُ مَنْ أَعْطَى أَنْتَ الْمَلِكُ لَا شَرِيكَ لَكَ وَالْفَرْدُ لَا نِدَّ لَكَ، كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَكَ، لَنْ تُطَاعَ إِلَّا بِإِذْنِكَ وَلَنْ تُعْصَى إِلَّا بِعِلْمِكَ. تُطَاعُ فَتَشْكُرُ وَتُعْصَى فَتَغْفِرُ، أَقْرَبُ شَهِيدٍ وَأَدْنَى حَفِيظٍ. حُلْتَ دُونَ النُّفُوسِ وَأَخَذْتَ بِالنَّوَاصِي وَكَتَبْتَ الْاٰثَارَ وَنَسَخْتَ الْاٰجَالَ، الْقُلُوبُ لَكَ مُفْضِيَةٌ، وَالسِّرُّ عِنْدَكَ عَلَانِيَةٌ، اَلْحَلَالُ مَا أَحْلَلْتَ، وَالْحَرَامُ مَا حَرَّمْتَ وَالدِّينُ مَا شَرَعْتَ، وَالْأَمْرُ مَا قَضَيْتَ، وَالْخَلْقُ خَلْقُكَ وَالْعَبْدُ عَبْدُكَ وَأَنْتَ اللّٰهُ الرَّؤُفُ الرَّحِيمُ. أَسْأَلُكَ بِنُورِ وَجْهِكَ الَّذِي أَشْرَقَتْ لَهُ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ بِكُلِّ حَقٍّ هُوَ لَكَ وَبِحَقِّ السَّائِلِينَ عَلَيْكَ أَنْ تُقِيلَنِي فِي هَذِهِ الْغَدَاةِ وَفِي هَذِهِ الْعَشِيَّةِ وَأَنْ تُجِيرَنِي مِنَ النَّارِ بِقُدْرَتِكَ.

"Allahım, Sen, adı anılmaya en lâyık olansın.. ibadet edilmeye ancak Sen lâyıksın.. Sensin kendisinden yardım istenilenlerin en çok yardım edeni, güç ve saltanat sahiplerinin en şefkatlisi, kapısında bir şeyler dilenilenlerin en cömerdi ve verenlerin en eli açığı.. Sensin her şeyin sahibi ve hâkimi, Senin ortağın yoktur.. Sensin eşi ve benzeri olmayan yegâne varlık. Senden başka her şey helâke mahkûmdur. Sana, ancak Senin müsaaden ile itaat edilir ve yine ancak malumatın dahilinde isyan edilir. Sana itaat edilir, karşılığını verirsin; Sana isyan edilir, affedersin. Her şeye en yakın şahit Sen, en yakın koruyucu da Sensin. Nefislerin (arzularının) önüne geçersin; ve ense köklerinden yakalarsın. (İnsanların) yaptıklarını yazdın ve ecellerini takdir ettin. Kalbler Sana akar; gizli, Senin yanında ayândır. Helâl, Senin helâl kıldığın, haram da haram kıldığındır. Din, Senin teşrî buyurduğun; emir, Senin hükmettiğin; mahluk, Senin mahlukun; kul, Senin kulundur. Sen, Rauf

ve Rahim Allah'sın. Göklerin ve yerin onunla parıldadığı yüzünün nuru hürmetine, Senin olan her bir hak hürmetine ve Senden isteyen kulların hürmetine, Senden beni şu sabah ve şu akşam affetmeni ve kudretinle ateşten korumanı diliyorum."[389]

اَللّٰهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا سَأَلَكَ مِنْهُ نَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ ﷺ

وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذَ مِنْهُ نَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ ﷺ

"Allahım, nebin Hz. Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) Senden istediği her hayrı Senden istiyor, yine nebin Hz. Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) Sana sığındığı her şeyden de Sana sığınıyoruz."[390]

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ

وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ وَمِنْ دَعْوَةٍ لَا يُسْتَجَابُ لَهَا

"Allahım, fayda vermeyen ilimden, ürpermeyen kalbden, doymayan nefisten, icabet edilmeyen duadan Sana sığınırım."[391]

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الثَّبَاتَ فِي الْأَمْرِ وَأَسْأَلُكَ عَزِيمَةَ الرُّشْدِ وَأَسْأَلُكَ شُكْرَ نِعْمَتِكَ

وَحُسْنَ عِبَادَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ لِسَانًا صَادِقًا وَقَلْبًا سَلِيمًا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا تَعْلَمُ،

وَأَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا تَعْلَمُ، وَأَسْتَغْفِرُكَ مِمَّا تَعْلَمُ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ

"Allahım, Senden işimde sebatı diliyorum, doğru yolda azim istiyorum. Senden nimetine şükretmeyi ve Sana güzelce ibadet etmeyi istiyorum. Ve sadık bir dil, selim bir kalb istiyorum. Bildiğin şeylerin şerrinden Sana sığınıyorum. Bildiğin şeylerin hayrını Senden istiyor ve bildiğin şeylerden Sana istiğfar ediyorum. Şüphesiz Sen, Allâmü'l-Guyûb'sun."[392]

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَتَرْكَ الْمُنْكَرَاتِ وَحُبَّ الْمَسَاكِينِ وَأَنْ تَغْفِرَ لِي

وَتَرْحَمَنِي، وَإِذَا أَرَدْتَ فِتْنَةَ النَّاسِ فَتَوَفَّنِي غَيْرَ مَفْتُونٍ. وَأَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ

يُحِبُّكَ وَحُبَّ عَمَلٍ يُقَرِّبُنِي إِلَى حُبِّكَ

"Allahım, Senden hayırlı işler yapmayı; kötülükleri terk etmeyi ve fakirleri sevmeyi, beni bağışlamanı, bana merhamet etmeni ve insanların fitnesini murad buyurduğunda, fitnelere dûçâr olmadan beni vefat ettirmeni dilerim. Senden, Senin sevgini, Senin sevdiklerinin sevgisini ve Senin sevgine beni yaklaştıracak amellerin sevgisini dilerim."[393]

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ فَوَاتِحَ الْخَيْرِ وَخَوَاتِمَهُ وَجَوَامِعَهُ وَأَوَّلَهُ وَاٰخِرَهُ،

وَظَاهِرَهُ وَبَاطِنَهُ وَالدَّرَجَاتِ الْعُلَى مِنَ الْجَنَّةِ. اٰمِينَ

"Allahım, Senden hayrın başını ve sonunu, en kapsamlı olanlarını, evvelini ve âhirini, açığını ve gizlisini ve Cennet'te en yüksek dereceleri istiyorum. Âmin!"[394]

اَللّٰهُمَّ أَعِنّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ

"Allahım, Seni zikir, Sana şükür ve güzelce ibadet etmem için bana yardım et."[395]

اَللّٰهُمَّ إِنّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالتُّقَى وَالْعَفَافَ وَالْغِنَى

"Allahım, Senden hidayet, takva, iffet ve (gönül) zenginliği dilerim."[396]

اَللّٰهُمَّ أَحْسِنْ عَاقِبَتَنَا في الْأُمُورِ كُلِّهَا وَأَجِرْنَا مِنْ خِزْيِ الدُّنْيَا وَعَذَابِ الْاٰخِرَةِ

"Allahım, bütün işlerimizde akıbetimizi güzel yap, dünyada rezil-rüsva olmaktan ve ahiret azabından bizi koru."[397]

Şu ifadeler içinden, bir kelime dahi kaldırmak mümkün değildir. Sözün akışındaki insicam bir harikadır. Duanın buudunu yakalamak ise imkânsızdır. Evet, Allah Resûlü'nün duada dahi eşi-menendi yoktur.

Bütün büyük veliler, münacat ve yakarışlarına, Allah Resûlü'nün dualarından iktibaslarla renk ve can katmaya çalışmış ve Cenâb-ı Hakk'ın kapısını O'nun dua eliyle çalmışlardır. Efendimiz'in dualarında öyle bir ifade, üslûp ve öyle bir nuraniyet vardır ki, diğerlerinin sözleri arasında hemen tefrik edilir ve *"Bu, Hz. Muhammed Mustafa'ya ait bir sözdür."* denilir…

Ben şahsen, Hasan Şâzilî, Ahmed Bedevî, Ahmed Rifâî ve Şâh-ı Geylânî gibi zatların münacat ve dualarını okurken kendimden geçer, hatta bazı yerleri okurken tahammül dahi edemem. Onların duaları da çok müthiştir! Fakat hepsi de Efendimiz'in bazı dualarından iktibaslar yapmış ve O'nun dualarını kendi ifadeleri arasına katarak o ifadelerle zenginliğe ulaşmışlardır. Nitekim, bizler de bu büyüklere ait duaları kendi dualarımıza şefaatçi yapıyor ve rahmet kapısını, bu dualardaki makbuliyet ümidiyle çalıyoruz.

Son olarak diyoruz ki, Allah Resûlü'nün ifadelerinin bütünü, O'nun fetanetine bir delildir. Bazı sözleri ise, "cevâmiü'l-kelim" olması itibarıyla, bir başka ehemmiyeti haizdir. O'nun dualarındaki ifade ve üslûp da bu gruba dahildir. Öyleyse hem sözleri hem de duaları, O'nun peygamber mantığını yani aklın ukbâ buudlusunu ve ilham kaynaklısını gösterir. Dolayısıyla O, başka

değil ancak bir nebi ve Nebiler Sultanı'dır...

382 Buhârî, *vudû* 75, *daavât* 7, 9, *tevhîd* 34; Müslim, *zikr* 56-58.

383 Buhârî, *ezan* 89; Müslim, *mesâcid* 147.

384 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 6/147.

385 Buhârî, *ezan* 155; Müslim, *salât* 205; Ebû Dâvûd, *salât* 139.

386 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/191; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 5/119, 157; Hâkim, *el-Müstedrek* 1/697.

387 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/191; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 5/119, 157; Hâkim, *el-Müstedrek* 1/697.

388 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/191; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 5/119, 157; Hâkim, *el-Müstedrek* 1/697.

389 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 8/264.

390 Tirmizî, *daavât* 88.

391 Müslim, *zikr* 73; Ebû Dâvûd, *vitr* 32; Tirmizî, *daavât* 68.

392 Tirmizî, *daavât* 23; Nesâî, *sehv* 61.

393 Tirmizî, *tefsir* (38) 2, 4; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/243.

394 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 23/316; Hâkim, *el-Müstedrek* 1/701.

395 Ebû Dâvûd, *vitr* 26; Nesâî, *sehv* 60; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/244, 247.

396 Müslim, *zikr* 72; Tirmizî, *daavât* 72.

397 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 4/181; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 2/33.

d. FETANET AÇISINDAN EFENDİMİZ'İN (s.a.s.) DİĞER BAZI VASIFLARI

da. RAHMET VE ŞEFKAT

Allah Resûlü'nün rahmet ve şefkati de O'nun fetanetinin bir buudunu teşkil eder. O'nun şefkat ve rahmetinde, aynı zamanda muhteşem bir kavrayışın ayrı bir derinliği gizlidir. Evet, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), Cenâb-ı Hakk'ın rahmâniyet ve rahîmiyetinin yeryüzündeki biricik temsilcisi olarak, bu iki mübarek sıfatın tesirini bir iksir gibi kullanmış ve bütün gönüllerde taht kurmuştur. Zaten, şefkat, re'fet, yumuşaklık, yürekten ve samimî olmak kadar insanı kitlelere kabul ettiren ikinci bir vesile yoktur. İşte, Allah Resûlü iç inceliği, kabiliyet-i fevkalâdesi ve fetanetiyle, rahmet ve şefkati fetanetinin ayrı bir buudu olarak çok iyi değerlendirmiştir ki, bu da O'nun peygamberliğinin ayrı bir delili sayılır.

Allah (celle celâluhu), O'nu bütün âlemlere rahmet olarak göndermiştir. Evet O, pırıl pırıl Hak rahmetini aksettirmektedir. Sanki O, çöl ortasında bir su menbaı, bir kevser havuzudur da, kabını eline alıp gelen herkes o havuzun başına varmış, hem kabını doldurmuş hem de kana kana içmiştir. İşte O, rahmet buuduyla böyle herkese açık bir kevser kaynağı gibidir.. isteyen her fert O'ndan istifade edebilir.

Şu kadar var ki, O, muhteşem fetanetiyle, mahiyetindeki bu rahmeti, o rahmete muhtaç ruhlara, âdeta Cennet'e götüren bir nurlu tuzak yapmıştır. Kim o tuzağın büyüleyici atmosferine girerse kendini zirvelerde bulur. İşte "rahmet", Allah Resûlü'nün elinde böyle sihirli bir anahtardır. O, paslanmış küflenmiş ve açılamaz zannedilen bütün kilitleri bu anahtarla açmış ve her sinede bir iman meşalesi yakmıştır.

Evet, bütün insanlar arasında, bu altın anahtar, altın ruhlu ve madeni som altın Hz. Muhammed Mustafa'ya (sallallâhu aleyhi ve sellem) teslim edilmiştir. Zira, beşer içinde o anahtarı almaya en lâyık O'dur. Evet, Allah, her zaman emaneti ehline verir. İnsanlara emanet olarak verdiği kalbin anahtarını da, o işe en ehil olan İki Cihan Serveri'ne vermiştir.

Evet, Allah (celle celâluhu), O'nu âlemlere rahmet olarak göndermiş, O da bu rahmeti fevkalâde muvazene içinde en iyi şekilde değerlendirmiştir. Rahmette muvazene de çok önemlidir.

Rahmette İfrat ve Tefrit

Her meselenin bir ifrat ve tefriti olduğu gibi, rahmeti kullanmanın da ifrat ve tefriti vardır. Rahmetin suiistimale uğramasının en tipik misalini, hümanist geçinen bazı grupların düşünce ve davranışlarında görmek mümkündür. Onlar, bir yanda dengesiz bir sevgi ve hümanizmden söz etmekle, diğer yandan da hiçbiri, bir mü'min ve mütedeyyine karşı samimî bir alâka duymamakla, bu hususta en canlı örnek teşkil ederler. Evet, ellerinden gelse Müslüman ve dindar insanları bir kaşık suda boğmak isterler. Onların sevgileri sadece kendilerine ve kendileri gibi düşünenleredir. Aslında bu sevgi de, bizim anladığımız mânâda hasbî değil, menfaat üzerine kurulmuştur. Hâlbuki İki Cihan Serveri'nin rahmeti bütünüyle istikamet içinde cereyan etmiş ve sadece insanlığı değil bütün varlığı kuşatmıştı ve kuşatmaktadır da...

Allah Resûlü'nün temsil ettiği rahmetten, mü'minler istifade eder. Çünkü O, mü'minlere karşı "Raûf" ve "Rahim"dir.[398] İçtendir, yumuşak yüreklidir ve çok merhametlidir. O'nun temsil ettiği rahmetten mü'minlerin yanında, kâfir ve münafıklar da istifade eder. Hatta bu rahmetten Cibril'in dahi kendisine has bir istifadesi vardır.[399] Bu rahmetin enginliğini şununla ölçün ki, şeytanın dahi bu rahmete bakıp ümitlendiği olmuştur.[400]

O'nun temsil ettiği rahmet, belli insanlara ve belli gruplara inhisar etmez. O, bazılarının yaptığı gibi rahmeti istismar vesilesi olarak da kullanmaz.

Hümanizm Aldatmacası

Günümüzdeki bir kısım cereyanların, insanı aldatmak için onu paravan olarak kullandıkları bir gerçektir. Rica ederim; bunun insanı sokmak için onun yanına sokulan yılanın, çıyanın yakınlığından farkı nedir? Allah Resûlü'nün temsil ettiği sevgi kat'iyen bu türlü sevgi anlayışıyla karıştırılmamalıdır. Evet, İslâm'ın sevgi anlayışı da, bütün meselelerde olduğu gibi kendine mahsus, dünya-ukbâ buudlu ve dengelidir.

Hz. Muhammed Aleyhisselâm, bir mesaj olarak bütün insanlığı ve bütün varlığı içine alan bir sevgiyle insanları kucaklamıştır. Ancak, yukarıda da arz ettiğimiz gibi, O'nun bu engin şefkati ve derin rahmeti, bu meseleleri istismar edenlerin sevgi ve şefkat anlayışlarında olduğu gibi sadece bir düşünce olarak ve kitap sayfalarında kalmamış; aksine en kısa zamanda pratiğe dökülmüş ve bütün derinlikleriyle temsil edilmiştir. Zaten, Efendimiz'in tatbike sunulmayan hiçbir düşüncesi yoktur. O, bütünüyle bir aksiyon ve hamle insanıdır.

Allah Resûlü, bütün varlığı ihata eden o engin rahmet anlayışını en içten, en samimî şekilde ve varlığın sinesinden yükselen bir mânâ olarak ortaya koyduğundan, söylenenler hep tatbik görmüştür. Meselâ O, hayvanlara karşı şefkatli davranmayı şöyle ibretli ve müşahhas misallerle anlatır. Allah Resûlü'nün anlattığı bu iki örnek unutulacak gibi değildir:

"Allah (celle celâluhu) bir köpek yüzünden, ahlâksız bir kadını affedip Cennet'ine aldı. Köpek bir kuyunun başında, susuzluktan dili sarkmış bir vaziyette soluyup duruyordu. Tam o esnada oradan geçmekte olan bu kadın, köpeğin hâlini görünce dayanamadı. Hemen belinden kemerini çıkarıp ayakkabısına bağladı, bununla kuyudan su çıkarıp köpeğe içirdi, böylece köpek ölümden kurtuldu. İşte bu kadının bir köpeğe karşı bu davranışı onun affına vesile oldu ve Allah (celle celâluhu), onu Cennet'ine koydu."[401]

Aksi kutupta ikinci örneği de Allah Resûlü şöyle anlatıyor:

"Bir kadın bir kedi yüzünden Cehennem'e girdi. Ne o kediye yedirdi, içirdi ne de salıverdi. Ve kedi açlıktan öldü. O kadın da bu yüzden Cehennem'e girdi."[402]

Allah Resûlü, bu engin rahmet mesajının tebliği vazifesiyle gelmiştir. O, *"Menhelü'l-azbi'l-mevrûd"*dur. Yani bir tatlı su kaynağıdır; kim O'na idrak kovasını daldırsa O'nda rahmet bulur. O'nun elinden âb-ı hayat içen ise, mânen ölümsüzlüğe erer.

Keşke, cebrî-lütfî bu kevser havuzunun başında bulunanlar O'nun kadrini bilselerdi!

Söylediğimiz sözleri mücerret bırakmamak için birkaç müşahhas misal arz etmek istiyorum. Ancak, ondan evvel, burada şu hususa da dikkatinizi çekmeden edemeyeceğim:

O, Her Şeyde Zirvedir

İnsanların arasında bazı mesleklerde ileriye gidenler, ileriye gittikleri mesleklerinin hilâfına, başka sahalarda o oranda, göze çarpacak kadar geridirler.

Meselâ, bir erkân-ı harp, bir muharip, her ne kadar askerlik mesleğinde muvaffak ve başarılı bir erkân-ı harp olsa da, bazen başka sahalarda bir çoban kadar anlayışlı, duyarlı ve şefkatli olamayabilir. Hatta bazen böyle birinin tabiatı öldürme ile bütünleştiğinden dolayı, bu insan hiç şefkatli de olmayabilir. Zira öldüre öldüre, hisleri belli bir ölçüde körelmiştir ve artık o,

herhangi bir insanı öldürmekten duyduğu teessürü duymayabilir.

Bir siyasî, siyasette çok muvaffaktır. Ancak o oranda doğruluktan taviz verebilir ve insanların hukukuna saygıda kusur edebilir. Yani, siyasî sahada başarısı nisbetinde, doğrulukta, mürüvvette her zaman bir gerileme söz konusu olabilir. Bu, bir yerde sivrilip zirveleşirken, diğer yerde dibe doğru inmek demektir.

Yine kendisini pozitivizm akımına kaptırmış ve her şeyi deneye, tecrübeye dayandırma peşinde koşup duran bir insan görürsünüz ki, kalbî ve ruhî hayatında sıfırı aşamamıştır. Hatta bazen, akıl planında Everest Tepesi gibi yükselirken, kalbî hayatında Lut Gölü gibi çukurlaşanlar da vardır.

Her şeyi maddeye irca etmeye çalışan, aklı gözüne inmiş nice insanlar vardır ki, vahyin mantığı karşısında aptallardan aptal ve mânâya karşı âdeta kördürler.

Bu kısa izahtan da anlaşıldığı gibi bazı kimseler, belli sahalarda muvaffak olmalarına karşılık, ondan daha hayatî ve mühim sahalarda hiç mi hiç başarılı olamamışlardır. Yani, insanlarda bulunan birbirine zıt vasıflar, âdeta bir diğerinin aleyhine işlemektedir. Biri gelişip inkişaf ederken, öbürü dumura uğramakta ve güdük kalmaktadır.

Hâlbuki, Allah Resûlü'nde bu durum hiç de öyle değildir. O bir muharip olmanın yanı başında, engin bir şefkat insanıdır.. bir siyasîdir.. ve bir o kadar da mürüvvet sahibi ve sımsıcaktır.. müşâhedeye, tecrübeye ehemmiyet verirken, ruhî ve kalbî hayatın da ta zirvelerindedir.

Uhud muharebesinde bunun en çarpıcı misallerini bulmak mümkündür. Düşünün ki, orada Allah Resûlü'nün canı kadar sevdiği amcası ve sütkardeşi Hz. Hamza şehit edilmiş.. şehit edilmenin de ötesinde vücudu paramparça ve lime limedir.[403] Yine orada, halasının oğlu Abdullah b. Cahş kütükte doğranan et gibi doğranmıştır.[404] Hatta bu arada kendi mübarek başı yarılmış, dişleri kırılmış, vücudu kan revan içinde kalmıştır.[405] Düşmanlarının gayz ve öfkeyle üzerine çullandığı ve bütün gayretleriyle O'nu öldürmek istedikleri bu hengâmede, o yüceler yücesi insan, kanı yere akarsa Allah onları mahveder endişesiyle tir tir titremekte ve:

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِقَوْمِي فَإِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ *"Allahım, kavmimi bağışla; çünkü onlar (beni) bilmiyorlar!"* demektedir.[406]

Bu ne müthiş bir şefkat anlayışıdır ki, O'nu öldürmek isteyenlere O, dua dua yalvarmakta, tel'in ve bedduaya kapalı kalmaktadır.

Mekke'nin fethine kadar, düşmanlarının O'na yapmadığı tek kötülük kalmamış gibidir. Düşünün bir kere; size karşı boykotaj yapacak, sizi evinizden, yuvanızdan edecek, bir çöl ortasına bırakacak, sonra da zehir zemberek bir ahidnâmeyi Kâbe'nin duvarına asacak ve diyecekler ki: "Kovduğumuz bu insanlarla çarşı-pazarda alışveriş etmek, onlardan kız alıp vermek yasaktır..." Ve sizi bu ağır şartlar altında üç sene o çölde tutacaklar.. yakınlarınız bile yardım edemeyecek ve siz orada ağaç-ot yiyerek hayatınızı sürdürmeye çalışacaksınız.. çocuklar, yaşlılar açlıktan ölecekler.. hiç mi hiç insanlık ve mürüvvet görmeyeceksiniz.. bunlar yetmiyormuş gibi, sonra öz vatanınızdan çıkarılacak ve başka yerlere sürüleceksiniz.. hatta orada da rahat bırakılmayıp çeşitli hile ve desiselerle her gün ayrı bir tehdit altında bulundurulacaksınız.. sonra Bedir'de, Uhud'da, Hendek'te defaatle onlarla yaka-paça olacak ve hep iz'âc edileceksiniz.. hatta, Kâbe'yi ziyaret gibi en tabiî haklarınızdan mahrum bırakılacaksınız.. bundan da öte, aleyhinizde zâhiren en ağır şartları kabul ederek geriye döneceksiniz ve ardından Cenâb-ı Hak lütufta bulunacak, büyük bir ordunun başında Mekke'yi fethedip oraya hâkim olacaksınız…

Acaba onlara karşı muameleniz nasıl olurdu? *"Gidin, hepiniz hürsünüz, bugün size kınama yoktur!"*[407] diyebilir miydiniz?

Ben, kendi hesabıma, eğer O'ndan bu dersi almış olmasaydım, kat'iyen onlara bu şekilde davranamazdım. Tahmin ediyorum ki, hemen hepiniz benimle bu düşünceyi paylaşıyorsunuzdur. Ama O, sırtında zırhı, başında miğferi, elinde kılıcı, terkisinde okları, atını mahmuzlamış Kâbe'ye girerken aynı zamanda bir şefkat kahramanıydı. Mekkelilere sordu: *"Benden nasıl bir muamele bekliyorsunuz?"* Hepsi birden cevap verdi: *"Sen Kerîmoğlu Kerîmsin? Senden ancak kerem beklenir!"*

O da, Hz. Yusuf'un kardeşlerine dediği[408] gibi dedi: *"Bugün size kınama yoktur. Allah sizi bağışlasın, O Erhamürrâhimîn'dir."*[409]

O, hayatında, tedbirde hiç kusur etmemişti. O'nun kadar tedbirle tevekkülü yan yana ve sımsıkı telif eden ikinci bir insan yoktur.

Bedir'e çıkarken ashabını denedi. Her biri bir atom bombası gibiydi.. ve tek başlarına bir orduya güç yetirecek gerilimi taşıyorlardı. Sa'd b. Muaz: *"Sen atını Berk-i Gımâd'a kadar sür yâ Resûlallah! Bizden tek kişi dahi geride kalmayacaktır."* derken işte bu gerilimin örneğini veriyordu. Hele bu zatın

devamla şöyle demesi ne kadar mânidardır: *"Canımız işte burada, istediğin canı al yâ Resûlallah! Malımız işte burada, isteğin kadarını al ve istediğin yere ver yâ Resûlallah!"*[410]

Asker hazırdı. Hepsi de âdeta birer Sa'd b. Muaz'dı. Ama bununla beraber, Allah Resûlü tedbirde kusur etmiyor, bir muharebe için gerekli olan bütün ön hazırlıkları eksiksiz yerine getiriyordu. Bu fiilî duadan sonra da ellerini açıyor ve kalbinin ta derinliklerinden yükselen bir yakarışla Cenâb-ı Hakk'a dua ve niyaza başlıyordu. Hem de öyle kendinden geçercesine dua edip yalvarıyordu ki, üzerindeki ridâsı yere düşüyordu da bundan haberi bile olmuyordu. Bu manzarayı seyreden Hz. Ebû Bekir, dayanamayarak yanına sokuluyor, ridâyı üzerine koyuyor ve: *"Yeter ey Allah'ın Resûlü. Allah seni kat'iyen mahzun etmeyecektir, bu kadar yalvarış ve yakarış yeter."* diyordu.[411]

Evet, bir taraftan bu denli tedbir, diğer taraftan da bu seviyede Rabb'e tevekkül, ancak bu zirve insana müyesser olan apayrı bir hususiyetti...

Evrensel Rahmet

Sözün başında da ifade ettiğim gibi, Allah Resûlü, mü'min, kâfir ve münafık, herkesin kendisinden istifade ettiği rahmet timsali bir insandı. Mü'min O'ndan istifade eder; çünkü O, *"Ben mü'minlere, kendilerinden daha yakınım..."* buyurmaktadır.[412] Gerçi müfessirler اَلنَّبِيُّ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ âyetine[413] istinad ederek: *"Allah Resûlü, mü'minlere kendi canlarından daha azizdir."* derler. Fakat, aslında her iki mânâ da birbirine yakındır. Biz O'nu kendi canımızdan daha çok severiz; Allah Resûlü de kendisine bu denli muhabbet besleyenleri aynı ölçüde sever; çünkü O, en büyük mürüvvet insanıdır.

Bu bir muhakeme ve mantık sevgisidir. Bu sevginin hissî yanı olsa da daha çok mârifet buudlu ve mantık derinliklidir. Şayet kurcalanıp işlettirilebilse insanda öyle bir kökleşir ki; insan, Mecnun'un Leyla'sını aradığı gibi her yerde Resûlullah'ı arar durur. Arar durur da her adını anışta burnunun kemikleri sızlar ve O'nsuz geçen hayatı kendisi için bir hicran kabul eder.. ve O'nun için bir ney gibi inler gezer.

Evet, Allah Resûlü bize kendi nefislerimizden daha yakındır. Nasıl olmasın ki, biz nefislerimizden çok kere kötülük görürüz. Hâlbuki O'ndan hep kerem, iyilik, merhamet, şefkat ve mürüvvet gördük. O, Allah'ın rahmetinin temsilcisidir. Öyleyse elbette bize bizden daha yakındır.

O: *“Ben mü’minlere kendilerinden daha yakınım.”* İsterseniz şu âyeti okuyun: اَلنَّبِيُّ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ diyor ve sonra da sözüne şöyle devam ediyor: *“Kim bir mal bırakırsa o akrabalarınadır. Fakat kim de bir borç bırakır ve öyle giderse o banadır.”*[414]

Bu hadisin arkasında şöyle bir hâdise var:

Bir gün bir cenaze getirildi. Namazı kılınacaktı. Allah Resûlü sordu: *“Bunun borcu var mı?”* Orada bulunanlar: *“Evet, yâ Resûlallah, çok borcu var!”* dediler. Bunun üzerine Allah Resûlü: *“Siz arkadaşınızın namazını kılın, ben borçlunun namazını kılamam.”* buyurdular. Ancak bu durum kendisine de çok ağır gelmişti. Daha sonra Allah Resûlü bir kısım imkânlara ulaşınca, ölen mü’minler hakkında: *“Onun mevlâsı benim, alacaklılar bana gelsin.”* derdi.[415]

Dünya ve ahirette Allah Resûlü, mü’minlere kendilerinden daha yakın olma keyfiyetiyle bir rahmettir. O’nun bu rahmet yönü ebedlere kadar da devam edecektir.

O, münafıklar için de bir rahmettir. Münafıklar, bu engin rahmet sayesinde dünyada azap görmediler. Camiye geldiler, Müslümanların içinde dolaştılar ve Müslümanların istifade ettiği bütün haklardan istifade ettiler. Allah Resûlü onlar hakkında perdeyi yırtmadı. Onların çoğunun iç yüzünü biliyordu. Hatta bunları Hz. Huzeyfe’ye (radıyallâhu anh) söylemişti de.[416] Rivayete nazaran, bundan dolayı da Hz. Ömer, Huzeyfe’yi takip eder, onun kılmadığı cenaze namazını o da kılmazdı.[417]

Bununla beraber İslâm onları fâş etmedi. Onlar hep mü’minler arasında bulundular ve mutlak küfürleri en azından şüpheye, tereddüte dönüştü. Böylece, dünya zevkleri de bütün bütün acılaşmadı. Zira yok olup gideceğine inanan bir insanın dünyadan lezzet alması mümkün değildir. Ama, *“Belki ahiret vardır.”* diyecek kadar, küfürleri şüpheye bürününce, ihtimal, hayat o zaman bütün bütün acılaşmaz. İşte bu yönüyle Allah Resûlü, münafıklara da bir ölçüde rahmet olmuştur.

Kâfir de Allah Resûlü’nün rahmetinden istifade etmiştir. Zira Cenâb-ı Hak daha önceki millet ve kavimleri küfür ve isyanları sebebiyle toptan helâk etmiş olmasına karşılık, Allah Resûlü’nün bi’setinden sonra toptan helâk etmeyi kaldırdı, dolayısıyla da insanlar, böyle bir azap çeşidinden kurtulmuş oldular. Bu da kâfirler için dünya adına büyük bir rahmettir.

Bu mevzuda Cenâb-ı Hak, Habibine hitaben şöyle buyurmaktadır: وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللّٰهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ *"Sen onların içlerinde bulunduğun hâlde, Allah onlara azap edecek değildir. Ve onlar mağfiret dilerken de Allah onlara azap edecek değildir."*[418]

Evet, Efendimiz'in hürmetine Cenâb-ı Hak toptan helâk etmeyi kaldırmıştır. Hz. Mesih: *"Eğer azap edersen, onlar Senin kulların."*[419] derken, Efendimiz'in Allah indindeki kadrine, kıymetine bakın ki, Cenâb-ı Hak O'na: *"Sen onlar arasında bulunduğun sürece Allah onlara azap edecek değildir."* buyurmaktadır.

Yani, Sen onların sinesinde yaşadığın sürece Allah onlara azap etmeyecektir. Sen yeryüzünde anıldığın ve dillerde yâd edildiğin sürece.. yani insanlar Senin yoluna baş koyduğu müddetçe Allah onların altını üstüne getirmeyecektir.

Kâfirin Allah Resûlü'nün rahmetinden istifade yönlerinden biri de Allah Resûlü'nün إِنِّي لَمْ أُبْعَثْ لَعَّانًا وَإِنَّمَا بُعِثْتُ رَحْمَةً buyurmasıdır. *"Ben rahmet olarak gönderildim, lânet isteyici olarak değil."*[420] Ben herkes için Allah'tan bir rahmet olarak geldim. İnsanların başına belâ ve musibet yağdırılsın diye beddua edip lânet isteyen bir insan olarak gönderilmedim. Onun içindir ki Allah Resûlü, en büyük İslâm düşmanlarının dahi hep hidayetini istemiş ve onun için çırpınıp durmuştur.

Allah Resûlü'nün getirdiği nurdan, Cibril dahi istifade etmiştir. Bir gün Efendimiz, Cibril'e sorar: *"Senin için de Kur'ân bir rahmet midir?"* Cibril cevap verir: "Evet yâ Resûlallah! Çünkü ben de akıbetimden emin değildim. Ne zaman ki مُطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ *'Göklerde ona itaat edilir, vahiyler ona emanet edilir.'*[421] âyeti nazil oldu, ben de emniyete erdim."[422]

Ve yine bir başka hadislerinde Allah Resûlü şöyle buyurur: أَنَا مُحَمَّدٌ وَأَحْمَدُ وَالْمُقَفِّى وَالْحَاشِرُ وَنَبِيُّ التَّوْبَةِ وَنَبِيُّ الرَّحْمَةِ *"Ben Muhammed'im, Ben Ahmed'im, Ben Mukaffî –son peygamberim– Ben Hâşir'im. (Benden sonra haşir gelecek, araya başka bir peygamber girmeyecektir. Allah insanları benim önümde haşredecektir.) Ben tevbe ve rahmet peygamberiyim."*[423]

Tevbe kapısı kıyamete kadar açıktır.[424] Zira Allah Resûlü bir tevbe peygamberidir ve hükmü de kıyamete kadar sürecektir.

O, yerinde ağlayan bir çocuk görse oturur, onunla ağlar. İnleyen ananın ızdırabını vicdanında duyar. İşte Hz. Enes'in rivayet ettiği bir hadis ve O'nun

dillere destan şefkati:

"Ben namaza duruyor ve onu uzun kılmak istiyorum. Sonra bir çocuk ağlaması duyuyorum. Annesinin ona duyacağı heyecanı bildiğim için hemen namazı hızlı kılıp bitiriyorum."[425]

Allah Resûlü, namazlarını oldukça uzun kılardı. Bilhassa nafile namazları, sahabinin bile tâkatini aşacak mahiyette idi.[426] İşte O, böyle bir namaz kılma niyetiyle namaza duruyor, sonra da namaz esnasında bir çocuk ağlaması duyunca, hemen namazı hızlandırıyordu. Çünkü o günlerde kadınlar da Allah Resûlü'nün arkasında namaz kılmak için cemaate iştirak ediyorlardı. Efendimiz, ağlayan çocuğun annesi mescitte olabilir mülâhazasıyla namazı hızlandırıyor ve böylece kadını rahatlatıyordu.

İşte O, hemen her meselede böyle bir şefkat âbidesiydi. Bir çocuğun ağlaması O'nu dilgîr eder ve ağlatırdı. Ne var ki O, bu engin şefkatine rağmen dengeliydi. Meselâ, O'nun bu baş döndüren şefkati, hiçbir zaman dinî hadleri tatbikine mâni olamamış ve cezanın şekli ne olursa olsun onu mutlaka tatbik etmişti...

Mukarrin'in evlâtlarından biri hizmetçisini dövmüştü. Hizmetçi kadın, ağlayarak Allah Resûlü'nün yanına geldi. Efendimiz, bu hizmetçinin sahiplerini çağırdı: *"Onu haksız yere dövdünüz, azat edin."* dedi. Ashab: "Yâ Resûlallah, başka hizmetçileri yok." dediler. Bunun üzerine: *"Onlara hizmet etmeye devam etsin. Ancak ona ihtiyaçları kalmadığında salıversinler gitsin!"* buyurdu.[427] Evet, bu haksız tokatın karşılığı ahirete kalacak olursa, oranın tokatları çok daha şiddetli olacaktır. Binaenaleyh; tokatın bedeli hürriyet olmalı ki, ötedeki Cehennem azabının diyeti olsun...

Çocuklar

Hele, O'nun kendi çocuklarına karşı şefkati bütün bütün farklıydı. Çok defa, oğlu İbrahim'in süt emdiği ailenin yanına gelir, onu kucağına alır ve uzun müddet severdi.[428]

Akra' b. Hâbis, Allah Resûlü'nün, Hz. Hasan'ı kucağına alıp sevdiğini görünce: "Benim on çocuğum var; daha hiçbirini öpmüş değilim." dedi. Allah Resûlü şöyle cevap verdi: *"Merhamet etmeyene merhamet olunmaz."*[429]

Diğer bir rivayette ise verdiği cevap şöyledir: *"Allah senin kalbinden merhamet duygusunu almışsa, ben sana ne yapabilirim ki?"*[430]

Bir başka hadis: اِرْحَمُوا مَنْ فِي الْأَرْضِ يَرْحَمْكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ *"Siz yerdekilere merhamet edin ki, göktekiler de size merhamet etsin."*[431]

Allah Resûlü, akrabalarına karşı olduğu gibi yakın-uzak dostlarına karşı da muhabbet ve rahmet hissiyle dopdoluydu.

Abdullah b. Ömer (radıyallahu anh) anlatıyor:

Sa'd b. Ubâde hastalanmıştı. Allah Resûlü, bu vefalı dostunu ziyarete gitti, yanında bazı sahabiler de vardı. Sa'd b. Ubâde'nin hazin hâli öylesine rikkatine dokundu ki hıçkırıklarını tutamadı ve ağladı. Onun ağlaması, orada bulunanları da ağlattı. Bu ağlamanın başka türlü değerlendirilmemesi için de şöyle buyurdu: إِنَّ اللّٰهَ لَا يُعَذِبُ بِدَمْعِ الْعَيْنِ وَلَا بِحُزْنِ الْقَلْبِ وَلٰكِنْ يُعَذِّبُ بِهٰذَا *"Allah asla gözyaşından ve kalb üzüntüsünden dolayı azap etmez. Ancak şundan azap eder."* dedi ve dilini gösterdi.[432]

Evet, Allah gözyaşından dolayı azap etmez; aksine bazı gözyaşları sebebiyle azabı kaldırır da. Allah Resûlü bir başka hadislerinde şöyle buyurmaktadır: عَيْنَانِ لَا تَمَسُّهُمَا النَّارُ: عَيْنٌ بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ وَعَيْنٌ بَاتَتْ تَحْرُسُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ *"İki göz vardır ki, Cehennem ateşi onlara dokunmaz. Allah korkusundan ağlayan (insanın) gözü, bir de gecesini Allah yolunda, nöbet tutarak geçiren göz."*[433]

Bu gözlerden biri "ruhban"a diğeri de "fürsân"a aittir. Geceleri bir rahip gibi kendini ibadete veren ve gözyaşı döken; gündüzleri de birer aslan kesilip küfürle yaka-paça olan insanların gözleri, yani hakikî mü'minin gözleri... Zaten sahabi de bize anlatılırken öyle anlatılmaktadır: Onlar geceleri birer rahip gibi ibadetle meşguldürler; gündüzleri de her biri birer aslan kesilir ve dört bir yanı velveleye verirler.[434]

Osman b. Maz'ûn vefat edince Allah Resûlü ona da koşarak gitti. O, Allah Resûlü'nün kendisine kardeş yaptığı şanlı bir sahabiydi. Cenazesinin üzerine o kadar ağladı, o kadar gözyaşı döktü ki, sanki cenaze Allah Resûlü'nün gözyaşıyla yıkanmış gibi oldu.[435] Tam o esnada biri, Osman b. Maz'ûn'u kastederek: "Kuş oldu, Cennet'e uçtu." gibi bir ifade kullandı. Allah Resûlü hemen kaşlarını çattı ve: *"Ben Allah'ın Resûlü'yüm, ne muamele göreceğimi bilmiyorum, sen onun Cennet'e gittiğini nereden biliyorsun!"* dedi.[436]

Evet, O, denge insanıydı. Şefkati, ağlaması, asla bir yanlışı düzeltmesine mâni olmuyordu. Hıçkırıklarıyla, kardeşim deyip bağrına bastığı insanı sararken ve gözyaşlarıyla yuyup yıkarken, söylenen mübalağalı bir söz, O'nun

uygunsuz bulduğu bu söz sahibini ikazına mâni olmuyordu. Vefa başkaydı, hak başka; Uhud şehitlerini her hafta ziyaret ediyordu ama, *"Uçup Cennet'e gittiniz."* demiyordu. Biz *"Onlar da Cennet'e gitmeyecekse..."* desek bile, bu böyle...

Yetimleri himaye edenlere verdiği pâye, O'nun nasıl bir şefkat âbidesi olduğunu ispata yetmez mi? Bakın ne buyuruyor: أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هٰكَذَا *"Ben ve yetimi gözeten Cennet'te şöyleyiz."* diyor, sonra iki parmağını yan yana getiriyor ve yetimi görüp gözetene ne kadar yakın olduğuna işaret buyuruyor.[437]

Sanki Allah Resûlü, yetimi görüp gözeten ve onu himaye edenle benim arama Cennet'te kimse giremez, diyordu.

Hayvanlara da Şefkat

O'nun şefkati hayvanları da içine alıyordu. Yukarıda bir kadının bir kedi yüzünden nasıl Cehennem'e girdiğini; yine ahlâksız bir kadının bir köpeğe su içirmesiyle nasıl Cennet'e *"Buyur!"* edildiğini arz etmiştim. Bir başka hâdiseyi de nakledip bu hususu da noktalayalım:

Bir muharebeden dönülüyordu. Dinlenme vaktinde, sahabeden bazıları bir kuş yuvası görmüş ve yuvadaki yavruları alıp sevmeye başlamışlardı. Tam o sırada anne kuş geldi ve yavrularını onların elinde görünce, orada çırpınıp pervaz etmeye başladı. Allah Resûlü bu duruma muttali olunca fevkalâde celâllendi ve hemen yavruların yuvaya konulmasını emir buyurdu.[438]

Evet, O'nun rahmeti hayvanları da kuşatıyordu. Zaten Allah, geçmiş peygamberlerden birini karınca yuvası yüzünden itap etmemiş miydi? Bu peygamber farkına vararak veya varmayarak karıncaları yakmış.. arkadan da Allah'tan azar işitmiştir.[439] Şimdi bu ve emsali vak'aları bize nakleden Allah Resûlü'nün başka şekilde davranması mümkün mü?

Sonra, O'nun ümmetinden öyleleri yetişecektir ki, adları "Karınca Çiğnemez Efendi" olacaktır. Çünkü onlar ayaklarına zil takacak ve yolda böyle yürüyeceklerdir. Ta haşereler zilin sesiyle uzaklaşsın ve ayak altında kalıp ezilmesinler...

Aman Allahım! Bu ne derin, bu ne cihanşümul bir şefkat ve merhamet örneğidir. Evet, O'nun rahmet dairesinden karıncalar dahi istisna edilmemiştir. Karıncayı bile ezmeyen bu insanlar acaba başkalarına zulmedebilirler mi? Hayır, bilerek ve kasıtla onların haksızlık yapmaları mümkün değildir!..

İbn Abbas anlatıyor: “Allah Resûlü’yle bir yere gidiyorduk. Birisi, kesmek üzere bir koyunu bağlamış, koyunun gözü önünde bıçağını biliyordu. Allah Resûlü bu şahsa: أَتُرِيـدُ أَنْ تُمِيتَهُ مَوْتَـاتٍ *“Onu defalarca mı öldürmek istiyorsun?”*[440] buyurdu. Bu; bir bakıma o şahsa itaptı.

Abdullah b. Mesud ve Ya’lâ b. Mürre (radıyallâhu anhümâ) anlatıyor: “Allah Resûlü, yanında birkaç sahabiyle zayıf mı zayıf bir deve gördü. Deve, Allah Resûlü’nü görünce sicim gibi gözyaşı dökmeye başladı. İki Cihan Serveri hemen devenin yanına gitti. Bir müddet o devenin yanında kaldı, sonra devenin sahibini çağırtarak, deveye iyi bakması hususunda onu gayet sert ikaz etti.”[441]

Günümüzdeki hümanistlerin iddia ettikleri sevgi ve şefkatin çok ötesinde merhametle dopdolu olan Allah Resûlü, bu cihanşümul rahmetini de her türlü ifrat ve tefritten korumasını bilmiş ve o her şeye yeten fetaneti sayesinde hiç mi hiç ifrat ve tefrite düşmemiştir.

Evet, O, hiçbir zaman hoşgörü adı altında, kötülüklere müsamaha ile bakmamış, kötülük ve günah seraları kurmamıştır. O, bir caniye ve bir canavar ruhluya, şefkat adına gösterilecek müsamahanın, binlerce masum insanın hukukuna tecavüz olduğunu çok iyi bilmekteydi. Üzülerek ifade etmeliyim ki, günümüzde işlenen bu türlü haksızlıklar her devirden çoktur. Anarşiste, ecdat ve mazi düşmanlarına gösterilen müsamahanın memleketi ne hâle getirdiğini yakın tarihimiz itibarıyla acı acı gördük ve hâlâ da kısmen görmekteyiz. Sevgi, şefkat, dengeli kullanılamazsa, fert için de cemiyet için de önü alınamayacak neticeler doğabilir. Hâlbuki Allah Resûlü için, menfî mânâda böyle tek bir hâdise dahi göstermek mümkün değildir.

Evet O, kendisini telef edecek kadar insanları seviyordu. Yer yer Kur’ân-ı Kerim’in O’nu tadil etmesi bunun delilidir. Kur’ân: *“Onlar Kur’ân’a inanmıyorlar diye, nerede ise kendini bitirip tüketeceksin.”*[442] diyordu. Zaten nübüvvet atmosferi benliğini sarmaya başlayınca, O kendini bir mağaraya hapsetmemiş miydi? Vahiy de ilk defa O’na orada geldi. Demek ki O, insanları seviyordu ve bu yola baş koymuştu.

Esasen Allah Resûlü’nün cihad anlayışı da O’nun bu rahmet yanından kaynaklanıyordu. Evet, insanlar cihad sebebiyle belki dünya namına bazı zararlar göreceklerdir; fakat ebedî hayatları adına kazanacakları o kadar çok şey olacaktır ki, onların bu zararlarını hiçe indirecektir! Allah Resûlü, taşıdığı

kılıcının ucuyla Cennet'e giden yolları açıyordu. Bu da O'nun âlemlere rahmet oluşunun ayrı bir buudu...

db. SABIR

O, sabrı da fetanetiyle yerli yerinde ve iç içe kullandı. Bu sayede nice ulaşılmaz zannedilen zirveler ayaklar altında kaldı, nice aysbergler gibi katı yürekler, buz gibi ruhlar o Sabır Güneşi karşısında eriyip hidayete erdi. Ebû Süfyan, İkrime ve daha niceleri.. eğer O'ndaki bu denli sabır ve tahammül olmasaydı, bunlar hiç İslâm'a dehâlet edebilirler miydi?

Evet, O, Rahmeten li'l-âlemin'dir. Rahmetinin dengesi ise fetanetinin bir başka delilidir...

dc. HİLM (Peygamberimiz'in Yumuşak Huyluluğu)

Bundan evvelki bölümde, Efendimiz'in, Cenâb-ı Hakk'ın rahmâniyet ve rahîmiyetine en mücellâ, en parlak bir ayna olduğunu arz etmeye çalıştık. O'nun, rahmâniyet ve rahîmiyette nasıl bir denge tutturduğunu ve bunu fetanetiyle nasıl hallettiğini, kamet-i kıymetine göre olmasa da, ufak çapta ve fikir vermeye yetecek keyfiyette anlatmaya gayret ettik. Bu bölümde de, yine Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) rahmâniyet ve rahîmiyetiyle alâkalı ve bir cihetle de onların ayrı bir buudu sayılan, Ruh-u Seyyidi'l-Enâm'ın hilmini, yumuşak huyluluğunu takdime gayret edeceğiz.

Hilm, Allah Resûlü'ne verilmiş ayrı bir altın anahtar durumundadır. O, bu anahtarla pek çok gönlü açmış ve onlara taht kurmuştur. Eğer O'nun bu hilmi olmasaydı, pek çok hazımsız gönül bir kısım sertliklerle karşılaşacak ve şimdi olduğunun aksine, kimileri İslâm'a cephe alacak, kimileri de belki bir hisle O'ndan uzaklaşacaktı. Ancak Allah Resûlü'nün hilmiyle ki, bütün bunların önü alındı.. ve koşan koşana herkes gelip İslâmiyet'e dehalet etti.

Evet hilm, Cenâb-ı Hakk'ın Habibine verdiği en mümtaz sıfatlardan biriydi.. ve olduğu gibi rahmeti aksettiriyordu. Bu hususu anlatan bir âyette Cenâb-ı Hak aynen şöyle buyuruyor:

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللّٰهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ

"O vakit, Allah'tan bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın. Şayet Sen, kaba, katı yürekli olsaydın, hiç şüphesiz onlar senin etrafından dağılıp

giderlerdi. Şu hâlde onları affet, bağışlanmaları için duada bulun! (Umuma ait) işlerde onlara danış. Artık kararını verdiğin zaman da Allah'a dayanıp güven! Çünkü Allah, kendisine tevekkül olanları sever."[443]

Âyetten de anlaşıldığı üzere hilm, rahmetten geliyor. Eğer Allah Resûlü, kaba ve haşin olsaydı –ki değildir– etrafında bulunanların hepsi dağılıp gidecekti. Cenâb-ı Hakk'ın engin rahmetidir ki, O'nu yumuşak huylu kıldı. Yani O'nun mâyesini öyle mükemmel ve mahiyetini de öyle halîm kıldı ki, O'na dokunan eller dahi hiçbir zaman incinmedi ve diken bekledikleri anlarda gül buldular. Nerede kaldı ki gönüllerine girdiği ve sinelerine taht kurduğu insanlar O'ndan incinmiş olsun!

Bu âyet, Uhud muharebesi münasebetiyle nazil olmuştu. Allah Resûlü, ashabına, her türlü harp taktiğini ve tekniğini hem de en ince teferruatına kadar anlatmış olmasına rağmen, bazılarının emri dinlemedeki inceliği tam kavrayamayışı ve bulundukları mevzii, emir gelmeden terk edişleri, Müslümanların muvakkat mağlubiyetini netice verdi. Belki netice itibarıyla buna tam bir mağlubiyet denemezdi ama mutlak bir galibiyet olmadığı muhakkaktı...

Allah Resûlü'nün öldürüldüğü şâyiası Müslümanların pek çoğunu paniğe sürüklemişti. Bu arada o gün orada Enes b. Nadr gibi düşünenler de vardı. Onlara: "Resûlullah'ın öldüğü yerde siz niye duruyorsunuz?" diye kükremiş ve gidip canlarını Allah için vermişlerdi.[444] Zaten yol da buydu; Resûl-i Ekrem'in öldüğü yolda koşup ruhlarını feda etmeliydiler.

Şayet Peygamber emri istikametinde hareket edilseydi ihtimal muvaffakiyete gidilecek ve başarı elde edilecekti. Hâlbuki gösterilen az bir muhalefet, neticeyi ne kadar değiştirmiş ve ne kadar vahim hâle getirmişti!

Şimdi bu noktada bir lahza durup düşünelim: Eğer bu cemaatin başındaki lider, Allah Resûlü değil de başka bir insan olsaydı, acaba emir dinlemeyen veya emre muhalefet eden bu insanlara karşı tavrı ne olurdu? Onlara karşı hiçbir şey olmamış gibi davranabilir miydi? Bir de o, onların maddî ve mânevî liderleri ise…

Evet onlar, bütün doğruları O'ndan öğrenmişlerdi. Hayatlarında yüzlerce defa O'nun her meselede isabet ettiğine şahit olmuşlardı. İşte bu zat, daha işin başında onlara, ısrarla yerlerini terk etmemelerini ihtar etmişti. Şimdi O'nun sözünü dinlememenin cezasını acı acı çekiyorlardı. Verilen onca şehidin

yanında yaralanmayan da yok gibiydi. Bizzat, Allah Resûlü'nün başı yarılmış, dişi kırılmış ve vücudu da kan revan içinde kalmıştı.

Evet, Allah Resûlü'nün yerinde bir başka lider olsaydı, en azından yüzünde bir sinirlilik veya yine en azından *"Ben size şöyle yapın demedim mi?"* gibi maziyi hatırlatma kabîlinden bir söz, bir davranış sâdır olmaz mıydı? Bu en nazik noktada, Kur'ân, O'nun içinden geçmesi muhtemel düşüncelere karşı bir set oluşturuyor ve O'na, yukarıda zikrettiğimiz âyetle hitap ediyordu.

Bu öyle bir an ve öyle nazik bir durumdu ki, liderden sâdır olabilecek en küçük jest, mimik ve hareket dahi, bu psikolojik hava içinde, normal zamandakilerden çok daha değişik tesirler icra edebilirdi. Onları kırıp gücendirebilecek en küçük bir hareketten dahi kaçınılması gereken böyle bir dönemde, Kur'ân, Allah Resûlü'ne hitaben: *"Eğer onlara karşı sert ve kaba olsaydın –ki kat'iyen öyle değilsin– senin etrafından dağılıp gideceklerdi."*[445] Hâlbuki sahabi eski tavrını hiç mi hiç değiştirmiş değildi; Allah Resûlü'nün etrafında pervane gibi dönüp duruyorlardı.

O'nun ahlâkı Kur'ân'dı.[446] Aslında Kur'ân'ın bize anlattıkları da işte bu ilâhî ahlâktı. Görülmüyor mu ki, insanlar sürekli Allah'a baş kaldırıp isyan ettikleri hâlde O onlara bol bol rızık ihsan ediyor. Onlar Allah'a oğul ve eş isnat edip daha ne iftiralarda bulunurken, Allah rahmâniyetiyle onlara çeşitli lütuflarda bulunuyor. Güneş her gün ısı ve ışığıyla, bulutlar yağmur denen gözyaşıyla hep insanların imdadına koşuyor, yer her zaman onlara çeşit çeşit bitki ve meyveleriyle bağrını açıyor; onlar ise bütün bu nimetlere karşı akla hayale gelmedik nankörlüklerle mukabele ediyorlar.

Evet, insanlar, kendilerine verilen bunca nimetin milyonda birine dahi şükür ve minnettarlıkla mukabele etmiyorlar. Ne var ki, Halîm olan Allah (celle celâluhu) onları hemen cezalandırmıyor, işlenen hatalar yüzünden ilâhî âdetini değiştirmiyor, hep veriyor ve durmadan veriyor...

Hz. Muhammed Aleyhisselâm da Cenâb-ı Hakk'ın bu ismiyle isimlenmiş, bu ahlâkıyla ahlâklanmış olduğundan bu mevzuda Cenâb-ı Hakk'ın sıfat ve isimlerine tam âyinedarlık yapıyor. Zaten Kur'ân da O'na: بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ *"Mü'minlere karşı çok şefkatli ve merhametli."* demiyor mu?[447]

Sadece O değil, dedesi Hz. İbrahim de anlatılırken yine hilmiyle anlatılıyor.. evet, O'nun hakkında da Kur'ân şöyle diyor:

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ *"Muhakkak ki İbrahim, yumuşak huylu, içli ve*

kendini Allah'a vermiş biri idi."[448]

İbrahim, seviyeler üstü seviyede yumuşak huylu bir insandı. Kendini ateşe atan insanların dahi başına bir belâ gelir endişesiyle tir tir titriyordu. O, sabahlara kadar âh u vâh eden, inleyip duran bir insandı.. ve münîbdi, her lahza, ayrı bir var oluş ve dirilişle Allah'a dönüşün menfezlerine yönelir, durmadan taptaze ve heyecan dolu bir yürekle Rabb'in kapısında inler ve iki büklüm olurdu.

Allah Resûlü, kendisini hep Hz. İbrahim'e benzetir.[449] Evet O, hilm u silmde de dedesi İbrahim'e benzerdi.

Bütün Hak dostları için de hilm çok mühim bir esastır. İnsan, her köşe başında kendisini kin ve nefretle bekleyen kimselere dahi yine hilmle muamele etmelidir. Hallac, ellerini-kollarını kesenlere hakkını helâl eder; kan gölü içinde Asrın Çilekeşi, kendisini bir cani gibi sürgünlere gönderenlere, hapishane hapishane dolaştıranlara beddua etmek şöyle dursun, hep imanlarını kurtarmaları için hayır duada bulunur.. bulunur ve hilmin ne derece yüksek bir pâye olduğunu onlara gösterir. Keşke, sonradan gelenler de hilmindeki bu büyüyü anlayabilselerdi!

Yine Hz. İbrahim'e dönüyoruz: Hasımları onu ateşe atıyor, ve Cenâb-ı Hak da ateşe emrediyor: *"Ey ateş, İbrahim üzerine berd ü selâm, yani ne buz ne de ateş, ikisi ortasında 'Selâm ol!'"* diyordu.[450] Zira, İbrahim evvelâ âleme karşı kendi içini öyle donatmıştı. Ne öfkeleniyor ne de insanlara karşı soğuk davranıyordu. O bir *"selâm"* insanıydı. Cenâb-ı Hak'tan da aynı şekilde muamele gördü. İbrahim, Allah ahlâkıyla ahlâklanır da, Allah (celle celâluhu) ona başka türlü muamele eder miydi? Asla! *"Selâm"* bizzat Cenâb-ı Hakk'ın ismiydi.. ve ateş de İbrahim'e karşı *"selâm"* oluyor ve *"selâm"* duruyordu.

Hz. İbrahim'in başlattığı bu hilm ahlâkını Allah Resûlü zirveye çıkardı. Düşmanlarını yerle bir ettiği ve bütün imkânları elinde topladığı devrede dahi Allah Resûlü mürüvvetten kıl kadar ayrılmadı. O, suçluları cezalandırmış olsaydı, O'na karşı gelecek mi vardı? Hayır. Belki Hz. Ömer gibi yüzlercesi, O'nun gözünün içine bakıyor ve O'nu üzen bir hâdise karşısında aslanlar gibi kükreyerek, baş almak için müsaade istiyorlardı. Hâlbuki her defasında O, ashabını yatıştırıyor ve *hilm ü silm* tavsiye ediyordu.

Bir gün, iffetine kat'iyen inandığı mübarek hanımına çamur atılmıştı. Hangi Müslümana kaşıyla işaret etse, pek çok münafığın başı gidebilirdi.. ve herkes

bunu seve seve yapardı. Oysa ki Allah Resûlü, günlerce diken yutar gibi söylenen sözleri yutuyor, yutkunuyor, vicdanında ızdırapların en tahammül-fersâsını yaşıyor ama kat'iyen ses çıkarmıyordu. Bu durum, muhteremler muhteremi Âişe-i Sıddîka'nın Kur'ân'la beraati tescil edileceği âna kadar devam etti. Bütün sahabe O'nun iki dudağı arasından çıkacak bir çift söze bakıyordu.

Bazen O'nun karşısına çıkıp kaba-saba hareket eden ve hakarette bulunan insanlar olurdu. O, parmağını hafif indirip kaldırsaydı yüz kılıç birden o adamın kellesi üzerinde iner kalkardı. Ancak O, bu kaba-saba hareketleri hep mülâyemetle karşılamaya kararlıydı. O, kimseyi korkutmamaya o kadar çok dikkat ediyordu ki, vereceği kılıç veya bıçağı, kabza ve sap tarafıyla uzatıp öyle veriyordu. Böyle bir insan nasıl olur da haksız yere bir insanın canına kıyabilirdi?..

O, incelerden ince bir insandı. Karşısındaki insanların kaba-saba davranışlarından fevkalâde rahatsız olurdu. Ancak O, bu tür davranışları, kendi hilm denizine atar, eritir ve her şeye rağmen yumuşak davranırdı. His dünyası böylesine genişti. Zaten hastalık ve diğer rahatsızlıkları, bizim duyup hissettiklerimizi kat kat aşıyordu. O kadar ki, hasta olduğu bir gün, Abdullah b. Mesud (radıyallâhu anh) O'na: *"Yâ Resûlallah, bir fırın gibi yanıyorsun!"*[451] demişti. Evet, Allah Resûlü'nün sinir sistemi o kadar gelişmişti ve O, o kadar duyarlıydı. İhtimal, O'nun parmağına batan bir iğne, bir başkasına saplanan mızraktan belki on kat daha ızdıraplı oluyordu. Bu hassasiyet O'na, vazifesinin icabı duyarlı olabilmek için de verilmiş olabilir.

Her ne olursa olsun. Bu kadar hassas bir insanın, çevresindeki kaba saba hareketlerden rahatsızlığı da o ölçüde fazladır zannediyorum. Bir başkası o nispette hassas olsa, her gün etrafını birkaç kere yıkar devirir ve bulunduğu yerde fırtınalar koparır. Ne var ki Allah Resûlü hiç böyle yapmamıştı ve yapmıyordu da; çünkü O bir hilm insanıydı. Şu kadar var ki, O'nun hilmi de gayet dengeliydi. Bir kâfirin küfrü O'nu iki büklüm eder, ağlatırdı. O, bir insanın hidayete erebilmesi için elinden gelen her şeyi yapardı. Fakat bir ceza ve haddin tatbiki bahis mevzuu olduğu yerde de kat'iyen taviz vermez; kim olursa olsun mutlaka cezayı tatbik ederdi. Ancak O'nun ceza verdiği suçlardan hemen hiçbiri kendisine karşı işlenmiş suçlardan değildi. Aksine O'nun, kendisine karşı işlenmiş suçlardan affetmediği görülmemiştir.

Dini yaşamada da O, aynı şekilde davranırdı: Kendisine daima en ağırını

seçer, başkalarına ise hep hafif olanını yüklerdi. Hatta ümmetine zorluk olmaması ve farz gibi telakki edilmesine meydan verilmemesi için, sünnetleri hep evinde ve yalnız olarak kılardı. Ayrıca, O'nun kıldığı nafile namazların uzunluğuna dayanabilecek ikinci bir insan da yoktu. Bazen oruçlarını da öyle birbiri üstüne tutardı –ki buna "savm-ı visâl" denir.–[452] O, bu çok ağır ve sadece kendinin götürebileceği işlerde hep yalnız yürürdü. Aslında Cenâb-ı Hak, O'nun gelmiş geçmiş bütün günahlarını affetmişti.[453]

Bunun bir mânâsı şu olsa gerek: Allah O'ndaki günaha girme istidadını daha baştan yok etmişti. Zaten kendisi de bir defa çocukluğunda, bir defa da miraç öncesi mânevî birer ameliyattan geçirildiğini haber veriyor ve çocukluğunda olan ameliye sırasında meleklerin sinesinden kesip attıkları bir parçadan söz ediyor[454] ki nefsanîliğe ait bir şey olması kaviyyen muhtemeldir.

Allah Resûlü'nden, kat'iyen günah sayılabilecek bir fiilin suduru görülmemiştir. Buna rağmen, günde yetmiş defadan fazla tevbe ve istiğfar ediyordu.[455] Evvelâ O, mahviyet, murâkabe ve muhasebe insanıydı. Her adımda, Cenâb-ı Hakk'a doğru bir önceki adıma nisbetle daha fazla yaklaşmış olduğundan, kazandığı bu yeni durum zaviyesinden eski ve mercuh hâline bakıp istiğfar ediyordu. Yani her yeni gününde O, bir evvelki günü istiğfarla anıyordu. Bu denli günahsız bir insanın, insanlar arasında bulunmaya sabretmesi dahi O'nun hilminin enginliğini göstermeye yeter zannederim. Hâlbuki O, aynı zamanda nice saygısızca hareketlere maruz kalmış, bunlara da yine hilmle mukabelede bulunmuştur.

Buhârî ve Müslim, Ebû Said el-Hudrî'den rivayet ediyorlar: Zü'l-Huveysıra adında birisi Resûl-i Ekrem Aleyhisselâm'a geldi. Bu şahıs, hadis ve siyer kitaplarında bize şöyle resmediliyor: Gözleri çukurca.. elmacık kemikleri biraz dışarıya fırlamış.. burnu basık, yüzü de ablak ve yuvarlaktı.. âdeta dövülmüş bir kalkan hissi veriyordu. Allah Resûlü o esnada mal taksiminde bulunuyordu. Efendimiz'e hitaben küstahça şöyle demişti: اِعْدِلْ يَا مُحَمَّدُ *"Yâ Muhammed, adaletli ol!."* Bu söz bizden birisine söylenmiş olsaydı, zannediyorum ciddî bir sarsıntı geçirirdik. Oysa ki biz, hakikaten adaletsizlik de etmiş olabiliriz. Fakat kendisine bu söz söylenen zât, dünyaya adaleti getirmeye memur edilmiş bir peygamberdi.

O sırada orada bulunan Hz. Ömer, bu saygısızca hitap karşısında birden

kükrer ve: دَعْنِي فَأَقْتُلَ هٰذَا الْمُنَافِقَ *"Bırak beni, şu münafığın başını alıvereyim yâ Resûlallah!"* der.

Allah Resûlü, Hz. Ömer'i ve onun gibi düşünenleri teskin ettikten sonra bu adama döner ve şöyle seslenir: وَيْلَكَ! وَمَنْ يَعْدِلُ إِذَا لَمْ أَعْدِلْ؟ *"Yazık sana! Eğer ben de âdil olmazsam, başka kim âdil olabilir ki?"*

Hadisin bazı rivayetlerinde Efendimiz şunu da ekler: لَقَدْ خِبْتُ وَخَسِرْتُ إِنْ لَمْ أَكُنْ أَعْدِلُ *"Eğer ben adaletli değilsem, yandım, mahvoldum demektir."* Başka bir rivayette bu söz muhatabınadır: لَقَدْ خِبْتَ وَخَسِرْتَ إِنْ لَمْ أَكُنْ أَعْدِلُ *"Eğer ben adaletli olmazsam, sen yandın, mahvoldun demektir."*[456]

Yani, ben ki bir peygamberim.. ve sen ki her şeyinde bana uymak zorundasın. Eğer ben bir istikamet insanı değilsem –hâşâ– sen yandın, demektir. Çünkü o zaman sen de istikamette olamazsın...

Allah Resûlü, her zaman olduğu gibi onu öldürmek isteyenlere izin vermiyordu. Çünkü O, tepeden tırnağa bir hilm insanıydı.

Ancak ileride önemli bir fitneye karışacak bir haricî tipini o gün, Zü'l-Huveysıra'nın şahsında resmetmeyi de ihmal etmemişti. Evet, Allah Resûlü, bu ırkın ileride fitne çıkaracağını, ümmetinin başına gaileler açacağını Allah'ın bildirmesiyle biliyordu. Nitekim, daha Hz. Ali devrinde, Allah Resûlü'nün haber verdikleri aynen zuhur etti. Nehrivan'da Hz. Ali'ye karşı gelen Haricîlerin içinde Allah Resûlü'nün resmettiği insan bulunmuştu...[457]

Evet, İki Cihan Serveri işte bu adama da bir şey dememişti. Eğer başını kımıldatsa veya Hz. Ömer'den gelen teklife bir an sessiz kalsaydı, bu densiz insanın öldürülmesi kaçınılmazdı. Ancak Allah Resûlü, Cenâb-ı Hakk'ın kendisine talim buyurduğu üzere hareket ediyor ve bu türlü cahillere takılıp kalmıyordu. Zira Kur'ân O'na وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ diyordu: *"Sen cahillerden yüz çevir."*[458] Onlara takılıp kalma, yani onların yaptıklarından rahatsız olma. Cahil cahilce davranır. Sen ise asla cahil değilsin. Öyleyse, onların sana davrandıkları gibi onlara mukabelede bulunamazsın. Sen hilm sahibisin, yumuşak huylusun. Ve sen bu hilminle gönüllere taht kurmaya namzetsin. Nitekim öyle de olmuştur. Allah Resûlü, hilmi sayesinde hem de hiç ümit edilmeyen insanların gönlünde taht kurmuştur.

Birçok sahabi müttefikan haber veriyor: Hayber fethi sonrası bir kadın, bir koyunu kızartmış, içine de biraz zehir koymuş ve Allah Resûlü'nü yemeğe davet etmişti. Sofrada bulunanlardan Bişr İbn Berâ ismindeki sahabinin henüz

sofradan kalkmadan rengi değişmiş, bir müddet sonra da vefat etmişti. Demek ki bu kadın çok tesirli bir zehirle Allah Resûlü'nü öldürmek istemişti... Bu meselenin mucize yönü şu andaki mevzumuz değil.. Allah Resûlü lokmayı ağzına götürürken, koyunun bir yanının, kendisine, zehirli olduğunu haber vermesi üzerine yemek sofradan kaldırılarak, kadın derdest edilip huzura getirilmiş.. ve suçunu itirafla, Allah Resûlü'nü öldürmek için böyle bir yola başvurduğunu ifade etmiştir. Hatta rivayetlerde kadına şöyle bir söz de izafe edilir:

Kadın, Allah Resûlü'nün huzuruna getirilip de bunu niçin yaptığı kendisine sorulunca şöyle demiştir: *"Eğer sen hakikaten Allah'ın gönderdiği bir peygambersen, bu zehir sana tesir etmeyecektir. Yok eğer peygamber değilsen, insanlığı senin şerrinden kurtarmak istedim."*

Sahabi, derhal bu kadının öldürülmesi talebinde bulunur. Ancak Allah Resûlü kendi adına kadını affeder. Fakat ölen sahabi Bişr (radıyallâhu anh) adına bir şey demez.

Kadının akıbeti hakkında iki rivayet vardır: Birincisi, Bişr'in vârisleri, kısas yaparak kadını öldürtmüşlerdir. İkincisi ise, kadın ihtida edip Müslüman olduğundan Peygamber Efendimiz onu affetmiş ve Müslümanlığı, kadının kurtuluş sebebi olmuştur.[459]

Burada bizim, üzerinde durmak istediğimiz husus, Allah Resûlü'nün hilmiyle alâkalıdır ki, Allah Resûlü, canına kastetmek isteyen bu yahudi kadını dahi affetmiştir. Hilmde zirveyi yakalama adına bu ne güzel bir örnektir.. evet, kâmil mânâda Hz. İbrahim'in başlattığı hilm dönemi, Nebiler Sultanı'yla zirveleşmiştir.

Ebû Dâvûd ve Nesâî, Ebû Hüreyre'den rivayet ediyorlar: Allah Resûlü, mescitte ashabıyla sohbet etmiş ve tam hücre-i saadetine çekilmek üzere iken bir bedevinin, Allah Resûlü'nün cübbesini arkadan çekerek:

يَا مُحَمَّدُ، اِحْمِلْ لِي عَلَى بَعِيرَيَّ هٰذَيْنِ فَإِنَّكَ لَا تَحْمِلُ مِنْ مَالِكَ وَلَا مِنْ مَالِ أَبِيكَ

dediği duyuldu. Yani: *"Yâ Muhammed! İki devemi de yükle. Zira sen, ne kendi malından ne de babanın malından veriyor değilsin."*

Bu ne küstahlık, bu ne terbiyesizlikti! Allah Resûlü'ne mücerret ismiyle hitap etmekle başlayan bu saygısızlık, diğer dedikleriyle devam etmişti. Derken yine sahabe kükredi; belki Hz. Ömer'in sesi tın tındı, âdeta tansiyon yükseltmek için *"Bırak, şunun başını koparayım yâ Resûlallah!"* diyordu. Ancak, Allah

Resûlü'nün, ashaba hitaben: *"Bu adama istediğini verin."* buyruğu, onları yatıştırmıştı. [460]

Düşünün ki, Allah Resûlü'nün, o insanı incelerden ince hâle getiren sohbetinden sonra böyle bir davranış, davranış sahibinin nasıl bir kalb katılığına ve nasıl bir karaktere sahip olduğunu göstermesi bakımından yeter. Zira, Allah Resûlü'nün sohbetleri, ne bir veli ne de bir mürşidin sohbetine asla benzemez. Aslında bu ham söz ve bu yırtık beyanla o sohbetteki ferah-fezâ havayı duyurabilmemiz mümkün değildir. Fakat herkesin bilebileceği bir hakikat vardır ki, o da, Allah Resûlü'nün, sohbetlerinde, kendi varlık atmosferinin üstünden bir menfez açıp, Hak'tan gelen tecellîlere ayna hâline getirdiği vicdan ve kalbiyle, huzurunda oturanları bir hamlede, bir nefhada, o değiştirici insibağ yoluyla zirvelere çıkarmasıdır. Evet, çok kısa dahi olsa O'nun huzurunda bulunabilenler, beşerin ulaşabileceği en seçkin yerlere sıçramışlardır.

O'nun huzurunda tasavvurlar üstü insibağ vardı ve oraya bir kere giren âdeta melekleşir öyle çıkardı. Hem de sinelerinde hiçbir kötülük kalmazdı.

Bir İnsibağ Örneği

Hiçbir velinin sahabeye yetişememesindeki sırlardan en mühimi de işte bu insibağ hakikatidir. Bu insibağla alâkalı asrımızdaki bir büyük zat mealen şöyle diyor: *"Ben kendi kendime, acaba Muhyiddin İbn Arabî gibi zatlar sahabe derecesine neden yükselemiyorlar diye düşünüyordum. Bir gün namaz kılarken Cenâb-ı Hak bana, sahabi gibi bir "secde" nasip eyledi. Anladım ki sahabe derecesine çıkmak mümkün değildir."*[461]

İhtimal ki bu büyük zat için pencere açıldı ve ettiği bu secdenin sahabe secdesi olduğu da ona duyuruldu. Ne var ki burada işin fezlekesi önemlidir. O da şudur: Bu zat, bir rekât böyle bir namaza, bir senelik ibadetini verebileceğini söylemektedir. Hâlbuki bu zatın yetiştirdiklerinden, onu takliden namaz kılan bir talebesinin namazını gördüğümde, kendi kıldığım namazlardan hayâ edip utanmıştım. İşte sahabi, sohbet-i nebevîde böyle bir zirvenin adıdır. Bizim bir rekâtına muvaffak olamadığımız namazı, onlar devamlı o derinlikte eda ederler.

Çünkü onlar, derslerini bizzat Allah Resûlü'nden alıyorlardı. Hem o devirde dinin bütün meseleleri terütaze ve orijinaldi. Bir gün kulakları tın tın ezan duyuyor ve bu belli bir müddet onların heyecan ve coşkunluğuna yetiyor.. bir

başka gün ayrı ilâhî bir sofra ile, dinin diğer bir hükmü âdeta turfanda bir meyve gibi onların önüne konuluyor, bu defa da, bu semavî sofra onlarda yeni bir gerilim hâsıl ediyordu...

Her şeye rağmen bu şart ve atmosferde dahi erimeyen kalbler vardı ve bunlar Allah Resûlü'ne karşı kabaca, saygısızca davranabiliyorlardı… O incelerden ince zat, bu tür davranışlara müsamaha ile bakıyor ve hilminin okyanusunda âdeta eritemediği bir sertlik kalmıyordu.

Evet, O, bugünü, yarını, yarınları hesap ederek öyle davranıyordu. Eğer şiddet göstermiş olsaydı, Kur'ân'ın ifadesiyle[462] etrafında bulunanların hepsi dağılıp gidecekti. Demek ki onların gitmemesi, bir cihetle Allah Resûlü'nün hilmi sebebiyleydi. O, insanları kırıp geçirmek, toplumu dağıtmak için değil, bütün insanları dünya ve ahiret saadetine erdirmek için gelmişti. İnsanlık, ebedî hayatı, O'nun gösterdiği yolda elde edecekti. Öyleyse O'nun perspektifinde ebediyet vardı. O da davranışlarını böyle bir zamanüstü anlayışa göre planlıyordu.

Hz. Halid, Uhud'da Müslümanlara büyük zararı dokunmuş bir insandı. Hâlbuki Allah Resûlü'nün huzuruna gelip teslim olduğunda öyle bir muamele görmüştü ki, ertesi gün kendini neredeyse Allah Resûlü'nden bir parça kabul ediyordu. Hatta, bu esnada ilk muharebeye götürülmeyişi ona çok ağır gelmiş ve sabaha kadar hıçkıra hıçkıra ağlamıştı. Bu da onun, bir hamlede Allah Resulü'yle ne seviyede bütünleştiğini göstermesi bakımından çok mânidardır.

Ashaptan Amr b. Âs ve İkrime, her ikisi de önceleri Allah Resûlü'ne çok kötülük yapmışlardı. Allah Resûlü'nün hilmi onları da öyle bir eritti ki, daha sonra her ikisi de âdeta küfrün başına çekilmiş birer İslâm kılıcı oldular. Eğer onların ileride kazanıp ihraz edecekleri bu seviye nazara alınmış olmasaydı, hiç mi hiç bu insanları sahabi arasında görmek mümkün olmayacaktı.

Ve Hâris İbn Hişâm ki, onu herkes bilir. Ebû Cehil'in kardeşi, İkrime'nin de amcası ve kayınpederi olan bu sahabi, Efendimiz'in vefatından az evvel Müslüman olmuştu. Müslüman oluncaya kadar hep küfür cephesinin hem de ileri saflarında vazife alan Hâris, İslâm'a girdikten sonra da hep ileride ve daha ileride bulunmuştu. Nihayet Yermük'te tıpkı kütükte doğranan bir et gibi doğranmış, şehit düşüp Rabbine yürümüştü. Son dakikalarında kendisine su getirilir. İçmek maksadıyla matarayı dudaklarına götüreceği sırada, biraz ileriden bir ses duyulur. Bu cılız ses de su istemektedir. Hâris hemen matarayı dudaklarından iter ve işaretle suyun ona götürülmesini ister.. hâdisenin tafsilatı

herkesin malumu.. bu ikinci şahıs da tam matarayı ağzına götüreceği sırada başka bir sesin “Su!” diye inlediği duyulur. Derken ikinci şahıs da üçüncüye işaret eder.. ve ona ulaşılıncaya kadar o vefat etmiştir.. dönüp geri gidelim derken üçü de, bir yudum su içemeden hayata gözlerini yummuşlardır.[463]

Diğergâmlık.. Allah Resûlü’nün mümtaz hasleti. Ve sahabe de Allah Resûlü’nden insibağla diğergâmlık denen bu yüce haslette ilerilerin ilerisinde. Evet O, başkasına hayat vermek için yaşıyor ve akıllara durgunluk verecek fedakârlıklarda bulunuyordu. O öyle olduğu gibi, ashabı da öyleydi. Yukarıda verdiğimiz misal ise binlerceden sadece biri...

Zeyd b. Sa’ne anlatıyor:

“Allah Resûlü benden borç para almıştı. Ben, o gün henüz Müslüman değildim. Gününden evvel geldim, alacağımı istedim. Hatta O’na: ‘Siz Abdülmuttalip evlâtları borcunuzu vermekte çok tembelsinizdir!’ dedim. Benim bu sözüme Ömer kükreyerek: ‘Ey Allah düşmanı, eğer Yahudilerle aramızda anlaşma olmasaydı, senin kelleni uçururdum! Allah Resûlü’ne karşı terbiyeli konuş!’ dedi. Allah Resûlü bana bakarak tebessüm etti. Ve Ömer’e hitaben de: *‘Yâ Ömer, bu adama hakkını ver. Ve korkuttuğun için de ona yirmi sa’ ilave et.’* buyurdu.”

Hz. Ömer Allah Resûlü’nün emri üzerine kalktı, Zeyd b. Sa’ne’ye verilmesi gerekenleri vermek üzere onunla yola koyuldu, vereceklerini verdikten sonra Zeyd ona, hiç beklemediği şu sözleri söyledi:

“Yâ Ömer! Biliyorum benim davranışıma kızdın. Ancak ben Tevrat’ta, son peygamber hakkında söylenenlerin hepsini O’nda gördüm. Sadece Tevrat’ta bir âyet şöyle diyordu: يَسْبِقُ حِلْمُهُ جَهْلَهُ وَلَا تَزِيدُهُ شِدَّةُ الْجَهْلِ عَلَيْهِ إِلَّا حِلْمًا *“O’nun hilmi cehline sebkat etmiştir. O’na karşı takınılan cehaletin şiddeti, O’nun ancak hilmini artırır.”* Ben acaba O’nun hilmi, Tevrat’ta söylendiği gibi midir, bunu öğrenmek istemiştim ve dediklerimi de bunun için demiştim. Şimdi inanıyorum ki, O, Tevrat’ın geleceğini haber verip müjdelediği peygamberin ta kendisidir. Şu andan itibaren ben de O’nun son nebi olduğuna iman edip şehadet getiriyorum.”[464]

Allah Resûlü, yahudi âlimi Zeyd b. Sa’ne’nin gönlünü de yine hilm u silmiyle yumuşatmış ve onun hak din olan İslâm’a girmesine sebep olmuştu.

Evet, Allah Resûlü, başkasının tahammül edemeyeceği ölçüde halim ve yumuşak huyludur. Ancak O’nun bu hilmi de ayrı bir denge ve istikamet

buudluydu. Kendi şahsına yapılan her türlü hakarete karşı hilmle davranan Allah Resûlü, bir başkasına karşı yapılan haksızlık karşısında kükreyen bir aslan gibi celâllenir ve hak yerini buluncaya kadar da hiddeti bir türlü dinmek bilmezdi. Haksızlık kime karşı, kim tarafından yapılırsa yapılsın, İki Cihan Serveri'nin tavrı hep aynıydı. Ve hele dinî emirlerin ihmale uğraması O'nu öylesine ayaklandırırdı ki, artık durup-dinlenme bilmezdi; bu da O'nun nasıl bir denge insanı olduğunun en açık ifadesidir.

Birbirine zıt gibi görünen bu iki hareket tarzı, Allah Resûlü'nün mümtaz şahsiyetinin semavî yanlarındandı. Şimdi bir fikir vermek için, söylediğimiz hususlara müşahhas bir iki misal arz etmeye çalışalım:

Buhârî ve Müslim, Ebû Mesud el-Ensarî'den naklediyorlar: "Bir gün Allah Resûlü'nün huzuruna bir sahabi geldi. Bu sahabi, Allah Resûlü'nün gönderdiği ve mescide gelemeyenlere namaz kıldırmasını emrettiği şahıstan şikâyet ediyordu. Çünkü imam olan bu zat, sabah namazlarını çok uzatıyordu. Şikâyete gelen sahabi Allah Resûlü'ne aynen şöyle diyordu: "Yâ Resûlallah! Falan yüzünden nerede ise cemaate gitmeyeceğim. Çünkü namazları çok uzatıyor."

Onun bu sözü üzerine Allah Resûlü kaşlarını çattı, celâllendi ve minbere çıkarak orada bulunanlara şunları söyledi: *"Ey insanlar! Siz insanları nefret ettiriyorsunuz. İçinizden kim namaz kıldırırsa, namazı hafif tutsun. Çünkü aranızda, hasta, yaşlı ve ihtiyaç sahibi insanlar var..."*[465]

Bizzat kendisi de buna riayet ederdi. Bazen namazı uzun kıldırır bazen de cemaatin durumuna göre oldukça kısa keserdi.

Allah Resûlü, Muaz b. Cebel'i çok severdi. Ancak onun yatsı namazlarını çok uzun kıldırdığı şikâyeti kendisine ulaşınca yine celâllendi ve çok sevdiği bu sahabiye: أَفَتَّانٌ أَنْتَ، أَفَتَّانٌ أَنْتَ، أَفَتَّانٌ أَنْتَ *"Sen fitne misin, sen fitne misin, sen fitne misin?"* diyerek itapta bulundu."[466]

Üsame b. Zeyd, kumandanı bulunduğu seriyenin başında bir muharebede: "Tamam, kabullendim." diyerek Müslüman olduğunu ifade etmek isteyen şahsı, korkusundan böyle söylediğine hükmederek öldürmüştü. Diğer bir rivayete göre bu adam şehadet de getirmişti. Ancak birinci sözü söylediyse zaten Müslüman olmamıştı. Yok, şehadet getirdiyse bunu korkusundan yapmıştı. Hz. Üsame böyle düşünüyordu ama, dönüşte hâdise Allah Resûlü'ne haber verilince, İki Cihan Serveri, derhal Üsame'yi huzuruna aldı. Onu istintak etti, Üsame de hiçbir şey ketmetmeden vak'ayı olduğu gibi anlattı. Bunun üzerine

Allah Resûlü, o derece celâllendi ki durmadan: *"Yarıp da kalbine mi baktın!"* diyor ve çok sıkıldığını ortaya koyuyordu. Hatta bu sözü o kadar tekrar etmişti ki, Hz. Üsame: "Keşke bugüne kadar Müslüman olmasaydım da, bu sözleri duymasaydım." diyecek kadar bunalmıştı.[467] Hâlbuki Üsame, Allah Resûlü'nün kucağında büyüyen ve Allah Resûlü tarafından Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin kadar sevilen bir insandı.

Bir gün Ebû Zerr, Bilal'e hitaben: *"Ey siyah kadının oğlu!"* demişti. Bilal de gelip Allah Resûlü'ne şikâyette bulununca Allah Resûlü Ebû Zerr'e karşı gadaplanmış: *"Sende hâlâ cahiliye emaresi var."* sözüyle ona tevbihte bulunmuştu.[468]

Hz. Ebû Bekir'le Hz. Ömer arasında geçen bir küçük tartışmada, Hz. Ebû Bekir'i rencide eden Hz. Ömer muhatap alınmış ve Hz. Ebû Bekir'in hakkı, Ömer'de bırakılmamıştı.[469] Hâlbuki İki Cihan Serveri Hz. Ömer'i de çok seviyordu.

Bu ve benzeri yüzlerce misalden anlıyoruz ki, Allah Resûlü'nün hilmi de diğer sıfatları gibi yine denge buudluydu. Evet, bütün meselelerde olduğu gibi, O, bu hususta da tam sırat-ı müstakîmi temsil ediyordu. Kendi şahsına yapılan en uygunsuz hareketlere karşı engin bir müsamaha ve hilm insanı olan İki Cihan Serveri, bir başkasına yapılan zerre kadar haksızlığa asla rıza göstermiyor, haksızlık yapan kim olursa olsun mutlak onu karşısına alıyor ve ihkak-ı hak ediyordu.

398 Tevbe sûresi, 9/128.

399 Kadı Iyâz, *eş-Şifa* 1/17.

400 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 3/168.

401 Buhârî, *enbiyâ* 54; Müslim, *selâm* 153-155.

402 Buhârî, *müsâkât* 9; Müslim, *selâm* 151-152.

403 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 4/44-45.

404 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 4/47.

405 Buhârî, *meğâzî* 24; Müslim, *cihad* 101-104.

406 Buhârî, *enbiyâ* 54; Müslim, *cihad* 104-105; Kurtubî, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân* 4/199-200.

407 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 5/74; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 9/118.

408 Yûsuf sûresi, 12/92.

409 Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 9/118.

410 İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 3/264.

411 Buhârî, *meğâzî* 4; Müslim, *cihad* 58; Tirmizî, *tefsîru sûre* (8) 3.

412 Buhârî, *kefalet* 5; *istikraz* 11; Müslim, *cuma* 43; *ferâiz* 14-16.

413 Ahzâb sûresi, 33/6.

414 Buhârî, *istikraz* 11; Müslim, *ferâiz* 14-16.

415 Buhârî, *kefalet* 5; *istikraz* 11; Müslim, *cuma* 43; *ferâiz* 14-16.

416 İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe* 1/468.

417 İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe* 1/468.

418 Enfâl sûresi, 8/33.

419 Mâide sûresi, 5/118.

420 Müslim, *birr* 87.

421 Tekvir sûresi, 81/21.

422 Kadı Iyâz, *eş-Şifa* 1/17.

423 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 4/395; Müslim, *fedâil* 126.

424 Bkz.: Tirmizî, *daavât* 98; Ebû Dâvûd, *cihad* 2.

425 Buhârî, *ezan* 65; Müslim, *salât* 192.

426 Bkz.: Buhârî, *teheccüd* 9; Müslim, *müsâfirîn* 203-204.

427 Müslim, *eymân* 31-33; Ebû Dâvûd, *edeb* 123.

428 Buhârî, *edeb* 18; Müslim, *fedâil* 62-63; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 3/112.

429 Buhârî, *edeb* 18; Müslim, *fedâil* 65.

430 Buhârî, *edeb* 18; Müslim, *fedâil* 64.

431 Tirmizî, *birr* 16; Ebû Dâvûd, *edeb* 58.

432 Buhârî, *cenâiz* 45; Müslim, *cenâiz* 12.

433 Tirmizî, *fedâilü'l-cihad* 12.

434 Taberî, *Câmiu'l-beyan* 15/26; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 10/89; Deylemî, *Müsned* 2/400.

435 Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ* 5/481.

436 Buhârî, *cenâiz* 3; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/237, 6/436; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 5/139, 9/37.

437 Buhârî, *talak* 25; *edeb* 24; Müslim, *zühd* 42.

438 Ebû Dâvûd, *edeb* 163; *cihad* 112; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/404.

439 Buhârî, *cihad* 153; Müslim, *selâm* 148-150.

440 Abdürrezzak, *el-Musannef* 4/493; Hâkim, *el-Müstedrek* 4/257, 260; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 9/280.

441 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 4/173; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 9/81.

442 Kehf sûresi, 18/6.

443 Âl-i İmrân sûresi, 3/159.

444 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 4/31-32.

445 Âl-i İmrân sûresi, 3/159.

446 Müslim, *müsafirîn* 139; Ebû Dâvûd, *tatavvu* 26.

447 Tevbe sûresi, 9/128.

448 Hûd sûresi, 11/75.

449 Buhârî, *enbiyâ* 24; Müslim, *iman* 272.

450 Enbiyâ sûresi, 21/69.

451 Buhârî, *merdâ* 3,13; Müslim, *birr* 45.

452 Buhârî, *savm* 20; Müslim, *sıyâm* 55-61.

453 Bkz.: Fetih sûresi, 48/2.

454 Çocukluğunda kalbinin yıkanması hâdisesi için bkz.: Müslim, *iman* 261; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 3/149; İbn Hibban, *Sahih* 14/242. Miraç öncesinde kalbinin yıkanması için bkz.: Buhârî, *tevhid* 37; Müslim, *iman* 263.

455 Buhârî, *daavât* 3; Müslim, *zikr* 41-42.

456 Buhârî, *menâkıb* 25, *edeb* 95, *istitâbetü'l-mürteddîn* 4; Müslim, *zekât* 148.

457 İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 7/290-297.

458 A'râf sûresi, 7/199.

459 Hâdisenin farklı kaynaklardaki farklı rivayetleri için bkz.: Buhârî, *hibe* 28; Müslim, *selâm* 45; Ebû Dâvûd, *diyât* 6; Ma'mer b. Râşid, *Câmi'* 11/28-29; Beyhakî, es-*Sünenü'l-kübrâ* 8/46-47; Kadı İyâz, *eş-Şifa* 1/316-318; Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid* 8/46-47; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 4/208-212.

460 Ebû Dâvûd, *edeb* 1; Nesâî, *kasâme* 23.

461 Bediüzzaman, *Sözler* 27. Söz'ün Zeyli.

462 Âl-i İmrân sûresi, 3/159.

463 el-Hâkim, *el-Müstedrek* 3/270; İbn Abdilberr, *el-İstîâb* 3/1084.

464 İbn Hibbân, *Sahih* 1/521-524; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 5/222-223; Hâkim, *el-Müstedrek* 3/700; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/361.

465 Buhârî, *ilim* 28, *ezan* 61; Müslim, *salât* 182.

466 Buhârî, *ezan* 60, 63; Müslim, *salât* 178-179.

467 Buhârî, *meğâzî* 45; Müslim, *îmân* 158-160.

468 Buhârî, *iman* 22, *edeb* 44; Müslim, *eymân* 38-39; Beyhakî, *Şuabü'l-iman* 4/288; İbn Hacer, *Fethu'l-bârî* 1/86.

469 Buhârî, *tefsir* (7) 3.

dd. KEREM VE TEVAZUU

Mevzua girmeden önce küçük bir hatırlatma yapmak istiyorum. *"Allah Resûlü'nün muhteşem fetaneti"* ana başlığı üzerinde duruyorduk. Söz buraya gelmişken bir kere daha tekrar edelim: Fetanet; karşısında aklın dilinin tutulduğu, iflas ettiği vahiy buudlu peygamber mantığı demektir.

Bütün mantıklar bir yerde takılıp kalabilir.. ilimler belli bir noktayı aşamayabilir.. ancak, yukarıdaki tarif içinde peygamber mantığı ve fetanetidir ki, üveyik gibi kanatlanır ve aşılmaz gibi görünen zirveleri aşar. Bu durum da O'nun peygamberliğine ayrı bir delildir.

Zaten anlatmaya çalıştığımız hususların hemen hepsinde O'nun peygamberliğini yakalamaya çalışıyoruz. O'ndaki sabrı görüp de O'nun resûlullah olduğunu tasdik etmemek mümkün değildir. O sabrın çehresinde *"Muhammedün Resûlullah"* hakikati yazılıdır.. ve bütün insaf dünyası da bu yazıyı okumaktadır. Mehâliki böyle göğüsleyen, belâlara karşı bu anlayışla göğüs geren, olsa olsa Allah'ın Resûlü olabilir.

O'nu rahmetiyle takip ettiğimiz zaman yine karşımıza güneş gibi aynı hakikatin nurefşân çehresi çıkar. Zira Allah Resûlü, sonsuz denecek kadar şefkate açık bir insandır.. ve yağmur yüklü bulutlardan, rahmet yönüyle daha yüklü, daha vâridatlıdır. Sözün özü, O, başka değil, ancak "rahmeten li'l-âlemîn"dir.

O'nun rahmeti sadece insanlığa da münhasır kalmamıştır. Belki bütün kâinat bu rahmetten istifade etmiştir ve etmektedir. Kıyamete kadar da edecektir. Evet, biz de, vicdanında âdeta yavrularını kaybetmiş bir güvercin heyecanı duyan bu engin rahmet sahibine dönüp dönüp baktık ve O'nun çehresinde, O'nun risaletini görmeye, göstermeye çalıştık.

En son olarak da O'nun hilmini arz etmeye çalışmış ve onu, rahmetinin bir buudu olarak hatırlatmıştık. Ancak bunların hepsi O'nun fetanetinin birer buududur. Fetanet bu ayrı ayrı buudlarıyla ele alınırsa anlaşılmış olur.

Keremden Bir Kesit

Rahmetin, dolayısıyla fetanetin ayrı bir buudu da, Allah Resûlü'nün keremidir. Şimdi de bu hususu biraz açalım:

Kerem; iyilikseverlik ve ikram etme hasleti demektir. Araplarda kerem, çok mergup bir sıfattır. Hatta cahiliye şiirini kurcaladığınız zaman, o devir Arab'ının şu hususlarla övündüğünü görürsünüz: Biz, misafirlerimize, şu kadar

koyun, şu kadar sığır, şu kadar deve boğazlayıp ikram ettik. Evet, misafire gösterilen cömertçe ikram, onların birer övünç vesilesiydi ki, bu hususta kabile ve oymaklar âdeta birbirleriyle yarışırlardı. Tabiî bunlar yaptıkları her şeyi bencillik hesabına yapıyorlardı.

İşte, cömertlik ve keremin böyle revaçta olduğu bir zamanda, onlar arasında kerimlerden kerim bir Zât zuhur etti. O'nun keremini görünce herkesin dili tutuldu. Bu kerim Zât, yaptığını sadece Allah için yapıyor, birisine dünyayı bağışlasa ondan tek kelime dahi bahsetmiyordu. Hatta, şiirlerinde O'nun cömertliğini anlatan mısralara yer veren şairlerin bu ifadelerini dahi hiç mi hiç kabullenmiyor ve onların sözlerini, *"Ekremü'l-Ekremîn"* olan Allah'a izafe ve havale ediyordu.

O bir mir'ât-ı mücellâ idi ki, Cenâb-ı Hakk'ın *"Kerîm"* ismi O'nda tecellî ile kendini gösteriyordu. O, her mevzuda olduğu gibi bu mevzuda da Cenâb-ı Hakk'ın en zirvede bir halifesiydi.. ve yeryüzünde O'ndan daha kerim bir ikinci insan gösterilemezdi.

Hz. Muhammed Aleyhisselâm, keremin; kerem ise Cennet'in yoludur. Kur'ân'ın, "şuhh"[470] dediği cimrilik ise, insanı Cehennem'e götüren bir yoldur. İki Cihan Serveri'ni uzaktan görenler dahi, O'nu vasıflarından hemen tanır ve "Bu O'dur." derlerdi. Asrın büyük mütefekkiri, O'na *"Yâver-i Ekrem"* der. O, insanlık, dolayısıyla da Cennet yolunun biricik rehberidir. O'na sorulmadan Cennet'e gidilemez. O hesaba katılmazsa bütün hesaplar alt üst olur. Hz. Muhammed Aleyhisselâm, bütün beşerî hesapları karıştıran bir hesap tuzağı ve karışık hesapları çözen bir hesap-küşâdır. Biz O'na, Yaratan'ın bir unvanını alıp Ekremü'l-Ekremîn diyoruz. Zira O, keremiyle beşerî normları aşmış bir insandır.. ve keremde Rabbinin biricik çırağıdır.

O, daha önce bahsi geçen vasıflarıyla giremediği gönüllere keremiyle girmiştir. Âdeta rahmeti, bir bulut gibi buharlaşmış, yükselmiş, çiy noktasına ulaşmış; sonra da kerem hâlinde kâinatın bağrına yağmıştır. Yağmış ve bütün katılıkları yumuşatmış, her yerde rüşeymlerin, filizlerin boy atıp gelişmesine zemin hazırlamıştır. Yani, hilmi ile ruhları fethetmiş, keremi ile de gelip bu ruhlara taht kurmuştur. Bu ikisini beraber mütalâa etmezseniz, O'nun önemli bir yanını anlayamazsınız.

O isteseydi dünyanın en zengin insanı olurdu. Zaten daha nübüvvetini ilan ettiği ilk günlerde Kureyş O'na, davasından vazgeçmesi şartıyla böyle bir

teklifte bulunmamış mıydı?[471] Daha sonra da, bütün Müslümanların Allah yolunda verecekleri şeyler hep O'nun elinden geçiyordu. Hükümdarlardan gelen hediyelerin haddi-hesabı yoktu. Fakat O, şahsı adına bunlardan hiçbirine sahip olmayı düşünmedi.. hatta aklının köşesinden dahi geçirmedi.

O, kendisini daima bir yolcu telakki ediyor ve yakın bir gelecekte göç edeceği mülâhazasıyla yaşıyordu. O'na göre uzun bir yolculuk esnasında, gölgelenmek için muvvakkaten altında dinlenilen bir ağaçtı dünya...[472]

Öyleyse O, bu uzun yolculukta, gerçekten ehemmiyet verilmesi gereken hususlarla kalbini meşgul etmeliydi. Bir de, O'nun insanlığa giden yolları insanlara öğretmesi gerekiyordu. Kaldığı kadar bu ağacın altında kalacak, daha sonra da yoluna devam edecekti. Gaye ve hedef ulvîydi. Allah'a ulaşmak O'nun en birinci gayesiydi.. ve insanları aynı hedefe ulaştırabilme vazifesi... İşte O, bunun için yanıp tutuşuyordu. Böyle bir durumda olan insan için dünya malının ne ehemmiyeti olabilirdi ki? Elbette ki hiç.. hiç ise gönül bağlamaya değmezdi...

O, kendi ferdî hayatı için fakirliği seçmişti. Bu, herkesin de fakir olmasını istemesi demek değildir. Ancak hiç kimsenin, midesinin altında ezilip kalmasını da hoş görmüyordu. Zaten O büyük insanın sayesinde Müslümanlar, çok kısa zamanda dünyanın en zengin milleti hâline gelmişlerdi. Kendi aralarında, sadaka ve zekât kabul edecek insan bulamıyorlardı. Evet, kişi başına düşen gelir dağılımı o kadar yüksekti. Ama onların içinde öyle zahidler de bulunuyordu ki, evinde bir günlük yiyeceği var ise, getirilen yeni bir şey ne kadar da cazip olsa onu kabul etmiyordu. Bu bir diğergâmlık, bir ruh yüceliği meselesidir.. yaşatma aşkıdır.. yaşama zevkini terk etme idealidir. Bu his ve duygularla dolup taşamamış insanların bunları anlamaları da mümkün değildir.

Bir iftar sofrasında, Hz. Ebû Bekir'e bir bardak soğuk su ikram edilir. Suyu dudağına götürünce, hıçkırıkları boğazında düğümlenir. Yanındakiler ne olduğunu sorarlar. Cevap verir:

"Bir gün Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile beraberdik, eliyle bir şeyleri itiyor gibiydi. Sebebini sordum, buyurdular ki: "*Dünya, bütün debdebesiyle karşımda temessül etti, bana kendini kabul ettirmek istedi; ben de ona 'Benden uzak dur!' dedim. O da: 'Sen kurtulsan da senden sonrakiler benim elimden kurtulamayacaklar.' dedi.*" İşte bu bir bardak su ile dünya bana kendini kabul ettirdi endişesiyle ağladım."[473]

Hâlbuki Hz. Ebû Bekir gayet sade ve fakirane bir hayat yaşıyordu. Vereceği hesap gayet hafifti. Halife iken uzun zaman başkalarının koyunlarını sağarak ailesinin nafakasını temin etmeye çalıştı. Neden sonra kendisine maaş bağlandı ama bu defa da verileni çok buldu. O, Medine'nin en fakir insanının geçimini kendine ölçü kabul etmişti. Bu itibarla da artan parayı bir testiye atıyor ve orada biriktiriyordu. İki buçuk senelik hilafeti süresince, aldıklarını hep böyle biriktirmişti. Vefat edeceği zaman da, kendisinden sonra gelecek halifeye teslim edilmek üzere bu testiyi vasiyet ediyordu. Hz. Ömer, halife olup da testiyi kırdırınca içinden küçük küçük paracıklar çıktı.. ve bir de mektup vardı. Bu mektupta, yeni halifeye hitaben şöyle deniyordu: *"Bu paralar, bana verilen maaştan arta kalanlardır. Ben Medine'nin en fakirini kendime ölçü kabul etmiştim. Artan miktarı bu testiye koydum. Binaenaleyh bu paralar hazineye aittir ve oraya konulmalıdır."*

Hz. Ömer mektubu okuyunca ağladı ve: *"Kendinden sonrakilere çok ağır bir yük bıraktın yâ Ebâ Bekir!"* dedi.

Hz. Ebû Bekir, böyle zahidâne yaşamayı Hz. Muhammed Aleyhisselâm'dan öğrenmişti. Zira Allah Resûlü, pratikte böyle yaşamanın mümkün olduğunu bizzat kendi yaşantılarıyla ona ve bütün ashabına talim buyurmuştu.

Düşünün ki, Efendimiz, bütün ganimetlerin, bir kısım ulemâya göre yirmi beşte birine, bir kısmına göre ise beşte birine hem de Cenâb-ı Hakk'ın fermanıyla sahip bulunuyordu.[474] Yani ganimetlerin humusu Allah Resûlü'nün şahsî tasarrufundaydı. Onu istediği gibi kullanma selahiyeti, doğrudan doğruya Cenâb-ı Hak tarafından O'na tevdi edilmişti. Hâlbuki, Hz. Ömer bir gün O'nun saadet hücresine girecek ve hıçkıra hıçkıra ağlayacaktı, Efendimiz niçin ağladığını sorunca da o koca Ömer şöyle diyecekti:

– Yâ Resûlallah! Dünya kralları, Kisralar servet içinde yüzüyorlar. Senin ise altına sereceğin bir sergin bile yok.. yatağın hasır.. ve teninde yattığın zeminin izleri.. hâlbuki kâinat senin için yaratıldı.

Allah Resûlü şu cevabı verir: *"İstemez misin yâ Ömer, dünya onların, ahiret de bizim olsun!"*[475]

Allah Resûlü, bunları söylerken, başka türlü yaşaması mümkün olmayan bir fakirin, bir düşkünün çaresizlik içinde söylediği sözler türünde bir söz olarak da söylemiyordu. Yukarıda da temas ettiğimiz gibi, o isteseydi, dünyanın en zengin insanı olabilirdi. Bakın; bir fikir vermesi bakımından, sadece Huneyn'de

elde edilen ganimeti arz etmek istiyorum:

40.000 koyun, 24.000 deve, 6.000 esir, 4.000 okka gümüş.[476]

Diğer muharebelerde elde edilen ganimetlerle, krallardan gelen hediyeler de düşünülecek olursa, Efendimiz'in en müreffeh bir hayat yaşamasına mâni hiçbir şey yoktu. Ancak O, en fakir bir insanın yaşadığı hayatı yaşamaktaydı. Eline geçenleri ise, bütünüyle halka dağıtıyordu. Zira O, tecessüm etmiş bir "kerem"di.. bu kadar kerem sahibi bir insan ise, ancak Resûlullah olabilir...

Allah Resûlü, dış-iç münasebetleri açısından en dengeli bir insan tipini temsil ediyordu. O'nun dış görünüşü, nasıl bir mehâbet arz ediyor ve güzelliği âdeta insanları büyülüyordu; iç dünyası itibarıyla da aynı ölçüde insanları teshir ediyordu.

Hz. Enes: *"Allah Resûlü, insanların en güzeliydi."* der.[477] Evet, hem sîret hem de sûret itibarıyla O, insanların en güzeliydi.

Hz. Cabir b. Semure ise bu mevzu ile alâkalı intibalarını şöyle anlatır: *"Bir gün mescitte oturuyorduk. Ayın tam on dördüydü. Tepemizde Ay, ışıl ışıl parlıyordu. O sırada mescide Allah Resûlü girdi. Ben bir Ay'a, bir de Allah Resûlü'nün yüzüne baktım. Kasem ederim ki, Allah Resûlü'nün yüzü Ay'dan daha parlaktı."*[478]

Hz. Âişe Validemiz de O'nunla alâkalı bir hissini şöyle anlatıyor: *"Mısır kadınları, Yusuf'u görünce ellerini kestiler. Eğer benim Efendimi görmüş olsalardı, ellerindeki bıçakları sinelerine saplarlardı."*

Nedim: "İstanbul'un bir sengine yekpâre acem mülkü fedadır." der. Eğer istenilen ölçüde Allah Resûlü'nü tanısaydı şöyle diyecekti: Allah Resûlü'nün tek saç teline bütün cihan fedadır...

O, insanların en güzeliydi.. ve Enes'in sözü devam ediyor: "O insanların en cömertiydi."[479] Sûret ve cemal yönüyle *"ahsenü'n-nâs"* (insanların en güzeli) olan Allah Resûlü, kalb ve iradesiyle *"ecvedü'n-nâs"* (insanların en cömerdi) idi.

İbn Abbas'ın ifadesiyle, bilhassa Ramazan ayında O, önüne kattığı her şeyi sürükleyip götüren bir rüzgâr gibi cömert kesilirdi.[480] Yani elinde-avucunda kalan en son şeyleri de dağıtıverirdi. Bu, bir ruh ve irade meselesiydi. O, kendi için yaşamaz, hep ağyâr için yaşardı. Sürekli başkalarının mutluluğunu düşünmekten ömrü boyu kendini düşünmeye fırsat bulamamıştı. Zaten insanları mesut görmek kadar O'nu mesut edecek bir başka zevk de yoktu.

Diğergâmlığında en son sırayı da kendi hanesi, kendi yakınları teşkil ediyordu. Yani O, evvelâ kendisine uzak olanlardan başlayıp ilgisini-alâkasını bezlediyor, en sonunda sıra kendi yakınlarına geliyordu. Ganimet mi taksim edilecek, Bedir ve Uhud'da bulunup şehit düşenlerin ailelerine öncelik tanıyordu. Ve sık sık kendi hanesindekilere: *"Ben onlara vermeden size hiçbir şey veremem."* diyordu.[481]

Yine hilm.. evet, hilminin ve diğer ulvî duygularının anahtarlarıyla açılmayan nice kapalı gönüller, O'na kerem anahtarıyla açılıvermişti. İşte Safvan b. Ümeyye de bunlardan biri:

Allah Resûlü, Huneyn'e giderken, bu şahıstan ödünç olarak silah almıştı. Huneyn'de elde edilen ganimetlere Safvan hayran hayran ve hırsla bakıyordu. O'nun bu durumu Allah Resûlü'nün dikkatini çekmişti. *"Bakıp beğendiğin o develer senin olsun."* dedi. Ardından daha birçok şey verdi. Safvan bu cömertlik karşısında şaşırdı kaldı. Kalbi Allah Resûlü'ne karşı buğz ve kinle dolu olan bu adam, birdenbire değişivermişti. Evet, Allah Resûlü'nün bu keremi, onu bu kin ve buğzundan uzaklaştırmış ve İki Cihan Serveri onun için insanların en sevgilisi hâline gelivermişti. Safvan'ı kazanmak elbette binlerce deve ve sığırdan daha mühimdi. Allah Resûlü de en mühim olanı yapmıştı. Nitekim Safvan'a karşı gösterilen bu cömertlik neticesiz kalmamıştı. "Bu ölçüde bir kerem ancak bir nebiden beklenebilir." demiş, hemen kelime-i şehadet getirerek Müslüman olmuştu.[482]

O, kendisinden bir şey istenildiğinde, varsa verir, olmadığı takdirde de vaad ederdi. Bazen üzerine giydiği tek elbisesini bile isteyen olur, O da hiç çekinmeden hemen verirdi.

Bir şahıs gelip O'ndan bir şey istemişti, Allah Resûlü ona istediği şeyi vermişti. Bir başkası gelip istemiş, O yine vermişti. Başka biri istediğinde ise, verecek bir şey kalmadığı için Allah Resûlü vaad etmişti. Yani mal eline geçtiği ilk fırsatta ona verecekti. Bu durum Hz. Ömer'i fevkalâde üzmüş, Allah Resûlü'nün bu derece rahatsız edilmesinden rahatsız olmuştu. Dizleri üzerine doğruldu ve: سُئِلْتَ فَأَعْطَيْتَ ثُمَّ سُئِلْتَ فَأَعْطَيْتَ ثُمَّ سُئِلْتَ فَوَعَدْتَ *"İstediler verdin. Bir daha istediler yine verdin. Bir daha istediler vaad ettin. Yani, kendini bu kadar eziyete sokma yâ Resûlallah!"* dedi. Ancak bu sözler, Allah Resûlü'nün hiç hoşuna gitmemişti. Kaşlarının hafif çatıldığını gören Abdullah b. Huzâfetü's-Sehmî ayağa kalkmış ve: أَنْفِقْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ! وَلَا

تَخْشَ مِنْ ذِي الْعَرْشِ إِقْلَالًا diyerek tesellide bulunmuştu. Yani: *"Ver ey Allah'ın Resûlü, sakın Allah'ın seni fakir bırakacağını ve senden nimetlerini kesivereceğini zannetme!"* İki Cihan Serveri bir müddet sükût buyurdu ve ardından şöyle dedi: بِذٰلِكَ أُمِرْتُ *"İşte ben de bununla emrolundum."*[483]

Ferazdak ne güzel söyler:

مَا قَالَ لَا قَطُّ إِلَّا فِي تَشَهُّدِهِ لَوْلَا التَّشَهُّدُ كَانَتْ لَاؤُهُ نَعَمُ

"O, teşehhüdün dışında asla "Hayır" demedi.
Eğer teşehhüd olmasaydı O'nun "Hayır" sözü de "Evet" olurdu."

O, *"Evet"*lerle bu kadar bütünleşmiş bulunuyordu. Şer'î daire içinde O'ndan ne istense hemen icabet eder ve isteyene istediğini verirdi.

Evet, Nebiler Sultanı'nın cömertlikte de benzeri yoktu.. tekti.. bu ölçüdeki bir cömertlik de ancak peygamberlikle izah edilebilirdi.

Hem eğer cömertlik Allah'a yaklaştıran bir huy ise, Allah Resûlü nasıl cömert olmaz ki; hâlbuki O, Allah'a yakınlıkta, Cibril'i bile geride bırakmıştı...

Zaten bizzat kendisi de şöyle buyuruyordu:

اَلسَّخِيُّ قَرِيبٌ مِنَ اللّٰهِ قَرِيبٌ مِنَ الْجَنَّةِ قَرِيبٌ مِنَ النَّاسِ بَعِيدٌ مِنَ النَّارِ
وَالْبَخِيلُ بَعِيدٌ مِنَ اللّٰهِ بَعِيدٌ مِنَ الْجَنَّةِ بَعِيدٌ مِنَ النَّاسِ قَرِيبٌ مِنَ النَّارِ

"Cömert; Allah'a, Cennet'e ve insanlara yakın, Cehennem'e uzaktır. Cimri ise; Allah'a, Cennet'e ve insanlara uzak, Cehennem'e yakındır."[484]

Kitaplar, Tûbâ ağacını, kökü yukarıda, dalları aşağıda olarak resmederler. Hakikaten Tûbâ ağacı öyle midir, bilemiyorum, fakat Allah Resûlü, Cennet'ten, bizim üzerimize sarkan işte böyle bir "sehâ (cömertlik)" ağacıdır ve bundan da zerre kadar şüphemiz yoktur. O ağaca sığınan, o ağacın dallarına tutunan, bir üveyik olur ve Cennet'e uçar.

Bu mevzuda yine Allah Resûlü şöyle buyururlar:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ اللّٰهَ قَدِ اخْتَارَ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا
فَأَحْسِنُوا صُحْبَةَ الْإِسْلَامِ بِالسَّخَاءِ وَحُسْنِ الْخُلُقِ

"Ey insanlar! Allah sizin için din olarak İslâm'ı seçti. Öyleyse siz de İslâm'la olan arkadaşlığınızı, cömertlik ve güzel ahlâkla bütünleştirin."[485]

İslâm, güzel ahlâk ve cömertlik yörüngesinde yürür. Kemalâta medar hiçbir yanınız olmasa da siz yine güzel ahlâkla zirveleri tutabilirsiniz. Cömertlik ise o ahlâkın disiplinlerinden biridir. *"Güzel ahlâk ve cömertlikle dininizi*

güzelleştirin! Cömertlik bir ağaç gibidir. Kökü Cennet'te, dalları ise dünyaya sarkmıştır. Her kim, o ağacın altında yaşar ve cömertçe davranırsa, er-geç o ağacın dallarından birine tutunur ve o ağacın kökünün bulunduğu Cennet'e yükselir."[486]

Cimrilik, bir dengesizlik, bir ifratsa, yok yere saçıp savurma da bir tefrittir.. v e ikisi de birer dengesizliktir. Peygamber fetaneti, cömertliği İslâm dinini i'lâda kullanır. O, rahmet ve yumuşak huylulukla kalblere girdiği gibi, Allah'ın kendisine ihsan ettiği şeyleri kullanmak suretiyle de kalblere girmiş ve en açılmaz zannedilen kalbleri açmıştır.

Hz. Hatice Validemiz, İslâm'a en erken uyanan kadındır. Zaten Hatice, kelime mânâsıyla da *"erken doğan"* demektir. O, Efendimiz'den on beş sene erken doğmuş ve İslâm'a da herkesten erken uyanmıştır. Onda aynı zamanda böyle bir isim-müsemma uygunluğu da var. Mekke'nin en zenginlerinden olan bu kadın bütün servetini Allah ve Resûlü uğruna harcayıp tüketmiş.. öyle ki vefat ettiği zaman belki bir kefen bezi alacak kadar dahi varlığı kalmamıştı. İhtimal Allah Resûlü, borç bulduğu para ile ona kefen bezi almıştı ki, bence, o büyük kadın için en uygun ölüm şekli, ölüm sonrası hâli de böyle olmalıydı. Hâlbuki O, İslâm'a girmeden önce zenginliğiyle dillere destandı. Bu koca servet, son kuruşuna kadar dinin i'lâsı uğruna sarfedilmişti. Bu da ayrı bir sırat-ı müstakîm örneğiydi. Allah Resûlü, keremini öyle bir fetanetle kullanmıştı ki, yaptığı cömertliğin zerresi dahi boşa gitmemiş ve İslâm gücü olarak geriye dönmüştü...

Ve O'nun Tevazuu

O'nun mahviyet ve tevazuu da, fetanetinin ayrı bir buudu olarak yıldız gibi parlamaktadır. O, şöhreti artıp herkes tarafından kabul edildikçe, mahviyeti daha da derinleşmiştir. Tevazu ve mahviyet âdeta O'nunla beraber doğmuş gibiydi.. ömrünün sonuna kadar da gelişerek devam etti. مَنْ تَوَاضَعَ لِلّٰهِ رَفَعَهُ اللّٰهُ *"Kim Allah karşısında mütevazi olursa Allah onu yüceltir."*[487] diyen ve dediğini en iyi şekilde tatbik ve temsil eden, Hz. Muhammed Aleyhisselâm'dır.

O, her zaman kendisini insanlardan herhangi bir insan olarak görmüş ve hiçbir zaman kendini onlardan ayrı tutmamıştır. كُنْ عِنْدَ النَّاسِ فَرْدًا مِنَ النَّاسِ şeklinde Hz. Ali'ye isnat edilen hoş bir söz vardır ki, O, hayatını hep o çizgide sürdürmüş ve insanlardan bir insan olarak kalmaya fevkalâde özen göstermiştir.

Evet, dünyevî makam ve mansıplar insanı şımartmamalı ve ona kendini unutturmamalıdır. İnsan, kral da olabilir, kır bekçisi de. Bunlar, insan olmakta müşterektir. Öyleyse bir insanın üzerine aldığı mükellefiyetin keyfiyeti, onu bir başka varlık hâline getiremez. Dolayısıyla da insan, her zaman ve zeminde kendisini insanlardan bir insan olarak kabul etmelidir.

Eğer demokrasi denilen sistem, bazılarının kabul ettiği gibi yeryüzünde en zirve bir sistem ise, İslâm bu zirveyi hem de asırlar önce yakalamıştır. Fakat biz, İslâm tam bir demokratik sistemdir, diyemeyiz.

İşte sistemin mükemmeliyetini gösteren içtimaîde bazı kesitler:

Hz. Ali, bir zimmî ile muhâkeme olmak için mahkemeye geldiğinde Kadı Şüreyh, oturması için ona yer gösterir. Hz. Ali bu ilgiden memnuniyetsizliğini izhar eder. Zira hasmı ile aynı şartlarda olmalıdır. Düşünün ki, o gün Hz. Ali, büyük bir devletin halifesi, yani devlet reisidir.[488]

Allah Resûlü hayatla kaynaşmış, bir fıtrat insanı olmuştu. Çok kere O'nun meclisine ilk gelenler, Peygamberin kim olduğunu bilemezler; ancak sahabinin tavırlarıyla veya O konuşmaya başlayınca Allah Resûlü olduğunu fark edebilirlerdi. Hicret esnasında, Medinelilerden o güne kadar Allah Resûlü'nü görmemiş olanların pek çoğu o gün Hz. Ebû Bekir'in elini öpmeye koşmuşlardı. Yani onu Allah Resûlü sanmışlardı. Ancak o, kalkıp ridâsıyla Efendimiz'e gölge yapınca Allah Resûlü'nün kim olduğu anlaşılmıştı.[489] Böyle olmuştu, zira Allah Resûlü kendisini Ebû Bekir'den ayıran herhangi bir davranışta bulunmuyordu.

Mekke'yi fethedip şehre girerken nasıl bir mahviyete büründüğü dillere destan. Biniti üzerinde o denli iki büklüm idi ki, neredeyse başı, bindiği hayvanın eğer kaşına değecekti. O şanlı Nebi, o şanlı beldeye işte böyle bir mahviyet ruhuyla girmişti.[490]

Başta Hz. Âişe Validemiz olmak üzere birçok sahabiden rivayet edilen bir hadis bize şunları anlatır: *"Allah Resûlü, evinde, herhangi bir insan gibi davranırdı. Kendi elbisesini yamar, ayakkabılarını tamir eder ve ev işlerinde hanımlarına yardımda bulunurdu."*[491] Bunları yaptığı sırada O'nun adı cihanın dört bir yanında anılıyor; herkes O'ndan ve getirdiği dinden bahsediyordu. O, zamanını öyle ayarlamıştı ki, bu kadar mühim sorumlulukları arasında, bu gibi işlere de fırsat bulabiliyordu. O, her güzel hasletin zirvesinde oturmaya lâyıktı ve öyle de oldu...

İnsanlar Arasındaydı

Büyüklerde büyüklüğün alâmeti tevazu ve mahviyettir. Küçüklüğün emaresi ise tekebbürdür. Allah Resûlü, insanlar içinde en büyük insandır. Öyle ise tevazuu da öyle olmalıydı...

Mescit yapımında herkes gibi kerpiç taşıyan,[492] hendek kazımında herkes karnına bir taş bağlarken iki taş bağlayan,[493] karşısına gelen ve mehâbetinden dolayı sıtmalı gibi titreyen bir adama: *"Kardeşim, korkma, ben de senin gibi, anası kuru ekmek yiyen bir insanım."*[494] diyen Allah Resûlü hiç şüphesiz insanların en mütevazisiydi.

Meclislerde otururken, büyüklük alâmeti olarak ayak ayak üstüne atıp öyle oturanlar, psikiyatrinin hangi dalında cinnetle bütünleşirler bilemem ama; onların ruhî yönlerinde ciddî bir eksiklik olduğunu kesinlikle söyleyebilirim. Allah Resûlü herkes gibi oturur ve herkes gibi davranırdı. Evet, O'nun her hareketi belli bir edep dairesi içinde cereyan ederdi. O, büyüklüğünü, her zaman yüzünü yere koymak ve seccadede gerilmek suretiyle gösterirdi.

مَنْ تَوَاضَعَ لِلّٰهِ رَفَعَهُ اللّٰهُ وَمَنْ تَكَبَّرَ وَضَعَهُ اللّٰهُ *"Kim Allah için tevazu gösterirse Allah onu yüceltir. Kim kibirlenirse Allah onun burnunu yere sürter."*[495]

Tevazu ve mahviyet, insana iki kanat gibidir; onu yüceler yücesi bir âleme doğru pervaz ettirirler. Allah Resûlü, tevazuu sayesinde aşılmazları aşmış ve ebedlere kadar insanlığın lideri olmuştur. Zaman ve mekânın dar buudlarını aşan bu mümtaz ve seçkin liderin karşısına insanlar çok rahatlıkla çıkar ve söyleyeceklerini de rahatlıkla söylerlerdi. Çünkü kendisi de çok rahat bir insandı.

Müslim ve Ebû Dâvûd naklediyor: "Bir gün aklından zoru olan bir kadın geldi, Allah Resûlü'ne, *'Yâ Resûlallah, Seninle bir işim var.'* dedi. Allah Resûlü onunla beraber yolun bir kenarına çekildi, sıkıntısını dinledi ve problemini çözdü."[496]

Buhârî'nin Hz. Enes'ten rivayet ettiğine göre ise bir cariye gelir, Efendimiz'in kolundan tutarak çeker, O'na bir işini gördürmek isterdi de Efendimiz gayet rahat bir şekilde gider, ona yardım eder gelirdi.[497]

Bu iş, belki bir ev süpürmek, belki de yıkanmış çamaşırları sıkmaktı. İşin keyfiyeti ne olursa olsun, Allah Resûlü bu işi yapardı. Zira O bir fıtrat insanıydı ve O'nun bu hareketi asla zillet de değildi. Zillet, O'nun rüyalarına

bile girememişti. Nasıl girer ki, O, küfür ve isyan karşısında kükremiş bir aslan gibiydi. Ve yukarıda da söylediğimiz gibi, O, insanların en şecaatlisiydi. Hz. Ali der ki: *"Biz muharebe meydanında korktuğumuz zaman Allah Resûlü'nün arkasına sığınır ve O'nunla korunurduk."*[498] Hatta O'nun atmosferi, çevresindekilere emniyet ve güven verirdi. Öyle ise böyle bir insan, bu şekilde bir mahviyet gösteriyorsa, bu sadece O'nun tevazuundandır.

Fıtrîliği

Tevazu zillet olmadığı gibi, kibir de vakar değildir. Allah Resûlü, tevazuunda da mutlak bir ölçü ve denge içindeydi. Evet, O'nun bu sıfatı da bizlere *"Muhammedün Resûlullah"* dedirtir.

Bir hâkim, mahkemede ciddî olmalıdır. Bu, vakardır. Ancak, aynı tavır evinde çocuklarına karşı kibir olur. Zira insan, hanesinde, hane halkından biri gibi davranmalıdır. Bunlar birer Kur'ânî düsturdur ve en güzel tatbikçisi de Allah Resûlü'dür. Daha sonrakilerinki O'na imtisal ve O'nu taklittir.

Herkes O'nu büyüklerden daha büyük görebilir; fakat O şöyle demektedir: *"Hiç kimse kendi ameliyle Cennet'e giremez." "Sen de mi?" diyenlere de: "Evet, ben de.. eğer Allah (celle celâluhu) rahmetiyle sarıp sarmalamazsa."*[499]

Evet işte O, bu sözü söyleyecek kadar tabiî ve fıtrî bir insandı. Kendisini insanlar arasında bir fert ve bir parça olarak görüyor, sonra da davranışlarını bu anlayışa göre ayarlıyordu.

Bir gün Hz. Ömer gelip, Allah Resûlü'nden umre için izin istemişti. Umre için de O'ndan izin alınıyordu. Zira onlar, disiplin insanıydılar. Her işlerinde, her müşkillerinde Allah Resûlü'nün yanına koşar, iş ve müşkillerini hep O'na arz ederlerdi. Evinde gelinlik kızı olan O'na gelir: *"Yâ Resûlallah, evimde gelinlik kızım var. Evlendirmek istediğin biri varsa emir buyur."* der.. bir başkası, bahçesini vakfetmek istiyorsa gelir durumu evvelâ Allah Resûlü'ne arz eder.. itikâfa girmek isteyen, sefere çıkmak murat eden hep Allah Resûlü'ne gelir ve O'ndan izin alırdı. İşte şimdi Hz. Ömer de gelmiş, umre için izin istiyordu. Allah Resûlü onun bu talebini geri çevirmediği gibi, Hz. Ömer'i hayatının sonuna kadar heyecanlandırıp coşturacak bir talepte de bulunacaktı:

يَا أُخَيَّ أَشْرِكْنَا فِي دُعَائِكَ وَلَا تَنْسَنَا *"Kardeşim, duana bizi de ortak et, bizi unutma."*[500] Bu münasebetle Hz. Ömer bir gün şöyle diyecektir: "O gün dünyalar benim olsaydı, o kadar sevinmezdim."[501]

Tevazuu ve Kulluk Buudu

O'ndaki bu tevazu ve mahviyet, fethettiği gönülleri bir daha fethediyordu. Bu fetihlerle O, ümmetinin elinden tutup, onları nurdan helezonlarla mânânın zirvelerine çıkarıyordu. Ömer, ilk hamlesiyle zaten alacağı mesafeyi almıştı. Ama Allah Resûlü onları yukarılara ve daha yukarılara çıkarmak istiyordu ve öyle de yaptı. Bedevi bir toplumdan, muallim ve mürşit bir cemaat meydana getirdi. O, insanları zirvelere doğru yükseltirken, kendisi de amûdî olarak yükseliyordu. Ne var ki O'nun, katettiği merhalelerle doğru orantılı olarak sadece tevazu ve mahviyeti artıyor; nefsine bakan yönüyle ise, kendini kullardan bir kul görme hissiyle dolup taşıyordu.

Mevsuk hadis kitapları rivayet ediyor:

"Allah Resûlü, Cibril'le oturmuş sohbet ediyordu.. ve kim bilir kaç günden beri ağzına bir şey koymamıştı. Cibril O'nun en sadık dostuydu. Zayıf bir rivayette Allah Resûlü'ne şöyle demişti: *"Ben, Senden sonra yeryüzüne ancak birkaç defa ineceğim."* Çünkü Hz. Muhammed Aleyhisselâm'sız bir dünya Cibril'e de hicran olur. (Nitekim, seneler var ki bu dünya bize de hicran olmuştur.) Ve Cibril'e bu durumunu söyledi: *"Günlerdir ağzıma bir şey koymadım."* Birden gök gürültüsü gibi ses duyuldu. Bir melek iniyordu. (Taberânî'deki rivayet onun İsrafil Aleyhisselâm olduğunu söyler.) Cibril, Efendimiz'e bu meleğin dünyaya ilk defa indiğini haber verir. Melek Cenâb-ı Hak'tan selâm getirmiştir.. Allah (celle celâluhu) sormaktadır: *"Melik bir peygamber mi, yoksa kul bir peygamber mi olmak istersin?"* Allah Resûlü, Cenâb-ı Hak'tan gelen bu teklif karşısında tahayyürle Cibril'e bakar. (O, belli bir noktaya kadar Cibril'den mârifet dersi alırdı. Hatta miraçta, Efendimiz, Cibril'in Cenâb-ı Hakk'a karşı olan kurbiyet tavrına hayran kalmıştı.. ve bunu bir münasebetle de zikrederler.[502] Evet, Cenâb-ı Hakk'ı, Cibril gibi bir meleğin bilmesi ölçüsünde bilmek mümkün değildir.) Cibril Allah Resûlü'ne işaret eder ve şöyle der: تَوَاضَعْ لِرَبِّكَ يَا مُحَمَّدُ *"Ey Allah'ın Resûlü! Rabbine karşı mütevazi ol!"*

Zaten, bizzat Cenâb-ı Hak da Kur'ân diliyle, Resûlü'ne tevazuu emretmiyor mu: وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ *"Sana tâbi olan mü'minlere tevazu kanatlarını indirebildiğin kadar indir."*[503] gibi nice âyetler var Kur'ân'da.

Ve, Allah Resûlü de aynı şeyi talep etti: بَلْ عَبْدًا رَسُولًا *"Kul bir peygamber

olmayı isterim."[504]

O kulluğu tercih edince, Allah (celle celâluhu) da O'nun kulluğunu O'na baş tacı yaptı. Kur'ân O'nu birçok yerde hep kulluğu ile anlatır. Müslümanlar da şehadet getirirken, O'nun, Allah'ın kulu ve resûlü olduğuna şahitlik ederler. Evet O, evvelâ Allah'ın kulu sonra da resûlüdür. Kulluk risaletten önce gelir.

Herkes birilerinin kulu olabilir ve onlara ait bir tasmayı boynunda taşıyabilir. Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) ise evvel-âhir hep Allah'ın kulu ve kölesi olmuştur. O, hayatının hiçbir devresinde, hiçbir safhasında başkasına boyun büküp bel kırmamıştır. Ubûdiyet O'nun aslî vasıflarındandır.

O, kuldur. Cenâb-ı Hak, Kur'ân-ı Kerim'de O'nun kulluğunu nazara vererek: وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللّٰهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا *"Allah'ın kulu namaz kılmak için kalktığında, (cinler O'nun ibadetini görmek için) birbirine girercesine etrafında toplanıverdiler."*[505] der.

İster bu Allah Resûlü'nün başına üşüşme işi cinlere, ister Mekke müşriklerine izafe edilmiş olsun, bizim için mühim olan, O'nun Kur'ân'da *"Abdullah"* unvan-ı âlisiyle zikredilmiş olmasıdır.

Kur'ân'ın Allah kelâmı olduğunu anlatan ve bu mevzuda şüphesi olanları muarazaya davet eden şu âyetinde de O'na yine "Kul" denilmektedir:

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ
مِنْ دُونِ اللّٰهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ۝فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي
وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ

"Kulumuz Muhammed'e indirdiğimiz Kur'ân'dan şüphe ediyorsanız, siz de onun benzeri bir sûre meydana getirin. Eğer doğru sözlü iseniz, Allah'tan başka güvendiklerinizi de yardıma çağırınız. Yapamazsanız –ki yapamayacaksınız– o takdirde, inkâr edenler için hazırlanan ve yakıtı insanlarla taşlar olan ateşten sakının."[506]

Yine Kur'ân-ı Kerim, O'nu en çok yükseldiği nokta itibarıyla ele alırken, kulluğuyla ele alır:

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى الَّذِي
بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ اٰيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

"Kulu Muhammed'i bir gece Mescid-i Haram'dan, kendisine bir kısım

âyetlerimizi göstermek için Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şanı yücedir. Doğrusu O, Semî'dir, Basîr'dir (İşitir ve görür)."[507]

Boykot hâdisesi, sonra Hz. Hatice ve Ebû Talib'in vefatları, âdeta Allah Resûlü'nü insanlar arasında hâmisiz hâle getirmişti. Sebepler bütünüyle sukut edip ve O'na destek olan payandalar bir bir kırılınca, kırılıp da tutunacak dal kalmayınca, Müsebbibü'l-Esbab (sebepleri elinde tutan Allah) ehadiyet burcunda, kemal-i rahmetle tecellî etti. Çağın büyük mütefekkirinin beyanı içinde; ehadiyet nuru, tevhid burcunda göründü..[508] ve Allah Resûlü, Rabbini, Mâlikini ve Hâlıkını bizzat görmek üzere semalar ötesine davet edildi.. ve oralarda en şerefli bir misafir olarak ağırlandı.

Burada asıl gayemiz miracı anlatmak değildir. Bu itibarla o fasla hiç girmeyeceğim. Ne var ki bir hususa dikkatinizi çekmek için bu girizgâha girme mecburiyetinde kaldım, o da şudur:

Allah (celle celâluhu), böyle mühim bir mucizeyi anlatma sadedinde, Efendimiz'i, ne Kur'ân'daki, ne İncil'deki, ne de Tevrat'taki isimleriyle, yani, Muhammed, Ahmed ve Ahyed'le anmıyor da, O'nun kulluğundan bahisle *"Abduhû"* diyor. Sanki O: *"Ben kul oldum."* deyince, Allah (celle celâluhu) da O'na diyor ki: *"Madem sen kul oldun; Ben de kulluğu en büyük bir değer ve kıymet hâline getirdim.. ve yeryüzünde en büyük değer olarak kulluğu kabul ediyorum. Onun için, nerede senin değer ve kıymetinden bahsetmek istersem, orada senin kulluğunu nazara vereceğim. Hem öyle bir nazara vereceğim ki, her Müslüman şehadetinde senin risaletinden evvel kulluğunu ifade edecek ve dünyanın dört bir yanı onların bu âvâzlarıyla lerzeye gelecek..."* Evet, dünyanın her tarafı senin kul olduğunu haykıracak.

Ve Bir Hulâsa

Şemâil kitaplarında Allah Resûlü bütün yönleriyle anlatılır. Fizikî yönüyle O nasıl mükemmel bir insandır, ruh ve karakter yönüyle de öyle mükemmeldir. Bunlardan Hz. Ali'ye dayanan bir sözde, Allah Resûlü bize şöyle anlatılır:

كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ أَجْوَدَ النَّاسِ كَفًّا، وَأَشْرَحَهُمْ صَدْرًا، وَأَصْدَقَ النَّاسِ لَهْجَةً، وَأَلْيَنَهُمْ عَرِيكَةً وَأَكْرَمَهُمْ عِشْرَةً. مَنْ رَاٰهُ بَدِيهَةً هَابَهُ وَمَنْ خَالَطَهُ مَعْرِفَةً أَحَبَّهُ

"Allah Resûlü, insanların en cömerdiydi.

İnsanların hilm u silmi en geniş olanı, en geniş sinelisiydi. (Dünya kadar ağır yükleri yüklenmiş ve 'Of' demeden kaldırıp taşımış.. akla hayale

gelmedik tahammül-fersâ işleri göğüslemiş ve her türlü cefa, işkence ve mürüvvetsizliğe karşı hep mürüvvetle muamele etmişti.)

O, lehçe yönüyle insanların en isabetlisiydi. (Yani sözü en doğru olanıydı. O'ndan, şaka yaparken bile bir kelimenin kırkta biri kadar hilâf-ı vaki beyan sâdır olmamıştır. Rüyasında dahi ağzından yalan çıkmamıştır. Doğru oturmuş, doğru kalkmış, doğru konuşmuş, doğru düşünmüş, doğru söylemiş ve doğruluğa davet etmiştir.)

O , fevkalâde tabiî bir insandı. (Yanında otursaydınız hiç rahatsız olmazdınız. Bir arkadaşınızla oturuyor gibi sizi rahat ettirirdi. Öyle bir tabiatı, öyle yüksek bir ruhu vardı ki, hiçbir insan O'nun seviyesine çıkamaz, O'nun gibi oturamaz, O'nun gibi düşünemez ve O'nun gibi olamazdı. O, tenezzülen meclistekilerin seviyesine iner, yanındakileri hiçbir zaman aradaki farkla ezmez ve rahatsız etmezdi. Bir yerde O'nun gibi yürüyemeyen bir insan görse en zayıfın yürüyüşüyle yürürdü. Zaten böyle yapılmasını da emreden yine O idi.[509] *Hayatın bütün ünitelerine şâmil bu prensip O'nda her zaman ve zeminde tatbik bulurdu.)*

O, insanların en kibarı, en nezaketlisiydi.

O'nu ilk defa gören biri, heybetinden ürkerdi; biraz O'nunla beraber bulunup tanıma imkânı elde eden ise O'na dilbeste olurdu."[510]

Hele yakınında bulunanlar, O'nu herkesten daha fazla severlerdi. Hz. Ebû Bekir O'na herkesten yakındı ve O'nu herkesten çok seviyordu.

Ne O'ndan evvel ne de sonra O'nun gibi sevilen bir ikinci insan göstermek mümkün değildir. Kimisi diliyle kimisi de hâliyle ama bütün inananlar bütün içtenlikleriyle durmadan şöyle demişlerdir ve diyeceklerdir de:

"Sana Cânân gönül hayran nedendir?
Cemalin gün gibi rahşân nedendir?"

Evet, öyledir. Çünkü O, Âlemlerin Rabbi'nin sevgilisidir...

470 Bkz.: Nisâ sûresi, 4/128; Teğâbün sûresi, 59/9; Haşir sûresi, 64/16.

471 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 1/131, 133; Taberî, *Câmiu'l-beyan* 15/164.

472 Buhârî, *rikak* 3; Tirmizî, *zühd* 44; İbn Mâce, *zühd* 3.

473 Hâkim, *el-Müstedrek* 4/344; Beyhakî, *Şuabü'l-iman* 7/365; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* 1/30-31.

474 Bkz.: Enfâl sûresi, 8/41; Taberî, *Câmiu'l-beyan* 9/175-176; Mergînânî, *el-Hidâye* 2/148.

475 Buhârî, *tefsir* (66) 2; Müslim, *talak* 30-31.

476 İbn Sa'd, *et-Tabakâtu'l-kübrâ* 2/152.

477 Buhârî, *cihad* 24; Müslim, *fedâil* 48.

478 Dârimî, *mukaddime* 10; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 2/206; Hâkim, *el-Müstedrek* 4/207.

479 Buhârî, *cihad* 24; Müslim, *fedâil* 48.

480 Buhârî, *savm* 7; Müslim, *fedâil* 50.

481 Ebû Dâvûd, *harac* 19, *edeb* 99.

482 Vâkıdî, *Megâzî* 2/854-855; İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk* 24/114. Ayrıca bkz.: Müslim, *fedâil* 59; Tirmizî, *zekât* 30.

483 Tirmizî, *Şemâil* s.294; Taberî, *Tehzîbü'l-âsâr* 1/54.

484 Tirmizî, *birr* 40; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 3/27.

485 İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk* 50/289.

486 İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk* 50/289.

487 Müslim, *birr* 69; Tirmizî, *birr* 82; Bezzâr, *el-Müsned* 3/161; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 5/140. (Lafız el-Mu'cemü'l-evsat'tan.)

488 İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk* 23/23-24, 42/487.

489 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 3/20; Taberî, *Tarihu'l-ümem ve'l-mülûk* 1/571.

490 Bkz.: İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 5/63; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned* 6/120.

491 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 6/256; et-Tirmizî, *eş-Şemâil* s.283.

492 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 2/381.

493 Tirmizî, *zühd* 39; et-Taberî, *Tehzîbü'l-âsâr* 1/274.

494 İbn Mâce, *et'ime* 30.

495 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 3/76; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 5/140. (Lafız el-Mu'cemü'l-evsat'tan.)

496 Müslim, *fedâil* 76; Ebû Dâvûd, *edeb* 12.

497 Buhârî, *edeb* 61; İbn Mâce, *zühd* 16.

498 İbn Ca'd, *Müsned* s.372; Ebû Ya'lâ, *Müsned* 1/258; Hâkim, *el-Müstedrek* 2/155.

499 Buhârî, *rikak* 18; Müslim, *sıfâtü'l-münâfikîn* 71-78.

500 Tirmizî, *daavât* 109; Ebû Dâvûd, *vitr* 23.

501 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/29.

502 İbn Ebî Âsım, *es-Sünne* 1/276; Hakîm Tirmizî, *Nevâdiru'l-usûl* 2/127; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 5/64.

503 Şuarâ sûresi, 26/215.

504 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 2/231; Abdürrezzak, *el-Musannef* 3/183-184; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 7/88; Beyhakî, *Şuabü'l-iman* 1/177.

505 Cin sûresi, 72/19.

506 Bakara sûresi, 2/23-24.

507 İsrâ sûresi, 17/1.

508 Bediüzzaman, *Lem'alar* 1. Lem'a.

509 Bkz.: Ebû Dâvûd, *salât* 39; Nesâî, *ezan* 32.

510 Tirmizî, *menâkıb* 8; *Şemâil* s.33.

5. İSMET

a. GENEL MÂNÂDA İSMET

aa. İsmetin Lügavî ve Istılâhî Mânâsı

Peygamberlerin sıfatlarından birisi de, onların masum ve günahsız olmalarıdır. Buna biz, "ismet" diyoruz.

İsmet, lugatte "menetme, engelleme veya himayeye alınmış, korunmuş" mânâlarına gelir. Istılahta ise ismet, peygamberlerin küçük-büyük bütün günahlardan –Cenâb-ı Hakk'ın inayetiyle– korunmuş olmaları demektir. Yani Allah (celle celâluhu), peygamber olarak göndereceği kuluna asla günah işleme fırsatı vermez.. ve O, peygamberlerine günah işletmez.

Bu kelime Kur'ân-ı Kerim'de de çeşitli vesilelerle zikredilir. Bu cümleden olarak şu misalleri verebiliriz:

Hz. Nuh (aleyhisselâm) oğluna hitaben: يَا بُنَيَّ ارْكَبْ مَعَنَا *"Gel yavrum, sen de bizimle beraber gemiye bin!"* dediğinde oğlu سَاٰوِي إِلَى جَبَلٍ يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ *"Bir dağa sığınırım, o, beni sudan korur."* cevabını verir. İşte bu âyette geçen يَعْصِمُنِي fiili "ع ص م" kökünden gelir ki, "ismet"le aynı mânâyadır ve korunmak demektir. Hz. Nuh (aleyhisselâm) da, oğluna verdiği cevapta aynı kökten gelen bir kelime ile mukabele eder: لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللّٰهِ *"Bugün Allah'ın emrine karşı koruyacak yoktur!"* der.[511] "Âsım", ister kendi mânâsına isterse "Masum" mânâsına kullanılmış olsun, çok fazla fark etmez.

Her ikisinde de biri "koruyan", diğeri "korunmuş" olmak üzere "ismet" kökü etrafında döndüğünü görürüz.

Zeliha, Yusuf'un iffet ve ismetini anlatırken وَلَقَدْ رَاوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ *"Ondan kâm almak istedim, o ise iffetli davrandı."* der.[512] Âyette geçen اِسْتَعْصَمَ "Korundu, kaçındı, imtina etti." gibi mânâlara da gelir.

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّٰهِ جَمِيعًا âyetinde[513] geçen اِعْتَصَمَ sımsıkı sarılmak ve kopup gitmemek için bir şeye sağlam tutunmak demektir ki, bu da, Allah'ın ipine tutunmayı emirdir. O ipe tutunan, düşmekten ve sapmaktan korunmuş olur.

وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ *"Allah seni insanlardan koruyacaktır."*[514] âyetindeki يَعْصِمُكَ fiili de aynı mânâyadır.

ab. Her Peygamber Masumdur

Bütün peygamberler (aleyhimüsselâm) masumdur. Onların hayatında kasdî herhangi bir inhiraf söz konusu değildir. Onlar, seçkin ve kudsî olarak yaratılmış müstesna insanlardır. Sadece hayırlı değil, hayırlılar içinde de en seçkinlerinden daha seçkindirler. Ve onlar bütün bir hayat boyu da bu seçkinlik ve kudsiyetlerine zerre kadar gölge düşürmemişlerdir.

Nebilerin fıtratları sâfi, ruhları ulvî, iradeleri sağlam ve gönülleri de pırıl pırıldır. Allah'tan (celle celâluhu) gelen tecellîler onlarda, geldiği keyfiyet üzere tebellür eder ve kendi buudlarıyla görülür ve sezilir. Onlar güneş şualarını aksettiren ve aynen yansıtan bir sızıntı, bir reşha gibidirler; onların gönüllerinde ışık kırılması veya renk istihalesi olmaz.!

Evet, öyledir; mantıken de öyle olması gerekir. Çünkü nebiler, tebliğ vazifesiyle aramızda bulunurlar... Onların varlık gayesi, sadece ve sadece tebliğdir. Yani, Cenâb-ı Hakk 'ın emir ve buyruklarına ilk muhatap onlardır.. ve aldıkları emirleri insanlara olduğu gibi aktarırlar. Eğer peygamberler, böyle dupduru bir ruh yapısına sahip olmasalardı, gelen ilâhî mesajları, geldiği gibi intikale muvaffak olamazlardı. Hem de, ilâhî vahiy onların saydam olmayan mahiyetlerine, duru olmayan gönüllerine, saf olmayan vicdanlarına çarpar, âdeta ışık gibi kırılır ve ışığın kırılıp başkalaşması misillü, bu mat satıh ve bünyeler her şeyi kendi his, duygu ve düşüncelerinin alaca karanlığında değerlendirir, isteyerek veya istemeyerek çarpıtırlar. Böylece Cenâb-ı Hakk'ın istek ve emirlerine uygun keyfiyeti de kaybolur gider.

Nebiler, aynı zamanda, Zât-ı Akdes ve Mukaddes'e ait esrarı bize intikal ettirmek için birer ayna vazifesi görürler. Bu aynanın tertemiz olması gerekir ki, vicdanlara aksettirdiği hakikatler yanıltıcı olmasın.

İnsan; iman, itikat ve amele ait bütün dinî hükümleri peygamberler vasıtasıyla öğrenir. İnsan, onlarda dini en kâmil ve mükemmel hâlde görmelidir ki, onlara ittiba ile dünya ve ahiret saadetini elde edebilsin.. insanlara kudve ve imam olan küllî rehberler, eğer günah işleyecek olsalar, onlara ittiba nasıl caiz olabilir ki? Onlara ittiba, insanda istikamet arayışı düşüncesine bağlıdır. İnhiraf edebilen insanların arkasından gitmek, insandaki bu arayış düşüncesine terstir. Hayır, hiçbir peygamber günah işlememiş ve hepsi de bütün hareket ve davranışlarında en güzel, en mükemmel bir hayat yaşamış ve hayatlarını hep aynı istikamette geçirmişlerdir. Kendisi Cennet'e ehil olmayan bir insanın, insanların elinden tutup onları Cennet'e ehil hâle getirebileceğine inanmak ne kadar zordur. Evet, hâlbuki Cenâb-ı Hak, bütün peygamberleri, insanları

Cennet'e ehil hâle getirsinler diye göndermiştir.

Peygamberlerin masumiyetindendir ki, ilâhî vahye dayanan din ile, beşerî sistem ve teoriler arasında, kıyas kabul etmeyecek ölçüde, dine ait bir üstünlük göze çarpmaktadır. Eğer durum böyle olmasaydı, netice de böyle olmazdı.

Elbette, peygamberlerin hususiyle de nübüvvetten evvel, kendilerine göre bir idealleri vardı.. ve bunun böyle kabul edilmesinde de bir mahzur yoktu. Her hâlde ondandı ki, Allah Resûlü, insanlığın kurtuluşu için kıvranırken O'nun nübüvvet öncesi, Nur Dağı'nda yaşadığı sancılar bu kabîl gaye-i hayal buudlu hafakanlardı. Evet, O'nda bir ideal ve bir gaye vardı; o da; bu insanlar, bu bataklıktan muhakkak kurtarılmalıydı. Ne var ki; onun sınırı işte burada bitiyordu. İnsanlığın kurtarılma reçetesi O'na ve O'nun düşüncesine ait değildi. O reçete doğrudan doğruya vahiy kanalıyla Cenâb-ı Hak'tan gelecekti.

İşte, idealizmle vahiy yolu burada birbirinden ayrılır: Biri tamamen beşerî, diğeri ise tamamen ilâhîdir. Öyleyse, o ilâhî sistemi yüklenecek nebi de, diğer idealistlerden tamamen ayrı bir ruh yapısına sahip olmalıdır ve öyle olmuştur.

Burada şunu da kaydetmeden geçemeyeceğim: Nasıl ki, nebiler idealistlerden ayrılmıştır ve nebiler masumiyetle donatılmıştır. Öyle ise, nebiye ittiba eden ümmet de aynı yapıya ve aynı masumiyete sahip olmalıdır. Nebi cemaatini diğer yığınlardan ayıran özellik de bence işte budur!

Şüphesiz, herkesin bir ideali olmalıdır. İdealsiz insanlar başıboş ve yörüngesiz sayılırlar. Onun içindir ki, bir söz sultanı: "Gaye-i hayal olmazsa ya nisyan veya tenasi edilse ezhân enelere döner."[515] demektedir. Gaye-i hayal, eski bir tabirdir ki, bugün mefkûre ve ideal kelimeleriyle karşılamaya çalışıyoruz.

Peygamberlerin masumiyet ve günahsızlıkları, onlarda fıtrat ve yaratılış hâline gelmiş ve âdeta günahsızlık onların yapılarının bir buudu olmuştur. Ayın yüzünde, güneşin bağrında bir kısım siyah lekeler bulunabilir; fakat bir nebinin ruhunda, günahın gölgesi dahi misafir olamaz.

Bir veli günah işlese, meselâ, farkında olmadan ağzından hilâf-ı vaki söz çıksa, o veli bütün bir ömür boyu vicdanında bunun ızdırabını yaşar. Hâlbuki, farzımuhal, böyle bir söz, nebinin dudaklarından dökülecek olsaydı, onun vicdan azabı mahşerde de devam ederdi. Onun içindir ki, Hz. İbrahim (aleyhisselâm), hayatında söylediği üç târiz[516] cümlesinin (Târiz, yalan değildir. O, doğruyu ifade etmekle beraber "Limaslahatin" muhataba mantûk

dışı bir mânâyı ilhamdır ki hep yaparız.) ızdırabını mahşerde de çekmekte, kendisine şefaat etmesi için başvuranları Hz. Musa'ya (aleyhisselâm) göndermektedir.[517]

Evet, hem O hem de bütün peygamberlerin vicdanı günaha karşı bu derece duyarlı ve âdeta kapalıdır.

Biz, bu konuyu tahlil etmeyi düşünürken, Efendimiz'in masumiyetini anlatmak istiyorduk. Ancak, bütün nebiler, Allah Resûlü'nün ifadesiyle "Ebnâü allât"[518] yani aynı babanın evlâtlarıdır.. evet, onların hepsi de aynı babanın terbiyesinde yetişmiş evlâtlar gibidir. Onun için biz de, bütün peygamberlerin masumiyetine kısa da olsa temas etmeden geçemeyeceğiz. Hatta, o yüce ruh ve müstesna kametlerden, bilhassa, muharref kitaplar vasıtasıyla üzerlerine çamur atılmak istenenleri, bizzat inceleme mevzuumuza dahil edecek ve Kur'ân'ın aydınlık tayfları altında onlara atılan iftiraların iğrençliğini gözler önüne sermeye çalışacağız. Ancak yukarıda da temas ettiğimiz gibi bizim esas konumuz, Allah Resûlü'dür ve O'nun masumluğu da bu faslın ana mihveridir.

Evet, her peygamber masumdur. Hz. Muhammed Mustafa (sallallâhu aleyhi ve sellem) ise, Masumlar Masumu'dur. Zira O'nun mahiyeti bütünüyle ilâhî tecellîlerle yoğrulmuş ve O'nun gönül aynasında daima Allah (celle celâluhu) mütecellî olmuştur. Böyle bir mahiyet ve böyle bir gönüle sahip olan o yüce Ruh, elbette Masumlar Masumu olacaktır...

Allah (celle celâluhu), hususî ve çok büyük bir dava için, o davayı anlatmak üzere hususî ve ısmarlama insanlar seçmiştir ki, işte bunlar peygamberlerdir. O, bu peygamberleri, hususî durumları itibarıyla, hususî olarak hep korumuştur. Bu da, onları ismet sıfatıyla donatması ve musumiyet ufkunda tutması demektir. Çünkü onlar, her zaman, o muallâ ve müberra mevkilerini korumalıdırlar ki, bütün insanlığa rehber ve imam olabilsinler. Onların cübbe ve sarıkları her türlü çamur ve pislikten korunmuş olmalı ki, imamına bakıp ona göre vaziyet alma durumunda olanların gözleri, başka yerlerle meşgul olmasın. Onlar, insanlığı Allah'a ve Allah'ın rızasına götürmek için yol rehberi ve seyahat garantörleridir. Hâlbuki hiçbir günahta hatta en ufağında dahi, Allah'ın rızası ve hoşnutluğu yoktur. Kendisi Allah'ın rızasından mahrum bir kimse, nasıl başkalarını O'nun rızasına kavuşturacak ki? Bu kat'iyen mümkün değildir. Öyleyse peygamberlerin günah işlemeleri de mümkün değildir.

ac. Peygamberler Küçük-Büyük Günahlardan Masumdur

Cumhura göre, peygamberler, günahın küçüğünden de büyüğünden de korunmuştur. Onlar, günahın en küçüğünü dahi işlememişlerdir. Bazı peygamberlere isnat edilen sürçme ve hatalar ise, evvelâ günah değildir; ikinci olarak da onların bu sürçmeleri, peygamberliklerinden evvel vuku bulmuştur. Her iki durumda da peygamber, peygamber olarak masumdur. Hem "zellât" dediğimiz sürçmeler, onların makam ve durumlarıyla alâkalıdır. Yani bu zelleler, normal ve sıradan insanlar için hata değil; onlar, Allah'a (celle celâluhu) herkesten daha yakın olan mukarrabîn için birer hata sayılmıştır.

Dolayısıyla, tamamen onların makamlarıyla alâkalı bu sürçme tabirini sıradan bir mesele olarak değerlendirmenin yanlış olacağı kanaatindeyim.

Onlar nasıl masum olmaz da günah işleyebilirler ki, bizler bile beşerî ölçüler içinde, üç paralık bir yere memur tayin edeceğimiz insanlar için güvenlik tahkikatı yaptırtıyoruz. Bir de o şahsa tevdi edilecek vazife peygamberlik gibi önemli bir vazifeyse.. evet, onun güvenlik tahkikatı yedi göbek ötesine kadar uzatılmalıdır!

Bu kadar basit ve tamamen dünya ile alâkalı hususlarda dahi insan seçiminde, bu derece hassas davranılır da, en ulvî.. ve hem dünya hem de ukbâyı kucaklayan bir vazife, bir memuriyet ve bir kurmaylık için, o vazifenin çapıyla mütenasip hassas davranılmaz mı? Ve o vazifenin tevdi edileceği insanda, o vazifeye liyakat aranmaz mı?

Düşünün ki, nebiye vahiy getirecek olan melek dahi, melekler arasında emniyetiyle temayüz etmiş ve kendisine böyle bir vazife, bu vasfından dolayı verilmiştir. Kur'ân-ı Kerim, Cibril (aleyhisselâm) hakkında مُطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ *"Orada kendisine itaat edilir, o emîndir."*[519] demektedir. O, hem Allah'a (celle celâluhu) karşı çok mûtî hem de vahyi taşımaya en emindir. Şimdi, vahye aracı olan melekte bu vasıflar aranır da, vahyi temsil edecek olan peygamberde aynı vasıflar aranmaz mı?

Evet, Allah (celle celâluhu), böyle kudsî ve bir o kadar da nezih bir vazifeyi bir sahtekâr, bir hırsız, bir sarhoş, bir ırz ve namus düşmanıyla asla temsil ettirmez. Böyle âdî ve düşük zaafları, sıradan insanlar bile iğrenç bulurken, nasıl olur da bunlar bir peygamberde bulunabilir.? Ve böyle ayıp ve kusurları peygambere yakıştırabilen müfterilere nasıl insan ve nasıl akıllı denebilir? Evet kirli insan, pâklığın ve berraklığın temsilcisi olamaz. Ve öyle insanlara da peygamber denemez. Tabiî peygambere böyle bir kirlilik isnat edene de insan

denmez..!

Evet, akıl peygamberlerin masum olmasını gerektirir. Ve yine akıl nebilerin davasını omuzlamayı kendisine şiâr edinen kudsîlerin de ismet ve günahsızlığı gaye-i hayal hâline getirmelerini iktiza eder. Hem öyle iktiza eder ki, onlara, günaha girmek Cehennem'e girmekten daha ızdırap verici olmalıdır!..

İsmet çok önemlidir. Aslında, enbiyâ-ı izâm da, âdeta hayatlarıyla hep ismetlerini sergilemişlerdir. Muharref kitapların "hezeyan" diyebileceğim birkaç sözü istisna edilecek olursa, zaten peygamberlere günah isnat eden de yoktur. Kur'ân-ı Kerim, onları o yüce kametlerine uygun ele almış ve her zaman birer nezahet âbidesi olarak gözler önüne sermiştir.

Gökte Cebrail, Azrail, Mikâil ve İsrafil ne ise, yerde de peygamberler odur. Ancak biz, bu yüce kametlerden sadece, Kur'ân'ın bize bildirdiklerini bilebiliyor ve isimleriyle yalnız bunları söyleyebiliyoruz. İbrahim Hakkı, onları şiirleştirir ve şöyle anlatır:

Nebiler ismini bilmek dediler bazılar vacip,
Yirmi sekizin bildirdi Kur'ân'da bize Allah.
Biri Âdem, biri İdris, Nuh u Hud ile Salih
Hem İbrahim u İshak ile İsmail Zebîhullah
Dahi Yakup ile Yusuf, Şuayb u Lut ile Yahya
Zekeriyya ile Harun ehî Musa Kelîmullah
Ve Davud u Süleyman ve dahi İlyas u Eyyub'dur
Birisi Elyesa'dır, dahî İsa'dır o Ruhullah
Birinin ismi Zülkifl ve biri Yunus Nebi'dir hem
Hâtemi ol Habîb-i Hak Muhammed Resûlullah
Üzeyr u Lokman u Zülkarneyn... üçünde ihtilaf olmuş
Ki bazı "enbiyâdır" der, ve bazı der: "veliyyullah".

Bu peygamberlerin hemen hepsi, üzerlerine dıştan bir nokta dahi konmamış beyaz kağıt gibidirler. Onlara ne yazıldıysa hepsini Cenâb-ı Hak, kudret eliyle ve kader kalemiyle insanlara rehber olmaları için yazmış ve insanlığın müşâhede, takdir ve istifadelerine sunmuştur.

Yukarıda da söylediğimiz gibi, bazı âlimler, onların peygamberlikten önce zellelere maruz kalabileceklerini kabul etmişlerse de, bu görüş az bir grubun görüşü olmaktan öte geçmemiş mercûh, dolayısıyla da mecrûh bir görüştür. İslâm âlimlerinin kâhir çoğunluğu peygamberlerin çocukluk dönemlerinde dahi

korunduklarını kabul etmektedirler. Bu görüşü teyit eden birçok nass vardır.

ad. Peygamberlerin Masum Olduklarına Deliller

Cenâb-ı Hak, minnet sadedinde Hz. Musa'ya (aleyhisselâm) şöyle der: وَأَلْقَيْتُ عَلَيْـكَ مَحَبَّةً مِنِّي وَلِتُصْـنَعَ عَلَى عَيْنِي *"Ey Musa! Gözümün önünde yetişesin diye seni sevimli kıldım."*[520]

Bu âyetten anlaşılıyor ki, Allah (celle celâluhu), Hz. Musa'yı (aleyhisselâm) Firavun'un sarayına yerleştirmekle, onun terbiyesini ne Firavun'a ne de Musa'nın (aleyhisselâm) anasına bırakmıştı. Allah (celle celâluhu), onun gözüne başka hayaller girmesin, ruhunu yabancı düşünceler sarmasın diye onun terbiyesini bizzat kendisi yapmış ve Hz. Musa'yı (aleyhisselâm) bizzat kendisi yetiştirmiştir. Böyle bir gözetimle yetişen nebi, masum olmaz da başka ne olur ki? Çocukluğundan itibaren o, Allah'ın (celle celâluhu) gözetimi altındadır ve en iyi bir terbiye ile terbiye edilmiştir.

Efendimiz bir hadislerinde şöyle buyurur: *"Bütün doğan çocuklara şeytan temas eder. Ancak bundan Hz. İsa (aleyhisselâm) ve annesi istisna edilmiştir."*[521]

Yani şeytan, o doğarken ona dokunamamıştır. Hz. İsa (aleyhisselâm) doğarken dahi Cenâb-ı Hakk'ın koruması altına alınmış bir peygamberdir. Öyleyse, böyle bir nebi hakkında nasıl günah tasavvur olunabilir ki?

Allah Resûlü hayatında iki defa düğüne gitmeye niyetlenmiş, ikisinde de Cenâb-ı Hak, O'na bir uyku hâli vermiş ve yolda uyuyup kalmıştır.[522]

Gitseydi gözlerinin harama bakması muhtemeldi. Demek ki, Allah (celle celâluhu), O'nu, böyle muhtemel günah sınırına dahi yanaştırmıyor ve koruyordu. Hâlbuki bu hâdiselerin olduğu sırada O, henüz peygamber olarak vazifelendirilmemişti.

O, daha çocuktu. Kâbe'nin tamiri işinde yardım etmeye çalışıyordu. Amcalarına taş ve kerpiç taşıyor ve sırtında taşıdığı taş ve kerpiçler çıplak olan tenini acıtıyordu. Tabiî O da bu durumdan rahatsız oluyordu. Hz. Abbas (radıyallâhu anh), O'na eteğini kaldırıp omuzuna koymasını tavsiye etti. O devirde bu, herkesin gayet normal saydığı bir hareketti. Efendimiz de öyle yaptı ve dizinden yukarısı biraz açıldı. Daha bir adım dahi atmamıştı ki, sırt üstü düştü ve gözlerini bir noktaya dikti, olduğu yerde donakaldı. Cibril, O'na, bu yaptığının doğru olmadığını anlatmış ve "Böyle yapmak sana yakışmaz." demişti.[523]

Çünkü O, bir gün gelecek, o etekleri örtmek vazifesiyle de vazifelenecekti. İnsanlık O'ndan hayâ ve edep dersi alacaktı. Küçücük bir çocuk da olsa O, Cenâb-ı Hakk'ın hususî terbiyesi altında yetişiyordu.. evet Allah (celle celâluhu), çocukken dahi, Habîbi'ni günahtan, hem de günahın en küçüğünden dahi koruyordu...

Nasıl geleceğin erkân-ı harpleri, daha harp okullarında iken sicilleri itina ile tutulur. Sağa-sola kayıp kaymadığı hassasiyetle takip edilir. Evet, kırk sene sonra belli bir noktaya getirilecek bir insan, bütün bu kırk sene boyunca, kırmızıya mı boyandı, maviye mi boyandı, turuncuya mı boyandı, pembeye mi boyandı, bütün hâl ve davranışlarında gözetime tâbi tutulur, öyle de Cenâb-ı Hak, beşerî irşad kurmaylarını, ta çocukluklarından itibaren böyle takip eder, korur ve onlara günah işletmez. Cumhur dediğimiz âlimlerin ekseriyetinin görüşü bu merkezdedir.

Onlar insanlığın hayırlıları ve insanî faziletlerin de öz ve kaymağıdırlar. Bu kaymak, süt kaymağıdır ve süt içinden süzülerek alınır. Kur'ân-ı Kerim اَلْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ tabiriyle[524] bize bunu anlatır. *"Hayırlılar içinden seçilmiş."*, demektir. Yani nebiler, daha işin başında, insanların en hayırlılarıdırlar. Fakat en hayırlıların hepsi, nebi değildir; nebiler, onlar arasında da, en mümtaz olanlardan seçilir.

ae. Peygamberler Dışında İsmet

Meselenin bir başka yönü de "ismet", peygamber olmayanlar için de söz konusu olabilir mi? Yani, peygamberlerin dışında, bazı seçkin insanları da Allah (celle celâluhu), günah işlemekten korur mu? Yine âlimlerin çoğunluğunu teşkil eden cumhurun bu mevzudaki görüşü, "Peygamberlerden başkasının masum olamayacağı" merkezindedir. Herkes, büyük veya küçük bir günah işleyebilir. Masumiyet, sadece peygamberlere hastır. Efendimiz'in bir hadisi de bu görüşü teyit etmektedir. Bu hadislerinde Allah Resûlü şöyle buyurur: كُلُّ بَنِي اٰدَمَ خَطَّاءٌ، وَخَيْرُ الْخَطَّائِينَ التَّوَّابُونَ *"Bütün insanlar hata işlerler. Hata işleyenler içinde en hayırlıları da tevbe edenlerdir."*[525]

Ancak burada bir noktaya dikkat etmek icap eder. Bir insanın farazî ve takdirî olarak hata ve günah işleyebileceğini söylemek, onun bilfiil günah işlediğini söylemek anlamına gelmez. Onun için, peygamberlerin dışında insanlığa kudve ve imam olacak dinî lider ve büyüklerin de Cenâb-ı Hak tarafından korunabileceğini söyleyebiliriz. Bunun Şia'ya ait, "İmam

masumdur." düşüncesiyle de uzaktan yakından alâkası yoktur. Meselâ, İmam Rabbânî günah işleyebilir mi, sorusuna hepimiz, "Evet, işleyebilir." deriz. Çünkü İmam Rabbânî, peygamber değildir ve farazî olarak da günah işlemesi mümkündür. Fakat acaba İmam Rabbânî, hayatında hiç günah işlemiş midir? İşte bu soruya verilecek cevap yukarıdaki cevap olmayacaktır. Çünkü hiç kimse İmam Rabbânî'nin işlediği küçük bir günahı dahi göstermeye veya ispat etmeye muktedir değildir. Demek oluyor ki, zatında günah işleyebilir olmak, günah işlemiş olmak demek değildir. Cenâb-ı Hak, bu mânâda evliyâyı, asfiyâyı ve kendisine yakın mukarrabîni de korur, onlara da günah işletmeyebilir.

Abdülkâdir Geylânî Hazretleri, evliyânın şâhı ve bütün büyüklerin sertâcıdır. Allah (celle celâluhu) bu büyük İslâm önderini de korumuş ve muhafaza etmiştir. Nitekim ona ait menkıbelerde şu anlatılır:

Yevm-i şekde insanlar mütehayyirdirler. Acaba yarın oruç tutulacak mı, tutulmayacak mı? Gelir bunu bir veliye sorarlar. O da onlara şöyle der: "Gidin bu gece Geylân'da bir çocuk dünyaya geldi. Anasına sorun, imsak vaktinden sonra eğer o çocuk süt emmişse, bayram yapın, emmemişse orucunuza devam edin." Giderler ve çocuğun anasına sorarlar. Kadın: "Bu çocuk bugün niçin emmiyor?" diye hayıflanıp durmaktadır. Oradakiler: "Ana korkma, bu çocuk hasta falan değil, sen öyle bir evlât doğurdun ki, o, âleme baba olacak." derler ve oruçlarına devam ederler...[526] Bu bir menkıbedir ve edille-i şeriye açısından da kritiğe tâbi tutulmamalıdır. Yine, aynı zatın, yalan söylememek için, kendisini soyan eşkiyaya parasının yerini söylediği de rivayet edilir.

Allah, kendi yolunda olanları korur, muhafaza eder, onların günaha bulaşmasına mâni olur ki, bir âyette şöyle denilmektedir: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا إِنْ تَتَّقُوا اللّٰهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ *"Ey iman edenler! Allah'tan (celle celâluhu) sakınırsanız, O size iyiyi kötüden ayırt edecek bir anlayış verir, kötülüklerinizi örter, sizi bağışlar. Allah (celle celâluhu) büyük ve bol nimet sahibidir."*[527]

Âyetten de açıkça anlaşılıyor ki, takva dairesinde hareket edenlere Cenâb-ı Hakk'ın hususî bir koruması söz konusudur. O, müttakilere öyle bir hâssa vermiştir ki, onlar bu hâssa ile derhal iyiyi kötüden ayırt edip günaha girmekten uzak kalabilirler.

Başka bir âyette de şöyle denilir:

أَوَ مَنْ كَانَ مَيْتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي

الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا كَذٰلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

"Ölü iken kalbini diriltip, insanlar arasında yürürken önünü aydınlatacak bir nur verdiğimiz kimsenin durumu, karanlıklarda kalıp da çıkamayan kimsenin durumu gibi midir? İşte böyle kâfirlere işledikleri güzel gösterilmiştir."[528]

Allah'ın (celle celâluhu) dinine omuz veren ve onun yücelmesini hayatına gaye edinen insanlar, bu ahid ve sözlerinde durdukları müddetçe: وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِ بِعَهْدِكُمْ *"Siz Bana verdiğiniz sözde durun ki Ben de sözümü yerine getireyim."*[529] ilâhî düsturu muvacehesinde bir muameleye tâbi tutulacak ve Cenâb-ı Hak tarafından korunacaklardır. Zira Cenâb-ı Hak, ayrı bir yerde de إِنْ تَنْصُرُوا اللّٰهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ *"Siz Allah'ın dinine yardımcı olursanız, Allah da size yardım eder ve ayaklarınızı sabit kılar, sizi kaydırmaz."*[530] buyurmaktadır.

İşte bu türlü teminatla –inşâallah– ihlâs ve samimiyet içinde, Kur'ân ve iman hizmetinde bulunanlar, büyük günahlara girmez; hatta bazen küçüğünden de korunurlar. Fakat onlar hakkındaki teminat, şart ve takdire bağlıdır. Hiçbir kimse hakkında (peygamberlerin dışında) kesin teminat olduğu söylenemez. Ancak, bu türlü koruma ve muhafaza etmeler birer vak'a hâline gelirse, şahıslar hakkındaki ismet tasdiki ancak o zaman olur... Ve biz o zaman; "Falan şahsı Cenâb-ı Hak, günaha girmekten korudu, muhafaza buyurdu." deriz. Evet, enbiyânın dışındakiler için istikbale ait teminat yoktur. Peygamberlere gelince onların korunmaları, mazi ve istikbal, bütün zaman dilimlerini kuşatmıştır.

Bir de tecrübe ve müşâhede ile sabit olan masumiyet var ki, Cenâb-ı Hakk'ın makbul kullarının Cenâb-ı Hak tarafından sıyanet ve koruma altına alındıkları görülür ve hissedilir.

Büyük insanlar bir yana, hepimiz, kendi hayatımıza dikkat etsek, şartları hazırlanmış nice günahlardan, hem de hiç ümit etmediğimiz saiklerle nasıl korunduğumuzu ve nasıl o günahlardan uzaklaştırıldığımızı görür hayret ve hayranlıkla dehşete düşeriz.

Ayrıca, sahabe ve sahabe yolunu takip eden insanların mazide işledikleri büyük hayırlar, sanki gelecek adına kurulmuş barikatlar gibi, onları günahtan korur ve korunmalarına vesile olabilir ve âdeta, لِيَغْفِرَ لَكَ اللّٰهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ âyetinin[531] mânâsına onlar da dahil edilir. Bunlar bir bakıma, mazideki faziletli davranışlarının hatırına, Cenâb-ı Hakk'ın onları teminat altına alması

demektir. Meselâ, bir şahıs belki günah işleyecek veya günaha ait bir yere gidecektir. Allah (celle celâluhu) onun ayağını kırar ve onu o günah mahalline göndermez. Gözüyle günah işleyecekse gözü görmez, eliyle işleyecekse bu defa da eli tutmaz olur. Bütün bu hâdiselerle ve engellerle Allah'ın (celle celâluhu), sevdiği o kulunu koruduğu anlaşılır. Dünya adına gelen o musibetler ise, ukbâsını kurtardığı için bir hiç hükmündedir.

Bir hadis-i kudsîde, mevzumuzla alâkalı olarak şöyle buyrulur:

وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ، وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ، فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا

"Kulum Bana, kendisine farz kıldığım şeylerden daha sevgili olan bir şeyle yaklaşamaz. Kulum nafilelerle Bana yaklaşmaya devam eder. Nihayet Ben onu severim. Ben kulumu sevince de artık onun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı olurum."[532]

Bunun bir mânâsı şudur: Ben ona, hayrı, güzeli, iyiyi gösterir ve onu hep şer, kötü ve fena şeylerden korurum. Gözü olurum, onun gördüğü de, hep hayır olur. İçine mârifet damlar ve içinde daima bir hüşyarlık, bir uyanıklık hisseder. Daima Allah'ı (celle celâluhu) düşünür ve bu düşünce onun içinde âdeta yeşerir. O hep hayrı işitir, iradesi hep hayır tarafına meyleder ve o yönde çalışır. Önünde hayra mâni olacak ne kadar engel varsa ona bu engelleri aşmayı da kolaylaştırırım. O Bana yakındır, günahlarla onun kalbinin ve diğer duygularının yara almasını istemem.

Bu hadis-i kudsî şu sözlerle bitiyor: وَإِنْ سَأَلَنِي لَأُعْطِيَنَّهُ وَلَئِنِ اسْتَعَاذَنِي لَأُعِيذَنَّهُ *"Eğer o Benden bir şey isterse hemen veririm, iki etmem. Ve bir şeyin şerrinden Bana sığınırsa onu korur muhafaza ederim."*

Demek ki, ister enbiyâ, isterse Allah'ın (celle celâluhu) salih kulları hakkında –diğerlerinin dediği gibi– günah, farazî ve takdirî olarak kabul edilse de peygamberlerin hepsini, salih kullarından da dilediğini Cenâb-ı Hak, korur ve onlara günah işletmeyebilir.

Hz. Ömer devrinde bir genç vardı. Bu genç mescitten hiç ayrılmazdı. Sanki o bir mescit kuşuydu. İbadetine dikkatli, nafileleriyle de Allah'a (celle celâluhu) yaklaşanlardan olduğu her hâlinden belliydi. Bir ara, Hz. Ömer (radıyallâhu anh) bu genci mescitte göremez olur.

Zaten, cemaatin bazı mezheplere göre farz, bazılarına göre namazdan bir rükün ve en azından sünnet-i müekkede olmasının ve bir imam arkasında namaz kılmanın hikmetlerinden biri de bu değil mi? İmam, arkasına dönüp cemaatini süzecek ve gelmeyen varsa onu soracak.. bir derdi, bir sıkıntısı olup olmadığını öğrenecek.. hele bu imam Hz. Ömer (radıyallâhu anh), cemaat de ashab olursa.. Ömer, cemaat ne kadar kalabalık olursa olsun cemaatini çok iyi tanır ve âdeta her gün onları kontrol ederdi.

İşte bu genci görmeyince de böyle sormuştu: "Acaba falan gence ne oldu, bir iki gündür mescitte göremiyorum." Cemaat önce cevap vermek istememiş ve herkes gözlerini yere çevirmişti. Ömer'le göz göze gelmemek için. Hz. Ömer (radıyallâhu anh), cemaatteki bu garipliği görünce sorusunu tekrar eder ve içlerinden biri cevap verir: "Ey Mü'minlerin Emiri! Onu, uygunsuz bir yere giden yolda ölü olarak bulduk. Seni üzmemek için hemen namazını kılıp gömdük."

Hz. Ömer, işi anlar. Sanki Ömer'in gözünden perde kalkmış ve genci asıl mahiyetiyle görmüş gibidir. Hâdisenin aslı şudur:

Bu genç mescide gelip giderken, evi o yolun üzerinde olan bir kadın, gence musallat olmuştur. Genç bekârdır ve kadın, onu yoldan çıkarabilmek için şeytanın bütün oyunlarını kullanmaktadır. Ancak her defasında genç, ondan gelen tekliflere karşı mukavemet eder, dayanır ve günaha girmekten kurtulur.

Ne var ki her insanın bir de zayıf ânı olur. İşte o gün de o gencin zayıf ânıdır. Kadın bütün âşüfteliğiyle ona işaret edince genç dayanamaz ve o eve doğru bir iki adım atar. Birden dudaklarında, gayr-i ihtiyarî bir âyetin temessülünü hisseder. Yani genç gayr-i ihtiyarî olarak bu âyeti devamlı ve ısrarla okumaya başlar. Önce farkına varmadan diline dolanan bu âyet, farkına vardığında onun işini bitirmeye yetmiştir. O semavî saika gibi gelen âyet şudur:

إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ

"Onlar ki takva dairesi içinde yaşarlar, kendilerine şeytandan bir tayf, vesvese geldiği zaman hemen Allah'ı hatırlar ve gözlerini hakka açarlar."[533]

Genç sanki gökten kendisine bu âyetler yeniden nazil oluyor gibi bir ruh hâleti içine girer: Niyet ettiği işten dolayı Rabbinden çok utanır, hayâ eder.. Rabbinin ona olan bunca ihsanını unutup bir an dahi olsa günaha meylinden dolayı ürperir.. ve hele sürçme ânında bile Rabbinin onu nefsiyle baş başa bırakmayıp diline saldığı âyetle onu kendisine çevirmesi bu ışık insanı öylesine

heyecanlandırır ki, kalb balansı bu lâhûtî heyecana dayanamaz; O'nu anar ve ötelere yürür.

Hz. Ömer (radıyallâhu anh), gencin serancâmesini öğrenince hemen onun kabrine koşar. Kabre doğru eğilir ve sesi çıktığınca bağırır: يَا فَتَى! وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّتَانِ "Ey genç! *(Rabbinden korkanlar için iki Cennet vardır.)*" der. Tam bu esnada Ömer'in (radıyallâhu anh) sesine denk gür bir ses daha duyulur ve âdeta makber lerzeye gelir. Bu ses, o gence aittir ve şöyle demektedir: "Ey Mü'minlerin Emiri! Allah bana senin dediğinin iki katını lütfetti."[534] Bu ses, ister bu gence ait olsun, isterse onun yerine bir melek konuşmuş bulunsun veya bunların hiçbiri olmasın da, sema lerzeye gelip bu sözleri söylesin, fark etmez. Genç, Allah'tan (celle celâluhu) korkmasının mükâfatını iki kat olarak görmüştür.

Bu hâdisenin bizim mevzumuzla alâkalı yönü şudur: Şayet bu genç, günah işleyip yıkılsaydı, günahı sadece kendisiyle sınırlı kalırdı. Zira kudvelik ve önderlik gibi bir sorumluluğu yoktu. Hâlbuki bir peygamber günah işlese cihan yıkılır. Çünkü onlar, cihanları temsil etme mevkiinde bulunuyorlar. Bir genci günahtan koruyan Allah (celle celâluhu), böyle bir durumda hiç peygamberini korumaz mı?

Efendimiz bir hadislerinde, imanın tadını tatmış olan insanları anlatırken *"Küfre girmek kendisine Cehennem'e girmekten daha kötü gelen insan, imanın tadını tatmıştır."*[535] der. Sıradan bir insan düşünün ki, o insanı, Allah (celle celâluhu), küfürden ve isyandan kurtardıktan sonra, tekrar geriye dönüşü, Cehennem'e girmekten daha nâhoş, daha kerih karşılamaktadır. Onu, bu reaksiyona ve günaha karşı tavır almaya sevkeden âmil de onun imanından aldığı lezzet ve tattır. Acaba, peygambere günah isnat eden tali'sizler, peygamberin imanını, bu sıradan insanın imanı kadar da mı görmüyorlar ki, ona böyle bir isnatta bulunabiliyorlar? Hâşâ, yüz bin defa hâşâ ki, peygamberlerdeki iman, günaha mâni olacak seviyede olmasın!.

Değil peygamberlerin, nice velilerin dahi böyle korunduğunu görmek isteyenler *"Nefehâtü'l-Üns"* veya Şârânî'nin *Tabakât*'ına bir göz atsalar bu onlara yetecek ve yüzlerce velinin, günahlardan nasıl korunduklarını apaçık misalleriyle göreceklerdir. Meselâ, bir velinin önüne yemek getirilir. Fakat yemeğe haram karışmıştır. Veli, lokmayı ağzına alır ve dakikalarca çiğner, fakat bir türlü yutamaz. Anlar ki, bu lokmaya haram karışmıştır. İşte Allah

(celle celâluhu), bir veli kulunu dahi bir tek lokmalık haramından bu şekilde korursa, Nebisini korumayacağını düşünmek, ne kadar anlayışsızlık ve idraksizliktir, onu siz kıyas edin!.

Evet, "ismet", peygamberlerden ayrılması mümkün olmayan, peygamberliğe ait bir sıfattır. Her peygamber bu sıfatla serfiraz olarak dünyaya gelir. Veya başka bir ifadeyle, kendisinde bu sıfat olmayan, peygamber de olamaz.

Peygamberlerin ismetini ispata geçmeden evvel, onların ismetine gölge düşürmek isteyen muharref Tevrat ve İncil'den bazı misaller arz edip, sonra da meselenin, Kur'ân düsturlarına göre tahliline geçerek, müfterilere gereken cevabı vermeye çalışacağız. Ancak burada bir iki hususa dikkatinizi çekmeden geçemeyeceğim:

af. İsmet Açısından Geçmiş Kitaplar ve Kur'ân-ı Kerim

Tevrat, İncil ve Zebur gibi aslı ilâhî olduğu hâlde tahrife uğrayıp, içlerine beşer kelâmı karışan bu kitaplarla, doğruyu bulmak ve bunlarla fikrî istikameti korumak imkânsızdır. Dolayısıyla, bunlarda peygamberlere ait anlatılan, hatta sıradan bir insana dahi yakışmayan kötü tablolar, tamamen bu kitapların tahrif edilmiş olmalarından kaynaklanmaktadır. Yani, bir mânâda, bu kitapların tahrif edildiğine başka hiçbir delil olmasa, bu iftira dolu tablolar, onların tahrif edildiğine delil olarak yeter.

Cenâb-ı Hak, bu kitaplara koruma teminatı vermemiştir. Hâlbuki Kur'ân hakkında: إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ *"Kur'ân'ı Biz indirdik ve onu mutlaka Biz koruyacağız."*[536] buyurarak hem bir ilâhî referanstan hem de korumadan söz edilmektedir. Onun içindir ki, Kur'ân'ın hükümleri kıyamete kadar bâki kalacağına icma edilmiştir. Çünkü o teminat altındadır. Demek oluyor ki, peygamberler hakkında müracaat edilecek esas kaynak Kur'ân-ı Kerim'dir. Diğerleri tahrife uğradığından, Kur'ân'ın dediğine ve söylediğine mutabık olmayan bu söylentilerin bütünü hükümsüzdür. Çünkü o kitaplara, beşerî his ve düşünceler karışmıştır. Peygamberlik ve ismet mevzuunda ise hiçbir beşerin söz söyleme selâhiyeti yoktur. Sadece peygamberlerdir ki, maziye ait bu gibi gaybî meseleler hakkında vahye müstenit olarak konuşurlar. Efendimiz'den sonra konuşacak bir başka peygamber de yoktur. Çünkü son peygamber, ne konuşulacaksa hepsini konuşmuştur. Hz. İsa (aleyhisselâm) dahi sözü O'na bırakmış ve: *"Ben gidiyorum ki, Âlemlerin Efendisi gelsin."* demiştir.[537]

Bâtılı tasvir bana hiç hoş gelmiyor. Fakat zaruret ölçüsünde, bu tahrif edilmiş kitaplardan birkaç iftira örneği verip geçecek, sonra da mevzuyla alâkalı Kur'ân hükümlerini arz etmeye çalışacağız. İstemeyerek de olsa zikretmek zorunda kaldığımız bu birkaç misalden dolayı, yine o pâk ve tertemiz nebilerin ruhaniyatlarına sığınıyor ve beni affetmelerini diliyorum. Onların ismetlerini ispat için bazı bâtıl şeyleri nakletmeye mecbur oldum.

ag. Geçmiş Kitaplarda Peygamberlere Atılan Çirkin İftiralar

Sifru't-Tekvin'in 228'inci sayfasında Hz. Lut Aleyhisselâm'ın kızlarıyla münasebette bulunduğu, içki içtiği, zina ettiği ve neslinin kızlarından devam ettiği gibi hezeyanlardan bahsedilir.[538]

Düşünün ki, bu peygamberi dinlemedikleri için Sodom ve Godom, ahalisiyle yerin dibine batmıştır. Allah (celle celâluhu) Hz. Lut (aleyhisselâm) gibi bir nezahet âbidesini onlara göndermiş ve onlar da onun nezahetiyle alay etmişlerdir. Bundan dolayı da milletçe cezaya çarptırılmışlardır. Acaba, başka hiçbir delil bulunmasa, Hz. Lut'un (aleyhisselâm) –ki Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) yeğenidir– nezahetine, şu yerin dibine geçirilen şehirlerin enkazları ve evlerinin yıkık duvarları, delil olarak yetmez mi? Şimdi; içinde böyle satırları barındırabilen bir kitaba ilâhî kitap demek mümkün müdür?

Yine, Sifru't-Tekvin'in 38'inci bâbının 228'inci sayfasında, peygamber olma ihtimali olan Hz. İshak Aleyhisselâm'ın oğlu Yahoza 'dan bahsedilir. Anlatılana göre, Yahoza, kendi öz oğlunun hanımıyla zina etmiş ve Hz. Davud (aleyhisselâm), Hz. Süleyman (aleyhisselâm) ve diğer İsrail peygamberlerinin nesli, işte bu münasebetsiz münasebetten türemiş ve devam etmiştir.[539]

Bütün peygamberlere atılan bu iğrenç iftira, elbette asılsız bir yalan ve uydurmadan ibarettir. Efendimiz, kendi neslinin Hz. Âdem'den (aleyhisselâm) başlayarak hep nikâhla devam ettiğini beyan buyurmuşlardır.[540] Ve yine başka bir hadislerinde *"Bütün peygamberler aynı babanın çocuklarıdır."*[541] demişlerdir. Mademki Efendimiz'in altın nesli içinde hiç zina yoktur, öyleyse bu hüküm bütün peygamberler için de geçerlidir. Zaten Allah Resûlü, Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) torunu değil midir? Bahsi geçen Yahoza da yine Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) torunudur.. Peygamber hanesinde zina olmaz. Başkası varken, zinadan doğmuş birinin namazda imameti dahi kerih görülmüştür.[542] Kaldı ki o insan, bütün insanlara imam, yani peygamber olsun. Bu hiç olacak şey mi?

Ve yine Sifru'l-Mülûk'un 11'inci bâbında, Hz. Süleyman'ın (aleyhisselâm) hayatının sonuna doğru irtidat ettiği, putlara taptığı söyleniyor.[543] Bir insan ki, peygamberdir ve Allah (celle celâluhu) ona hem dünya hem de ukbâ saltanatı vermiştir. O da verilen her nimet karşısında şükrünü artırmış ve o her nimete mukabil Rabbine, gece-gündüz şükretmekle kendine yakışır ibadette bulunmuştur ki, Kur'ân-ı Kerim, Hz. Mesih'e (aleyhisselâm) "Ruhu'l-Kudüs" ile müeyyet,[544] ilâhî nefha ile dünyaya gelen;[545] Hz. İbrahim'e (aleyhisselâm) "Allah'ın dostu";[546] Hz. Musa'ya (aleyhisselâm) "Kelîmullah – Allah'ın kendisiyle konuştuğu insan" demenin yanında;[547] Davud (aleyhisselâm) ve ailesine de *"Ey Davud ailesi! Kendinize yakışır şekilde Allah'a şükredin."*[548] diyor ve onları da bu vasıflarla anıyor.

Ahd-i Atik'te, Hz. Davud'un (aleyhisselâm) ordusunun kumandanlarından Urya'yı öldürtüp onun karısını aldığından bahsedilir.[549] En âdî insanların bile, rüyalarında görseler tevbe edecekleri böyle âdî bir davranışı, Kur'ân-ı Kerim'in: نِعْمَ الْعَبْدُ *"Ne güzel kul."*[550] dediği bir peygambere isnat eden kitap, nasıl ilâhî kitap olabilir ki, buna zerre kadar ihtimal vermek, peygamberi de peygamberliği de hiç bilmemenin ifadesidir. O Davud ki, gözyaşları yüzünde izler meydana getiren insandır. Her gün onun meclisinde, kalbi Allah aşkından çatlayıp ölen sayısız insan vardır. Davud (aleyhisselâm) hep ağlar ve ağlatırdı. O Evvâh'tı. Daima "Ah!" eder ve inlerdi. Münîbti. Yüzünü Mevlâ'dan asla ayırmamıştı. Sürekli kullukta bulunma onun şiârı olmuştu. Tuttuğu oruç, en faziletli oruç olarak Allah Resûlü tarafından takdir edilmiştir. Allah Resûlü, ısrarla nafile orucun en faziletlisini arayan sahabeye, Davud Aleyhisselâm'ın orucunu tavsiye eder. Davud Aleyhisselâm, bir gün yer ve bir gün oruç tutardı.[551]

O, bir kraldı. Devletin hazinesi her zaman emrindeydi. Fakat hiçbir zaman devlet hazinesinden bir lokma dahi istifade etmeyi düşünmedi. O, el emeğiyle nafakasını temin eder ve evinin ihtiyaçlarını da kendi şahsî kazancıyla karşılardı.[552] Ağzına girecek lokmaya dahi bu kadar hassas davranan ve kulluğu, O'nun mümeyyiz vasfı olan bir Nebi'ye, muharref kitaba bakın ki, en âdî ve en iğrenç bir davranışı yakıştırmaktadır! Davud Aleyhisselâm'ın hayal dünyası dahi, böyle bir hareketi, bir an bile olsa ruhunda misafir etmekten, muallâ, müberra ve münezzehtir. Değil ki, O, böyle bir davranışa fiilen teşebbüs etmiş olsun...

Ve yine Ahd-i Atik'in akıl almaz iddia ve yakıştırmaları arasında şunu da görürüz; "İsrail, Allah'la güreşti ve O'nu yendi."[553] Onların İsrail dedikleri, Yakup Aleyhisselâm'dır. Batılının aklı gözüne inmiş o materyalist felsefesi, bu kitaplara da o derece sirayet etmiştir ki –hâşâ– Allah'ı (celle celâluhu) bir beşer gibi düşünüp peygamberiyle güreştirmektedir.

Hz. Hamza (radıyallâhu anh), daha müslüman olmadan, Efendimiz'e gelip söylediği bir sözle sanki bunlara cevap vermiştir. Şöyle der: "Ey kardeşimin oğlu! Çölde yapayalnız kaldığım zaman anladım ki, Allah (celle celâluhu) dört duvar arasına girmeyecek kadar büyüktür." Şimdi ilâhî olduğu iddia edilen bir kitap düşünün ki, bu kitap, İslâm'a girmeden evvel Allah Resûlü'ne gelip Cenâb-ı Hak hakkında böyle diyen Hz. Hamza'nın (radıyallâhu anh) şuur seviyesine dahi çıkamamıştır. Allah (celle celâluhu) anlayışı bu kadar kısır olan kitaba nasıl ilâhî bir kitap nazarıyla bakılabilir ki? Şimdi siz gelin de bunların peygamberler için söyledikleri şeylere inanın!.. Hayır, hem Tevrat hem de İncil, Allah'a (celle celâluhu) ve O'nun makbul ibâdı peygamberlere karşı iftira ve inhiraflarla doludur... Evet, bunlardan biri iftira kaynağı, diğeri de inhiraf ağıdır.

Kur'ân-ı Kerim, peygamberlere yapılan bütün iftiraları reddeder. Zira Kur'ân, mutlak olarak peygamberlere ittiba etmeyi emretmektedir. Onlar, bütünüyle uyulması gereken önder ve imamlardır ki, Kur'ân da insanlara bunu emretmektedir. Peygamberlerin hepsi, Allah'ın (celle celâluhu) rızasını bize aksettiren aynalardır. Onlarda zerre kadar gubâr ve toz bulmak mümkün değildir. İşte bu mânâya işaret ederek Kur'ân-ı Kerim bize hep onlara ait güzellikleri anlatır ve Peygamberimiz'e de anlatmayı emreder.

Yer yer Kur'ân-ı Kerim'de, bazı peygamberlerle ilgili söylenenler yanlış anlaşılmış, bu peygamberlere günah ve hata isnadı olarak değerlendirilmiş ve böyle bir düşünce; zaman zaman taraftar da bulmuştur. Tabiî ki bu hataya düşenler, ekseriyetle lafızların dar kalıplarına takılıp kalanlar ve biraz da görüş ufku dar olanlardır. Onlar da biraz dikkat ve teemmül, biraz peşin fikirlerden sıyrılma, biraz da İsrailiyata karşı hazırlıklı olabilselerdi, aynen cumhur-u ulemâ gibi düşünecek ve enbiyâ-i izâma karşı daha saygılı olacaklardı.

511 Hûd sûresi, 11/42-43.

512 Yûsuf sûresi, 12/32.

513 Âl-i İmrân sûresi, 4/103.

514 Mâide sûresi, 5/67.

515 Bediüzzaman, *Sözler*, Lemeât.

516 Bu üç târiz cümlesi, ileride Hz. İbrahim'in ismeti bölümünde açıklanacaktır.

517 Buhârî, *tefsir* (17) 5; Müslim, *iman* 326.

518 Buhârî, *enbiyâ* 48, Müslim, *fedâil* 144.

519 Tekvir sûresi, 81/21.

520 Tâhâ sûresi, 20/39.

521 Buhârî, *enbiyâ* 44; Müslim, *fedâil* 146-147.

522 İbn Hibbân, *Sahih* 14/169-170; Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvve* 2/33-34.

523 Buhârî, *hac* 42; Müslim, *hayz* 240; Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvve* 2/32-33.

524 Sâd sûresi, 38/47.

525 Tirmizî, *kıyâmet* 49; İbn Mâce, *zühd* 30; Dârimî, *rikak* 18.

526 Nebhânî, *Câmiu kerâmâti'l-evliyâ* 2/203.

527 Enfâl sûresi, 8/29.

528 En'âm sûresi, 6/122.

529 Bakara sûresi, 2/40.

530 Muhammed sûresi, 47/7.

531 *"Bu, Allah'ın, senin geçmiş ve gelecek kusurlarını bağışlaması içindir."* (Fetih sûresi, 48/2)

532 Bkz.: Buhârî, *rikak* 38; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 6/256.

533 A'râf sûresi, 7/201.

534 İbn Kesîr, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-azim* 2/280.

535 Buhârî, *iman* 9; *edeb* 42; Müslim, *iman* 67.

536 Hicr sûresi, 15/9.

537 Kitab-ı Mukaddes (Türkçe tercüme), Yeni Ahit, Yuhanna, bâb: 16, cümle: 7.

538 Kitab-ı Mukaddes (Türkçe tercüme), Eski Ahit, Tekvin, bâb: 19, cümle: 31-38.

539 Kitab-ı Mukaddes (Türkçe tercüme), Eski Ahit, Tekvin, bâb: 38, cümle: 12-30.

540 İbn Ebî Şeybe, *Musannef* 6/303; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 5/80.

541 Buhârî, *enbiyâ* 48; Müslim, *fedâil* 144.

542 Merginânî, *el-Hidâye* 1/56.

543 Kitab-ı Mukaddes (Türkçe tercüme), Eski Ahit, 1. Krallar, bâb: 11, cümle: 3-12.

544 Bakara sûresi, 2/87, 253; Mâide sûresi, 5/110.

545 Nisâ sûresi, 4/171; Enbiyâ sûresi, 21/91; Tahrîm sûresi, 66/12.

546 Nisâ sûresi, 4/125.

547 Nisâ sûresi, 4/164; A'râf sûresi, 7/143.

548 Sebe sûresi, 34/13.

549 Kitab-ı Mukaddes (Türkçe tercüme), Eski Ahit, 2. Samuel, bâb: 11, cümle: 2-26.

550 Sâd sûresi, 38/30.

551 Buhârî, *teheccüd* 7; *savm* 59; Müslim, *sıyâm* 182.

552 Buhârî, büyû', 15; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 20/267.

553 Kitab-ı Mukaddes (Türkçe tercüme), Eski Ahit, Tekvin, bâb: 32, cümle: 24-30.

b. İSMET VE DİĞER PEYGAMBERLER

Mevzu ile alâkalı âyetlere geçmeden kısaca bazı hususlara dikkatinizi rica edeceğim:

Zelle Meselesi

Birincisi: Peygamberler, iki şeyden birini tercih durumunda kaldıklarında, aliyyüla'lâ (iyilerin en iyisi) dururken a'lâyı (iyiyi) seçmişlerse, bu onlar için bir zelle kabul edilebilir. Fakat bu sürçme veya hata bizim ölçülerimiz içinde bir sürçme veya hata değildir. Zira seçtiği, "a'lâ", yani iyidir. Fakat bir peygamber böyle bir tercihle karşı karşıya geldiğinde, mukarrabîn olmasının gereği olarak "aliyyüla'lâ"yı seçmeliydi, denebilir –tabiî biz diyemeyiz– kimse bu tercihi günah olarak da vasıflandıramaz.

Şimdi bir misalle bu hususu zihne yaklaştırmaya çalışalım: Bir insan düşünün ki, Kur'ân-ı Kerim'i hatmetmek istiyor. Ancak, Kur'ân'ı kaç günde hatmetmeli? İşte bu hususta karşısına iki alternatif çıkıyor: Birincisi, Kur'ân'ı düşüne düşüne, teemmül ede ede on günde okumam daha iyi olacak, alternatifi ki, ancak bu şekilde mânâya dikkat etmek ve Kur'ân'ın derinliklerine inmek mümkün olacaktır. İkincisi, Kur'ân'ı yedi günde hatmetmeli; zira böyle yapılması Rabbimiz'in kelâmına karşı daha fazla hâhişkâr olmamın ifadesidir. Sonra da Kur'ân'ı on günde okumaya karar veriyor ve başlıyor...

Şimdi, farazî olarak diyelim ki, Cenâb-ı Hakk'ın rızası, onun Kur'ân'ı yedi günde okumasındaydı. Fakat bu insan kendi içtihadıyla on günde okumaya karar verdi. Cenâb-ı Hakk'ın rızası "aliyyüla'lâ"dır. Fakat bu insanın yaptığı da en azından "a'lâ"dır. Bu itibarla da, ortada günah yok ki, bu insana "Hata işledin, günaha girdin." denilebilsin. Belki en son söylenecek şey, o şahsın, en iyi dururken, iyi ile meşgul olduğunu söylemektir. Günah isnat etmeye gelince bu kat'iyen doğru değildir.

İşte peygamberlerin, kendi içtihatlarıyla tercih edip yaptıkları işlerin durum ve keyfiyeti de böyledir. Öyleyse onlara, bu yaptıklarıyla günah isnat etmek nasıl caiz olabilir? İleride, yeri geldikçe, tekrar bu hususa döneceğiz.

İkincisi: Her şeyden evvel nebiler, müçtehitler müçtehididirler. Onlar, Cenâb-ı Hak'tan mesaj almadıkları hususlarda ki, bu ister ahkâma ait, ister onların şahsî hayatlarına ait, isterse hayat-ı içtimaiyeye ait olsun, içtihat eder ve bir görüş bildirirler. Onların bu içtihatlarının bazıları ilâhî murada tam muvafik olabileceği gibi, bazıları da o ölçüde olmayabilir. Ancak, onların

bütün içtihatları, ilâhî murad çerçevesi içerisinde cereyan eder. Şimdi, eğer içtihatları ilâhî murada tam muvafık gelmedi ise, bunlar sarayın gözdeleri olmaları, gözlerinde perde bulunmaması, kader kaleminin sesini duymaları gibi seviyelerine kıyasla bir hata işlemiş sayılırlar. Çünkü onlara düşen, murad-ı ilâhîye yüzde yüz muvafık olanı bulmaktır. Fakat içtihatlarındaki bu yanılma asla günah değildir ve onların ismetlerini ihlâl etmez ki, bu sebepten sorgulanabilsinler. Muhalfarz öyle bir şey olsa da, zannediyorum o da, kapıkullarına düşmez.

Üçüncüsü: Bu gibi sürçmeler, onların peygamberliklerinden evvel olmuştur. Ancak kelimeye dikkat edecek olursak, bunlara sürçme tabirini kullanıyoruz. Sürçme, yere kapaklanıp kalma değildir. Yüzü daima secdede olanlar yere kapaklanmazlar. Sürçmede hafif bir sendeleme söz konusu olsa bile, yere düşme söz konusu olmaz ki ondan bir günah diye bahsedilsin.

Şimdi, arz ettiğimiz bu hususları müşahhas misallerinde takip etmeye çalışalım. Evvelâ, dikkatinizi, insanlığın babası Hz. Âdem Aleyhisselâm'a çevirmek istiyorum:

ba. Hz. Âdem (aleyhisselâm)

Kur'ân-ı Kerim, bir yerde Hz. Âdem'in (aleyhisselâm) durumunu anlatırken şöyle der:

وَعَصَى اٰدَمُ رَبَّهُ فَغَوَى۝ثُمَّ اجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَى

"Âdem Rabb'ine baş kaldırdı ve yolunu şaşırdı. Sonra da Rabbi onu seçip tevbesini kabul etti, ona doğru yolu gösterdi."[554]

Âyette "ictiba" tabiri kullanılıyor. İctiba, dibe çöküp, tortu hâline gelmekten, köpükler gibi sağa-sola atılmaktan kurtarma ameliyesidir. Cenâb-ı Hak, Hz. Âdem'i (aleyhisselâm) böyle bir duruma düşmekten kurtardığını bildirmektedir. Tercümede, "baş kaldırma" dediğimiz hususu ileride ele alacak ve bu davranışa bir baş kaldırma denemeyeceğini ispat edeceğiz. Şimdi yine dikkatlerimizle Hz. Âdem'i (aleyhisselâm) izlemeye devam edelim.

İtaati, Hz. Âdem'den (aleyhisselâm) öğrenmek lâzımdır. O daha sürçer sürçmez kendisini düşmekten koruyan Rabbi'ne teveccüh edip şöyle demiştir:

قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَاَ أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ

"Rabbimiz, ikimiz de nefsimize zulmettik. Eğer Sen bize mağfiret etmez, rahmetinle muamelede bulunmazsan biz hüsrana uğrayanlardan oluruz."[555]

Bu, bir zelledir. Fakat Allah (celle celâluhu), O'nu, bu zelleden sonra hemen doğru yola ulaştırmış ve hidayet etmiştir. Bundan da anlıyoruz ki, Hz. Âdem'in (aleyhisselâm) zellesi, "ictiba"dan evvel olmuştur. Âdem'e (aleyhisselâm) bu devrede az hazan isabet etmiş, yaprakları hafif sararmış, ancak kat'iyen yaprak dökümüne uğramamıştır. O, belki ekin gibi rüzgâr önünde yatmış; rüzgâr durunca da eskisi gibi doğrulmuş ve saf ruhuyla buluşmuştur. Zaten Allah Resûlü, mü'mini ekine benzetir. O'na göre kâfir ise çınar gibidir. Önce gürül gürül görünür. Fakat bir de devrildi mi, artık doğrulup eski hâline gelmesi mümkün değildir.[556] İşte, bu üçüncü tevcih kabul edilecek olursa, Hz. Âdem'in (aleyhisselâm) bu durumu peygamberliğinden öncedir. Diğerleri de buna kıyas edilebilir.

Hem, Hz. Âdem'inki (aleyhisselâm) bir nisyan ve bir unutmaydı. Cenâb-ı Hak, kasem ve tekitle bize Hz. Âdem'in (aleyhisselâm) bu durumunu haber verir ve şöyle der:

وَلَقَدْ عَهِدْنَاۤ إِلَى اٰدَمَ مِنْ قَبْلُ فَنَسِيَ وَلَمْ نَجِدْ لَهُ عَزْمًا

"Andolsun ki, daha önce Âdem'e ahd vermiştik, fakat unuttu, onu (hatasında) azimli bulmadık." [557] Bu, bu âyetteki tevcihlerden biridir.

Bir başka yerde Allah (celle celâluhu): *"Âdem ile sözleştik. Ben ona, 'Her şeyden bol bol yiyin için, fakat şu ağaca dokunmayın, sonra zalimlerden, haddi aşanlardan, nimetlerden mahrum kalanlardan olursunuz.' demiştim."*[558] Fakat o, bunu unuttu. Zaten unutmak beşeriyetin gereğidir. Efendimiz, bu mevzuu tahlil ederken: *"Âdem (aleyhisselâm) unuttu, evlâtları da unuttu."*[559] buyururlar. İnsan fıtratını en güzel anlayan Efendimiz, bunu bu sözleriyle en güzel şekilde izah etmişlerdir. İnsan unutur. Âdem (aleyhisselâm) insandır, öyle ise o da unutur ve unuttu. Ayrıca Efendimiz'in yukarıda zikrettiğimiz sözünde, insan karakterinde irsiyetin tesiri de mevzu edilmektedir. Bu sahanın uzmanları için bu da bir ipucu.. demek ki unutma, bize babamızdan intikalle gelmiştir. Allah (celle celâluhu), Âdem'in (aleyhisselâm) mahiyetine ve kromozomlarına bunu yerleştirmiştir, biz bunu mahiyetimizden söküp atamayız. Cenâb-ı Hak: فَنَسِيَ *"Unuttu."* demekle Hz. Âdem hakkında yapılacak suizannı kesip atıyor ve ardından da: وَلَمْ نَجِدْ لَهُ عَزْمًا *"Biz onu günah işlemekte azimli bulmadık."*[560] diyor. Nasılsa yol, çekti onu ve oraya götürdü; ama o, bunu unutarak yaptı, kasıtlı ve azimli olarak yapmadı.

Bu memnû meyve neydi? Hakkında o kadar çok ve çeşitli görüş var ki

hepsini sıralamak, burayı manava benzetmek olacağından biz onların hepsini saymayacağız. Arpa, buğday, pirinç, hurma, üzüm vs. Zaten hangisi olursa olsun hiçbirini tercih, neticeyi değiştirmez. Mühim olan, bu memnû meyveden sonra vâki olan durum ve problemdir. Bununla beraber bizim kanaatimiz, bugüne kadar söylenenden biraz farklıdır.

Memnû meyve, Hz. Âdem (aleyhisselâm) için karşısında dayanılması mümkün olmayan, onun beşerî duygularıdır. Bu duygu sayesindedir ki, insanoğlu çoğalacak ve neslini devam ettirecektir. Aynı duygu, Hz. Havva Validemiz için de geçerlidir. Allahu a'lem "Şecere"ye dokunmak, neslin devamını sağlayacak muamelede bulunmak demektir.

Bununla beraber, "En isabetli görüş budur." demiyoruz. Ancak, şimdiye kadar söylenegelen ihtimaller arasında bu ihtimalin de düşünülmesinde fayda olacağı kanaatindeyiz. İsabet varsa, bu, Rabbimiz'in lütfudur, hata ise, O'nun engin rahmetine sığınırız.

Unutma ve hatanın dinî hükmüne geçmeden, burada bir hususu da hatırlatmak istiyorum. Kur'ân-ı Kerim'de kıssalar anlatılırken, kopuk kopuk hâdiseler terkip edilir ve öyle anlatılır. Burada da durum aynıdır. Bir devrede Hz. Âdem (aleyhisselâm) ve Havva'ya memnû meyveye dokunmamaları söylenmiştir. Ancak onlara bu emir verildikten sonra ne kadar vakit geçmiştir, bu kat'iyen belli değildir. Belli olan şudur ki, Hz. Âdem'in (aleyhisselâm) bu emri unutabileceği kadar bir vakit geçmiştir. Ve memnu meyveye dokunma, bu unutmanın akabinde olmuştur.

Unutma ise, kalemin günah yazmadığı bir durumdur. Allah Resûlü bu hususta şöyle buyurur: رُفِعَ عَنْ أُمَّتِي الْخَطَأُ وَالنِّسْيَانُ وَمَا اسْتُكْرِهُوا عَلَيْهِ *"Şu üç şeyden kalem kaldırılmıştır. Unutma, hata ve bir de zorlanma."*[561] Zaten, Kur'ân da bize, bu gibi durumlarda, işlediklerimizden af dilemeyi talim edip öğretmiyor mu? Âyet şöyle demektedir: رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا *"Rabbimiz, eğer unutacak veya yanılacak olursak bizi sorumlu tutma."*[562] Bu dua, her gece yatmadan evvel vird-i zebanımız değil mi?

Hz. Âdem (aleyhisselâm), unutmuş, hata ile o memnû, meyveye dokunmuş, kadının zorlaması da, buna yardımcı olmuştu. Yukarıdaki hadise göre, bu durum, kalemin kaldırılıp, günahın yazılmadığı nisyan anında vuku bulmuşsa ki, öyle olmuştur. O zaman, Hz. Âdem'in (aleyhisselâm) günaha girmiş olduğuna nasıl hükmedeceksiniz.

Sıradan insanlar bile, Allah'ın zulüm dediği, isyan dediği şeylerden ictinap ederken, Allah'ın (celle celâluhu) seçip peygamber kıldığı seçkinlerin içtinap etmemesi düşünülemez. Aksini söylemek büyük gaflettir. Hatta, büyüklerimiz, yukarıdaki âyeti, bu mülâhaza ile okumayı doğru bulmamışlardır. Bir insan, tefsir sadedinde وَعَصَى اٰدَمُ رَبَّهُ فَغَوَى âyetini[563] okuyup, mânâsını söyleyebilir. Fakat belli bir gayeye matuf olmadan, fantezi olsun diye ve su-i tefehhümlere sermaye verecek şekilde onu tekrar etmek mahzurludur. Çünkü Hz. Âdem (aleyhisselâm), bir peygamberdir. Zaten bir peygamber hakkında, sıradan bir insandan bahsediyor gibi bahsetmek doğru değildir.

Ayrıca, Kur'ân'ın onlar hakkındaki üslûbu, onların davranışları açısından değil Allah'la münasebetleri ve kurbetleri zaviyesindendir ki, eskiler bunu: حَسَنَاتُ الْأَبْرَارِ سَيِّئَاتُ الْمُقَرَّبِينَ "Ebrara ait iyilikler, mukarrabîne göre kötülük sayılır."[564] şeklinde ifade ederlerdi.

Evet, beşer kanunlarında da, devlet memuru suç işlerse ceza artırılıyor. Suçu işleyen hâkim, savcı veya avukat gibi hukuku bilen insanlarsa katlanabiliyor.

Peygamberler ki, Cenâb-ı Hakk'ın memurlarıdır ve günahın neticesini herkesten iyi bilmektedirler; elbette bu durumdaki insanların işleyecekleri günah, daha şiddetli olacaktır.

Hem, Kâbe'de işlenen günah, başka yerlerde işlenenden daha şiddetli kabul edilmiyor mu?[565] Kur'ân-ı Kerim, peygamber zevcelerine eğer günah işlerlerse, cezalarının iki kat olacağını söylemiyor mu?[566] Çünkü, Kâbe, Allah'a (celle celâluhu) komşuluğun simgesidir. Oradaki insan, Allah'ın (celle celâluhu) misafiri sayılır. Peygamber zevcesi olmak da, yine Cenâb-ı Hakk'a yakın olmanın bir ifadesidir. Zira peygamber hanesi, her an, içinde vahyin soluklandığı, Cibril'in girip çıktığı bir evdir. Böyle bir yerde ve böyle bir evde işlenecek günahların cezası da elbette daha şiddetli ve muzaaf olacaktır. اَلْمَغْرَمُ بِحَسَبِ الْمَغْنَمِ kaidesi de[567] bunu gerektirir. Elbetteki ganimet nispetinde meşakkat de fazlalaşacaktır.

Peygamberlerin durumu da böyledir. Onlar, huzurla müşerref olmuş seçkinlerdir. Vahiy meleği her an onlarla görüşmekte ve onların kalbi, her an vahyi kabule hazır bulunmaktadır. Durum böyle olunca, elbette onların maruz kaldıkları zelleler dahi, günah görünümünde olacak ve günah unvanıyla anlatılacaktır. Çünkü bulundukları mevkie göre muamele bunu gerektirmektedir. Ancak, yine tekrar etmek zorundayım ki, bu günah ve ceza bizim ve bir velinin

günah ve ceza anlayışı zaviyesinden değerlendirilecek bir günah ve ceza değildir. Bu, tamamen peygamberlerin kendi hususî durumları açısından günah görünümünde bir zelledir. Öyleyse ona günah demek doğru değildir.

Ayrıca, diyelim ki Allah (celle celâluhu), Hz. Âdem'e (aleyhisselâm), hemcinsine karşı oruç tutmayı emretmişti.. ve Hz. Âdem (aleyhisselâm) de her şeyin isimleri kendisine talim edilmiş olmakla bir mânâda başına geleceği de biliyordu. Evet, biliyordu ki içine girdiği turnike, onu evirip çevirip –tabiî bir meyelan şart-ı âdisiyle– programlanan noktaya getirecektir. İnsan iradesi ve ilâhî meşîetin, bir sırlılık içinde kesiştiği, kesişip neticeye müessir olduğu bir ânı, nisyan değilse –ki Kur'ân nisyan diyor– mulâyemetle karşıladı ve malum sürçme oldu.. rica ederim buna "günah" demeye imkân var mı?

Söz buraya gelmişken Buhârî ve Tirmizî'nin rivayet ettikleri şu hâdiseyi nakletmekte yarar görüyorum: Efendimiz buyuruyorlar ki:

Semada, Hz. Âdem ile Hz. Musa karşı karşıya geldiler. Hz. Musa (aleyhisselâm): *"Sen ki beşerin babasısın. Aldın bizi Cennet'ten yere indirdin."* Âdem (aleyhisselâm) de ona: *"Sen ki, Allah'ın (celle celâluhu) kendisiyle bizzat konuştuğu 'Kelîm'sin. Tevrat'ta şu ibareyi görmedin mi ki, Âdem, o meyveyi yemeden kırk sene evvel kaderinde bu yazılıydı."* şeklinde cevap verdi. Efendimiz, Berzah âlemine ait bu görüşmeyi naklettikten sonra üç defa: *"Âdem (aleyhisselâm), Musa'yı (aleyhisselâm) susturdu."* buyurur.[568] Bu, bir cihetle, Hz. Âdem'in (aleyhisselâm) haklılığını bildirmektir. Bu da şu demektir: Âdem (aleyhisselâm), işlediği o fiille günaha girmiş değildir.

Bütün esmâ –dolayısıyla müsemma– Hz. Âdem'e talim edilmiştir. O, hayatını, esmâsının sırlı dünyasında, âdeta büyülü gibi yaşıyordu.. böyle birinin, iradî ve kasdî günah işleyebileceğine ihtimal vermek en münasebetsiz bir ihtimal ve bir dikkatsizliktir. Bundan başka ihtimal, o meyvenin yasak oluşu, geçiciydi ve Âdem (aleyhisselâm) da, bunu biliyordu. Ancak içtihat etti ve meyveye vaktinden evvel el uzattı; uzattı ve orucunu bozdu. Evet, bugün meşru dairede yapıldığında sevap sayılan bu muamele o gün, o mevkide bulunan Hz. Âdem (aleyhisselâm) için, geçici olarak yasaklanmıştı. Veya bu yasak O'nun Allah'a (celle celâluhu) yakınlık durumuna göreydi. Bundan dolayı da davranışı bir sapma, bir zelle sayılmıştı.

Hz. Âdem (aleyhisselâm) hakkında arz etmeye çalıştığımız ölçü, diğer peygamberlerin durumunu anlamamızda da bize yardımcı olacaktır. Evet, anlayacağız ki, peygamberler, ismet sıfatıyla muttasıfdırlar, onlara isnat edilen

zelle ve hatalar da hiçbir zaman bizim anladığımız mânâda günah değildir.

bb. Hz. Nuh (aleyhisselâm)

Hz. Nuh (aleyhisselâm), oğlunun kurtulması için Rabbine münacatta bulunur ve ikaz edilir. İlk bakışta bu da, bir nebi için zelle gibi görülür. Şimdi de beşerin ikinci babası Hz. Nuh'un (aleyhisselâm) durumuna dikkatlerimizi teksif edip, Kur'ân'ın ışığı altında, bu büyük insanı da hiç olmazsa bu vak'a çerçevesinde yakından tanımaya çalışalım:

Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Nuh'un (aleyhisselâm) duası ve Cenâb-ı Hakk'ın ona verdiği cevap ve ona olan ikazı şöyle anlatılır:

وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ

"Nuh, Rabbine niyaz etti: 'Rabbim! Oğlum benim ailemdendir. Doğrusu Senin vaadin haktır. Sen, hükmedenlerin en iyi hükmedenisin.' dedi."[569]

Hz. Nuh (aleyhisselâm), ümmetinin başına gelen bu muntazar hâdiseden dolayı heyecan ve helecan içindedir. Hususiyle de, oğlunun akıbetiyle endişeli ve endişesi de bir insanı sarsacak kadardır. Acaba onun bu heyecanı, oğlu boğulacağı için midir, yoksa oğlu küfür içinde öleceğinden dolayı mıydı? Her hâlde, ukbâyı, ebedî saadeti, ebedî azabı gören ve Allah'ın (celle celâluhu) gazap ve rahmetini müşâhede eden Hz. Nuh'un (aleyhisselâm) endişeleri, oğlunun beden, cismaniyet ve dünyasından dolayı değildi. Kaldı ki, hangi baba vardır ki, bu ölçüde ürperticiliğiyle evlâdının helâketi karşısında inlemez? "Rabbim, bana ehlimi helâk etmeyeceğine dair söz vermiştin. Hâlbuki bu gemiye binmemek helâkettir ve oğlum da, onlar içinde bulunmaktadır." İşte Hz. Nuh'un (aleyhisselâm) dediği budur.

O'nun bu inleyişine karşı Cenâb-ı Hak, işin hakikatini ona şu şekilde talim buyurmakla onu teskin eder:

قَالَ يَا نُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْأَلْنِ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ

"Ey Nuh! O, senin ailenden sayılmaz, çünkü o, kötü bir iş işlemiştir. Öyleyse bilmediğin şeyi Benden isteme, işte sana öğüt, bilgisizlerden olma."[570]

O, senin ehlinden değildir. Evet, o senin sulbünden, senin hanımından

dünyaya gelmiş.. ve sizin beşiğinizde, sizin ninnilerinizle büyümüştür. Ama, senin ehlin, senin yolunda olandır. Çünkü o, salih olmayan bir iş işledi ve fasit daireye girdi. Sana baş kaldırdı.. kâfirlerin içine girdi. Onlar, onu suda boğulmaya, suda boğulma da, onu ebedî boğulmaya çekti götürdü. Çok iyi bilmediğin şey hakkında benden talepte bulunma! Cahillerden olmaman için sana nasihat ediyorum. Sen bilgi, mârifet ve muhabbet insanısın. Sen, Allah'ı (celle celâluhu) bilip tanıyansın. Senin gibi mukarreb ve Bana yakın bir nebiye bu talep ve dua yakışmaz.

İşte 950 senelik hayatında Hz. Nuh'a (aleyhisselâm) isnat edilen zelle de sadece bundan ibarettir. Oğlu boğulurken Cenâb-ı Hakk'a, onu kurtarması için yalvarmıştır. Acaba Hz. Nuh (aleyhisselâm), niçin dua etmiş ve niçin yalvarmıştır?

Birincisi: Âyette de anlatıldığı üzere Cenâb-ı Hak, ona gemiye ehlini ve iman edenleri bindirmesini söylemiştir ki, âyet bu hususu şöyle hikâye eder:

حَتَّى إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ قُلْنَا احْمِلْ فِيهَا مِنْ كُلٍّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ
وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ وَمَنْ اٰمَنَ

"Buyruğumuz gelip de tandırdan sular kaynamaya başlayınca, 'Her cinsten birer çifti ve aleyhine hüküm verilmiş olanların dışında kalan çoluk çocuğunu ve inananları gemiye bindir.' dedik."[571]

Bu, Hz. Nuh'un (aleyhisselâm) Cenâb-ı Hak'tan aldığı vaaddir. İşte o, bu vaade binaen Cenâb-ı Hak'tan böyle bir talepte bulunmuştur. O, o âna kadar oğlunun aleyhinde hüküm verildiğini bilmemektedir. Dolayısıyla Hz. Nuh'un (aleyhisselâm) istediği, Cenâb-ı Hakk'ın vaadinden başka bir şey değildir.

O, bu gemiyi Allah'ın (celle celâluhu) vahyi ile yapmış ve insanları oraya yine Cenâb-ı Hakk'ın emriyle davet etmişti. Davet ettikleri arasında elbette aile fertleri de vardı. Zaten Allah da (celle celâluhu), ona aile fertlerini, yani ehlini de gemiye bindirmesini söylemişti. Söylemişti ama, işte gözünün önünde oğlu dalgalarla boğuşuyordu. Bütün kurtuluş yollarının kapandığı bu zorlu anda o, bütün düğümlerin kendisinde çözüleceği Zât'a müracaat etti ve oğlunun kurtarılması için O'na yalvardı. Zaten yapacak başka bir şeyi, duadan başka tutunacak bir dalı da kalmamıştı.

Onun kendi ehlinden olmadığı haberini duyunca, beyninden vurulmuşa döndü.. döndü zira bilmiyordu ve onu, evlâdı diye, ehlinden kabul ediyordu. Bu aynen böyleydi; çünkü, ikazı duyar duymaz hiç vakit geçirmeden hemen tevbe

edip Rabbine döndü.. ve şöyle yakarışa geçti:

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ
وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ

"Rabbim! Bilmediğim şeyi Senden istemekten Sana sığınırım. Beni bağışlamaz ve bana merhamet etmezsen kaybedenlerden olurum."[572]

Belli ki, Hz. Nuh (aleyhisselâm), isterken bilmiyordu. Bildiği zaman da hemen isteğinden vazgeçti ve istiğfar etti. Rica ederim, insan vicdanının bir ufuk deyip temenna durmak istediği bu davranışa hata demeye imkân var mı?

İkincisi: Hz. Nuh'un (aleyhisselâm) istediği neydi? Eğer o, Allah'tan (celle celâluhu), oğluna hidayet istiyor ise, bir baba için bundan daha normal ne olabilirdi? Hele öyle bir baba ki, o aynı zamanda bir nebidir ve bütün insanların hidayeti için çırpınıp durmaktadır. Şefkati bu kadar engin olan birinin, kendi evlâdına şefkat edip dua etmesi ve onun ebedî hayatının kurtulmasını istemesi, gayet normal, bir o kadar da faziletli bir davranış değil midir?

Evet, burada bir peygamber şefkatiyle karşı karşıyayız. Onlardaki bu şefkat, bizim idrak buudlarımız dışında ve çok farklı olmasaydı, nübüvvet yükünü omuzlayıp götürmeleri mümkün değildi. Herhangi bir anayı düşünün, evlâdını bağrına basıp onun her istediğine koşabilmesi için, fevkalâde bir şefkatle donatılmıştır. Ya bu, bütün insanlığa bağrını açan ve onların dünyevî-uhrevî meşru bütün isteklerini yerine getirebilmek için çırpınıp duran bir nebi, hatta nebilerin de büyüklerinden ise...

Kur'ân-ı Kerim, Efendimiz'i anlatırken, O'nun inkârcılar karşısındaki ruh hâlini şöyle analiz eder:

فَلَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ عَلَى اٰثَارِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهٰذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا

"Bu söze (Kur'ân) inanmıyorlar diye neredeyse kendini telef edip bitireceksin."[573]

Ve Allah Resûlü de kendi durumunu şöyle izah eder ve bu hususta şöyle bir temsil irat buyurur:

إِنَّمَا مَثَلِي وَمَثَلُ أُمَّتِي كَمَثَلِ رَجُلٍ اسْتَوْقَدَ نَارًا فَجَعَلَتِ الدَّوَابُّ
وَالْفَرَاشُ يَقَعْنَ فِيهَا فَأَنَا اٰخِذٌ بِحُجَزِكُمْ وَأَنْتُمْ تَقَحَّمُونَ فِيهَا

"Benim ve ümmetimin misali, ancak ve ancak ateş yakan bir insanın

durumu gibidir. (Ateşi gören) haşerat ve pervaneler onun başına üşüşmeye başlarlar. Evet ben, sizin eteklerinizden tutup çekiyorum, siz ise burnunuz doğrultusunda ateşe doğru gidiyorsunuz."[574]

Eğer peygamber şefkati bu ise, Hz. Nuh (aleyhisselâm) da bir peygamberdir ve o da aynı şefkati taşımaktaydı...

Ne var ki o, ikazı duyunca, derhal Allah'a inâbede bulunup duadan vazgeçti ve Rabbinden mağfiret diledi.

Şimdi de Hz. Nuh'un (aleyhisselâm) ettiği dua ile Hz. Âdem'in (aleyhisselâm) ettiği dua ve yalvarış arasındaki benzerliği görelim: İkisi de hata ettiklerini anlayınca Rabb'e yönelmiş ve aynı hava, aynı üslûp ve aynı edayla dua etmişlerdir. Çünkü onlar, aynı mayanın, aynı karakterin insanlarıydılar. Aynı medresede okumuş ve aynı Üstad'dan ders almışlardır. Onun için hatadan rücû etmeleri de aynı şekilde olacaktı. Kur'ân, bu iki zatın inâbe veya evbelerini, farklı kelimelerle olsa bile aynı üslûpla verir.

Üçüncüsü: Dinde bir prensip vardır: "Biz zâhire göre hükmederiz."[575] Bu prensipten dolayıdır ki, Allah Resûlü, münafik olduğunu bildiği hâlde Abdullah b. Übey b. Selûl'ün cenazesine iştirak ettiği gibi daha pek çok münafığı da teşyi ederek perdeyi yırtmamıştır.[576] Çünkü, bunlar zâhiren, namaz kılıyor, oruç tutuyor ve dinî vecibelerini de yerine getiriyorlardı.

İşte, Hz. Nuh'un (aleyhisselâm) oğlunun da, aynı durumda olması muhtemeldir. Belki o, hep mü'min gibi görünmüştü ama aslında bir münafıktı. Veya nifakı orada ve o anda hortlayıvermişti. Hz. Nuh (aleyhisselâm) da, onun zâhirî durumuna göre hüküm vermiş ve onu ehlinden kabul etmişti. Zâhire göre hüküm vermek ise, hiçbir zaman günah değildir. Durum böyle olunca, Hz. Nuh (aleyhisselâm), asla günah işlememiştir; o kendine düşeni yapmıştır. Düşünün ki; o koca nebi, 950 sene didinmiş, çırpınmış, alaya alınmış, kendisine deli denilmiş fakat hiç mi hiç sarsılmamıştır. Kendisine inanan insanların ne kadar az olduğunu, bizzat Kur'ân-ı Kerim söylemekte ve: وَمَآ اٰمَنَ مَعَهُ اِلَّا قَلِيلٌ *"Pek az bir insan onunla beraber inanmıştı."*[577] demektedir.

Hz. Nuh'u (aleyhisselâm) anlamak isteyen, Nuh sûresinde onu takip etmeye çalışsın. O zaman anlayacaktır ki, o şanı yüce nebi, günah işlemekten, Arş'ın ferşten uzaklığı nispetinde uzaktır ve berîdir. Cenâb-ı Hak, bizi Efendimiz'in ve onun şefaatine nail etsin.. (Âmin)

bc. Hz. İbrahim (aleyhisselâm)

...Ve nebiler babası Hz. Halil.. korku bilmeyen ve gözünü hiçbir şeyden kırpmayan insan. Ateşe atılırken, ateşin içinde berd ü selâm bulan büyük ruh. Cenneti içinde taşıyan ve gittiği her yeri –Cehennem de olsa– cennete çeviren seçkinler seçkini. Herkes Allah Resûlü'ne intisapla sevinirken, O, Hz. İbrahim'e olan benzerliğiyle sevinmekte ve *"Ben atam İbrahim'e benziyorum."* demektedir.[578] İsterseniz şimdi de onun ismetinin sınırları etrafında seyahat edelim.. ve ismetin ne olduğunu bir de onda görelim.

Yıldızlar, Ay ve Güneş

Hz. İbrahim (aleyhisselâm), hayatının hiçbir bölümünde yıldızlara tapma gibi bir şirk içine girmemiştir. Onun yıldıza, aya ve güneşe bakıp, teker teker bunlara رَبِّي demesinin, şirkle veya bunlara tapınmakla uzaktan-yakından alâkası yoktur. Şimdi hâdiseyi yine Kur'ân'ın bu mevzu ile alâkalı âyetlerinden takip edelim:

فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَى كَوْكَبًا قَالَ هٰذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ الْاٰفِلِينَ۝فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِغًا قَالَ هٰذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَئِنْ لَمْ يَهْدِنِي رَبِّي لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ۝فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَازِغَةً قَالَ هٰذَا رَبِّي هٰذَا أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَتْ قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ

"Gece basınca o bir yıldız gördü, 'İşte benim rabbim(!)' dedi. Yıldız batınca 'Ben batıp gidenleri sevmem.' dedi.

Ay'ı doğarken görünce, 'İşte bu benim rabbim(!)' dedi. Batınca, 'Rabbim beni doğruya eriştirmeseydi, and olsun ki, sapıklardan olurdum.' dedi.

Güneşi doğarken görünce, 'İşte bu benim rabbim(!), bu daha büyük.' dedi. Batınca, 'Ey milletim! Doğrusu ben, ortak koştuklarınızdan uzağım.' diye gürledi."[579]

Hz. İbrahim (aleyhisselâm) doğarken hanîf olarak doğmuştu. Âyette geçen yıldız, ay ve güneşe onun hakikî mânâda "Rabbim" demesi asla düşünülemez. Zaten böyle bir iddiada bulunmak için, bu âyetlerin evvelinde yer alan şu âyeti yok saymak icap eder. Âyet şöyle demektedir:

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ اٰزَرَ أَتَتَّخِذُ أَصْنَامًا اٰلِهَةً إِنِّي أَرَاكَ وَقَوْمَكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

"İbrahim, babası Âzer'e: 'Putları tanrı olarak mı benimsiyorsun? Doğrusu ben, seni ve milletini apaçık bir sapıklık içinde görüyorum.' demişti."[580]

Devamındaki âyette de şöyle denilir:

وَكَذٰلِكَ نُرِي إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ

"Yakînen bilenlerden olsun diye İbrahim'e yerin ve göğün melekûtunu bu şekilde gösterdik."[581]

Şimdi bu duygu, bu düşünce ve bu türlü metafiziğe açık bir nebinin, yıldızlara –muvakkaten dahi olsa– "Rabbim" demesi mümkün değildir. İçi üstûre dolu kitaplar ne derlerse desinler, bizim kanaatimiz budur. Hem Hz. İbrahim'e (aleyhisselâm) sadece mülk değil, melekût âlemi, yani varlığın perde arkası da gösterilmişti.. ve o, bu sayede, yakîne erenlerden idi. Hatta yakînin son merhalesi olan, hakka'l-yakîn yörüngeliydi. Binaenaleyh, başta ilk iki âyet, Hz. İbrahim'in, Hak'la nasıl bütünleştiğini, yakîne nasıl açık olduğunu anlattıktan sonra, belli ki, bu âyetlerin anlattığı hâdisede o, kavmine bir şeyler anlatmak istiyordu. Öyle ise, meseleyi bu noktadan ele alıp yeniden tahlil etmemiz gerekir.

Evvelâ; Hz. İbrahim'in kavmi yıldızlara tapıyordu. Nitekim cahiliye insanı da, bir dönemde Şi'râ yıldızı denen "Sirüs"e tapıyordu. O günkü astronomik bilgilere göre çok büyük ve parlak olduğundan Şi'râ da bir mâbud hâline getirilmişti. Eski Bâbil'de de yıldıza tapma vardı. İşte Hz. İbrahim (aleyhisselâm), evvelâ uzaktan çok küçük görünen bu yıldıza baktı. Dikkatleri onun üzerine çevirdi. Mâkul olan ve zâhire mutabık bulunan bir beyan içinde, onlara küçük bir tenbihte bulundu. Konuştuğu hep doğruydu ve yalan malzeme kullanmıyordu. Hatta o, her delil getirişte, onların taptığı gökteki bir ilâhı ve onların yerdeki temsilcisi bir putu yıkıyordu. Evet, Hz. İbrahim (aleyhisselâm), akıl ve mantık planında onların putlarını bir bir deviriyordu ki, zaten o, putları devirmek için gelmişti.

Bazı müfessirler هٰذَا رَبِّي cümlesinin başına bir istifham-ı inkârî edatı takdir ederler;[582] ve o zaman da mânâ: *"Benim Rabbim bu mu?"* şeklinde olur ki, *"Hayır, değil."* demektedir. Bu da, bu husustaki tevillerden biridir. Ancak bizim dikkat çekmek istediğimiz tevil şekli şudur:

Hz. İbrahim, kullandığı malzeme itibarıyla, sanki onların put olarak kabul ettiği şeylere değer veriyor gibi yapmış ve onları kendi münazara zeminine çekmiştir. Başka türlü onları, o zemine çekmesi de mümkün değildi. "Bizim ilâhlarımızdan bahsediyor." diye onu dinlediler ve onlar farkına varmadan başlayan bu münazara, Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) son söyledikleriyle bitti

ki, bu da iman cephesinin, küfür cephesine galebesiydi.

Evet, onları yıldızda, ayda, güneşte gezdirdi.. ve hepsinin sonunun üfûl (batıp gitmek) olduğunu ihtar etti. Yani hepsi geldi, doğdu, yükseldi ve battı. Binaenaleyh, belli kanunlar altında ve belli kanunlar çerçevesinde, doğan, batan, var olduktan sonra yok olan şeyler, kâinata hükmedemezler. Gelip gidenler, yine kendileri gibi gelip gidenlere nasıl hükmedecekler ki?

İlk cümlede, yıldızın batıp gitmesi karşısında söylenen *"Batıp gidenleri sevmem."* sözü, ilk ihtardı. Batıp gidenler, kalbte yer tutmamalı. Hele arkalarından sürüklenip gitmeye hiç de layık değiller; çünkü batıp gidiyorlar. Bana üfûl etmeyen bir sevgili lâzım. O öyle birisi olmalı ki, bana benden daha yakın olsun ve kalbimin bütün arzularını bilsin. Bildiği o arzularımı da yerine getirmeye gücü yetsin.

Sonra bir adım daha atıyor. Ayı gösteriyor. Halbuki biraz sonra o da kaybolup gidecektir. Ve sözün burasında, cemaati muhatap almadan, onların zalimliğini de bir iğneliyor ve *"Eğer Rabbim, bana hidayet vermeseydi, ben de zalimlerden olurdum."* diyor.

Üçüncü merhalede ise güneşe bakıyor. Zaten güneş, onların itikadına göre en büyük ilâhtır. Evvelâ küçükten başladı, sırasıyla ilk iki putu devirdi. Şimdi sıra en büyüklerine geldi. O da batıp gidince, bizzat orada bulunanların vicdanlarına seslenerek *"Ben, sizin şirk koştuklarınızdan uzağım."* diyecektir. Evet, artık sıra son söze gelmiştir.. ve Hz. İbrahim (aleyhisselâm) bütün samimiyetiyle gürledi:

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

"Doğrusu ben, yüzümü yeri ve gökleri Yaratan'a hanîf olarak çevirdim. Ben, asla müşriklerden değilim."[583]

Bu son cümleyi baştan söylemiş olsaydı, Hz. İbrahim'i dinleyen olmayacaktı. Önce, onların seviye ve anlayışlarına mümâşatta bulundu. Onlar da onu dinlemeye koyuldular. Her hâlde sözlerinin dozunu böyle "tedrîcilik" esasına göre ayarlamasaydı, bu kadar müessir olamazdı.

İşte Hz. İbrahim (aleyhisselâm), لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ hakikatini her sineye duyurabilmek için böyle fetanetinin gerektirdiği bir yol takip etti. Hz. İbrahim'in bu metodu, esasen Kur'ânî mantığa da tıpatıp uygundur. Nasıl olmasın ki, O da, aynı vahiy menbaından istifade etmekte ve aynı gerçeğe tercüman olmaktadır.

Burada bir noktaya daha dikkatlerinizi istirham edeceğim. Dikkat edilirse Hz. İbrahim: إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ *"Ben sizin şirk koştuklarınızdan uzağım."* diyor ki, Arapça'da bu cümle, isim cümlesidir. İsim cümleleri ise, sebat ve devamlılık ifade eder. Bunun mânâsı şudur: Ben, hem işin başında hem de şu andaki maslahatlar yumağı davranışlarımda sizin şirk koşageldiklerinizden uzağım.

Öyleyse Hz. İbrahim, hiçbir zaman şirk işmam edecek söz ve davranışta bulunmamıştır.. ve bu ifadeler, yukarıda da ispat ettiğimiz gibi onun fetanetinin eseridir. Evet, bu sözlerde onun ismetine dokunacak hiçbir taraf yoktur.

Ölüleri İhya

Hz. İbrahim (aleyhisselâm) için, zelle olarak gösterilen ikinci husus ise, onun Allah'tan ihya talebidir. Kur'ân-ı Kerim, bu hâdiseyi şöyle anlatır:

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى قَالَ أَوَلَمْ تُؤْمِنْ
قَالَ بَلَى وَلٰكِنْ لِيَطْمَئِنَّ قَلْبِي

"İbrahim: 'Rabbim, ölüleri nasıl diriltiyorsun, bana göster.', dedi. Allah (celle celâluhu): 'İnanmıyor musun?' deyince de 'Hayır, inanıyorum; fakat kalbimin itminanı artsın.' buyurdu."[584]

Hz. İbrahim (aleyhisselâm), mârifet-i Sanî adına bir türlü doymak bilmeyen bir "hel min mezid" kahramanıdır. Evet, kalbi sürekli mârifete açık bu büyük nebi, Cenâb-ı Hakk'ın, ölüleri nasıl dirilttiğini müşâhede ile mârifet adına yeni merhaleler ve yeni buudlar kazanmak peşindedir ve bu hususta durmadan: "Daha yok mu?" demektedir.

Hz. İbrahim'in, ihya mevzuunda şek ve şüphesi mi vardır? Hayır asla! Zaten O, Cenâb-ı Hakk'a, ihyanın keyfiyetini göstermesi için yalvarmaktadır. Yoksa "Acaba Sen ölüleri diriltmeye muktedir misin?" gibi bir tereddüt ve şüphenin cevabını aramakta değildir.

Cenâb-ı Hak da, onun talebini yerine getirir ve âyette anlatıldığı üzere dört kuş alıp, bunları kendisine alıştırmasını, sonra da hepsini kesip, her bir parçasını birer dağın tepesine koymasını emreder. Ardından da bunları çağırdığında, bunların kendisine koşarak geleceğini haber verir.[585]

Esasen burada, Cenâb-ı Hak, her baharda binlerce misalini gösterdiği ihya mucizesinden sadece birisini göstermiştir. Ama bir yüce nebisine iltifatla, itminan kâsesini ona hususî olarak sunmuştur. Zaten Hz. İbrahim'in derdi de, o

kâseden doya doya mârifet şerbeti içmektir. “Yandıkça yandım bir su ver.” diyen Hz. İbrahim, kendisine bu şerbet uzandıkça içecek, yine içecek ve bir türlü kanmayacaktır. Bu itibarla, şekten, tereddütten, şüpheden berî yaşamanın remzi olan Hz. İbrahim (aleyhisselâm), ölüleri diriltmenin keyfiyetini soruyordu. Yoksa onun sorusu: هَلْ تَقْدِرُ أَنْ تُحْيِيَ الْمَوْتَى أَمْ لَا تَقْدِرُ mânâsına değildi. Yani, “Bana göster, Sen ölüleri diriltmeye kadir misin, değil misin?” gibi, müteaddiyane ve mütereddidane değildi.

Bu, aynen bir insanın, çok beğendiği bir ressama, “Benim yanımda bir tablo çiz de nasıl çizdiğini bir göreyim?” veya mahir bir hattata, “Yaz da, nasıl yazdığına bir bakayım?” demesi gibidir. Bu suallerin hiçbirinde, muhatabın acziyetini ihsas edecek bir davranış yoktur. Tam aksine, sanatkârın mükemmelliğini ilan ve itiraf vardır. Çünkü burada onun sanat eserini, her safhasında hayranlıkla seyretme talebi ve temayülü vardır. Evet, burada sorulan, ihyanın keyfiyetidir, yoksa ihya olup-olmayacağı meselesi değildir.

İkincisi: Cenâb-ı Hakk’ın Halîm, Selîm, Evvâh, Halîl gibi vasıflarla tanıttığı Hz. İbrahim (aleyhisselâm), (Seyyid Kutup’un dediği gibi) O Yüce Sanatkâr’ın icraatı karşısında bir doyasıya ağlamak istemektedir.[586] Sanki bu dost ses dostuna şöyle demektedir: “Allahım, baharı ihya ettiğin gibi, gözümün önünde ölüleri ihya et, et de, sanatın içinde icraatını göreyim, müşâhede edeyim ve bir daha coşup kendimden geçeyim.”

Ayrıca, Hz. İbrahim (aleyhisselâm), kendi tatmin seviyesine göre doymak istiyordu. Ümmî bir insan, kendi irfan kubbesine başı değdiğinde, artık varılacak son noktaya vardığını zanneder, zanneder de bundan öteye yol yoktur, diyebilir. Muhyiddin İbn Arabî, şatahâtı içinde, enbiyânın hatemine, evliyânın hateminden ders aldırır. Neden? Çünkü kendisi için mukadder olan kubbeye başı değmiş, girmekle mükellef olduğu kapıdan girerken söveleri sökmüş götürmüş.. ne var ki o büyük saraya nispeten bu kapı, yine de küçük bir hücreye açılmaktadır. Hâlbuki, Hz. İbrahim’in girdiği kapı, bir sur kapısı ve bir şehir kapısıdır. Onun kubbesi, semadır ki, orada ayı, güneşi ve yıldızları seyretmektedir. Allah (celle celâluhu) onun tepesinde öyle bir irfan kubbesi yükseltmiştir ki, en büyük velilerin irfan ufukları, onun yanında sönük bir damla kalır. Yani biz, bir kova su ile doyabiliyorsak O, ummanlarla dahi doymak bilmeyen bir enginliğe sahip.. evet mârifet ufku, o kadar geniş.. onun içindir ki, o yüce kamet, ilâhî icraatı gördükçe, kendinden geçer ve bir çocuk gibi hıçkıra hıçkıra ağlardı.

Muhyiddin Arabî, Mevlâna'ya sorar: مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ يَا مَعْرُوفُ *"Seni hakkıyla bilemedik ey Mâruf!"* diyen Hz. Muhammed (aleyhisselâm) mi, yoksa: سُبْحَانِي مَا أَعْظَمَ شَأْنِي "Ben kendimi tesbih ederim, benim şânım ne yüce!" diyen Beyazid-i Bistâmî mi daha büyüktür?

Mevlâna'nın cevabı müthiştir: "Bu iki söz dahi, Efendimiz'in, Beyazid'den ne kadar büyük olduğunu gösterir. Allah Resûlü'nde öyle bir gönül ve mârifet havzı vardı ki âdeta okyanuslar gibiydi. Nasıl okyanuslar bir türlü dolmak ve doymak bilmezler. O'nun gönlü de öyle. Hâlbuki Beyazid'in gönlü ibrik gibiydi ve hemen dolup taşmıştı." Mevlâna bu cevabı verdiğinde, sokakta oynayan bir çocuktur. Ve İbn Arabî ondaki derinliği ta o zaman sezmiştir...

Hz. İbrahim (aleyhisselâm) da, doyma bilmeyen bir insandı. Binaenaleyh, onun talebi, şekkin, tereddütün, şüphenin ifadesi değil, belki هَلْ مِنْ مَزِيدٍ yolunun yolcusu olarak, "Daha yok mu Allahım, ver bana, mârifet adına ne varsa." diyordu. Onun içindir ki, Efendimiz, Buhârî ve Müslim'in rivayet ettiği bir hadislerinde şöyle buyururlar: نَحْنُ أَحَقُّ بِالشَّكِّ مِنْ إِبْرَاهِيمَ *"Eğer Hz. İbrahim'inki şek ise, o şek, ondan çok bizim hakkımızdır."*[587] Yani eğer bizde, ölülerin dirileceğine dair şek ve şüphe yoksa –ki yoktur– öyleyse Hz. İbrahim'de evleviyetle yoktur.

Hz. İbrahim'in Üç Târizi

Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) ismetini anlatırken, ona isnat edilen üç yalandan daha doğrusu üç târizden de bahsetmek uygun olacaktır. Çünkü konumuz, umumî mânâda peygamberlerin masumiyetidir. Oysaki yalan büyük bir günahtır. Dolayısıyla bir peygamberin yalan söylemesi, onun ismetine ve güvenilirliğine zıttır. Evet "Yalan bir lafz-ı kâfirdir." ve imanla meşbu sinelerde barınmaz.

Bir hadis-i şeriflerinde Efendimiz: *"İbrahim bütün hayatı boyunca üç kezibde bulundu."* buyururlar.[588] Buradaki "kezib", yalan mânâsına değil, "târiz" mânâsınadır. Evet, bu mânâyı, lügat açısından söylememiz tekellüflü görülebilir. Ancak, neticede anlatılmak istenen mânâ bakımından yerindedir. Nitekim, mevzuu izah esnasında bu husus açıkça görülecektir.

İfadeye çok dikkat etmek gerekir. Hz. İbrahim için "Yalan söyledi." denemeyeceği gibi, "kezib" tabiri de lügat mânâsı kastedilerek söylenemez. Bunlar ilk bakışta hilâf-ı vaki gibi göründüğü hâlde, biraz dikkat edilince dosdoğru sözler olduğu anlaşılacaktır ki, biz bu gibi sözlere "târiz" diyoruz.

Efendimiz, mizah yapmıştır. Ama kullandığı malzeme hep doğrudur. Meselâ, Hz. Enes'e *"Ey iki kulaklı!"*[589] demiştir. Elbette Enes (radıyallâhu anh), iki kulaklıdır. Bir kadına *"Ey kocasının gözünde ak bulunan!"* demiş, kadın da "Yâ Resûlallah, benim kocamın gözünde ak yok." karşılığını verince de, Allah Resûlü, *"Her insanın gözünde ak olur."* diyerek latîfesinde söylediği doğruya işaret etmiştir. Yine yaşlı bir kadın geldi: "Yâ Resûlallah! Dua et Cennet'e gireyim." isteğinde bulununca, Allah Resûlü latîfe ile *"Yaşlılar Cennet'e giremez."* buyurdu. Kadın bu sözdeki espriyi anlayamayınca üzüldü.. ve tam ayrılacağı sırada Efendimiz, sözündeki nükteyi izah ederek, bu defa da onu sevindirdi: *"Yaşlılar, Cennet'e yaşlı olarak girmeyecek, genç olarak girecekler..."*[590]

Peygamber, espri yaparken dahi kullandığı malzemeye çok dikkat buyururlardı.. evet onların bulunduğu makamın, yalanın şakasına dahi tahammülü yoktur. Onlar, insanların önünde ve bütün hareketleriyle örnek olma mevkiindedirler. Onların söyleyeceği şaka dahi olsa, onun içinde hilâf-ı vâkî bir söz, diğer insanlara yalanın ciddisini söylemeye cesaret verir ki, bir peygamber için, böyle kötü bir örnek olmak asla söz konusu değildir.

Hz. İbrahim (aleyhisselâm), doğuştan hanîf ve put düşmanıdır. Henüz peygamber olarak vazifelendirilmediği devrede dahi o, hep putlarla ve putçulukla mücadele etmiştir. Hatta, bir gün kendi kendine karar verip, bütün putları kırıp geçirmiştir.

O günün inançlarındandı ki hâdiseleri değerlendirmede, yıldızlara bakar ve onların değişik münasebetlerinde değişik hükümler çıkarırlardı. Zira, o günün telakkisine göre ilâhlar, gökte ve yıldızlar arasındaydı. İnsanlara hâkim olan da yine onların düşüncesine göre yıldızlardı. Hz. İbrahim (aleyhisselâm) de, devrin telakkisine göre yıldızlara bakar. Fakat bu bakış, sadece oradakileri ikna ve esas düşüncesini tahakkuk ettirebilmek içindi. Yoksa Hz. İbrahim (aleyhisselâm), asla kavim ve kabilesi gibi düşünüyor değildi.

Yıldızlara baktıktan sonra *"Ben hastayım."* mânâsına إِنِّي سَقِيمٌ der.[591] Bu, birinci hâdise ve birinci târizdir. Nasıl ve niçinini –inşâallah– izah edeceğiz. İkinci târiz de şudur: Putları kırar ve baltayı en büyüğünün boynuna asar. Kendisine *"İlâhlarımıza bu işi kim yaptı?"* diye sorulunca da, büyük putu gösterir ve *"Belki bu! Büyükleri o, ona sorun!"* der.[592] Üçüncüsü ise, bizzat Kur'ân'da zikredilmez. Hanımına: "Sana kim olduğun sorulunca benim

kızkardeşim olduğunu söyle!"[593] buyurur. Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) söylediği üç târiz, bunlardan ibarettir. Şimdi, bu hâdiseleri biraz daha açalım ki, onun ismetini, bir de bu hâdiselerin çehresinde okuyalım.

1. "Ben Hastayım!"

Birinci hâdise Kur'ân-ı Kerim'de şöyle anlatılır:

وَإِنَّ مِنْ شِيعَتِهِ لَإِ بْرَاهِيمَ۝إِذْ جَاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ۝إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَ۝أَئِفْكًا اٰلِهَةً دُونَ اللّٰهِ تُرِيدُونَ۝فَمَا ظَنُّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ۝فَنَظَرَ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ۝فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ۝فَتَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ

"İbrahim de şüphesiz onun (Nuh'un) yolunda olanlardandı. Nitekim Rabbine temiz bir kalb ile geldi. İbrahim, babasına ve milletine şöyle demişti: 'Allah'ı bırakıp, uydurma tanrılar mı istiyorsunuz? Âlemlerin Rabbi hakkındaki zannınız nedir?' İbrahim yıldızlara bir göz attı ve 'Ben rahatsızım.' dedi. Onu bırakıp gittiler."[594]

Hz. İbrahim (aleyhisselâm), bu "Ben hastayım." cümlesiyle esas rahatsız olduğu noktayı kastediyordu. O, doğduğundan beri putlardan rahatsızdı. Onları ortadan kaldırmadıkça da, onun bu rahatsızlığı geçecek gibi değildi. O, "Ben rahatsızım." dedi, yanındakiler de onu bedenen hasta zannederek çekip gittiler. Yoksa ısrarla onu da dinî törenlerine götürmek istiyorlardı. Zaten onlar gider gitmez, hemen putların başına binmekle, Hz. İbrahim (aleyhisselâm), hakikî rahatsızlığının ne olduğunu ortaya koymuş oluyordu. Ne var ki, târiz yapıp, onların başka türlü anlayacakları bir malzeme kullandı. Ancak, sözlerinde kullandığı bu malzeme asla yalan değildi. Sadece İbrahim'in (aleyhisselâm) gayesinden habersiz olanlar, onu yanlış anlamışlardı. Zaten anlayışları bu derece kıt olmasaydı, hakka kulak verir, onu da anlarlardı. Evet, onlar bir ömür boyu direttiler, direttiler de bir gün olsun hak ve hakikati dinlemeye yanaşmadılar; işte asıl yanlışlık da buradan kaynaklanıyordu...

Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) ifadesi bir târizdi ama o, o derece doğru idi ki, yaptığı bu târiz onu, vicdanen mahşerde bile rahatsız edecek ve kendisine gelip şefaat için müracaat edenlere *"Ben hayatımda üç defa yalan söyledim. Onun için şefaata ehil değilim."*[595] diyecektir.

Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm), hayatında bir kere söylediği "Ben rahatsızım." gibi târizi, günümüzün hizmet erleri, (başkalarını söylemeye gerek yok) günde birkaç defa, kendini mecbur bilerek veya bilmeyerek söyledikleri

nazara alınacak olursa Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) târizinde ne derece masum olduğu –zannediyorum– daha iyi anlaşılacaktır. Hâlbuki bugün, yalanla doğru arasında gidip gelmeler çok kolaylaştığından, târize dahi (yalana değil) cevaz verirken, çok iyi düşünmek gerekir. Çünkü yalanla doğru aynı dükkânda satılır olmuş ve âdeta iç içe girmiş gibidirler.

İstidradî olarak arz edeyim, durum böyle olunca, Efendimiz'in yalana cevaz verdiği üç yer[596] mevzuunda dahi dikkatli olmamız gerekmektedir. Zira, Asr-ı Saadet'te yalanla doğru arasında büyük uçurum vardı. Sahabi efendilerimiz doğruyu, Müseylime ve adamları da yalanı temsil ediyorlardı. Doğru ile yalan arasındaki mesafe bu kadar genişti. Şimdi ise durum oldukça farklı...

Evet, hakkı temsil eden insanlar, ister içtimaî hayatlarında ister ferdî yaşantılarında kat'iyen yalana yer vermemelidirler. Bu, emniyet insanı olmanın ilk şartıdır. Yalan bizden, biz de ondan olabildiğince uzak bulunmalıyız. Şimdi, biz, bu meseleye bu kadar hassasiyet gösterirsek, doğruyu kendilerinden öğrendiğimiz nebilerin, ne denli hassasiyet göstereceklerini siz düşünün. Hele o nebi, doğrular doğrusu Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ın ceddi, Hz. İbrahim (aleyhisselâm) ise...

2. "Belki O Yaptı"

İkincisi: Bu hâdise de Kur'ân-ı Kerim'de şöyle anlatılır:

وَلَقَدْ اٰتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ۝إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ۝قَالُوا وَجَدْنَا اٰبَاءَنَا لَهَا عَابِدِينَ۝قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَنْتُمْ وَاٰبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ۝قَالُوا أَجِئْتَنَا بِالْحَقِّ أَمْ أَنْتَ مِنَ اللَّاعِبِينَ۝قَالَ بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي فَطَرَهُنَّ وَأَنَا عَلَى ذٰلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ۝وَتَاللّٰهِ لَأَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُوَلُّوا مُدْبِرِينَ۝فَجَعَلَهُمْ جُذَاذًا إِلَّا كَبِيرًا لَهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ۝قَالُوا مَنْ فَعَلَ هٰذَا بِاٰلِهَتِنَا إِنَّهُ لَمِنَ الظَّالِمِينَ۝قَالُوا سَمِعْنَا فَتًى يَذْكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ۝قَالُوا فَأْتُوا بِهِ عَلَى أَعْيُنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ۝قَالُوا أَأَنْتَ فَعَلْتَ هٰذَا بِاٰلِهَتِنَا يَا إِبْرَاهِيمُ۝قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هٰذَا فَاسْأَلُوهُمْ إِنْ كَانُوا يَنْطِقُونَ

"Andolsun ki, daha önce İbrahim'e de akla, vicdana uygun olanı (rüşdü) göstermiştik. Biz onu biliyorduk. İbrahim, babasına ve milletine: 'Bu tapınıp durduğunuz heykeller nedir?' demişti. Onlar da 'Babalarımızı onlara tapar bulduk.' demişlerdi. İbrahim, 'Andolsun, siz de babalarınız da apaçık bir

sapıklık içindesiniz.' deyince, 'Sen bize gerçeği mi getirdin yoksa şaka mı ediyorsun?' dediler. O da şöyle dedi: 'Hayır, Rabbiniz, yerin ve göğün Rabbidir. Onları O yaratmıştır. Ben de buna şahitlik edenlerdenim.' Allah 'a yemin ederim ki, siz ayrıldıktan sonra, putlarınıza bir tuzak kuracağım.' Sonra hepsini paramparça edip, içlerinden büyüğünü ona başvursunlar diye sağlam bıraktı. Milleti: 'Tanrılarımıza bunu kim yaptı? Doğrusu o zalimlerden biridir.' dediler. Bazıları: 'İbrahim denen bir gencin onları diline doladığını duymuştuk.' deyince, 'O hâlde bunların şahitlik edebilmeleri için onu halkın gözü önüne getirin.' dediler. İbrahim gelince ona: 'Ey İbrahim! Bunu tanrılarımıza sen mi yaptın?' deyince de İbrahim: 'Belki o yapmıştır, işte büyükleri, konuşabiliyorlarsa sorun (bakalım) onlara...' dedi."[597]

Hz. İbrahim'e (aleyhisselâm) soruluyor: "Ey İbrahim! Bunu ilâhlarımıza sen mi yaptın?" Cevap veriyor: "Belki o yaptı." Ve sözün burasında duruyor. Zaten Kur'ân-ı Kerim'de de بَلْ فَعَلَهُ sözünde vakıf vardır. Sözün burasında durulacaktır.

Hz. İbrahim (aleyhisselâm), "هُ" zamiriyle, onların, "İbrahim" diye seslendikleri şahsı yani kendisini kastediyor. Fakat söz söyleme ustalığı ile onların dikkatlerini büyük puta çekiyor. Esasen burada iki ayrı cümle söylenmiştir; ancak telaffuzda bu iki cümle, tek cümle hâline getirilmiştir ki, zaten muhataplar da bundan dolayı, onu düşüncelerinde yakalayamamışlardır. Birinci cümle "Belki o yaptı!", ikinci cümle ise "İşte büyükleri." Şimdi bu iki cümle birleştirilince: "İşte büyükleri, o yaptı." şeklinde anlaşılıyor.. ve bu bir târiz oluyor. Ayrıca, burada küfürle, putçulukla bir istihza vardır. "Büyükleri şu." derken Hz. İbrahim (aleyhisselâm), onların bu basit anlayışlarıyla istihza etmiştir. Fakat onlar kafalarını öyle putçuluğa takmışlar ki, bunu dahi anlayacak durumda değillerdir. O, onların putlarına "Büyük" dedi ya, ne kasdettiği umurlarında bile değil...

Veyl putperestliğe! Veyl saplantıya! Veyl dumura uğramış beyinlere ve Allah'a kapalı sinelere!

3. "Kardeşim"

Üçüncü hâdisede ise, onda yalanın zerresi dahi söz konusu değildir. Hatta, buna, târiz bile denmez. Olduğu gibi doğru, hem de apaçık bir doğru... Eğer Nemrut veya adamları sorarlarsa, Sârâ Validemiz: "Ben onun kardeşiyim."

diyecektir. Veya Hz. İbrahim'e (aleyhisselâm) sorarlarsa Sârâ için "Kardeşim" diyecektir. Zira, Hz. İbrahim (aleyhisselâm), onun zevcesi olduğunu söylese, Sârâ Validemiz'e kötülük yapmaları muhtemeldir. Muhtemeldir ki zevcesiyle Hz. İbrahim'i (aleyhisselâm) zor durumda bırakacaklar.. ve belki de oraları terk etmeye mecbur edeceklerdi. Ancak, Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) bu hususta söylediği de yine vâkıa mutabıktır. Zira Cenâb-ı Hak, mü'minleri bütünüyle kardeş saymaktadır.[598] İnanan insanların ilk birleşme noktaları, iman bağıdır. Bu bağla birbirine bağlanmayanlar, aynı anadan-babadan dahi olsalar kardeş sayılmazlar. Oysaki, zaman ve mekân ayrılıkları bile iman kardeşliğine mâni değildir. İnananlar bütünüyle birbirlerinin kardeşleridirler ve bu mevzuda, kadın-erkek ayırımı da yoktur. Diğer bütün yakınlıklar ise, bu kardeşlikten sonra gelir. İnsan karısını boşarsa, karı-kocalık bağı ve yakınlığı ortadan kalkar; fakat iman kardeşliği yine devam eder.

İşte Hz. İbrahim (aleyhisselâm), esas olan bu yakınlığa dikkat çekmiş ve Sârâ Validemiz'e "Kardeşim" demiştir. Bu söz, doğrunun ta kendisidir. Ve târiz dahi değildir. Ancak, gözüne perde inmiş olanlar ve kulakları bu türlü inceliklere kapalı bulunanlar bunu hiçbir zaman anlayamayacaklardır.

Bu mevzuun bize vermek istediği mesaj şudur: *1)* Hz. İbrahim (aleyhisselâm), asla yalan söylememiştir. *2)* Nebilerin yolunu tutup giden hizmet erleri de hep yalana kapalı kalmalıdırlar. Aslında, hakikî mü'min, gözüne isabet eden bir haram veya dudaklarından dökülen bir yalan karşısında bütün bir ömür boyu ızdırap çeker ve gözyaşı döker. Ne seviyede olursa olsun bütün rehberlere, hayatlarını ruhanîler gibi geçirmek düşer.

Babasına Duası

Şimdi son olarak da, Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) babası için yaptığı dua ile alâkalı zellesine bir göz atalım:

Acaba, Hz. İbrahim (aleyhisselâm), dalâlette olan babası için neden Cenâb-ı Hak'tan mağfiret talebinde bulunmuştu? Onun gibi bir peygamber, getirdiği mesajları kabul edenlerle iktifa etmesi gerekmez miydi? Niçin inanmayan babasının arkasına bu kadar düştü ve ardından, onun affedilmesi için Cenâb-ı Hakk'a onca dua ve niyazda bulundu? Bu bir hata mıydı? Hata ise ufku hatalara kapalı bir nebiyle nasıl telif edilebilirdi?. Bu böyle olunca onların başka hususlarda da hata etmediklerini nereden bileceğiz?. Bileceğiz de gönül itminanıyla arkalarından gideceğiz?

İşte dünkü mülhitlerin, bugünkü modern kâfir ve şüphecilerin dile doladıkları istifhamın esası!

Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) duasında: وَاغْفِرْ لِأَبِي إِنَّهُ كَانَ مِنَ الضَّالِّينَ *"Babamı da bağışla. Şüphesiz o, sapıklardandır."*[599] Hz. İbrahim'i (aleyhisselâm) bu duaya sevk eden âmili de Kur'ân-ı Kerim şöyle anlatmaktadır:

مَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلّٰهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ

"İbrahim'in, babası için mağfiret dilemesi, sadece ona verdiği bir sözden ötürü idi. Allah'ın düşmanı olduğunu anlayınca da ondan uzaklaştı. Doğrusu İbrahim çok içli ve yumuşak huylu idi."[600]

Hz. İbrahim (aleyhisselâm), babasına nasıl söz vermişti. Kur'ân buna temas eder:

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءَؤُا مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ وَحْدَهُ إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللّٰهِ مِنْ شَيْءٍ

"İbrahim (aleyhisselâm) ve onunla beraber olanlarda, sizin için uyulacak güzel bir örnek vardır. Onlar milletlerine şöyle demişlerdi: 'Biz sizden ve Allah'tan başka taptıklarınızdan uzağız; sizin dininizi reddediyoruz. Artık bizimle sizin aranızda, Allah'a inanmanıza kadar ebedî düşmanlık ve öfke başgöstermiştir.' Yalnız İbrahim babasına: 'Andolsun ki senin için mağfiret dileyeceğim, fakat sana Allah'tan herhangi bir şeyi savmaya da gücüm yetmez.' demişti."[601]

Bu âyette, imanla küfür arasındaki düşmanlığın ebedî oluşuna açıkça delâlet vardır. Küfrün ruhunda, imana karşı nefretin ve bunun küfrün tabiatı olduğuna işaret eder. Bu itibarla kâfirin, müslümanı bir türlü sevemeyişini bu noktada aramak icap eder.

Kur'ân-ı Kerim, Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) babasının dalâlette olduğunu gösteriyor. Babasının böyle olması, Hz. İbrahim (aleyhisselâm) için bir nakîse ve kusur da değildir. Efendimiz'in cedleri içinde de tam tevhide ulaşamayanların olduğu söylenebilir. Abdülmuttalip, Hâşim ve Lüey nasıl bir

tevhid anlayışına sahiplerdi bilemeyeceğim. Ancak, fetret devrinde yaşamış olduklarından dolayı, fetret devri insanları gibi muamele göreceklerini rahatlıkla söyleyebiliriz. Bununla beraber onlarda olması muhtemel kusurların, Efendimiz'in risalet vazifesiyle gönderilmesine mâni olması da söz konusu değildir.

Evet, evvelâ bilinmelidir ki, eğer, Âzer, Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) babası ise ve Hz. İbrahim (aleyhisselâm) de ona dalâlette diyorsa, bunun Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) peygamberliğine hiçbir zararı yoktur. Bazen Cenâb-ı Hak, Âzerlerden İbrahim (aleyhisselâm), bazen da Hz. Nuh (aleyhisselâm) gibi nezih ruhlardan Kenanlar yaratır. Avam ifadesiyle söyleyecek olursak, yer yer velidlerden pelitler, pelitlerden de velidler meydana gelebilir. Evet, bazen, şeytan gibi insanlar, melekler için kuluçkaya yatarlar, bazen da melek gibiler şeytana kuluçkalık yaparlar.

Allah (celle celâluhu), ölüden diriyi, diriden de ölüyü çıkarır. O'nun kudreti her şeye yettiği gibi, kimse O'na hesap da soramaz. Evet, O, Âzer gibi bir ölüden, Hz. İbrahim (aleyhisselâm) gibi, insanlara hayat üfleyen bir diriyi de yaratabilir.. yaratır ve onu iki altın silsilenin mebdei yapabilir. Evet, Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) iki oğlu da peygamberdir. Hz. İshak'ın (aleyhisselâm) soyu Hz. İsa Aleyhisselâm'la noktalanırken, Hz. İsmail Aleyhisselâm'ın nesli de İki Cihan Serveriyle varlığa gaye olma ufkuna ulaşır.

İkincisi: Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) babasına dua etmesi, tamamen fıtrî ve insanî bir harekettir. Nitekim Efendimiz de, amcası Ebû Talib'i yana yakıla tevhide davet etmiş; ardından da: *"Eğer men olunmazsam, senin için hep istiğfar edeceğim."*[602] demiştir. Ebû Talip ki, O'nu tam kırk yıl bağrına basmış ve her zaman O'nun yanında olmuştur. O'nunla bütün sıkıntılarını paylaşmış, hatta Kureyş'in ilan ettiği boykotta bile O'nu yalnız bırakmamıştır. Allah Resûlü'ne, hayatı boyunca bu kadar hizmet eden ve O'nu hep himaye etmeye çalışan amcasına, ısrarla dini telkin etmesi ve onun müslüman olmasını istemesi ne derece mâkul ve fıtrî ise, Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) yaptığı dua da o derece tabiîdir. Çünkü babası, onun vücuduna sebeptir. Belli bir devreye kadar onu büyütüp yetiştirmiştir. Ayrıca düşünceleri ne olursa olsun, din, onlara, (yani ana-babaya) "üf" bile dememeyi emretmektedir.[603]

Üçüncüsü: Tebliğ, peygamberlerin varlık gayesidir. Hidayete erdirmek ise onların elinde değildir. Onların vazifesi hak ve hakikati sürekli anlatmak ve bu mevzuda meşru olan her vesileyi kullanmaktır. İşte Hz. İbrahim (aleyhisselâm)

de, bu mânâda babasını yumuşatıp, onun gönlünü hidayete hazırlamanın gayretini göstermektedir. Ona vaad ettiği dua da, bu cümleden olsa gerektir. Zira dua da hidayet vesilelerindendir ve kimsenin hidayeti hususunda ümitsizliğe düşmemek lâzımdır. Düşmemek lâzımdır; zira: إِنَّ الَّذِيـنَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَأَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ âyeti,[604] saraheten bazı kâfirlerin hidayete ermeyeceğini söylemesine rağmen Efendimiz, Ebû Cehil, Ebû Leheb, İbn Ebî Muayt gibi kâfirlerin yanına sık sık gitmiş ve onları doğru yola davet etmiştir. Hidayet Allah'ın (celle celâluhu) elindedir.. ve Hz. İbrahim (aleyhisselâm) buna çok iyi inandığı için, dua vesilesine kadar babasına karşı her yolu denemiştir. Evet, onun içindir ki, babasının hidayeti için Cenâb-ı Hakk'a dua edip yalvarmıştır. Bunda da Cenâb-ı Hakk'a iman ve itminan vardır. Ancak o, meşîet-i ilâhiyeye vâkıf olunca, derhal duadan vazgeçmiş, âdeta فَلِلّٰهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ *"Hâkim irade Allah'a aittir."*[605] demiştir.

Hem Hz. İbrahim (aleyhisselâm), Efendimiz'e uzanan yolda âlemşümul bir mesajla gelmişti. Onun vazifesi, herkese tebliğdi ve babasını istisna etmesi için de hiçbir sebep yoktu. Bir de buna, cibillî yakınlık eklenince elbette hem bir evlât, hem de bir nebi olma durumu, onu babasının hidayetinde ısrar etmeye itiyordu. Kur'ân-ı Kerim, onun babası karşısında nasıl yanıp tutuştuğunu ve ondan gördüğü kabalıklara hiç aldırmadan nasıl "Babacığım, babacığım!" dediğini ve onu doğru yola davet ettiğini şu âyetleriyle ne güzel dile getirir:

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا۝إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا۝يَا أَبَتِ إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا۝يَا أَبَتِ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ عَصِيًّا۝يَا أَبَتِ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا

"Kitapta, İbrahim'e dair anlattıklarımızı da an; o, şüphesiz dosdoğru bir peygamberdi. Babasına şöyle demişti: 'Babacığım! İşitmeyen, görmeyen ve sana bir faydası olmayan şeylere niçin tapıyorsun? Babacığım! Doğrusu sana gelmeyen bir ilim bana geldi. Bana uy, seni doğru yola eriştireyim. Babacığım! Şeytana tapma. Çünkü şeytan, Rahmân'a baş kaldırmıştır. Babacığım! Doğrusu sana Rahmân katından bir azabın gelmesinden korkuyorum ki, böylece şeytanın dostu olarak kalırsın."[606]

Evet, Hz. İbrahim (aleyhisselâm), başkalarına sunduğu nurlu mesajı,

babasının geçeceği yollara da serpiyor ve onun için âdeta yollara dökülüyordu. Hangi evlât vardır ki, babasının hidayeti için böyle yürekten, kemal-i ciddiyetle ve samimî olarak gayret göstermez. Hele o insan, Hz. İbrahim (aleyhisselâm) gibi Halîm, Selîm ve Evvâh bir peygamber olursa...

Dördüncüsü: Bazı tefsirciler, Arapça'da أَبٌ kelimesinin "ata" mânâsına da geldiğine dikkati çekerler ve Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) يَا أَبَتِ diye hitap ettiği şahsın, onun öz babası değil de dedesi, amcası veya bir başka yakını olabileceği ihtimali üzerinde de dururlar.[607] أَبٌ kelimesinin çoğulu olan اٰبَاءُ Kur'ân-ı Kerim'de de geçer ve "Atalar" mânâsına kullanılır.

Meselâ Hz. Yusuf (aleyhisselâm): وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ اٰبَاۤئِـي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ der. *"Atalarım, İbrahim, İshak ve Yakub'a uydum."*[608] Görüldüğü gibi اٰبَاۤئِي kelimesi bu âyette "atalarım" mânâsına kullanılmıştır. Hele اٰبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ tabiri Kur'ân'da çok sıkça geçer ki; *"O ilk atalarımız."* demektir.[609] Durum böyle olunca, ihtimal ki Hz. İbrahim (aleyhisselâm), Âzer'in oğlu değil de onun torunu veya yeğenidir. Nitekim bir rivayete göre o, Târah'ın oğludur.[610] Bir başkasının da olabilir. Mülâhaza dairesi böyle açık olunca, Hz. İbrahim (aleyhisselâm), ne babasının gölgesinde kalan bir insandı, ne de onun dalâletini bildikten sonra, onun için istiğfar edecek bir insandı. Kur'ân-ı Kerim, onun bir duasını da bize şu şekilde naklederek onu bize de talim buyurmak istemiştir: رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ *"Rabbimiz, beni, anne-babamı ve mü'minleri hesabın görüldüğü gün mağfiret buyur."*[611] Burada ise ana-baba mânâsına وَالِدَيَّ "Valideyye" tabiri kullanılmaktadır.

Meseleye, arz ettiğimiz hususlar zaviyesinden bakacak olursak, açıkça görülür ki, Hz. İbrahim (aleyhisselâm), nezihti, temizdi, masumdu, günahsızdı ve ismet sahibi yüce bir nebiydi.. O, her zaman hak söylemiş ve daima hakkın yanında olmuş kutlulardan bir kutluydu.

Hz. İbrahim tam bir tevhid insanıydı ve teslimiyet, onda zirvede idi. Onun içindir ki "hillet", ona tahsis edilmiş ve *"Allah İbrahim'i dost edinmişti."*[612] mealindeki âyet bu hilleti anlatmaktadır. O, Cenâb-ı Hakk'ın emirlerinden ne pahasına olursa olsun, zerre kadar inhiraf etmemiş; hatta O'na *"Evlâdını kes!"* deyince bile, zerre kadar tereddüt geçirmemişti.[613] *"Hanımını ve çocuğunu ıssız bir çölde bırak!"* emri geldiğinde, hemen emri yerine getirmiş.. sonra da arkasına bakmadan çekip gitmişti.[614] Başka bir seferinde o, kendi canıyla imtihan olmuş.. onun için hazırlanan cehennemî bir ateşin içine atılmış; ama

zerre kadar endişeye kapılmamıştı.. hatta, bu arada melek gelip de yardım teklifinde bulununca, O Hak dostu bu teklifi reddetmiş ve “O biliyor ya!”, demişti. Tabiî onun içini “berd ü selâm” hâline getiren bu teslimiyet, ateşi de “berd ü selâm”[615] etmişti.

Hz. İbrahim (aleyhisselâm), işte böyle bir nebiydi ve Rabbiyle münasebeti bu kadar kuvvetliydi. Bütün bunlara rağmen, onun günaha girebileceğini düşünmek, başka değil, sadece onu bilmemenin, tanımamanın, daha açık bir ifadeyle kapkara bir cehaletin ifadesidir...

Evet o, bir şefkat âbidesiydi.. ve işte bu şefkat âbidesi, babasının hidayetini talep etmişti.. etmişti ama onun hakikî mahiyetini öğrenince de derhal bu isteğinden vazgeçmişti. Bir rivayette; ahirette de Allah (celle celâluhu) babasını ona, bir keler şeklinde temessül ettirecek ve o, bu manzarayı gördükten sonra, babasına olan cibillî alâkasından da vazgeçecektir.[616]

Her şeyin en iyisini Allah (celle celâluhu) bilir.

bd. ...Ve İffet Âbidesi Hz. Yusuf (aleyhisselâm)

Tevrat, Hz. Yusuf’la (aleyhisselâm) alâkalı iftiralarla doludur. Akla-hayale gelmedik ne kadar iftira varsa, hepsi malzeme olarak kullanılmış ve –hâşâ– Hz. Yusuf (aleyhisselâm), âdî bir insan durumuna düşürülmüştür. Hâlbuki o, sîretiyle-sûretiyle pâk ve nezih bir nebidir. Ve her peygamber gibi o da ismet sıfatıyla donatılıp techiz edilmiştir.

Ancak, burada üzülerek itiraf etmeliyim ki, bizim tefsircilerimizden bazıları da dikkatsizce Tevrat’tan veya daha umumî mânâda İsrailiyattan yaptıkları alıntılarla, o Yüce Nebi’ye yakışmayacak ve onun ismetine dokunacak yakıştırmalarda bulunmuşlardır. Biz yine, mevzu edindiğimiz diğer peygamberlerde olduğu gibi, Hz. Yusuf’la (aleyhisselâm) ilgili hâdiseleri de Kur’ân’dan takip ederek, Hz. Yusuf’un (aleyhisselâm) iffet ve ismetini Kur’ân âyetleri içinde bulmaya çalışacağız. Tabiî ki, bu çalışma, sadece mevcudu ortaya çıkarma gayretidir. Yoksa Kur’ân’da bu husus gayet sarih ve açık olarak belirtilmektedir. En âmî bir insan dahi, Yûsuf sûresini, bir kere –tabiî mânâsına inerek– okusa, arz edeceğimiz hususları rahatlıkla bulabilecektir. Yeter ki, ona peşin fikirliliğin körelttiği bir gözle bakmış olmasın..

Hz. Yusuf (aleyhisselâm), çocukluğunda kardeşleri tarafından kuyuya atılmış ve sonra da köle gibi satılmıştı. Onu Mısır’da bir vezir satın almış, sonra da bir evlâtlık gibi bağırlarına basmışlardı. Ancak, Yusuf çocukluk devresini aşıp,

gençlik çağına girince, vezirin hanımı, Yusuf'a karşı başka duygular beslemeye başlamıştı. Derken, Kur'ân'ın anlattığı gibi, bir gün kapıları sıkıca kapatıp ondan kâm almak istemişti. Ancak, gelen tekliften ürperen ve o güne kadar aklının, hayalinin ucundan dahi geçirmediği bir şeyle karşılaşan Hz. Yusuf (aleyhisselâm), derhal oradan uzaklaşmak istedi ama, kadın arkasından yetişip gömleğinden çekince, Hz. Yusuf (aleyhisselâm) yakalandı, gömleği de yırtıldı. Tabiî, bu arada kapı açılınca, birden bire vezirle karşılaştılar.. ve Hz. Yusuf'a bir imtihan yolu daha göründü.. zira, kadın, kocasını görünce derhal iftiraya başladı ve *"Karına kötülük yapmak isteyenin cezası nedir? Hapis veya işkence değil midir?"* dedi. [617] Bu bir iftiraydı ve iftira her yönüyle kendisini ele veriyordu.

Şimdi naklettiğimiz hâdiseyi bir de, âyetlerin satır aralarında takip ederek Hz. Yusuf'un (aleyhisselâm) ismetine delâlet eden hususları yakalamaya çalışalım:

وَرَاوَدَتْهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَغَلَّقَتِ الْأَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللّٰهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ

"Evinde bulunduğu kadın onu kendine çağırdı, kapıları sıkı sıkı kapadı ve "Gelsene!" dedi. Yusuf: 'Maâzallah! Doğrusu senin kocan benim efendimdir, bana iyi baktı. Haksızlık yapanlar kat'iyen başarıya ulaşamazlar.' dedi."[618]

Evvelâ, Kur'ân, gıybet etmiyor. Kadının ismini vermiyor, onu sadece "evin hanımı" unvanıyla ele alıyor.

Bütün kapıları kapatan, kadındır. Bu arada ilk ses de, bütün şûhluğu ile kadından gelir. Arkadan o iffet âbidesinden de bir ses yükselir: "Maâzallah!" Yusuf (aleyhisselâm), bu hareketiyle kıyamete kadar gelecek bütün gençlere ne büyük bir irade timsalidir!

Âyette, sarihan Hz. Yusuf'un (aleyhisselâm), gelen teklif karşısında kat'î bir tavır belirttiği açıktır. Hz. Yusuf (aleyhisselâm) "Rabbim" derken kimi kastediyor? Ya bu ifade ile kasdı Cenâb-ı Hak'tır ki, günaha girmek, O'nun kendisine bunca bahşettiği nimetlere karşı nankörlükle mukabele etmek demektir. Nankörler ise asla kurtuluşa eremezler. Ya da kadının kocasıdır ki, daha önce geçen أَكْرِمِي مَثْوَيهُ *"Ona iyi bak."* ifadesine bir telmihtir. Hakikaten kadının kocasının, Yusuf'a çok büyük iyilikleri dokunmuştur. Bütün bu iyiliklere karşı Yusuf, nasıl nankörlükle mukabele edebilirdi ki?

Burada dikkat edilmesi gereken önemli bir husus da, Hz. Yusuf'un

(aleyhisselâm) günahtan kaçınması, hiçbir zaman efendisinin veya Cenâb-ı Hakk'ın kendisine olan ihsan ve lütuflarından dolayı değildir. Bu, sadece meselenin temel esaslarından biridir ve kadının anlayış seviyesine göre bir tenezzüldür. Hâlbuki Hz. Yusuf'un günahtan kaçınma sebebi, daha ağzından dökülen ilk cümlede gizlidir: "Maâzallah – Allah'a sığınırım!" Demek ki onun günahtan kaçınması doğrudan doğruya Allah (celle celâluhu) korkusu, Allah mehâbetiyle alâkalıdır ki, makbul olan takva da budur.

Günah, nasıl bir netice doğurur, Hz. Yusuf (aleyhisselâm) bunun da şuurundadır. Günah bir zulümdür, bir haddi tecavüz etmektir ve bir fasit daireye girmektir. Neticesi ise hem dünyada hem de ahirette hüsrandır.

Hz. Yusuf (aleyhisselâm) hakkında yanlış anlama ve anlatmalara sebep olan âyet ise, hemen bu âyetin ardından gelen وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ âyetidir.[619]

Âyete mânâ vermeden önce bazı kelimeler üzerinde durmamız yararlı olacaktır: Bu âyette, yanlış-doğru anlamalar üzerine nirengi kelime هَمَّ kelimesidir.

هَمَّ fiili mazî bir kelimedir. Bu kelimenin çeşitli mânâları vardır ve failin durumuna göre, bu mânâlardan birini tercih etmemiz gerekir. Lügat ilminde de bir kaide vardır (eğer aksi bir delil yoksa veya mevzua mutabakatsızlığı söz konusu değilse) kelime için esas ve hakikî mânâ ilk sıradaki mânâdır. Bölge farklılıkları mahfuz, bu mevzuda lügatçilerin referansı önemlidir. هَمَّ kelimesine, lügatte verilen ilk mânâ, أَقْلَقَ ve حَزَنَ mânâlarıdır. أَقْلَقَ: "Gönül ızdırabına düşme, hafakanlara girme, hasretle yanıp tutuşma, yanıp yakılma ve mahzun olma." demektir.

Bu fiil, Zeliha'ya nispet edildiğinde, "Zeliha, Yusuf'tan (aleyhisselâm) ötürü kalaktan kalağa girdi, sıkıntıya düştü, hüzne gömüldü." mânâlarına gelir. Tabiî Hz. Yusuf (aleyhisselâm) da kendi dünyası adına bir kalak ve hüzne boğuldu. Çünkü o, bu evde bir esirdir. Kaçsa bile yakalanıp geri getirilecektir. Ayrıca bu kadın da ona musallattır. Öyle ise, kadın, onun için yanıp yakılırken üzülüp ızdırap çektiği gibi Hz. Yusuf (aleyhisselâm) da, ismet ve iffeti adına ızdırap çekmektedir. Rabbi ona burhanını göstereceği âna kadar da, teminat altında olduğunu tam bilememektedir.

Evet, Allah (celle celâluhu), ona çamur attırmayacaktı. O, Yusuf'un (aleyhisselâm) etrafını burhanlarla karantinaya almıştı. Ancak bunlara tam

uyanacağı âna kadar dehşet, endişe ve ürperti yaşayacaktı. Bence evvelâ üzerinde durulması gereken husus da budur. Mevzu ile alâkalı tefsirler, bu noktadan çıkış yapılarak tekrar gözden geçirilmelidir.

İkincisi: Zeliha, sürekli bir gayret, azim ve kararlılık içindeydi.. evet o, kendisine bir hedef seçmişti; Yusuf (aleyhisselâm) mutlaka onun olmalıydı ve onun bütün derdi buydu. Nitekim, başka bir âyette onun durumu anlatılırken: قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا *"Aşkı kalbini delmişti."* deniyor.[620] Hz. Yusuf' un (aleyhisselâm) durumu ise: كَذٰلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ âyetiyle: *"İşte ondan kötülüğü ve fenalığı böylece engelledik. Çünkü o, bizim ihlâs kesilmiş kullarımızdandı."*[621] iffetâmiz, ihsan buudlu sözlerle anlatılmaktadır.

Âyette geçen "muhlas" tabiri de çok mühimdir. Evet, bir "muhlis" vardır, bir de "muhlas"... Hz. Yusuf (aleyhisselâm), bu ikinciden yani muhlas olanlardandır. Her peygamber muhlastır.

Muhlis, ihlâslı insan demektir. O, yaptığı her işi Allah (celle celâluhu) için yapar ve bütün yaptıklarında, sırf Cenâb-ı Hakk'ın rızasını gözetir. Bu itibarla, safvet ve samimiyet içinde, hep Allah'a (celle celâluhu) bağlılığı araştıran insana biz, "muhlis" diyoruz. Fakat görüldüğü gibi o, daha araştırma safhasındadır ve henüz yoldadır. Yani tasavvufî ifadesiyle "seyr ilallah" mertebesindedir. Allah'a (celle celâluhu) doğru giderken, amel ve davranışlarında istikamet mücadelesi vermektedir. Muhlas ise, bütün endişelerden kurtulmuş, ihlâsın zirvesinde taht kurmuş bir babayiğittir. O, "muhlis"in gitmekte olduğu yolları çoktan aşmış ve yolculuğunu "seyr minallah"la taçlamıştır bile. İşte böyle bir insan için, artık, yer yer bizim içine düştüğümüz varta ve sürçmeler söz konusu değildir ki, Yusuf (aleyhisselâm) da bunlardandır. Öyle ise, bir muhlise dahi yakışmayacak davranış veya düşünce, muhlas olan Hz. Yusuf'a (aleyhisselâm) nasıl yakışır?

Ayrıca Kur'ân: وَكَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ *"İşte biz muhsinleri böyle mükâfatlandırırız."*[622] diyerek Hz. Yusuf'un (aleyhisselâm), muhsinlerden olduğuna da işaret etmektedir. Bizler, iman yoluyla amele, amelle de iman-ı tahkikîye ulaşır, yolun sonunda da ancak ihsan mertebesine çıkabiliriz. Bizler için kavs-i urûçta mukadder bu son basamak, bir nebi için, işin başı ve yolculuğunda ilk kaldırım taşıdır.

İhsan; أَنْ تَعْبُدَ اللّٰهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ hadisinde de

anlatıldığı gibi, Allah'ı (celle celâluhu) görüyor gibi, O'na kulluk yapmaktır.[623] İşte, bizler için son ve ufuk nokta olan bu merhaleye peygamberler, daha işin başlangıcında mazhar edilmiş.. ve onların yolculuğu, bir ölçüde bizler için münteha sayılan bir noktadan başlamıştır. Öyleyse peygamberlerin durumunu tahlil ederken, meselelere hep bu perspektiften bakmak icap edecektir. Aksine, onları kendimizle kıyas edersek, hep yanılırız ve doğruya da bir türlü varamayız.

Zeliha ile Hz. Yusuf (aleyhisselâm), tamamen ayrı iki dünyanın insanıdırlar. Biri, aşkından gözü dönmüş, iradesi felce uğramış, kendi hislerini yaşayan bir insandır, diğeri de, gözü ötelere açılmış, ihsan şuuruna ermiş ve ihlâsın özü hâline gelmiş bir nebi.. tabiî, o da hep kendi iklimine doğru kanat çırpmakta.

Bunlardan her ikisi için de هَمَّ kullanılır. Fakat kullanılan bu kelimenin mânâsı, her ikisinin gaye ve hedefi ölçüsünde birbirinden farklıdır.. evet, هَمَّ kelimesine, onların himmetlerinin düşünce yapılarının, bilgi birikimi ve kültürlerinin farklılığına göre mânâ verilmelidir. Zaten aradaki fark, biraz sonra meydana gelecek tablodan da anlaşılacaktır. Yusuf (aleyhisselâm), ismet ve iffete doğru, Zeliha ise, şehvet ve günaha doğru koşmaktadır.. ve ikisi de âdeta yarışmaktadır. Yusuf (aleyhisselâm) kaçıyor, diğeri kovalıyordu. Eğer Yusuf'ta (aleyhisselâm), zerre kadar meyil olsaydı, böyle bir kovalama olmazdı ki! Demek ki, Yusuf'un azmi, niyeti ve hedefi tamamen başkaydı. Ve o, o yüce hedefe doğru koşmaktaydı. Zaten ikisi arasında cereyan eden mücadeleyi izlerken de bu kendiliğinden ortaya çıkacaktır.

Evet, Hz. Yusuf, Zeliha'dan öyle kaçmaktadır ki, kadın, arkasından çekip odadan çıkmasına mâni olmak isteyince, Yusuf'un (aleyhisselâm) gömleği arkadan yırtılmıştır. Tam bu sırada Yusuf (aleyhisselâm) kapıyı açar ve dışarıya fırlar, kadın da arkasındadır. Ve bu kovalamaca ile vezirin karşısına çıkılır. Böyle bir durumda, ne diyeceğini, ne yapacağını şaşırmış olan kadın hemen kendini müdafaaya geçer ve Hz. Yusuf'a isnatta bulunur.. bulunur ama, dediklerine, ne kendisi ne de kocası inanmıştır. Zaten ortada bir de şahit vardır. Suskun hâliyle, en büyük hatipleri dahi susturacak bu şahit, şüphesiz Yusuf'un (aleyhisselâm) yırtılan gömleğidir. Ve kadının akrabasından birisi veya henüz konuşmasını bilmeyen bir çocuk da bu şehadete imza atar.

Mesele anlaşılmıştır; ve Yusuf (aleyhisselâm), zerre kadar günaha bulaşma meyli göstermemiştir. Çünkü gömlek arkadan yırtılmıştır. Eğer niyet Yusuf'ta

(aleyhisselâm) olsa ve kadın korunmak isteseydi, gömleğin yırtığı, ön taraftan olmalıydı. Yusuf (aleyhisselâm), burhanlardan birini orada hemen görmüştü. İşte Rabbi, bir yırtık gömlekle onu korumuş ve muhteşem geleceğe doğru bir adım daha attırmıştı.

Bu itibarla, Hz. Yusuf'un (aleyhisselâm) "hemm"i, düşüncesi, kendi sevdası; Zeliha'nınki de kendi sevdası istikametindeydi. Cenâb-ı Hak'la halvete ermiş bir insanın ve daima Allah (celle celâluhu) murâkabesiyle yaşayan bir nebinin "hemmi"ni, gözü şehvetten başka bir şey görmeyen bir kadının hemmiyle aynı teraziye koyup tartan ve ikisinin düşüncesini de cismaniyetin sis ve dumanları içinde ele alan bir kısım müfessirler, bu inceliği göremediklerinden büyük yanılgı içindedirler. Bence, Kur'ân ve Sünnet-i Seniyyeden referanslı olmayan bütün yorumlar bir daha gözden geçirilmelidir. Yeniden yapılacak bu düzeltme –öyle zannediyorum ki– o samimî, fakat İsrailiyat kurbanı büyüklerimizi de memnun edecektir; zira onlar, bu hatalarından dolayı kim bilir ne füyûzattan mahrum kalmışlardır..?

Evet, kat'iyen inanıyoruz ki nebiyi, herhangi bir beşer gibi değerlendirip tartmak isteyenler, onun mânevî atmosferinden ve diriltici ikliminden mahrum kalırlar.

"Hz. Yusuf (aleyhisselâm), tam gönlüyle Zeliha'nın teklifine meyledecekti ki, Yakup Aleyhisselâm'ı gördü. Eli dudağında Yusuf'a hayretle bakıyordu." gibi safsatalar, nebinin ismetine, muharref kitapların attığı iftira çamurları cümlesindendir ve bunlar bizim kitaplarımızdan mutlaka silinmelidirler!..

Abdülaziz Debbâğ isimli büyük veli وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَهَمَّ بِهَا âyetinin tefsirinde: "Zeliha kendi düşünce ve tasavvuruna göre harekete geçti, Yusuf (aleyhisselâm) onu bu işten vazgeçirmek için harekete geçti, belki Zeliha'yı dövecek, ona elini kaldıracaktı." demekte ve هَمَّ kelimesini bu şekilde izah etmektedir.[624] İlâhî nefahatın, ümmiyet ufkunu ağartarak ona söylettiği daha nice pırlantalar var!

Hem zaten, başka türlü nasıl düşünülür ki, Allah Resûlü kendisine "Sen kerîmsin" diyenlere:

إِنَّ الْكَرِيمَ بْنَ الْكَرِيمِ بْنِ الْكَرِيمِ يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ
إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللّٰهِ

yani: *"Kerîmoğlu, kerîmoğlu, kerîmoğlu kerîm, İbrahim Halîlullahoğlu, İshakoğlu Yâkuboğlu Yusuf'tur."*[625] dediği bir yüce kamet. Onun büyük dedesi

Hz. İbrahim, dedesi İshak ve babası Yakup'tur. İşte Yusuf, böyle kerîmoğlu kerîmdir.. ve Allah Resûlü, bu ifadeleriyle Hz. Yusuf'u (aleyhisselâm) öyle bir noktada işaretlemektedir ki, biz hayallerimizle bile oraya ulaşamayız.

Bizim gibi sıradan ve varlığın özünden değil de, tortusundan yaratılmış insanlar bile, böyle bir günahı aklından geçirmezken, o pâk dâmen, o büyük nebinin böyle şeylere tenezzül edeceğine ihtimal vermek, akıl harici bir safsatadır. Ne akıl ne de nakil böyle bir safsatayı kabul edemez.

O nebi ki, kadınların fettanlığı artıp, kullanılan oyunlar ayrı buudlar kazanmaya başlayınca, Rabbine *"Rabbim, hapishane benim için bunların teklifini yapmaktan daha iyidir."*[626] der, ve saraydaki zevk ü safa dolu bir hayatı terk edip, hapishanenin ufûnetli, tahammül edilmez hayatına iffeti adına razı olur. Evet, dokuz seneye yakın bir mihnet dolu hayatı, sırf ismet ve iffeti uğruna göğüslemesi, onun ismetini ispata yetmez mi? O kadınlar ki, onun güzelliği karşısında kendilerinden geçmiş ve ellerini kesmişlerdi.[627] O kadınlar ki, onu zor durumda bırakmak için, Zeliha'nın ona olan tutkusunu yaymış.. ve ona yakın olabilmek için nice oyunlar denemişlerdi.[628] Ne var ki her defasında karşılarında, bu granit imanlı genci bulmuş ve ondan bir dirhem dahi meyil koparamamışlardı.

Dua etti. Fasit daireye girmemek için, Rabbine yalvardı. Rabbi de, onun duasını kabul etti ve onu hapishanede garantiye aldı. Ardından her devrin çilekeşleri için, hapishane kapıları hep açık kaldı ve hapishaneler, iman ve Kur'ân hizmetkârları, hakikat işçileri için birer "Medrese-i Yusufiye" oldu.

O iffetine o kadar düşkün idi ki bir gün geldi, ona "Hapisten çık." dediler. O, diretti ve *"İffetim herkesçe bilinmedikçe hapisten çıkmam."* dedi.[629] İffetli yaşamak ayrı bir iş, onun ispatı da ayrı bir işti.. bunların ikisi de, onun gelecekteki misyonu adına büyük önem taşıyorlardı. O, hapisten çıkmadı.. Zeliha herkesin bulunduğu bir yerde suçunu itiraf etti. Ardından da onun nasıl bir iffet âbidesi olduğunu söyledi.[630]

Zeliha bile günahını itiraf edip onun ismetini ilan ederken, hâlâ o şanı yüce bir nebiye günah isnat edenlere bilmem ki ne demeli?.

c. ...VE EFENDİMİZ'İN İSMETİ

Bütün nebiler masumdur. Nebiler Serveri ise, masumlar üstü masumdur. Çünkü O, nebilerin sultanı, efendisi ve bütün varlığın yaratılış gayesidir. Peygamberlik şiirine bir kâfiye gerekiyordu. Allah (celle celâluhu), en

sevdiğini, âdeta o şiire kâfiye olarak yarattı. Nübüvvet semasında henüz pervaz edecek tavus yoktu. O, bu semanın tavusu oldu. Her peygamber, belli bir zaman ve mekân dilimine gönderilmişti.. hâlbuki O'nun gönderildiği yer, bütün kâinat ve zamanı ebed-müddetti. Muhatabı ise varlığın hepsiydi.[631]

Evet, hiçbir peygamber O'nun gibi, küllî, umumî ve câmî bir mânâda varlığın hakikatini şerh ve izah edebilmiş değildir. Zaten bu, onların vazifesi de değildi. Zira, o devirlerde henüz ilimler inkişaf etmemiş ve varlık henüz didik didik didiklenmemişti. Bu, Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ın devrinde olacaktı ve oldu da.. evet O'nun dediklerinden hiç biri, doğru ilim ve doğru buluşlarla çatışmadı...

Diğer peygamberler de, nur neşreden birer yıldızdılar ama güneşi görünce, ışıklarını toparlayıp sinelerinde sakladılar. Çünkü gelen güneşler güneşi ve varlığın ilk mâyesi olan gerçek nurun sahibiydi. Bûsîrî ne güzel der:

فَإِنَّهُ شَمْسُ فَضْلٍ هُمْ كَوَاكِبُهَا يُظْهِرْنَ أَنْوَارَهَا لِلنَّاسِ فِي الظُّلَمِ

"O bir fazilet güneşi, diğerleri ise yıldızdır,
Yıldızlar insanlara ışıklarını ancak geceleri sızdırırlar."

Evet, O Masumlar Masumu'dur. Dolayısıyla da, O'nun ismeti bütün ismetlerin; iffeti de, bütün iffetlerin üstündedir.

En azılı düşmanları, O'nun iffet ve ismetine dokunacak tek kelime bulamamış ve O'nu bu yönüyle ta'n edememişlerdir.. ebedlere kadar da edemeyeceklerdir. Çünkü O, bir iffet heykeli ve bir ismet burcuydu. O'nun eteklerinde gubâr, dâmeninde çamur düşünmek nasıl mümkün olurdu ki, O nezahetin hulâsası "Mustafa" olarak yaratılmıştı.

Hasımları O'na her türlü iftirayı attılar. Meselâ; O'na "mecnun" dediler.[632] Vâkıa O, bir ölçüde Hakk'ın mecnunuydu.. ve bu uğurda bütün varlığını da pazara koymuştu. İsteyen talan edebilirdi. Bu işin harmanı ise, Cennet ve Cemalullah'a ermekti...

Ve, yine O'na sihirbaz dediler..[633] evet, en muannit insanlar dahi O'nun huzurunda eriyor ve içlerinden küfür adına ne varsa hepsi temelinden sarsılıyordu. Zaten O'na büyülenip kendini O'nun yolunda bezledenlerin sayısı hudutsuzdu. Aklı gözüne inmiş kâfirlere gelince, diyecekleri başka bir şey yoktu. "Bütün bu pervaneler sihir ateşiyle dönüyor." diyor, bir safsatada teselli arıyorlardı. Hâlbuki onları pervaneler gibi döndüren imanın gücü, kemalin

cilvesi ve cemalin cazibesiydi..

O'na kâhin yakıştırmasında da bulunmuşlardı.[634] Öyle ya oturmuş, kıyamete kadar olacak her şeyi haber veriyordu. Onlar, o güne kadar bu tür sözleri hep kâhinlerden dinlemişlerdi. Oysaki, az dikkat etselerdi, sözleri yalanlarla dolu kâhinlerle O'nu çok rahatlıkla tefrik edebilirlerdi. Evet, Efendimiz ise, hep doğru söylüyordu ve başka değil sadece gördüğünü haber veriyordu.

Eğer O mecnunsa –hâşâ–, dünyada akıl diye bir şey yok demektir. Kehanet ve sihir gibi ciddiyetten uzak şeyler ise, O'nun rüyasına dahi girememişlerdir. Çünkü O'nun rüyaları da hayatı kadar ciddîdir. O'nun hayatının ötelere açık yamaçlarından kopup gelen bu mübarek esintiler O'nun mesajından bir bölüm teşkil ederler.[635]

Evet, akılla, mantıkla, muhakeme ile çarpışan bu muzahref sözlerin hepsini söylediler ama, hiç kimse, O'nun ismet ve iffetine dair bir şey söylemeye cesaret edemedi. Çünkü bu mevzuda söylenecek her söz, sahibini rezil ederdi. Bunu dost da düşman da çok iyi biliyordu..

Şimdiye kadar, binlerce insan, yüz binlerce kitap hep O'nu anlattı. Bunlar arasında, o ateşin pervanesi olanlar olduğu gibi, ışıktan rahatsız olan yarasalar da vardı. Ancak, görüşleri, hatta dinleri muhtelif bu insanlar, bir noktada birleşiyorlardı. İşte o nokta, Allah Resûlü'nün iffet ve ismetini tasdik noktasıydı.

Bir mânâda biz de o ateşe pervane olanlardanız. Sözümüzü hep O'nun iffet ve ismeti etrafında dolaştırıp duruyoruz. Bu bir kadirşinaslık da değil; hak gibi, vecibe gibi, umumî takdir gibi cebri anlayış ve anlatıştır; ancak, şunu da itiraf etmeden ve hatırlatmadan geçemeyeceğim: Bu satırların okurları sakın, O'nu ve O'nun iffetini, benim ifadelerim içinde aramasınlar. Bu mevzuda onlara asıl rehber, selefin kitaplarıyla, onların tertemiz ve dupduru vicdanları olsun. O vicdan ki, onda hep Hak görünür. Hakk'ın o en nezih temsilcisi ise, işte ancak bu vicdanlarla bilinir.

Gönlümüzle beraber vicdanlarımız da, O'na ebedî bir otağdır. O ne ulvî otağdır ki, onda Nebiler Sultanı ârâm etmektedir. İşte sözün burası, benim için âdeta bir bam telidir; elimde değil, dert mızrabı dokundukça bana şöyle dedirir:

Ey Masum Nebi! On dört asır evvel zuhur ettiğin gibi bir kere daha zuhur et. Arap'ın karanlık dünyasını aydınlattığın gibi, dokuz asırdır dinine hizmet eden

ve bu kudsî vazifenin bayraktarlığını yapan şu asil ve necip milletin iklimine de uğra, orayı da aydınlat! Ne olur atını mahmuzla, bir de bizim ülkemize gel! İnan ki yetişen ışık süvarileri artık seni yalnız bırakmayacaktır. Senden görecekleri tek bir işaret, tek bir tebessüm onların, bütün varlıklarını istihkar etmelerine yetecektir.

ca. O'nunla Alâkalı İkazlardan Bir Kesit

Kur'ân-ı Kerim'de doğrudan Efendimiz'i muhatap alan bazı ikazlar vardır. Bu ikazlar, zâhiren O'nun masumiyetine ve günahsızlığına dokunuyor gibi görünür. Bazı kimseler, "Hata olmadan böyle ikaz olmaz." diye düşünebilirler. Hâlbuki (ısrarla söylediğimiz gibi), bu ikazlar, kat'iyen bir hata ve günaha matuf varit olmamışlardır. İhtimal Efendimiz'e bazı içtihatlarında en güzel dururken güzeli tercih etmesinin, O'nun gibi en güzelin temsilcisine düşmeyeceği dersi verilmiş, ikaz edilmiş ve hatırlatılmıştır.

Bizim, menba suyu dururken, içtihatlarımızla, o ölçüde pâk veya sterilize edilmemiş bir suya karşı ikaz edilmemiz gibi... Evet nebiler, kevser dururken zemzem içmenin hatalı olduğu ikazını alabilirler. Biz, ayağımız kayıp da gayyaya yuvarlanırsak –Allah korusun!– itap görürüz. Onlar ise, aynı itabı, semalarda yüzerken yer değiştirmeden ötürü bile alabilirler. Onun için, kat'iyen bir nebiyi, bizim dünyamıza göre değerlendirip, hakkında hüküm vermemiz doğru değildir. Onlar ki saraya alınmış, huzurla müşerref olmuş insanlardır. Dışarıda kalmış, bahçe kapısına dahi yanaşamamış insanlarla nasıl bir olur ve nasıl aynı terazide tartılabilirler? Dışarıdakinin tebessümü bile sadakadır. Huzurdakinin tebessümü ise isâet olabilir. Evet ölçü ve kıstaslar tamamen farklıdır. Dolayısıyla, Kur'ân-ı Kerim'de Efendimiz'e yöneltilen ikazları da, bu açıdan değerlendirmek icap eder.

Nelerdir bu ikazlar? Ve Efendimiz bu gibi ikazlara niçin muhatap alınmıştır? Şimdi, sırasıyla bu hususlara temas edip ve ikaz gibi görülen bu türlü hitapların alt yüzündeki iltifatı ve günah gibi görünen ameldeki sevap ve fazileti beraber mütalâa etmeye çalışalım. Sonunda da, O'na: "İffet ve ismette de senin eşin ve menendin yoktur." deyip, bir de ismet açısından nübüvvetini ilan edelim.

cb. Kur'ân'da Efendimiz'e Yapılan İkazlar ve Onların Perde Arkası

Bedir Esirleri

Bedir esirleri münasebetiyle nazil olan şu âyet, Efendimiz için bir ikaz gibi

görünür. Âyet şöyle demektedir:

مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَى حَتَّى يُثْخِنَ فِي الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا وَاللّٰهُ يُرِيدُ الْاٰخِرَةَ وَاللّٰهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ۝لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللّٰهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ۝فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللّٰهَ إِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

"Yeryüzünde savaşırken, düşmanı tam yere sermeden esir almak, hiçbir peygambere yaraşmaz. Geçici dünya malını istiyorsunuz, hâlbuki Allah (celle celâluhu), ahireti kazanmanızı ister. Allah güçlüdür, Hakîm'dir. Daha önce Allah'tan verilmiş bir hüküm olmasaydı, aldıklarınızdan ötürü size büyük bir azap erişirdi. Elde ettiğiniz ganimetleri temiz ve helâl olarak yiyin; Allah'tan sakının, doğrusu Allah bağışlar ve merhamet eder."[636]

Nebi esir sahibi olamaz. Eski peygamberler de olmamışlardı. Esir sahibi olamayınca esirler üzerinde ne gibi bir tasarrufta bulunacaktır?

Nebi, ayaklarını yere sağlam basacağı, desteksiz ve kendi kendine ayakta duracağı, kendi olarak varlığını sürdüreceği, birine dayanmadan, dava ve düşünce olarak kendini ispat edip anlatacağı âna kadar, böyle yapmamalıydı. Yani, esirleri kurtuluş fidyesi mukabilinde dahi salıvermemeliydi. Belki bununla mü'minlerin bellerinin doğrultulması sağlanmalı, onların muvazenedeki yerlerine ulaşma hızları artırılmalı ve tam bir güç olma hedeflenmeliydi.. zaten senin müstesna tabiatının temayülü de bu istikamettedir. Zira, senin dünyaya ait tek tutkun dünyada dini ikame etmektir. Yanındakilerin duygu ve düşüncesi de budur. Evet, ortada bir tasarruf var; bu daha iyi de olabilirdi. Yani sizin yaptığınız hasen ise, bir de bu işin ahseni var. Allah (celle celâluhu) da işte onu istemektedir.

Eğer sebkat etmiş bir yazı, size itap etmeyeceğime dair bir hüküm ve onların işledikleri bu fiil sebebiyle, onlara azap etmeyeceğim şeklindeki kaderî bir tespit olmasaydı, size bir azap dokunabilirdi. Fakat, böyle bir hüküm, böyle bir yazı ve böyle bir tespit olduğu için artık size azabın dokunması söz konusu değildir.

Allah Resûlü, Bedir'de düşmanı tersyüz edip hezimete uğratınca, mü'minlerin gönlüne serin bir su serpilmiş oldu. Bu, âdeta onların gönlündeki 15 senelik yangını söndürmeye yetmişti. Çünkü, bu 15 senelik zaman zarfında, kâfirlerden görmedikleri haksızlık, zulüm ve ızdırap kalmamıştı. Evvelâ, canları kadar sevdikleri Mekke'den ayrılmış, Medine'ye gelmişlerdi. Fakat bu dahi Mekke müşriklerini tatmin etmemiş, şimdi de onların bu yeni vatanlarına

taarruz etmeye başlamışlardı. Mü'minler her şeyi sinelerine çekiyor ve mukabelede bulunmuyorlardı. Bedir'e kadar, onlar ne yaparlarsa yapsınlar, mü'minlerin, fiilî mukabelede bulunmaları yasaktı. "Dövene elsiz, sövene dilsiz kalblerini kırıp gönüllerini darmadağınık edenlere de gönülsüz gerek." diyor ve bu ölçü içinde hareket ediyorlardı.

İşte Cenâb-ı Hak, şimdi onlara da izin vermişti.[637] Artık mü'minler de, fiilî mukabelede bulunabilecekler.. ve en azından kendilerini müdafaa edebileceklerdi. Bedir, ilk kavgaydı. Müslümanlar muzaffer olmuş ve hasımlarını da esir etmişlerdi. Aynı zamanda böyle bir hâdise ilk defa vuku buluyordu. Bu, hakkında ilâhî bir açıklama olmayan her meselede olduğu gibi Allah Resûlü, bu meselede âdetleri üzere istişare etmişlerdi. Esirlere ne yapılması gerekiyorsa, bu, meşveret yörüngeli olacaktı.

Evvelâ, kendisinin ruh hâli ve Kur'ân'ın O'na talim ettiği ahlâk gereği, İki Cihan Serveri, bu esirlerin affedilmesine taraftardı. Çünkü şimdiye kadar Kur'ân-ı Kerim hep O'na:

فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ *"Sen şimdi hoşgörüyle muamele et."*[638] ve: اُدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ *"Sen, Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğütle davet et."*[639] demiş ve O'nu bu yola sevk etmişti.

Affetme, O'nda bir karakter ve bir tabiat hâlini almıştı. Öyleki Allah Resûlü'nü, bu asil duygudan ayrı düşünmek mümkün değildi. Mümkün değildi, çünkü bizzat Kur'ân, O'na: وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ *"Sen en yüce ahlâk üzeresin."*[640] diyordu. Herkesin ahlâktan belli bir nasibi vardır. O ise küllî ahlâkın vârisidir. Zira Efendimiz, Allah ahlâkıyla ahlâklanmış olmanın doruğundadır. O ahlâk, Kur'ân'ın satır, sayfa ve sûrelerinden fışkırmaktadır. Böyle bir ahlâkı tam temsil eden müşahhas örnek ise Hz. Muhammed Aleyhisselâm'dır.[641] O'ndaki af ruhuna şu hâdise adesesiyle bakın ki, Mekke'yi fethettiği gün, o güne kadar kendisine kan kusturanlara O, âdeta kızılcık şerbeti ikram etmiş: لَا تَثْرِيبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ *"Bugün kınama yoktur!"* [642] demiş.. ve ardından da umumî af ilan etmiştir.[643]

O'nun kendi ruh hâli ve kendi kanaati, daima af tarafındadır. Bununla beraber meseleyi istişare eder. Önce Hz. Ebû Bekir'e (radıyallâhu anh) kanaatini sorar. Ondan şu cevabı alır: "Yâ Resûlallah, bunlar senin kavmin, kabilen ve senin milletindir. Gerçi sana ve Müslümanlara etmedik kötülük bırakmadılar. Fakat sen, af yolunu tutar ve bunları affeder, boyunlarını vurmaz

ve bunları serbest bırakırsan, gönüllerini kazanır ve bunların hidayete ermesine vesile olursun. Benim kanaatim, bunların affedilmesi yönündedir."

Allah Resûlü bir de Hz. Ömer'e (radıyallâhu anh) sorar. O ise şu cevabı verir: "Yâ Resûlallah! Şu anda elimizdeki esirler, Mekke'nin ileri gelenleridir. Bunlar öldürülürse, bir daha küfür, belini doğrultup bizim karşımıza çıkamaz. Dolayısıyla bunların öldürülmesi gerekir. Hatta, her müslümana, kendi yakınını ver, onu bizzat o öldürsün. Ver Akîl'i, Ali (radıyallâhu anh) öldürsün.. Abdurrahman'ı ver, babası Ebû Bekir (radıyallâhu anh) öldürsün. Falan akrabamı da bana teslim et, onu da ben öldüreyim."[644]

Kanaatler belli olmuştur. Sıddîk, esirlerin salınmasına, Faruk ise öldürülmesine taraftardır. Ve Allah Resûlü, önce Hz. Ebû Bekir'e (radıyallâhu anh), sonra da Hz. Ömer'e (radıyallâhu anh) teveccüh eder ve şöyle buyurur:

وإِنَّ مَثَلَكَ يَا أَبَا بَكْرٍ كَمَثَلِ إِبْرَاهِيمَ ◌ قَالَ: فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ. ومَثَلُكَ يَا أَبَا بَكْرٍ كَمَثَلِ عِيسَى قَالَ: إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

"Yâ Ebâ Bekir! Sen aynen atam Hz. İbrahim'e (aleyhisselâm) benziyorsun. (Nasıl ki, kavmi ona her türlü kötülüğü yapmış, hatta onu ateşe atmıştı. Hâlbuki o ellerini kaldırıp Rabbine) şöyle dua etmişti:

فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

'Rabbim! Kim bana tâbi olur uyarsa o bendendir. Kim de bana isyan eder yüz çevirirse, (ne diyeyim) Sen Gafûr ve Rahîm'sin.'[645]

Ve yine sen İsa'ya (aleyhisselâm) benziyorsun. (Kavmi, ona her türlü eza ve cefayı reva gördü. Hâlbuki onun duası da şuydu): *'Rabbim! 'Eğer onlara azap edersen, onlar Senin kulların. Eğer affedersen, Azîz Sensin, Hakîm Sensin.'*[646]"[647]

Bir gün Allah Resûlü, aynen bu sözleri tekrar eder ve şöyle der: *"Havzın başında, oraya gelmekte olan bir grup insanın, su başından kovulan develer gibi kovulduklarını görürüm* أُصَيْحَابِي أُصَيْحَابِي *'Ashabçıklarım, ashabçıklarım!' der Allah'a yalvarırım. O zaman bana* لَا تَدْرِي مَا أَحْدَثُوا بَعْدَكَ *'Sen onlardan ayrıldıktan sonra, onların neler karıştırdıklarını bilmiyorsun.' denir. Ben artık ne diyeyim, salih kul İsa (aleyhisselâm) gibi derim: 'Eğer azap edersen onlar Senin kulların. Eğer affedersen, Gafûr Sensin, Hakîm Sensin.'"*[648]

Hz. Ebû Bekir Allah Resûlü'nün ilk çırağıdır. Düşüncesi, yapısı aynen Allah Resûlü'ne benzemektedir. Bu benzeyiş onların kararlarında da hissedilecek şekilde barizdir.

Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), Hz. Ömer'e (radıyallâhu anh) döner, diğer ulü'l-azm iki nebiye benzetir: وَإِنَّ مَثَلَكَ يَا عُمَرُ كَمَثَلِ نُوحٍ قَالَ: رَبِّ لَا تَذَرْ عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا *"Yâ Ömer! Sen de Nuh (aleyhisselâm) gibisin ki, O şöyle demişti: 'Rabbim, yeryüzünde bir tek kâfir dahi bırakma.'*[649] *Ve sen aynı zamanda Musa (aleyhisselâm) gibisin ki O da şöyle demişti* رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّى يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ *'Rabbimiz! (Firavun ve taraftarlarının) mallarını yok et, kalblerini sık; çünkü onlar, can yakıcı azabı görmedikçe inanmazlar.'*[650]"[651]

Her iki peygamber de kavim ve kabilelerinin ve diğer Allah düşmanlarının nice eza ve cefasına sabretmişlerdi ama onlardaki inat ve temerrüdün, her gün biraz daha arttığını ve bir türlü durmak bilmediğini görünce, her iki peygamber de, Allah'a (celle celâluhu) yukarıdaki âyetlerde anlatıldığı şekilde yalvarmışlardı. Celâlî tecellîlere istihkakı olan bu cemaatlerin başında, mâyeleri celâlî esintilerle yoğrulmuş bu iki büyük temsilci, kalanlara da zarar, ölenlere de zarar küfür babalarının helâklerini isteyerek, arkada kalacak küfürzede yetimlere, İslâmî vesâyet hazırlama mülâhazasıyla böyle bir duada bulunmuşlarsa, hayrı çok bir iş yapmışlar demektir. Onun için de Cenâb-ı Hak, ezelde verdiği "kahır" hükmünü "lâ yezâl"de infaz buyurarak takdir ve istihkakla gebertilecek ölüleri peygamber dua ve dileği ile helâk etmiştir.

Nihayet Allah Resûlü, o güne kadarki genel tavrı, yüce ahlâkından kaynaklanan mülayemeti ve affediciliğiyle karar verdi ki, bu aynı zamanda Hz. Ebû Bekir'in (radıyallâhu anh) düşüncesi istikametinde karar verme demekti. "Bunları öldürmeyelim. İslâm'la tanışsınlar ve hakikî hayata kavuşsunlar." diye karar verilmişti.

Şimdi; hâdisenin gerisini bizzat Hz. Ömer'den (radıyallâhu anh) dinleyelim: "Karar verildi. Ben bir iş için oradan ayrılmıştım. Ertesi gün geldiğimde bir de ne göreyim, Resûlullah ve Ebû Bekir hıçkıra hıçkıra ağlıyorlar. Sordum: 'Niçin ağlıyorsunuz?' Cevap verecek halleri yoktu. Durmadan ağlıyorlardı. Israr ettim: 'Söyleyin ben de ağlayayım.' dedim." Ve bana Enfâl sûresinin 67, 68 ve 69. âyetlerini okudu.

İşte o itap görünümlü ikaz âyetleri bu münasebetle nazil olmuştu..."[652] Allah

(celle celâluhu), O'na içtihat etme kabiliyet ve selâhiyeti vermişti. O da içtihat etmiş ve güzeli yakalamıştı. Ama Allah (celle celâluhu), O en güzel kuluna güzeli yakıştıramıyor ve âdeta, "Sana yakışan en güzeli bulmaktı." diyordu. Ve en güzele değil de güzele temayül ettiğinden dolayı, O'nu ikaz ediyordu. Ortada günah veya hata yoktu. Allah Resûlü, hep güzeller arasında dolaşıyordu.

Evet, meseleyi önce böyle anlamalıdır.. sonra da âyetteki ifade tarzına dikkat etmelidir ki, bu ifadelerde Allah Resûlü'ne karşı nasıl mütebessim, tatlı ve yumuşak davranıldığı anlaşılabilsin...

İşte latîf ikaz mesajı: لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللّٰهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ *"Eğer bir kaderî kitapta bu işin böyle cereyan edeceği ve sizin aldığınız ganimetleri kullanacağınız yazılmasa idi, size azap dokunurdu.."*[653]

Arapça'da "لَوْلَا", "اِمْتِنَاعُ الشَّيْءِ لِوُجُودِ غَيْرِهِ" yani, "Bir şeyin olmasıyla diğer şeyin olmaması." mânâsına kullanılır. O zaman âyetin mânâsına iyi dikkat etmek gerekir. *"Eğer sebkat etmiş bir kitap olmasaydı."* demek, ezelde bu hüküm verilmiş, o hükme göre siz ganimet alacak ve ondan istifade de edeceksiniz. Demek ezelde verilen böyle bir hüküm, "lâ yezâl"de, haricî vücut nokta-i nazarından ortaya çıkıyordu.

O hâlde Allah (celle celâluhu) ganimet ve esirleri –ki esirler de ganimete dahildir– içtihattan sonra da, haram kılmayacaktı ama her şey bir imtihan çizgisinde cereyan ediyordu. Hz. Âdem meselesinde olduğu gibi, daha sonra olacak bir hâdise, vaktinden evvel öne çekilmiş ve o mevsim itibarıyla "ahsen"in yerine "hasen" ikame edilmişti ki, Bedir aşıldıktan sonra zaten öyle olacaktı. Zannediyorum, başka bir âyetteki şu hüküm de bu düşünceyi destekliyor:

فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّى إِذَا أَثْخَنْتُمُوهُمْ فَشُدُّوا الْوَثَاقَ فَإِمَّا مَنًّا بَعْدُ وَإِمَّا فِدَاءً حَتَّى تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا ذٰلِكَ وَلَوْ يَشَاءُ اللّٰهُ لَانْتَصَرَ مِنْهُمْ وَلٰكِنْ لِيَبْلُوَ بَعْضَكُم بِبَعْضٍ وَالَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ

"Savaşta, inkâr edenlerle karşılaştığınızda boyunlarını vurun. Sonunda onlara üstün geldiğinizde onları esir alın; savaş sona erince, onları; ya karşılıksız ya da fidye ile salıverin. Allah dilemiş olsaydı, onlardan başka türlü de öç alabilirdi, bunun böyle olması, kiminizi kiminizle imtihan etmek içindir. Allah, kendi yolunda öldürülenlerin işlerini boşa çıkarmaz."[654] Sanki Efendimiz, o anda Allah'ın (celle celâluhu), daha sonra bildireceği bu hükmü

sezmiş gibidir. Fakat, bu hüküm daha sonra bildirileceği için onu öne alma hasen, hükmü beklemek ise ahsendi.

Ayrıca, Efendimiz, başkalarına verilmeyen ve sadece kendisine has kılınan beş şeyi sayarken bunlardan biri olarak ganimetin helâl kılınmasını da sayar.[655] Bedir'e kadar helâl olmayan ve daha önceki peygamberler için de helâl sayılmayan ganimet, o gün Müslümanlara helâl olacaktır. Ve tam bu işin arefesinde, Efendimiz'e zâhiren itap gibi görünen böyle bir ikaz gelmiştir. Bundan başka, hükmün Allah Resûlü'nün içtihadı üzere gelmesi de dikkat edilmesi gereken bir husustur. İsabeti de adem-i isabeti de sevap olan böyle bir kararda Allah ahlâkıyla yetişmiş ve bizzat Cenâb-ı Hak tarafından terbiye edilmiş Allah Resûlü, başka türlü de içtihat edemezdi.. edemezdi; çünkü O'nun genel ahlâk ibresi, içtihat ettiği noktayı gösteriyordu. Nitekim daha sonra gelen hüküm de O'nun içtihadı üzere gelmişti.

Ganimetin helâl oluşu, dinî nasslarla sabittir. Aynı zamanda ihlâs ve samimiyete, cihadın Allah için yapılmasına da mâni değildir. Niye olsun ki, düşmanla yaka paça olunduktan sonra, onların ellerindeki malî imkânlara el koymak, düşmanı zayıf, Müslümanları da kuvvetli kılacaktır. Ayrıca ihlâsta o seviyeye ulaşmamış olanlar için de ganimetin teşvik edici bir yanı vardır ki, sürekli mücahede edenler onu gaye hâline getirmeme kaydıyle, geçimlerini o yolla temin edebilirler. Ancak hiç kimse ganimet almaya da zorlanamaz. İsteyen Amr b. Âs (radıyallâhu anh) gibi davranır ve: "Ben ganimet için müslüman olmadım."[656] diyebilir. Ne var ki, böyle bir fedakârlık herkesten istenemez. Zaten, fedakârlık istenmez, yapılır.

Bu mevzuu noktalarken, Hz. Âdem'in (aleyhisselâm) memnû meyveye dokunması meselesinde arz ettiğim bir hususu yeniden hatırlatmak istiyorum: Nasıl ki, Cenâb-ı Hak, zaten ileride mübah kılacağı memnû meyve ile Hz. Âdem'i (aleyhisselâm) imtihan etmişti. Zannediyorum ganimet mevzuunda da aynı durum söz konusu. İleride mübah olacak ganimet, Bedir'den hemen sonra bir imtihan vesilesi olmuş, sonra da bu mevzudaki esas hükümler bildirilmiştir. Burada da, esas hükme uygun hareket edilmiş olduğundan, ortada herhangi bir günah yoktur. Sadece insan fıtratının dünya malına olan meyline dikkat çekilmiş ve bu meylin aşırı gitmesine fırsat verilmemesi istenmiştir.

Aslında burada verilmek istenen ders ve ikaz bütün Müslümanlaradır. Allah Resûlü'ne gelince, zaten, ne O'ndan önce ne de O'ndan sonra dünyaya karşı hiçbir meyli olmamıştır. İkaz, kendisinde dünya meyli olmayan Allah

Resûlü'nün şahsında herkese yapıldı ki, hem ibret alsınlar, hem de rencide olmasınlar. Burada ilâhî terbiye metodunda, muhatabı ele alırken ne derece hassas davranıldığına da işaretler bulmak mümkündür.

Tebük Hâdisesi

Tebük, ciddî bir savaş hazırlığı içinde gidilip de, savaş olmadan geriye dönülen, Bizans'a karşı girişilmiş bir sindirme harekâtı ve savaş buudlu bir tatbikattır. Tebük'e, ciddî bir savaş olacağı mülâhazasıyla çıkıldı. Onun için de Allah Resûlü, Müslümanları açıktan cihada davet etti ve bir umumî seferberlik havasıyla yola çıkıldı. Ancak, bu arada bazı kimseler gelip mazeret beyan etti ve Resûlullah'tan izin istediler. O da verdi. Bunlar, harbe izinli olarak iştirak etmeyeceklerdi. İşte Allah Resûlü'ne, görünüş itibarıyla ikaz mahiyetini taşıyan âyetlerden ikincisi de, bu münasebetle geldi. Âyet O'na şöyle diyordu: عَفَا اللّٰهُ عَنْكَ لِمَ أَذِنْتَ لَهُمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَتَعْلَمَ الْكَاذِبِينَ *"Hay Allah affedesi Nebi, doğrular sana belli olup, yalancıları bilmeden önce niçin onlara izin verdin?"*[657] mealiyle verdiğimiz âyetteki عَفَا اللّٰهُ عَنْكَ cümlesi ki *"Allah seni affetsin!"* şeklinde verilen bir karşılıkla bakıldığı zaman, işlenmiş bir günah hissini verebilir ki, bu meal oldukça kaba ve bir o kadar da dikkatsizcedir. Bu cümleyi kanaatimizce "Affolası!", "Affa mazhar olası!" veya âyetin mealinde söylediğimiz gibi: "Hay Allah affedesi!" şeklinde Türkçe'ye çevirmek, Efendimiz'e karşı âyette dikkat olunan incelik ve nezakete daha uygundur.

Evvelâ, Cenâb-ı Hakk'ın, âyete böyle bir cümleyle başlaması, tamamen O'nun gönlünü almak içindir. Saniyen, ikaz edici görünen cümle daha sonraya bırakılmış.. böylece, her tarafından tebessüm gülleri açan bir hitapla söze başlanmıştır. Birçok müfessir ve dil üstadı bu âyeti Allah'ın Efendimiz'e bir iltifatı olarak anlamışlardır.[658]

Nasıl, canı kadar sevdiği evlâdının, iltifat kabîlinden kulağını çekmek isteyen şefkat dolu bir baba, o kulağı incitmemek için hassas davranır; hatta evlâdı bunu ceza zannetmesin diye onun yüzüne tebessüm de yağdırır; öyle de, rahmetin tebessümleri altında burada da ikaz görünümlü öyle bir iltifat sezilmektedir.. ve kat'iyen bu ifadede, Efendimiz'e herhangi bir itap söz konusu değildir.

İhtimal bu âyette Allah Resûlü'ne şu hususlar hatırlatılmak istenmiştir:

Gelen, izin aldı gitti, Sen de bir şey demedin. Biliyorsun ki, o izin alanlar

arasında iç ve dış bütünlüğüne sahip olmayan münafıklar da var. Bunlar zâhiren müslüman görünüyorlar ama, içlerinde her türlü fitne ve fesat kol geziyor. Onlara niçin izin verdin? Tekrar be tekrar (bunu teceddüt ifade eden fiil cümlesinden anlıyoruz) sadakat ve doğruluklarını Sana ispat eden o doğru oğlu doğrularla; sözleri yalan, vaidleri aldatıcı, sineleri hıyanetle çarpan münafıklar birbirinden ayrılacaklardı; sen de o münafıkları bütünüyle bilmiş olacaktın. Sen ki zaten, إِذَا حَدَّثَ كَـــذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَـــفَ وَإِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ *"(Münafık) konuştuğu zaman yalan söyler, vaadettiği zaman sözünde durmaz, kendisine bir şey emanet edildiğinde hıyanet eder."*[659] sözlerinde onların çerçevesini çizmiştin. Şimdi de fert fert onların hepsini bilecektin. O, yine onları bilecekti, ama, af ve mülayemeti sadece onu biraz geciktirdi.

Görülüyor ki, bu hitapta sadece bir hatırlatma var ve kat'iyen itap yok.. itap olması şöyle dursun bir tebcil, takdir ve sena bile seziliyor. Şunu kabul etmeliyiz ki, Allah Resûlü, bu âyetle de yine en güzele irşad olunmaktadır. Çünkü O güzele değil, en güzele yakışır.

Zemahşerî, "Afdan bahsedilen bir yerde, günah da vardır." der.[660] Ancak Fahreddin Râzî böyle bir tevcihi kat'iyen kabul etmez ve "Belki bizler için aftan bahsedilen yerde bir günah söz konusu olabilir; ancak enbiyâ için affin sadece iltifat ifade ettiğini." söyler.[661] Durum böyle olunca bu âyet, baştan sona Efendimiz'e iltifatla doludur.

Yukarıda da arz edildiği üzere Efendimiz fetanet-i a'zam sahibidir. Neyin ne olacağını, hangi işin nasıl yapılacağını çok iyi bilir. Burada da o fetanete göre bir alternatif sunulmaktadır. Şöyle ki: Münafıklar Müslümanlardan tam mânâsıyla ayrılıncaya dek, izin verilmemeliydi.. ve münafıklar, izinle ayrılıp gitme gibi masum bir pozisyona sokulmamalıydı. Çünkü onlar, Allah Resûlü izin vermeseydi de, yine ayrılıp gideceklerdi ve böylece münafık oldukları açıkça ortaya çıkacaktı.. Cenâb-ı Hakk'ın muradı bu istikametteydi.. ve Efendimiz'den istenen de böyle bir yaklaşımdı. Gerçi Cenâb-ı Hak, O'na münafıkları bildiriyor ve Habîbini her şeyden haberdar ediyordu. Ancak onları bir de böyle tespit etmek ve kıskıvrak yakalamak vardı.

İşte Kur'ân'a göre Allah Resûlü, izin vermekle böyle bir fırsatı kaçırmış.. ve daha bir sürü afv u muâfât soluklamış oluyordu..

Zaten bu davranış O'nda aranan, O'nda görülen, O'nun genel ahlâkının bir tezahürüydü: Meselâ O, hayatının hiçbir devresinde perdeyi yırtacak harekette

bulunmamıştı. Ferdî hataları, ferdin kendisini direkt muhatap alarak söylememişti, şahsı tasrih etmeden, toplum içinde, herkese ibham, ona tembih ve i'lam esasına göre ifade etmişti. Evet, pek çok müşahhas misaliyle O hep böyle davranmıştı. Böylece hata giderilmiş, sahibi de rencide edilmemiş olurdu. İşte bu Efendimiz'in ahlâkıydı. Herkes kendi karakterinin gereğini yaptığı gibi O da, kendi ulvî seciyesinin gereğini yapıyordu. Bir nebi, asla perdeyi yırtıp, muhatabının helâkına zemin hazırlamazdı.. hele O, bildiği hâlde hiçbir kusuru, sahibinin yüzüne vurmaz ve onu mahcup etmeyi düşünmezdi.

Meselâ: Allah Resûlü, ihtimal, teker teker bütün münafıkları ve onlara reislik yapan insanı biliyordu; ama hiçbir zaman bu durumu fâş etmemişti. Fâş etmek bir yana, onlara da diğer mü'minlere davrandığı gibi davrandı. Hatta bir gün münafıklardan biri gelip nedametini bildirdi. İçindeki nifak, tamamen silinmiş ve hâlis bir mü'min olmuştu. Bu şahıs kendi nedametinden sonra Allah Resûlü'ne: "Yâ Resûlallah! Benim durumumda olan niceleri var. Sana onları söyleyeyim mi?" dediğinde İki Cihan Serveri, yine aynı prensiple hareket etmiş: *"Hayır. Bize senin geldiğin gibi gelen için, sana ettiğimiz gibi istiğfar ederiz; günahında ısrar edeni de Allah'a havale eder, kimseyle aramızdaki perdeyi yırtmayız."* demişti.[662]

Evet O, perdeyi yırtmıyor ve onları huzuruna alıp mahcup etmiyordu. Abdullah b. Übey b. Selûl, O'nun amansız düşmanıydı. Ne var ki hep müslüman görünüyordu. Allah Resûlü de, onu hep göründüğü gibi görmek istiyordu. Sonuna kadar da hiç ümidini kesmedi. Ancak Allah (celle celâluhu), onun hidayetten nasibini kesmişti ve o münafık olarak ölecekti. Ölüm döşeğinde, üzerinden bu nifak töhmetini atabilmek için Allah Resûlü'ne oğlunu gönderdi ve O'nun gömleğini istedi. Gayesi, "Eğer münafık olsaydı, Resûlullah ona gömleğini vermezdi." dedirtmekti. Ve Allah Resûlü de bunu herkesten iyi biliyordu. Buna rağmen yine perdeyi yırtmadı ve gömleğini çıkarıp verdi. Cenaze namazına da iştirak etti.[663] Çünkü oğlu da kızı da iyi birer müslümandı. Allah Resûlü onların hatırına, o münafığın bütün yaptıklarına katlanmıştı.

Yine bu mevzuda, bir fikir vermesi açısından şu küçük misali de arz edeceğim: Sahabeden biri, kölesini satacaktı. Ancak velâ hakkının kendisinde kalmasını istiyordu. Hâlbuki İslâm'a göre velâ hakkı, o köleyi kim hürriyete kavuşturursa, onun olurdu. Din böyle derken bunun aksini söyleme bir cürümdü. Belki o sahabe, henüz bu mevzudaki dinin hükmünü bilmediği için böyle bir teklifte bulunmuştu. Hâdise, Efendimiz'e intikal ettirildi. Allah Resûlü yine o

şahsı hedef almadı. Minbere çıktı ve umum halka hitaben dinin bu mevzudaki hükmünü açıkladı. Sonunda da: اَلْوَلَاءُ لِمَنْ أَعْتَقَ *"Velâ, azat edenindir."* buyurdu.[664]

Daha bunlar gibi yüzlerce misal göstererek diyebiliriz ki, Allah Resûlü, yüce ahlâkının gereği hiçbir mücrimin cürmünü yüzüne vurmamış ve hiçbir kimseyi günahlarıyla mahcup duruma düşürmemiştir.

İşte bu izin meselesinde de, yine O'nun bu ahlâkı rol oynamıştı.. O, perdeyi yırtmamak için, kendisinden izin almaya gelenlerin esas niyetlerini yüzlerine vurmamış ve hepsine izin vermişti. Evet, O'nun sinesi çok genişti. O: أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ *"Sineni açıp ruhuna genişlik vermedik mi?"*[665] sırrına mazhar bir Nebiy-yi âlişandı. Münafıklar, kendi karakterlerini ortaya koyup yalan söyledikleri bir meselede, Efendimiz de, onların ortaya koyduğu yalanlarının üzerine bir perde çekiyor ve onlara Nebi ahlâkını gösteriyordu. Evet O, ne şanı yüce bir nebidir ki, Kur'ân, Tevrat ve İncil yarış edercesine O'nun şanının yüceliğini ilan etmektedirler.

Abese Sûresi

Abese sûresi, ilk bakışta Efendimiz'i ikaz ve O'nu itap ediyor gibi görünür. Biz, mevzuun tahliline girmeden, herkesçe bilinen yönüyle bu sûrenin nüzulüne sebep olan hâdiseyi nakledelim. Sonra da âyetlerin ifade ettiği mânâlara dikkat çekerek, Efendimiz'in masumiyetine gölge düşürülmek istenen bir mevzuda, yine Allah Resûlü'nün masumiyetinin, nasıl güneş gibi zâhir olduğunu göstermeye çalışalım.

Allah Resûlü, Utbe ve Ebû Cehil gibi, Kureyş'in ileri gelenleriyle oturmuş onlara, dini tebliğ ediyordu. O, tam mevzu ile konsantre olmuş, onlara bir şeyler anlatıyordu ki; gözleri görmeyen Abdullah İbn Ümmi Mektum (radıyallâhu anh) içeriye girdi ve Allah Resûlü'ne: أَرْشِدْنِي يَا رَسُولَ اللّٰهِ "Yâ Resûlallah, beni irşad et!" dedi. O, bu sözünü birkaç kere tekrar edince, Allah Resûlü de yüzünü ekşitti ve ona sırtını döndü.. döndü ve biraz evvel konuşmakta olduğu mevzua devam etti...[666] Umumiyetle bu mevzuda anlatılan nüzul sebebinin hulâsası budur.

Meseleyi, bu anlayış ekseni etrafında çözecek olursak; gelen sahabe eğer âmâ değil de gören bir insan olsaydı, Allah Resûlü'nün davranışı, hiçbir zaman ilâhî ikaza mevzu olmazdı. Gelen âmâ olduğu için, Efendimiz'in de, onu müsamaha ile karşılaması gerekirdi. Onun için de, yüzünü ekşitip ondan yüz

çevirmesi ikaza bâdi oldu.

Bu sathî bakışla varılan hüküm budur. Biraz derinlemesine incelenirse, hakikatin diğer yüzünü görmek de mümkün olacak ve verilen evvelki hükümde ne kadar acele edildiği anlaşılacaktır.

Evvelâ, her huzurun kendine göre bir âdâbı vardır. Bu itibarla Allah Resûlü'nün huzuruna herhangi bir insanın huzuruna varıldığı gibi varılmaz ve O'nun huzurunda da herhangi bir insanın yanında durulduğu gibi durulamaz. Nitekim, Kur'ân-ı Kerim'in birçok âyetinde Müslümanlara bu huzurun âdâbı talim edilmişti. Efendimiz'in yanına ne zaman girilecek, yanında ne kadar oturulacak[667] ve ses tonu nasıl ayarlanacak,[668] bütün bunlar mü'minlere bizzat Cenâb-ı Hak tarafından talim ediliyordu.

Huzur akdi yapıldıktan sonra, aynı şeyler Cenâb-ı Hak için de söz konusudur. Namaz kılanın önünden geçmemek buna güzel bir misaldir. Bir mü'min, Cenâb-ı Hakk'ın huzurunda namaza durunca, bir başkası onun huzurunu ihlâl ederek önünden geçmeye kalksa, Hanefî mezhebine göre o insan ikaz edilir, diğer mezheplerin bazılarına göre ise, o adamın geçmemesi için mücadele edilir. Hatta adam geçmekte ısrar ediyorsa göğsüne bir yumruk dahi vurulur.[669]

Zira, namaz kılan, Sultanlar Sultanı'nın huzurundadır ve O'nunla konuşuyor demektir. Sıradan iki insan dahi birbiriyle konuşurken, aralarından geçmek edep dışı bir hareket kabul edilirse, bunun nasıl edep dışı bir hareket olduğunu varın düşünün? Onun içindir ki Efendimiz *"Eğer namaz kılanın önünden geçen, işlediği cürmün şuurunda olsaydı, kırk sene bekler yine o insanın önünden geçmezdi."*[670] buyurmaktadır. Nasıl ki, Sultanlar Sultanı olan Cenâb-ı Hakk'ın huzurunda bulunmanın, kendine göre âdâp ve kaideleri var; öyle de, O Sultan'ın Yaveri'nin huzurunda bulunmanın da kendine göre disiplinleri var.

Efendimiz o esnada ne yapıyordu? İki kalbi katı insanın vicdanlarına, gönlünün ilhamlarını boşaltmaya çalışıyordu. O ki, insanların hidayeti hususunda olabildiğince hırslıydı. Kur'ân bu mevzuda O'nu anlatırken "Kendini öldürme!"[671] tabirini kullanıyor. Evet O, inanmayan bir insan gördüğünde, kendisini bitirip tüketecek şekilde mahzun ve mükedder oluyordu. İşte O, tam bu atmosfer içinde konuşurken, biri gelip konuşmaya karışıyor ve şerare yapıyor, mevzuu dağıtıyor ve huzuru işgal ediyordu. Gerçi O'na gelenin bir meşru mazereti vardı, zira gözü görmüyordu. Hâlbuki Allah Resûlü, şayet yüzünü ekşitmiş ve yüz çevirmişse (şartlı söylüyorum) en az on tane meşru

mazerete sahipti. Öyleyse, böyle meşru bir zeminde O'nun bu tür davranışını hata saymak –bununla peygamberi ta'n etmek isteyenleri kastediyoruz– hatanın ta kendisidir.

Hâdise bu şekilde cereyan etmişse, çözümü ve cevabı bu.. kaldı ki, dünden bugüne, elimizdeki hadis kitaplarından Buhârî, Müslim, Tirmizî, Ebû Dâvûd, Nesâî, İbn Mâce, Ahmed İbn Hanbel'in Müsned'i, Hâkim'in Müstedrek'i gibi muteber hiçbir hadis kaynağında bu hâdise, tefsirlerde anlatıldığı şekilde senarize edilerek anlatılmamıştır. Tefsirlerde anlatılan senaryoda, kahramanlardan biri Efendimiz, diğeri de İbn Ümmi Mektum'dur (radıyallâhu anh). İki de figüran vardır: Ebû Cehil ve Utbe. Hâlbuki, muhakkik tefsirciler, Efendimiz'e gelen şahsın kimliği hakkında çeşitli isimler ileri sürmüşlerdir. Hatta, gelen şahıs hakikaten âmâ mıdır, yoksa bu bir mecaz mıdır? Bu dahi kesin değildir. Öyleyse burada mülâhaza dairesini açık tutmak icap edecektir.

Bu hâdise münasebetiyle, İbn Ümmi Mektum'la (radıyallâhu anh) beraber, yedi insandan daha bahsedilir ki, cem'an sekiz insan olur ve İbn Ümmi Mektum'u (radıyallâhu anh) diğerlerine tercih ettirici ve oraya oturmasını mecbur kılıcı herhangi bir sebep de yoktur. Hatta bu şanlı sahabe –ki İslâm'a ilk girenlerdendir– Efendimiz onu iki defa Medine'de kendi yerine kâim-i makam bırakmıştır. Daha sonra da kavî bir ihtimalle Kadisiye'de şehit olmuştur. Zaten Hz. Hatice Validemiz (radıyallâhu anhâ) kanalıyla, Allah Resûlü'ne bir yakınlığı da vardı. Evet, İbn Ümmi Mektum, Hz. Hatice Validemiz'in (radıyallâhu anhâ) dayısının oğludur.[672] Bu itibarla da girdiği bu mecliste yadırganacak, istiskal edilecek bir durumu yoktur. Âmâ olmasına rağmen, Allah Resûlü'ne vekâlet ettiğine göre, sözünü, sohbetini bilen bir insandır.. dolayısıyla da mezkur isimler arasında en son düşünülmesi gereken bir insandır.

Kim bilir, belki de gelen âmâ, münafıklardandır ve Allah Resûlü de onun nifakını bilmekteydi. İrşad talebinde samimî olmadığı ve yapılmakta olan bir irşada mâni olduğu için de Allah Resûlü, yüzünü ekşitmiş ve ondan yüz çevirmişti ki, bu da, gayet normal bir hareketti. Ancak biz bu tevcihi söylerken, hâdisenin böyle olduğuna kesin gözüyle bakıyor da değiliz.. evet, böyle bir iddiamız yok. Ancak, hâdisenin kahramanı olarak İbn Ümmi Mektum'u (radıyallâhu anh) gösterenlerin de rivayet açısından görüşleri, bizim bu tevcihte arz ettiğimizden daha kesin değildir. Öyleyse her iki tevcihe de –düşünce âdâbı

gereği– eşit seviyede bakmak gerekir.

Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer husus da şudur:

Bazı tefsirciler عَبَسَ ve تَوَلَّى fiillerinin fâili olarak, Efendimiz'i değil, Velid b. Muğire'yi kabul ederler. عَبَسَ fiili Kur'ân-ı Kerim'de iki yerde geçer. Birisi bu sûredeki عَبَسَ fiilidir. Diğeri de Müddessir sûresinde geçen عَبَسَ fiilidir.[673] Şimdi düşünün; Kur'ân-ı Kerim, bu kelimeyi Müddessir sûresinde, bir kâfir için kullanmıştır. İster o kâfir, Velid İbn Muğire olsun, isterse bir başkası. "Yüzünü ekşitti, ekşidi." gibi tabiri Kur'ân, bir yerde kâfir için kullanırken diğer yerde nasıl olur da Allah Resûlü için kullanır? O Allah Resûlü ki, daima mütebessimdir ve dudağından tebessüm hiç eksik olmamıştır.[674]

تَوَلَّى fiili için de durum farklı değildir. Kur'ân bu ifadeyi de Firavun için kullanmakta ve: فَتَوَلَّى فِرْعَوْنُ demektedir.[675] Gerçi bu fiil, sadece Firavun için kullanılmamıştır. Ancak, Kur'ân'ın bu üslûpla yaklaşımı hep Firavunlar için olmuştur.[676]

Şimdi Kur'ân, nasıl olur da birbiri ardına böyle iki fiille, Habîbullah'ı anlatmış olur ve bu fiilleri O'na isnat eder? Ve yine nasıl olur da, kâfire geçirdiği aynı külahı bir de Efendimiz'e geçirir?

Bu son mülâhazayı ileri sürenlerin görüşlerine de bir ihtimal hakkı vermek gerektir. Bu görüşe göre عَبَسَ ve تَوَلَّى fiillerinin fâili, Efendimiz değil, gözü mânâya karşı kör olan kâfirdir. Kör gibi gelmiş, Efendimiz'e karşı yüzünü ekşitmiş, sonra da çekip gitmiştir ki, enbiyâ-i izâmın ismetlerinin tercih ettiriciliği de nazara alınarak, buna da "muhtemel" denebilir. Ve aslında rivayet açısından bu düşünceyi nakzedecek bir rivayet de hatırlamıyorum. Siyak ve sibaka da mânâ uygun düştükten sonra, bu mânâ melhuz olmaması için hiçbir sebep yok...

Bizim, "muhakkak" ve "muhtemel" diyerek naklettiğimiz bu şeyleri aktarmadaki maksadımız; Efendimiz hakkında itap ve ikaz adına nazil olan âyetleri sathî olarak ele alıp, dinin önemli bir kaynağı hakkında yakışıksız beyanlarda bulunarak, ilâhî referansı hiçe saymak, peygamberlik kredisini, o krediyi inanarak kullananların nazarında esassız, zayıf ve alternatifli gibi göstermelere karşı, o me'hazin kudsiyyetini bir kere daha ilan ve i'lamdır. Yoksa inananlar O'nu, Allah indindeki gerçek değeriyle çok iyi biliyorlar.

Evet, O, müstesna bir insandı. Allah'ın (celle celâluhu), O'nunla müstesna

bir kuşakta bir diyaloğu, bir konuşması vardı. Allah (celle celâluhu) vahyediyor, O da bu ilâhî mesajı alıp tebliğde bulunuyordu. O'nun bu hususiyetini emniyetini, ismetini, Cenâb-ı Hak, devamlı korudu. Bir borç, bir hak, bir vecibe ve en azından bir vefa borcu olarak bizim de korumamız icap eder. Gösterdiğimiz heyecan ve tahâlükün ana sebebi budur. Günümüzde, O kâmet-i bâlâyı herhangi bir insan gibi değerlendirip, tenkit masasına yatırmak isteyen haricî ve dahilî, gizli ve açık bir sürü ne idüğü belirsiz insan var.. O'nun ismet ve iffetini, kendi namus ve şerefimizden daha üstün bilerek, korunması, müdafaa edilmesi gerektiğine inanıyoruz.

Ancak, gücümüzün sınırlı olduğunu da biliyoruz. Evet, dünden bugüne O'nun etrafinda kıyametler koparmaya çalışan her din ve iman düşmanıyla, bilerek veya bilmeyerek onlara maşalık yapanlarla, her seviyede cedelleşmeye imkânlarımız yeterli değil. Değil, çünkü onlar, tahrip yapıyor, biz ise tamir; onlar korkunç dünya medya gücünü kullanıyor; biz ise bu mini neşir vasıtalarını.. ancak ilim ve akıl planında, onlar her zaman ve devirde mağlup düştükleri gibi, bundan sonra da aynı kaderi yaşamaya devam edeceklerdir. Zira yaptıkları, güneşi balçıkla sıvamaktan farksızdır. Gerçi, onların her istifhamına teker teker cevap veremiyoruz... Aslında bu şart da değil. Büyüklerimiz, bu gibi durumları çok güzel vecizelendirmiş ve şöyle demişlerdir: "Her havlayana bir taş atsam, yeryüzünde taş kalmazdı." Biz de, aynı şeyi bir kere daha tekrar ederiz.

Burada önemli bir hususu daha hatırlatmadan edemeyeceğim. Aslında arz edeceğim konu da yine bir "müşir" lambası ve bir ibre gibi tirtir titreyerek O'nu göstermektedir.

Efendimiz, ötelere ait verdiği haberler ve istikballe alâkalı söylediği şeyler de, âdeta günümüzü görmüş ve öyle söylemiş gibidir. Buyururlar ki, *"Ahir zamanda bir duman zuhur edecek. Bu duman kâfirleri öldürecek mü'minleri de zükkâm (nezle) yapacaktır."*[677] Hak ve hakikati kabul etmeyen maddeci felsefe, ilhad ve küfür dünyasının insanını, mânâ planında öldürdü; Müslümanlar arasına da şüphe ve tereddüt soktu. Bugün elde mendil, burnunu silenlerin durumu ve mahiyeti bundan ibarettir.

Arapça'yı bilmediklerinden ve dilin inceliklerine vâkıf olmadıklarından dolayı, bu cehaletlerini bir urba ile örtmeye çalışan ve "Bize meal yeter, hadise ne lüzüm var!" gibi hezeyanlar savuran günümüzün insanının vaziyetini, bilmem ki bundan daha güzel resmetmek kabil olur muydu..? Bu mesele görüldüğü

kadar basit de değildir. Ebû Cehillerle, Utbelerle, Şeybelerle başlayan.. Batılı müsteşriklerle devam ettirilmeye çalışılan.. Goldziherlerle sözde ilmîleştirilen.. Volterlerle piyesleştirilen bu küfür senaryosu, evet başka dünyalarda hazırlanıyor ve sokakta gezen içimizdekilere de figüranlığı yaptırılıyor. Ya bir cehalet, ya şöhret düşüncesi veya ellerine tutuşturdukları, beş kuruşluk menfaatle, onlara "Bir görünün." diyorlar, onlar da verilen emri yerine getirmek için bu çirkin senaryoda figüranlık yapıyorlar. "Bize Kur'ân yeter. Her şey tercüme ile halledilir. Arapça bilmeye ne lüzum var? İnsan sadece meal okumakla da müçtehit olabilir." Bu ve benzeri sözler, hazırlanan daha büyük bir senaryonun, sahneye sürülmüş küçük bir iki sahnesi ve bu sahnede bir iki figürana söylettirilen sözlerdir. Tabiî, bunun ardında, koca bir küfür dünyası, zemin yoklaması yapmaktadır. Müsait zemin bulduklarında –bulamasınlar inşâallah– söyleyecekleri, bugünkü söyledikleriyle de sınırlı kalmayacaktır.

Bu itibarla, sahabenin, Efendimiz'e karşı gösterdiği saygıyı diriltmeye, her zamandan daha çok muhtacız. Muhtaç olduğumuz bu hususu, bir şuur ve bizden ayrılmaz bir karakter hâline getirebilmek için de, Allah Resûlü'nün ismet ve emniyetini çok iyi bilmemiz ve aksine, zerre kadar ihtimal vermeyecek ölçüde kabullenmemiz gerekmektedir.

Sahabe diyor ki: "Biz Allah Resûlü'nü dinlerken, başımızda kuş var da onu kaçırmak istemiyormuşuz gibi gayet dikkatle dinlerdik."[678] Hz. Ebû Bekir (radıyallâhu anh) ve Hz. Ömer'in (radıyallâhu anh), Allah Resûlü'nün huzurunda konuştukları, çok mahdut ve sınırlıdır. Zira onlar, vahiyle müeyyet bir Nebi'nin huzurunda bulunduklarının şuurundadırlar. O'nu dinlemek, Mütekellim-i Ezelî'yi dinlemek gibidir. Çünkü gelen vahiy, Allah Resûlü'nün o tertemiz vicdanından ve dupduru gönlünden, aynen, geldiği nezahetiyle aksetmektedir. Bu itibarla da O'nu bilenler, O'nun karşısında sadece susar ve O'nu dinlerlerdi. Söz Sultanı'nın yanında söylenen sözler, kim tarafından söylenmiş olursa olsun baş yarar. Bizler de, sahabe anlayışına ulaştığımızda aynı şeyleri yapacak ve sadece O'nu ve O'nun lâl-ü güher sözlerini dinleyecek.. ve asırlık dertlerimize, bunlarla çare bulmaya çalışacağız.

O'nun sözlerine karşı saygısızlık ve sünneti inkâr, küfre doğru uzatılmış bir köprüdür. O köprünün üzerinde dolaşmayı âdet hâline getiren ve orada gezip duranlar, bugün olmasa da yarın, Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ın silkinden ve dairesinden kopar, Ebû Cehillere iltihak ederler.

Bu şekilde düşünce tarzı çok tehlikeli, bu tehlikeyi bertaraf etmenin yolu da, bütün yönleriyle Allah Resûlü'nü bilip tanımaktan geçmektedir ki, O'nun en mühim yanlarından biri de, hiç şüphesiz O'nun masumiyetidir. Din, bütünüyle âdeta O'nun masumiyetiyle bütünleşmiş gibidir. Orada bir gedik açmak, dinde en büyük tahribe tevessül mânâsınadır. Onun içindir ki bu mevzu üzerinde hassasiyetle durma lüzumunu duyduk.

Sakîflilerin Teklifi

Efendimiz'i ikaz mahiyetinde görünen bir başka âyet de şudur:

وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ لِتَفْتَرِيَ عَلَيْنَا غَيْرَهُ وَإِذًا لَاتَّخَذُوكَ خَلِيلًا۝وَلَوْلَا أَنْ ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا۝إِذًا لَأَذَقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا

"Seni, sana vahyettiğimizden ayırıp, bize karşı başka şeyi uydurman için uğraşırlar. O zaman güya seni dost edinecekler. Sana sebat vermemiş olsaydık, andolsun, az da olsa onlara meyledecektin. O zaman sana, hayatın da, ölümün de kat kat azabını tattırırdık. Sonra bize karşı bir yardımcı da bulamazdın."[679]

Sakîf kabilesi, O'ndan Müslümanlığın bedeli olarak imtiyaz istiyordu. Bunlar, Allah Resûlü'ne müracaatla, kendilerinin bazı vecibelerden muaf tutulmalarını talep ettiler. Eğer, başkaları böyle bir imtiyaza itiraz edecek olursa, Efendimiz'e getirdikleri basit ve çocuksu teklife göre Allah Resûlü, *"Rabbim bana böyle emretti."* diyecektir.[680] İşte âyetler, onların durumunu ve onlar karşısında Allah Resûlü'nün takındığı bir kesin tavrı ortaya koymaktadır. Ve, ısrarla söylüyoruz ki, bu âyetlerde de Efendimiz'in ismetine ve günahsızlığına gölge düşürecek tek bir ifade, tek bir nokta dahi yoktur.

Onlar, Allah Resûlü'nü baştan çıkaracakları zan ve zehâbına kapılarak çocukça bir maceraya girmişlerdi. Vahyin ve nübüvvetin ne demek olduğunu bilmeyen bu nâdanlar, kendi kendilerince kurdukları hayal ürünü senaryolarla, bu kadar insanların hidayetine ve İslâm dinine girmelerine arzu ve istekli olan bir insanın, elbette bizim İslâm'a girmemizle alâkalı bu teklifimize de "Hayır!" demez ve hidayetimiz hatırına, bizi bir kısım sorumluluklardan muaf tutar kuruntusuna kapılmışlardı.

Bu onlara ait bir beklenti idi. Allah Resûlü'ne gelince O'nun aklından değil hayalinden dahi böyle bir taviz geçmemişti ve geçmezdi de. Din, bir bütündür.

Onu bölüp parçalamak, sonra ona yine din demek mümkün değildir. Efendimiz, nübüvvetinin ilk günü kendisini dinleyenlere ne dediyse, son günü de aynı şeyi söylemiştir. O bir istikamet insanıdır. İslâm da zaten, insanları istikamete sevk etmek için gelmiştir. Onda tenakuz ve birbirini yıkan hükümlerin bulunması düşünülemez! Böyle bir düşüncenin, ilimle, mantıkla uzaktan yakından alâkası yoktur.

Böyle bir teklifi değil Efendimiz, Hz. Ebû Bekir (radıyallâhu anh) dahi kabul etmemiş ve irtidat hâdiselerinde; namaz kılarız, fakat zekât vermeyiz diyenlere harp ilan etmiştir.[681] Demek oluyor ki, bu âyette Efendimiz'e hata adına isnat edilen hiçbir şey yoktur. Âyette anlatılan, kendini bilmez bir kısım insanların, Allah Resûlü'yle, uzaktan yakından alâkası olmayan, kendi düşünce ve kendi kuruntularıdır. Efendimiz ise, onların bu düşüncelerinden münezzeh ve müberradır.

İkinci âyette ise: وَلَوْلَا أَنْ ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا denilmektedir. Bunun mânâsı şudur: *"Eğer Biz seni yüce ve yüksek dağlar gibi tespit etmeseydik, evet, aynen o dağlar gibi, hakikatin içine bu kadar gömülü bulunmasaydın, az da olsa bunlara meyledebilirdin."*[682]

Farzımuhal çerçevesi ve şartı içinde söylenen bu söz, esasen Efendimiz'in yüce kametini göstermesi bakımından ele alınmalıdır. Demek ki, Allah Resûlü, öyle sağlam bir iman zeminine oturmaktadır ki, O'nun bulunduğu yerde bir zemin çökmesinden bahsetmek mümkün değildir.

Eğer O, –farzımuhal– nübüvvetle serfirâz olmayan, mücerret bir ideal ve aksiyon adamı olsaydı, kendisine dehalet etmek isteyen bu insanların düşüncelerine mümâşat ve mülayemet gösterebilir ve onları kendine bağlamaya çalışabilirdi. Çünkü insan fıtratında bu türlü zaaflar vardır. Fakat, Allah Resûlü, her türlü zaaftan korunmuş bir Nebi'dir. İnsanları kendine değil, Allah'ın (celle celâluhu) dinine bağlamaya çalışmaktadır. Dini bütünüyle kabul etmeyen bir insanın, dine bağlanmasından söz edilemeyeceğine göre, Allah Resûlü onlara niçin taviz versin ve onların hatırına dinin ahkâmını niye değiştirsin? Hem O, sadece Cenâb-ı Hakk'ın emir ve yasaklarını tebliğ eden bir elçidir. Hükmü veren, emir ve yasakları koyan doğrudan doğruya Allah'tır (celle celâluhu).

"Onlara meyledebilirdin." ifadesinden şu mânâları anlamak da mümkündür:

Eğer, Biz seni tespit edip, bütün davranışlarını vahyin kontrolü altına

almasaydık, sen de, başkaları gibi, dini tebliğde akıl ve mantık yolunu tutup gitmiş olsaydın, senin de şöyle düşünmen ihtimal dahilindeydi: Ben, bunları böylece kabul edeyim; sonra da onları yavaş yavaş dine ısındırır, tam ve kâmil mü'min olmalarını sağlarım.

Evet, senin aklından kat'iyen böyle bir düşünce geçmiş değildir; ancak böyle bir düşünceye meyletmemen, Bizim tespitimiz sayesindedir. Biz, seni bir an dahi kendi başına bırakmış değiliz ki, sen böyle bir düşünceye meyletmiş olasın..

Bir diğer mânâ da şudur: Sen, cibilliyet itibarıyla, onların hidayetine karşı çok hırslısın. Onlar inanmıyorlar diye nerede ise canına kıyacaksın.

Sen ki sinesi herkese açık bir insansın. Onlara da sineni açmak istemen, senin bu engin şefkatinin muktezasıdır. Sende böyle bir sine ve böyle bir şefkat varken, onların hidayeti adına, getirdikleri teklifi kabul eder ve onları hidayet kapısından geri çevirmezdin. Fakat Biz sana bütün duygularında istikamet ve ölçü verdik. Böylece seni ifrat ve tefritten korumuş olduk. Şefkatin ifratı, seni onlara meylettirebilirdi; fakat Bizim korumamız sayesinde sen, onlara meyletmedin. Çünkü senin şefkatin ölçülüdür. "Kime, ne zaman ve ne ölçüde şefkatli davranılır?", bunu sen çok iyi bilmektesin. Onun için sen, merhametini ilâhî merhametin önüne geçirerek bir sapık düşünceye taviz verecek değilsin...

Mevlâna'ya isnat edilen bir söz var: "Gel! Gel! Ne olursan gel!" Mevlâna'nın bu sözü, mânâ olarak doğrudur ve esas itibarıyla da Efendimiz'in fiiliyatından mülhemdir. Allah Resûlü, öyle bir gönüle sahiptir ki, tek bir insanı bile istisna etmeden, bütün insanların hidayetini istemektedir. Yeryüzündeki bütün insanlar müslüman olsa ve sadece bir iki insan, bu ilâhi mesaja kapalı kalsa, Allah Resûlü, onların hidayeti için de tehâlük gösterir ve onlara da bir şeyler anlatma uğrunda hiçbir fedakârlıktan geri kalmazdı. Evet O, öyle bir kalbî yapıya sahipti ki; sema kapıları gibi herkese açık bu sine, eğer ilâhî tespit ve koruma olmasaydı, belki sadece لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ diyenleri de kendi safında kabul eder ve onları kanatlarının altına almaya çalışırdı. Ama, Allah (celle celâluhu) O'nun his ve duygularına bir ölçü ve denge koyup, O'nu korumuş ve kollamıştı. Bu sayede O da, asla hataya düşmemişti.

"Az meylederdin." demek, meylettin demek değildir. Mümkünü vâki kılacak hiçbir hâdise yokken, Efendimiz'de böyle bir zaaf aramak, düşünce zaafı olsa gerek.

Allah (celle celâluhu), ezelde O'nu tespit edip korumuştur. O da, "lâ yezâl"de asla kaymayacaktır. Çünkü O'nun varlığı, hak ile bütünleşmiş, hareketleri vahiy ile perçinlenmiş, kalbi de Allah marziyatıyla dopdoluydu. Böyle bir Sultanlar Sultanı, semalara taht kurmuş otururken, O'nun topuğuna çamur bulaşacağına ihtimal vermek ya çamurun, ya da semalara taht kurmanın ne demek olduğunu bilmemektir. Ne diyeyim, Allah (celle celâluhu) böyle sefil düşüncelere de istikamet bahşetsin!.

Hele âyetin siyakı, yani bu âyetlerden sonra gelen şu âyet, Allah Resûlü'nün asla onlara meyletmediğini apaçık göstermektedir ki, âyet şöyle buyurur: وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّونَكَ مِنَ الْأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا وَإِذًا لَا يَلْبَثُونَ خِلافَكَ إِلَّا قَلِيلًا *"Memleketinden çıkarmak için, neredeyse seni zorlayacaklardı. O takdirde senin ardından onlar da çok az kalabilirlerdi."*[683]

Fakirlere Karşı Tavır

Tenbih buudlu diğer bir iltifat da, Kureyş'in şu müracaatı münasebetiyle şerefnüzul olmuştu. Kureyş, Allah Resûlü'ne gelerek: "Senin yanında şu fakir ve miskin insanlar, şu köleler oturuyorlar. Biz, onlarla aynı mecliste oturamayız. Ya bize hususî bir gün ayır. Ya da biz geldiğimizde onları yanından uzaklaştır."[684] dediler. Bunun üzerine şu âyet nazil oldu: وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ *"Sabah akşam, Rablerinin rızasını isteyerek O'na yalvaranları kovma. Onların hesabından sana bir sorumluluk yoktur. Senin hesabından da onlara bir sorumluluk yoktur ki, onları kovarak zulmedenlerden olasın."*[685]

Ayrıca, Kehf sûresinde de aynı mânâyı ifade eden şu âyet vardır:

وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا

"Sabah akşam, Rablerinin rızasını dileyerek O'na yalvaranlarla beraber olmaya sabret. Dünya hayatının güzelliklerini isteyerek, gözlerini o kimselerden ayırma. Bizi anmasını kendisine unutturduğumuz ve işinde aşırı giderek hevesine uyan kimseye uyma!"[686]

Allah Resûlü, tebliğ vazifesine başladığı andan itibaren, kendisine teslim olup, bağlanan nice kimseler vardı ki, bunlar fakirdi, yoksuldu. O günün kâfir

düzeni içinde, fakirlik, yoksulluk da bir ayıp ve kusur kabul ediliyordu. Hâlbuki Allah Resûlü, öyle bir dinle gelmişti ki, o din, üstünlüğü sadece takvaya ve Allah'tan (celle celâluhu) korkmaya bağlıyordu.[687] O dine göre, zenginin fakire karşı herhangi bir üstünlüğü söz konusu değildi.

Efendimiz, *"Cennet dört insana müştaktır."* buyurmuşlardı.[688] Bu dört insanın hepsi de fakirdi. Ammar fakirdi, Selman fakirdi, Mikdad fakirdi ve Hz. Ali (radıyallâhu anh) fakirdi. Herkes Cennet'e, Cennet de bu insanlara müştaktı. Sanki gelsinler diye, günleri iple çekiyor gibiydi. Onlar ki, kalbleri Allah'a (celle celâluhu) saygı ile dopdoluydu. Gece gündüz Rablerini anıyorlar ve hep O'nun huzurunda gibi yaşıyorlardı. Onları Allah Resûlü, yanından nasıl uzaklaştırırdı ki, Allah (celle celâluhu) onları yakınlığa göre programlamıştı.

Bir Nebi ki, Bilal'e (radıyallâhu anh) "Ey siyah kadının oğlu!" diyen Ebû Zerr'e (radıyallâhu anh) *"Sende hâlâ cahiliye kalıntısı var."*[689] demiş, onu azarlamış ve ona şu ölümsüz sözlerle nasihatte bulunmuştu:

"Emriniz altında çalışanlar, sizin kardeşlerinizdir. Onlara yediğinizden yedirin, giydiğinizden giydirin ve onlara güçlerinin üstünde yük yüklemeyin. Eğer yüklerseniz, onlara yardımcı olun."[690]

Bir Nebi ki, tevazu kanatlarını yerlere kadar sermişti. O'nun huzuruna herkes teklifsiz girip çıkabiliyordu. Zaten O'nun dininin ruhunda da bu prensipler vardı. Mü'minler zengini-fakiri, kölesi-asili, emiri-hizmetçisi aynı mescitte ve aynı saflarda durup, kullukta bulunmuyorlar mı? Öyleyse, bu dinin temsilcisi Yüce Nebi, nasıl olur da sırf fakir oldukları için, bazı insanları huzurundan kovabilirdi? *"Allahım, beni fakir olarak yaşat, fakir olarak vefat ettir, fakirlerle beraber haşret."*[691] diyen bizzat kendisi değil miydi? Bunu diyen bir insanın fakir dostlarını huzurundan uzaklaştırması düşünülebilir mi? Hayır, sonsuz defa hayır, Allah Resûlü, hiçbir fakiri huzurundan kovmadı, onları meclisinden uzaklaştırmadı.. ve böyle bir düşünceyi, aklının ucundan dahi geçirmedi.

Bununla beraber O, bir nebiydi. Herkesin hidayetini aynı ölçüde istiyor ve bekliyordu. Hasen veya zayıf bir hadiste, Hz. Ömer'in (radıyallâhu anh) İslâm'a girmesi için dua edip yalvardığı rivayet olunur. Hatta bazı rivayetlerde asıl adı Amr b. Hişâm olan Ebû Cehil de bu duaya dahil edilmiştir.[692] Allah Resûlü bu duasında şöyle demiştir: *"Allahım, bu dini Ömer b. Hattab (radıyallâhu anh) ile teyit buyur, kuvvetlendir."*[693]

İhtimal ki, Allah, Habibi'ne ileriye matuf çok hakikatleri gösterdiği gibi, Ömer'in (radıyallâhu anh) yapacağı fütûhatı da göstermişti.. Efendimiz de bunu bildiği için onun İslâm'a bir an evvel girmesini arzulamış ve dua etmişti. Veya Allah Resûlü, müstesna firasetiyle, Hz. Ömer'in çehresinde onun İslâm'a açık olduğunu okumuş ve onun için de dua etmişti.

Kureyş'in ileri gelenlerinin de İslâm'a girmesi, Allah Resûlü'nün en büyük arzusuydu. Onları defalarca evine davet etmiş, ikramda bulunmuş, gönül ve kalblerine girmeyi denemişti; ancak, her defasında onun bu arzusuna cevab-ı red verilmişti. Kureyş'ten her birinin, başında bu tali' kuşu kim bilir kaç defa uçmuştu.. ve kim bilir bu tali'sizler ona karşı kaç defa lakayt kalmışlardı..?

O, şimdi bunlardan bir görüşme teklifi almıştı. O'na "Seninle görüşmek istiyoruz.", diyorlardı. Acaba İslâm'a girmeye niyetleri var mıydı? Gerçi bu henüz belli değildi. Ancak, yüzde bir ihtimalle dahi olsa, Allah Resûlü'nü ümitlendirmişti. Nasıl ki, Hz. Ömer'in (radıyallâhu anh) hidayeti için hırs göstermiş ve onun İslâm'a girmesiyle gelişen hâdiseler, Allah Resûlü'nün ne kadar isabet ettiğini ispat etmişti; eğer bu insanlar da İslâm'a girseler, İslâm fütûhatı adına herhâlde çok farklı şeyler olacaktı.!

Şu kadar var ki, onların getirdiği teklif, İslâm'ın ruhuna zıttı. İşte Allah Resûlü, böyle bir teklifle geldikleri için onlar adına üzülmüş ve hayıflanmış olabilir. Çünkü kendisine getirilen bu teklif, daha evvel geçen bütün peygamberlere de getirilmişti. Onlar, böyle bir teklifi nasıl reddettilerse, Allah Resûlü de reddedecekti. Fakat üzülmeden de edemiyordu. Kapılarına kadar gelen hidayeti, bu insanlar, boş bir gurur uğruna tepiyorlardı. İşte Allah Resûlü, onların bu hüsranına mahzun oluyordu ki, âyet de, O'nu teselli ediyor ve *"Onların hesabından sana bir mesuliyet yoktur."* diyordu.

Efendimiz'in kararı, fakirleri yanından uzaklaştırmama şeklindeydi. Ne var ki O, diğerlerinin hidayete ermesi için de çareler aramaktaydı. Acaba O, bu kararında isabetli miydi? Hemen âyet geliyor ve O'na, kararında isabetli olduğunu haber veriyordu. Zira O, dostlarını kovmama kararındaydı; âyet de O'na, fakirleri yanından kovma, diyordu.

Bir Hatırlatma

Burada, bir diğer hususa da dikkatinizi istirham edeceğim:

Kur'ân-ı Kerim'de, Efendimiz ve bütün mü'minler muhatap alınarak verilen yüzlerce emir vardır. Verilen bu emirler ve getirilen yasaklar, birer hüküm

bildiren ifadelerdir. Yoksa, söylenenlerin aksinin yapıldığını haber veren ifadeler değildir. Meselâ, Kur'ân, Efendimiz'e "Namaz kıl, oruç tut, zekât ver." der. Bu cümleler birer emir cümlesidir, dolayısıyla da, Efendimiz'in, bunları yapmamasına karşı getirilmiş birer ihtar kabul etmek doğru değildir. Aynen bunun gibi, Kur'ân, Efendimiz'e *"Fakirleri yanından kovma!"* demiştir. Fakat bu, hiçbir zaman "Niçin fakirleri yanından kovdun veya kovuyorsun!" demek değildir ki, Allah Resûlü'nün ismet ve günahsızlığına muhalif bir mânâ olsun. Yani Allah Resûlü'nde, bu emre muhalif hiçbir hareket emaresi görülmemiştir ki, bu emir, o emareye binaen gelmiş kabul edilsin. Öyleyse bu emir, Efendimiz'in içinden geçirdiği kararın doğruluğunu tasdik için gelmiş bir emirdir ki, Allah Resûlü'nün, hem fetanetini hem de ismetini ilan eder, ele verir ve kör gözlere de gösterir...

Söylediklerimiz, Kehf sûresinde yer alan âyette, daha açık görülmektedir. Çünkü Allah, bu âyette, İki Cihan Serveri'ne: *"Gece gündüz Rabbini ananlarla beraber sen de sabret."* demektedir. Sabır, tavır değiştirmemek mânâsına gelir. Zerre kadar tavır değiştirme söz konusuysa, orada sabırdan bahsedilemez. Meselâ, bir insan ibadette sabırlı davranır; ibadetten ayrılmaz, bildiği ölçüde hep ibadet eder. Ve yine bir insan musibete karşı sabreder; gelen musibet onda bir tavır değişikliği de meydana getirmez ve o insan sanki hiçbir şey olmamış gibi davranır. Günah karşısında sabretmek de aynı şekildedir. Günaha girmemek için eski hâlin devam ettirilmesi lâzımdır. Öyleyse, Efendimiz'e "Sabret!" denirken, "Bulunduğun hâl ve aldığın karar üzere dur.", denmek istenmiştir. Bu da Allah Resûlü'nün ilk tavrının, Cenâb-ı Hakk'ın rızasına uygun bir tavır olduğunu göstermektedir. Zira sabır, çizgi yenileme değil, bulunduğu çizgide kalmanın adıdır.

Bu itibarla da burada, Allah Resûlü'nü tebcil vardır, O'nun yaptığının, Allah (celle celâluhu) tarafından güzel görüldüğü müjdelenmekte ve âdeta, "Dünya hayatına dilbeste olanlara teveccüh etme. Zaten Sen onlara teveccüh etmezsin. Çünkü onlara teveccüh senin ufkunu karartır. Hâlbuki sen nezihler nezihisin. Senin ufkunda bir tek gubâr yoktur." müjdesi verilmektedir.

O, böyledir, böyle kalmıştır ve Rabbinin huzuruna da bu nezahetiyle gitmiştir. Günaha karşı O, bulunduğu çizgiyi öyle korumuştur ki, doğduğu gün nasıl tertemizdir, vefat ederken de aynı temizlik içindedir.

Efendimiz'in Hz. Zeynep'le İzdivacı

Eski-yeni din düşmanları, Allah Resûlü'nün, Zeynep Validemiz'le (radıyallahu anhâ) evlenmesini de dillerine dolayıp, onunla Allah Resûlü'ne çamur atmak istemişlerdir. Ancak, attıkları çamurun hepsi de kendi suratlarına çalınmış ve Allah Resûlü'nün pâk dâmenine bir zerre bile bulaşmamıştır.

Bu hâdise, Kur'ân-ı Kerim'de şöyle anlatılır:

وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا

"Allah'ın nimet verdiği, senin de nimetlendirdiğin kimseye: Eşini bırakma, Allah'tan sakın diyor, Allah'ın açığa vuracağı şeyi içinde saklıyorsun. İnsanlardan çekiniyorsun; oysa asıl kendisinden korkulması gereken Allah'tır. Zeyd, o kadından ilişiğini kesince, Biz, onu sana nikâhladık ki, (bundan böyle) evlâtlıkları, karılarıyla ilişkilerini kestikleri zaman, o kadınlarla evlenmek hususunda mü'minlere bir güçlük olmasın. Allah'ın emri yerine getirilmiştir."[694]

Allah Resûlü, Zeyd'i (radıyallâhu anh) çok severdi. Başkasını değil de sadece onu evlât edinmişti. Zeyd (radıyallâhu anh), Allah Resûlü'ne o kadar yakın biliniyordu ki, herkes ona sanki Efendimiz'in öz evlâdıymış gibi bakıyor, onu Efendimiz'in öz evlâdı gibi görüyorlardı. Evet o, kendini Allah Resûlü'nün yoluna feda etmiş; Allah Resûlü de ona, sevgisinin kapılarını ardına kadar açıvermişti.

Zeyd (radıyallâhu anh), azatlı bir köleydi. Efendimiz onu hürriyete kavuşturmuş ve evlât edinmişti.. o günün âdetine göre de, Zeyd'den bu azatlı köle olma vasfını silip atmak mümkün değildi. Bu düşünce, âdeta cemiyetin içine işlemiş bir illet ve bir hastalıktı. Bir insan azat edilmiş olsa dahi ikinci sınıf vatandaş olarak kabul ediliyordu. Bu düşüncenin temelinden yıkılması ve cemiyetin bu hastalıktan kurtarılması gerekiyordu. Allah Resûlü'nü derin derin düşündüren bu mesele de çare bekliyordu...

Ancak getirilecek çözüm, evvelâ pratikte de hüsnü kabul görmeliydi. Onun için Allah Resûlü, alınlarında esaret damgası taşıyan bu insanlara apayrı bir metodla yaklaştı.

Hürriyet çok mühimdi ama o en kıymetli hususu kaçırmamak, elde tutabilmek

daha mühimdi. Hürriyeti taşıyamayacak bir insan, ne kadar hürriyete kavuşsa da, yine de hür bir insan gibi yaşayamaz. Nitekim Amerika'da esirler hürriyete kavuşturulduğunda, bu problem acı acı yaşanmış ve gerçek çözüm, yıllar almıştı. O gün henüz hürriyet havasını teneffüs etmeye alışmamış bu insanlar, ellerine verilen imkânları satıp, tekrar eski efendilerinin yanlarına dönmüşlerdi. Çünkü o gün için şartlar henüz hürriyet atmosferine göre hazır hâle getirilememişti. Ne fertler ruhen bu işe hazırdı, ne de cemiyet. Dolayısıyla da hürriyete kavuşturma gayretleri beklenen neticeyi vermemişti.

Allah Resûlü ise, bir taraftan onları ruhen hür düşünceye, hür harekete alıştırırken, diğer taraftan da cemiyeti hazırlıyor ve bu insanları cemiyetin birer parçası hâline getirmeye çalışıyordu. Dün onlar birer ev eşyası gibiydiler, bu gün ise hepsi, cemiyetten birer uzuv hâline gelmişlerdi.

Efendimiz, cemiyete yerleşmiş bu köhne zihniyete son darbeyi vuracağı fırsatı kolluyordu. Çok zor, çok çetin bir işti ama, Allah Resûlü, rahatlıkla onun da altından kalkabilecekti.

O, nasıl, cephenin en zor yerine evvelâ kendi yakınlarını sürüyordu, burada da aynı şeyi yapacaktı. Asillerden asil bir kadını, öz halasının kızını, Abdullah b. Cahş'ın (radıyallâhu anh) kızkardeşini, azatlı köle Zeyd'le (radıyallâhu anh) evlendirecekti.

Allah Resûlü, bu akraba evine her zaman girip çıkardı. Bu ev O'nun halasının eviydi.. ve bu hane aynı zamanda senelerden beri, Allah Resûlü'nden bir teklif bekliyordu. Zira Allah Resûlü'nün zevceleri arasına girmek, her kadının en büyük idealiydi ve bunda yadırganacak bir şey de yoktu.

Daha önce de arz ettiğim gibi, Hz. Sevde'yi (radıyallâhu anhâ) Efendimiz boşamak isteyince, büyük kadın gelmiş ve Allah Resûlü'ne âdeta yalvarmış.. gününü Âişe'ye (radıyallâhu anhâ) verdiğini ortaya koymuş.. tek isteğinin Peygamber zevcesi olarak vefat etmek olduğunu ifade etmişti ki, bunlar, Allah Resûlü'nün nikâhı altında kalabilmek için yapılan fedakârlıklardı.[695] Hz. Ömer (radıyallâhu anh), hayatı boyunca bu haneye akraba olabilmek için çırpınıp durmuş ve Hazreti Fatıma Validemiz'e (radıyallâhu anhâ) talip olmuş; ancak, Allah Resûlü onu Hz. Ali'ye (radıyallâhu anh) verince, Hz. Ömer'e Hz. Ali'nin kızı Ümmü Gülsüm'ü bekleme kalmıştı. Bu mübarek kadın Hz. Ömer'in nikâhı altına girdiğinde henüz çocuk yaştaydı; çocuk yaştaydı ama bu, Hz. Ömer'in (radıyallâhu anh) Efendimiz'e akraba olma rüyasıydı. Ömer'in tek düşüncesi

Efendimiz'e akraba olmaktı.[696]

Bir halanın, yeğenine kızını vermek istemesi ve bu husustaki beklentisi gayet normaldi. Hem, Hz. Zeynep (radıyallâhu anhâ), her yönüyle bir peygamber hanımı olmaya lâyıktı. Belki o da Efendimiz'i istiyordu…

Allah Resûlü, halasının evine gitti: "Zeyneb'e talibim." dedi. Ev halkı sevinçten uçacak hâle gelmişlerdi... Demek senelerce bekledikleri an gelmişti. Resûlullah, Zeyneb'e talip oluyordu. Firaset-i A'zam, talebinin yanlış anlaşıldığını derhal anladı.. ve tashih etti: *"Ben, Zeyneb'i Zeyd için istiyorum."* Hepsi donup kalmıştı. İsteyen Allah Resûlü olmasaydı, teklif hemen reddolunurdu. Ama Allah Resûlü'ne itiraz etmeleri mümkün değildi. Bu evlilik, sırf Allah Resûlü'nün emri olduğu için kabul edildi ve isteksiz bir yuva kuruldu. Ne var ki, toplum hayatı adına gerçekleştirilmek istenen şey de gerçekleşmişti.

Kadın, asil ve soyluydu. Yetişme tarzı da ona göre olmuştu. Zeyd (radıyallâhu anh) ise, Allah Resûlü tarafından çok sevilse bile, o günkü anlayış içinde hürriyetini sonradan elde etmiş bir köleydi. Sıradan bir aileden gelmişti; dolayısıyla da imtizaçları mümkün görünmüyordu. Daha doğrusu, Hz. Zeyd (radıyallâhu anh), mânevî âleme açık firasetiyle, kendini bu kadına küfüv ve denk görmüyordu. Zeynep'de (radıyallâhu anhâ), apayrı bir gönül, apayrı bir kalb ve apayrı bir irade vardı.. ve nübüvvet hanesine ta'lik edilmeye namzet bir pırlantaydı.

Zeyd; bu mevzu ile alâkalı defaatle Allah Resûlü'ne müracaat etmiş ve hanımından ayrılmak istediğini söylemişti; Allah Resûlü de, her defasında ona: *"Hanımını tut! Allah'tan kork!"* deyip onu savmıştı. Efendimiz'in bir tek düşüncesi vardı; bu evlilikle, cahiliyeye ait bir düşünceyi kökünden yıkacaktı. O, bu mülâhaza ile yola çıkmış ve bir evliliğe sebep olmuştu. Ancak her geçen gün huzursuzluk daha da artıyordu ki, artık kopma kertesine gelmişti.

Gerçi boşanma ufuktaydı ama, Allah Resûlü, pratikte, bir köle ile, bir asil kadının evlenebileceğini de göstermişti. Allah Resûlü, bir rehberdi. Rehber, dediği ve diyeceği herşeyi evvelâ kendisinde ve yakınlarında tatbik etmeliydi. Bu da Allah'ın izni ve sevkiyle öyle olmuştu ama; şimdi vahiy ufkunda, encâmı ağır ve tahammülfersâ hâdiselerin emareleri belirmişti.

Allah Resûlü, Cenâb-ı Hakk'ın bildirmesiyle, bir gün Zeyneb'in (radıyallâhu anhâ) kendi hanımı olacağını da biliyordu. Açıklama emri olmadığı için de

bunu hep gizliyordu. Zaten Hz. Âişe Validemiz'in (radıyallâhu anhâ) ifadesiyle, eğer Allah Resûlü, kendisine gelen vahiyden bir şey gizleyebilseydi, işte bu izdivaçla alâkalı âyeti gizlerdi.[697] Evet, Zeynep (radıyallâhu anhâ) ile evlenme Allah Resûlü'ne o kadar ağır gelmişti. Ancak ezelde kıyılmış bir nikâhı reddetmek kimin haddineydi. Allah (celle celâluhu): زَوَّجْنَاكَهَا diyordu. *"Onu sana nikâhladık."* Bu nikâh, doğrudan doğruya Cenâb-ı Hak tarafından kıyılmıştı. Bu nikâhın şahitleri de, Mele-i A'lâ'nın sakinleriydi. Bu bedeli çok ağır nikâhla, Allah (celle celâluhu), bir hüküm daha bildiriyordu: "Evlâtlıklar, insanın öz evlâdı gibi değildir." Hanımlarını boşarlarsa, baba durumunda olanların onları alması caizdir. Hâlbuki, cahiliye devrinde evlâtlık, öz evlât gibi kabul ediliyor ve onlar, ölse veya hanımlarını boşasalar, onların hanımlarıyla evlenmek caiz görülmüyordu. Cahiliyeye ait bu telakki de yıkılmalıydı; yıkılıyordu da; ancak, bu koca enkazı âdeta tek başına Resûlullah omuzlarında taşıyordu.

Bu ağır imtihanın önemli unsurlarından:

Zeynep Validemiz'in (radıyallâhu anhâ) şu tali'ine bakın ki, yaptığı iki evlilikle, cahiliyeye ait iki bâtıl düşüncenin yıkılmasına sebep oluyordu.

Bazı tefsirlerde uydurma bir hâdise nakledilir:

Efendimiz, güya bir gün Zeynep Validemiz'i (radıyallâhu anhâ) görmüş.. hem de nikâhlı olduğu bir dönemde.. onun güzelliği karşısında سُبْحَانَكَ يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ demiş.. bunu da Zeynep Validemiz duymuş (vs.)... İsrailiyat kaynaklı bu türlü muzahref söz ve düşünceler, maalesef bir kısım Ehl-i Sünnet âlimleri üzerinde de tesirli olmuştur. Bunlardan ismini arz edemeyeceğim mühim bir müfessir: عَادَ زَيْدٌ إِلَى الْبَيْتِ فَاطَّلَعَ "Zeyd eve gelince manzarayı çaktı.(!)" şeklindeki bir ifadeye yer vermiştir ki, böyle bir düşünce, ancak bir din düşmanının uydurabileceği iğrençlikte bir düzmecedir. Ben, o müfessirimize saygımın ifadesi olarak "Dilin kurusun!" demiyorum; ama, bu sözü bilerek ve inanarak söyleyen, kim olursa olsun, onun dili kurumalıdır.

Evvelâ: Efendimiz, Zeyneb'i (radıyallâhu anhâ) ilk defa görüyor değildi ki.. Zeynep (radıyallâhu anhâ), O'nun gözü önünde büyümüştü.

İkincisi: Eğer Allah Resûlü'nün içinde Zeyneb'e (radıyallâhu anhâ) karşı zerre kadar temayül olsaydı, onu niçin Zeyd'le (radıyallâhu anh) evlendirsindi ki; gidip kendisi için talip olurdu.

Üçüncüsü: Ev halkının bütünüyle, Zeyneb'in (radıyallâhu anhâ) Allah

Resûlü'ne zevce olmasını cân-u gönülden istediklerini yukarıda arz etmiştik. Allah Resûlü'nün, onu almasına mâni ne idi ki, Zeyd'le (radıyallâhu anh) evlenmesini istedi de kendine nikâhlamadı?

Demek ki, Allah Resûlü'nün, Zeynep Validemiz'le (radıyallâhu anhâ) evlenmesi tamamen bir emir gereğiydi. Allah (celle celâluhu) emretti ve Allah Resûlü de bu emre icabet etti. Diğer söylenen uydurma sözlerin hepsi, dünkü Volterlerin, yakın tarihteki Goldziherlerin ve daha bilmem kimlerin hazırladıkları senaryolardır; iftira ve yalan olmaktan başka da, hiçbir mânâları yoktur. Allah Resûlü, o Allah Resûlü olacak; Zeynep, o Zeynep olacak; Zeyd de, o Zeyd olacak da; onların dediği gibi bir hâdise cereyan edecek. Aman Allahım! Bu ne korkunç iftira, bu ne korkunç yalan, bu ne korkunç bir cehalet ve bu ne korkunç bir din düşmanlığıdır!

Esefle ifade edeyim ki; bugün bu malzemeleri, kendini onlara kaptırmış, içimizdeki figüranlar da kullanmaktadır. Zannediyorum onları, tamamen aşağılık duygusu ve aşağılık kompleksi böyle aşağılık bir iş yapmaya ve söz söylemeye sevk etmiştir?. Ne diyebiliriz ki, hidayet Allah'ın (celle celâluhu) elindedir. Rabbim onlara da hidayet etsin!

Konuya, "Her nebi masumdur, Allah Resûlü ise masumlar masumudur." diyerek başladık ve müşahhas misallerle, Allah Resûlü'nün masumiyetini göstermeye gayret ettik. Ancak şunu da itiraf etmeliyiz ki, O'nun masumiyeti, bizim anlatabildiğimizin de çok üstünde ve ötesindedir. Biz, bu mevzuu ancak, kendi kapasitemiz ölçüsünde aktarabildik...

Buraya kadar söylediklerimiz, doğrudan doğruya Allah Resûlü'nün ismet ve iffetiyle, yani günahsız oluşuyla alâkalıydı. Şimdi de O'nun masumiyetini başka bir zaviyeden arz etmek istiyorum. O'ndaki zühd, takva, Allah korkusu, kulluk şuuru ve ibadet anlayışı zaviyesinden İki Cihan Serveri'nin masumiyetini bütün buudlarıyla görüp anlamak ve O'nu tanımak isteyenlerin, O'nun ötelerle ve Rabbiyle irtibatının bir unvan ve bir buudu olan, aşağıdaki hususları bilmeleri zarurîdir:

554 Tâhâ sûresi, 20/121-122.

555 A'râf sûresi, 7/23.

556 Buhârî, *merdâ* 1; *tevhid* 31; Müslim, *munâfıkûn* 58-60.

557 Tâhâ sûresi, 20/115.

558 Bakara sûresi, 2/35; A'râf sûresi, 7/19.

559 Tirmizî, *tefsir* (7) 3.

560 Tâhâ sûresi, 20/115.

561 Taberânî, *el-Mu'cemü's-sağîr* 2/52; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 10/60; İbn Hacer, *Fethu'l-bârí* 3/102; Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ* 1/522.

562 Bakara sûresi, 2/286.

563 Tâhâ sûresi, 20/121.

564 Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ* 1/428.

565 Kurtubî, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân* 3/49.

566 Ahzâb sûresi, 33/30.

567 Serahsî, *Mebsût* 22/67.

568 Buhârî, *kader* 11; Müslim, *kader* 13.

569 Hûd sûresi, 11/45.

570 Hûd sûresi, 11/46.

571 Hûd sûresi, 11/40.

572 Hûd sûresi, 11/47.

573 Kehf sûresi, 18/6.

574 Buhârî, *enbiyâ* 40, *rikak* 26; Müslim, *fezâil* 17-19.

575 Râzî, *Mahsûl* 5/538; Âmidî, *İhkâm* 1/343; İbn Kesîr, *Tuhfetü't-Tâlib* 1/174; İbn Hacer, *Telhîsu'l-Habîr* 4/192.

576 Buhârî, *tefsir* (9) 12, 13.

577 Hûd sûresi, 11/40.

578 Buhârî, *tefsir* (21) 8; Müslim, *iman* 270-272.

579 En'âm sûresi, 6/76-78.

580 En'âm sûresi, 6/74.

581 En'âm sûresi, 6/75.

582 Bkz.: Taberî, *Câmiu'l-beyan* 7/250; Kurtubî, *el-Câmiu li ahkâmi'l-Kur'ân* 2/285, 7/26.

583 En'âm sûresi, 6/79.

584 Bakara sûresi, 2/260.

585 Bakara sûresi, 2/260.

586 Seyyid Kutup, *Fî Zılâli'l-Kur'ân* 1/301-302.

587 Buhârî, *enbiyâ* 11; Müslim, *iman* 238.

588 Buhârî, *enbiyâ* 8; Müslim, *fedâil* 154.

589 Tirmizî, *menâkıb* 45; Ebû Dâvûd, *edeb* 92.

590 Tirmizî, *eş-Şemâil* s.199; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 5/357.

591 Sâffât sûresi, 37/89.

592 Enbiyâ sûresi, 21/63.

593 Buhârî, *enbiyâ* 8; Müslim, *fedâil* 154.

594 Sâffât sûresi, 37/83-90.

595 Buhârî, *enbiyâ* 9; Müslim, *iman* 327-328.

596 Müslim, *birr* 101; Tirmizî, *birr* 26.

597 Enbiyâ sûresi, 21/51-63.

598 Hucurât sûresi, 49/10.

599 Şuarâ sûresi, 26/86.

600 Tevbe sûresi, 9/114.

601 Mümtehine sûresi, 60/4.

602 Buhârî, *cenâiz* 81, *tefsîru sûre* (9) 16, (28) 1; Müslim, *îmân* 39-40.

603 Bkz.: İsrâ sûresi, 17/23.

604 Bakara sûresi, 2/6.

605 En'âm sûresi, 6/149.

606 Meryem sûresi, 19/41-45.

607 Râzî, *Mefâtîhu'l-ğayb* 13/38-40.

608 Yûsuf sûresi, 12/38.

609 Bkz.: Mü'minûn sûresi, 23/24,68; Sâffât sûresi, 37/17,126; Vâkıa sûresi, 56/48; Şuarâ sûresi, 26/26; Duhân sûresi, 44/8; Kasas sûresi, 28/36.

610 Râzî, *Mefâtîhu'l-ğayb* 13, 37-40.

611 İbrahim sûresi, 14/41.

612 Nisâ sûresi, 4/125.

613 Sâffât sûresi, 37/102-103.

614 İbrahim sûresi, 14/37. Hâdisenin tafsilatı için bkz.: Buhârî, *enbiyâ* 9; Beyhakî, es-*Sünenü'l-kübrâ* 5/98.

615 Enbiyâ sûresi, 21/69. Hâdisenin tafsilatı için bkz.: Kurtubî, *el-Câmiu li ahkâmi'l-Kur'ân* 11/303-304.

616 Buhârî, *enbiyâ* 8; Hâkim, *el-Müstedrek* 2/260.

617 Yûsuf sûresi, 12/15-25.

618 Yûsuf sûresi, 12/23.

619 Yûsuf sûresi, 12/24.

620 Yûsuf sûresi, 12/30.

621 Yûsuf sûresi, 12/24.

622 Yûsuf sûresi, 12/22.

623 Buhârî, *îmân* 37, *tefsîru sûre* (31) 2; Müslim, *îmân* 5, 7.

624 Abdülaziz ed-Debbağ, *el-İbrîz* s.212.

625 Buhârî, *enbiyâ* 18-19; *menâkıb* 13; Tirmizî, *tefsir* (12) 1.

626 Yûsuf sûresi, 12/33.

627 Yûsuf sûresi, 12/31.

628 Yûsuf sûresi, 12/30.

629 Yûsuf sûresi, 12/50.

630 Yûsuf sûresi, 12/51.

631 Buhârî, *teyemmüm* 1; Müslim, *mesâcid* 3.

632 Hicr sûresi, 15/6; Sâffât sûresi, 37/36; Duhân sûresi, 44/14; Kalem sûresi, 68/51.

633 Yûnus sûresi, 10/2; Sâd sûresi, 38/4.

634 Müslim, *fedâilü's-sahâbe* 132; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/17, 5/174; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 3/62.

635 Buhârî, *tâbir* 1-5; Müslim, *rüya* 6-9.

636 Enfâl sûresi, 8/67-69.

637 Hac sûresi, 22/39.

638 Hicr sûresi, 15/85.

639 Nahl sûresi, 16/125.

640 Kalem sûresi, 68/4.

641 Müslim, *müsafirîn* 139; Ebû Dâvûd, *tatavvu* 26.

642 Yûsuf sûresi, 12/92 âyetinden iktibas.

643 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 5/74; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 9/118; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 4/301.

644 Müslim, *cihad* 58; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/32-33.

645 İbrahim sûresi, 14/36.

646 Mâide sûresi, 5/118.

647 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/383; İbn Ebî Şeybe, *Musannef* 7/359; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 6/321.

648 Buhârî, *tefsir* (5) 14; Müslim, *tahâre* 37; *fezâil* 40.

649 Nuh sûresi, 71/26.

650 Yûnus sûresi, 10/88.

651 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/383; İbn Ebî Şeybe, *Musannef* 7/359; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 6/321.

652 Müslim, *cihad* 58; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/31-33.

653 Enfâl sûresi, 8/68.

654 Muhammed sûresi, 47/4.

655 Buhârî, *teyemmüm* 1; *salât* 56; Müslim, *mesâcid* 3.

656 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 4/197.

657 Tevbe sûresi, 9/43.

658 Bkz.: Râzî, *Mefâtîhu'l-ğayb* 16/73-74; Kurtubî, *el-Câmiu li ahkâmi'l-Kur'ân* 8/154; Seyyid Kutup, *Fî Zılâli'l-Kur'ân* 3/1662.

659 Buhârî, *îmân* 24, *şehâdât* 28, *vesâyâ* 8, *libâs* 69; Müslim, *îmân* 107-110.

660 Zemahşerî, *Keşşâf* 2/153-154.

661 Râzî, *Mefâtîhu'l-ğayb* 16/73-74.

662 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 4/5.

663 Buhârî, *cenâiz* 23; Müslim, *fedâilü's-sahâbe* 25.

664 Buhârî, *salât* 70; Müslim, *ıtk* 5-15.

665 İnşirah sûresi, 94/1.

666 Tirmizî, *tefsir (70)* 1; Taberî, *Câmiu'l-beyan* 50/51.

667 Ahzâb sûresi, 33/53.

668 Hucurât sûresi, 49/2-5.

669 Bkz.: Cezîrî, *el-Mezâhibü'l-erbaa* 1/272-273.

670 Buhârî, *salât* 101; Müslim, *salât* 261.

671 Kehf sûresi, 18/6; Şuarâ sûresi, 26/3.

672 İbn Hacer, *el-İsâbe* 4/600-601.

673 Müddessir sûresi, 74/22.

674 Tirmizî, *menâkıb* 10; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 4/190-191.

675 Tâhâ sûresi, 20/60.

676 Bkz.: Bakara sûresi, 2/205; Tâhâ sûresi, 20/48; Necm sûresi, 53/33; Meâric sûresi, 70/17; Gâşiye sûresi, 88/23; Leyl sûresi, 92/16; Alak sûresi, 96/13.

677 İbn Ebî Hâtim, *et-Tefsîr* 7/406-407; et-Taberî, *Câmiu'l-beyân* 25/11-114.

678 Buhârî, *cihad* 37; Ebû Dâvûd, *tıp* 1.

679 İsrâ sûresi, 17/73-75.

680 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 5/222; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 1/312-313.

681 Buhârî, *i'tisam* 2; Müslim, *iman* 32.

682 İsrâ sûresi, 17/74.

683 İsrâ sûresi, 17/76.

684 Müslim, *fedâilü's-sahâbe* 45; İbn Mâce, *zühd* 7. (Hâdise tam olarak İbn Mâce'de geçmektedir.)

685 En'âm sûresi, 6/52.

686 Kehf sûresi, 18/28.

687 Bkz.: Hucurât sûresi, 49/13.

688 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 6/215; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* 1/142; Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid* 9/307.

689 Buhârî, *iman* 22; *edeb* 44; Müslim, *eymân* 38.

690 Buhârî, *iman* 22; *ıtk* 15; Müslim, *eymân* 40.

691 Tirmizî, *zühd* 37; İbn Mâce, *zühd* 7.

692 Tirmizî, *menâkıb* 17; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 2/95.

693 İbn Mâce, *mukaddime* 11; el-Hâkim, *Müstedrek* 3/83; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 6/370.

694 Ahzâb sûresi, 33/37.

695 Buhârî, *nikâh* 48; Müslim, *radâ* 47.

696 İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 8/463; İbn Hacer, *el-İsâbe* 8/293-294.

697 Buhârî, *tevhid* 22; Müslim, *iman* 288.

d. ZÜHD VE TAKVASIYLA EFENDİMİZ

Allah Resûlü, zahidlerin en zahidiydi. O'ndaki verâ, yani kaba mânâsıyla şüpheli şeylerden kaçınma, –o seviyede olmak şartıyla– ikinci bir insanda yoktu. O, bütün tavır ve hareketlerini, bu çizgiye göre ayarlamıştı. Allah'tan öyle korkardı ki, sanki kalbi duracak gibi olurdu.. o kadar hassas, o kadar duyarlı idi ki; gözyaşlarının akmadığı ve ürpermediği zaman çok azdı. O, coşarken âdeta bir derya, dururken de umman gibiydi.

Şimdi, hayatını bu çerçeve içinde geçirmiş bir insana, yukarıda arz ettiğim âyetleri yanlış değerlendirerek, dünyaya temayül ve günaha meyil urbası biçmek, büyük bir saygısızlık ve korkunç bir aldanmışlıktır. Allah (celle celâluhu), O'nu öyle bir yücelik semasına oturtmuştur ki, yerde havlayanların sesi, O'na hiçbir zaman ulaşamayacaktır. Nerede kaldı ki, attıkları çamur O'na sıçrayabilsin. Zira O'nun zühdü, takvası, Allah'tan (celle celâluhu) korkması ve günahlara karşı fevkalâde derecede hassas davranması, O'nun günah işlemeye meyli olmasıyla kat'iyen bağdaştırılamaz.

İşte şimdi de kuşbakışı, O'nun bu derinliklerine temas etmek istiyoruz:

Evvelâ, zühd; dünya ona verilse sevinmeme, bütün dünya elinden gitse üzülmeme hâlidir. Bu hâl, Allah Resûlü'nde doruk noktadadır. Bütün dünya O'nun olsaydı, her hâlde bir arpa tanesi bulmuş kadar sevinmezdi. Bütün dünya, bir anda elinden gitseydi, yine bir arpa tanesi kaybetmiş kadar üzülmezdi. O, dünyayı kalben bu şekilde terk etmişti. Ancak bu terk, hiçbir zaman kesben de dünyayı terk etmek değildir. Zira, kazanç yollarının en mantıkîsini ve en güzelini bize gösteren, yine Hz. Muhammed Aleyhisselâm'dır. O'nun kesben dünyayı terk etmesi veya insanları buna teşvik etmesi düşünülemez. Dünyayı terk, kalben olmalıdır. Buna en güzel delil de yine Allah Resûlü'nün kurduğu İslâm Site Devleti'nin, kısa zamanda dünyanın en zengin ve en güçlü devletlerinden biri hâline gelmesidir. Bir Batılı düşünürün dediği gibi, Allah Resûlü'nün kurduğu bir büyük devletten, daha sonra tam 25 tane imparatorluk ölçüsünde devlet doğmuştur. Osmanlı Devlet-i Âliyesi bunlardan sadece bir tanesidir. Evet, zühdde temel düşünce bu olmalıdır.

Allah Resûlü, peygamberliğin aydınlık iklimine adımını attığı andan, dünya bütün debdebe ve ihtişamıyla O'nun ayağının önüne serildiği âna kadar hiç tavrını değiştirmedi. Hatta O, dünyaya geldiği anda sahip olduğu mal varlığına, vefat ederken sahip değildi. Çünkü neyi var, neyi yoksa hep dağıtmış ve infak etmişti. Bakın metrûkâtına, sadece birkaç keçi ve bir de hanımlarının içinde

bulundukları küçük odalar. Onlar da yine millete ait sayılırdı ki, analarımız vefat edince, hepsi de mescide dahil edilmişti. Oraya giden herkesin de bilebileceği gibi, bu hücreler mescidin bir köşesine sıkışacak kadar dar bir yer işgal ediyordu.[698]

da. Hasır Üzerinde Yatması

Hz. Ömer (radıyallâhu anh), bir gün Allah Resûlü'nün huzuruna girdi. Efendimiz yattığı hasırın üzerindeydi ve yüzünün bir tarafına, hasır iz yapmıştı. Odasının bir yanında işlenmiş bir deri, bir diğer köşesinde de, içinde birkaç avuç arpa bulunan küçük bir torba vardı. İşte Allah Resûlü'nün odasında bulunan eşyalar bundan ibaretti. Hz. Ömer (radıyallâhu anh), bu manzara karşısında rikkate geldi ve ağladı. Allah Resûlü niçin ağladığını sorunca da Ömer (radıyallâhu anh): "Yâ Resûlallah! Şu anda kisralar, krallar saraylarında kuş tüyünden yataklarında yatarken, (kâinat, yüzü suyu hürmetine yaratılmış olan) sen, sadece kuru bir hasır üstünde yatıyorsun ve o hasır, senin yüzünde iz bırakıyor. Gördüklerim beni ağlattı." cevabını verir. Bunun üzerine Allah Resûlü, Ömer'e (radıyallâhu anh) şu karşılıkta bulunur: *"İstemez misin, yâ Ömer! Dünya onların, ahiret de bizim olsun."*[699] Başka bir rivayette ise Efendimiz şöyle buyururlar:

مَا لِيَ وَمَا لِلدُّنْيَا مَا أَنَا فِي الدُّنْيَا إِلَّا كَرَاكِبٍ اِسْتَظَلَّ تَحْتَ شَجَرَةٍ ثُمَّ رَاحَ وَتَرَكَهَا

"Dünya ile benim ne alâkam var. Ben bir yolcu gibiyim. Bir ağaç altında gölgelenen bir yolcu.. sonra da orayı terk edip yoluna devam eden..."[700]

O, dünyaya bir vazifeyle gelmişti. Duygu ve düşüncede insanlara diriliş solukları getirmiştir. Vazifesi bittiği zaman da dünyayı terk edecekti. Dünya ile bu kadar alâkasız bir insanın, dünya adına bazı şeylere temayül edeceğine ihtimal vermek, aklın kabul edeceği şeylerden değildir. Evet, O, asla dünyaya meyletmedi, ve O, hiçbir zaman inhirafa yelken açmadı...

db. Sadaka Hususundaki Hassasiyeti

"Akşam yatmış, fakat sabaha kadar dönüp durmuş, bir türlü uyuyamamıştı. Sağına dönüyor, soluna dönüyor, "uf"layıp duruyordu. Sabah, hanımı sordu: "Yâ Resûlallah, bu gece rahatsız mıydınız? Çok ızdırap çektiniz." Ve Allah Resûlü'nün cevabı şu oldu: *Yatağımı hazırlarken, yere düş-müş bir hurma buldum. Onu ağzıma koydum. Fakat sonra aklıma geldi ki, Bizim evde sadaka ve zekât hurmaları da bulunuyor. Ya bu hurma, onlardan ise! İşte sabaha*

kadar bunu düşündüm, bunun ızdırabıyla sağa sola dönüp durdum. Bir türlü gözüme uyku girmedi.”[701]

Sadaka ve zekât O'na haramdı. Ancak bu hurma, kendine ait hediye hurmalardan da olabilirdi. Hatta bu ihtimal, diğer ihtimalden daha kuvvetliydi. Çünkü O'nun hanesinde, sadaka veya zekât malları gecelemez, geldiği gibi dağıtılırdı. Şüphenin en küçüğüne karşı böyle davranan ve hayatını hep böyle hassasiyet içinde geçiren bir insanın, kesin haram olan bir işe yanaşması mümkün müdür? O, en küçük ve şüpheli bir şeyle dahi, ruh dünyasını kirletmeme mevzuunda fevkalâde hassastı. Böyle bir irade, nasıl olur da kesin bir günah karşısında gevşerdi? Hayır, O hiçbir günah karşısında gevşemedi ve ruhunda hiçbir günaha yol vermedi. Ruhu ve iradesi her zaman nezihti, tertemizdi, öyle yaşadı ve Refîk-i A'lâ'ya da öyle yükseldi.

dc. "Beni Hud Sûresi İhtiyarlattı"

Hz. Ebû Bekir (radıyallâhu anh), Allah Resûlü'ne sorar: "Yâ Resûlallah! Saçınızda ak görüyorum. Birdenbire ihtiyarladınız; bir derdiniz mi var?" Ve İki Cihan Serveri cevap verir: شَيَّبَتْنِي هُودُ وَالْوَاقِعَةُ وَالْمُرْسَلَاتُ *"Beni Hud, Vâkıa, Mürselât sûreleri ihtiyarlattı."*[702] Hûd sûresinde O'na: فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ *"Emrolunduğun şekilde dosdoğru ol!"*[703] denmişti. Bu doğruluk, Cenâb-ı Hakk'ın, Habîbi için çizdiği doğruluktu. Ve O'ndan, bu çizginin korunması isteniyordu...

Mürselât, Cennet ve Cehennem'in, zümre zümre ayrıldığını, insanların dehşet içinde iki büklüm olduğunu anlatıyordu. Vâkıa, yine bu zümreleri gösterip teşhir ediyordu. Bu sûrelerde anlatılanlar, Allah Resûlü'nü dehşette bırakıyor ve ihtiyarlatıyordu...

dd. Ahirete Bakışı

Bir sahabi, evinde Kur'ân okuyordu. Aynı zamanda okuduğu Kur'ân, dışardan da duyuluyordu. Tam bu sahabi:

إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَحِيمًا۝وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا

âyetlerini[704] okurken, Allah Resûlü oradan geçmekteydi. Birden rengi sarardı ve diz üstü yere çöktü. Sanki âyetler, O'nu ırgalıyor gibiydi. Evet, O, bu âyetlerin tehdidinden öyle korkmuştu.[705]

Bu âyetler: *"Hiç şüphesiz bizim nezdimizde (onlar için hazırlanmış) boyunduruklar, yakıcı bir ateş, boğazdan geçmez bir yiyecek ve elem verici*

bir azap var." diyordu.

Aslında, bu gibi ifadelerden hiç endişe etmemesi gereken birisi varsa, o da Allah Resûlü'ydü. Ancak O, bize edep, terbiye ve Allah (celle celâluhu) karşısında takınılacak tavır adına ders veriyordu...

de. Nazar-ı İlâhî Karşısında Efendimiz

Abdullah b. Mesud anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü bana, *"Kur'ân oku da dinleyeyim."* dedi. Ben de: "Yâ Resûlallah! Kur'ân Sana nazil olup dururken, ben sana nasıl Kur'ân okurum!" dedim. *"Ben başkasından dinlemeyi severim."* buyurdular. Bunun üzerine Nisâ sûresinin başından okumaya başladım ve:

فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هٰؤُلَاءِ شَهِيدًا

âyetine[706] gelmiştim ki *"Yeter, yeter!"* dediler. Döndüm baktım, Allah Resûlü ağlıyor ve gözyaşları çağlıyordu. Kalbi çatlayacak gibi olmuş ve dayanamama kertesine ulaşmıştı.[707]

Âyet, O'na, ahiretteki dehşetli bir tabloyu sergiliyor ve şöyle diyordu: *"Her ümmetten bir şahit, seni de bunlara şahit getirdiğimiz zaman nice olur."*

df. O'nun Tefekkürü

Bir gece Allah Resûlü bana hitaben *"Yâ Âişe! Müsaade eder misin, bu gece Rabbime ibadet edeyim."* dedi. Ben de "Seninle olmayı severim, fakat senin hoşuna gidecek olan her şeyi de severim." dedim.

Allah Resûlü kalktı ve namaza durdu. O gece sabaha kadar إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَاٰيَاتٍ لِأُولِي الْأَلْبَابِ *"Göklerin ve yerin yaratılışında, gecenin ve gündüzün gidip-gelişinde elbette akıl sahipleri için ibretler vardır."*[708] âyetini okudu ve gözyaşı döktü. Sabah olunca ezan okumaya gelen Hz. Bilal kendisine: "Yâ Resûlallah! Kendini niçin bu kadar zora koşuyorsun? Allah (celle celâluhu) senin geçmiş ve gelecek bütün günahlarını affetti." dedi. Bunun üzerine Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem): أَفَلَا أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا buyurdu. *"Bana bu kadar ihsanda bulunan Rabbime ihsanı ölçüsünde şükreden bir kul olmayayım mı?"*[709]

Meğer Allah Resûlü ne için gözyaşı döküyormuş? O, kendi çizgisi içinde, şükür zirvesini tutturamamaktan korkuyor ve bunun için ağlıyor! Böyle bir Zât'ın günah işleyeceğini veya günaha meyletmiş olabileceğini düşünebilir misiniz?..

Efendimiz, Allah'ın (celle celâluhu) yasak kıldığı şeyleri yapmamakta ne

kadar hassas, günaha girmeme mevzuunda ne derece dikkatli davranıyordu ise, emirleri dinleme konusunda da aynı derecede hassas, emre âmâde ve titizdi. O'nun masumiyet ve nezahetine sadece bu zaviyeden bakılsa, zannediyorum başka delil aramaya ihtiyaç olmayacak.

Aslında, O'nun yaşadığı gibi bir hayat yaşamaya kimse güç yetiremezdi. Ferdî ibadetlerinde, kendine karşı çok disiplinli ve nefsine karşı da çok ciddiydi. Âdeta O'nun bütün hayatı, ibadete göre programlanmış gibiydi.. âdeta ibadet etmediği bir an yoktu. Tabiî ki ibadeti sadece bildiğimiz, namaz, oruç vs. şeklinde sınırlandırmamak lâzım. O yaptığı her işi, ibadet şuuruyla yapıyordu.

Biz O'na "Zahitler Zahidi" derken, kelime yetersizliğinden dolayı dedik. Yoksa O'nun zühdünü bir başka kelime ve bir başka lafızla ifade etmek gerekirdi.

dg. Hayırdaki Sürati

Bir gün mescide geldi, cemaatinin önüne geçti ve namaza durdu. Ardından hemen namazını bozdu ve odasına doğru telaşla yürüdü. Öyle bir heyecan ve telaş içindeydi ki, O'nu gören, yangına gidiyor zannederdi. Biraz sonra geldi. Eski heyecanından eser yoktu. Geçti namazı kıldırdı. Namazdan sonra sahabe, biraz evvelki heyecan ve tehâlükünün sebebini sorunca, şu cevabı verdi: *"Biraz evvel bana, fakirlere dağıtılmak üzere bir şeyler getirildi. Ben, dağıtmayı unuttum. Tam namaza durduğum sırada hatırladım. Evimde böyle bir mal varken, namaz kılmak hoşuma gitmedi. Gidip Âişe'ye (radıyallâhu anhâ), o malı dağıtmasını söyledim."*[710] İşte buna zühd denir, işte buna incelik denir, işte buna takva denir ve işte buna O'nun dünya ile alâkası denir...

Defalarca, dünya O'na temessül etmiş, kendini kabul ettirmek istemişti de O, her defasında elinin tersiyle onu itmişti.[711]

dh. Günlerce Aç ve Susuz Kalışı

O'nun, günlerce ağzına bir tek lokma koymadığı çok olurdu. Zaten hayatı boyunca, arpa ekmeğiyle dahi, karnını bir kere doyurduğu vâki değildir. Aylar geçer, O'nun evinde bir çorba kaynatmak için ateş yanmazdı.[712]

Bir gün namazını oturarak kılıyordu. Kıldığı nafile bir namazdı. Ebû Hüreyre (radıyallâhu anh), namazdan sonra sordu: Yâ Resûlallah! Bir hastalığınız mı var? Namazı oturarak kılıyorsunuz? Verilen cevap cihanı ürpertecek şekildeydi: *"Yâ Ebâ Hüreyre, günlerdir ağzıma götürecek bir şey bulamadım.*

Açlık takatimi kesti, ayakta duracak dermanım kalmadı, onun için namazımı oturarak kılıyorum.”

Ebû Hüreyre diyor ki, bunu duyunca ağlamaya başladım. Allah Resûlü kendi durumunu unutmuş, bana teselli veriyordu: *“Ağlama yâ Ebâ Hüreyre! Burada çekilen açlık, insanı ahiret azabından kurtarır.”*[713]

O, bir liderdi. Raiyyetinin arasında günlerce aç kalanlar vardı. İşte, Allah Resûlü de kendi hayat standardını onlara göre ayarlamıştı.

Tebası içinde, maddî hayat itibarıyla en fakirâne hayatı O yaşıyordu.. hem de bunu kendi ihtiyarıyla yapıyordu. İsteseydi müreffeh bir hayat yaşayabilirdi. Bu, O'nun için hiç de zor değildi. Zira, sadece kendisine hediye olarak gelenleri dağıtmayıp yanında bırakmış olsaydı, o gün için en mesudâne bir hayat yaşamasına kâfi gelirdi; ama O böyle yapmayı hiç düşünmedi.

Bu, kat'iyen O'nun ve yetiştirdiği cemaatinin dünyaya küsmüşlüğü veya dünyayı terketmişliği mânâsına alınmamalıdır. Mesele bir kısım şom ağızların, “Bir lokma, bir hırka” deyip Allah Resûlü'ne ait bir ahlâk ölçüsünü alaya aldıkları gibi değildir. İsteyen, kazanır, zengin olur ve Allah'ın (celle celâluhu) emrettiği ölçüde zekâtını verir, infakta bulunur; evet kimse böyle bir kazancın karşısında değildir.. hatta helâlinden kazanmak İslâm'da teşvik bile görmüştür. Bununla beraber, Allah Resûlü'nün ve O'nun has dairedeki bir kısım arkadaşlarının, yukarıda müşahhas misallerini verdiğimiz anlayışa ve idrake sadık kalmaları gerekir. Aksi hâlde, her gün hızla büyüyen, Mekke ve Medine sınırlarını çoktan aşan bu cemaati, ilk günkü safvet ve duruluğunda tutmak mümkün değildir. Bu cemaat, sırf bir beden ve cismaniyet cemaati değildir. Bu cemaat, aynı zamanda, ruh, kalb, irade ve vicdan cemaatidir. Ve işte Allah Resûlü, cemaatini bu dinamiklerle ayakta tutmaya çalışıyordu. Onlardan istediği her fedakârlığı da, evvelâ kendisi gösteriyor ve her meselede olduğu gibi bu meselede de çıraklarına örnek oluyordu. İşte, en çarpıcı örneklerden bir tablo:

Gecenin yarısıydı. Açlık Allah Resûlü'nün bütün dermanını tüketmiş ve artık gözüne uyku da girmez olmuştu. Belki biraz uyuyabilseydi, açlığın o şiddetli ızdırabından geçici de olsa kurtulacaktı. Ne var ki açlık, O'nu terk edeceğe benzemiyordu. Evinden çıktı, bir tarafa doğru yürümeye başladı. Biraz sonra da bir karartı hissetti. Gelen biri vardı. Dikkatini oraya çevirdi.. tanımıştı... Bu, hayatının hiçbir ânında O'ndan ayrılmayan insandı. Düşüncede, aksiyonda hep O'nunla beraber olmuştu. Şimdi de gecenin yarısında, Medine'nin bu tenha

köşesinde randevulaşmış gibiydiler. Gelen, Hz. Ebû Bekir'di (radıyallâhu anh) ve Allah Resûlü, ona selâm verdi. Ardından da sordu: *"Yâ Ebâ Bekir! Gecenin bu vaktinde seni dışarıya çıkaran nedir?"* Ebû Bekir (radıyallâhu anh), Allah Resûlü'nü görünce derdini unutuvermişti. Zaten o, hep öyle idi. Hani Mekke'de Allah Resûlü'nü kurtarmak için girdiği kavgada komalık olmuş.. bir gün baygın kalmış ve gözlerini ilk açtığında "Allah Resûlü'ne ne oldu?" diye sormuştu. Anası Ümmü Ümâre kızmış: "Ölüyorsun; fakat hâlâ O'nu düşünüyorsun!"[714] demişti. O, bilmiyordu ki, Ebû Bekir (radıyallâhu anh), O'nu düşünmediği zaman ölürdü. Çünkü Allah Resûlü, onun hayat kaynağıydı. İşte şimdi de O'ndan ayrı kalamamış ve bilemediği bir his, onu buraya kadar sürüklemişti. Sürüklemişti ve Resûlullah'ın sorusuna "Açlık!" diye cevap veriyordu. "Evde yiyecek bir şey bulamadım, gözüme uyku girmedi ve dışarıya çıktım." Aynı dünya..!

Hemen ardından ekledi: "Anam babam Sana feda olsun yâ Resûlallah, Sen niye çıktın?" Cevap aynıydı. Allah Resûlü de açlıktan dolayı çıkmıştı.

Tam bu esnada bir karartı daha belirdi. Belli ki bu uzun boylu, görkemli insan Ömer'di. Zaten, tablonun tamamlanması gerekiyordu. Allah Resûlü, sağ tarafına Hz. Ebû Bekir'i (radıyallâhu anh) almıştı; ama, henüz sol tarafının her zamanki konuğu yoktu; sanki tabloyu yarım bırakmamak için o da koşup geliyordu. Evet, gelen Hz. Ömer'di (radıyallâhu anh). Karşısında bu iki dostu görünce O da şaşırıp kalmıştı. Selâm verdi, selâmı alındı. Ve Söz Sultanı, Ömer'e (radıyallâhu anh) de niçin çıktığını sordu. O da, aynı cevabı verdi: "Açlık, ey Allah'ın Resûlü, açlık beni dışarıya çıkardı." dedi.

Efendimiz'in hatırına Ebû'l-Heysem (radıyallâhu anh) geldi. Evi o taraflardaydı. İhtimal gündüz de onu bağında görmüştü. Hiç olmazsa onlara hurma ikram eder ve açlıklarını yatıştırırlardı. *"Gelin Ebû'l-Heysem'e gidelim."* dedi.

Ebû'l-Heysem'in (radıyallâhu anh) evine vardılar. Ebû'l-Heysem (radıyallâhu anh) ve hanımı uyuyordu. Evde, bir de küçük bir çocukları vardı. Yaşı, beş veya altıydı. Önce kapıyı Hz. Ömer (radıyallâhu anh) çaldı. O gür sesiyle *"Yâ Ebe'l-Heysem!"* diye seslendi. Ne Ebû'l-Heysem (radıyallâhu anh) ne de hanımı sesi duymadı. Fakat, yatağında mışıl mışıl uyuyan o yavru, birden yatağından fırladı, "Baba! Kalk Ömer geldi." dedi. Ebû'l-Heysem (radıyallâhu anh), çocuğunu rüya görüyor sandı. "Yat oğlum, gecenin yarısı, bu vakitte burada Ömer'in işi ne!" Çocuk yattı. Kapı açılmayınca, bu defa da o nârin sesli

Ebû Bekir (radıyallâhu anh), gelip seslendi: *“Yâ Ebe’l-Heysem!”* Çocuk yine fırladı, kalktı ve “Baba! Ebû Bekir geldi.” diye bağırdı. Babası onu tekrar yatırdı. Fakat son gelen, sesi soluğu cenazeleri dahi dirilten Allah Resûlü’ydü. O, *“Yâ Ebe’l-Heysem!”* diye seslenince, çocuk, artık yayından fırlayan bir ok olmuştu. Hem kapıya doğru koşuyor, hem de “Baba kalk, Resûlullah geldi!” diyordu.

Ebû’l-Heysem (radıyallâhu anh), neye uğradığını şaşırmıştı. Hemen kapıya koştu. Gözlerine inanamıyordu. Gecenin bu saatinde, hanesine, Sultanlar Sultanı nüzul etmişti. Hemen onları içeri aldı. Gidip bir oğlak boğazladı. Bu şeref, insana hayatta belki bir kere nasip olurdu. Hayatının en mesut anını yaşıyordu. Canını bile sofraya koysa azdı. Hurma getirdi, süt getirdi, et getirdi ve bu aziz misafirlerine ikram etti...

Açlıklarını bastıracak kadar yediler. Ardından da yine Allah Resûlü’nün gözleri dolu dolu oldu. Ve her hâdiseye ayrı bir buud ve derinlik kazandıran dudaklarından şu sözler döküldü:

“Allah’a kasem ederim, işte şu nimetlerden yarın hesaba çekileceksiniz.” Ardından da şu âyeti okudu: ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ *“O gün, muhakkak bütün nimetlerden hesaba çekileceksiniz.”*[715]

İşte O, hayatını bu kadar hassas ve bu kadar derin ölçüler içinde geçiren müstesna bir insandı. Böyle bir insanın hayatında inhiraf bulmaya çalışmak, ya garaz, ya da cehalettir.

Hz. Ömer (radıyallâhu anh) O’na en yakın olanlardandı ve O’nun hayatının zühd yanını şöyle anlatıyordu: “Allah’a yemin ederim, ben, Resûlullah’ın, sabahtan akşama kadar kıvrandığını bilirim. Zira, hurmanın en kötüsü olan (dakal) denen hurmayı dahi bulup karnını doyuramıyordu.”[716]

Hâlbuki O, kimden isteseydi, O’nun için en mükellef sofralar hazırlardı. Hem buna ne hacet? Kendisine gelen hediyeler, her gün O’na ve ailesine, müreffeh bir hayat yaşatacak ölçüdeydi. Ancak O, geleni dağıtıyor ve yarınlara bir şey bırakmıyordu.[717]

Kendisine, niçin dünya nimetlerinden istifade etmediği sorulunca da O, şöyle cevap veriyordu: *“Dünya nimetlerinden istifadeyi nasıl düşünebilirim ki, İsrafil sûru eline almış, Cenâb-ı Hakk’ın emrini beklemektedir. Böyle bir durumda olan insan, gelişigüzel, dünya nimetlerinden nasıl istifade eder ki?”*[718]

698 Buhârî, *ferâiz* 3; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 5/306.

699 Buhârî, *tefsir* (66) 2; Müslim, *talak* 31.

700 Tirmizî, *zühd* 44; İbn Mâce, *zühd* 3; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/301.

701 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 2/193; Hâkim, *el-Müstedrek* 2/17.

702 Tirmizî, *tefsir* (56) 6.

703 Hûd sûresi, 11/112.

704 Müzzemmil sûresi, 73/12-13.

705 Beyhakî, *Şuabü'l-iman* 1/522.

706 Nisâ sûresi, 4/41.

707 Buhârî, *fezâilü'l-Kur'ân* 33, 35, *tefsîru sûre* (4) 9; Müslim, *salâtü'l-müsâfirîn* 247-248.

708 Âl-i İmrân sûresi, 3/190.

709 İbn Hibbân, *es-Sahîh* 2/386. Daha kısa hali için bkz.: Buhârî, *teheccüd* 6.

710 Buhârî, *ezan* 158; Nesâî, *sehv* 104.

711 Beyhakî, *Şuabü'l-iman* 7/365; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* 1/30.

712 Buhârî, *rikak* 17; Müslim, *zühd* 20-36.

713 Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* 7/109.

714 İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 3/30.

715 Tekâsür sûresi, 102/8.

716 Müslim, *zühd* 36; İbn Mâce, *zühd* 10.

717 Buhârî, *bed'ü'l-vahy* 5-6; *zekât* 50; *rikak* 20; *savm* 7; Müslim, *zekât* 124; *fedâil* 50.

718 Tirmizî, *kıyâmet* 8; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/326, 3/7.

e. EFENDİMİZ'İN TEVAZUU

Allah Resûlü, fevkalâde bir tevazu insanıydı. Zaten büyüklerde, büyüklüğün alâmeti tevazu; küçüklerde küçüklüğün alâmeti ise, gurur ve tekebbürdür.[719] O, tevazuu nispetinde büyüyordu. Evet O büyüktü, onun için de mütevazi idi. مَنْ تَوَاضَعَ لِلّٰهِ رَفَعَهُ اللّٰهُ، وَمَنْ تَكَبَّرَ وَضَعَهُ اللّٰهُ *"Kim tevazu ederse, Allah (celle celâluhu), onu yüceltir; kim de büyüklenirse, Allah (celle celâluhu) onu zelil eder, alçaltır."*[720] diyor ve bunu hayatında da gösteriyordu. Herkes O'ndaki engin tevazua bakıyor ve büyüklüğün ne demek olduğunu anlıyordu.

Kibirlenenleri, çalım satanları Allah (celle celâluhu) hep yerin dibine batırmıştır. İşte Karun, işte Sa'lebe, işte Firavun, işte Nemrut ve işte bütün şeddatlar!.

Tevazu edeni, yüzünü yere koyanı da O yüceltmiştir. İşte Musa (aleyhisselâm), işte İsa (aleyhisselâm), işte İbrahim (aleyhisselâm) ve işte Hz. Muhammed Mustafa (sallallâhu aleyhi ve sellem)...

O'nda mahviyet, bir baş döndürücü derinlikteydi. O, Allah'ın kulu ve resûlüydü. Gece, gündüz Rabbine kullukta bulunur, kullukta bulunurken de itidali korur ve şöyle buyururdu: سَدِّدُوا وَقَارِبُوا *"İstikametten ayrılmayın, itidali koruyun ve devamlı istikamete yaklaşmaya çalışın."*[721] İbadet de olsa, ifrat ve tefrit, Allah Resûlü'nün yolu değildi. O, tam bir itidal ve istikamet insanıydı. Zaten, istikamet, mü'minin beş vakit namazında, Cenâb-ı Hak'tan talep ettiği yol değil mi? O yol ki, nebilerin sıddıkların ve şehitlerin yoludur. Ahirette onlarla beraber olmak isteyenler, dünyada onların gittiği yoldan gitmelidirler.

Dinin ruhu, kolaylıktır. Onu ağırlaştıran, neticede kendisi mağlup olur ve dini yaşanmaz bir mükellefiyetler yığını hâline getirir. Hâlbuki, istikamet dairesinde yaşanan din, kolaylığın ta kendisidir. Başka bir hadis-i şerifte de şöyle buyrulur: إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ، وَلَنْ يُشَادَّ الدِّينَ أَحَدٌ إِلَّا غَلَبَهُ *"Şüphesiz ki bu din kolaylıktır. Kim bu dini zorlaştırırsa din ona galip gelir."*[722]

Allah Resûlü, dini nasıl yaşadı ve nasıl yaşanmasını istedi ise, insanın güç yetirebileceği dinî hayat, işte odur!

وَاعْلَمُوا أَنَّهُ لَنْ يَنْجُوَ أَحَدٌ مِنْكُمْ بِعَمَلِهِ

"Bilin ki, sizden hiçbiriniz ameliyle kurtulamaz."[723]

Bir insan, gece gündüz ibadet etse, Esved b. Yezid en-Nehaî, Mesruk veya

Tavus gibi kullukta bulunsa, bu ameller, onun kurtuluşu için yetmeyebilir.

Sahabe, Allah Resûlü'nden, yukarıdaki hadisi duyunca, hemen akıllarına Efendimiz gelir. Çünkü onlar için, Allah Resûlü'nün durumu hem bir kıstas hem de emniyet ağırlıklıdır. Bu itibarla da, hemen O'nun akıbetini sorarlar: وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ "Sen de mi (amelinle kurtulamazsın) yâ Resûlallah?"

İşte mahviyet, işte Allah (celle celâluhu) karşısında kulun takınması gereken tavır ve kendi büyüklüğü ölçüsünde müthiş bir cevap: وَلَا أَنَا إِلَّا أَنْ يَتَغَمَّدَنِيَ اللّٰهُ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍ *"Evet, ben de. Eğer Rabbim beni katından bir rahmet ve lütufla kucaklamazsa..."*[724]

Mahviyet, demiştik; işte O'nda mahviyet, bu kadar derin ve bu kadar köklüydü.

O'nun bir mahviyet örneği olduğunu bir kere daha hatırlatıp, ibadetteki derinliğine intikal etmek istiyorum:

O, bir hadislerinde: شَفَاعَتِي لِأَهْلِ الْكَبَائِرِ مِنْ أُمَّتِي *"Benim şefaatim, ümmetimden büyük günah işleyenleredir."*[725] buyururlar.

Allah (celle celâluhu), O'nun şefaat hakkını ötelerde böyle değerlendirecektir. Zaten bizim bütün ümidimiz de bu değil mi? Sonsuz günah işledik, ama, yine de boyunlarımızda tasma, O'nun, azat kabul etmez köleleri olduğumuzu itiraf ediyor, bizi de şefaati içine almasını istiyoruz.

Günahkârız, ancak başka kimseye kulluk yapmadık. Olduksa O'nun kapı kulları olduk ve bu hissimizi Mevlâna'nın sözleriyle dile getiriyoruz:

من بنده شدم بنده شدم بنده شدممن بنده بخدمت سرافکنده شدم
هر بندکه آزاد شود شاد شود   من شاد ازآنم که ترابنده شدم

"Kul oldum, kul oldum, kul oldum!
Ben Sana hizmette iki büklüm oldum.
Kullar azat olunca şâd olur;
Ben Sana kul olduğumdan dolayı şâd oldum."

Ve inanıyoruz ki, bizim bu yalvarış ve yakarışlarımız, Cenâb-ı Hak tarafından duyulup is'af buyrulduğu gibi şefaat arzumuz da mevsimi gelince, Allah Resûlü tarafından lütfedilecektir. Bu mülâhaza ile kapısının tokmağına bir kere daha dokunuyor ve "Şefaat yâ Resûlallah!" diyoruz.

Allah Resûlü, büyük günah işleyenlere şefaat edecektir. Biz de, daha buradayken O'na adres bırakıyor, bize de şefaat etmesini istiyoruz. İçinizde,

böyle bir talebi olmayacak birinin varlığını düşünemiyorum. Öyleyse herkes, O'na şimdiden dehalet edip, adres bırakmalıdır. Bu müracaatı O'nun duyacağından da kimsenin zerre kadar şüphesi olmasın. Görmüyor musunuz ki, namazda "Tahiyyat" okurken, اَلسَّلَا مُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ diyor ve doğrudan O'na hitap ediyoruz. O duymasa, O'na hitap edilir mi? Demek ki, duyuyor ve Cenâb-ı Hak da bizim, namazda O'na doğrudan selâm vermemizi istiyor!

İşte, şefaat dairesini bu kadar geniş tutan Allah Resûlü, bakın başka bir hadisinde –ki zaten bizim üzerinde durmak istediğimiz hadis de budur– önce en uzak daireden başlayıp, en yakın daireye kadar, kavim ve kabilesine seslenerek şöyle buyuruyor: [726]

"Ey Kâ'b b. Mürreoğulları! Nefsinizi Allah'tan satın almaya bakın; zira ben, ahirette sizin adınıza bir şey yapamam!

Ey Abdimenafoğulları! Nefsinizi Allah'tan satın almaya bakın; zira ben, ahirette sizin adınıza bir şey yapamam!

E y Abdülmuttalipoğulları! Nefsinizi Allah'tan satın almaya bakın; zira ben, ahirette sizin adınıza bir şey yapamam!"

O gün, değişik kabile ve kavimler, içlerinden çıkan şair ve muhariplerle övündüğü ve bunları birer gurur vesilesi yaptıkları bir dönemde, Allah Resûlü'nün bu sözleri, mahviyet ve tevazu adına çok mühimdir. O ki, bir şair, bir muharip değildir. O, Kâinatın Efendisi ve son peygamberdir. Buna rağmen, kavim ve kabilesine, Allah (celle celâluhu) huzurunda bir şey yapamayacağını söyleyerek, onların, "Nebi bizden çıktı." deyip kendilerini başkalarından üstün görme ihtimalini, daha işin başında söküp atıyor ve onlara sorumluluklarını hatırlatıyordu.

Kendisine en uzak kabile ve oymaktan başlayıp tedelli yoluyla en yakınlarına geldi ve: يَا صَفِيَّةُ عَمَّةُ رَسُولِ اللّٰهِ! لَا أُغْنِي عَنْكِ مِنَ اللّٰهِ شَيْئًا *"Ey Allah Resûlü'nün halası Safiyye! (Sen de nefsini Allah'tan (celle celâluhu) satın almaya bak, zira ahirette senin adına da bir şey yapamam!"* buyurdu.

O Safiyye (radıyallâhu anhâ) ki, Hz. Hamza'nın (radıyallâhu anh) kız kardeşiydi. Uhud'da Hamza (radıyallâhu anh) şehit olunca, kardeşini görmek istemiş, Allah Resûlü de, dayanamaz diye mâni olmaya çalışmış; fakat bu yiğit kadın, Allah'a ulaşmış bir ruhu görmek için mi, hınçla bilenmek için mi.. gitmiş o paramparça olmuş cesedi doya doya seyretmişti.. evet güçlü ve iradeli bir

kadındı. Ancak bir erkek O'nun kadar metin olabilirdi. Safiyye (radıyallâhu anhâ) ki, Allah Resûlü'nün *"Havarim"* dediği Zübeyr'in (radıyallâhu anh) de anasıydı. Safiyye (radıyallâhu anhâ) ki, zalim Haccac'a karşı Kâbe'yi müdafaa ederken, asılmak suretiyle şehit olan Abdullah b. Zübeyr'in babaannesiydi. Ve bütün bunlardan öte, o Safiyye (radıyallâhu anhâ) ki, Allah Resûlü'nün öz halasıydı. Buna rağmen İki Cihan Serveri, ona da böyle diyordu...

Evet, Allah Resûlü bir temkin, tedbir ve denge insanıydı; bazı kendini bilmezlerin yaptığı gibi, ahirette herkese el uzatabileceğini söylemiyordu. Hatta el uzatacağını söyleyemedikleri arasında, kendi kızı, ciğerpâresi, peygamberlik günlerinin tek gönül meyvesi, Hz. Fatıma (radıyallâhu anhâ) da vardı ve işte şimdi ona da aynı şeyleri söylüyordu: يَا فَاطِمَةُ بِنْتُ رَسُولِ اللّٰهِ! لَا أُغْنِي عَنْكِ مِنَ اللّٰهِ شَيْئًا *"Ey Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) kızı Fatıma! (Sen de nefsini Allah'tan (celle celâluhu) satın al; zira ahirette senin adına da bir şey yapamam."*

O Fatıma (radıyallâhu anhâ) ki, gözüne ve hayaline hiçbir günah girmeden, Hz. Ali (radıyallâhu anh) ile evlenmişti. Zaten yaşı 25 olmadan da vefat edip gitmişti. Arkadan gelen bütün evliyâ, asfiyâ onun nurlu neslinin semeresiydi... O ki, sağanak sağanak vahiy yağan Nebi evinde yetişmişti. O ki, Allah Resûlü, onun hakkında *"Fatıma benden bir parçadır."*[727] buyurmuştu... Ve yine o ki, Cennet kadınlarının efendisi olduğu bildiriliyordu.[728] Ama ona da Allah Resûlü, evet bu Fatıma'ya (radıyallâhu anhâ) da *"Kendini Allah'tan satın almaya bak! Nefsinin ipoteğini çözdürmeye çalış!"* diyordu.

Hayatını bu ölçüler içinde geçiren, Allah'a (celle celâluhu) karşı edep ve saygıda zerre kadar kusur etmeyen ve kendisini, büyüklüğünün alâmeti olarak, bir "hiç" gören ve amellerine bel bağlamayan bu Zahidler Zahidi, bu insanların Allah'tan en çok korkanı ve bu, ahiretin ne demek olduğunu herkesten iyi bilen zat, hiç imkân ve ihtimal var mı ki, günah işlesin, inhiraf etsin, çizgisini kaybetsin! Sonsuz defa hâşâ!

f. UBÛDİYET VE KULLUĞU İLE EFENDİMİZ

Hele ibadeti, hele ibadeti! O'nun ibadetine bakan insan, sanki O, hayatında başka hiçbir iş yapmamış da, hep ibadet etmiş zannederdi. Evet O, kulluğunda bu kadar derindi. Zaten, bütün güzelliklerde de O, öyle değil miydi? Hangi sahada, O'na kim yetişebilmişti ki? Hayır, hiçbir sahada, hiç kimsenin O'na ulaşması mümkün değildi.!

O, namazında kulluğunu o denli derin temsil ediyordu ki neredeyse ürperip ağlamadığı namaz yok gibiydi. Sahabe, namaz kılarken O'nun sinesinin değirmen taşının ses çıkardığı gibi ses çıkardığını söylemektedir.[729] İçinde dönen boyunduruklar ve kulluğun o ağır mükellefiyetleri O'nu kaynayan bir kazana çeviriyordu. Elbetteki bu hâl, O'nun en yüksek seviyede, kulluğunu ifa edebilme gayretinden ileri geliyordu.

Namaz O'nun âdeta şehvetle arzuladığı bir işti. Başka hiçbir zevk, O'na namazın verdiği zevki vermiyordu. O'nun içindir ki, bir gün şöyle buyurmuştu: حُبِّبَ إِلَيَّ: اَلنِّسَاءُ، وَالطِّيبُ، وَجُعِلَ قُرَّةُ عَيْنِي فِي الصَّلَاةِ *"Bana (üç şey) sevdirildi: Kadın, güzel koku; namaz ise benim gerçek göz aydınlığım."*[730]

Kadın, bir erkeğin alâka duyması için en önemli unsurlardandır. Hz. Âdem (aleyhisselâm) yaratılırken, bu duygu ile yaratılmıştır. Bu alâkanın fazlalığı şehvettir. Şehvet ise, neslin devam etmesine verilen avans ve ücret demektir. Böyle bir unvan verilmeseydi, hiçbir insan, neslini devam ettirmeyi düşünmezdi. Zira, diğerleri sadece angarya kabul edilecek mükellefiyetlerdir. Tek başına çocuk sevgisi de, neslin devamı için yeterli değildir. Onun için Allah (celle celâluhu), erkeğin kadına, kadının da erkeğe alâka duyması için şehveti yarattı.

İnsan mahiyetinde var olan ve yaratılışla gelen bu duyguyu aşmak mümkün değildir. Mümkün olsaydı, bunu başta Hz. Âdem (aleyhisselâm) aşardı. Ve işte Efendimiz de bu fıtratı ve fıtrî olanı konuşuyor, anlatıyor ve *"Bana kadın sevdirildi."* buyuruyordu. O, fıtratla, tabiatla iç içe olduğunu bilen bir peygamberdi. O'nun getirdiği dinde ruhbanlık yoktu. Kendilerini ibadete vermek ve vakitlerinin bütününü, Allah'a (celle celâluhu) kullukta geçirebilmek gayesiyle hadımlaşmak isteyen ashabına O şöyle diyordu: *"Allah'ı (celle celâluhu) en çok bileniniz ve O'ndan en çok korkanınız benim. Ama ben ibadet ediyorum, hanımlarımla da bulunuyorum. İstirahat ediyorum, gece ibadetini de yapıyorum. Oruç tutuyorum, yemek de yiyorum. Bu, benim yolumdur. Benim yolumdan yüz çeviren ise benden değildir..."*[731]

O, tam bir denge insanıydı ve objektif prensiplerle gelmişti. O'nun getirdiği din, bir hanîfiye-i semha idi ve herkesin rahatlıkla yaşayıp, tatbik edebileceği bir sistemin de adıydı. O, sadece belli bir gruba hitap etmek için gelmemişti.. herkes içindi ve mesajı da herkesi kucaklıyordu.

Güzel kokuya gelince, seçkin ruhlar, güzel kokudan hoşlanırlar. Allah

Resûlü, ruhaniyâtıyla öyle incelmiş ve cismaniyeti o derece rikkat kesbetmişti ki, âdeta ruhuyla atbaşı gidiyor ve meleklerle bütünleşiyordu.

Ruhiyat başkadır, ruhaniyat başkadır. Hem ruhiyat, hem de ruhaniyat sahibi olanlar, aynı zamanda "nefs-i sâfiyât"ın da sahibidirler. Sâfiyeye ancak nebiler ulaşabilir. Bu makamın zirvesinde de, yine Efendimiz vardır. Düşünün ki, O'nun bedeni, miraçta dahi ruhuyla olan yarışını bırakmamış, ruh nerelere çıkmışsa, Efendimiz'in bedeni de ruhuyla beraber orada olmuştur.

Ben, burada miracın keyfiyeti üzerinde yapılagelen münakaşaları tekrar edecek değilim. Cumhur-u ulemânın bu husustaki görüşü, Efendimiz'in miraca ruh ve bedeniyle beraber çıktığı şeklindedir.[732] O'nun bedeni o kadar ruhaniyat ve nuraniyet kesbetmiştir ki ruhunun adımını attığı her yerde, bedeninin temâşa ve nazarı da vardı. Başkaları ruhlarıyla veya rüyalarında miraç yapabilirler. Ancak, ruh ve cesetle miraç yapmak, sadece Efendimiz'e nasip olmuştur. O işin eri ve o yolun şehsuvarı, O'dur.

Güzel koku, meleklerin ve ruhanilerin gıdasıdır. Allah Resûlü de, onlarla hem ruh hem de ceset itibarıyla iç içe girdiğinden ve onlarla çok ciddî bütünleştiğinden dolayı, güzel kokudan son derece hoşlanmaktaydı ki, güzel koku O'nun içine âdeta inşirah vermekteydi.

İşte Allah Resûlü, *"Bana kadın ve güzel koku sevdirildi."* derken ruh ve cesedinin ihtiyacını, bir çırpıda, bu "cihet-i câmia" ile ilan ediyor, kendisine ait hususiyetleri anlatmış oluyordu...

Ancak, bu ilk iki mesele, tabiî, fıtrî ve beşer olmanın gereğidir ki, bunlarda, başkaları da Allah Resûlü'ne iştirak edebilirler. Yani, kadını ve güzel kokuyu sevmek, sadece Efendimiz'e mahsus değildir. Çünkü bunlar, Cenâb-ı Hakk'ın insan fıtratına yerleştirdiği duygularla sevilirler. Ve bu husus az-çok herkeste vardır.

Üçüncü hususa gelince, işte orada biraz durmak icap eder; zira Allah Resûlü: *"Namaza gelince, o benim göz aydınlığım, o benim yavuklum ve o benim şehvetimdir."* der.

Bizden birine, en çok sevdiğimiz insanlardan birinin geldiği müjdelense, nasıl sevinir ve kendimizden geçeriz; Allah Resûlü de, namaza duracağı zaman bizim bu duyduğumuz sevinçten yüzlerce kat fazlasıyla sevinç ve coşkunluk duymaktaydı. Hani, uzun bir müddet Fatıma'dan (radıyallâhu anhâ) ayrı kalsaydı, sonra da O'na Fatıma (radıyallâhu anhâ) geliyor denseydi, O, ne

kadar sevinir, nasıl mesrur olurdu; işte namaz vaktinin geldiğini haber veren sesi duyduğunda da O, daha çok sevinir, daha çok mesrur olurdu. Çünkü namaz O'nun sevgilisi, namaz O'nun mâşukası ve namaz O'nun gözdesiydi.

Bu hadisi takviye eden Taberânî'nin rivayet ettiği başka bir hadislerinde de Efendimiz şöyle buyurmaktadır: إِنَّ اللّٰهَ جَعَلَ لِكُلِّ نَبِيٍّ شَهْوَةً، وَإِنَّ شَهْوَتِي فِي قِيَامِ اللَّيْلِ *"Allah her nebiye bir arzu, istek ve şehvet vermiştir. Bana gelince, benim şehvetim, gece namaz kılmaktadır."*[733]

Bunun mânâsı şudur: "Siz, cismaniyetinize, bedeninize ait değişik zevkleri adım adım takip edersiniz; size, o zevkler adına gelen sinyaller, sizi tutar kendine cezbeder; siz de, o zevklerin ardına düşersiniz. Bana gelince, ben, vicdan denen vaizin 'Kalk namaz vaktidir!' sesini duyunca, beni bu sinyal, öyle ardına düşürür ve öyle kendimden geçirir ki, namazsız edemem. Gece namazı kılmadığım, gece kalkamadığım anlar, benim için en hüzün verici anlar ve dakikalardır. Ve benim için en zevkli ve saadetbahş olan anlar da, namazda olduğum anlardır."

Allah Resûlü'nün, kulluğu ve Cenâb-ı Hak'la olan irtibatı ve aynı zamanda tevhid-i ulûhiyeti ilan ve itirafı öyle derindi ki, şimdiye kadar bu derinliğe çok kimse akıl erdirememiştir. İşte yukarıda naklettiğimiz hadis de bunun en açık örneğidir.

Hz. Âişe Validemiz (radıyallâhu anhâ) anlatıyor:

"Bir gece uyandığımda, Allah Resûlü'nü yanımda göremedim. Aklıma, diğer hanımlarından birinin yanına gitmiş olabileceği ihtimali geldi. El yordamıyla etrafı yokladım. Elim ayağına dokundu. O zaman Allah Resûlü'nün namaz kılmakta olduğunu anladım.. başı secdedeydi. Kulak verdim, hıçkıra hıçkıra ağlıyor ve şöyle yakarıyordu:

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ، لَا أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ (عَزَّ جَارُكَ وَجَلَّ ثَنَاؤُكَ وَلَا يُهْزَمُ جُنْدُكَ وَلَا يُخْلَفُ وَعْدُكَ وَلَا إِلٰهَ غَيْرُكَ)

"Allahım! Senin gazabından Senin rızana sığınırım. İkabından affına sığınırım. Allahım! Başka değil, Senden yine Sana sığınırım. (Celâlinden cemaline, gazabından rahmetine, azamet ve heybetinden, şefkat ve re'fetine sığınırım.) Zâtını senâ ettiğin ölçüde, Seni senâ etmekten âciz olduğumu itiraf ederim."[734] *"Senin komşuluğun, yakınlığın, azizliktir. (Sana mücavir*

olan, aziz olmuştur.) Senin senâ ve övülmen, yücedir. Senin ordun mağlup edilemez. Sen vaadettiğin şeyde, vaadinden dönmezsin. Senden başka ilâh, Senden başka mâbud da yoktur."[735]

Evet, O'nun namaza yaklaşması, âdeta bir şehvet yaklaşmasıydı. İsterseniz şimdi de Ebû Zerr'i (radıyallâhu anh) dinleyin. Diyor ki: "Bir gece sabaha kadar namaz kıldı. (Dua âyetleri geldiğinde, o duaları ısrarla tekrar eden Allah Resûlü, namazını saygı, huşû ve taatin mozayiği hâline getirirdi. Nafile namazlarında, secdede, rükûda, kıyamda okuduğu çeşitli ve çok uzun dualar vardır. O gün sabaha kadar:

إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ âyetini[736] okudu ve ağladı."[737] O, namaza bir türlü doyma bilmiyor, âdeta hiç doyum noktasına varamıyordu.

Şimdi de İbn Mesud'u (radıyallâhu anh) dinleyelim: (İbni Mesud, Kûfe'nin yüzünün akı, şanlı sahabe.. Hanefi mezhebi, ona çok şey borçludur. Alkameler, İbrahim Nahaîler, Hammad b. Ebî Süleymanlar –ki Ebû Hanife'nin hocasıdır– hep onun altın ikliminde yetişmişlerdir. Sahabe onu Ehl-i Beyt'ten zannederdi. Evet, O, Allah Resûlü'nün hanesine öyle teklifsiz girer çıkardı.[738] Efendimiz, ona Kur'ân okutur, dinler ve ardından da, *"Kur'ân'ı indiği gibi dinlemek isteyen İbn Ümmi Abd'den (İbn Mesud) dinlesin."*[739] buyururlardı. Hz. Ömer (radıyallâhu anh), onu Kûfe'ye gönderirken, hicran ve üzüntüsünü şöyle dile getirmişti: Kûfeliler! Eğer sizi nefsime tercih etmeseydim, Abdullah b. Mesud'u (radıyallâhu anh) kat'iyen yanımdan ayırmazdım.[740] Kısa boylu, sıska bacaklıydı.[741] Ama o, bir ilim dağarcığı, daha doğrusu bir ilim okyanusuydu.

İbn Mesud (radıyallâhu anh) diyor ki: Bir gün Allah Resûlü'yle beraber gece namazı kılmaya azmettim. Geceyi O'nunla geçirecek ve O'nun yaptığı ibadeti ben de yapacaktım. Namaza durdu, ben de durdum. Fakat bir türlü rükûa gitmiyordu. Bakara sûresini bitirdi, "Şimdi rükûa gider." dedim; fakat O, devam etti; sonra Âl-i İmrân'ı, sonra da Nisâ sûresini okudu ve ardından rükûa vardı. Namaz esnasında o kadar yoruldum ki, bir ara aklıma kötü düşünceler geldi. (Bu kötü düşünce ne olabilirdi? İlk anda acaba Hz. Süleyman (aleyhisselâm) gibi Allah Resûlü'nü kıyamda iken vefat etti mi zannetti, diye akla gelebilir.) Onun için dinleyenler arasından biri sordu: Ne düşünmüştün? İbn Mesud (radıyallâhu anh): "Namazı bozup, O'nu namazıyla baş başa bırakmayı düşünmüştüm."[742]

Abdullah b. Amr da şu hâdiseyi naklediyor: Bir gece Allah Resûlü'nün arkasında namaza durdum. Durmadan şu âyeti okuyor ve hıçkıra hıçkıra ağlıyordu:

رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

"Allahım, muhakkak onlar insanların çoğunu saptırmıştır. Kim bana tâbi olursa bendendir. Kim de isyan ederse, Gafûr sensin, Rahîm sensin."[743]

Ve, yine böyle hüzünlü olduğu bir gündü. Ağlıyor, ağlıyor, durmadan ağlıyordu. Cibril geldi, Allah'tan (celle celâluhu) selâm getirdi. Ve Cenâb-ı Hak, *"Muhammedim niçin ağlıyor acaba?"* diye soruyor, dedi.

O, Allâmü'l-Guyûb'dur. İlmi, bütün eşyayı kuşatmıştır. Zaten hiç kimse O'nun ilim, kudret ve iradesinin dışında olamaz.. ama soruyor... Bu sormadan maksat ister işhad, ister O'nun numuneliğini ilan olsun farketmez.

Allah Resûlü, ağlamaktan cevap veremiyordu. Sadece dudaklarından şu kelime dökülebildi: *"Ümmetî, ümmetî!"* Dert, ızdırap belliydi: O'nun ümmeti... Cibril durumu âdeta rapor edip götürdü. Ve, Cenâb-ı Hak, onu ikinci bir selâmla daha gönderdi ve onu şu sözlerle teselli buyurdu:

اِذْهَبْ إِلَى مُحَمَّدٍ فَقُلْ لَهُ: إِنَّا سَنُرْضِيكَ فِي أُمَّتِكَ وَلَا نَسُوءُكَ *"Git Habîbime (selâm söyle) ve de ki: Muhakkak ümmetin hakkında seni razı edecek ve seni asla tasa ve keder içinde bırakmayacağız."*[744]

O, ömrünü kullukla geçirmişti. Namaz, O'nun en sevdiği gözdesiydi. Gece gündüz namaz kıldı ve hep öyle yaşadı. Nasıl yaşanırsa öyle ölüneceğini zaten O söylememiş miydi?[745] Ve her fâni gibi O da ölecekti. Ama o, namaz demiş yaşamıştı ve namaz deyip hayata veda edecekti...

Son günleriydi. Gözlerini açacak dermanı dahi kalmamıştı. Başından aşağıya bir kova soğuk su dökülünce gözlerini açıyor, şayet bir tek kelime söyleyecek kadar dermanı varsa, *"Cemaat namazı kıldı mı?"* diye soruyordu. Ancak bu kadarcık dahi, enerji sarfı, efor, O'nun dermanını tüketiyor ve yine bayılıyordu. Dökülen soğuk suyla kendine gelince sorduğu soru yine aynı soruydu *"Cemaat namazı kıldı mı?"*

Hayır, cemaati saatlerden beri O'nu bekliyordu. Gözler hep kapısındaydı. Ne zaman perde aralanacak ve mescide yine güneş doğacaktı.. işte bunu gözlüyorlardı. Çoğu, O Güneşin batmak üzere olduğunun farkındaydılar; ancak

buna bir türlü inanmak istemiyorlardı. Bu arada, Allah Resûlü, artık namaz kıldıracak takatinin olmadığını anlayınca *"Ebû Bekir'e söyleyin namazı kıldırsın."* buyurdu. Biraz kendinde iyileşme hissedince de mescide doğru yürüdü. Bir kolundan amcası Abbas (radıyallâhu anh), diğerinden de amcasının oğlu ve aynı zamanda damadı Hz. Ali (radıyallâhu anh) tutmuş, ayakları sürünerek mescide götürülmüştü. Her hâlinden ve her hâllerinde namazın ihtişamı, namazın değeri, namazın büyüleyiciliği dökülüyordu... Kendisinden sonra imam olacak zatın arkasına durdu ve namazını oturarak kıldı. O, bu şekilde mescide sadece iki defa gelebildi. Birinde namazı Allah Resûlü kıldırdı, Hz. Ebû Bekir (radıyallâhu anh) de arkadakilere onun sesini duyurdu.[746] Diğerinde ise, namazını Hz. Ebû Bekir'in (radıyallâhu anh) arkasında kıldı.[747] Cemaatine kendisinden sonra gelecek imamı âdeta iş'âr buyurdu.

Bir kere daha, evet O, namazla ve cemaatle bu derece bütünleşmişti. Son ânına kadar da cemaati terketmemişti.. hatta, ayaklarını sürüye sürüye mescide gelmiş ve namazını cemaatle kılmıştı...

Ahmed İbn Hanbel'e göre, cemaat "farz-ı ayn"dır.[748] Zira Allah (celle celâluhu), *"Rükû edenlerle beraber rükû edin."*[749] buyurmaktadır. İmamlardan bazıları, cemaati namazın sıhhat şartlarından sayarlar. Cemaatsiz namaz, onlara göre namaz değildir.[750] İmam Şâfiî'ye göre cemaat farz-ı kifâyedir.[751] Hanefi mezhebinde ise, sünnet-i müekkededir.[752] Hanefî imamlardan bazıları ise cemaati vacip kabul etmektedir...[753]

Biz, burada meselenin fıkhî tahlilini yapacak değiliz. Sadece küçük bir hatırlatma olsun diye, bu kadarcık temas ettik. Esas konumuz, Allah Resûlü'nün ubûdiyeti, kulluğunda gösterdiği titizlik ve namazındaki derinliğidir.

Sıradan bir insan dahi, şuuruna ererek namaz kılsa, bu namaz, onu fuhşiyattan ve münkerattan alıkoyar.[754] Bir namaz ki, onu kılan Allah Resûlü'dür; O'nu nasıl günaha bırakır!.. Hayır hiç bırakmamıştır.. bırakmaz!

O'nun kıldığı namazı, Hz. Âişe Validemiz (radıyallâhu anhâ) anlatırken: "Öyle kıyamda dururdu ki, sorma gitsin. Öyle rükûa varırdı ki, sorma gitsin ve öyle secde ederdi ki, sorma gitsin!"[755] der ve Allah Resûlü'nün kıldığı namazın güzelliğini bu ifadelerle anlatmaya çalışır.

Cenâb-ı Hakk'ın varlığına başka hiçbir delil olmasa, Allah Resûlü'nün kıldığı namaz, delil olarak yeter. Çünkü O'nun, bütün namazında, namazının

rükünlerinde âdeta Cenâb-ı Hak tecellî ederdi. Hiç namazı böyle olan bir insan günaha meyleder mi?

O'nun ibadeti, bir bütünlük arz ediyordu. Namazı en mükemmel şekliyle eda ederken, başka bir ibadet çeşidi olan meselâ orucu da ihmal etmiyordu. Haftanın bir iki gününü mutlaka oruçlu geçiriyor; hatta bazen de o kadar uzun süre oruç tutuyordu ki, sanki hiç iftar etmiyor zannedilirdi.[756] Bazen da işi fıtrî seyrinde bırakır ve herkes gibi iftar ederdi. Ancak oruçlu olduğu günler, diğerlerine kıyasla daha çoktu.[757]

O, zaman zaman savm-ı visâl yapardı. Yani hiç iftar etmeden birkaç gün üst üste oruç tutardı. Sahabe O'nun orucuna özenir ve O'nu taklit etmek isterlerdi ama, bu çok zordu. Bir defasında, Ramazan'ın son günleriydi ki, Efendimiz savm-ı visâle niyetlenmişti. Sahabe de aynı şekilde niyet ettiler. Ancak, oruç birkaç gün uzayınca, hepsinin dermanı kesildi. Bereket bayram gelmiş ve herkes sevinmişti. Zira, bayram, bir gün daha gecikmiş olsaydı, âdeta hepsi dökülecekti. Allah Resûlü, onların bu durumunu görünce tebessüm buyurdu ve *"Eğer bayramın gelmesi gecikseydi, ben yine oruca devam edecektim."* dedi. Ardından da kendisinin güç yetirdiği bu ibadete, onların gücünün yetmeyeceğini söyledi. *"Çünkü Allah bana, sizin anlamayacağınız tarzda yedirir, içirir."* buyurdu.[758]

Bilhassa, Ramazan ayının son günlerinde Allah Resûlü, paçaları sıvar ve bütün gününü ibadetle geçirirdi.[759] Sanki bu günlerde O'nun sırtı hiç yere değmezdi.

Yazın en şiddetli günlerinde de Allah Resûlü oruç tutardı. Birçok muharebede O, hep oruç tutmuştu. Hele bazen harp öyle şiddetlenirdi ki, bunlardan biri itibarıyla kendisiyle beraber Abdullah b. Revâha'dan (radıyallâhu anh) başka oruç tutan kalmamıştı.[760] O, *"Oruç, insanı günaha karşı koruyan bir zırhtır."*[761] demişti. Ve bu zırhın en sağlamını da kendisi giymiş ve korunmuştu..

719 Bediüzzaman, *Lemeât*.

720 Müslim, *birr* 69; Tirmizî, *birr* 82; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 5/140. (Lafız el-Mu'cemü'l-Evsat'tan)

721 Buhârî, *iman* 29; Müslim, *sıfâtü'l-münafıkîn* 78.

722 Buhârî, *îmân* 29; Nesâî, *îmân* 28.

723 Buhârî, *rikak* 18; *merdâ* 19; Müslim, *sıfâtü'l-münafıkîn* 71-73, 75, 76, 78; İbn Mâce, *zühd* 20.

724 Buhârî, *rikak* 18; *merdâ* 19; Müslim, *sıfâtü'l-münafıkîn* 71-78.

725 Ebû Dâvûd, *sünnet* 23; Tirmizî, *kıyâme* 11.

726 Buhârî, *vesâyâ* 11; *tefsir* (26) 2; Müslim, *iman* 348-352.

727 Buhârî, *fedâilü'l-ashab* 12, 16; Müslim, *fedâilü's-sahabe* 93-94.

728 Buhârî, *fedâilü'l-ashab* 29; Tirmizî, *menâkıb* 30.

729 Ebû Dâvûd, *salât* 161; Nesâî, *sehv* 18.

730 Nesâî, *işretü'n-nisâ* 1; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 3/128, 199, 285.

731 Buhârî, *nikâh* 1; Müslim, *nikâh* 5.

732 İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* 3/113 vd.

733 et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 12/84.

734 Müslim, *salât* 221-222; Ebû Dâvûd, *salât* 148.

735 Tirmizî, *daavât* 90; Ebû Dâvûd, *edeb* 97; Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid* 10/124.

736 Mâide sûresi, 5/118.

737 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/149.

738 Buhârî, *fedâilü'l-ashab* 27; Müslim, *fedâilü's-sahabe* 110-111.

739 Buhârî, *fedâilü'l-ashab* 27; Müslim, *fedâilü's-sahabe* 116-117.

740 İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 3/157.

741 İbn Abdilberr, *el-İstîâb* 3/990.

742 Buhârî, *teheccüd* 9; Müslim, *müsafirîn* 204.

743 İbrahim sûresi, 14/36.

744 Müslim, *iman* 346.

745 Müslim, *cennet* 83.

746 Buhârî, *ezan* 51; Müslim, *salât* 90-97.

747 Tirmizî, *salât* 151; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 6/159.

748 İbn Kudâme, *el-Muğnî* 2/3; Cezîrî, *el-Fıkh ale'l-mezâhibi'l-erbaa* 1/405.

749 Bakara sûresi, 2/43.

750 İbn Kudâme, *el-Muğnî* 2/3; Merdâvî, *el-İnsaf* 2/210.

751 Cezîrî, *el-Fıkh ale'l-mezâhibi'l-erbaa* 1/407.

752 Merğınânî, *el-Hidâye* 1/55.

753 İbn Âbidîn, *Hâşiyetü Reddi'l-Muhtâr* 1/552.

754 Bkz.: Ankebût sûresi, 29/45.

755 Buhârî, *teheccüd* 16; Müslim, *müsafirîn* 125.

756 Ebû Dâvûd, *savm* 53; Tirmizî, *savm* 43; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 2/91.

757 Buhârî, *savm* 53; Müslim, *sıyâm* 178.

758 Buhârî, *savm* 49; Müslim, *savm* 59.

759 Buhârî, *leyletü'l-kadr* 5; Müslim, *i'tikaf* 7.

760 Müslim, *sıyâm* 108-109; Ebû Dâvûd, *sıyâm* 45.

761 Buhârî, *savm* 2; *tevhid* 35; Müslim, *sıyâm* 162-163.

g. ALLAH RESÛLÜ'NÜN DUA İKLİMİ

Dua, bir ibadettir,[762] dua kulluğun özüdür,[763] dua Rabbe dönüş ve yönelişin adıdır. Kulluktan bahsedilen bir yerde, duadan bahsetmemek mümkün değildir. Zaten, Allah (celle celâluhu) da *"Duanız olmazsa ne ehemmiyetiniz var!"*[764] buyurmuyor mu? ve *"Dua edin kabul edeyim."*[765] diyen de bizzat Kendisi değil mi?

Dua, Allah'la (celle celâluhu) kul arasında kuvvetli bir bağdır. Başka bir ifade ile, kulun düşüncesinin Rabbe takdim edilmesi şeklidir dua. Kul erişemeyeceği ve iktidarıyla elde edemeyeceği her şeyini, mutlak iktidar sahibi olan Kadîr-i Mutlak'tan ister; işte bu isteğin adıdır dua. O, helezonlar hâlinde kuldan Rabbe yücelen tatlı bir nağmedir ta arşa kadar...

Günümüzde, sadece beş vakit namazın veya belli bir kısım ibadetlerin sonuna sıkıştırılarak küçültülen dua, gerçekte hayatın ve hayat ötesinin en büyük lâzımıdır. Hayatı, duasız düşünmek mümkün değildir. Yaşadığımız hayat, baştan sona kadar duadan ibarettir. Dua, rıza-i ilâhînin şifresi ve Cennet yurdunun da anahtarıdır. Yine dua, "abd"den Rabbe yükselen kulluk nişanı, Rabden "abd"e inen rahmet simgesidir. Daha doğrusu o, Allah'la (celle celâluhu) kul arasında olan münasebetin tam odak noktasıdır. Dua, bir cihetten ibadet, bir başka cihetten imkân âlemi ile lâhût âlemini birleştiren ulvî bir miraçtır. İnsanı merdiven merdiven Hakk'a yücelten mukaddes bir miraç..!

Rahmet elinin üzerimizde dolaşması, dua sayesindedir. Dua, aynı zamanda gazabın da paratoneridir. Evet, hakkımızda rahmeti ve rızayı celb, gazap ve öfkeyi def edecek olan müessir bir ubûdiyettir dua. Çok defa beşer imkânının tükendiği noktada dua şuuru –Keşke ta baştan olsa!– başlar. Haddizatında, ona başlangıç ve bitiş noktası tespit etmek, ya yoktur veya imkânsızdır. Çünkü, duadan müstağni olacak bir ânı yoktur insanın. O hâlde kul, kendisinden tecellîleriyle bir an dûr olmayacağı Rabbine, duadan da bir an dûr olmaması lâzımdır. Zira, Rabbin kapısına dua ile varılır, o kapıda dua ile konuşurlar ve rahmeti hakkımızda sağanak sağanak celbeden de duadır.

Bize bakan yönüyle dua, istemektir. Biz maddî-mânevî ihtiyaçlarımızı isteriz Rabbimiz'den. Ne var ki, çok defa istediğimiz şeyi de, isteme şeklini de bilemeyiz; bilemeyiz de istemede bile suiedebde bulunuruz Zât-ı Zülcelâl'e karşı. İstenilen şeyleri, Mutlak İrade sahibinin iradesi istikametinde görmek istemeyip, kendi arzumuz istikametinde diler dururuz. Bundan dolayı da her

istediğimizin âcilen yerine getirilmesini, yerine getirilmeyen arzularımızın da reddedildiğini düşünerek me'yus oluruz. Daha açık bir ifade ile, mutlak iradeyi, her zaman kendi cüz'î irademizin peyki olarak görmek isteriz. Bütün bunlar, dua âdâp ve terminolojisine zıt olan şeylerdir. Bu niyetle yapılan dualar, Allah'la (celle celâluhu) kul arasında rabıta olmaktan çok uzaktır. Onun âdâp ve erkânına riayet ise, icabete vesile olacak şartlardan birisi, belki de en birincisidir.

Dua, bazan ciddî bir istek ve iştiyak hâlinde sırf bir mülâhaza olarak kalbten yükselir. Bu durumda kul, hiçbir şey söylemez. Belki dudakları bile kıpırdamaz; ama, O Allâmü'l-Guyûb'un, hâline nigahbân olduğunu bilerek, tam bir tevekkül içinde bulunmaya çalışır ve bulacağını bulur. Tıpkı Hz. İbrahim Aleyhisselâm'ın ateşe atıldığı andaki durumu gibi. Bütün imkânların kesildiği ve sebeplerin sükut ettiği bu noktada: يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَى إِبْرَاهِيمَ *"Ey ateş! İbrahim üzerine soğuk ve selâmet ol (İbrahim'i yakma)."*[766] ilâhî fermanı ona hiç umulmadık şekilde medet kaynağı olmuştur.

Kalbteki duyguların, lisan yoluyla Rabbe ulaştırılması; bu da duanın ikinci bir şeklidir. Burada kul, sadece hâlini arz eder, fakat isteğini dile getirmez. Bazen de, hem hâlini arz eder hem de isteğini dile getirir. Kur'ân, peygamber dualarından her ikisini de misal olarak seçmiştir ki, birinciye Hz. Eyyub Aleyhisselâm'ın: رَبِّي إِنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ *"Yâ Rabbi! Zarar bana dokundu ve Sen Erhamü'r-Râhimînsin."*[767] duasıyla, Hz. Yunus Aleyhisselâm'ın: لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ *"Senden başka hiçbir ilâh yoktur. Hakikat ben haksızlık edenlerden oldum."*[768] duası gibi.. ikinci duruma da Hz. Zekeriya Aleyhisselâm'dan misal verilmiştir ki, O da, Rabb'ine رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ *"Ey Rabbim! Bana yüce katından temiz bir nesil bağışla. Muhakkak ki Sen duaları işiticisin."*[769] diyerek duada bulunmuştu.

Ayrıca Kur'ân-ı Kerim'in, dua mevzuu üzerinde ısrarla durması ve yapılacak duaları Efendimiz'e bizzat talim buyurması, meselenin ehemmiyetini göstermesi bakımından çok önemlidir. Böyle olmasaydı, Kur'ân-ı Kerim, yüzlerce âyet-i kerime ile, dua meselesi üzerinde ısrarla durur muydu? Bunun dışında, Efendimiz'den rivayet edilen, yüzlerce, hatta binlerce hadis-i şerif de duanın ehemmiyeti hakkında hem tahşidat yapıyor, hem de hayatın her faslında, yapılması gereken duaları bu ümmete talim buyuruyor. O hâlde insan, duygu ve

düşüncelerini birer istek hâlinde takdim ederken, bunu en iyi şekilde ifade etmek ve az sözle çok mânâ dile getirmek ister ki, bu hususta da ona en büyük yardımcı da başta Kur'ân-ı Kerim, ikinci derecede de hadis-i şeriflerde öğretilen dualardır.

Öyledir, çünkü, bize istemeyi veren Zât, o dualarda nasıl isteyeceğimizi de öğretmektedir. Kendisine en güzel ve en müessir dualar öğretilen de, hiç şüphesiz Allah Resûlü'dür. Zira, dua ile kapısı çalınan Zât'ı en iyi bilip tanıyan O'dur.

O, bir istikamet insanıdır. Zaten kulluk da istikamet demektir. Cenâb-ı Hak: وَأَنِ اعْبُدُونِي هٰذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ *"Bana kulluk edin. Müstakim yol budur."*[770] derken bu hakikate işaret buyurmaktadır. Allah Resûlü'nün bütün hareketlerinde, bir ölçü ve denge vardır. O, cihanı fethedecek orduları şuraya buraya sevk ederken, bir karıncayı dahi incitmeme prensibini de her zaman korumuştur. Hep sebeplere tevessül etmiştir; ama duayı da hiçbir zaman ihmal etmemiştir.

Gece-gündüz münacaat ve inleme içinde geçen bir ömür görmek isteyen, Resûlullah'ın hayatına baksın! Baksın ve insanlık, duanın ne demek olduğunu, dua etmenin âdâbını ve duanın, insana maddî-mânevî kazandırdıklarını görsün, görsün ve ibret alsın.

Yüzlerce insan, Efendimiz'in dualarını bir araya getirip, dua mecmuaları telif etmişlerdir. Cenâb-ı Hak, böyle bir lütfu, şu satırların yazarından da esirgemedi.. zaten O esirgemez! *"Mecmuatü'l-Ed'iyeti'l-Me'sûre"* adı altında, Efendimiz'in duaları bir araya getirildi. Mümkün mertebe, bu eser ebat olarak küçük tutulmaya çalışıldı. Bu mini esere bakanlar dahi göreceklerdir ki, duada dahi Allah Resûlü'ne ulaşmak mümkün değildir. Sanki O, hayatının her ânını dua ile geçirmiş gibidir. Bir insan, başka hiçbir iş yapmasa ve sadece dua etse, onun bir ömrü dolduran duası, ancak Allah Resûlü'nden mervî dualar kadar olabilir...

Allah Resûlü, dualarını hayatının içine paylaştırmış ve hep bu nurdan kristaller üzerinde yürümüştür. Dua, O'nun dudaklarından eksik olmayan virdi, gönlünde tütüp duran âh u efgânıydı. O, bir an dahi duasız olmamış, dudaklarını ıslatan bu kevser dolu kadeh, hiçbir zaman elinden düşmemişti. Aksiyon adamıydı, muhakeme insanıydı; fakat ibadet ve duada da eşi-menendi yoktu.

Sahabe de bir ibadet topluluğuydu. Ancak O'nunla yürümeye kalktıkları

zaman dökülüp kalırlardı. –O dökülüp kalanlara kıtmirin ruhu feda olsun!– O ise yorulma nedir bilmeden hep yürürdü. Çünkü Allah (celle celâluhu), O'nu hep ileriye doğru yürüsün ve hep önde bulunsun diye yaratmıştı. Miraçta Cibril bile O'nunla yürümeye kalkmış da, nihayet bir noktadan sonra onun da dermanı kesilmişti.. kesilmişti de "Yürü yâ Resûlallah! Top senin çevkan senin!" demişti.. evet O âdeta meleklerle maraton yapan bir insandı.

O, ibadet şuurunun ve dua burcunun en zirvesindeydi. Allah'ın (celle celâluhu) büyüklük ve azametini en yüksek ufuklardan seyrediyor, vâridâtla dolup taşıyor ve doyma bilmeyen masum bir hırsla: مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ يَا مَعْرُوفُ diyor[771] ve Rabbini tam bilememekten –O bilememe gerçek bilmektir ki, Hz. Ebû Bekir (radıyallâhu anh): اَلْعَجْزُ عَنِ الْإِدْرَاكِ إِدْرَاكٌ diyordu. "Anlamaktan âciz olduğunu anlamak, işte hakikî idrak budur."[772]– dert yanıyor.. ve "Hel min mezîd?" diyordu kendi kudsî ufkuna göre…

Dualarından Bir Demet

O'nun bütün dualarını, burada ele alıp inceleyecek değiliz. Zaten biz bu mevzua da sadece Allah Resûlü'nün duadaki büyüklüğüne bir işaret olsun diye temas ettik. Şimdi O'nun binlerce duasından birkaç numune zikredip bu mevzuu noktalamak istiyorum.

ga. Uykudan Önce

Uyku ölümün küçük kardeşidir.[773] İnsan uykuya girerken bu şuur içinde girmelidir. Zira bu göz kapayış, onun için dünyaya ait bir son da olabilir. Öyle ise gafletle değil de yatağa uyanık ve dikkatli girmelidir.

Allah Resûlü yatağa girmeden evvel şunları okurdu: Bakara sûresinin başı ve son üç âyeti.[774] Âyete'l-Kürsî,[775] Yâsîn sûresi,[776] Secde sûresi,[777] Mülk sûresi,[778] sonra üçer defa olmak üzere İhlâs ve Muavvizeteyn sûrelerini ve bir defa da Kâfirûn sûresini okur;[779] sonra da ellerini birleştirerek avucuna üfürür ve ellerini vücudunun ulaşabildiği her noktaya sürerdi.[780] Daha sonra da birçok dua okurdu ki, zikri uzun süreceğinden biz bunları yukarıda ismini verdiğimiz esere ve daha başka dua mecmualarına havale ediyoruz. İsteyen, o duaların neler olduğunu oralardan bulup öğrenebilir ve hayatlarını o dualarla nurlandırırlar.

gb. Yatağa Girdiğinde

Yatağına girdiği zaman 33 defa Sübhanallah, 33 Elhamdülillah ve 33 (Bir

rivayette 34) Allahu Ekber der ardından da birçok dua okurlardı.[781] Bu dualardan birisi de şudur:

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْلَمْتُ نَفْسِي إِلَيْكَ، وَوَجَّهْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ، وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ، لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنْجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ، اٰمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ، اَللّٰهُمَّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبَادَكَ، بِاسْمِكَ أَمُوتُ وَأَحْيَا

"Allahım, kendimi Sana teslim ediyor, yüzümü Sana çeviriyor ve işlerimi Sana havale ediyorum. Hem korkarak hem de ümit ederek sırtımı Sana dayıyorum. Senden ancak yine Sana sığınılır, başka sığınak yoktur. Allahım, indirdiğin Kitab'a ve gönderdiğin Nebi'ye iman ettim. (Peygamberin kendi peygamberliğini tasdik etmesi şarttır.) Allahım, kullarını dirilteceğin o gün, beni azabından koru. Ben, ancak Senin adınla ölür yine Senin adınla dirilirim."[782]

Sağ elini başının altına koyar, dizlerini hafif kıvırır ve sağ tarafına doğru yatardı.[783] Bu, kalkmak için bir yatmaydı. Zira O, hep gece kalkmanın heyecanını yaşardı.

gc. Teheccüde Kalktığında

Teheccüt namazı için kalkışını da şu dua ile süslerdi:

اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ قَيِّمُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ مَلِكُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ

"Allahım, Sana hamdolsun. Sen semaları, yeri ve içindekileri ayakta tutan 'Kayyûm'sun. Sana hamdolsun. Sen semaların, yerin ve içindekilerin hakikî sahibi olan Melik'sin. Ve Sana hamdolsun, Sen semaların, yerin ve içindekilerin Nurusun."[784]

Gecenin yarısında bu duanın okunması çok mânidardır. Sema bütün ihtişam ve görkemiyle gecede gözükür. Yıldızlar ışıl ışıl göz kırpar ve oralardan insanın gönlüne neler neler akar gelir. Yeryüzü de aynı âhenge dilbestedir. Ve işte ihtişam, debdebe ve âhenk içinde, gökyüzünü ve yeryüzünü ayakta tutan Allah'a (celle celâluhu), bu duada hamd edilmektedir.

"Kayyûm" çoklarına göre, İsm-i A'zam'dandır. Efendimiz Cenâb-ı Hakk'a hamdederken, çok defa bu ismin cilve ve tecellîlerini şefaatçi yaparak hamdetmektedir.

Mülk de Milk de Allah'ındır (celle celâluhu). Öyle ise Melik de Mâlik de yalnız O'dur.

O'ndaki şu ahd ü peymâna, şu sadakata bakın ki, iki-üç saat evvel ahd ü peymânını yeniledi, uykuya girdi. Kalkarken de ilk iş olarak yine ahd ü peymânını yeniliyor. Çünkü uykuda gezip dolaştığı âlemlerden, şehadet âlemine yeni dönmüştür, ahd ü peymânın da yenilenmesi gerekir.

Ardından da aynı duayı şu şekilde devam ettirir:

وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ الْحَقُّ وَوَعْدُكَ الْحَقُّ وَلِقَائُكَ حَقٌّ وَقَوْلُكَ حَقٌّ وَالْجَنَّةُ حَقٌّ وَالنَّارُ حَقٌّ وَالنَّبِيُّونَ حَقٌّ وَمُحَمَّدٌ ﷺ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ حَقٌّ. اَللّٰهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ وَبِكَ اٰمَنْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْكَ أَنَبْتُ وَبِكَ خَاصَمْتُ وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ فَاغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ

"Sana hamdolsun, Sen Hak'sın. Vaadin haktır. Sana kavuşmak haktır. Senin sözün haktır. Cennet de, Cehennem de haktır. Nebiler ve Hz. Muhammed Aleyhisselâm haktır. Kıyamet günü de haktır.

Allahım, Sana teslim oldum. Sana iman ettim. Tevekkülüm Sanadır ve bütünüyle Sana yöneldim. Yalnız Senin inayetinle mücadele ettim, yalnız Senin hakemliğine başvurdum. Sen benim geçmiş ve gelecek hatalarımı bağışla. (Gelecekte bana günah işletme ve benim için günah kapılarını kapat). Gizli işlediklerimi de açık işlediklerimi de affet. Ve bunlardan da öte Senin benden çok daha iyi bildiğin günahlarımı da bağışla. (Çünkü ben kalbimden geçeni bilebilirim; fakat sır, hafî ve ahfamdan geçenleri bilemeyebilirim. Eğer ben bilmeden bu duygularımda bir kopukluk oldu ise, Sen ondan dolayı da beni affet). Öne geçiren de, geride bırakan da Sensin. Senden başka ilâh yoktur. Havl ve kuvvet sadece Allah'ındır."[785]

"Hak" deyince "Mutlak zikir, kemaline masruftur." gerçeğine binaen akla ilk gelen Allah'tır (celle celâluhu). Ve Efendimiz, Hak olan Allah'tan (celle celâluhu) gelen her şeyin, hak olduğunu, bu duasında gürül gürül dile getirmektedir.

Yatmadan evvel teslimiyetini Cenâb-ı Hakk'a arz etmişti, daha uykudan kalkar kalkmaz yine teslimiyetini arz ve imanını ilan ediyor.. ediyor ve bir yeni hayata böyle bir iman ile böyle derin bir teslimiyet şuuruyla başlıyor. Ve bu duasını O, "Lâ havle velâ kuvvete illâ billah" diyerek bitiriyor. Zira insan,

Cenâb-ı Hakk'ın güç ve kuvvetine dehalet etmezse, omuzuna yüklenen ağır yüklerin altından kalkamaz; iman, tevekkül, teslimiyet, hep Allah'ın (celle celâluhu) dilemesiyle olur. O dilemedikçe ve yardımcı olmadıkça, kim O'nu bulup, O'na vâsıl olabilir ki? Öyleyse herkes, kendi seviyesi ölçüsünde, Allah'ın (celle celâluhu) havl ve kuvvetine sığınmak zorundadır.

Efendimiz, bu duygu ve düşünce içinde, işte böyle mânevî bir atmosfer meydana getirdikten sonra, namaza duruyor ve gecenin siyah zülüfleri, O'nun gözyaşıyla ıslanıyordu.

O, bilhassa tek başına kıldığı nafile namazlarda, duayı çok yapıyor ve namazı da uzattıkça uzatıyordu.[786] Namaza durunca Fatiha'dan önce şu duaları okurdu: اَللّٰهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ *"Allahım, benimle günahlarımın arasını, doğu ile batının arasını ayırdığın gibi ayır."*

اَللّٰهُمَّ نَقِّنِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ *"Allahım, beyaz elbisenin kirlerden temizlendiği gibi Sen de beni günahlardan temizle."*[787]

Bunlardan sonra da "Sübhaneke"yi okur ve bunca tesbih ve takdisten sonradır ki, Fatiha'ya geçerdi. Gerçi daha Allah Resûlü'nün, bu arada okuduğu birçok dualar vardır ama, biz, yine okuyucumuzu, dua mecmualarını tetkike havale ediyor ve bu kadarla yetiniyoruz.

gd. Sabah Kalkınca

O'nun sabah olunca dudakları şu dua ile ıslanırdı:

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ أُشْهِدُكَ وأُشْهِدُ حَمَلَةَ عَرْشِكَ وَمَلَائِكَتَكَ وَجَمِيعَ خَلْقِكَ بِأَنَّكَ أَنْتَ اللّٰهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ

"Allahım, ben, şunu ikrar ederek sabahladım; Seni, Arşının hamelelerini, meleklerini ve bütün mahlukatı şahit tutuyorum ki, Sen Kendisinden başka ilâh olmayan Allah'sın ve Muhammed Aleyhisselâm Senin kulun ve resûlündür."[788]

Şahit tutuyor ve onları konuşturuyorum. Ağaçların hemhemesini, yaprakların demdemesini, suların şırıltı, şakırtı ve çağlamasını, kendi şehadetime katıyor, senfoniden yükselen bir ses gibi gürül gürül bütün bunları Sana takdim ediyorum.

Efendimiz'in bu takdimi, şuur ve idrakinin vüs'ati, derinliği ve hakla olan

münasebeti ölçüsündedir. Aynı cümleleri söylemiş olsa da bir başkası aynı keyfiyeti aynı derinliği yakalayamaz.

Efendimiz, bütün varlığı, hususiyle Allah'a (celle celâluhu) en yakın melekleri ve varlığa nezaret eden sekene-i semavatı kendisine şahit tutmakta.. ve Cenâb-ı Hakk'a takdim edeceği hamdini, onların soluklarına katıp öyle takdim etmektedir. Biz, Efendimiz'in duasına, meleklerin soluklarıyla girmesinden şunu anlıyor ve şunu hissediyoruz ki, büyüklerin kapıları çalınırken, evvelâ tokmağa dokunacak bir el aranmalıdır.. O'nun içindir ki, büyük firaset adamı Hz. Ömer (radıyallâhu anh), Medine'de kıtlık olunca, Hz. Abbas'ı (radıyallâhu anh) elinden tutup bir tepeye çıkarmış ve o elleri havaya kaldırarak dua etmişti.. duasında da şöyle yalvarmıştı: "Allahım, şu Sana kalkan eller, Senin Habibinin amcasının elleridir. Bu el hürmetine yağmur ver!" Ve daha el aşağıya inmeden şakır şakır yağmur inmeye başlamıştı."[789] Bu bir Ömer (radıyallâhu anh) firasetidir ve dersini, Efendimiz'in duasına ve yakarışlarına meleklerin soluklarını katmasından almıştır.

Asrımızın Büyük Çilekeşi de aynı şuurla şöyle dua eder:

إِلٰهِي اَلذُّنُوبُ أَخْرَسَتْنِي وَكَثْرَةُ الْمَعَاصِي أَخْجَلَتْنِي وَشِدَّةُ الْغَفْلَةِ أَخْفَتَتْ صَوْتِي فَأَدُقُّ بَابَ رَحْمَتِكَ وَأُنَادِي فِي بَابِ مَغْفِرَتِكَ بِصَوْتِ سَيِّدِي وَسَنَدِي الشَّيْخِ عَبْدِ الْقَادِرِ الْكَيْلَانِي...

"Allahım, günahlar dilimi tuttu, mâsiyetimin çokluğu beni hacil etti. Ve ben, Senin rahmet kapını, Şeyh Abdülkâdir Geylânî Hazretlerinin sesi ve soluğu ile çalıyorum..."

Allah Resûlü'nün sabah yaptığı dualar arasında şu da vardır:

اَللّٰهُمَّ فَاطِرَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، فَإِنِّي أَعْهَدُ إِلَيْكَ فِي هٰذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَأُشْهِدُكَ وَكَفَى بِكَ شَهِيدًا

"Ey semavat ve yeri yaratan, gayb ve şehadet âlemini bilen, celâl ve ikram sahibi Allahım! Sana şu dünya hayatında bağlılığımı ilan ediyor ve Seni buna şahit tutuyorum, Sen şahit olarak yetersin."[790]

Bu duada "Fâtır" isminin kullanılması mânidardır. Çünkü aynı kelimenin müradifi olan: اَلْبَارِئُ – اَلْخَالِقُ – اَلْجَاعِلُ gibi kelimeler de vardır. "Fâtır" denmekle şu mânâlar kasdolunmuştur: "Gökleri ve yeri fıtrata göre yaratan, onları fıtrat kanunlarına açık hâle getiren Sensin. Bu fıtrat kanunları içinde, tıbbın, fiziğin, kimyanın, astrofiziğin, astronominin hep kendilerine göre

kanunları vardır. Sanki her sabah bu kanunlar yenileniyor ve varlığa açık hâle geliyorlar. Bunlara, bu düzeni ve bu temiz çehreyi veren Sensin!”

ge. Akşam Olduğunda

Güneş doğarken, sabahın ilk vakitlerini bu ve benzeri yüzlerce dua ile süsleyen Allah Resûlü, güneş batarken ve ortalığa karanlık çökerken de şu duayı okur.. okur da, âdeta bu dualar O’nun gündüzünün, gecesinin güneşi olurdu. Efendimiz’in geceleri de, gündüzleri kadar aydındı. Dualar, O’nun gecesinin semasında âdeta nurlu kandillerdi. Ve O, bu kandilleri yakmayı hiç mi hiç ihmal etmezdi:

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَمْسَيْتُ أُشْهِدُكَ وَأُشْهِدُ حَمَلَةَ عَرْشِكَ وَمَلَائِكَتَكَ وَجَمِيعَ خَلْقِكَ بِأَنَّكَ أَنْتَ اللّٰهُ الَّذِي لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ

“Allahım, Senden başka ilâh olmadığına birliğine ve şerikin olmadığına ve Hz. Muhammed’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) Senin kulun ve resûlün olduğuna, Seni, Hamele-i Arşını, meleklerini ve bütün mahlukatını şahit tutarak akşamladım.”[791]

O’nun namazının her rüknü, Arş’a yükselen nuranî bir merdiven gibidir. Onun basamakları da duadan inşa edilmiştir.

Namaza hazırlık safhasında teşekkül eden nuranî atmosferin de, namaz içindeki nuraniyetle sıkı bir münasebeti vardır.

O, helâya girerken dua ederek girer, çıkarken dua ederek çıkar. Abdeste başlarken yaptığı bir dua, uzuvlarını yıkarken de yaptığı ayrı dualar vardır. Abdest almayı tamamladığında, yine ayrı dualar okur. Ezandan sonra okuduğu bir dua vardır. Namaza başlayacağı sırada da ayrı bir dua, mescide giderken, içeriye girerken, mescitten çıkarken hep okuduğu dualar vardı.

Namaza durunca, hemen iftitah tekbirinden sonra dua okur. Rükûsunda, secdesinde, kıyamında, iki secde arasında, oturduğunda, selâm verdikten sonra ayrı ayrı duaları vardı ve Allah Resûlü, elden geldiğince bu duaların hiçbirini ihmal etmezdi...

gf. Namazın İçinde

İftitah tekbirinden sonra:

وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ، إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذٰلِكَ أُمِرْتُ

وَأنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ. اَللّٰهُمَّ أنْتَ الْمَلِكُ لَا إِلٰهَ إِلَّا أنْتَ، أنْتَ رَبِّي وَأنَا عَبْدُكَ، ظَلَمْتُ نَفْسِي وَاعْتَرَفْتُ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي ذُنُوبِي جَمِيعًا إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ...

"Ben yüzümü yeri ve gökleri yaratan Zât'a, O'ndan başka her şeye sırt dönerek ve O'na teslim olarak çevirdim. Ben, asla müşriklerden değilim. Muhakkak ki, benim namazım, ibadetlerim, hayatım ve ölümüm hep Âlemlerin Rabbi olan Allah (celle celâluhu) içindir. O'nun şeriki yoktur. Ben bununla emrolundum. Ve ben müslümanlardanım. Allahım, Sen Meliksin. Senden başka ilâh yoktur. Sen, benim Rabbimsin, ben de Senin kulunum. Ben nefsime zulmettim. Günahlarımı itiraf ediyorum. Sen, benim bütün günahlarımı affet. Senden başka günahı affedecek yoktur..."[792]

Ve, rükûda okunan dualardan biri:

اَللّٰهُمَّ لَكَ رَكَعْتُ وَبِكَ اٰمَنْتُ وَلَكَ أَسْلَمْتُ، خَشَعَ لَكَ سَمْعِي وَبَصَرِي وَمُخِّي وَعَظْمِي وَعَصَبِي وَمَا اسْتَقَلَّتْ بِهِ قَدَمَيَّ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

"Allahım, Sana rükû ettim, Sana inandım, Sana teslim oldum. Kulağım, gözüm, iliklerim, kemiğim ve sinir sistemim ve ayaklarımın taşıdığı her şey, âlemlerin Rabbi Allah'a boyun eğmiş ve itaat etmiştir."[793]

Rükûdan doğrulunca (kavemede):

اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ مِلْءَ السَّمٰوَاتِ وَمِلْءَ الْأَرْضِ وَمِلْءَ مَا بَيْنَهُمَا وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ

"Allahım, hamd Sana mahsustur. Semavat, yer ve ikisi arasını dolduracak kadar hamdolsun Sana. Ve bundan sonra dileyip (yaratacağın) her şeyin dolusu kadar Sana hamdolsun..."[794]

Secdede:

اَللّٰهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ وَبِكَ اٰمَنْتُ وَلَكَ أَسْلَمْتُ سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ وَصَوَّرَهُ وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ تَبَارَكَ اللّٰهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ. اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي كُلَّهُ دِقَّهُ وَجِلَّهُ وَأَوَّلَهُ وَاٰخِرَهُ وَعَلَانِيَتَهُ وَسِرَّهُ

"Allahım, Senin için secde ettim, Sana inandım ve Sana teslim oldum. Yüzüm, kendisini yaratan, şekil veren, kulağını ve gözünü yarıp çıkarana secde etti. Takdir edenlerin en güzeli Allah ne yücedir![795] *Allahım, benim günahlarımın hepsini, küçüğünü, büyüğünü, evvelini, âhirini, gizlisini, açığını, hepsini affet..."*[796]

Bir insan ibadetin dışında neler yapar? Yer-içer.. yatar-kalkar.. güler-ağlar.. üzülür-sevinir.. evlenir, çocuk sahibi olur.. yeni bir elbise giyer.. yolculuğa çıkar veya yolculuktan döner.. cihad eder, savaşır, savaştan döner.. birinden acı veya tatlı bir haber alır.. sevdiği bir dostuyla karşılaşır.. hastalanır, hastalıktan kurtulur.. uyur.. sevindirici veya korkulu bir rüya görür ve daha yüzlerce iş yapar, yüzlerce hâle girer. İşte Allah Resûlü, böyle durumların hemen her birinde, o hâle mahsus olmak üzere dua okur ve beşeriliğini böylece âdeta lâhûtîleştirirdi.

Bir de insanın kendi dışında cereyan eden hâdiseler vardır. Bu hâdiseler, onu dolaylı olarak ilgilendirmektedir. Meselâ, kıtlık, kaht u galâ, yağmursuzluk, yangın, sel, kasırga gibi bütün âfetler, doğrudan ferde mahsus zararları olmasa bile, dolayısıyla yine zarardırlar. İşte hem cemiyetle bütünleşme hem de bu durumlarda Rabbe yönelme adına, Efendimiz'in okuduğu dualar.

Ayrıca Ehl-i Beyt kanalıyla geldiği için, Sünnî imamlar tarafından pek iltifat görmeyen; fakat bütün büyüklerin kendilerine vird edindikleri ve okumayı asla terk etmedikleri Cevşen.. evet, Cevşen'e bakan bir insan, Allah Resûlü'nün duadaki derinliğini orada çok daha net görebilir.

Sözün başında dediğimiz gibi, Allah Resûlü'nün dualarını aktarma gayesiyle bu mevzua girmedik.. maksadımız, duada dahi, O'nun eşi-menendi olmadığını ve hayatının her ânını dua ile geçirdiğini göstermek idi. Elbette ki, o duaların hepsine bakmadan, bu neticeye hakka'l-yakîn muttali olmak mümkün değildir. Fakat bir fikir vermesi bakımından, o duaların binde birkaçını sunmaya çalıştık. Bizim yaptığımız, su sızıntısının, su menbaına delil olması şeklinde kabul edilmelidir.

Evet, tasdik ediyor, inanıyor ve iman ediyoruz ki, hiçbir faziletin, hiçbir bölümünde O'nun eşi-menendi yoktur. Ve, O, bütün yüce hasletlerin en zirvesinde bir zirve insandır. Biz de bu eserin ta başından buraya kadar, bu imanımızı ispata ve yenilemeye çalıştık. Kusur varsa, o bizim anlayış ve anlatışımızla ilgilidir. O ise kusurdan ve noksandan münezzeh ve müberradır. Çünkü O, Hz. Muhammed Mustafa'dır (sallallâhu aleyhi ve sellem).

Hayatının her ânını, Rabb'e teveccühle nurlandıran bu Zât'ın hayatında, karanlık ve zulmetli bir ânın bulunması mümkün değildir. O'nun hayatı, bütünüyle bir dua ve yakarıştır. Doğduğu gün *"Ümmetî, ümmetî!"* demiş, mahşerde de yine öyle diyecektir.[797] Evet, O'nun bütün derdi "ümmeti"dir.

762 Tirmizî, *tefsir (2)* 16; Ebû Dâvûd, *vitr* 23.

763 Tirmizî, *dua* 1.

764 Furkan sûresi, 25/77.

765 Mü'min sûresi, 40/60.

766 Enbiyâ sûresi, 21/69.

767 Enbiyâ sûresi, 21/83 âyetinden iktibas.

768 Enbiyâ sûresi, 21/87.

769 Âl-i İmrân sûresi, 3/38.

770 Yâsîn sûresi, 36/61.

771 el-Münâvî, *Feyzu'l-kadîr* 2/410; el-Âlûsî, *Rûhu'l-meânî* 4/79, 17/202.

772 Kuşeyrî, *er-Risâletü'l-Kuşeyriyye* s.300; İmam Gazzâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn* 4/252, 305; *el-Maksadü'l-esnâ* s.54. (Lafız bu şekliyle İhyâ'da geçmektedir.)

773 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 1/282, 8/342; Beyhakî, *Şuabü'l-iman* 4/183.

774 Dârimî, *fedâilü'l-Kur'ân* 14.

775 Tirmizî, *fedâilü'l-Kur'ân* 2; Dârimî, *fedâilü'l-Kur'ân*.

776 Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid* 7/97; İbn Hacer, *el-Metâlibü'l-âliye* 3/361.

777 Tirmizî, *fedâilü'l-Kur'ân* 9; *daavât* 22; İbn Hacer, *el-Metâlibü'l-âliye* 3/358.

778 Tirmizî, *fedâilü'l-Kur'ân* 9; *daavât* 22.

779 Ebû Dâvûd, *edeb* 108; Tirmizî, *daavât* 22.

780 Tirmizî, *daavât* 21-22.

781 Buhârî, *fedâilü's-sahabe* 9; *daavât* 11; Müslim, *zikr* 80.

782 Buhârî, *daavât* 6-7; Tirmizî, *daavât* 16.

783 Ebû Dâvûd, *edeb* 98; Nesâî, *sıyâm* 70; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/400, 414.

784 Buhârî, *teheccüd* 1; *tevhid* 8, 35; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/358.

785 Buhârî, *teheccüd* 1; *tevhid* 8, 35; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/358.

786 Buhârî, *teheccüd* 16; Müslim, *müsafirîn* 125, 203-204.

787 Buhârî, *ezan* 89; *daavât* 39; Müslim, *mesâcid* 147.

788 Ebû Dâvûd, *edeb* 110; Tirmizî, *daavât* 78.

789 Buhârî, *istiska* 3; *ashâbu'n-Nebî* 11; Hâkim, *el-Müstedrek* 3/377.

790 Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 5/191; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 5/119.

791 Tirmizî, *daavât* 78; Ebû Dâvûd, *edeb* 100.

792 Müslim, *müsâfirîn* 201; Tirmizî, *daavât* 32; Ebû Dâvûd, *salât* 118; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/94.

793 Müslim, *müsâfirîn* 201; Tirmizî, *daavât* 32; Ebû Dâvûd, *salât* 118; Ahmed İbn Hanbel, *el-Müsned* 1/119. (Duanın bu şekliyle tam metni Müsned'de geçmektedir.)

794 Müslim, *müsâfirîn* 201; Tirmizî, *daavât* 32; Ebû Dâvûd, *salât* 118.

795 Müslim, *salât* 216; Ebû Dâvûd, *salât* 147.

796 Müslim, *müsâfirîn* 201; Ebû Dâvûd, *salât* 118; Tirmizî, *daavât* 32.

797 Buhârî, *tefsîru sûre* (2) 1, *tevhid* 36; Müslim, *îmân* 322, 326, 327.

Kaynakların Tespitinde Faydalanılan Eserler

Abdülaziz ed-Debbağ, Abdülaziz b. Mesud b. Ahmed (v. 1132/1720); **Kitabü'l-İbriz,** (Trc: Abdullah Arığ), Seha Neşriyat, İstanbul, 1997.

Abdürrezzak, Ebû Bekir Abdürrezzak b. Hemmam (v. 211 h.); **el-Musannef,** I-XI, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, Beyrut, 1403 h.

el-Aclûnî, İsmail İbn Muhammed el-Cerrâhî (v. 1162 h.); **Keşfü'l-hafâ ve müzîlü'l-ilbâs,** I-II, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1405 h.

Ahmed İbn Hanbel, Ebû Abdillah eş-Şeybânî (164-241 h.); **el-Müsned,** Çağrı Yayınları, I-VI, 2. baskı, İstanbul (1413-1992).

Ali el-Müttakî, Alaaddin (v. 975 h.); **Kenzu'l-ummâl fî süneni'l-akvâl ve'l-ef'âl,** I-XVIII, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1989.

Aliyyülkârî, Ebu'l-Hasan Nureddin Ali b. Sultan Muhammed (v. 1014/1606); **el-Esrâru'l-merfûa fi'l-ahbâri'l-mevdûa,** [Tahkik: Muhammed b. Lütfi Sabbâğ], el-Mektebü'l-İslâmî, Beyrut, 1406 h.

__________, Şerhu'ş-Şifa li'l-Kâdı Iyâz, I-II, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, tsz.

__________, el-Masnû, Mektebetü'r-rüşd, Riyad, 1404 h.

Âlûsî, Ebu's-Senâ, Şehâbeddin Mahmud İbn Abdillah (v. 1270 /1854); **Rûhu'l-meânî fî tefsîri'l-Kur'âni'l-azîm ve's-seb'i'l-mesânî,** I-XXX, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.

Âmidî, Ebu Muhammed, Ali b. Ahmet b. Hazm (v. 456); **el-İhkâm fî usûlu'l-ahkâm,** Dâru'l-hadis, Kahire, 1404.

Attâr, Feridüddin; **Tezkiretü'l-evliyâ,** (Trc: Süleyman Uludağ), Erdem Yayınları, 2. baskı, İstanbul, 1991.

Bediüzzaman, Said Nursî; **Risale-i Nur Külliyatı,** I-II, Nesil Yayınları, İstanbul, 1996.

__________, Sözler, Şahdamar Yayınları, İstanbul, 2005.

__________, Lem'alar, Şahdamar Yayınları, İstanbul, 2004.

__________, Mektubat, Şahdamar Yayınları, İstanbul, 2006.

Belâzurî, Ahmet b. Yahya b. Cabir (v. 279); **Fütûhu'l-büldân,** Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1403.

el-Beyhakî, Ahmed b. Hüseyin (v. 458 h.); **el-İtikad,** Dâru'l-âfâki'l-cedide, Beyrut, 1401.

__________, **Şuabu'l-iman,** I-VIII, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1410.

__________, **Delâilü'n-nübüvve ve mârifet-i ahval-i Sahibi'ş-şeria,** I-VII, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1405/1985.

__________, **es-Sünenü'l-kübrâ,** I-X, Mektebetü dâri'l-bâz, Mekke, 1414/1994.

__________, **ez-Zühdü'l-kebîr,** Müessesetü'l-kütübi's-sekâfiyye, Beyrut, 1996.

el-Bezzâr, Ebû Bekr Ahmed b. Amr b. Abdülhâlık (215-292 h.); **el-Müsned,** I-IX, Müessesetü ulûmi'l-Kur'ân/Müessesetü'l-ulûmi ve'l-hikem, Beyrut/Medine, 1409 h.

Buhârî, Ebû Abdillah Muhammed b. İsmail (v. 256 h.); **el-Câmiu's-Sahîh,** Çağrı Yayınları, I-VIII, 2. baskı, İstanbul (1413-1992).

__________, **el-Edebü'l-müfred,** Dâru'l-beşâiri'l-İslâmiyye, 3. baskı, [Tahkik: Muhammed Fuad Abdülbaki], Beyrut, 1409-1989.

Cezîrî, Abdurrahman, **el-Fıkh ale'l-mezâhibi'l-erbaa,** I-V, el-Mektebetü't-ticariyyeti'l-kübrâ, Mısır, 1360/1941.

Dârimî, Abdullah b. Abdirrahman (181-255 h.); **es-Sünen,** Çağrı Yayınları, I-II, 2. baskı, İstanbul (1413-1992).

Deylemî, Ebû Şücâ' Şîreveyh b. Şehridâr b. Şîreveyh el-Hemedânî (445-509 h.); **Müsnedü'l-Firdevs bi me'sûri'l-hitâb,** I-V, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, 1. baskı, [Tahkik: Said b. Bisyûnî Zağlûl], Beyrut, 1986.

Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî (202-275 h.); **es-Sünen,** Çağrı Yayınları, I-V, 2. baskı, İstanbul (1413-1992).

Ebû Nuaym, Ahmed b. Abdillah el-İsbehânî (v. 430 h.); **Hilyetü'l-evliyâ ve tabakâtü'l-asfiyâ,** I-X, Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1405 h.

Ebû Ya'lâ, Ahmed b. Ali b. el-Müsenna (210/307 h.); **el-Müsned,** I-XIII, Dâru'l-Me'mun li't-türâs, Dimaşk, 1404/1984.

Ebu's-suûd Efendi, Muhammed b. Muhammed el-İmadî (v. 951); **İrşadü'l-**

akli’s-selim ilâ mezâye’l-Kur’âni’l-Kerîm, I-IX, Dâru ihyai’t-turâsi’l-Arabî, Beyrut, ths.

el-Esbahânî, Abdullah İbn Muhammed İbn Cafer İbn Hayyan (v. 369 h.); **el-Azamet,** [Tahkik: Rızaullah İbn Muhammed İdris el-Mübarekfûrî], I-V, Dâru’l-âsıme, Riyad, 1408 h.

el-Gazzâlî, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed (450-505 h.); **İhyaü ulûmi’d-dîn,** I-IV, Dâru’l-mârife, Beyrut, tsz.

__________, el-Maksadü’l-esnâ fî şerhi meâni esmâillâhi’l-hüsnâ, [Tahkik: Bessam Abdulvahhab el-Cabî], el-Cifan ve’l-Câbî, Kıbrıs, 1407/1987.

el-Hakîm et-Tirmizî, Ebû Abdillah Muhammed b. Ali b. Hasan, **Nevâdiru’l-usûl fî ehâdîsi’r-Resûl,** I-IV, Dâru’l-Cîl, 1. baskı, [Tahkik: D. Abdurrahman Umeyre], Beyrut, 1992.

el-Hâkim, Ebû Abdullah Muhammed b. Abdillah en-Neysâbûrî (v. 405 h.); **el-Müstedrek ale’s-Sahîhayn,** I-V, Dâru’l-kütübi’l-ilmiyye, Beyrut, 1990.

el-Halebî, Ali b. Burhaneddin (v.1044 h.), **İnsanü’l-uyûn (Sîret-i Halebiyye),** I-IV, Mustafa el-Bâbî el-Halebî Matbaası, Mısır 1384 h./1964 m.

Hennad, Ebus-Seriyy Hennad b. es-Seriyy el-Kûfî (v. 243); **ez-Zühd,** I-II, Dâru’l-hulefâ li’l-kitabi’l-İslamî, Kuveyt,1985.

el-Heysemî, Nureddin Ali b. Ebî Bekr (v. 807 h.), **Mecmeu’z-zevâid ve menbeu’l-fevâid,** I-X, Dâru’r-reyyân li’t-turâs, Kahire, 1407.

İbn Abdilberr, Ebû Ömer Yusuf İbn Abdillah en-Nemirî (v. 463 h.); **el-İstîâb fî mârifeti’l-ashab,** I-IV, Dâru’l-cîl, Beyrut, 1412.

İbn Âbidîn, Muhammed Emin (v.1836), **Hâşiyetü Reddi’l-Muhtâr ala’d-Dürri’l-Muhtar,** I-VI, Dâru’l-Fikr, Beyrut, 1386.

İbn Asâkir, Ebu’l-Kasım Sikatüddin Ali b. Hasan b. Hibetillâh, **Târîhu Medineti Dımaşk,** I-LXXX, Dâru’l-Fikr, Beyrut, 1421–2001.

İbn Ca’d, Ebu’l-Hasen, Ali b. el-Ca’d b. Ubeyd (v. 230 h.), **Müsned,** Müessesetü nadir, Beyrut, 1990.

İbn Ebî Âsım, Ebû Bekir Ahmed b. Amr, (v. 287 h.); **Kitabu’z-zühd,** Dâru’r-reyyân li’t-turâs, Kahire, 1408 h.

__________, es-Sünne, el-Mektebetü’l-İslamî, I-II, Beyrut, 1400 h.

İbn Ebî Şeybe, Abdullah İbn Muhammed (v. 235 h.); **el-Musannef fi'l-ehâdîs ve'l-âsâr,** [Tahkik: Kemal Yusuf el-Hut], I-VII, Mektebetü'r-rüşd, Riyad, 1409 h.

İbn Ebi'd-Dünya, Ebû Bekir Abdullah b. Muhammed b. Ubeyd, (v.281 h.); **es-Samt,** Dâru'l-kitabi'l-Arabî, Beyrut, 1420.

__________, **el-Ukûbat,** [Tahkik: Muhammed Hayr Ramazan Yusuf], Beyrut, Dâru İbn Hazm, 1996/1416.

İbnü'l-Esîr, Ebu's-Saâdât Mecdüddin el-Mübarek b. Muhammed el-Cezerî (v. 606/1210); **en-Nihâye fî garîbi'l-hadîs,** I-V, el-Mektebetü'l-ilmiyye, Beyrut, 1399/1979.

İbnü'l-Esîr, Ebu'l-Hasan İzzuddin Ali b. Muhammed Abdülkerim (v. 630/1233); **el-Kâmil fi't-tarih,** I-X, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1995.

________________ **, Üsdü'l-ğâbe fi mârifeti's-sahabe,** I-VI, Dâru'l-fikir, Beyrut, 1989.

İbn Hacer, Ahmed İbn Ali İbn Cafer el-Askalânî, (773-852 h.); **Fethu'l-Bârî bi şerhi Sahihi'l-Buhârî,** [Tahkik: Muhammed Fuad Abdulbakî-Muhibbuddin el-Hatîb], I-XIII, Dâru'l-mârife, Beyrut, 1379.

__________, **el-İsâbe fî temyîzi's-sahabe,** [Tahkik: Ali Muhammed el-Becavî] Dâru'l-cîl, Beyrut, 1412/1992.

__________, **Tehzîbu't-Tehzîb,** I-XIV, Dârul-fikr, Beyrut, 1984.

__________, **Telhîsu'l-Habîr,** I-IV, Medine-i Münevvere, 1384/1964.

__________, **el-Metâlibü'l-âliye bi zevâidi'l-esânîdi's-semâniye,** I-IV, Dâru'l-Mârife, Beyrut, tsz.

İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân b. Ahmed et-Temîmî (v.354 h.); **es-Sahîh,** I-XVIII, Müessesetü'r-risâle, 2. baskı, [Tahkik: Şuayb Arnavut], Beyrut 1414-1993,

İbn Hişâm, Abdülmelik İbn Hişâm İbn Eyyûb el-Himyerî (v. 213/828); **es-Sîratü'n-nebeviyye,** I-VI, [Tahkik: Tâhâ Abdurrauf Sa'd], Dâru'l-cîl, Beyrut, 1411.

İbnü'l-Hümâm, Kemâluddin Muhammed b. Abdulvâhid İbn Abdülhamid İbn Mesud (v. 681 h.); **Şerhu fethi'l-kadir,** I-VII, Dâru'l-fikr, Beyrut, tsz.

İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ İsmail İbn Ömer ed-Dimaşkî (v. 774 h.); **Tefsiru'l-Kur'âni'l-azîm,** I-IV, Dâru'l-fikr, Beyrut, 1401 h.

__________, el-Bidâye ve'n-nihâye, I-XIV, Mektebetü'l-mearif, Beyrut, tsz.

__________, Tuhfetü't-tâlib bi mârifeti ehâdîs-i Muhtasar-ı İbni Hacib, Dâru Hirâ, Mekketü'l-Mükerreme, 1406.

İbn Kudâme, Ebu Muhammed Muvaffakuddin Abdullah b. Ahmet b. Kudame (v. 620 h.); **el-Muğnî,** I-X, Dâru'l-fikr, Beyrut, 1405 h.

İbn Mâce, Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî (207-275 h.); **es-Sünen,** I-II, Çağrı Yayınları, 2. baskı, İstanbul (1413-1992).

İbnü'l-Mübarek, Abdullah İbnü'l-Mübarek el-Mervezî (v. 181 h.); **ez-Zühd,** [Tahkik: Habiburrahman el-A'zamî], Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, tsz.

İbn Sa'd, Ebû Abdillah Muhammed b. Sa'd ez-Zührî (v.230 h.), **et-Tabakâtu'l-Kübrâ,** I-VIII , Dâru sâdır, Beyrut, tsz.

Kadı Iyâz, Ebu'l-Fadl (v. 544/1149); **eş-Şifâ bi ta'rîfi hukûki'l-Mustafa,** I-II, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut.

Kalkaşandî, Ahmed b. Ali (v.821); **Subhu'l-A'şâ fî sınâati'l-inşâ,** I-VIII, Dâru'l-Fikr, Dimaşk, 1987.

Kitab-ı Mukaddes, (Türkçe Tercüme) **Eski ve Yeni Ahit ,** Kitab-ı Mukaddes Şirketi, İstanbul, 1991.

el-Kurtubî, Muhammed b. Ahmed b. Ebû Bekr b. Ferah (v. 1273); **el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân,** I-XX, Dâru'ş-şa'b, Kahire, 1372 h.

Kuşeyrî, Ebu'l-Kasım Abdülkerim b. Hevâzin (v. 465 h.); **er-Risâletü'l-Kuşeyriyye fî ulûmi't-tasavvuf,** Dârulhayr, 1. baskı, Beyrut, 1412/1991.

Ma'mer b. Râşid (v. 151 h.); **el-Câmi',** I-II (Abdurrezzak'ın el-Musannef'inin sonunda), el-Mektebü'l-İslâmî, Beyrut, 1403 h.

Mâlik İbn Enes, Ebû Abdillah el-Esbahî (v. 179 h.); **el-Muvatta',** Çağrı Yayınları, 2. baskı, İstanbul, 1413/1992.

el-Merdâvî, Ebu'l-Hasen Ali b. Süleyman (v. 885 h.); **el-İnsaf fî mârifeti'r-racih mine'l-hilâf alâ mezhebi'l-İmam Ahmed İbn Hanbel,** I-X, Dâru ihyâi't-turâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.

el-Merğînânî, Ebu'l-Hüseyin Ali b. Ebî Bekr b. Abdilcelîl (v. 593 h.); **el-Hidâye şerhu'l-Bidâye,** I-IV, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, Beyrut, tsz.

el-Münâvî, Muhammed el-Med'uvv bi Abdirraûf; **Feyzu'l-Kadîr şerhu Câmii's-sağîr,** I-VI, el-Mektebetü't-ticâriyyeti'l-kübrâ, Mısır, 1356 h.

Müslim, Ebu'l-Hüseyin el-Haccâc en-Neysâbûrî (v. 261 h.); **el-Câmiu's-Sahîh,** I-III, Çağrı Yayınları, 2. baskı, İstanbul (1413-1992).

en-Nebhanî, Yusuf b. İsmail b. Yusuf (v. 1350/1932); **Câmiu kerâmâti'l-evliyâ,** I-II, Dâru'l-Fikr, Beyrut, 1409/1989.

__________, el-Fethü'l-kebir fî zammi'z-ziyade ile'l-Câmii's-sağîr, I-III, Kahire, Mustafa el-Babi el-Halebi, 1932.

en-Nesâî, Ebû Abdirrahman Ahmed b. Şuayb (215-303 h.); **es-Sünen,** I-VIII, Çağrı Yayınları, 2. baskı, İstanbul (1413-1992).

__________, es-Sünenü'l-Kübrâ, I-VI, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1991.

en-Nevevî, Ebû Zekeriyya Yahya İbn Şeref (631-676 h.); **Şerhu Sahîhi Müslim,** I-XVIII, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, 1392.

er-Râzî, Ebû Abdillah Fahreddin Muhammed b. Ömer b. Hüseyin (v. 606/1210); **Mefâtîhu'l-gayb,** I-XXXII, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.

Said b. Mansur; Ebû Osman el-Horasânî (v. 227 h.); **Kitabü's-sünen,** Dâru's-selefiyye, Hindistan, 1982.

es-Sem'ânî, Ebû Sa'd Abdülkerim b. Muhammed b. Mansûr (v. 562 h.); **Edebü'l-imlâ ve'l-istimlâ,** Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1981.

es-Serahsî, Ebû Bekr Muhammed b. Sehl (v. 483/1090); **el-Mebsût,** I-XXX, Dâru'l-mârife, Beyrut, 1406 h.

Seyyid Kutup, Fî Zılâli'l-Kur'ân, I-VI, Dâru'ş-şurûk, Beyrut-Kahire, 1408/1988.

es-Suyûtî, Abdurrahman b. el-Kemâl Celâleddin (v. 911 h.); **el-Câmiu's-sağîr,** I-II, Dâru'l-kütübi'l-ilmiye, Beyrut, 1410/1990.

__________, ed-Dürru'l-mensûr, I-VIII, Dâru'l-fikr, Beyrut, 1993.

__________, el–Hasâisu'l-kübrâ, I-III, Dâru'l-kütübi'l-hadîse, Kahire, 1967.

et-Taberânî, Ebu'l-Kâsım Muhammed b. Ahmed (v. 360 h.); **el-Mu'cemü'l-**

evsat, [Tahkik: Hamdi b. Abdülmecîd es-Selefî], I-X, Dâru'l-Harameyn, Kahire, 1415 h.

__________, **el-Mu'cemü'l-kebîr,** [Tahkik: Hamdi b. Abdülmecîd es-Selefî], I-XX, Mektebetü'l-ulûmi ve'l-hikem, Musul, 1404 h.

__________, **el-Mu'cemü's-sağîr (er-Ravdu'd-Dânî),** I-II, el-Mektebetü'l-İslâmî / Dâru Ammar, Beyrut/Amman 1985/1405.

__________, **Müsnedü'ş-Şâmiyyîn,** I-II, Müessesetü'r-risâle, 1984.

et-Taberî, Muhammed b. Cerîr b. Yezîd b. Hâlid (224-310 h.); **Câmiu'l-beyân an te'vil-i âyi'l-Kur'ân,** I-XXX, Dâru'l-fikr, Beyrut, 1405 h.

__________, **Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk (Tarîhu't-Taberî),** I-V, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1407h.

__________, **Tehzîbü'l-âsâr,** I-II, Matabiü's-Safa, Mekke, 1984.

et-Tahâvî, Ebû Ca'fer, Ahmed b. Muhammed (v. 321); **Şerhu meâni'l-âsâr,** I-IV, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, 1399 h.

et-Tayâlisî, Ebû Dâvûd Süleymân b. Dâvûd (v. 204 h.); **el-Müsned,** Dâru'l-mârife, Beyrut, tsz.

Tirmizî, Ebû Îsâ Muhammed b. Îsa b. Sevre (209-279 h.); **el-Câmiu's-Sahih,** I-V, Çağrı Yayınları, 2. baskı, İstanbul (1413-1992).

__________, **eş-Şemâilü'l-Muhammediyye ve'l-hasâisü'l-Mustafeviyye,** Müessesetü'l-kütübi's-sekafiyye, Beyrut, 1412/1992.

el-Vâkıdî, Muhammed b. Ömer (v. 207 h.); **el-Megâzî,** I-III, Âlemü'l-kütüb, Beyrut, 1984.

ez-Zehebî, Şemsüddîn Muhammed Ahmed (v. 748/1347); **Siyeru a'lâmi'n-nübelâ,** I-XXIII, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1413 h.

Zemahşerî, Mahmud b. Ömer; **el-Keşşaf an hakâikı gavâmızı't-tenzil ve uyûni'l-ekâvil fi vücuhi't-te'vil,** I-IV, Şeriketü Mektebeti ve Matbaati Mustafa el-Bâbî el-Halebî ve Evlâdihî, Mısır, 1392/1972.

Ziyaeddin el-Mevsılî, Ebu'l-Feth Ziyauddin Nasrullah b. Muhammed b. Muhammed b. Abdülkerim, (v. 637 h.); **el-Meselü's-sâir,** I-II, el-Mektebetü'l-asriyye, Beyrut, 1995.